

ספר

בין שמועה

והוא ביאור משונה ומפואר להלכות שחיטה ובריקה
 וטריפות בטעמו ונמוקו • וארתו עמו ספר מאמר
 חמץ כולל כל הלכות חמץ ומצה עם
 פירוש ההגדה וקצת מענייני המולדות • ועוד
 בה שלישיה פירוש נחמד למראה לפרק איזהו מקומן
 וברייתא דרבי ישמעאל • שלשה המה נפלאין מיד
 הנפלאה של הגאון המפורסם בכל גילות ישראל
 הנשר הגדול ורבינו הקדוש הרשבץ זצוק"ל

וינאו אמריהם דברי אגור בנו הוא הרב הגדול והמפורסם בישראל גדול
 שמו הרשב"ש זלה"ה שהם מקרא מועט והלכות מרובות דניי סטות
 הנקראים נשם תיקון סופרים כל חושיהם יקרום והמשכילים יבנו
 כמה גדולים מעשי הכריים •

וכית הכרים חלוי כסני אחים היקרים והגבירים • המתהלכים כמטרים • ומכינין
 עליהם דברי סופרים • כה"ר זכריה ודוד שוראכה י"ו ספר הפריסו
 ממנונס נדבות ונדדים • למטן דפוס את בית יטראל ספר חלה הכדברים • זקתם
 עומדה לדור דורים • ומלדיקי הכרים כנוככים יהיו מאורים ומחורים •

נדפס בליורנו יע"א

בדפוס המשובח של הגביר הנעלה כה"ר אברהם
 בן הרב הגדול כמוהר"ר רפאל
 מילדולה נר"ו •

בשנת קדעת לעשות את כל מלאכת עבדת הקדש

הסכמת

ב

הסכמת המאורות הגדולים הרבנים המובהקים
דייני ק"ק ארגיל יע"א

הסכמת החכם השלם הדיין המצויין חסיד
שכנהונה כמוהר"ר מלאכי חכהן נר"ו

הנה

אנחנו הנאים על החמוס נפעם הוזה יבא
גזירה מלפנינו בגזירה עירין פתגמא. ונקטר של
קיימא. נסלוא דלא מצע דמא חוייט דרננן
דליה ליה אסוותא מההומא. דארעא ועד רוס רקיעא שמי
מרוחא. למאן דעבר אמילתא כדנא והדין פתגמא. שלא
יוכל איש אשר על פני האדמה. להדפיס זה הספר הקדוש
רפקיע נשמא. זה ספר **יבין שמועה** וחתו עמו ספר
מאמר חבין ופירושו פרק **איזהו מקומן** ונרייחא
דרבי ישמעאל פתיחה וחתימה. לאדונינו הרב הגדול
הרשב"ץ זלה"ה ואחריהם קונטרים **תיקון סופרים**
להאגל הגדול ברמה. מורינו **הרשב"ש** זלה"ה. מנלי
נתינת רשות מהיקרים המעולים האחים שלא יתפרדו הנו
מיום כלות הדפוס ועד סיומא. דמשך עשר שנים רבנפוס
מילתא דמסיימא. נעדי חתימה. כרתי ליה הדמין יתעביד
ונתינו נולוי יסחוי חור"ב נסך תוכחה וסאה והלחך הגשמה.
ושמע לנו ישכון בטח וליהויה שאלא ובה ככל אוח נפש
רוח נשמה: כ"ד כערי הצאן החותמים נהדין יומא. יום
הששי טו"ג לחג **שבט** שנת נדפשה **לדעת** את ה'
וגו' לפ"ק מוככי ארגיל יע"א מתא דיתבא על כף ימא.

אברהם יאפיל ס"ט יהודה עייאש ס"ט
יוסף צורר ס"ט שמואל אבן כספי ס"ט

הרשב"ש זלה"ה אשר נמארו נרא זה הקיס ומשפטים כדקיים ועט לכל חפץ נשטרי חורה ומקולי כתיבה שנה כאן **תיקון סופרים** הוא זה להנין אמרי נינה לעטים וחכמת סופרים הזרח הרי אלו כהזרה מהורתו של רבי מאיר לארש ולמרים נחכמה והקול שירי ונריה לוי יאשר האי אשר"א דייני.

הני

מכסיין הוועד האידנא והני מנליין השחא על יד איש דאמי משושילתא דני נשאה גוע האיתנים וננן של קדושים והוא עשירי **להרשב"ץ** גם איש שלומי ונפשי יודעת מהוד הדרו דין הוא הדר החכם השלם הדיין המכובד מכו"מ מכו"מ ריבה כמוהר"ר **יוסף בנימין דוראן** נר"ו כי נא לשפות הארש והוא היה המכיל והמוציא לאפיק משמע אלה הדברים רנה מקן עבר שנים די מהחמין תמה בני גזיאל לאמטויי לנא מטוב נהורי מאורי שמעתתי דכני זקני ביתו גבורים לעמוד נפרש הן פרק והן יוסד והן שחא נרחנות קריה כי עמה הרחיב לנו והטיב לעשות עמנו הטוב לדידיה והמטיב לאחרני.

הני דני ריש גלותא מרפסי אבולי. עלמא כמנ"י. דהנא וכספא די הנפקו אנשים אחים הישרים נלכותם דלא מחשני כיסין למלאכת עבודה הקדש הראשון ארש יקר רוח איש הצונה גם שג נס ויש הן גניר כה"ר **זכריה שודאכה** י"ו. ואחריו יאיר נדיב היושב על הק הארש ויהי דוד לכל דרביו משכ"ל וננון דנר דמיר וסנר גומל נפשו איש חסד כה"ר **דוד שודאכה** נר"ו שקולים הם ויבאו שניהם מלאים מלא חפנייהו טיבותא בכדי שיעשו כרכת הניה מרונה חן שיעור למעלה ונניהם עמהם כלס שוים לטובה כמיטב מלתא כחורא בני חיי ומזוני.

הני

מרי אחי ומרי שוחפי דענדו מורה בממונייהו דינא הוא דלא לימטי להו היוקא וכל עילא ושחיתא לא יטבחה נהו וכמילת' דסכיה גזרו רננן קדישי עליונין ונהש"א קא רמו להו לאישי דעילי נחחומא דתנרייהו להדפיס שניות מדברי סופרים נלי הורמנוחא דמרי אחי דסלקין לעילא מננין שמהן עד משלס שניית נחושנא דסליק להו לרננן. ומילתא כדנא פשוט'ה לפניה ופשוטה לאחריה די קול אסר וקיים די מלכי הקיימו לא להשניח וכל המשנה לינקוט האי קללה כידיה ליחורב ניתיה ולא ליחוי נשחא חרתא גושא מהיום לנטייל וליהוי כעפרא דארעא מעוהי וירכתיה די נח"ש קיס ליה נדרנא מיניה.

הני כולה נרכחא ניהו למאן דלא עבר אדרננן ומחויק ידי עובדי עבודה מה שכרו בעולם הזה מכיס חיי סני ומסני ליפוש חיליה ולכסי שלמיה יתקם כד חי חיות אחי נר נפלי יחויי ניקריה בעידנא די מלך מלכיה ניה אחד הוא כונה.
הני מילי אנה דאמרי וחמימנא אסוף מגילתא פה **ליוורנו** יע"א בפרדא דקדשתא והייתם נקיים מה' ומישראל דכתי שחא והקטיבו **לדעת** נינה ננרא דמספרא לא כרך ומני אף הוא נעשה וכל ומרטייה לסיפיה מדריס מחת נפות היהודים הפרושים מנכ"י הדעת חן חכמה וחן מנונה דדא חסר מה קני.

הני

אינהו נינהו שלשה כתובי"ס הנאים כחור וכן מלמדים הלכות גדולות ומשפטים ישרים. כתוב"ס ח' אומר אמירה נעימה שמחיה את העינים בדיני שחיטה ובדיקה לא זו אף זו וורה דעה **יבין שמועה** ככל מה שמנו חכמים נטריות. והשני אומר **מאמר חבין** שאור"ר לו ימכא לנדוק בשגע נדיקות הלכות פסח נפה נח ותנא והרר מפרש ההגדה וקבת מניאורי המולדות. ונא הכתוב השלישי והיה לאדם לנאר פרק איזהו מקומן ונרייחא דרבי ישמעאל שורד על פי מדות"ו לה שלש עשרה הוא היה מונה.

הני

חלת מילי שזינהו רננן כהלכתא ולו טעמא הוהיל ונפקו מפומיה דרב מאריה דתלמודא וסנא דמשפטים לא הן פסק"י ערין ואמין כח גנרנא דמאריה סייעיה למכבר קרא"י וקנכותיו מל תלים היות ופלפולים. ואלה העולים מת"ל מלך מל חרש"א החרש היה לנו כפתחו של אולם הגאון המפורסם גדול מרנן שמו **הרשב"ץ** וזק"ל דסדר לן שופרי ספרי ונקט חומרי ממתיחא בדיה יד הקדש על העליונה וככולהו חנויי האי ספרא דוקנא דיקא נמי דקמני.

הני

אחרני נינהו ומי שגהה זו לא שנה זו ע"כ דברי הרב ועוז מלך משפט האב מכאן ואילך הנהמדחו של שלמה נרא כרעא דאנוה דכיל לן נקנא רנא כללי ופרטי כותב"מ הקשה ונזה יפה כח הנין ספרא רנא לישראל הרב הגדול הרשב"ש זלה"ה ועט לכל חפץ נשטרי חורה ומקולי כתיבה שנה כאן **תיקון סופרים** הוא זה להנין אמרי נינה לעטים וחכמת סופרים הזרח הרי אלו כהזרה מהורתו של רבי מאיר לארש ולמרים נחכמה והקול שירי ונריה לוי יאשר האי אשר"א דייני.

הני דני ריש גלותא מרפסי אבולי. עלמא כמנ"י. דהנא וכספא די הנפקו אנשים אחים הישרים נלכותם דלא מחשני כיסין למלאכת עבודה הקדש הראשון ארש יקר רוח איש הצונה גם שג נס ויש הן גניר כה"ר **זכריה שודאכה** י"ו. ואחריו יאיר נדיב היושב על הק הארש ויהי דוד לכל דרביו משכ"ל וננון דנר דמיר וסנר גומל נפשו איש חסד כה"ר **דוד שודאכה** נר"ו שקולים הם ויבאו שניהם מלאים מלא חפנייהו טיבותא בכדי שיעשו כרכת הניה מרונה חן שיעור למעלה ונניהם עמהם כלס שוים לטובה כמיטב מלתא כחורא בני חיי ומזוני.

הני מרי אחי ומרי שוחפי דענדו מורה בממונייהו דינא הוא דלא לימטי להו היוקא וכל עילא ושחיתא לא יטבחה נהו וכמילת' דסכיה גזרו רננן קדישי עליונין ונהש"א קא רמו להו לאישי דעילי נחחומא דתנרייהו להדפיס שניות מדברי סופרים נלי הורמנוחא דמרי אחי דסלקין לעילא מננין שמהן עד משלס שניית נחושנא דסליק להו לרננן. ומילתא כדנא פשוט'ה לפניה ופשוטה לאחריה די קול אסר וקיים די מלכי הקיימו לא להשניח וכל המשנה לינקוט האי קללה כידיה ליחורב ניתיה ולא ליחוי נשחא חרתא גושא מהיום לנטייל וליהוי כעפרא דארעא מעוהי וירכתיה די נח"ש קיס ליה נדרנא מיניה.

הני כולה נרכחא ניהו למאן דלא עבר אדרננן ומחויק ידי עובדי עבודה מה שכרו בעולם הזה מכיס חיי סני ומסני ליפוש חיליה ולכסי שלמיה יתקם כד חי חיות אחי נר נפלי יחויי ניקריה בעידנא די מלך מלכיה ניה אחד הוא כונה.
הני מילי אנה דאמרי וחמימנא אסוף מגילתא פה **ליוורנו** יע"א בפרדא דקדשתא והייתם נקיים מה' ומישראל דכתי שחא והקטיבו **לדעת** נינה ננרא דמספרא לא כרך ומני אף הוא נעשה וכל ומרטייה לסיפיה מדריס מחת נפות היהודים הפרושים מנכ"י הדעת חן חכמה וחן מנונה דדא חסר מה קני.

הנעיר מלאכי נכה"ר **יעקב חכהן** זלה"ה. ס"ט

הקדמת

הקדמת המאורות הגדולים הרבנים המובהקים דיני קק ארגיל יע"א

ידוע

לכל רוחי השמש המנויים בעין יפה ואור השכל עה עליהם והיה אור כמו שכתובם • יבדלו וידעו בעין רוחה ואוזן שומעת כי אין חפץ לנורא עולם ה' נכרייתו של עולם הארץ והולדתה השמים והולדותם • כ"א לעסוק בדברי תורה וזאת התורה היא הימה חס כל חי עולם חיי שעה וחיי דוהות לכל בית ישראל בשנתם וקיימתם • היא שעמדה לאפותינו ובלגו האבות והנביאים יחדיו לחומת חס סביב ולכבוד חק עולם לאורותם • היא הנלכת עמם למחסה ולמסתור חומה גבוהה דלתים ובריה פע"ס נחוצ פנ"ס נרחוב ות מקדשים ונית הסמרים עד מדרך כך רגל לא יוכלו להזיק ולא לשלוט כל בחי בחה לא יעבור עליהם מכל דבר נקיים יהיו לניחם • היא הינה המרחפת לפדוש נפיה בחברה ונובה עשויה להגן ככלתה מרובה על כל הנשעים כגלה והולכים לאורה לאכול מפריה ולשבע מטובה לשמור את דרך עץ החיים לדרוש שלומם ונצחיתם • היא הזוכנת חיקם נשוכנת על המטה סביב סביב נע על לא יקרנ החק אלפים חמה במרה עלימה מטתם • מחיה של כהול מפסקת וחוצבת ודוחה כל מיני פגעים רעים מעד יחנו בנל"ה ינחיו ושמיה יהיו קשרים ככנלי כהול חרבות גמותם • היא הנותנת מלכות וממשלה לכל קצין שטר ומוסל יושב על הכסא יושב על הרצפה שפה אחת ודברים אחרים יחד יתמלחון כתבשטי גלה ועדיי מלכים יתנו עריקן ועטרותם כראשיהם לצני ולכבוד זאת נחלת ענדי ה' וכדקתם • היא המאספת ימים ושנים שנים המתהפכות מרעה לטובה מתוקנים על כורין ושארין שורש וענק עץ עושה פרי למינו המורס מהם כיוצא בהם סמוכים על שלחן גבוה המה יעמוד כל ימי עולם תמיד נרבה שורה צמנשה ידיהם יחד היא שלח פמוט שפתותיהם דוננות נקבר בדיקים נמימתם • היא העולה למעלה על הראש מעלה מעלה בעשר עטרות השנויות כסדרו של עולם מלא נרכה ה' ים ודרוס ירשה יורשים עשר חרבות מקומותם • נמוים נחעים המה למעלה מכיפת הרקיע דורסים עד מדרך כך רגל ומכתישים אוחות השמים וכסיליהם כולם נרתעים לאחוריהם הכוכבים ממסילותם כל בנה השמים ישימו יד על פה יושבים ודומים לדברי פדיקים לעממי ולקיים גזירותם • גדולים למעלה ממלאכי השרת אשר ישראל נס נקדש חלק עבודתם • כמה וכמה מעלות טובות להאנשים הנעשים אל ה' קדושים הם לאלהיהם מספר ימי חייהם יודעים רכונם ומתכוונים בל דבר שיש לו ידיעה נחלה וכסוף להוסיף ככל יום ויום שכן יתר על הידיעה יוצאים בשיח ונמשכים נשיר שיר חדש דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים לפי רוב השנים כל זמן שמקוין דעתם • מתרחבת והולכת נחושפת מחוכה על העיקר נעטם כעיקר זו תורה או שכרה שכר הרבה רוחא דתמי ממילא ככל דבר הלמד מעניינו גידולי גידולים כמוכים לפד לעולם כסדר חולדותם •

הז

האדם הוא יחיד כהחד מכנה המרוס במרוס יעלה על נמוי עני ירמה לעליונים ניע יראה וירבה וקמץ משם מלא קומכו לידע מה כחשוכא הוגד יעד לו מעלמות חכמה ודברים המכובים כשאלה כאן בנתי גוואי כאן נבתי דרבי נחבריהם ונתיבותם וכי כל אדם יחמוס יחמוס גמרה של מורה להפוך בה כדרכה לא ימיש מתוך האהל הוא יחיר נחיי ויגלה מסחרין אל ענר פניו ילכו מחליטין יבואו ויאירו שבעת הנרות עד שיתמלא ביתו בלו אורה ואחיר עיני חכמים נרוח שפתו יפרש כל בתום וכל דברי הספר החתום וכל העם רואים את הנשמה דברים השמחי כנתינתם • מסיני לקוח את ספר התורה אשר יגעו נעשר אבנעות • והוצק קן בשפתותם מיום היותם • מה שקבלה נשמתם • כל ימי חייהם ועד יום פטירתם • קן הן הדברים הנאמרים באמת דברי כהויתם • ואחירתם לגובה כמסירתם • כללו כמים אדירים ויוצאו גזולים מסלע מים מחוקים ודברים המבדוקים וימלאו סם נחמרים חיים ומשם נורה משקין בית השלחן ממעין שיכה נחלה יפכו מעינותם • גדולים ומקיים מחורתם לאחרים ישימו יד על פה שימ"ה נפיהם שולחנם ערוך לפניהם יאבלו ענוים וישכעו תשכ"ע כל לשון המחקר מדבש ומה עו מאירות נברו מאורות טהורות לכל דברות ולכל אמירות טעמים ונימוקים עמם הנאמרים והנעיימים יגוהו על משכנותם •

וידרך

יורה היא זאת שנירר לו האדם הגדול בענקים זה הים גדול ורחני דים מקור החכמה והמדע נראה בעליל ונחפרסם סמו ויבא נכשו ומוניטון שלו בעולם והואו כולם נעבה אחת להעמיד להם מלך הוקס על עם המלכים אשר ניתן כתר מלכות בראשם כדקיים ישיבים נעטרותם • אה האיש מרעיש הארץ מרגיז ממלכות אשר ענר נין הגורים גוריים החבמות וכירו מלא מלא חפניו קטרת במים דקה מן הדקה מריח ומריחן ריח ניחוח לכל הגסמה פהלה נעשר הגולים קולו קול חליו גוים ידרושו וכל מנקשה' יבוא אל בית גנזיו בית קדשי הקדשים לשחות מים הנובעים העולים לקראתו מים המתגברים ינקיעו גהרות כמטהו יפרש על נהרותם • נהר פלגיו ישמחו אלהים ואנשים מעשה ידיו נפלאים פלא יועץ גבור ואיש מלחמה עשה חזים למורה כלל ושרט זכבל ארץ לא עבר בה איש איש היה כדורותיו ישב אדם שם ננה מגדלות ועשה להם כוונים והיה מסדר סדר מערכתם • הוא הפייר הגדול עמוד הימני אדונינו הפטיש החזק הוא מורינו ורנינו הגאון **הרשב"ץ** גלה"ה אשר לו שם נשם הגדולים אשר נחמן מפותחים פתוחי חומם • כחו וראו עד היכן ד האדם נשעת חרי חרדים אין חלה שם הכהנס נר ואנוקה לחפוש כל חרדי נטן לעגי כלי ישראל מוביא מים מבור החלמיש ומשקה מהם גנות ופחדים יער כומח עבים ומכמתת מוכח דאש ונפקחו עיניהם לראות מראות חלשים יודעי טוב ערכה של תורה תגלה וחראה ככל ידיות משכנותם •

דבר

גדול דבר הנביא ככל מקום אשר נבחה בק רגלו רגל יורה הופיעה דוח הקדש נבית מדרשו וניתן לו כח ועזר חלפי להביד יד וסומה ככל ענר זפנה ויהי ידיו חמונה עד נא השמש להוכיח כלי למעשהו ולא חזר לאחוריו מעודו עד עת קץ ופעולותיו הם מעידים את אותותיו ואת מעשיו אשר עשה נידו החזקה ונרוש מושלה לו להורות את בני ישראל את המעשה אשר יעשו נהיותם נביתם • וגם כיביתאם לחוף לא ירעבו ולא יבמחו מלחמו הניתן זמימע הנאמנים המגדלים פירות ופירי פירות העולים על שפתם • ולא יפנו אנה ואנה ממאכלו מחלל בריאה על שולחן גבוה מתענים ומתעדרים אכול ושנוע לא יחסר כל הן לדברים הנובעים לממן וזולתו יש להם על מה שימכבו בעשר הרשב"ץ מוזן לכלא ביה משם יוצאו די ספקם ומחיייתם הן לדברי' הנעשים אל הנפש והנבשר בשאר ספרי דני רב ה' לכו

הקדמת

לצד לפרות משם זמורה ואשכול ענבי כל אשר תאונה נפשם ינתן להם כל שאלתם • והיום הזה אחי בני-המזרח והניקס השעה להוכיח מניית גנוי וצח ייבוי הרב ז"ל שלטם. מתנות טובות וכולם נפרכו בכרך אחד להיותם אונם המשולש יחידו אל מול פני הקורה בו דמעה שלטם • דבר השנה לכל נפש וכולהו מדרך כריבי הן הנה היו לבני ישראל לכל מכיירי אוכל נפש על כן לא יחבלי בני ישראל ולא הותר להם נאר תלוה עד שנבנסו להפין שמועתיו וכל דבר הנאסר ומנין פסקי הלכותיו אסרוהו עליהם באיסורי תורה וכל דבר שהסכים בהיתרו מותר הוא מיד ולדורות בכל מקום אשר דבר המלך הביע • בעיירות הללו • בכל מקומות מושבות • ואלה שמות הנבזרים הן הן גבורותיו הראשון הוא ביהור כל הלכות חמץ ומפה בכללותה ונפרטותיהן נקרא שמו באמר המין וגלה אליו ביהור • המולדות חכמה נפלאה • וידעת הרב נאשכון תמולדות גבחה • ושגבה למעלה ואתה הקורא חזקה עין בעין כי רב כחו וכי כביר מהאשה ידו כדבר הנזכר שגולם בזמן הזה מעין כל חי מדבר אדם קשה • תראה כי נאכדו כמני הרב לאורך הזמנים כחל על דאנדין ולא משתבחין ומן שמיא נהיירו לעיינין • והעור השני • ביהור הלכות שחיטה ובידיקה וכל שנעים עריפות כולם מפורשים נשעמם ונימוקם עמם מיוסרים על יקרות חכמה הרפואה אשר זכו לו מן השמים ומדו לביעור מדות מרות גדושות חכמה וכנה ודעת חריו נחמלאו וקרא שמו • יבין שמויעץ מורה דעה מנין שמועה לכל הרובץ ליטול את השם יטול כדי שביעה יחיד ודנים עד שתמלא סאתם • והטור שלשי' פי' סרק קיזחו מקוונן למען ידעו כל הנאים לביט חפלתם • פי' הדברים שהם הלכה פסוקה ויעלה להם שית שפתותם • נמקום הנחת קרבנות • ולכונה זו נשחל הדב לשרש פירוש ברייתו דרבי שמעאל שהיו כריכה לכל חכם ומנין וגם לכל העולם שקבעו לה מקום בתפלת השחר כדי לכתת ידו קונת קריאתם •

היו

לנו לעינים כל דברי הרב וכל כתבי הקדש קלורית לעין ומוניקת לכותר כי חיים הם למוכיחם נפה יען כי הוא הרוחה והוא המנהיג והמשרש יסודות מחנה אלדים זה והוא המייסד והקובע עמים לפונה בכל הזמנים ביסודות חוקים ובריאים אישנים על מתכונתם • וכל הפפרים הסמוכים והנראים קימו וקבלו עליהם כל גזירותיו ותקונין חוק ולא יעברו באשך דבר מלך שלטון מי יאמר לו מה העשה • והוא במלך בנדוד מלכם נראשם לא יפנו אנה ואנח מימים ומשמאלם וכל פינותם • יען כי הוא איש על העדה הוא הודה הוא זויה הוא הדרה הוא חכם כל קומתי תורה שנע"ס ופתח חוכרותיו וראשם כל בית נכמותה לעמו וזאת מרעיתו נר ולחם ומוזן והעלה על שולתו פירות מתוקים נאים בטעמן וריחן נמשש ומאחיהם • אשרי איש אשר זכה לכל הכבוד הזה נעשוחו ספרים הרבה אין קץ למעלתם • לעשות אותם ככל הכתוב לנו ולבנינו עד עולם אין לנו חמורתם • וזאת החורה אשר שם הרב לפני בני ישראל חלקו בחיים היא לנו • אם למקרא ואם למסורת בכל הד השנה ודבריו חיים וקיימים ונאמנים מה הוא בחיים ואף זרעו בחיים יחיו דגן ויפרחו יהיו בלכותם • וישנו כסאות למשפט הם ובניהם אחריהם נקרב ישראל יארינו • מיס על מולכתם • בדיקים ביוצא נהם זה כלל גדול בתורה מחזרת על אכסניה שלה נשערים המצויים אל הלה מכוונים אל האמת אמתה של תורה פועלי אמת פעולתם הם ודורות העתיקים זכות אבות לא תמה מסייעתם וצדקתם •

חוק

יהיה גם החלש נראות פרי דבין עץ חיים כמה יפה כחו של אדם הרודף והולך אחרי העומדים בבית ה' על משמרתם • בהיות יושב בין העמודים וכותלי בית המדרש פפטיט יפוצץ פלע יגיע נעשך אצבעותיו היד קומבת כתיבה חמה העין רואה והלך חומר דברים הנחמדים ספרי גורמם • וכל היד המרנה לדבוק ולדקדק בדברי חכמים וחיידותם • ימבא חיים וכבוד מאריכין לו ימיו ושנותיו יבלי ימיהם נטוב ושנותם • הולך את חכמים יחכם וידע מה למעלה דרכי ה' דרכי נועם וכל גמיכותם • מה שהיה ומה שיהיה הכל גלוי ופשוט לפניו יראה מראות אלדים עולים חכם עדיף מנכוח כל הנסתרות יסקיף וירא לבוא עד חבונתם • והכפונות יגלה חרדי משביתם • ונכומה ונבקה מלהיגו על אמת מורת האדם יראו עיניו נעינים פקוחות להבין ולהשפיל ללמוד וללמד את כל דברי התורה היום לעשותם • ומתוך דברים אלו יעמוד מליץ טוב להליץ יושב בעד אחינו שנבולה ישיב את שנותם • ויפרק הרים וישבר פלעים ראשי תגינים בעבמות וגידיים • רוב עוביין ורוב היקופן כפרון מרונה על העומד לא ימד ולא יספר שניות מפרקתם • ורוב נשר יהיו למרמם כטיט חובות למדרס הרגליים יגיעו עד עשר החטאים האלה נפשומם • וקרב ענדיו יבמיה בדיקה ותהלה בעיר החללים סלה שמת יהיו כהווייתן והיו כימי עולם בית ישראל יושבים על אדמתם • ויפיר לב האנן והקשה כנרול יתפוצצו חרדי עד המכשילות את הרשעים ויחד יענדו את ה' נשמחה ונטוב לבב מרוב כל ער שמתה חורחם חומנותם • ברם זכור לטובה לשני האתם אשר לא יתפרדו שנים קרובים זהם סמוכים לעד לעולם אשר נדנה רוחם חותם • להזיל זהם מביסם להפסקת החיבור הנזכר זכות הרב הוא יעמוד להגן בעדם ובעד ביתם • לא ימוטו כל מי חייהם נשנתם וקיימתם • ותהא צרכה מכויה נביסתם • יען כי הן הנה היו לבני ישראל להקרכת מועלתם • למלכות עבדות הקדש חנילה ותיראה ומרב פארמם • הנקובים נשמותם • הלא המה היקר הנכבד כה"ר זכריה יש"ו ואחיו נבון להם איש חיל המשכיל כה"ר דוד שודאבה נר"ו מידם הימה זאת נחלת ענדיה • וכדקתם • יזכו לראות בננין אפריון נבוא ה' ביון לקדש הבית והעבודות ובעלמם נעבודתם • זה דברו בעירי הכאן הסומים פה מתא ארגיל יע"א ערב ר"ה הנל"ל שנת ית"ו סת"ך ונו' לפ"ק זש"ס •

אברהם יאפיר ס"ט יהודה עייאש ס"ט
 יוסף צרור ס"ט שמואל אבן כספי ס"ט

הקדמה

יתבונן הקב"ה וידע המשכיל

כמה נגרו חסדי המקום על עמו ישראל השחרו עליו על צוהר"י וקרלי"י נחת להם חמדה בנזוה היתה חכלו חמוץ מן השמים השמיים אח קולו כה חמר ה' זעמה אם שמוע תשמעו בקולי ואף שמכחן מודעה רנה לאורייתא שאין חכם

ונגיה רשאי להדש נה דבר חלל מה שנמסר למשה מפי הנבונה חומרי וקולי"י כאשר דבר המלך שלטון ומי יבא אחר המלך להנין דבר מחוץ דבר ויחלי רעיון קולמיה נאחר דמרי ניתו וינייה מלי"י לזכות את ישראל חכם מאמרו בחתום אמת למען יחזקו בחורם ה' כל הרובה לטול את השם ירוץ כגבור לא ייעף ולא יעו וה"ן יחרן לאדם ככל עמלו לאמר שלום יעשה לי"י וכל המרנה בישיבה מרבה חכמה דעדיף חיליה כל דפרי"ס על פי התורה נדכו"י זמיעוטי ופרטי וכללי"י אין דובר אלי דבר ואין מי לאמר לו מה תעשה דתורה היא דיליה"י כי לא בשמים היא לאמר מי יעלה חבל האר"ס נחן לכני אדם ופורה מונחת בקרן זוית הסוף נה והסוף נה כנס"ף מלא"י ומן שמיא נהורינהו לעינין זישכה מרגניתא מוחי הספס"ד דדלי"י אין מדרש נלא חרש לכל דברות ולכל אמירות ממחר"י מלי"י אין חקר למנומת הולך ואור כיומא דמדלי"י גופו מכוונד על הנביות ומעטרה ליה כסא"ס דסגלי"י ואפי"י שיחא בריכה חלמוד דחלי קליה"י זה חלק אדם מאל הטותן בעין יפה ולא שירי לעבמו כלום ולא הדר ניה ממחי דיהיב למתן דליה ליה הגאה מנייה היב ליה"י דאם חכמת חכמת לך זאם ברכת מה חתן לו חלא מרונ רחמי הפשוטים חלק מחכמתו לירחייו ויאמר להם התבוננו וקראו בספר חורת ה' המקרא הזה אומר דרשוני וחייו ויהיו דברי לא עלים לפחסה ולמסתור חנוני מינו ואכולי מבלי"י והנה חרש"י לפניך כטוב בעיניך עשה דרוש וקבל שכר ואני חתן את שכרך ממדי דמיטבא כל מידי דמעלי"י וחלו פינז שירה כים מלא"י אין חנו מספיקין להודות להלל לשבח לפאר לרומם למי שעשה להנחמנו ולנו את כל הנאות האלה"י וכולי האי ואין חיש שם על לב להשיב מאשם נפשו"י ואם המבא ימכחן חד דברת או פרי שורחה השמש עליו מהנהו וזכורי"י זכר"ה קל"י"י ודבר דבר או חזי דבר חמעג נדנן נפשו חכים אחקר דעדיף חיליה"י ואף כי עדיין לא הניעו לחצי שיעורמן המורה נדורות הללו ראוי לכבדו ולפארו ומי יתן והיה לנכס זה להם לעם ה' אלה"י כי אם כה יעשו הנה שגרו חכם אחד המרנה ואחר הממעיש כמים לים מכסים הנהגלי"י ומלאה הארץ דעה כי כולם ידעו את ה' מקטנס ועד גדולם ולא ידם ממנו נדח הם אינם בליים זנהים כלה"י ונלע המות לנכח ומחה ה' אלהים דמעה מעל כל

פנים

ער

אחת כמה וכמה ראוי להחזיק טובה לראשונים פעל פעלו צימיהם פעולה שלימה לא יחסר כל נה חורה אמונה ניתנה להם ולא דבר ריק הוא מהם שדיעמם היתה מוקפת תחומין דאורייתא עשו סימנין לתורה ומונחת בקרקס באיסתרא כלגינא זה סיני ועוקר הרים דמהדר לה נפלפוליה"י לא דברו חכמים לא נהווה דבר הנהג לטעה ולדורות חקעו עבמם לדבר הלכה ולכל בני ישראל היה חור מקף מפייהם ומפי כתנם כי כל דבריהם נאמרים בלמח דנהדין להו שגלי דחלמודא כסגלי דמתח דבר אחד מהם ולא נעדר נורדים האוכל זורקים הפסולת כמון לפני רוח גדנפי וגילי"י הם היו לנו לחומת אש סניב להורחמנו את הדרך נלכו נה את החקים ואת המשפטים חורת אמת היתה נפיהם ועולה לא נמכח בשפתותיה"י כיון שסגרו שונ אין לפתוח טרו"קו גלי"י סהם יעו ומכאו חורת ה' כלבנס חקוקה ככפורן שמיר בוקע ועולה"י וגולי חמרום הטוארה מכל חפץ יקרות היו לנו לנרו"ת נדרכי החלמוד היו עינינו כעוורות והדבר אשר יקשה מי יגיד פשר דבר עמוק עמוק מי יבאנו אין חיש דולה"י אך זה זה שדבריהם מסודרים בשולחן הערוך הטוף ואכול מנהמא דסלחא ומטפה נשלש עשרה נשח משלחן בכוה קא זכו ליה"י בלמח טראוי לשחות נכמא את דבריהם כי ישרים דרכי לנוודם הולכים נז בלמח ונחמם ואכל"י לא מכל"י"י כי ראו יראות אלהים נאספקלרייה המאידה ודבר ה' עמהם פנים

בפנים

הדר

חכם ראו זה הדש אחת דבר אלהים אינו לא ריין שמים או שמענו אחד קדוש מדבר דחניט חור"ה בחיליה"י ויוצא נחלים מסלע כפטיש יפוצץ קינץ וריבץ לאחוי גומות קא מכיון למען ירוץ כל הקורא בספר חורת ה' הגהו נכרי דכשלי"י מאחן כה לב נמהרים הכוערים בעם לא ידעו ולא ינינו כדת מה לעשות וכסחחו עמדו כל העם כולם חכמים כולם נבונים כהני הנכחא רבוותא הלכו שחיטות וטריפות הנקרא ספר יבין שבועה ונס ספר באמר חמץ ופירוש ההגדה אשר נקראת נס אפיקומין וכסופו קונטרס נענין המוגלות נקרא אגרת תפארת ישראל חפס קכה מרטה וסכל על דאנדין כל אלה חננו כספר הזה שחיב חנוני וקני מורנו ורנינו הרב המונק פטיש החוק עמוד הימני הרשב"ץ זכונ"ל הלכות פסוקות"י כראי מוכק חוקות בכסף כרוף מזוקקות על חנוני האמת והכדק"י יסודותיהם מוכקות"י ואף מי שחיו יודע לשאל יבין ויאמר רזי לי רזי לי"י כי ימכאו נז דימחוסורם ואל יצטרבו לספרים אחרים נמה שהא נוגע לעיניים חלו חסיק שמעמחא חלינא דהלכתא כל רחיהם יכירום כי הם סמוכים לעד לעולם בהנהו אשלי רכנני דשמלי שתי"י עין רחם והלב חומר מעשה דיו של כדק ונאמר לפני הללויה שיתין היוליי בהגלות יגלות הספרים האלה"י אשר מימי קדם אבותינו גזנו למטה נאחר דלא שליש נהו רוקנא ויהיו שם עד היום הזה לא יראו הפובה והסנה כנר גזרה נהקדמה שחיב מורנו רבי דפאל יט"ן לספר התשב"ץ קחו עמכם חותם הטעמים ולא תיחלו נן טפ"לי"י ואני מוסיף לומר כי חולי מאה ה' היתה הנסיכה לזכות את ישראל דור דור ישוב"ח מעשו ולזרעו אחריו יש זכות מולה"י וכל הנטפל לש"ס מאחריו קדוש יאמר לו שיהא עמך זה לפואה להקים שם המת על נחלמו ומשארם ננים אבותם להגדר נמקום שהניחו להם אבותיהם המה יעמזו להליץ נעדם יושר וזכות כי יעוררו את האהבה כמים הפנים

לפנים

כמוני

היום נראותי דקיימא להו שמחא לחכמי חכמי קדושי"י אשר בארץ כל הקודם זכה וזכה את הרבים כרנ"ה קא מחחלי"י הוא ספר התשב"ץ לא"ו הרשב"ץ זלה"ה אשר ענין הדפסמו נמכח יס מאין ויבאת המחשבה לאור לשעלה טנא אגודאמרי ליישר חיליה ואחריו האירנתני החכם השלם הדיין המצויין חסידא קדיש' כמור"ר מלאכי הכהן נרו המגביה לשנת נעיר ליוורנו יע"ה אשר יען נמועכות ודעה להמדפים החשוב כה"ר אברהם מילרודה יט"ן להדפיס ספר שאלות ותשובות לא"ו הרשב"ש ננו של ח"ו הרשב"ץ ז"ל ועשה והכליה ופי המדבר נגד פני עליון למלאה את שאלתם ככל מדי דשאלו"י אחרת ויהי מה עת לעשות לחזק ידים רפות ולחזור כנגד חלצים רופפות"י ולהסקות ממי נארו נפשות עייפות"י אשר שחו נכמא חז דברו ולרוח מנינו נפשוים שואפות"י ועיניהם כלות אלהים כל היום

היום

היום וזכותו • זיעזועי בליתי אין עת לחיות מהר מלמכתך וכלה • מכורף לזה יען • זיראית דיו בני עלייה אנשי משפחתי
 נדרו הלכו בים חרון אף ה' ביו צרה חובני החרץ הלון וחמלטס רק אני ואסנל' נחילי • אוהבי זרעי מרחוק עמדו אין מנחם לי •
 יראתי לנפשי כילא ידעתי יום מותי ואין חיש מאנשי הנית אחי בנית שידיע לשמור כדרך השומרי פקדון שפקד'נו אנה בני"ע
 ומעל"י • ואחז לזלוולי נהו לנכות נהם מנהג הפקר וברוך הימים עתידה חורה שתמכתנו וכוון לי • זאלקטס נעומרים
 אשר כמוסים נחוצרומי מספרי א"ו הרשב"ץ זלה"ה ואנחרה לי • שני הספרים האלה אשר הם קטני הפמות ורני האיכות
 דבר השנה לכל אדם והיתה עמו זקרה זו כל ימי חייו מיערך כריבא ליה • הלא המה ספר יבין שמרעה להלכות שחיטה
 וטריפות אשר מי פתי יסור הנה זקרה זו כיצד את נוראו אשר נחכמה יצר את האדם והנהמה • דכל מילתא דאמוד רנן נטעמ'
 דרפואה מסדר הסדר ליה יען אנה מחוי רויא ומסחרתא גלי • ואתא עמוספר באמר חמץ אשר כללנו כל דיני הפסח
 מחילה • ועד סוף פירושי ההגדה אשר קראה נכס אפיקומין וגעון נסופו קונטרס מענין המולדות מה שמצאתי
 ממנו ועל דא ודאי קא נביא על האי שופרא דבלי • וזירפתי עמהם קונטרס אשר פירש בו משניות דפרק חיהוה מקומן המורס
 מהם לענין דגא למען ידעו בני ישראל זאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת ולאשם ולמלוואים ולזבח השלמים והיה זכרונם
 עולה • ופירוש ברייתא דרבי ישמעאל כי"ג מדות שהתורה נדרשה בהם ולא ימוסו מפך ודבר שיכא מהכלל אחת ק"ה ואהדריה
 לכללה • שדאי דברים כאלה כל אדם זוכה בהם נשתי ידיים והניני להו לאינשי וכוילי שתא מיניה לא דיילי • ועל כן אמרתי
 להם אלו שלשתם אל פתח עינים ונתראה

וכצאתי

את העיר לראות מי יקרא לואדם וה"ן שתי ידים זוכות כאלה הנה לנו עזרת מש"ר וגדול נישארל וגבילה
 וגשמחה בישועתו ועל מזנה הדפוס יכא ועלה • ויפוצו מעינותיו חוצה אשר לא יכזבו מימי וגדעה נרדפה
 למיפוט הנהו ספיקי דטרייתא דער סמוא' לר' יוחנן בתלמידי גבילי • ואקוד ואשחח' ואכרך את האשר יעבני
 וננעמי' חנלי נפלו לי • כי האנשי האלה שלמי הם אמתו והמתנתו אותנו זאת הימה לי • הלא המה החאי שלא יתפרדו יקרי'
 ומעולים נמעלות הכדק והיושר עולים הראשון וכן ונשוא פנים קן גביר בה"ר זכריה שודאכה יב"ו חיה יחיה הוא זכני
 בקרב ישראל עבדי דגבילי • והטור השני תהלה לדוד דרחס ומוקיר רנן פשט בעל הנית את ידו לחון ונטל העני מתוכה הלא
 פרום לרעב לחמו ניתן ומימי נאמנים חיש כי יפלא • משביל על דבר ימכא טוב נטון ומעולה • בה"ר דוד שודאכה יב"ו
 ואנן ואומר אמן מאיש זה מחלצני יכאן מלכי ואפרכי כל האומר הני רנן סמוכים געד לעולם על התורה ועל העבודה כי שאת
 נפשו לא תורדי שינתו בנטון שאול"ה בניס הנה לי • אמה ה' תשמרם וכבנה רבון העטרים יפקוד ה' על אנה המרוס יקומו
 ויעורום יהי עליהם שמרה ואוברומיהם ימלא • יהיו דגן ויפרחו כנפן מושבע"ם ועומדין גם נניהם פרי עד נתן המלא •
 ועיניהם יהיו היכל ואולם וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם

עיני

לשמייא נטילת דליהו אנה ענדך מוסנה נעין חמלתך למרחם עלי' ולמיטר ימי וית כל דיני כי אפס עזוב ועבור ואם
 אין אני לי מי לי • ועל משמתי אעמודה על החורה ועל העבודה זכרוני לפניך יהיה עולה • ומחמכתך תחציל עלי
 ואת כל הדבר הקשה היה אמה עזמה לי • ואולי אחי הקטן גם הוא יגדל ולא ימוש מתוך האהל כחנורין דאורייתא
 פירוקן לא ליהווי ליה • כי נשחרנו מעט מהרנה הנהו אצילי • אין לנו על מי להשען אלא על אבניו ששמים לכה לישועתה לנו
 אחיכה ואהימה ואריס קולי • מי שאלה את האבות יאהב את

זאת

התורה מכרזת ואומרת אלה ה' אלהים עד מתי עורך נשני ומפחרתך ניד בר ועם זוקנית ה"ן חיש גול"ה • קומה ה'
 ויפוצו אויביך החם וכלה • מרדוך בלף זמשמדים הולכים ומחמעטים עד דנפלי מברמייהו מלחי מלחי אס ישוך הנחש
 וזו לחש דזיהדיה מקלא קלי • לצכות נטון ולנפיל ירך וכל מדוה מצדים הרעים גם כל חלי • ענדים ימשלו גם אין
 סורק אומס מירס ומחו לחו בעובלי • זפקוד כנה נטעה ימיך נקבזן נניה למוכה ואמרו חישא אחיו לכו ונעלה • לחוג את חג
 ה' בירושלם כי קול החור גשמע נחרצינו עת הזמיר הגיע ונראו נחרץ

פי

המדנר מיגון לבו כי יחס מתלחת הזמן כמרוהו הדריכוהו מנוחה לא ירפוהו השיד רוחו ויבול נחילה ומיעותי חמרמה
 חיש בעיר יוסף בנימין דודלם ס"ט בן לארועי חני החכ'השל' הדין כה"ר כמח בן לארועי זקניי החכ' השל' הדין המצויין
 חרב הכולל כמורה"ר בנימין בן החכם השלם הדין המצויין כה"ר יונה בן החכם השלם הדין המצויין כה"ר שמעון
 בן החכם השלם הדין המצויין השיש כה"ר כמח בן החכם השלם הדין המצויין כה"ר שמעון בן החכם השלם הדין המצויין הרב כה"ר
 כמה שביד ש"ת הנקרא יבן זכועו בן הרב הגדול הרשב"ם בן הרב הגדול הנאון הרשב"ץ זלה"ה זכר כולם לברכה • גמכא
 שחני עשירי למוריני הרשב"ץ זכוק"ל יה"ר שלח חפסק חורה מורענו מעו"ע אכ"ר אנס"ו
 אה דחמרי וחמתי שמי ערב ראש השנה הנאה לקראתינו לחיים ולשלום משנת יח"ו בתת"ך לפ"ק נסדר לעשות את כל
 דברי התורה הזאת כי לא דבר ריק הוא פה ארגיל יע"ה:

ההגצלות המגיה

אברך

ה'ה' שהיני וקיימי להוציא לאור הספר הקדוש הזה אשר יסד ופעל הגאון הגדול הרב המופלא בעל התשב"ץ זצוק"ל זה שמו אשר יקראו יבין שמועה והוא פירוש נאה ומשונה על הלכות שחיטה ונדיקה וטרפיות ועוד ידו נטויה במאמר חמץ ומצה הכלל הלכות מרוניות בקיבור מליץ ואגב מפרש ההגדה במין חומר ואתו נמצא קצת כללים מענייני המולדות ונחממת העיבור ודסמיכין עלוהי החוט המטולש ה"ה פירוש נחמד ומפואר על פרק חזוהו מקומן וברייתא דרבי ישמעאל שלשה המה נפלאו וכל אחד תוצאותיו הימה יס הגדול של התלמוד והוא המוצאות חס"ד עי"ן דבר הסמוי טן העין גלי עמיקתא ומסתרתי נרוך שככה לו נעולמו ואחרון אחרון חביב והוא קונטרס הנקרא תיקון סופרים על דיני שטרות אשר חזן ומיקן נגו הרב והעבד גדול מרבן שמו בעל שאלות ומשנות דרשב"ש אשר כבר יצא מוניטון שלו בעולם וזכותו יין עלינו ועתה אס נאולי המצא ממצא זה הספר חזיה טעות או שגיאה אל יתלו כי עין ואשמה חדא שכשם שפי איפטר לכך בלא תנן כך וכו' ועוד כי המכתב של החיבור כולו מכתב ערבי והפועלים חינם מכירים טיפן כלל ועיקר זאף כי שאחר הכדפסה הייתי חוזר על המקרא ועובר על התי"ה נקדוק פעם ושמים ושלט כדי שיהיה הכל ספ"י אפילו הפי ידעתי כי הוא מן הגמנוע שלא תשאר פירכה אגב ריהטיהו של הפועלים חכים האומרים מהר יחשה ולא הגיחו מקום להגיהו נחת וזי"שוכ הדעת וזכמה פעמים מתקן המגיה חזיה שגיאה ונמסרתו ביד הפועלים להדפיסה חסורי מחסרה ומדלגן אותה מחמת שכחה דשיחא זכר מן דין כמה אומות כוללות החוצה ונדקקות על הדיו ולאו אדעמייהו להחזירם על מקומם כידוע לנקיאים במלאכת הדפוס שרי להו מרייהו ואני את נפשי הכלתי כי בכל מאי דהוה אפשר לי ענדתי את העבודה הזאת וכדי לקיים על עצמי והיחוס נקיים מישראל דברתי עד הנה וה' יבליני משגיאות אכ"ר : ב"ד בעיר כותב וחותם פה"ק ליוורנ"י יע"א יס ר"ח מנחם שנת התק"ד ליצירה :

רמה ומולעה משה בלא"ח כמוהר"ר רפאל מילדוולד ס"פ

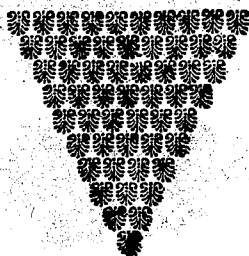
זה ספר שלשה עשר לחבורי מורינו הרב הגדול הרשב"ץ

זלה"ה

אמר שמעון בה"ד צמח זלה"ה

הזמן

טלטלנו טלטלה צנר מעבר אל ענר ומהלכנו מגוי אל גוי וממלכה אל עם אחר אומות מתחלפות הלשונות והיחס אונות ומקלות ארץ אדום אשר בהם גדלנו ננערינו פסקו הישיבות כי נדרו וזאיגם מפני חרבות ונקלות ארצות ישמעאל אשר אליהם נספחנו מפני עוצם הנלות ומקפה היינו נגויס חרפה לא נשאר ביניהם יסוד ועמוד לקנוע ישיבה כאלמוד והחלמידים עובקים בהלכות שחיטה וטרפיות בהלכות חספות וצקכה גלוגות בגוונות נכתיבם בדברים חלושים ומשונשים וכל כחם חינו אלף בהלכות שחיטה מהחבור אחד חכם ואחד נזר ואחד חס הנמשנה על הצבור ואחד שאינו יודע לשאל לא נרמו ולא בדבור עמוק צמוד העבור וישע הוא בי ענין הטרפות שרשו הוא חכמת הרפואה שהיא פרי חכמה הטבע הלא כאלמוד נענין הפליים הממיתים כנהמה מניחים רחיה חס טרפה חיה חס חיה חיה מהחליים הממית' בני אדם והלא ששאל ירחיאה שהיה רופא כמו שמצאו בספרא דאדס הראשון דאכו דר' על ידיה תהא שריפא אותו בחולי עיניו שלא היה סוכל כחול נעניו וכחול שהיחה חמת מראשיתו וכן הסס נחפשט עד עיניו וזו חכמה גדולה נידעת כח הסמים ומפני חכמתו נרפואה רבה לנרוק דני יוחנן אע"פ שהיה חכם בגרפות במ"ס חבים נרי נטרפות כרני יוחנן ולפי זה שדר ליה טעון מליכר גמלי ספקי טרפאות ויש גורסין גוילי שלח מליכר גוילין כחויס נספיקי טרפות על זה אמר ר' יוחנן על שמואל חית לי רבא נבנל ואחר שזו היא חכמה נפלאה המניחה להכירה חכמת האל בנריאה ולהודות בכל יום לשמו הגדול ולומר מה רבו מעשיך ה' על כן נערתי חבני לסדר אלה הטרפות על דרך התלמוד אשר נו גדלתי ולהמליכו ולהטעימו על דרך חכמת הרפואה אשר בה טעמתי ומחז בחתי אל המקו' הזה מקו' הגואיר חברתי קונטרס ח' על דרך משא ומתן של הלכ' בדיני הריא' וכבר נמפור בכל זה המקומ' נסס נחפשט כי מבטוהו המשכילים נאה ומקושט וימלך לני עלי להשלים המלאכה בהלכות השחיטה ושאר הטרפיות בהלכות נאות ויפות להיות מתנה לכל מנין האמת להעמיד להחפאר נו כרביד וכפיד גלהות חמד כל תלמידי וקראתי זה המאמר על שמי יבין שמועה כי בן כתוב את מי וורה דעה ואת מי יבין שמועה גמולי מחלח עסיקי משדימי

מאמר יבין שמועה בסדר

מאמרי זה יורה דעה אל איש בכל לידים גם כילגמרי לי מחלב ודעתיקי משדים

הלכות שחיטה

דיני מי שחט עם חמשת

א מי

מוסרין לו לשחוט לכתחילה כל היודע הלכות שחיטה ושחט בפנינו שנים ושלשה פעמים כהונן זה קרוי מומחה ומוסרין לו לכתחילה לשחוט ואין כריך לנדוק לו סכין משום דרוב מצויין אבל שחיטה מומחין הן יחזקתן והן מתקנין ואין מוכיחין מתחת ידם דבר שאינו מהוין וכמו שהאיש המומחה שוחט לכתחילה ה"ה לאשה שלא כדרכי נעל הלכות גדולות ו"ל שכתב שאין מוסרין לה לשחוט מפני שדעתה קלה ואין דבריו נכונים שהיא נגמרת בפ"ק דחולין וכן בזכאים פרק כל הפסולין ובפרק שני מיומא אמרו שאפילו נמוקדשין שחטה הם היא מומחית כמו האיש ואעפ"י שאין שוחטין מוקדשין אלא בעזרה ונשים אין נכנסות בעזרה אפטר שחטה סכין ארוכה ותשג בפחה העזרה ומשחוט כמ"ש בפרק כל הפסולין לענין טמאים גם אם דחקה ונכנסה כמ"ס בקדושין ושחטה שחיטה כשרה ומ"ש בפ"ק דפסחים שאין נאמנות על נדיקת חמץ אלא מפני שהוא מדרבנן ויראה מזה שאם היה מן החורה לא היו נאמנות כבר נתנו הטעם בירושלמי מפני שיש נדיקת חמץ טורה גדול והנשים הם עפלות ואלו היה נדיקת חמץ מן החורה היינו חוששין שמפני הטורה היתה מעבטת ולא נדקה יפה אבל בכל דבר שאין בו טורה אינו סומכין עליה אעפ"י שהוא מן החורה כמו שחיטה והכתוב אומר בקרבנות ושחט את בן הנקר ולא כתב בני אהרן אלא בהקרבה שנאמר והקרינו בני אהרן שאין מצות בהונה ולא אחר שחיטה אבל מצות שחיטה כשרה בכל אדם וכן נזכר צ"ח בפרק אין עומדין שמתחילין הילדים והחורה המירה אשה ושהיתה נחוקת נדה לבעלה כשאומרת שטבלה שנאמר וספרה לה ופירשו חכמים וספרה לה לעצמה כמ"ס בנחומות בפרק שני ובפרק המדיר ואע"פ שיש בחיוב הנדה כרת כ"ש בשחיטה שאין בה אלא חשש איסור וכלה שהן נאמנות ומוסרין להן לשחוט לכתחילה אם היה מומחית ומעשית בכל יום שאנו מוסרין להם ניקור חלב ודם וגוי הנשה וה"ה לשחיטה וכן דין עבד כנעני כדן אשה שאם הוא מומחה מוסרין לו לשחוט לכתחילה כדן ישראל גמור שלענין איסורין דין עבד כנעני הוא כדן אשה כמ"ס בגמרא חגיגה דנמריין לה לה מאשה נאמר נאשה וכתב לה ספר כריחות ונשפחה נאמר או חפשה לא נתן לה הכי דין שפחה לענין איסורין כדן נח ישראל והוא הדין עבד וזה העבד שקורין חכמים עבד כנעני הוא הנז' שמכר לישראל ומל וטבל לשם עבדות שהוא איסור בנת ישראל ואסור גבויה ומוחר נשפחה כנענית כמוהו ואם שחרר אותו הדין הרי הוא כשאר גמור כדן גוי שנהגיר ויהא מותר לישא אשה ישראלית כגו ואסור נשפחה כישראל וזהו הנקרא עבד משוחרר וקראוהו עבד כנעני אעפ"י שהוא משחר אומות משום ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו ואם נח אחד לפנינו ושחט ואין אנו יודעים אם הוא מומחה אם לא שחיטתו כשרה לפני שרוב מצויין אבל שחיטה מומחין הן ואם אינו בפנינו נכנסין על שחיטתו שהיה כבאוי ואם הוא בפנינו נכחו הגאונים ז"ל שברך לנדוק אותו אם הוא מומחה ויודע הלכות שחיטה ואם הוא יודע הלכות שחיטה שחטו כשרה ויש אומרים שברך לנדוק אותו אם נתעלה ויש אומרים שאין חוששין לעלשוי ואם ידענו שהוא יודע הלכות שחיטה די בזה זהו דין

מי מוסרין לו לשחוט לכתחילה

ב מי שאין מוסרין לו לכתחילה לשחוט ואם שחט שחיטתו כשרה ישרש שהוא אוכל נבלות כשאינו מוכח כשרות זה נקרא משומר אוכל נבלות לתבונן זה אין מוסרין לו לכתחילה לשחוט אעפ"י שידע הלכות שחיטה אם לא נדק לו סכין שכיין שהוא אוכל נבלות לתבונן אינו טורה לנדוק סכין ואם שחט ולא נדקנו סכין קורם שחיטה אסור לאכול מאותה בהמה או עוף עד שינדוק סכינו אחר שחיטה ואם נמכת סכינו יפה מותר לאכול מאותה שחיטה ואם יש נידו סכין יפה וסכין שאינה יפה ואמר כזו היפה שחטתי אומר הרשב"א ז"ל שהיא נחמין ויש אומרים שברך לנדוק הסמינין אם הם שחוטין יפה אפילו נמי שהוא מומחה ואינו חשוד לאכול נבלות כריך לנדוק אם הסמינין הם שחוטים יפה וכן אמרו בגמרא אמר רב יהודה אמר שמואל טנה כריך שינדוק כסמינין אחר שחיטה וכן משומר לאכול נבלות שלא לתבונן שאפילו מוכח היתר אוכל נבלות אם נדקו סכין ושחט ועמדו על גביו שחיטתו כשרה ואין דינו כמשומר לכל התורה דשחיטתו נבלה דמשומר לדבר אחד אינו משומר לכל החורה כלה וכיון שעמדנו על גביו ושחט כהונן שחיטתו כשר וכן כדוק והוא מאוחן הקדושין שהם נמורת שחממיים בחורה שנכתב ואינם מאמרים בתלמוד אם הוא יודע הלכות שחיטה אם נדק הסכין ונתן לו שחיטה כשרה שאין דין כדון נכרי שהם מקיימין הלכות שחיטה שהיא כחוב' בחורה אבל אין סומכין עליהם לומר בהמה זו נשחטה יפה שמהם מכשילים אותנו לאכול נבלה וקם אינם מפרשים ולפני עור לא תחן מכשול אלא כפשוטו ואין אומרים שהיא אסור להכשיל מי שאינו יודע אם אסור אם מותר לומר לו מותר הוא כמו שישראל מוסרין על זה ואם בהמה זו שאומר הכדוקי שהיא כשרה אוכל הוא ממנה כוית היא מותרת לנו גם כן כיון שאינו חשוד לאכול נבלות והרשב"א ז"ל כתב שהיא אסורה אם לא עמד על גביו מתחילה ועד סוף ונלילה אסור לשחוט ואם שחט ונמכת השחיטה יפה כשרה נדעבר ואם יש נידו אנוקה שוחט לכתחילה כמו ניום וכן כומא לא ישחוט ואם שחט שחיטה יפה שחיטתו כשרה וכמוהו בהלכות גדולות ומאן דרוי לא לישחוט דרונא דרוסא מרותה הוי פירושו רבי ונראה שהשכור שחט שחיטה יפה בפנינו שחיטתו כשרה נדעבר אבל לכתחילה לא ונשנה וניוס הכפורים שאסור לשחוט אם שחט שחיטתו כשרה אם הוא בשוגג ואם הוא במזיד ניום הכפורים שחיטתו כשרה ואם הוא בשגג נדבר בו אחר זה אלו הן דיני מי שאין שוחטין לכתחילה ושחיטתן כשרה

ג מי ששחיטתו אסורה מחשש שמא לא נשחטה יפה חרש ושוטה וקטן ששחטו שלא בפנינו שחיטתן אסור' שמא קלקלו בשחיטתן חרש שדברו בו חכמים שתינו מדבר ואינו שומע כי לפי שלא שמע לעולם לא למד דיבור ואינו יכול לדבר ואינו שלם נדעתו כמ"ס ביבמות פ' חרש דעמא קלישחא חיה ליה כלומר דעת חסרה ואינו תושטין שאם שחט דינו לנפן עבטו שמא קלקל וכן שופה הוא המקריע את דבריו והמאנד כל מה שנתנין לו והלן בנית הקברות והיוצא ימדי נלילה כמ"ס ברשון מתנייה וכן קטן פחות משלש עשרה שנה ויום אחד ואם הוא פחות משלש עשרה שנה ויום אחד והנית שתי שערות הוא גדול כפ' גה סימן ונמקומות אחרים ואם אחרים רואין אותם אין מוסרין להם לכתחילה לשחוט ואם שחט בפני אחרים שחיטה יפה היא כשרה ואם יודע לאמא את ידיו מוסרין להם אפילו לכתחילה כן אמרו בגמרא פרק לולב הגזול ושכור שנחבללה דעתו הרי הוא כשוטה אם הביע לשברותו של לוב שאמר ולא ידע נשכנה ונקומה ואם לא הביע לזו הוא כשפח

יבין שמועה

כיון שהוא עונד ע"ז ומחלל שנתות כפרהסיה דינו כנכרי ושחיטתו נבלה בשחיטת נכרי
 והשוחט בשנת נזון שחיטתו
 במרה נזגעה והן כפרהסיה
 שמפני שחיטה זו לא נעשה
 משומר לחלל שנתות כפרהסיה חלל משחיטה זו ואילך בן כתנו
 במוספות משומר אוכל נבלות להכעיס והוא הדין שאוכל
 נבלה ואומרי' לו לא תאכל' כי התורה אסר' אתה והוא אומ' אף
 על פי בן אוכל אותה אעפ"י שאיני מאכ' לה שכבר יש לי בשרה
 ואני מתכוין לאכול אותה להכעיס הא אמר הרשב"א ז"ל שאם
 דקרו סכין ונתנו לו ועמדו על גביו אעפ"י שאין מוסרין
 לו לכחילה לשחוט אם שחט שחיטתו בשרה ואני ממיה על
 זה שהרי אמרו בפ"ד דע"ז משומר להכעיס מין הוא וכן פסק
 הרמ"ם ז"ל בהלכות רבצה ואם הוא מין שחיטתו נבלה ב"בן
 אמרו נגמרא בראשון מחולין וכן כתב הראש"ש ז"ל שדינו כגוי
 חלו הן שחיטתן אסורה אעפ"י ששחטו יפה וזשלתו דיני מין
 שוחט בכ"ד

במה שוחטין יש בו דינים טו

א בכל
 דבר שהוא חומר הביטחין שוחטין לכחילה
 בין נכזר שהוא אבן חדה מלוד ויחמתה בסכין
 של ברזל בין בזכוכית בין בקנה ולא בכל קנה
 חלל בקרומית של קנה הגדל באגס שהוא חוק וקורין אותו
 בנמר' בימינו אף דאגמא שהוא עשנה גדל באגמי המים וכשהוא
 יבש חומר ואין קסמין נדלין ממנו אבל שחר קניסכל שדוקקין
 אותם קסמין נדלין מהן ונכרסין ושמה יהיו נוקטין הביטחין
 וכן נעבס החומר כגון טן אחת של ביהמה מותר לשחוט וכן
 כצפורן מלושה

ב אין שחיטה לא כחלוש אבל במחנה הין שוחטין ואמרו
 בנמרא משום שנאמר וישלח אנדרהם את ידו ויקח
 את המחלתי לשחוט את נגו' ואם הוא מחובר מעיקרו כגון
 קנה המחובר לקרקע וצור המחובר לקרקע ובפורן המחוברת
 באדם וכן המחוברת בבהמה בחייה שחיטתו פסולה שחט
 בתלוש ולבדוק חצרו ולא בטלו חלל שדעתו לחזור ולתלוש אותו
 שחיטתו כשרה ואם נטלו יש מי שאומר והרשב"א ז"ל במה
 שהיא כשרה ואם שחט בצחי שעי' אעפ"י שהן מלושות דינן
 כסכין פסוס ושחיטתו פסולה זהו דין מחובר

ג סכין שהיא אסורה בהנאה כגון של ע"ז ושל עיר הנדחת
 שהיא אסורה בהנאה שנה' ולא ידבק ביד מלומה
 מן החרם מותר לשחוט בה בהמה גריסה שאין הנאה בשחיטת'
 מנחיה ונחשב מקלקל לא מהקן ואם הנהמה היא מקובנת
 אסור לשחוט בה שהרי הוא מהקן ונה' מע"ז ואם שחט בה ילך
 הנאו' לים המלח וזאת ההנאה היא כשיעו' שכיון סכין לשחיטה
 זו ויוליכנו לים המלח כ"כ הרשב"א ז"ל והרש"ש ז"ל חולק
 ועיין צ"ד

ד השוחט גסכין של גוים פלגי' נה אמוראי בגמ' איכא
 מ"ד שברך לקלוק בית השחיטה מפני שנלע
 משמינות ועל גבי הסכין של גוים ונית השחיטה רוחה הוא
 וכן פסק רש"י ז"ל חבל הריח"ף ז"ל והרמב"ם ז"ל פסקו כמ"ד
 דנהדה סני אעפ"י שנית השחיטה רוחה הוא נהדה סני לפי
 שהסמיני' הם טרודים להוציא דם ואין נולעין ונהדה סני
ה סכין ששחט בה טריפה מדיח אותה כגון ואל"כ שוחט
 בה בהמה אחרת או מקנהה כמרטוט של נוד
 קשה והוא יטן ושוחט בה בהמה אחרת וראוי להם למדוקים
 לקנחם מיר נהמה עכמה

בפקח לכל דבריו כמ"ש נפרק הדר מי שאינו מומחה שחט
 כינו לבין עכמו אע"פ שאומר בריא לי שלא קלקלתי השחיטה
 אסור לאכול משחיטתו שחל לקלקל והוא אינו יודע ואם אחר'
 עומדים על גביו אעפ"י שאינו מומחה שוחט לכחילה דכיון
 שהוא בן דעת אין חוששין חלו הן שחיטתן אסורה מחשש
 שחל לא נשחטה יפה

ד ששחיטה אסורה אעפ"י שנעשית יפה מפני שלא היתה נכח אדם והחור' אמרה וזנחה ואכלת

ופירשו חכמים מה שאתה זונח אתה אוכל י היתה סכין במקור'
 גבוה ונפלה ושחטה שחיטה יפה אסורה לפי שלא נחה מכה
 אדם וכן אם היה סכין נעוץ בגלגל ריחי' ונתגלגל על ידי רוח
 או על ידי בהמה אעפ"י שנאחזו בגלגל נעשית שחיט' יפה ב"בין
 שלא נעשית מכה אדם היא אסורה ואם היה הגלגל על ידי
 מים ופתח אדם המים וגלגלו הריחים אם שחט מכה שני ואילך
 שחיטתו כשרה ונכה ראשון לא ישחוו לכחילה ואם שחט
 שחיטתו בשרה שהיא מכה אדם ואומר הרשב"א ז"ל שאם הוא
 גלגל היוצרים שמגלגלים אותו בגלגל או גלגל הריחים של יד
 שהשחיטה בשרה בין בכה ראשון בין בשאר הכחות שכלם מכה
 אדם הם זרק סכין לנועבה כנותל והלכה ושחטה שחיטתו
 בשרה אעפ"י שלא נתכוון לשחיטה לפי שאין חולין כריכין כוונה
 אם נדק חן וירא אותו נקשת ושחט בו בהמה או עוף אם ידוע
 שלא החליד בין סימן לסימן או בין העור לסימן כגון שמבא
 העור חומר או הנוכה שחיטתו בשרה אם היתה סכין נמוך
 חיקו ונפלה הראשונים ז"ל החמירו לאסורה באילו נפלה מן
 הגו וראוי להחמיר וה"ה אם נפלה מידו וכן כתב הרשב"א ז"ל
 חלו הן שחיטתן אסורה מפני שלא היתה מכה אדם

ה ששחיטתן אסורה אעפ"י שנבזה מכה אדם ונעשית השחיטה יפה

שנאמר וקרא לך והבלת מונחו מכלל זנחה אסור ואפילו
 שחיטת גר חושב והוא גר שער שאוכל נבלות שנאמר לגר אשר
 בשעריך תמנה ואכלה והוא הגוי שקבל עליו שלא לענד ע"ז
 כגון אלו הישמעאלים ואפילו קבל עליו שבע מצות בני נח
 שחיטתו אסורה אפילו שחט בפנינו שחיטה יפה אין אוכלין
 משחיטתו וכן שחיטה כותי אסורה והם אותם שומרונים שהם
 נהר גריזים וקורין אותם הישמעאל' כאמר' ה וגם הנוצרים
 קורין אותם שמאריטאנ' לפי שנתו משומרון אעפ"י שהם
 יש להם חורה שנכתב כמו הצדוקים והם הקרלים שחיטתן
 נבלה לפי שזרו עליהם חכמי המלמד שהיו כגוים גמורים
 לפי שמבאו להם דמות ינה נהר גדוים וענדוה והרי הם
 עונדי ע"ז ומותר לישראל לשחוט לנכרי אפילו עונד ע"ז
 ושחיטתו מותרת אעפ"י שהעברי' מחשבתו לע"ז אין השחיטה
 נפסלת מפני מחשבתו של נכרי המינים והם הכופרים באל
 יתברך שחיטתן נבלה שבתם מחשבתן לע"ז שנים שחטו
 כאחד ישראל ונכרי או מין השחיטה פסולה לפי שנתערב בשחיט'
 זו כח מי ששחיטתו אסורה החיל ישראל וגמר גוי או שהחיל
 גוי ונמר ישראל אעפ"י שנעשית מקצת השחיטה על ידי ישראל
 כיון שנעשית מקצתה על ידי הנכרי ששחיטתו פסולה היא
 אסורה לפי שיטתה לשחיטה מחלה ועד סוף שברך שהיה
 השחיטה מחילה ועד סוף על ידי ישראל שיש לשחיטה מחלה
 ועד סוף דין שחיטה כמו שחמרו בפרק השוחט בשוחט סימן
 אחד נחון וסימן אחד בצמים ונעוץ נחקה דם בין סימן
 לסימן וברך שחיה כולה על ידי ישראל ואם החיל הגוי דבר
 שאין עושה אותה טריפה כגון חצי קנה והשלימה ישראל
 שחיטתו כשרה וכמו שחמרו בפר' העור והרוטט וכפ"ק דחולין:
 משומר לחלל שנתות כפרהסיה או לע"ז אינו כשאר משומרין
 ששחיטתן כשרה אם עמדנו על גביהן אכלה הוא כנכרי ששחיטתו
 נבלה אעפ"י ששחט יפה ואפילו הוא מקיים כל התורה כולה

ו שיעור הסכין אם הולך והציא חפצו כל שהוא שוחטין
 בה ואפילו באחזק ופירשו בגמרא והוא שחין לו
 קרנים שאם יש לו קרנים מן הכרדין אנו חוששין שלא יקבנו
 הקרנים הוסיף ופירשו בגמרא כגון מחטא דאובשפי שהם
 הרבעים ומוחזקין בו העור ויש לו רוחק מחטא אבל נמחה
 פשוטא שאסור לשחוט בו שהוא נוקט ומכל מקום כרדין לזוהר
 שהוא הסכין רחב מעט כמו חיומל ואם הולך ולא הכייל והתיו
 את הכימנין נכת אחת אם יש בסכין שיעור כושר וחזק לכושר
 בשיעור כושר שחיתו כשרה ואין חוששין שמת דרס אבל אם
 אין בסכין שיעור שני כושרין ושחט הכימנין במשיכה א' ודאי
 נדרסה שחט ואסורה ואם שחט שני ראשין כאחד כרדין שיהיה
 חזק לשני כושרין כמלא כושר וכן אם שחט שלשה ראשין כאחד
 כרדין שיהיה חזק לכולם שיעור כושר א' מלמד כושרי הנשחטין
 ואם שחט שני ראשין כאחד ואין חזק לכושר כמלא כושר כמשו
 המוספות שאין אסורה אלא הכימנין אבל הפנימית כשרה
 שהרי ישחוט לכושר כמלא כושר וזה ודאי אינו נראה נכון שאם
 הכימנין נשחטה נדרסה גם הפנימית נשחטה נדרסה שהרי
 במשיכה אחת נשחטו שניהם

ז צריך שמהיה הסכין חיה ולא יהיה בה פנימיה ושחט
 חיבור הפנימי לפי שהיה נוקבת הכימנין וכן אמרו
 בגמרא ראשון מחולין אמר רב הורא מנין לנדיקת סכין מן
 הקורה שנאמר ושחטתם בזה ואכלתם והקדוש עם פשיטא כיון
 הפנימיה טרפה צעיר נדיקת הרי פ' שטעם חיבור הפנימיה
 משום שהפנימיה היא נוקבת וכן אמרו שאין שוחטין במגל קצר
 ומגירה מפני שהם חונקין פ' נוקבין ויש משתבעין וחומרים
 שעליו נאמר לא משחט על חמץ דם זכאי חמץ בניגוטרין
 פנימיה וזה לא נזכר בשום מקום ולפי דבריהם אין חיבור
 פנימיה אלא נזכרים לא בחולין ויש מוסיפים טעות על טעותם
 שהאובל מתחמה שנשחטה נכסין פגומה שהוא חייב כרה
 כאוכל חמץ נכסה ואין בזה אלא משום חיבור נבלה והתשובה
 על ששעויות אלו הוא שגועון גם כן

ח צריך להראות סכין לחכם כמו שכתוב ושחטתם בזה
 וחבלתם ואמרו בגמרא פירק א' שאין אלא מפני
 כבודו של חכם ואם לא הראה לחכם ושחט אמרו אם בגמרא
 דמשמתינ ליה שכל המזולזל בכבודו של חכם חייב גזרו וזה
 ששחט ולא הראה סכינו לחכם הרי זלזל בכבודו של חכם וגם
 מעבירין אותו מאומנוהו ואם נמצאת סכינו פגומה מעבירין
 אותו לכל מנדון אותו ואם נמצאת סכינו פגומה מעבירין
 אותו מאומנוהו ומנדון אותו ואוסרין הכשר אפילו למוכרה
 לבוים כמו שאמרו בגמרא ממשמתינ ליה כפרתא דאפילו
 לבוים לא מודנן כלומר מלכליין אותו כפרה להמחיסו לבוים
 והלשון הוא נבלה שחרי הוא נקובת הוסיף וקילין כרבי ישבב
 דחמה נפ"ב כל שנפסלה בשחטה נבלה ומטמאה במשא מה
 שאין כן נטרפה שאינה מטמאה מן החורה אלא למקדשין
 כמ"ש נפיק נהמה המקשה ומה שאמרו בגמרא ומכריזין
 חכמיה דטרפה לא נאמר נדיקת אלא לומר שהיא אסורה
 שכן אמרו למעלה כיון דכי נקנה טרפה לאו דווקא טרפה אלא
 אסורה באכילה וכן נפיק טרפה הקו אמרו בגמרא שאם שחט
 מעוט סימנין חי שניק לבו מטרפי ולא דווקא מטרפי דהא
 נבלה היא לא מתכרי קאמר וכן נמשנת ואלו טרפו מנו נקובת
 הוסיף ופסקתה הגמרת נטרפות והם נבלותיהם ופירשו בגמרא
 מאי טרפות אסורות

ט שלש מדות נכסין פגומה א' אונת ב' מסוכסכת ג'
 עולה ויורדת ויש לאונת שלשה מצד האחד
 שהפנימיה היא גדולה ואונת הפסורן כשהוא נודק בפסורניו
 היא מעכבת הפסורן וזה היא בפנימיה המזנה שהמזנה כרדין
 שהיה שלם ואם יש בו פנימית פסורן הוא פסול וזה הפנימיה
 נכרית

הכל מורים שהיא אסורת ויש דין שני והוא שאינו חונק כלל
 לא שאינו חלק יפה וזו קורין דמיה לסאסא והוא זקן השכלים
 וקורין אותו נבלה אשפ"גא ובלשון המשאל אחר"ש וזו הכל
 מורים ששוחטין בה לכתחלה שהרי בשאלו בגמרא דמיה
 לסאסא מאי אמר ליה מאן יהיב לן במשריה אכלינן ויש מדה
 אחרת אמרנו שהיא אינו חלק ואינו חונק הפסורן וכמה
 הרמב"ן שהאמוראים נחלקו בזה בגמרא שיש מי שאומר שכוין
 שאינה חונקת פסורן שוחטין בה ואפילו חונקת חוט השערה
 וזה נראה שהוא דעת הר"א ו"ל שלא הזכיר חונקת פסורן
 ור"א להחמיר לאסור כל שהוא חונקת קצת אשפ"י שאינה
 חונקת פסורן על כן ראוי לשחט שידיקת הריכה כנדיקת
 הסכין שלפעמים ירגש הפנימיה בהולכת הפסורן וכשמחזירה
 אינו מרגיש בה ולפי שבהולכת הפסורן ראש הפסורן הוא דק
 ומרגיש בפנימיה ובשהסודי הפסורן נכנסה הפנימיה בתוך
 הפסורן והוא עב ולא ירגיש בה על כן כרדין עיון גדול כנדיקת
 הסכין וכמו שכתב הרמב"ד בספר איסור משהו הרי פירשו
 דין אונת

י מסוכסכת היא הפנימיה שאין מתייש בה אלא מכר אחד
 או בהולכה או בהונח ואינה כאונת שהיא
 אונת בין בהולכה בין בהונח וזו אם שחט באונתו כד שאינה
 נרגשת מותרת והוא שאין שם אלא פנימיה אחת אבל אם יש בה
 פנימיות הריכה אפילו כולן מסוכסכות אמרו בגמרא שהיא
 נדונה כמגרא שפנימיותיה מסוכסכות שאפילו שחט באחזק"ב
 שאין הפנימיות נרגשות אסורה כיון שהן הריכה חיישין שמה
 ישכן ויביא והא דמכשרינן נחד מסוכסכות יש אומרים דלא
 מכשרינן אלא היכא דקיימא ארישא דסכינא אבל אם היא
 באמצע הסכין אין שוחטין בה ויש מכשרינן אפילו באמצע
 הסכין שוחטין בה וכן דעת הר"א ו"ל וזהו דין מסוכסכת
יא עולה ויורד הוא כגון שנפגמה פנס גדול והחלקו
 העוקף כן נמשחזת ולא נשאר בהם פנס כלל וזו
 שוחטין בה לכתחילה הרי פירשו שלם מדות מסוכסכת שהיא
 חותכת אלא שהיא קשה וחותרת מעט מעט וזו היא סכין רעה
 ומוחר לשחוט בה ואפ"י שהיא כה ליום שלא הגביה ידו מותרת
יב יש מדה אחרת נכסין וכל הנקרא מגל יד והוא סכין
 שיש לה שתי פיות האחת חלוקה כסכין והשנית
 פגומה כמגל אם שחט באחזק כד החלק שחיתו כשרה אבל
 לכתחלה לא ישחוט שמה ישכן וישחוט באחזק כד הפגום ויש
 ללמוד מכאן שאם הסכין היה ארוכה ויש בה פנימיה בסוף
 הסכין אסור לכתחלה לשחוט ממקום הפנימיה ולהלן שמה
 ישכן וישחט בפנימיה ואם יש בו סימן כגון שהדניק מעט שעוה
 או קשר שם חוט אחד שוחטין בה לכתחלה שכיון שיש היכר
 בדבר לאו אחי למטעי משא"כ במגל יד דחייב למטעי כיון שאין
 בה היכר ומגרה שהחלקו שניה שוחטין בה לכתחלה כן אמרו
 בגמרא ואם אין נכסין לא פנימיה אחת אסור לשחוט בה אפי'
 קנה העוף שאפילו שחט חביו בפנימיה הוא כשר ואינו נפסל
 אלא כפגמה הפנימיה נאותו מיעוט המשלים לרוב א"ה אסור
 לשחוט בה משום גזירה כן כתב הרמב"ן ז"ל נחודשי חולין
יג דין נדיקת הסכין כרדין לנדוק אותה בשלם רחומיה כי
 יש פנימו' שאין נרגשו נחודו של סכין והם הרגשו'
 כדדי הסכין ע"כ כרדין לנדוק בשלם רוחו' ונשר וכפסורן ולפי
 שהוסיף הוא רק כרדין לנדוק כנשר וכמו שאמרו בגמ' נשרא אבל'
 נשרא דיק ל' ולפי שהקנה הוא קשה כרדין לנדוק ככפסורן וז"כ
 י"ב נדיקות הם הולכ' והוכחה נב' רוחות כנשר והולכה והוכח'
 נב' רוחו' ככפסורן וסימנין להם ושחטתם בו"ה ז"ה נגימטר' שנים
 עשר ופירשו בגמרא שדק להם סכין ונתן להם
יד אם לא נדק סכין ושחט אם הפסין הוא כפנינו נודקין
 אותו ואם אין בו פנימיה כשרה ואם אין הסכין
 נכרית

יבין שמועה

א פכנינו אסורה משום כהמה בחייה נחזקת איסור עומרת עד שיירע לך גמה נשחטה ואם נזק הסכין קודם שחיטה ואחר שחיטה נאחד הסכין מחזיקין אותו בכשרותו ואם שבר בה עכמות אחר שחיטה ונמכת פגומה אנו מולין שכהעכמות נפגמה וכשרה ואם לא שבר בה עכמות אנו מולין שבעור נפגמה ואסורה ואם לא שבר בה עכמות ונעשה בעצם המפרקת ונמכת פגומה יש אומרי' שמולין שבעצם המפרקת נפגמה ואם לא שחט לא נהמה זו מותרת ואוחזן שחטת אחריה בולן אסורות אלו מולין שבעצם המפרקת ראשונה נפגמה אעפ"י שלא היה שם אלא נגיעה וי"א משום נגיעה בעצם המפרקת לא שריף לה דלא דמי לשבר בה עכמות דעבם המפרקת דרך הולכה והנחה לא פנים והאחרונים ז"ל פסקו נזק שאם שחט בהמות הרבה ולאחר שחט כלן שבר בה עכמות או נאחד הסכין כלן אסורות ואפילו נעש בעצם המפרקת כל אוחזן ששחטו אחר שגבע במפרקת בלן אסורות

ב **לכן** סכין ושחט בה כשרה כלומר מי שלטן סכין נאחד והוא חס ושחט בה כשרה ולא היישיגן שחט שחט נכוון הסימנין ופי' בנקובין לפי שהדור הבכין לחמור הוא קודם ללכון והוא חמור ולכן הסימנין נכווין והקשו נגמולמה לא נחוש לכדדין שלא יהיו נכווין קודם גמר שחיטה והרי הן בנקובין ואעפ"י שחטו כד כבר נשחט כיון שלא נגמרה השחיטה אותו כד שנשחט אס נקב נאסרה ומירכו אין לחוש לזה לפי שנית השחיטה גרווח רווח וכיון שהוא מתרחק אין הלכון שורפו

אמיה

וכן פסק הרמב"ם ז"ל והרי"ף ז"ל לא כחזן לזו נראה שהוא סובר דלא סמכין אנית השחיטה מרווח רווח שהרי הצריכו בדיקה אמת רוחתה ואפשר מהלל דלא דמי בלון לפגימה שהפגימה היה ארובה והיה קורעת הסימנין והלכון אינו מתרחק כל כך וזה מקיים דברי הרמב"ם ז"ל וגם הראש"ד כחזן דהא דמכריבין בדיקה אמת רוחתה דווקא לכתחלה והא דר' זירא הוא בריעבד וקיימא לן כוותיה עד כאן פירשנו דיני במה שחט

באיזה מקום שוחטין דיניו ת"י

א השוחט

חולין בעורה שחיטתו פסולה כמז שנפטרש כפרק שני מקדושין ונפרק אותו ואת בנו ונפרק כסוי הדם

ב **השוחט** קדשים בחוץ שחיטתו פסולה לפיכך השוחט לשם דברים הנאכלים בנדר ונדבה כגון עולה ושלימים או אשם תלוין לשם פסח לשם תודה לשם קרבן נזיר שחיטתו פסולה חוששין שחט עכשיו נזק אוחזן ונראה דשוחט קדשים בחוץ ואפילו הימה הכהמה בעלה מום אסורה בעמים שאדם מכסה המום ואינו ונראה לי שאם היה המום גלוי כגון מחוסרת אבר אין חוששין

ג **ואם** שחט דברים שאינן ראויין להקרבה כגון חיה ולוויין ומתנגולין ובני יונה גדולים ומורים קטנים שאין ראויים להקרבה אין חוששין

ד **לשם** חטאת ואשם ודאי לשם נכור לשם מעשר לשם חמורה שאין בחוץ בנדר ונדבה כשרים

ה **השוחט** לשם עולה אשתו אף חוששין שחט ילדה או הפילה וחיבת בעולה שכל היולדת והמפלת יש להם קול

ו **השוחט** לשם חטאת ונדע שהוא חייב חטאת שחיטתו פסולה

ז **השוחט** לנברי אעפ"י שהנברי מחזק לזרוק דמה ולהקטיר הלכה לע"ז שחיטתו כשרה אפילו בהמה של נברי

ח **השוחט** זירוק הנברי דמה ויקטיר הלכה לע"ז הרי זו פסולה

ט **השחט** השוחט לשחוט בהמה זו לע"ז הרי זו זנחיה מתיס ואסורה בהנאה

אמיה

וכן אם השחט בשנת שחיטה לזרוק דמה ולהקטיר הלכה לע"ז הרי זו פסולה אעפ"י שלא הייתה השחיטה לשם ע"ז

י **שחט** סתם ואחר כך נמלך לזרוק דמה או להקטיר הלכה לע"ז פסולה פירוש מספק שחט הזכיה סופו על תחלתו דנשעת שחיטה הימה לו מתעבה זו

יא **השוחט** לשם הרים לשם נצעות לשם ימים ונהרות ומדברות לשם אמה ולמה כוכבים ומזלות על דעת לעבוד אותם הרי הוא זנחיה מתיס ואסורה בהנאה ואם לא שחטן לשם עבודה אלא לשם רפואה שחיטתן פסולה מדבריכם ומותרת בהנאה

יב **השוחט** לשם שרו של הר או לשם שר מכל אחד מאלו אפילו לשם מכל השר הגדול בין שחט אפילו לשם שלול קטן שנים אעפ"י שלא נתכוון לעבודה לא לרפואה הרי זו זנחיה מתיס ואסורה בהנאה

יג **ישראל** שחט בהמה חזירו לשם אחד מכל אלו לא אסורה שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו וי"א שאפילו יש לו בהם שחפזות אינה אסורה שלא נתכוון אלא לזכור את חזירו

יד **היה** שוחט בהמת חזירו לשם אחד מכל אלו והמרו בו וקבל עליו התרבה אין לך משומר גדול מזה ושחיטתו אסורה

טו **שנים** אוחזין בסכין ושחטו אחד לשם דבר האסור ואחד לשם דבר המותר אסורה עד שימכוונו שניהם לדבר המותר

טז **שוחט** אדם בין נראש הגב בין נראש הספינה אכל לא ישחט לחוך היס ולא לחוך הנהרות שלא ירצה כשוחט לשר של ים ושל נהרות

יז **אין** שוחטין לחוך הכלים שלא יראה במקבל דם לע"ז והוא שיהיה כלי ריקון וכן אם היה מלא מים כוללין שחט יאמר לזכרתו הנראית נמים הוא שוחט ואם היו עכורין או מלא עפר מותר ולא ישחטו לחוך הגומה ואפילו בגומה שבניה לפי שזה מעשה המיגין שמאספין הדם בגומה ואוכלים שם להתחבר עם השדים ואם רוצים לנקות חזירו עושים מקום מדרון חוץ לגומה כדין שהיה הדם שומט ויורד לגומה ונשוק לא יעשו כן שאין אדם עשוי לנקות הסוק ושחט לשם מינות עשה כן וצריך לזרוק אחריו שחט מין הוא וכח הרשב"א ז"ל שאם עבר ושחט נאחד מכל אלו העניינים שחיטתו כשרה שאין מביאין אדם מחוקפו עד שינקה ונמכת חסוד

חי **היה** כל נספינה שחט על בני הכלים או על בני הספינה כדי שלא יטנף הספינה ושחיטתו מותרת: השלמנו דיני היכן שוחטין כס"ד

דין כיצד שוחט ויש בו דינים כ"ז

א בהמה

בחייה נחזקת איסור עומרת שלא כמירמח המורה אלא כשחיטה והיא אסורה לאכול משום אבר מן הכסוי ואינה מטמאה משום נבלה עד שיעשה בה מעשה נבלה ואם נולד ספק בנהמה אם אסורה

אסורה היא אם לא נגזר שנה זמן ונטל בני מעים אחר שחיטה והחזיר מנוקבין מעמידין אותה בחזקה שכיון שנשחטה כהגון הרי היא בחזקה הימר לפי שרוב בהמות הן בחזקתן שאין טריפות ואם יש ספק אחר שנשחטה כהלכתה הימה טריפה אם לא נחמה בחזקת איסור שהימה קודם שחיטה והוא איסור אחר מן הסמי והרי היא טריפה ואינה מטמאה כנגלה שבהייה לא הימה בחזקה נבלה ואם נולד ספק בשחיט' כגון אם נסתפק לנו אם נשחטה בסכין פומה או ספק שהיא או ספק דרם הרי זה נבלה כדברי ישנן דאמר כל שנפסלה בשחיטה נבלה ומטמאה במשא'.

ב בפרק ראשון מחולין אמרו אמר רב יהודה אמר רב תלמיד חכם צריך שילמוד שלשה דברים כתב שחיטה ומילה כתב פירוש שידע לחתום נטר פסק דין או נטר עדות שחיטה פירוש שידע לאמן את ידיו חף על פי שידע הלכות שחיטה שירגיל עצמו לאמן את ידיו מילה שידע לעשות פריעה ולא יבצר התינוק.

ג עור אמרו סס אמר רב יהודה אמר שמואל כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו מה שאמרו בכל מקום הלכות שחיטה ולא אמרו הלכות זביחה שהרי בנשר תלוף נאמר תזבח ואכלת נשר לפי שנתורה נזכרה הזביחה בלשון שחיטה ושחט את בן הנקר ומה שאמר הכתוב נבשר תלוף תזבח ואכלת נשר כבר אמר הכתוב וזבחת מנקרך ומאחך כאשר בויתך בקרנותו שנאמר ושחט את בן הנקר הרי שזו הזביחה היא שחיטה ולא אמר הכתוב בנשר תלוף תזבח לא לומר לך כי מה שנאמר בשר תלוף במדבר היה כדי שלא יזכרו לשעירים כמו שנאמר ולא יזכרו עור את זבחים לשעירים אותה זביחה עשו אותה בחולין ומאכלו אותה בהימר אבל הזביחה תהיה כאשר צויתך נקדשי שהימה שחיטה ולא נחירה כמו שכתוב ושחט את בן הנקר ובכל מקום קורין לשחיטת חולין שחיטה הפאן ונקר ישחט להם ושחטתם נזה ואכלתם על בן חומרים בכל מקום הלכות שחיטה ולא חומרים הלכות זביחה.

ד ואלו הן הלכות שחיטה שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור ויש רמז להמשה דברים אלו וזכרה לי כד"ה א ימירה ומה שהוסיפו וא' ואמרו ועיקור הוא בן מנהג לשון הקדש להוסיף וא' באחרון המנין כגון ראובן שמעון לוי ויהודה יששכר זבולון ובנימין וכן הוא נקבת שאר לשונות וכן נוהגים הנוכרים.

ה שהייה לשון עיכוב בלשון תלמוד חסידים הראשונים היו שוהין עשה אחת ומתפללין וכן בהרבה מקומות מזכירין עיכוב בלשון שהייה ולשון הקדש הוא וטעם איסור שהייה הוא שאם התחיל בשחיטה ולא השלימה הרי עשה נה מעשה נבלה ואם עשה בנחיש אוחו מקצת שהתחיל הוא חוסרה ואוחו מקצת שעושה אחר כך הרי הוא כלאו עשה אוחו בנהמה שכבר מתה ונחוספתא תניא שחט מעוט של וטע' ושהיה כדי שחיטה ואח"כ שחט את שניהם טרפה על בן צריך השוחט לגמור אתה שחיטה תכף שהתחילה ואם שחט מעט ושהיה שיעור גדול פסולה.

ו שיעור שהייה בנהמה הוא כדי שיגביה בנהמה ויריבני' וישחוט העור ורוב שנים ואם שחט אחד וחצי בנהמה והגביה ידו ושהה שיעור זה וחזר והשלים השחיטה שחיטתו פסולה.

ז שיעור שהייה בעוף כשיעורו בנהמה דקה ויש חומרים ששיעורו כשיעור שחיטת העוף.

ח כמה דברים חומרים שהגביה ידו אבל אם שחט בסכין רעה אעפ"י ששהה כל היום כולו כיון שהוא שוחט מעט מעט שחיטתו כשרה.

ט שחט מעט ושהה מעט ושחט מעט ושהה מעט והשלי' שחיטתו ואין צהייה אחת שיעור שהייה אם יש בין כל שהייות שיעור שהייה נעו נמרס אם מצטרפות אם לא ולא איפשיטא נעיה זו ומן הספק היא אסורה.

י וכן נעו נגמ' שהה נמיעוט סימנין מהו תיקו ורש"י ז"ל פירש אם שחט רוב אחד בעוף ורוב שנים בנהמה ושהה שיעור שהייה וחזר וגמר המיעוט מהו והספק נזה הוא שאעפ"י שאם הניח העוף והנהמה היו כשרים כיון שנשחט רוב אחד בעוף ורוב שנים בנהמה כיון שדרך שחיטה גמר דמי לטובה קודם ששחט רוב אחד בעוף ורוב שנים בנהמה ופסולה וזה הפירוש אינו נראה נכון שכיון שמן החורה סגי נרוב אחד בעוף ורוב שנים בנהמה הרי נגמרה השחיטה ולמה תופסל צהייה ונחוספתא תניא שחט זה אחד או רוב אחד בעוף חף על פי ששהה לאמן מרובה וגמרה שחיטתו כשרה והרמב"ם ז"ל פירש שיעור שהייה כדי שיגביהנה ויריבנה ושחט את לא שהה אלא כדי שחיטת מיעוט סימן מהו ונס' זה הפ"י אינו נכון שאין שיעור שהייה אלא כדי שישחוט שחיטה גמורה שהוא רוב אחד בעוף ורוב שנים בנהמה ובמסופות וכן הרמב"ן ז"ל הם מפרשים השוחט בנהמה שצריך נה רוב שנים ושחט רוב סימן אחד ושהה נמיעוט האחרון בסכין רעה שנעודו שוחט אוחו מיעוט שהה באותה שחיטה בסכין רעה שיעור שהייה ואח"כ שחט הסימן השני מהו שכיון שהמיעוט אינו מעכב הרי הוא כלאו שהה בלא שחיטה וכמחחר נשר בעלמא הוא ופסולה או דילמא כיון שהוא צריך לגמור אוחו מיעוט לכתחילה הרי הוא מתעסק בשחיטה וכשרה וסקלף תיקו והייה ספק נבלה ואסורה זהו דין שהייה ואין שהייה נקנה העוף כלל שאם מצא חצי קנה פגום והשלימה לרוב כשרה.

יא דרסה היא השוחט שלא הולכה והואכה והיא נשני עניינים או שחריהםמנין נדחק הסכין עליה' ולא הולך ולא הביא לו שהכה אותם בסכין כמי שחומר' את הדלעת כיון שלא הולך והביא הרי זו פסולה שהחורה אמרה ושחט ואמרו נגמר' כפ' השוחט אין ושחט לא ומשך שנאמר חץ שחוט לשונם ופי' שחוט כמו שחט כמו חנורי חרב שהוא כח חנורי חרב וכן לכוש הנדים שהוא כמו לוש הנדים וכן חץ שחוט שהוא כמו שחט והחץ אינו ושחט אלא דרך הולכה הרי למדנו שאין שחיטה אלא במשיכה ואם חץ נה משיכה זו היא דרסה שהיא פוסלת השחיטה ואמרו נגמר' כפ' השוחט שנים אוחזין בסכין אחד ושחטין ואין חוששין שמא ירסו זה על זה זהו דין דרסה.

יב חלדה הוא לשון הטמנה שהסכין אינה גלויה בשעת שחיטה אלא מכוסה ופי' נגמ' כפ"א שהוא מלשון חולדה שהיא עומדת בעיקרי הנתיים ונראה לי שמפני זה נקרא העולם חלד שנאמר החזינו כל יושני חלד שענינו נעלם מכל בני אדם ולא ידע אותה אלא הקנ"ה שבראו וכן נקרא עולם לשון העלמה וכן החלודה העולה מפני העיפוש על גבי הכלים נקרא חלודה מפני שהוא כסוי על הכלים וכן פירשתי בספר אובה משפט שחנרת זה לו חמשה ושלשים שנה ואם הכנים הסכין בין סימן לסימן ושחט בין ממעלה למטה דרך שחיטה בין ממטה למעלה אפילו במשיכה היא נבלה כמו שפירשו נגמ' כפ' השוחט ואמרו נגמ' בין סימן לסימן פסולה תחת העור איני יודע ואמרו נגמ' תחת מטלית מהו שנפלה עליהם על הסכין ונסתבך בו או תחת כמר מסוכך וכן אם שחט רוב הסימנים והחלד הסכין תחת המיעוט הנשאר מהו ואמרו על כל לא הנעויות תיקו והרי זה ספק נבלה ואסורה הנה השלמנו דיני חלדה.

יג הגרמה לשון הגרמה הוא לשון הכרעה שהוא יוצא ממקום שחיטה למקום שאינו ראוי לשחיטה וכלשון

יבין שמועה

וכלשון נרומיו ז"ל כפי המונח את הפניה השוקל עין נעין
זוהו לו את נירומיו פירוש שהמוכר נמשקל כריך להכריע כפי
המאזנים של פירות יתר מכף המאזנים של אבן שהוא שוקל
זה לפי שהכתוב אומר מאוני כדק בריק ותן לו משלך ואם
לא עשה כן אלא שקל עין נעין ולא הכריע כריך להכריע
ללוקח שיעור אותה הכריע וזהו לשון גרומיו וכן הגרמה
הנוכרת נהלכות שחיטה הוא שהכריע הסכין ויבא ממקום
שחיטה למקום שאינו ראוי לשחיטה וכן אמרו גמ' כגון דנקט
מראשו ואגרום ואזיל עד דמטי מתמאי *

אמ"ה

פירוש חין הכונה שחם שחט כמקום
שחין ראוי לשחיטה יסביה כשרה לא
שחם שחט והתחיל כשרהם חפלו
כד"ס חטפי' שלא כגרים שלים ושחט
כל השחט יפה טעמיהם היא
פסולה וזה שכתוב בפנים שחט
חין דין הגרמה ר"ל שחין לטיון חם
הגרים שלים חו פחות משלם ושחט
השחט יפה חו חם שחט שלים והגרי'
ואח"כ שחט השחט יפה כפי הדין
החלוקין דקנה שחין גם אחת משתי
חלוקות אלו בוטט אלא כל טעמים
אפילו ד"ש בין כחלה בין כחמבע
פסולה וזהו על דרך טעמין והרמב"ם
ז"ל כל אחד לפי דרכו טעמיהם מכשיר
שחט שלים ובגרים שלים והשחט
מכשיר בגרים שלים ושחט שני
שלישין אכל לדעת הרמב"ם ז"ל
שפסול שני דרכים אלו ולא הכשיר
אלא חם שחט שני שלישים ובגרים
שליש דין שחט והקנה שחין כן נראה
לי פירוש הלכה זו ע"ה טעמה כן
הרב ר' עשהו וליה *

יד בושט חין דין הגרמה

כלל אלא כל
שחט נמקום שאינו ראוי
לשחיטה בין בתרנן הושט
הדנוק ללחי בין בסוף הושט
צמקו הדנו' נכרם היא חסור'
אפילו ננקב נמשהו וכן כתב
הרמב"ם ז"ל וכן מוכח בגמרא
בפרק ואלו טרפות ואין דין
הגרמה אלא בקנה וכן כתב
רש"י ז"ל *

טו תרבין הושט חינו

ראוי לשחיטה
כלל והוא המקום הדנוק ללחי
והוא המקום היומר קשה
מהושט עכמו שבשחמכין
אוחו עומד נמקומו וזה המקו'
חינו ראוי לשחיטה והושט לפי
שהוא רך בשחמכין אוחו הולך
מתקבץ ונגלה הקרום האבן
שהוא פנים ושיעורו כדי
הפיסח יד כן אמרו בגמ' כפי'
ואלו טרפות ופירש הרמ"ה ז"ל
שהוא כדי שיחפוס חרם נשתי

אכזעומיו והוא כרוחב אכזעו וי"ה כדי שיעור שתי אכזעומ
וכת' הרמב"ם ז"ל שזה השיעור הוא נבחה ונחיה אכל בעוף הכל
לפי גודלו וקוטנו וכתיב עליו הרמב"ם ז"ל כי יש לחלק גם כן בין
דקה לגסה והר"ה ז"ל כתב שקבלה היא בידו מאחיו ששעור
תרנן הושט נעוף כגדו משפוי רובע ולמטה זה השיעור הוא
למעלה ולמטה שיעור הושט עד מקום שהוא משעור ונעשה
פרכים פרכים ככרם כמו שאמרו בפרק ואלו טרפות עד כאן
הוא מקום הראוי לשחיטה *

טז בקנה

שיעור מקום שחיטה הוא משפוי כונע ולמטה
עד כנפיה הנוכה העליונה בשארם אוחו הנוכה
בידו בקנה כשהיא נפוחה עד אוחו מקום הוא מקום הראוי
לשחיטה וכנגדו בחוף הוא מקום שחיטה כשפוטט כזארה
לרעוה ולמטה מזה חינו מקום שחיטה ואם אנסה הנהמה
עכמה ונחפוטט אוחו מקום יותר ממה שהיה מחפוטט כשהיה
רועה נלא אונם אוחו מקום הוא ספק חם הוא ראוי לשחיטה
חם לא שהרי אמרו גמ' אנסה עכמה מהו תיקו ואין לשחוט
באוחו מקום מן הספק וגם סם בגמרא אמרו חנם נסימנין
פסולה *

יז הקנה

הוא טבעות טבעות והטבעת העליונה היא
שלימה והטבעות האחרות חין שלימות ויש
רצועה של נשר נכסוף וכראש הקנה על הטבעת העליונה יש
כמין כונע של נשר והוא מאוסה ומחודר ומשם הוא יוכא הקול
ובסוף שיפוי כונע זה יש שני גרעינין שהן כמין חטין מקום
השחיטה הוא מקום חטין ולמטה כמו שאמרו בפרק ראשון

מחולין

חי ואם שחט משפוי כונע ולמטה ושייר מהחטין קצת
לכד שפוי כונע וזהו שחטו שייר גחטין כשרה
ואין הגרמה אלא למעלה מהחטין *

יש הגרים שלים ושחט שלים והגרים שלים פליגי בה גמ'
י"ה כשרה אטפי' שהרוב בהגרמה דבין דכי

נפקא חיותא נשחיטה נפקא כשרה וי"ה טרפה דכי נפקא נשחטה
ולכח זאכורה * שחט שלים והגרים שלים ושחט שלים י"ה
דכשרה דהא רובא נשחטה היה וי"ה טרפה דכי נפקא חיותא
בהגרמה נפקא והרמב"ם ז"ל פסק דכל היבא דאיכא רובא
נשחיטה כשרה רובא בהגרמה פסולה * והרמב"ם ז"ל וסר ז'
הלוי ז"ל חומרין שאין להכשיר אלא בשחט שני שלישין והגרים
שליש ובהגרים שלים ושחט שני שלישין כיון שיש רובא נשחיטה
נכת אחת כשרה והרשב"א ז"ל החמיר יותר דנעין רובא
נשחיטה וכי נפקא חיותא נשחיטה נפקא ואינו מכשיר אלא
שחוט שני שלישים והגרים שלים וכן היה דעת הרמ"ם ז"ל *

כ אם ניקב הקנה של כהמה או של עוף והשלימו לרוב (פי'
שנשחטת חכי הקנה השלם עם הנקב משלים לרוב

כן פי' רש"י ז"ל) בין שהיה הנקב למעלה והשלימו נשחיטה בין
שהיה הנקב נחמבע והשלימו נשחיטה כשרה כיון שיש רוב
נשחיטה כשרה כן אמרו גמ' כפי' ראשון *

כא שחיטה נמכר כשרה כן אמרו בפרק ראשון וכן
שחיטה נאלכסון בקולמוס כשרה וכן אמרו

בפרק השוחט והטעם נאלו דלא נעין שחיטה מפורעת דלא
קילין כ"ל דאמר נעין שחיטה מפורעת וליכא מאוס שנאמר
חץ שחוט לשונם ואין הלכה כן *

כב שהט נעיס ושחט מקומות שחיטתו כשרה דלא
נעין שחיטה מפורעת ובגון שחט מעט
נראש הסימנין ויר למטה הראשונה ועוד ירד למטה לכד
בנגד השחיטה הראשונה ועוד ירד למטה לכד שמאל ושחט
מעט ובין כל השחיטות יש רוב הסימנין אלא שאינו בהיקף אחד
כשרה כיון שרוב הסימנין נשחט אטפי' שאינו בהיקף אחד כשרה
דלא נעין שחיטה מפורעת כן אמרו גמ' השוחט *

כג השוחט מן הכרדין שחיטתו כשרה ואם החזיר
הסימנין לאחור כד שוחט לכחלה ואם לא

החזיר הסימנין כריעוד כשרה שבדלי הגיע לסימנין קודם
שחשנר מפרקתה ורש"י ז"ל פי' שאפי' לכחלה מותר ולא נראה
כן מדברי הרמב"ם ז"ל שכתב וברך השוחט שיחוט נלמבע
הכזארי *

כד מצות שחיטה היא שיחוט שני הסימנין בין נעוף
בין בנהמה ובדיעבד חם שחט רוב אחד נעוף

ורוב שנים בנהמה וחיה כשרה ואחד וחכי בנהמה פסולה *
וכתבו בחוספות שיש בזה רמו כחורה וזכחה מנקה ומכאן
כאשר בוטיק ח' אחד ש' שנים ר' רוב והפך התיבה כאשר
רובו של אחד כמובו ורוב זה שאמרו כל שהוא יותר מחציו ויש
בירושלמי שאדם אחד שחט ולא שחט שני סימנין אלא רובם
ובא לפני חכם ושאלו למה נמכונה אמר לו לשני סימנין ולא
יכולתי לשחוט אלא הרוב ח"ל השחיטה כשרה ואמה לא שחוט
מאן ואילך שברך השוחט להיות רגיל באמון ידים *

כה אם לא שחט הורדין והם העורקין שנכזאר שמהן
יובא דם כשרה ובנעוף בריך ננקוב אותן נשחט

שחיטה לפי שהוא כולו כחוד ובנהמה שהוא מנתחה חין
ברך *

כו השוחט מן העורף חם לא החזיר הסימנין לאחוריו
שחיטתו פסולה לפי שהוא שוכר מפרקתה

של נהמה ואם החזיר הסימנין שחיטתו כשרה כן אמרו בגמרא
כפי' השוחט והעורף הוא הפך הפנים כמו שכתוב כי פנו אלי

ואפילו נאמנע שחיטה כפי היא דינה וכן כתבו רבותא ו"ל
כרי השלמנו הלכות שחיטה ונבאר ע"ה

דיני כסוי והם עשרה

א מצות

כסוי אינה חלה נחיה ועוף אם יבא מהם
דס ואם לא יבא מהם דס אעפ"י שנטלה
מכות כסויים מותרים באכילה וכן שנינו
בפרק השוחט

ב כוי הוא ספק נהמה ספק חיה ועטוף כסוי נחיה וחלנו
אסור כנהמה על פן נותנין לו חומרי שניהן לפיכך

אין שוחטין אותו נ"ט שאם יבא את דמו יאמרו חיה הוא
וחלנו מותר ואם עבר ושאטו נ"ט ימתין עד לערב אם נשאר
דמו יבא אותו אחר י"ט וכן השוחט לחולה בשבת אין מכסין
את הדם חלה לאחר שנת שהעפר אסור לטלטלו בשבת
והשוחט נ"ט חיה לו עוף כר"י שיהיה לו עפר מוכן מערב
יו טוב

ג השוחט אפי' אינו כריף לאכילה לא לרס לעשות ממנו
כנע או לרפואה חייב לכסות

ד אין כריף לכסות חלה בשחיטה הראויה חלה בשחיטה
שאינה ראויה אין חייב לכסות לפיכך הנוחר

והמעקר והשוחט את הטרפה או שנתגלה גידו וכן שחיטה
הט"ו שלא עמדו על גביהן אין טעונים כסוי

ה השוחט מאה עופות ומאה תיות כסוי אחד לכולן ואין
כריף לכסות כל אחד לבדו

ו השוחט ולא כסה כל הקודם חייב לכסות חלה שמכזה
זו היא מוטלת על השוחט שנאמר וספר וכסה

מי שספר יבסה ואם קדם אחר וכסה חטף מכזה זו מבעליה
וקונסין אותו עשרה זהב פן נזכר בפ' החולל מפני שברכת
וכמה שספר יבסה שלא יכסו נר"ל

ז השוחט וכסתו הרוח פטור מלכסות ואם חזר ונתגלה
חייב לכסות כסוה ואח"כ נתגלה פטור מלכסו'

שחט ונבלע הדם נקרקע פטור מלכסות ואם נבלע ורשמו
ניכר חייב לכסות

ח שחט ונמו הדם לחון זמן דס שעל בני הסכין אם אין
שס דס לא הוא כריף לגרוד חוחו ולקיים מכות

כסוי ואם יש שס דס אחר אין כריף לגרוד חלה יבסה הדם
שנסקף בשעת שחיטה והשאר פטור מלכסותו וכן דעת הגאונים

ז"ל שאין חובה לכסות דס הנתו אם יש דס אחר

ט דם שנאמר כסוי חס י"ט מראה דס חייב לכסות
ואם נתערב בנין חס י"ט מראה דס חייב לכסות

והיה זו מראה דס חייב לכסותו ואם לאו פטור מלכסותו

י מצות כסוי היא שיתן עפר למטה ועפר למעלה ואין
מכסין חלה בעפר דק כמו שכתוב עד אשר דק

לעפר ואשר קרוי עפר שנאמר מעפר שריפת החטאת ואם
כסוה נחנים או שספה עליו את הכלי אין זה כסוי ונכל דבי

שכריף כחוש אין מקסין בו ובגרידה מחכות אם נשרפו מכסין
בהם וכן גרידה והכ שנאמר ועפרות זהב לו השלמנו דיני
הכסוי ונבאר

דיני ברכה והם ה'

א השוחט

כריף לבדך קודם שחיטה דא"י אמ"ה
אקב"ו על השחיטה שחט ולא כירך
הנשר מותר שאין הנרכות מעבדות

ב גמר מלשחוט מכסה ואחר הכסוי מנרך בא"י אמ"ה
אקב"ו על כסוי דם: כן כתבו הראשונים שאין

לכרך על כסוי הדם חלה לאחר שספה וכן כתבתי אני בפירושו
הלכות נרכות שלי בפרק ראשון

השוחט

עורך ולא פנים

כן השוחט את המוכנה כריכה שתפרנס ואם לא
פרנסה אסורה שמאמתה קודם גמר שחיט

ואיזו היא מוכנה כל שמעמידין אותה ואינה עומדת ואפילו
יש לה כח נשייה ואוכלת אפילו קורות ונקעיות היא נחוקת

מוכנה וכריכה פרכוס כסוף שחיטה וחי זה הוא פרכוס
נהמה דקה שפסטה ידה והחזירה ה"ז פרכוס ואם לא החזיר

אין זה פרכוס ואסורה וברגל בין פסטה ולא החזירה בין
כפפה ולא פסטה נשרה ונססה בין גיד ובין ברגל בין פסטה

ולא כפפה ובין כפפה ולא פסטה כשרה וכן אמרו גמ' בפ"ג
דחולין ונע"ז אמרו דחיה נסה הרי היא כנהמה דקה לפרכוס

שהחיות אפילו הנסות הם יותר קלות להמנועע מנהמה נסה
וכעוף אפילו לא רפרף לא נעני ולא כשכס חלה נזנבו כשר

מבאחי נחדושי הרמב"ן ז"ל לא חלמי נשר כוסכוס פירוש
נוכנות וממרין לומר שחוט שחוט חלמא שהוא שנתחייב ז"ל

אומרים כשהותרה בשל ישראל הותרה משום הפסד ממנו אבל
בשל גוי טנה אסורה וזו מרת חסידות להס ער כחן השלמנו

דיני הנזמה ונתחיל בס"ד

דיני עיקור דיניו הד"ר

א עיקור

פירש רש"י ז"ל שהיא פסוקת הגרנת
ועיקורו לפרש כן לפי שאמרו בגמרא על

חמשה דברים המפסידין את השחיטה
כולהו מננה ושהייה ודרסה וחלדה והגרמה הם כולם נמשנה

ולא נזכר בהם עיקור על כן פירש זהו העיקור שהוא נגרנת
כמו שנזכר בפרק השוחט שהוא פסוקת הגרנת שנזכר שם

במשנה ונכר דחופירושו לפי שנבמ' אמרו בפ' ראשון אין עיקור
סימנין בעוף ופסוקת הגרנת כנר נשיית בעוף על כן פירשו

זהו העיקור שהוא נגרנת כמו שנזכר בגמרא הוא שגדללו
הסימנין בולן או רובן בדבר שעושה אותן טרפה כמו שנפירש

בפ' ואלו טרפות והלכה למשה מסיני שאם אירע לו כן נשעת
שחיטה משעה שהתחיל בשחיטה ח"א שחשקט כהכשר שמחמת

העיקור מתגרדין הסימנין ומה שאמרו גמ' כולוהו חננה אינו
על פסוקת הגרנת שאין זה עיקור בנר פי' בעל ההלכות ז"ל

זהו נשנה במשנה בפרק כסוי הדם ששנו שם הנוחר והמעקר
פטור מלכסות הרי שנינו עיקור במשנה

ב שוחט את הנוט ומבאחי נגרנת שמוטה קודם שחיטה
אעפ"י שהוא עוף והכשירו בסימן אחד שחיטתו

נכלה ביכן הלכה למשה מסיני שכריף בשעת שחיטה שלא יהיה
עיקור אפי' באותו סימן שאינו שחוט וה"ה אם שחט הגרנת

ונמכר הנוט שמוט שהיא טרפה חלה כרוך אין העיקור חלה
בגרנת

ג אמרו בפ' מפנין שהשוחט עוף כריף למכנשיהו לרע'
כי העוף בשעת שחיטה מסתרך נכותו והסימנין

נעקרין על כן כריף להרחיק רגלו מכל דבר שלא יגע בהם
נרגליו ועיקור הסימנין ויש מוכיחין לשון העוף בין לחייו כרי

שלא יבלע הסימנין ועיקור אותם

ד שוחט הנוט ונמכרת הגרנת שמוטה ואין ידוע אם
קודם שחיטה נשמוטה או אחר שחיטה נשמוטה

נפ"ח ונפ"ו ואלו טרפות אמרו הרי זו ספק ופסולה ואמרו שם
שאם נמכרת שמוטה ושחטה אם חפס כסימנין פסולה שכיין

שחפס כסימנין אפטר לשמוטה שמעשה שחטה ואם לא חפס
כסימנין י"א שכריף שיניא בהמה אחרת ושחוט ויקוף שחי

שחיטות אם דומות זו לזו גשרה וחס אין דומות זו לזו נכלה
שע"י העיקור השחיטה ח"ק הוכנה בוסט לא בלא ינשר וזהו

דעת בעל הלכות והרמב"ן ז"ל שאפי' לא חפס אינה נכשרת לא
בהקפה וי"א שאם לא חפס כסימנין אין כריף הקפה וכשרה

יבין שמועה

ג השוחט ובכסו ונרד ודעתו לשחוט עוד אין כריך לחזור ולכרך על השחיטה שאין הכסוי ונרכמו הפסק לכרעה ראשונה.

ד השוחט ונמר נדעתו מלשחוט ונמלך אחד כך כריך לכרך אם רוצה לשחוט.

ה המכרך על השחיט' ושח בין כרעה לשחיט' כריך לחזור ולכרך וכן אם שח בין שחיטה לשחיטה ואם לא שח כרעה אחת לכונן ואם שח מענייני שחיטה כגון שאמר תן לי כהמה לשחוט או עוף וכן כל היוצא בזה מכרתי שחיטה אינו כריך לחזור ולכרך. גמר מלשחוט ועדיין לא כסה ושח פי' ששח נמה שאינו ענין שחיטה כריך לכסו ולכרך על הכסוי ואחר כך מכרך על השחיטה ושוחט ומכסה ומכרך על הכסוי כן הורו הגאונים ז"ל וכן הורו שא"ל להפטר בכרעה אחת אסור להרנות בכרעות ולדבר בין שחיטה לשחיטה להרנות בכרעות שאפשר להפטר מהם. השלמנו דיני כרעה והם חמשה ונזה השלמנו כל דיני הלכות שחיטה נס"ד.

שנים ועדיין היא מפרכת אתה מטמאה עד שפמות כמו שאמרו בפ' העור והרוטב וכן כתב הרמב"ם ז"ל בהלכות שאר חכות הטומאות בפ"ב ובפ"א המלכות טומאת מת ולא כתב כן בפ"ד המלכות שחיטה. ויש נבלה מחיים ונאדם מטמאות באהל נאלו הוא מת והם אומן שהזכירו בראשון מחולין והם נשברה המפרקת ורובו בבר עמה נקרה. כדן מבנו שמתמאין באהל וידך שנטלה והללה עמה כל שרבוכה ונרצית הסרה ועשאה בסטרה שחלקה לשחים כל אלו מטמאין מחיים אפי' מפרכתם כמו שאמרו בפ' השוחט אבל נפסלה נשחיטה כגון נקובת הושט ופסוקת הנרגרת כל זמן שהיא מפרכת אין לה טומאה עד שתמות כמו שאמרו בגמ' בפ' השוחט וכל אלו הן מוחצות בהנאה ושחין סימן לאומן שאין נבלות ימ"ק ג"ו. ירך מ' מפרקת ק' קרועה כדן ג' נסטרף ג' נרגרת ו' ושח א"ל השחים אינם מטמאין כל זמן שהיה מפרכתם וכבר נא' לדי עוף שנשחט מקצת הושט והיה אוכל ונתקיי' יתור מע' ראשים עד שהשלימו שחיטתו ואסרתיו משם נבלה.

הלכות טריפות בס"ד

אמר עולא שמנה מיני טריפות נאמרו לו למשה מסיני נקונה פסוקה נטולה וחסורה קרועה ודרוסה נפולה ושנונה ע"כ לטון התלמוד בפ' ולי' טרפו' ובימנס ד"ן ת"ק נפ"ט דרוסה נקונה חסורה נטולה קרועה נפולה פסוקה שנונה. ונמחיל בדרוסה כי היא הטרפה הנזכרת בתורה שבכתב ובשר נשדה טרפה לא תאכלו ופשט הכתוב הוא בדרוסה כמו שכתוב אריה טורף והשאר הלכה. ועעם הדרוסה הוא כי הדורס מטי' מאכזבנותיו חרב והוא דם. כמו שאמרו בגמ' היא תרנגולת דהוה נירב כהנא דרפש תתול כחרט' ועי"ל לאידרונ' ואתחיד דש' באפייה ומח"ל לרש' כיסופיה ואשתכח עליה חמשה קורטבי דמח' ואומן דם הוא הארס ושורף באו אש כמו שאמרו שם בגמרא והאש מקלל קלי' ויש מהם שהוא הלש החום ואינו שורף כמו הארס וכמו שאמרו אית ליה זהרר' ולא קלי'. על כן יש לפרש אלו שהארס שלם הוא שורף. ובאזה מין שורף ואיזה מהם אינו שורף וזה על קבלת רבותינו ז"ל האריה הוא דורס בהמות וחיות אפי' גדולות ממנו וכ"ש עופות ואפי' שור גדול ואפילו חיות טהורות גדולות כיוש מהם גדולות ממנו קרנה העידו לו על חיה גדולה שהיא בגשן מורה זמר שנאמר ואקו ודישן ומחו וזמר ותרנמה הגאון ז"ל אלוהאש"א שזארה חורף ונפיה גדול מאד עד ששסיה בתוך החומה פושטת כזארה חוץ לחומה והעירו לי כי ראו אותה בפ"ס. אפילו בזאת החיה יש לאריה דריסה וגם מה שכתבו ר' מענין הראש שהוא רישון כתרונם חנקלום ואמרו בפ' הספיה אורזילא כר יומא דהוי כהר מנור אפילו כזה יש לו דרוסה ואמרו רז"ל במדרש תלים כי דוד המלך ע"ה היה רועה באגו וראה זה הראש והשגב כי הוא הר גדול ועלה שם לרע' באגו ובשניהם הארי פחד הראש וראה אותו דוד גדול מאד ונדר ל'ל' שאם יכילנו מהראש יבנה בית המקדש גבוה כקרני הראש שהיה ששים חמה ונעשה לו גם והגפלה לאל שיכילנו מהאריה כמו שהכילו מהראש והו שאמר הושיעני מפי אריה ומקרני רימים ענימי. וזוה נרא' כי אפילו על הראש יש כח לאריה ואם דרם אומן הארס שלו ימימנו וכ"ש שיש לו דריסה על שאר הבהמות והחיות וכל חיה שהיה גדולה מהאריה לדיע' דריסה.

אמיה

והואכ' אין לו דריסה על כהמה
גסה כי הוא קטן מהאריה
ודומה לכלב וכמו שאמרו
מי שיכיר בין זאב לכלב וי"א
הוא קטן מהאריה
הסוק סמוך לעכס קוליי' י' א"ה
השער שמעון דוראן ב"ט גאל
שננהמה

וקודם שנחיל לפרש הטרפות נבאר דיני הנבלות בטומאתן ובהנאתן וכל השחיטות האסורות בהנאה ואין להם טומאה.

ניקב

קרום של מוח או דרוסה ושאר הטרפות שחיטתן מטהרתן מידי נבלה וכן נראה בראשון מחולין שאמרו שם מלק' בסבין מטמאה נבית הנבליעה כלומ' שהיה נבלה והקשו שם למאן דאמר שהיה טרפה ומליקת' זו היא שחיטתה מדע' לה מליקתה לטהרה מידי נבלה כלומר כמו שטרפה ששחטה שחיטתה מטהרתה מידי נבלה כן היה הדין בזה העוף שמלקו בסבין שזאת המליקה שהיא נשחטה בנהמה מטהרתו מידי נבלה ולמה הוא מטמא בנבית הנבליעה כדין נבלת עוף טהור. הפנאח מזה שהטרפה ששחטה שחיטת' מטהרתה מידי נבלה ובפסק' בהמה המקשה חמור במטמאה על הוצ'א העגבג' את ידו והחזירה ואח"כ שחט את דמו שהוא טהור נמנו טרפה שחיטתה מטהרתה אף דבר זה כן ובפ' העור והרוטב אמרו וכי ימות מן הבהמה מקצת בהמה מטמאה ומקצתה אין מטמאה ואינו זו טרפה ששחטה וכן היה זו בזנחים כשרק טמאת העוף ועל זו אמרו בגמרא כפרק בהמה המקשה שהיא מטמא' במוקדשין שאם נגע בה בשר קדש בטרפ' ששחטה שהבשר ההוא הוא טמא מדרבנן וטרפה מותרת בהנא' אפי' לא שחטה שהמורה החיה טרפה לכלב שנאמר ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב משליכון אומן. והוא הדין לכל הגאיה אחרת ולא אברה הכתוב אלא לאכילה. ויש שחיטה שהיא אסורה בהנאה ואין לה טומאה והן כל השחיטות החליו' בקדושת הקרבנות כגון חולין שנשחטו בעזרה וכן מוקדשין שנשחטו חוץ לעזרה והוא הדין למי שנשחט לשם חטאת וכיו"ב נזה כל אלו אסורין בהנאה ואין בהם יאמאה. ויש שחיטות שהן אסורות בהנאה ומטמאות טומאת נבלות כגון שחיטת גברי וכל החליו בענין עבודה ע"כ כשוחט לשם שרי מעלה וכיו"ב בהן כל אלו הן אסורות בהנאה ומטמאות במשא. ויש שחיטות שהם מטמאין כנבלה ומותרת בהנאה כגון שוחט שאינו יודע הלכות שחיטה ושחיטת הש"י שהן מטמאות כנבלה שמהן מחליים ומותרת בהנאה שנאמר לא תאכלו כל נבלה לגב' אשר נשעריך בתענוה ואכלה או מבזר לגברי והוא הדין שאר הנאות. ויש שחיטות שהם נבלה אבל אינם מטמאות מחיים עד שממות הנהמה והם כל שנפסלה נשחיטתה שהיא נבלה כדברי רבי ישכר והלכה כמותו ואף על פי שהיא נבלה אינה מטמאה מחיים כל זמן שהיה מפרכתם כמו שאמרו בגמ' בפ' השוחט. וכגון גוי ששחט בהמת ישראל ושחט שנים או רוב

הנאמרים נקיינה אפי' הנז בשור הגדול וא"ל צדיקה שאין
הנדיקה לנקב משהו ואין דריסה אלא כיד אכל נרבל או נשן
אין חוששין לה עד שתקנב לחלל שמה יקנב אחד מהאזניים
הנטרפים נקנב משהו ודינו כקין שאינו אומר עד שינקב לחלל
ואין דריסה אלא מדעת הדורס אבל אם נפל על הנדרס
ונמקעה צפרנו בו אינו מטיל ארס. ואין דריסה לא מחיים
שחם מת הדורס קודם שהוציא צפרניו אינו אסור וכן אם
שחט הנדרס קודם שהוציא הדורס צפרניו אינו אסור וזהו
הוא כאלו דרס לכהמה שחטה וכן נוהגין בצפרן שהנז דורס
העוף וקודם שעוקר רגליו שחטין אותו ואוכלין אותו ודוקא
שנחנרר לזו שלא הכה הדורס אלא פעם אחת.

בפרק ואלו טרפות אמרו המעושגה והמכוננת ושאלה
כואמת חרנגולים ושחט מים הרעים הלעיטה תיידה
והוא עיקר דמריה ואם ופלאין כשרה וכן העליטה העלין
של חילתית והוא שרף היוצא מהאין שקורין אנגד"ן כשרה
אבל חלמית גופיה והוא הקרעין וכן נקראו כלשון ערני טרפה
משום דמוקנא להו למעיהו והמעושגה היא שחלמה מפני
עשן וכן המכוננת שנצטננה או שחמה דם שגבר עליה דם
וחלמה לו החללים אין מחויקין אותה טרפה ואם חכלה סם
המות דידה כגון הדופני וחלמית טרפה אבל אם חכלה סם
המות דאדם כשרה שיש דברים שהם סם המות דאדם ואינם
מזיקין לכהמה כמו העשן שקורין נרנ"ה נכפרי הרפואה
וכלשון רומיים לונד"ס שהוא סם המות לאדם והוא מוזן
השלמים וכן עשב שקורין נכפרי הרפואה כ"ש שהוא מזיק
לאדם והוא מוזן העבנר"ויש הפך מזה שהוא סם המו' לכהמה
והוא מועיל לאדם כגון הכבל שקורין ענבל כלשון ערני
וכלשון אישקאלו"נה שהוא ממת העבנר"ועושין ממנו משקה
רפואה לחולי הריאה. ואם הכישה נחש מותרת משום טרפה
כמו שכתבנו בנשכה כלל שוטה ואסורה משום סכנת נפשות
שנאמר ונשמרתם מאד לנפשותיכם כמו שזמרו בפרק אין
עומדין והמורה רש"י זה שהנכלה המירה אותה לתת לגר או
למכור לנכרי והטרפה חמה מורה לכלל תשליכין אותו שאין
ראוי לאדם מפני הארס. והנחש אינו דורס בצפרניו שאין לו
רגלים כמו שאמר על גחוק מלך אבל יש לו בין שניו ארס כמו
שזמרו כראשון מקמא ובראשון מסנהדרין ויש לו לשון ארוך
נחלק לב' חלקים והוא שחור והוא לעולם שוחט וכמ"ס נדרת
אמר לו לנחש מפני מה לשונך מה אמר לך הוא גרס לי
שפני' לשון הרע שזמר לחוש שחלל מלך הדעת ועל כן
נקלל וכשהוא נושך מטיל הארס כמו שכתבנו והיה אם נשך
הנחש וכמיניו אם ישוך הנחש נלח לחט ואם נשך כהמה והביט'
זהו מקלל קלי ומפסיד בני מעיים וכמ"ס נגמרא ההוא בר
טניה דאתא לני ריש גלומא דהו מפסקי כרעיה בחרייתא
נדקיה רב לכומה הגידין ואכשרה סנר למיבל מיניה באומבא
ח"ל שמואל לא חייש מר לנקורי כלומר שחם מפני הפסק
הכרעיים אין זו טרפות צמות הגידין אבל יש לחוש
שחם נחש הכישו והטיל בו ארס ח"ל מאי תקמיה נחיה בתנור'
ואיכו נדיק נפשיה חומניה בתנורא נפל תלמי תלמי
כשנחמם נחש התנור הארס שהיה בו הפילו חמניות חמניות
קרי שמואל עליה דרבנא יאונה לצדיק כל און קרי רב עליה
דשמואל כל רז לא חנם לך אמר אימיר הלכתא חוששין לספק
דדוסי וההוא ספקא דספק דרופה דאתא לקמיה דשמואל
תקנינהו ושדינהו צנהרא ואחור למוכרם לגויי שמא יחזור
למוכרם לישראל ולא רפו להפריחם חיים נהר שמו יעשו
ויעלו ליבשה ולא רבו להשהותם י"ב חדשים ואם יתקיימו יהיו
מומרין דטרפה אינה חיה י"ב חדש שמואל יבשלו בהם והיה
אפשר לחונקם ולהטילם אס ליחם לפני כלבו אלא שמואל
לפרסם הדבר נתכוון שחוששין לספק דרופה ושמואל לא נדיק

נשאלו מהפסידים אשר היו עמי
גדולה או חיישין לדריסת זה הוא
והיווה טרפה או לא. והסממני
לחמורו אינם לפי דעת ח"ו הרשב"י
ולכ"ה שכתב שהוא אין לו דריסה
על כהמה גסה ולא טנא בין גדולה
לקטנה. ואחר שנקאלו לעמוד על
נפשו לאוכלו בדקנו אותו מקום
הנדרס ומלמטה שנתחמם עד
שנפל תלמי תלמי ופטר טכני בני
מעיים מצטננו מהאדים יותר מדאי
בס הדקין והכרס האדמיו ונסתנית
צורח ונמר ריחם וכל זה איש
מזיק חמת טרפה הארס
ואשר נהו לפי דעת ח"ו שכתבו
שהוא יש לו דריסה על כהמה גסה
קטנה וזקופה דאז מקלל קלי ליה
ולפי מה שראינו וראש סבן הוא
האמת ולא אלא אמת ינחנו בדרך
אמת וינינו מטענות ויראנו
ממורנו נפלאות אבי"ר.

כהמה דקה ובכ"ש בעופות ובהוספות אמרו כי זאב נגסה
דריס ואין כן דעת הרי"ף ז"ל והרמב"ם ז"ל וחמול וגמיה
והם חיות קטנות מואכ"ש להם דריסה נדיים וטלמים.
וחלמה יש לה דריסה בעופות ואפי' בעוף הגס ואין לה דריס'
ענקמות אפילו נדיים וטלמים ושעל יש לו דריסה ודוקא
צנדיס וטלמים כחמול וגמיה אבל לא נאמר רבני וכל אלו
שיש להם דריסה הם דורסין בין במזלין הנדרס מהם בין
אין מזלין זהו דעתו של הרי"ף והרמב"ם ז"ל. ועכשו
נוהגים היח נחמול שנכנס בלול של חרנגולים ואין חוששין
לו לפי שהם בני תרבות בני הקיות מקכלין תרבות שאפי' הארי
הגדול שדורסין מקכל תרבות ומי שגדל אותו אינו נזוק
ממנו ומת התורים ובני יונה שהם נכלוין לפעמים החמול
מכניסו וכו' וכלוב וראוי לחוש לו. וכלל אין לו ארס ואינו
דורס בצפרניו וכהמה שנשכה בלב שוטה אעפ"י שהוא ממת
צנפיכמו אפי' לגני אדם כמו שהזכירו במסכת יומא וכל שכן
לכהמה אינה אסורה משום טרפה אלא משום סכנת נפשות
ואם חלמה וכל וכל דרך נס או דרך רפואה אינו לוקה משו'
טרפה לפי שאין לו ארס כך פירשו בגמרא. וזהו דין הקיות
הדורסות.

דיני העופות הדורסים

דיני שקורין אשפני"ר
צלעו וכלשון ערני
הוא הנקרא סאף גם נקרא
בשפתאמר'
הדומים דורס בעוף אפילו
הגם צרנכני מנייהו העוף הדורס הגס והוא שקורין אותו
פלקון או אסטור' שרגליו לננים או אלענא"כ דורסין בעופו'
הנפסין זכ"ש הנשה והדומים לו שהם למעלה מהגס הדורס
ואלו דורסין אפילו בעופות הגדולים מהם אבל בעופות
הטמאים הדורסים שהם למטה מהנז אין דורסין אלא
נדכותיהו אבל צרנכני מנייהו אין דורסין. ושאר עופות
טמאים שהם למעלה מהנז עד הגס אפי' צרנכני מנייהו.
ועוף הדק הוא כגון חורים ובני יונה אבל חרנגולת הוא עוף
הגס וכ"ש אוזין. וכל אלה הדורסין אין הפרס בין מזלין
בין אין מזלין. וכל אלו שאין דורסין בצפורניהם אס
נכנס הצפורן לחלל הכהמה חוששין שחם יקנב אחד מהאזני'

יבין שמועה

אותם הם האדום נשר נגד בני מעייבת נרש"ו ז"ל שהיו רני ויהיה לו טורח גדול והגאונים ז"ל אומרים שהעופות הקטנים אינו ניכר בהם אדמות. וכיכר הוא ספק דרוסה כגון ארי שגנבם לבין הטורים ספק עמל עפק לא עמל מולין להקל ואין חוששין כלל ואם בין העופות ספק כלנח ספק שונרל מולין להקל על וספק ואיני בנייהו. אין חוששין שלפעמים עושין שלום ואם קטע רשע דת מנייהו גח רחמיה וכבר גמפיים בזה הרשע שחקר ואין חוששין חבל החמול שהבנים ידו בכלוב של חורים ונני יונה חפ"י שחקר ראש אחד מהם חוששין לאחרים. ואם נכנס ארי בין הטורים והוא גועק והם מקרקרין אין חוששין שהם מצעיתין זה את זה ואם הוא שותק והם מקרקרים גהא פלגי בד שמואל אם חוששין והלכה חוששין אי עמל לני קעמ וספק ואמא ממבמס קוועיה דמא מולין להקל שהקנים נקנו ולא דרסן החמול חבל ברין לנדוק הקנה מחלה ואח"כ שחט אומו וחס"כ מוציא הושת וזכוכו אם נמכר נו קורט דם חסור ואם לא נמכר נו קורט דם מותר במ"ש נגמ"כ פ' השוחט וצ"ל וטרפות אמרו על ספק דרוסה אפריה ואשכח גיה חרי קורטי דמא. ואם דרם הדורם נוטש במו שנקנו נמשהו חף דריבחו נמשהו ונקנה ג"כ נמשהו נשור דוהרמ מקל קלי. ודרוסה אינה חסורה עד שיאדום גשר בנגד בני מעיים ואם האדום בשר שם הוא יורד וזורק בני מעיים וספי"ע עבם אינו מגין כן נראה מהמ' ונשאו ונתנו נגמרא סימנין אם האדום נשר כנגד אם היה טרפה משום דסימנין קצין הן חבל דריסה ואינה טרפה עד שיאדמו הסימנין והעלו נגמ' שאפילו נסימנין אם האדום בשר בנגדם היא חסורה דהארב נדוק מרפא דאטמח עד מוחא פ' מבך הירך עד הגועם היה נודק ואפי' כנגד הסימנין ואם האדום הבשר בנגדם היא טרפה. אמרינן נגמרא שאם נתמסמם הבשר מחמת דריסה זהו כל שהרופא גזרדו ומעמדו על נשר חי רואין אותו כאלו אינו ואם נאכר שנאכר בנטול חסני' ליה כאלו הוא נטול. ומזה הטעם אסרו היה ריאה כי הוא מוחני לה הוכיחנא שפי' ביה הוה מדלו לה נפלה מלחי מלחי. וכמב' הרמ"ז ז"ל כי לא הנדיקוח אינן לא נספק דרוסה. חבל חי ודאי דרוסה לא חועיל נדיקה שהרי סתם שנינו דרוסת הנז' ורשוי לחוס לדרשו. הרי השלמנו דיני הדריסה ונפרש אסר זה דיני הנקיבה.

הגסים שהם המבם והוא עשוי קלפים קלפים לפנים ויחחר עמו נית הכוסות מלמעלה והוא עשוי משני קרומות עבים וניניהם שומן והוא עשוי צפנים צמים נבואות על כן קרוי נית הכוסות ואחריו המבם ואחריו הקיבה והיא עשויה בקשת ובה עני חלבים קרויים בתלמוד חמכי וכבר חמכי האחד עשוי בקשת והוא חסור והאחד עשוי ארוך יותר הקשת שנוהגים בו היתר ויש שנוהגים בו חסור ונמכר בה חלב שמעמידין בו הבגנה ואינו נאדם אלא נבנהמות וסיומת ואחר הדרא דכנתא יש מעי אחר שאין לו חלב פה אחד ממנו נכנס המאכל וממנו יוצא על כן קראוהו עור ובלשון רז"ל סניא דיני לפי ששם מתערב הפרש הרבה והוא מוהס שאפי' הזאבים מואסים אותו ושואסים אותו ואינם אוכלין אותו וזה העור אל המעיים השפלים הנכבס כמו הכבס אל המעיים העליונים הדקים ואחר העור יחחר עמו מעי אחד עב וקשה קורין אותו קולון וכשיש בלח נאות קולון קורין אותו הרופאים קולנ"ג ואחר זה הוא המעי הישר שקראו בגמרא סלוהלת או ברכשא וההמון קורין לו בטחייא שהיה מנהג הראשונים שהוא שבר המנהג השוטט והנודק ומשם יוצא המותר העב לחץ הוא הרעי אחר שמכבו כל האברים מה שברין להם מהמאכל לקיים האדם והמותר יוצא לחץ. וכמדורש הקלח החכמה תעו לבסם מעשרה שלישי אשר היו נעיר הם נזכרי' חלה הדברים שהם ארני המזון מן פומא לושט ומן הושת להמסיבם ומהמסיבם לקימא ומקימא לאכטומכא ומאכטומכא לכרוכא טיטואמכוכא לנית כבא ומכית כבא לנית מעיית ומכית מעיית לכרוכא עניה ומכרוכא עניה לכנייא דיניה ומכנייא דיניה לטטרכל ומפטרכל לטוקחא ומעוקחא לברא ונקב הושת הוא מביא אל המות כי הוא חף עבבים ואינו בקנה שהוא קשה ואחרים הרבים יש להם הרגש גדול לפי שהם יורדים מהמוח מקום ההרגש וכשהוא נקוב אפי' נקב משהו הוא מרגיש הרבה ומכאוב כי כל פרוק חנור נכפצא נקב הוא מכאוב וכשהוא מכאוב יגיע טה בטול לפעולות הטבעיות הכריכות לקיום הבעלי חיים וכשיחבטלו הפעולות הטבעיות יאנרו הנעלי חיים. והמוון הוא מתעכל עכול דאשון בלעיסה כי הלעיסה היא החננה העכול כי כפאדום הוא לועם חטים ומתן אותם עלגני מבחו הוא מרשא אותה כמ"ש חו"ל לא ילעום אדם חטין ויתן אותן על גני מבחו ואמרו עלזה לשון סכמים מרשא ואם נשלו חטים לא יעשו זה הפועל ח"ב הלעיסה היא התפלת העכול ומותר זה העכול שאינו ראוי למזון יוצא ברקיקה מהפה ולשון עכול הוא מלשון רז"ל עד שיתעכל המזון שנמעי' ובלשון קדר חלה צ"ם ואחר הלעיסה הוא נכנס נכרם וסס הוא מתעכל עכול שני מפני חוס הכרם שהוא רב מפני חוס החלב הפרום עליו וחסו חלב שהוא עליו וחסו הכרם שהוא נימינו ואוס גירי הטחול שהם מלאים עליו וחסו הנכרם שחלני. ובה העכול השני הוא סודר המזון כמו מי הפעורים שמתין לחולין ונקרא בשון רז"ל ערבן שאמרו בגדרים ערבן יפה לאתגלי ונקרא בשון יון בילום ואחר זה העכול הבנד שהוא סמך לכרם הוא מוכן הכלול שנו דרך עורקים המתוברים בנייהם הנקרא מבריק"ש נכפרי הרשואה. והענ שמפאר אחר שטובץ הוא המתר מזה העכול השני והולך בתוך המעי' עד שהוא יוצא מפי הטבעת נרעי' ונכפריעהה הצלו אל הכנד שם הוא מתעכל עכול שלישי שהוא כמו קדרה גומחה וידוע הוא כי המתעכל בקדרה יש בו חלקים שונים למזון חטים ממש וחלקים ריקים עולים על פי הקדרה כמו הקכף וחלקים עבים כמו סמרים נחמתי הקדרה וחלקים עבים שלא הגיע בהם הנשול וחלקים אדיים שעולים מכה הרמחה כמו העשן וחלקים מימיים שהם כמו המים הנשפכים כן הוא אפסילת זה העכול בכנד הנקרא

יבין שמועה

ברצון הושט שנקב טרפה ונג הזפק טנק ערפס והוא המקום שנמתח עם הושט אבל זפק עכמו אפי' נטל כשרה ויראה לי והוא אם נדבק הושט עם התרכך וכני מעיים ונגמ' אמרו דר' מתיר זפק אפי' נטל וכליטנא קמא אמרין דהלכה כרפי וכליטנא כתרם סלקא דתיקו ויש שנוי גרסאות כזה ויש גרסין נטל זפק כשרה כמו שכתבתי והרמב"ם ז"ל לא המיר בזפק לא אם ניקב אבל לא נטל וכן נראה דעת הר"י ז"ל אמר שמואל ארצן הושט שנטל כולו מהלחי כשרה והוא שנקרו סימנין עם נשר שכלחי וזהו שטינו נטל לחי התחמון כשרה והרמב"ם ז"ל למה מזה דוקא לחי התחמון אבל לחי העליון שרפה ולא כפחו זה הגאונים ז"ל ובר"ך ל"ח טעם מה טרפות שיך פלחי העליון ולפי דבריו שכתב שהאברי' שנטרפו נטלי' חיים נטרפים בחסרון מחלת דרייתן ח"כ כהמה שבראת חסרת לחי העליון שהיא כשרה והרשב"א ז"ל אינו מסכים לזה ואם סימנין נקרו ממקום חסרון כשרה הלחי אם נקרו כולן היינו עקור סימנין וטרפ' וכן אם נקרו משט כאן ומעט כאן שאף מעוטן האשאר חלוג הרבה והרי הוא כאלו נקרו כולן וזהו סימנין שגדלדלו נרונן דטרפה כדלית' נגמ' אבל אם עקורין במקום אחד ומיעוטן קיים כצד השני היינו דרפ נחמן אמר שמואל ארצן הושט שנטל ברונן מהלחי כשרה ור"ח ז"ל כתב שאם נקרו הסימנין זה מזה שהיו טרפה וזהו סימנין שגדלדלו נרונן ע"כ דיני הושט והתרכך ונתחיל לכתב דיני המוח נקיימו ושאר טרפותיו

פוח נקב קרום של מוח טרפה המוח הוא חדר ראש וממנו יוצאים כח החוש והתנועה וקורין אותם חכמי הטבע כחות נפשיים והחושים מהם פנימים ומהם חיצוניים והפנימיים הם החוש המשותף לכל החושים והוא במקום המוח והדמ' והוא נחמבע המוח וכתב הוצבה והוא נחורני המוח כי המוח יש לו שלשה חדרים והחושים החיצוניים הם חמשה חוש הראות וחוש השמיע וחוש הריח וחוש העינים וחוש המוש ויוצאים אל הפחות באצורים דרך גידים קורין אותן הדבאים עכבים וחוש הראות הוא בעינים וחוש השמיע הוא באזניים וחוש הריח הוא נחוטם וחוש הטעם הוא בלשון וחושם חלו ארבעה נמשכים מהמוח עכמו וחוש המוש הוא להרגיש זה חס זה קר זה לא זה יש והוא נמשך מחוט הסר' שהוא דבוק למוח ונכנס תוך חוליו השדרה ויוצ' דרך נקבים נחוטים קטנים לכל הגוף ונכנסים נכשר והנשר בולו מרגיש והיותר דק מכילם הוא כף היר וכל שכן ראשי האכנעו וראש האכנע השני הוא יותר כי כשארדם רובה להרגיש הדבר אם חס אם קר מכנים ראש אכנעו ואזי ירגיש החוש והקור והוא שזה המוח לא חס ולא קר כי הדיין הדין דין בעלי דינין בריק טיביה שזה לא יטה לאחד מעלי דינין וכן התנועה היא נמשכת ממש דרך עורקין חוקין שהם נראשי העופו' כשארדם רובה להשיב ידו אליו מתקנפין אותם עורקין ואשיב ידו וכשרובה לפשוט ידו מתפשטין אותן עורקין וזהו כח התנועה הנמשך מהמוח ואלו הפחות הם הנרחיים לקיום הצי' וכשהמוח יש בו פגע הם מתנפלין לא הפעולו' הטבעי' והוא הנלקח לכדון ואם ניקב קרום של מוח הוא נכאב הרבה ונעשיה בו מורכב שקורין שרפ' אם בלשון ית' כלומר מורכב

אמ"ה

הרשב"א ז"ל פארוך פירר שם לעוף יש שני קרומות ואם נקב העליון אין נכד כלום אבל כאשר נקב הפתחו הוא נכאב ואם מכנים ידו לחוד פיו אם נכאב אסור' דלא איניקס תחתו עד דאיניקס עליו ועוף חיים סרפים פד חסר כלומר

בלשון יין כימום והוא שזכה העגול השלישי קוה הדם והוא חס וכל ומחוק והקכף העולה למעלה הוא הרומה והיא חמה וינשה ומרה והענ היורד למטה כחו השמרים היא השחורה והיא קרה וינשה וטעמה עפוז כמו העפזי והאדרים העולים הוא הרוח אשר נאדרים הדופקים והדם הוא הולך דרך עורקים הנקראים וריין אל האברים כולם ומוציין אותו הרופאים כשינבר דרך הקוה והוא מתעבל עבול רביעי בכל האברים כי הוא מתפשט עלג הקיץ עור לצפר וכל אבר משנה לטבעו ואם נערר זה הכח נשאר בלתי משונה וזהו לונן הנהקים והנהרות ומותר זה העיכול הוא יוצא אנקב העור הדקים דרך זיעה והקכף הרקיק הוא הולך אל כים המרה ומשם הוא הולך אל המעיים ורוח אוחס ומנקה אותם וזהו שהוא מניע לפי הטבעת ועוקף אותה ומציא האווה ליצי' הרעי והחלק העפ השוקע למטה הוא השחורה היה הולכת אל הטחול ומשם עולה לפי האצטומכה לעורף תחת האכל כשהיה מאברת פי האצטומכה ועל זה נאמר מה רבו מעשירי ה כולם בחכמה עשית כי המרה קלה ויורדת עד למטה כפי הטבעת והשחורה היה נכבד ועלה עד למעלה כפי האצטומכה והחלק שלא הגיע צו הנשול הוא הלפנה וממנה מנוחה וממנה מחוקה והיא קרה ולחה והולכת עם הדם ללחה האברים שגתינשו מפני התנועה המחממת ורובה בטומכה ובריאה והחלק האדי הוא הולך אל הלז ומשם הולך אל הגידים הדופקים הנקראים סריאני' כספרי הפשוטה והחלקים המימיים הולכין אל כים המקוה אשר מתקבץ שם מי רגלים ויוצא דרך קנח מן הגיד ולפעמים מתקבץ שם עפרורית ונקפה שם והוא חולי האבן הנקרא הפץ והוא חולי מסוכן ויותר נאשיש שהמעבר הוא בר מהנשים שהמעבר הוא רחב דרך אלא העכולים שהם קיום הנעלי חיים וכשיפאח הושט מפני נקב יגיע פגע אל הכרם הסמוך לו ויתנפלו חלו הפעולות הטבעיות ויאבד העל חיים על כן אם ניקב הושט הנהמה היא טרפה ואסורה

ישן נקב הושט טרפה אמר רבא שני עורות יעלו לושט חיצון אדום ופניו לבן נקבו זה בלא זה כשרה נקבו שניהם נקב מפולש טרפה נקבו שניהם זה שלל נגד זה טרפה משום דכיון דחבלה היה נפשיה פיה רוח נמדל ליה ופשיט ליה ומזין דמהנדזין כהיה הדדי שכין שהם מתנוטפים יצאו שני הנקבים זה פנגד זה ומש' טרפה ואמר רבא קרום שעלה מחמת מכה נגשט אינו קרום שיכול הקרום וישאר הנקב פתוח ואמר רבא ושאיין לו בדיק צפסק דרום מנהון לא מנפנים וכבר כתבתי זה צפסק דרום: נתחלפו הקרומי שהודם חור לבן והלבן חור אדום אמרו נגמ שהוא טרפה וי"א שפי' לא נתחלק אלא הלבן וחור אדום שהיא טרפה לפי שזה האדום מחמת ארם הוא ויחזור וישאר האדום וכמו האדום הנשר כנגד בני מעיים דאסור דזההא נקלא קלי וי"א שאם לא נתחלק אלא האחד שהיה כשרה שהשני מנין עליו כמו נקבו זה בלא זה שהיא כשרה וזוהי טרפה אלא אם לקו שניהם שחאדים חור לבן והלבן חור אדום וכבר כתבנו דרך הקרופה עוף שנה וכו' וחרו מלוכלך בדם מה דינו ומה שאמרו שושט חין לו נדיקה מנחוק צפסק דרום הוא הדין לצפק נקב פי נקב כל שהוא ח"ל לנודקו יפה ישב לה קץ נושט אם יש צוקרט דם טרפה בודאי נקבה ואם לא נכאב כה קורט דם כשרה וי"א דחפילו לא נכאב בן ק' הושטין שמה מחמת דחק האכילה נקב משא"כ צעוני בית הכוסות שאינה טרפה לא אם נכאב בן ק' והוא שיהיה החוש נכאב אבל אם נגמ' הקץ אודך הושט כשרה שאם בלנו לושט נקב חין לך כהמה כשרה נכל הנהמות אוכלות קוצים וכמו שהושט שנקב טרפה ע"ה אם נטל טרפה שכל אבר הנוטרק נקב נקב אם נטל:

יבין שמועה

כלומר שהוא שק שהמות נחון
נמוכו וכן הם דברי הרמב"ם
ז"ל.

ומדברי הרמב"ם ז"ל נראה

שא"כ טרפה ער
שינקנו שניהם וכן דעת
הרמב"ן ז"ל ועוף הינשה אם
ניקב קרומו מכנים ידו לחוך
פיו ודוקק למעלה אם יוציא
המוח מזה הנקב נידוע שניקב
הקרוב וטרפה ואם לאו
בשרה. אמר רנה נכ"ח
ארי"ל אמר נר קפרא כלמה
שנקדרה נדון כמוה. פירוש
קדרה עכס סגולגולת התחיל

אמ"ה

הרשב"א ז"ל והר"ן ז"ל כן הבינו
מדברי הרמב"ם ז"ל ולא כן בעל הטורי
ז"ל ודברי הרמב"ם ז"ל לא הבינו כן מדעתו כי הם אמרו
משמו שהוא סוכר טחם ניקב
התחתון ללב טרפה וכו' בעטנה
להרמב"ם ז"ל כי אר כדברי הרשב"א
והר"ן ז"ל וכן אמי אומר כאשר פרש
טבעים שרפיות אמר אם ניקב קרו'
של מוח ולא אמר של הניקבו קרומ'
של מוח כנ"ל. הרש"ט ז"ל

לימשך נדון בחוט השדרה ואין נקיבתו במשהו אלא פסיקתו
נרובו ואמרינן האם כמין שני פולין יש בפי הקדרה מן הפולין
ולפניהם כלפניהם מן הפולין ולחוף בלחוף ופולין עכמן אינו
ידוע ומסתברא כלפניהם. והר"ן ז"ל רכס של רכות לא הכין
אלא הפולין היכן הם והנה בתחלת המשך החוט קרוב לקדרה
יש בחוט כמו שני פולין אדומים אינם לנגים כמו החוט ואני
ראיתים ומשם ולחוף הוא מתחיל חוט השדרה וכתב הרמב"ם
ז"ל כי כל מה שיש בתוך הקדרה דינו לענין המרנה כדון חוט
השדרה שאם הוא נשפך בקיתון טרפה. והשלמנו דיני נקב
קרוב של מוח.

לב הנה הלב הוא ראשית כל נ"ח והוא מתאוה ראשונה
בעת ההריון כי כשהיא נ"ח גמר תשמיש היא מורע'
הדם האדום והוא קר ולא הוא מתערב עמו ורע הזכר הלבן
שהוא חם ויבש ו"ש חז"ל איש מוריע לבן ואשה מורעת אדום
ורע הזכר מתחם ומקפיה ורע הנקב כמו שה' עושה הקנה
אל החלב ומה שמתאוה ראשונה הוא הלב וחלליו עם הרוח
החיוני אשר הוא נחלל הלב וכן אלו מחוס הזרע ואומרינן כי
הדם הנמצא נביכה כשהיה מתחלת להתקדם הוא דם הלב
ו"ש במסכת יומא הולך נוכח מטכנו ומשלה חברים נכל
הגוף והוא יסוד הכריאה ואח"כ הם נוצרים האברים אחד
לאחר עד שגמרה ההוייה ויש נכ"ח שלשה אברים ראשיים
והם הלב והמוח והכבד סימן להם מ"ך וראש לכלול הוא
הלב ומשם משתלחים אל המוח ואל הכבד כחות כח המוח
הוא החוש והתנועה אשר פירשנו ומשם משתלחים אל שאר
האברים. וכח הכבד הוא כח ההנהגה והם ארבעה כחות כח
הזון והמגדל והמוליד והמבייר הזון הוא מקבל המזון ויש לו ד'
כחות כח המושך וכח המחזיק וכח המעכל וכח הדוחה
למומרות וההנהגה הוא להחליף תמורת הניתך כי החוס מתיך
האברים וכח הזון הוא מחליף שניתך מהם. וכח המגדל הוא
להגדיל האברים מקטנות לגדולות עד שיגיע הב"ח לגדולתו
הטבעי. וכח המוליד הוא להוליד הבעל חיים כמוהו אדם
מוליד אדם ושאר מוליד שור. וכח המבייר הוא הנוחן
כורה לא האברים והוא חס ולא ואלו הבחות קרויות כחות
הוא מקורו הכבד והוא חס ולא ואלו הבחות קרויות כחות
טבעיות וכחות המוח קרויות כחות נפשיות וכחות הלב כי
כח החיים כי הפארות הבעלי חיים אינו אלא בכחות הלב כי
לפעמים יתקיים האדם בלא מזון ויתקיים בלא חוש ותנועה
אבל אם יתגבלו מחנועותיו ויתקדר הב"ח ימות וזהו וימת
לנו נקדנו ויהי לאנן וכן כתוב מכל משמר נכור לנך כי ממנו
תובאות חיים. וכחות הנפש החיונית הוא התקנות
והתשטות כי הב"ח כשיחפשו הרוח החיוני אשר בלב מוציאו
דרך החושם ושואף רוח אחרת לקרר הלב שנתחמם מפני עפוש
אוחו הרוח וזכו תנועת הדפק שהוא מתקבץ ומחשט בעורקין

היוצאים מהלב הקרויים שריוני"ם. והלב הוא חס ויבש
וכל הויה נשלמת נחוס ולחות כי החוס הוא פועל הויה והקוף
אינו פועל הויה כ"א העדר כי זהו טבע המוח והלחות הוא
מתפעל מהחיים לעשות הויה כי מהיובש לא חסיה הויה ועל
כן מזג הב"ח נוטה אל החוס והלחות כי אלה השלשה אברים
הראשיים שנים מהם חמים והם הלב והכבד ואחד בלנד קר
הוא המוח ושנים לחים והם הכבד והמוח ואחד בלנד יבש
והוא הלב והכבד שהוא חם ולא הוא המזג השזה וקרירות
המוח הוא שהתנועה כולם חוזרים אל המוח אלו היה חם
היה נשרף כי כל תנועה מחממת ויובש הלב הוא מפני החוס
הגדול הטבעי שהוא בלב וכל חוס מייבש והנה קרירות המוח
מתקן אוחו חוס הלב הגדול ויובש הלב מתקן אוחו לחות המוח
ואם ניקב הלב הב"ח הוא מת לשעתו כי הלב אינו סובל פרוק
חבור ולכן לא כתבו הרופאים רפואה לחולי מורסות ורוע
מזג ופרוק חבור הלב כי אינו סובל חלאים והלב יש לו שני
חללים וי"א שלשה אחד באמצע ושנים משני כדדים ואם יש
חלל באמצע הוא קטן מאד אבל השנים הם גדולים האחד
מהימין והאחד מהשמאל ואשר נימין הוא יותר גדול כי שם
הוא משלה הכבד היותר זך מהדם דרך עורק גדול נקרא וריד
ואשר נשמאל הוא יותר קטן ממנו ושם הוא הרוח החיוני
ומשם הוא משתלח הרוח החיוני אל האברים הרופקים דרך
עורק נקרא שרין ולפי שערורק היר הם מגולפים יותר משאר
הגוף והם קרובים אל הלב על כן נודקים הרופאים הדפק
בזרוע והיותר בודק הוא השמאלית שם הוא החדר השמאלי
והלב הוא באמצע הגוף כראוי לכל מלך שיהיה באמצע
המלכות כי הכל כריכין א"ו וטפה תחתו ואל השמאל להשות
קרירות השמאל שהוא כבד התחול הקר לחוס הימין שהוא
כבד הכבד החם אבל חוס הימין הוא יותר גדול ע"כ תנועת
הימין היא יותר קלה מתנועת השמאל כי החוס עוזר על
התנועה. וכורת הלב הוא עגול למעלה והולך ומתחדד
למטה בעין כורת פרי העיר הקרוי נלשון קרר בטב"ך אשר
ממנו יוצאים השריות הלנים

אמ"ה

זה הפרי נקרא פ"ו והוא בדרך
ארום אבל התמצא בארצות יבשת
הנקרא ענבר הוא ספור.

תוך קליפתיהם היבשות הנק'
בטיים והב"ח שלכו יותר גדול
מהראוי לפי ערך גופו הוא
פחדן ביותר מלד"ה שלכו קטן
בערך גופו כמו הב"ח והאיל והארננת שהם מתפחדים וזה
דומה לכירה רחבה ויש בה גחלת קטנה שאינה חמה כמו
הכירה שהיא צרה שחוס הגחלת שולט. בזכורה וכן הלב הגדול
חומו יותר מועט מהלב הקטן. ואם ניקב הלב לבית חללו בין
חלל גדול בין חלל קטן. היא בוסנת והב"ח הולך למוח על כן
אמרה המשנה ניקב הלב לבית חללו ואמרינן נבמ' לבית חללו
תן מה לי חלל גדול מה
לי חלל קטן. ובהלכות

אמ"ה

מעשה כל לפני בשור שגשגת כבית
המטכיים ונמצא על הלב בין
האזניים מוספת כמו אונס והיה
קשה עד מאד כמו אבן ויהי שנים
אחד על גבי חבורו והעליון היה
מעט רך והלב לא נשתנה מראשו
כלל והשומן שעליו לא לקה בלל
ונתקבצו כל המטכילים וכל הבודקי'
וממא חמים גדולה מל אוחו בחריץ
א"ך היה קשה ובלג נמנה בזה מעולם
והיה סם החכם בכ"ו יושף אגבי
והכשירו בולס שאם אינשם יקב
לחלל שתיים מותרת ואני אמרתי
לכם עם כיות ששמש גקובה מתיב
מוסרת

קטנות כתוב כי מחט שנמצא
בלב טרפה והוא חלק בין
קופה לנראי וטרפה וכן
קופה לחאוי ובשרה וזה לא
נמצא נבמ' ויש לחוש להחמיר
וכתב הרמב"ם ז"ל שאם
גנבם מחט בגוף הנהמה עד
הלב ולא הגיע לחלל כשרה
וימכה בלב הגבי עכס שיהיה
משען עליו ויש על הלב שומן
וקורן אוחו נבמ' טרפשא
דלנא ואמרו סם שהוא גשוי
ככובע. וזה השומן הוא
השקפה

יבין שמועה

השגתה חלחלה לשמירת הכ"ח
 כי חלב הכליות הוא מפני
 שהכליות הם קרות לפי שהם
 נשפלים הגוף ואין מגיע אליהם
 חום הלכן כי אין בהם חום
 להתיך המותר הנשאר מהמוזן
 והוא נקפה שם ונעשה חלב
 והוא מועיל לחמם קור של
 כליות בעין לנוש חלב הלכן
 שהוא חם למה יש לו שומן
 אינו לא לפי שהלכן הוא מקור
 החיים כדרך שמירה גדולה
 והטבע נראה לו זה השומן

חומרת אחר אחר לא נאסר הנקב
 אלא עד שיגיע לחלב ירחק טעם
 סחוס וכסוי על הנקביה שומר
 ולא הסכימו עמי היה חלב חם היע
 הנקב לחלב חמה אסורה ואחר כך
 קרענו הכל לגדים ולא נפגמו שום
 נקב כלל ולא טעם שניו לפנים
 וגרדנו שכטר ונמצא כשר חו"ע
 שהטעם לחות ארוס ומנחת
 שהחולה כמו מנה עובי הכשר
 ולחץ וקרעו אותו חוטם ונצח
 ממנו ליחה ירוקה והפגמו כולנו
 בקבועה ע"כ

של הקנה אינו אלא שיכנס הרוח אל הריאה וחס נפסק רוב
 חללה מתמעט הרוח וכשנאמר רוב חללה קיים הרי הרוח הוא
 נכנס הרב והוא ממקיים וכשרהיחס ניטל מהגדרת רכונה
 לכורך הגדרת היא מצטרפת לכאיסר וטרפה ושישאר איסר
 הוא משקל חרבע שערות כסף פחות מזה החסרון הוא
 כשרה כדון נפסק מעטה ואם ניקנה הגדרת נקבים דקים
 חם יש בהם חסרון מצטרפין לכאיסר והשלים מצטרף עם
 החסרון להטרופה נאלו אינו ודוקא חם חם סמוכין זה לזה
 שאין בין נקב לנקב כשישור נקב חלב חם יש בין נקב לנקב
 כמלא נקב אינו מצטרפין ואם הנקבים חין נהם חסרון
 מצטרפין לרונח כדון נפסקה הגדרת ונעשו נקבים שנו
 קטן ישעור הנקבים שחם מקפלו ומיחו על פי הקנה והשלים
 שניו הנקבים מצטרף עם הנקבים ואם חין נה חסרון נרובה
 הוא טרפה ואם נפחתה הגדרת כמין דלת ונשאר שם
 הפחת חם יש בחותו פחת כדי שיכנס בו איסר וזה השיעור
 הוא יותר גדול מאיסר מצומצם טרפה נקדקה לרחנה
 נרובה טרפה לאורכה כל שנשאר מעט למעלה ומעט למטה
 כשרה לפי שכשנדקה לרחנה הוא הולך וגוסף ולאורכה הוא
 מתדבק מעט מעט ואינה נטרפת עד שמדק בולה
 ונכלל דיני הגדרת הוא מלח קני הוו שמהקנה ולמטה
 פורשין שלשה קנים הא' הוא בין דפני ערונות הריאה והוא
 מכוסה בשומן והא' פורש לריאה והא' פורש לכבד וכולן
 נקיבתן במשהו ו"א דכבד אינו במשהו וכן דעת הרשב"א ז"ל
 מקיפין בגדרת שחם נמצאת פסוקה לאחר זמן או קדורה
 בגדרת ורוב' לידע חם נעשה אחר שחיטה או קורס שחיטה
 עושין במקום אחר חם דומין זה לזה לאחר שחיטה נעשה
 וכשרה חם חין דומין זה לזה חוששין שמה קודם שחיטה
 נטרפה ודוקא מחוליה לחוליה וסוליה זו היא שלש טבעות
 הגדרת עשויה טבעות טבעות ונפקות מג' טבעות חן אשש
 שיהיה בו כאיסר וחוליה הוא התנוך וכן חוליה הוא הכשר
 שהוא למטה מהחוליות ואין מקיפין אלא מחוליה לחוליה
 ומנה חוליה לכר חוליה ואם דומין כשרה חלב לא מחוליה לכר
 חוליה ולא מנה חוליה לחוליה שאפי' דומין חין סומכין עליו
 נשלמו דיני הגדרת

לשמירה וכן הריאה היא מקפת נו לשמירה ולפי חלב הכליות
 הוא אסור שהוא עב וגם מוזיק לנוח וזה השומן הוא מותר
 שאין בו עובי ונכות ואעפ"י שהוא טהור וכל חלב טהור
 פוחם כמו שפירש זה החלב שעל הלכן שאמרנו שהוא עשוי
 לכזוב חם ינקב הלכן אינו פוחם אותו לפי שאינו דנוק כחוק
 שם נשלמו דיני נקב חלב לכית חללו

ריאה ניקנה הריאה טרפה הריאה אינו נכנס בה מוזן
 כי המוזן הוא נכנס דרך הושט נמעיס והריאה
 תלויה בקנה ונקנה חם נכנס בו דבר הוא כל לדי סכנה
 כמ"ש שמה יקדים הקנה לושט וינח לדי סכנה ומה שאמרו
 ריאה שואבת כל מיני משקין לא אמרו שהם נכנסים כה דרך
 הקנה אלא דרך הניידים הדנוקים בה המוצקים מהכבד ואינו
 נכנס בה אלא הרוח הנכנס דרך החוטם מהאוויר וכשיח
 נופחת היא מרחפת על הלכן לקרר חומו הגדול ויש לה
 שתי ערונות מקיפות על הלכן ולפי שהכר הימני מהלכן הוא
 יותר חם מהכר השמאלי מפני קורבתו אל הכבד כדרך נשיכה
 יותר גדולה על כן יש כבד ימין שלש חונות וכבד שמאל חין שם
 פ"א שתי חונות גם כבד ימין יש חונה אחת קטנה באמצע
 קורין אותה ענוניא דורדא שהיא דומה לורד כדי לעזור על
 הנשיכה כמו הספנין כשהם כריכין לרוח גדולה פורסין קלע
 קטן אכל הקלע הגדול וכשיש נקב נריאה הרוח הוא יוכח
 דרך הינקב ואינה מנשבת כל הפורך על הלכן והוא מתחם
 וממיינש וזהו חולי השדפון על כן שנינו ניקנה הריאה טרפה
 ובריאה יש שני קדמות ואינה טרפה עד שניקבו שניהם יריב
 זה בלא זה כשרה והטעם ידוע כי החסד הוא מנין ושומר
 הרוח שלא יפא וכן נעושות יש ריאה וקוקיה שאמר שאין להם
 ריאה חדרו עליו שאינו נקי במרגוליס כי יש להם כמין ורד
 דנקה בין בלעמיה ואם ניקנה גם כן נעושות היא טרפה
 ואינו דיני הריאה כפוף כס"ד

כדירה שנינו ניקנה הקנה טרפה והמרה כנר פירשנו
 חועלתה שהיא לנקות הדם כדי שישאר נקי וזה
 מצא במירית שור חנן שמהקנה שם מעפירות הדם ויורה
 על זה מרירותה וגם לנקות המעיס ולרחק אותם ולעורר
 חמות יבואת הריעי ואם ניקפה הרי בטלה חועלתה ומ"ש
 הכתוב נחיון ישפוך לרחץ שרירתי כנר אמרנו נח"ב ולא
 טרפות דמעשה נסים היה שנאמר רק את נפשו שמור ואין
 מביאין ריאה ממעשה נסים ואמר רב יבחק בר יוסף ח"ב
 יוחנן מרה שניקנה וכנר חתומה כשרה שהוא דנוק יפה ואינו
 מחפרק ואם נמצאו בה שתי
 מרירות טרפה זהו הכלל דכל
 יתר נטול דמו ואם נטלה
 המרה טרפה ק"ו מתקינה
 שכל שנטרף נקינה כל שכן
 שהוא נטרף נטיילה וה"ה חם
 נכרחת חסרת מרה מזה
 הטעם ואם שופכות זו לזו
 חמת היא וכשרה זה לא נזכ'
 בגמרא אלא בתרי סניא דיני
 וחרי נועי ונלמוד מזה לשתי
 מרירות ואע"ג דתוריש וכני
 יונה חין להם מרה חין מביאין
 רחי' ממין על סתיו מינו
 ורתי

אמיה

הטעם בל ליי טמאח מרס אחת
 קטנה ביותר ודיקנית ונמה שיהיה
 קטנה עד שבו חומר חסרה
 ומלאת תחסי מקוון בטפול הכבד
 כעין כוס ומראה כמראה המרס
 ועורק ביניהם מסוך מתחלה חסכו
 כי העורק הבוא למחשך המרס
 וכדקנו ביטד ומלא טבעורק הכו'
 אינו מחשך כוס דבר אחר נקבנו
 בטבעה ונמצא מחוקה וכן כס טוס
 מוירות ומבשר לני האינה מרה
 והפירוקה וכלו החפצים ופסיליו
 כולם כתייה

מחפרק ואם נמצאו בה שתי
 מרירות טרפה זהו הכלל דכל
 יתר נטול דמו ואם נטלה
 המרה טרפה ק"ו מתקינה
 שכל שנטרף נקינה כל שכן
 שהוא נטרף נטיילה וה"ה חם
 נכרחת חסרת מרה מזה
 הטעם ואם שופכות זו לזו
 חמת היא וכשרה זה לא נזכ'
 בגמרא אלא בתרי סניא דיני
 וחרי נועי ונלמוד מזה לשתי
 מרירות ואע"ג דתוריש וכני
 יונה חין להם מרה חין מביאין
 רחי' ממין על סתיו מינו
 ורתי

יבין שמועה

הקומה מנח שחר בעלי חיים זהו חוטלת המוח וחוטלת חוט השדרה הוא להעמיד הגוף ולקשרו זה כזה שיהיה כנדיה מן הקצה ל הקצה וכבר אמרו ז"ל נתמרך פסול נחמסמם פסול ופי' נשפך כקיתון כי תועלמו הוא שיעמוד הגוף נקשר וכבר נפתק להם אם אינו יכול לעמוד מפני כבדו חס הוא חולי ממים חס' לאו י' ואמרו נגמ' שאם נפסק חוט השדרה ברוב עזרו טרפה י' אבל רוב מוחו אינו מעלה ולא מוריד י' ואמרו נמרך פסול נחמסמם פסול חי זו היא המרכה ואי זו היא המסכה המרכה כל שנשפך כקיתון המסכה כל שמעמידו ואינו יכול לעמוד כע"ר י' רמיה אינו יכול לעמוד מפני כבדו מאי חיקו' נחמוזו כגון שפכל על ראשו ונחנע המוח אמרו שהוא מקיני' לא שחינו מוליד ההיא אמרת דהוה כי רחננא דהוה שדיין כרעיה נחריה י' ואמר רב אימר שאין חוששין לנפסק חוט השדרה ותלין דשרגא נקטע דשרגא שכיח ונפסק חוט השדרה לא שכיח עד היכן חוט השדרה להיות הכהמה נטרפת נפסיקתו החוט יוצא מהמוח והולך על פני כל השדרה והאליא עד אוף כל הוצב וזה החוט דינו לנפסק בדוכו עד בין הפרשות עד מקום שהוא מתפרט ומתפצל לפצולים וכנגד הידיים הוא מחיל לציבל ויוצא חוט אחד לירך הימין ואחד לירך השמאל ולאחר שמי אצבעות הוא חוזר ומתפצל עוד וכן למטה נכרזה מקומות עד הוצב ואם נפסק מהחוט עד בין הפרשות האלו בכל מקום שנפסק סם דוכו טרפה למטה מנח הפרשות חס נפסק כבר משפחו והיריעה מעמידן השדרה ואינה מתה נכך ומספקא לן נמרס נחוטין שנפרטה ראשונה ובעיה חס הוא נטרפת נכך חס לא ולא אפשיטא ואם נפסק בגוד עני' פי הפרטה השלישית יש ארובין ויש מתיבין חוט השדרה של עוף הוא יורד עד בין אנשיים זה המקום י"א שהוא המקום שהאנשיים מחונכים י"א עד למטה ממקום שהם שוכבות על הגוף וראוי להחמיד נשלמו דיני חוט השדרה י'

כבד חס נטלה הכבד ולא נשתייר ממנה בלו' ומה שאמר הכתוב עד יפלת סן כבדו והוא סימן מיתה הוא שיגיע הפלוח במקום שמה וכבר תלוינו כי זאת המכה היא מיתה כמו שאמרו ז"ל ויבשה אל החומש מקום שמה וכבר תלויין בו י' הכבד הוא חצר ראשי' אל ההנה ונחלקו כזה הרופאים עם הטנעיים י"א כי הוא החצר הראשי' נחולט וכו' היא החלחלה הכה וי"א כי היתה חלה היא כלל ומה המחלות יצא לנו דינו ממוצע בין החצר הראשי' נחולט שהוא הלכ וכן החצר שאין לו ראשיות כלל כי אינו נטרף נקינה נמשכו כמו הלכ ולא נכשר נטילה כלו כמו הטחול ויש לו דין חמצעי שאם נטל כלו טרפה ואם נשתייר ממנו קצת כשרה והוא כבד הימין והטחול כבד שמא' כי פעולת הכבד יותר חזק' כי הוא מהמה הדם והטחול אין לו פועל כזה והימין הוא יותר חזק מהשמאל ולפעמים ימצא הכבד כבד שמא' והטחול כבד הימין כן העידו חכמי הטנע' שראו זה ואמרו כי אפשר הוא נאפשרות מי שהוא חטר שיחלפו כרדי הימין והשמאל וטוב הכבד הוא מורה על טוב המדות כי כן הוא הדם ומה הכבד מורה על רוע המדות וכבר אמרו ז"ל כבד כועס ורוע וורקת בו טיפה ומשקישתו ומי שאלדו גדול אצבעותיו ורדלות כי ימרנה בו דם הרבה והטנע שולחו אל האברים היוצא החוקים שהם הידים ומאותו רבוי יגדלו האצבעות וכבד מההיום הליחות כי המזון מחכה דם ועליונו הוא קצף היא האדומה והולכת אל המרה ושמימותו היא השקורה ההולכת אל הטחול ואשר לא נמשל הוא הלכנה ההולכת עם הדם אל האיברים והמימותו הפולך אל הכליות ומס' לאנרי השתן ויש בעלי חיי' יש להם שני כבדים כמו מיני הדג' ואעפ"י שהוא נמצא לקצת בעלי חיים בין שאינו נמצא בכלן הוא חולי ממים על כן נהמה

אמיה

סוד הכיח לי הכודק טני מרירות סמוכות זו לזו ושניהם מלאים ולא טפי מהדדי אחרת לו ח"כ אסורה אמר לי טנה הם טופים זו לזו למעלה נמקום כבד אמרתי לו לא אמרו אלא פנוקים אחר מהם וע"כ הנקב יפיו טופים אהדי חמוס ראה מה יאמרו הכבדים כלך חללם והקירו על מה טפלה מוסר' קאם סימן מ"ג בטם בעל תרומת הדטן ועם סיות טלה כזה דעתי כזה ע"י

וראיתי בספר בעלי חיים שאין לבסם ולשרד ולחמור והפיל והגמל מרירה וא"כ אין לטרוף חודים וכני יונה שאין להם מרירה שאינו הכרחי ככל הבעלי חיים ומ"מ לאותן שיש להם מרה חס נמצאו נעדרי המרה טרפה והנה מקום המרה הוא עתקלף כ"ח כי הכבדים והאיילים מרירתם היא תלויה כונכ ונקבתם נמצא היא מתפשטת כמעיים וכן שאר שניוים נחיות

ונכדים וזה סיוע למ"ש נה"ג נטלה המרה לנמרי הוא מעשה וקרעוה לכבד ואישתפח דבלועה בגויה ואכשרוה ועוד כתבו שאם לא נמצא מרה טועמים נמקום מרה חס נמצא מקומ' מר בידוע שנלעה נמקומה וכשרה' ההיא קשיא דתמרי ואישתכח נמרה ואמרו נמרס שהיא כשרה בין שני ראשי' גסין אין חוששין לנקב אבל נמתא שראשיה דקין חוששין לנקב וכן נחטש נמצא נמרה טרפה ולא שאנו חוששין שנכנסה דרך חוטש ונקבה לא חפ' נכנסה דרך קנה מתוך שהראש דק אנו חוששין שחם יקוב עור המרה שהוא דק ונקימו נמשחו ואם אפשר לתלות הנקב בכרה או ביד הכנה כשרה ונשלמו דיני מרה שניקנה י'

חוט השדרה טענו נמשנה נשברה השדרה ונפסק החוט טלה כבר פירשו רבותינו ז"ל מהיכן הוא מחיל חוט השדרה ואנו כריבין לזה לפי שיש הפרש בין המוח ובין חוט השדרה לענין הקרום המקיף אומם כי המוח חס ניקב קרומו טרפה והחוט חס ניקב הקרום אינו טרפה עד שיפסק רובו וזה ההנדל אשר בנייהם הוא כי אעפ"י שהמוח והחוט הם דומים זה לזה נרכות ואין נשר לא מוח דך כמות שנעצמות אבל המוח הוא יותר חזק מהחוט ויורה זה כי מהמוח חס יוצאים העצבים הנותנים כח החושים הארבעה שהם הראוי' והשמע והריח והטעם שהם חושים דקים נכבדים ומהחוט חס יוצאים עצבים הנותנים כח המנועה שהיא חזקה ולזה נקב קרום של מוח טרפה י' והחוט אינו נטרף אלל נפסיק' רובו לפי שהוא יותר קשה מהקרום של מוח והנה נכרה עבס המוח כעין קדרה שיהא מושג אל המוח שישתלחו ממנו החושים אל הגוף והיה עליון מכלם כי הוא כמו הכופה השומר אל העיר והנה יש בעלי חיים שאין להם ראש עליון לכל הגוף כי סהרנים המוח שלהם הוא נחזה והיה זה כן לפי שהוא קר מאד ואם ימרחק מהלכ היה מתקרר וימות על כן הושם ראשו כנגד החזה קרוב ללכ לחממו ולפי שא"ל לו להיות ראשו בעליון הגוף הערים הטנע' לעשות לו קנינים נולטות אל העינים שיחיו כמו הכופה אל העיר כמו שהם נאדם סניב המוח ולפי שהמוח הוא כמרכבת השכל היה מוח נאדם כהיק' אל שאר בעלי חיים יותר גדול מוח הזכרים יותר גדול ממוח הנקבות כי גודל המוח יורה על טוב הכונה ובעלי חיים חסרי הכנה מהאדם והנקבות מהזכרים ונכרה הראש נלתי נשר טלה יכבד עליו ואינו עבס אחד אלא מחובר מעצמות נחפירות לפי שעליון בו אידים מהגוף והיו לו התפירות לנריאות מהאידים ויחוד האדם נאשר בעלי חיים שהחלק ממנו שהוא יותר נכוחי מהלכ והמריאה הוא יותר חס ויותר לח מזה המקום בעצמו נמוחות שאר בעלי חיים ולזה היו מוחות הילדים נחללה ענינם לחים מאד כזה המקום ולזה הכני לנערים הוא נריאות להם לנגב זה הלחות וכאשר עברו השנים ויעב החוס מזה הלחות יך הנערזוקן ויחיצב גסו להיות נכב

שחוסים שהוא עכס רך כדי שלא יגיע שגך לחוקם מפני התנועה וכדי שיאות אל הנשר הך לעמוד עליהם ולא ילחצו קושי העכס כמו שקוז הכתף שהוא ממוכע בין רכות הנשר וקושי העכס והכלעות הם עקומות היקף שלם לשמור הלכ ושאר האיברים הפנימיים והם מחוברות בחוליות השדרה שהיא לשמירת חוט השדרה והם פרוקים פרוקים להיות נאות אל הכפיפה והכלעות נשאל הכטן הם עקומות היקף זלתי שלם כדי שימרחם שם הכטן לקבל המזון ובאשה לקבל ההריון והידיים באדם הם שני עקמות מקוננים האחד מחובר אל הכתף והשני אל היד כדי שיהיה התנועה יותר נאות וכן הזקנים הם שני חלקים דנקים זה כזה הידך דנק אל הגוף והזקנים לרגלים כי כן יאות להליכה ואם נפלה הממה או העוף ממקום גבוה אל מקום קשה חוששין לה משום רסוק אעפ"י שאין אנו רואים בה שגך חוששין לרסוק איברים וכל שלא שהמה מעת לעת ולא עמדה ולא הלכה אפי' נבדיקה לא מתכשרה לפי שאין הרסוק נכר לחלמר עד שהתק מעת לעת שאז כל אבר שימכח מרסוק תפסד בורמו או נקרע ולפי זה אם לא שהמה מעת לעת ולא עמדה ולא הלכה לא מהני לה נבדיקה ואם שהמה מעת לעת או עמדה היא כשרה נבדיקה ונדיקה זו לרש"י ז"ל אינה לא אם נפסקו איברים או נקרעו והרמב"ם ז"ל בר"ך לנדוק ג"כ אם נשתנו מראות אבריה ואפילו אופן אברים שאם נטלו או נפסקו כשרה שהרסוק מכאיב אותן יותר מנטילתן ונקיבתן ואין חוששין לרסוק אלא אם נפלה ממקום גבוה עשרה דהכי אסיקתא נכחא קמא בפירוש הפרה דאין קנט נפחות מעשרה ואם יש עומק ששה טפחים ומכרסא עד ארעא ארבעת טפחים בין הכל עשרה חוששין לרסוק וכן כחז בעל הלכות ז"ל וכן דעת הרמב"ם ז"ל ומדברי הר"ף ז"ל נראה שהוא פוסק שיש רסוק נפחות מעשרה ולא נראה כן מסוגיא דגמ' ומוכח נגמ' שזה אינו אלא אם נפלה מעכמה אבל אם הפילו אחרים יש לחוש לרסוק אפילו נפחות מעשרה ואם הניח נמה נמעה וכתב ומכרסא למטה אין חוששין לרסוק שאין חוששין לרסוק אלא כשנפלה שלא מדעתה אבל הפילה עכמה אין חוששין משום רסוק דאיהו אמה נפשה ואפי' אינה יכולה לילך שכל לדעת עכמה אינה מתרסקת וגדי שכל מארובה לפי שאתה שעורים נאמכע הנית אם הארובה היא סמוכה לכותלים אין חוששין לרסוק לפי שהוא ממנה נרגליו נכותל ואם הארובה היא רחוקה מהכותלים גס כן אין חוששין לרסוק משום רחמי נפשיה זכרים שמנחין זה את זה אין חוששין לרסוק אלא אם נפלו לארץ ואפילו נפחות מעשרה טפחים חוששין כיון שגפלו נכח וככל שאן שאמרנו אין חוששין אפי' בדיק לא נעו וכשארמרו חוששין בריכה בדיקה כשהייה ובעמידה ובהליכה ככל דני נפולה אף על פי שלא נראה כן מדברי הרמב"ם ז"ל בית המטבחים אין בו משום רסוק אברים אפי' הפילו הטבח נכח ונכונה יותר מעשרה טפחים דאמרי רחמי נפשיה ונועץ צברניו לקרקע והניא הרשב"א ז"ל רחמי מהירושלמי דאמרי' המס אינו דומה נושיל מדעת לנושיל שאינו מדעת דיומוי דרבי פנחס הצטין מורס בחליה אמר לון נחייכון שדון ליה שדו ליה וערק אמר ברך שכתב פנחסים ונדנהיהם דאמרין אילין דחנטין מורס בחליה לית ביה משום רסוק אברים הני דוכרי דגנתי גנתי אין חוששין משום רסוק אברים מאי טעמא אמתניהו שדו להו כי היכי דלקוט קמיבו אהדרנהו והאי חיי"ל להו אי אהדרנהו מחמת יראה אבל מחמת משונה בשונה מעלייתא עברי' הבה על ראשה נמקל והלכה לה כלפי זנבה על זנבה והלכה לה כלפי ראשה כנגד כל השדרה כלה אין חוששין לרסוק אברים ואי שלים חוטרס אשגל דגנח חיש"י ואי אית ביה קטרי כלומר אם יש נמקל קשרים אפי' כלפי כל השדרה

נהמה שנמצאו לה שני כנדים טרפה וזה השרש אנו מנהיגין אותו בכל האברים דכל יתר כנטול דמי כמו שאמרנו בחרת רגל ופירש רש"י ז"ל הותר אחד כאלו נטל אחד וי"א שלא אמרו כל יתר כחמר דמי אלא כל יתר כנטול דמי כלומר כאלו נטל ממקומו ולפי זה אם נמכחו שני כנדים מחוברים זה לכדו וזה לכדו כשרה וישיע זה כי יש בעלי חיים שיש להם שני כנדים ח"כ הימר אינו ממת ואינו מניח לא אם הם מחוברים במקום שאם נטל משם יעשה אופן טרפה כגון אם נתחברה בכזית שנמקום תלייתה שהוא מקום שהיא חיה בכזית שנמקו' מרה שמה נטל אותו מקום טרפה וזהו דעת הרמב"ם ז"ל ואני חמה אם הם מחוברים כשני זמין אלו למה תטרף משום נטילה הרי יש שם ככד מה לי משום עכמו מה לי משום חוספה והרמב"ם ז"ל לא כתב טרפות נשני כנדים ואם נטל הכדו ונשתייר בו שני זמין אחד נמקום מרה ואחד נמקום תלייתה כשרה והיא יכולה להחקיים כי ממקום תלייתה תקבל המזון וממקום המרה חזקה המותר וישני זמין אלו אם לא היו נמקום אחד אלא מתקטט ונכרובה ומורוד תיקו ולחומר' ובעוף הכל לפי גדלו ולפי קטנו נדללה הכדו והיא מעורה בטרפשי' כשרה יבשה הכדו הרי הוא כניטל ובמקומות שהוא חוברתם נטל הוא חוברתם יבש והוא שיגיע היבשה שהוא נפרק נכפרון ואם נפלה לאור ולא נקמרו בני מעיה אלא שהוריקה ככד בראש העכה שנה ואינו כנגד בני מעיה כשרה אם הוריקה נמקום שעושה אותה טרפה אם יבש היא טרפה שקין הירקות הוא כדון היבשה וירקות זה אינו אוסר אלא אם הוא ירקות ככרתי אבל ירקות פזה אינו אוסר שאין אלא שומן כן הוא דעת הרמב"ם ז"ל והרא"ה ז"ל כתב שאין הירקות פוסל לא אם נפלה לאור והר"ם ז"ל סובר שהירקות פוסל אפילו לא נפלה לאור וכן הראש"א מקמיר והוא חמה ושהכד שהתליעה בכל מקום שהתליעה היא כשרה שזה היא מעשה והחיריה בינה והימר ההתליעה הוא לפי שהכד אין לו הרגש אלא מפני הקרום שהוא עכבי ורוד מהמוח ולפי זה כשיש מורסא ככד אינו מרניש ככד נמקום מורסא אלא נמקום התלייה מפני כווד המורסא וי"א שבר"ך שיאמר כזית נמקום שהיא חיה וכזית נמקום מרה ומחט שנמכח נכספונה רצח דכנדה כשרה שאנו חולין שמהקנה נכנס וכל לידך הסמפונות ואם נקב הסמפון יש אוסרין יש משרין ועוד הפרש דני המחט נקב הכרס ונשלמו דיני הככד גפילה נפלה מן הגג ונשארנו רוב כלעותיה חיה ושלם העצמו להעשה הנשר שהוא הכרתי נבעלי חיים שהוא האבר המרניש והוא כמו העושין בורה מקיט שמכניסין נכחו עץ כדי שיחקיים הט"ט והיו העצמות נקושי וכרסות מתחסיס לגופתם ובעל חיים המוליד חי כמהו היו עצמותיו גדולים ואחריו המשיק בינים והקוצים נרגים הם כמו העצמות לזולתם והדלפיץ לפי שהוא מוליד כמוהו יש לו עצמות ועצמות הטורפים מהבעלי חיים יותר חזקים נעבור כח הטרפה והאריה עצמותיו קשיפ כי כאשר יכו קתם נקתם יבא מהם אש ואין לו מוח בעצמות לא משט נעכס הזכוע ויש להם חועלת אחרת מפני התנועה כי הם פרוקים פרוקים ויכנס האחד בחצרו כדי שיוכל לכופו איו נעת המשיכה ולפוטטו נעת הדקיה והם מדונקים נקשרים נגידים היוצתי מהמוח הנקראים עכבים ובראשיהם נגידים לננים הנקראים מיתרים היוצאים מהנשר הך מחד הנקראים עכלים והם נכווצים נעת המשיכה ונמתחים נעת הדקיה ואלו היו העכס אחד לא היה אפשר זה ולזה תמצא נקבת העצמות בין פרק לפרק עצמות קטנים כדי שיהא חנוס נאות ולא יהיו בקוצים כמו שיש בין האצבעות ועם זה הם נקשרים בקשור' כדי שיהיו נאותים אל הכפיפה והפשיטות ויש צעיהם קבת

יבין שמועה

השדרה חיי' שהקשרים מפסיקין חוט השדרה ואי מחייה
 חפסקיה כלומר שכה אומה נרחה השדרה חיי' (שהקשרים
 מפסיקין) ונפולה זו אם עמדה אינה כריכה מעת לעת אבל
 כריכה בדיקה והוא שעמדה מעמדה ואם העמידה אחרים
 לא מהני ולא מירי ואם הלכה אינה כריכה בדיקה שהע"פ
 שהטרפות היות שנים עשר חדש ומהלכות שאני הכא שאלו
 היה נה רסוק לא הימה יכולה לילך ודוקא הלכה ועמדה
 אבל עקרה ירה לעמדה ולא עמדה רגל להלוך ולא הלכה אי
 גמי נערה לעמוד ולא עמדה חוששין וכן כתבו שזה הוא דעת
 הרי"ף ז"ל והרמב"ם ז"ל ופלוטחא הוה נגמ' ונפולה זו
 שאמרו כריכה בדיקה כנגד כל החלל כלו שכריך לבדוק ריאה
 ונני מעיים ובלעות ושדרה וחליות אבל מוח לא ואין ריאה
 בעוף לנפילה שבלעתיים מגיעות עליה וכן אמרו נגמ' סימנין
 קשין הן אבל נפילה וכדיקה זו היא לבדוק אם נקרעו או
 גפסקו ונרעת הרמ"ם ז"ל כריך לבדוק אם נשמו מראיבין
 ולנקב משהו אין לחוש שאם נקבו מחמת נפילתה היה נקרע
 קרע גדול ונכרה היה וכתב רש"י ז"ל בשם נעל הלכות גדול'
 דכל היכא דנעי בדיקה בגוף דרוסה שזורה נפולה האידנא
 לא נדקין ולא נקיאים בדיקה והוא ז"ל חולק עליו דאין
 לדין אלא מה שעניו חליות ובלבד נקנן כל הנקיאין כי היכי
 דנמטו טנא מנשורא ונפ' כל היד לענין ראות דמיס אמרו
 נגמ' אין לדין אלא מה שעניו ראות דנברי רש"י ז"ל ועוף
 שנחטב על פני המים כיון שטו מלא קומחו אין חוששין לו כמו
 שאין חוששין לנהמה אם הלכה אם המים הם עומדים ואם
 הם גורים אם הוא מלמעלה למטה המים השפילה וחוששין
 ואם היו הם קסמים על פני המים והוא הקדים לכן אין
 חוששין לרסו' ואם הוא ממת' למעלה אין חוששין אם שהט מלא
 קומחו ואם נפל על הטין או שעורין ומיני קטניות וחול ועפר
 ופשתן ודימוא וכל הדומה לזה בל דבר שהוא חלק אין בו
 משום רסוק אחרים וכל דבר שהוא קשה יש בו משום רסוק
 אחרים ואם נפל על מקום שיש בו דבק ונדבק שם כנפסיו
 אמרו נגמ' והלכתא בתרי גפי' אסיר נחר גפא שרי' אמר רב
 נחמן בית הרחם אין בו משום רסוק אחרים פי' הרמב"ם ז"ל
 שאם נפלה ונדקנו כל אחרים אם יש בהם רסוק אין חוששין
 לבית הרחם שאפילו נתרסק אינה טרפה וזה הפי' א"י נראה
 מהגמ' אלא אין חוששין אל הנוול שיבא מנית הרחם לרסוק
 שהניאו על זה עגל שנוול ב"י"ו שוחין אותו ב"י"ו ופירוש של
 הרב ז"ל פשיטא שאפילו נטלה האם כשרה כ"ש נתרסקה וזו
 כריכה עין אם דיעה כדן כל החלל הנטרף כרסוק אבל הפי'
 הנכון לפי הגמרא חוששין אל הולד לרסוק ואי קיס ליה
 בגויה שבלו לו חדשו יכול לשחטו מיר זאינו כריך להמתין כ"ד
 שעות והקשה הרמב"ם ז"ל פשיטא שא"כ רוב הנוולדים
 ימותו ודרך לחפילו ראינה מקשה לילד וזה הנוול לא עמד
 ולא הלך אין חוששין לרסוק נפולה זו שחוששין לה לרסוק
 הוא הדין למרגנולה אם דרסה לכחל הוא רכבתה נהמה
 בכלן חוששין לרסוק אחרים הכל הוא שזה ואם היה מפרנס'
 ושהתה מעת לעת דיעה כבהמה נשזה גולגולת של נהמה
 שנחנסה מחמת נפילה כריכה טרפה ורוב זה בין כריכה נהמה
 כלפי העינים או כריכה היקפה של כל הראש והוא גדול מרוב
 גנהה הנה הרופאים מצויים למי טנפל על ראשו ונחנסה
 גולגולת לעשות לו רשיות מחזיקות המוח ומוגעים ממנו מאכל
 הם שלא יחחמם מוחו וימות הכתה חלדה לעוף על ראשו
 כפיה או כריכה שאין בהם דריסה אע"פ שלא נקב קרום של
 מוח טרפה בעוף של מים שקרומו רך' ואמר רב שזני הני
 אוזו' דין כעוף של מים דמו' השלמנו דיני רסוק אחרים
 ונבאר דיני שניית העכמות

שבורה

שבורה חוב כלעומיה טרפה הנהמה יש לה ב"ב

כלעות י"א מכאן וי"א מכאן והם כלעומ גדולות שיש בהם
 מוח ואם נשברו רובן שתי"ב בין כולן מצד אחד בין משני
 כדרך טרפה והוא שנשברו מחציון כלפי שדרה אבל אם
 נשברו מחציון כלפי החזה בשרה שהמיעוט הנשאר הוא
 מקף על האזניים הפנימים ומחקימות והכלעות הגלו הם
 חקועות נעצם השדרה כל עצם בחוליות אחת נעלי נכנסת
 ואם נעקרו מהחליות והחליות קיימות דין כשנזרין ג' ששברו
 הכלעות הקטנות ככל מקום שנשברו בשרה נעקרה כלע
 אחת וחצי חוליות עמה טרפה וכתב הרמב"ם ז"ל שלא אמרו
 כן אלא כלעומ גדולות אבל כלעומ הקטנות לא ואם
 נעקרה חוליה אחת חפילו מהקטנות חבורה לפי שגשיות
 גסטרט ויראה לי שהיא נכלה מחיים והיו חסרון נשדרה
 שנחלקו בו כ"ש זב"ה ואמר שמואל זכין לטרפה נפחתה הגלגלת
 הגאונים חבורה אם נפתחה כסלע וכן כתב רש"י ז"ל לפי שהיו
 נפסקה דעד כמה מחסר דחסרון דגולגלת דטרפה נכסלע
 וכן כתב הרמב"ם ז"ל והנה ככולה מבלתי אנו למדין טרפה
 דאדם לטרפה דנהמה לענין שאינה היה וענין נבלת שהוא
 ממת הוא מקר' מלא ותשלך אשה פלח רכב על ראש א"י מן
 ותרץ נבלתו וכתבי' שם פן יאמרו לי אשה הרגתהו ונבמרת
 אמרו מעשה בעבדיל דאחר שנפחתה גלגלתו ועשו לו דבורין
 של קירויס וחיה פי' מלעג יגשה הקרויה קרא לקחו להשלים
 הפחת ואמרו זה גומ' שאפשי' לטרפ' שאתי' ודחו זה ואמרו שאין
 מבאין ראות שימות החמה היו וכיון שעברו עליו הכנה מיר
 מת' ואני ראיתי איש אחד שהכוהו מכת חרב נדאשו והוציאו
 עכמות הגלגלת וסתמוה נדלעת יבשה והיו קורין אותו ראש
 דלעת וכן שמעתי על אחרים ואפשר שלא היה הפחת כסלע
 לקיים דברי חכמים ז"ל והנה

אמיה

כספר מורה נבוכים הדרך נפול
 כלטון הוה ואע"כ דחיינו ככני אדם
 דאפי' נפחתה כעפא חיינו אין לך לא
 מה שמנו לך פשרות וטרפות דא
 לא אף אלו טוב לבתי קריס של
 מוח ונקבו הדקין לפי ששחטו
 ברופאים ואמרו טנפו ומי עכ"ל

ג"כ לשמירת האדם כי האדם אינו רואה מאחוריו אם יבנה
 עם ונכרח העכס קשה לסבול מכות והאדם רואה מה שלפניו
 ויכול להזהר מהכחות ולא הוצרכו להיות קשות כמו האחורנית
 ונעשו רכות להקל על הראש יתכרך עם הא המפליא לעשות
 ונבאר עכמות השוק נכ"ד

בשוק

יש שלש עכמות העכס החתונן הוא עם הרגל
 הנמכר עם הראש והעכס העליון הוא עם
 הקולית המחונר בגוף הנהמה והעכס האמצעי הוא אשר בו
 צומת הגידין אשר ראש החתונן מחונר לרגל הנמכר עם
 הראש והראש העליון מחונר לעכס הקולית ונבמל היא נכר'
 ארכובה שיש בין שני עכמות כי שם הוא כופף ואם נחתך
 החתונן הנמכר עם הראש הנהמה מותרת והאזר חסור' ואם
 נחתך העליון הנהמה והאזר חסורין ואם נחתך האמצעי
 במקום צומת הגידין הכל הוא חסור הנהמה והאזר למעלה
 מכות הגידין רש"י ז"ל סובר' שדינו כדן עכס הקולית
 והנהמ' והאזר חסורין והרב רבי יונה ז"ל הביא ראיה לדבריו
 אבל הרי"ף ז"ל סובר שאם נחתכה למעלה מכות הגידין
 שהיא בשרה ואם תאמר והיאך אפשר שאם נחתכה במקום
 צומת הגידין מהיה טרפה ולמעלה מהיה כשרה כנר אמרו
 נגמ' טרפות מרמית להדין אין אומרים נטרפה זו דומה לזו
 שהרי חתכה מבאין ומהה חתכה מבאין וחיה' ואם נחתכו
 רגליה מתחילה למערה מכות הגידין היא מתקיימת
 נמקום

יבין שמועה

שם כשרה • וזהו השיעור אמרו נגמ' שהוא נטרי נחורא ויש מפרשים נטרא חרבע אכבעות וארבע נטרי הם י"ו אכבעות ויש אומרי' נטרא אכבע ואין עולין נטרי לא ארבע אכבעו' וכנהמה דקה לא נתנו שיעור וכל מקום שהם לננים דינו ככומת הגידין • גידין הללו הם שלשה שנים קטנים ואחד גדול יותר משני קטנים ואם נפסק הגדול אע"פ שהוא רוב נבין כשרה שהרי נשאר רוב מנין ואם נפסקו שנים הקטנים היא כשרה אע"פ שנפסק רוב מנין לפי שנשאר רוב נבין ואינה טרפה אלא אם נפסק הגדול ואחד מהקטנים דאזל ליה רוב נבין זרוב מנין זהו דעת הרי"ף ז"ל והרמב"ם ז"ל ובעל התרומה מחמיר שצריך שישאר רוב מנין ולא נראה דבריו להאחרונים ז"ל ואם נפסק הגדול כלו ואחד מהקטני' נרובו כיון שנשאר המיעוט כשרה כן נפנו המפרשים ז"ל אבל אם הגדול גם כן נפסק נרובו טרפה • וכומת הגידין בעוף הם ששה עשר ואם נחתך אחד מהם לגמרי היא טרפה אפילו כל השאר קיימין ומה שאמרו נגמ' אי פסיק חד מיניהו טרפה אי פסיק לגמרי קאמר אבל אי פסיק רובו לא כלום הוא ובשר וכן כתב הרמב"ן ז"ל ואפילו נפסקו ט"ו נרובין ואשאר אחד מהן קיים כשרה • אבל הרמב"ם ז"ל כתב דאפילו לא נפסק אלא אחד נרובו טריפה והר"ב רבינו נסים רכס של רבנו' אכריע נדבריו וכתב הרי"ף ז"ל דשיעור כומת הגידין בעוף הוא מתחלת עכס השוק המחונר עם הרגל עד שנכלעין בבשר דשזב אין דין כומת הגידין להם והרמב"ם ז"ל כתב שכומת הגידין הם נעכס התחמון שיש בו קשה'י כדגים ודגרי כומת הוא שהרי אמרו כל טרפות שזנו חכמים כנהמה כנגדן בעוף וכרגל התחמון כנהמה אין שם כומת הגידין וכן השיג עליו הראב"ד ז"ל ונאמת הוא ששם מחחילין הגידין אבל חיומן אינו אלא ממקום שמחיל השוק וכבר נשאל הוא ז"ל מזה וכו' לתקן נפסרו כי הודה דבכר לחולק' עליו • ביארנו דיני כומת הגידין כנהמה ובעוף כס' אבאר :

דין נשבר העצם ויצא לחוץ בס"ד

נשבר העצם ועור וכשר חופין את רובו הרי הוא כאלו לא נשבר כלל והוא שיהא חופה את רוב עביו ואת רוב הקפו לפי שהעצמות נמקום אחד הם ענים ונמקו' אחד הם דקים ואם נשבר ממקום הרק אע"פ שרוב עביו קיים כיון שאין רוב היקפו קיים טריפה ואם נשבר מהמקום העב אע"פ שרוב עביו קיים כיון שאין רוב היקפו קיים טריפה • עור וכשר שאמרו דוקא שיהא נשר עם העור • אבל עור לבדו אינו משלים עד שיהא נשר עמו • ואם היה נשר חופה אבל לא כלו לא שהעור משלי' כיון שהרוב הוא נשר העור מבסוף עמו להשלים רוב העצם הנשאר • וזהו כנהמה וחי' • אבל בעוף שהוא רך כמו בר גוזל אפילו מחכה עור ומחכה נשר וכתב הרשב"א ז"ל דעור לבדו אינו מכליל אפילו בעוף ובנמרא אמרו דעור הרי הוא כנשר היכא דקא' משכא דידיה פירוש שאם העור הוא נמקום שאין שם נשר והעור הוא דדוק שם אורו עור הרי הוא כנשר העצם שנשבר ויכא לחוץ והיו עור וכשר חופין את רובו ונפל מקצתו לארץ ונשאר חוץ את רובו וכשר חופין אורו כשרה ואם לא היו עור וכשר חופין את רובו ונפל מקצתו ועכשיו עור וכשר חופין הנשאר טריפה ואם לא היו עור וכשר חופין אותו אפילו יש שם גידין רבין ססופן להקשות אין דין כנשר וכ"ש אם יש בן רירין ונראה ודאי שהגידין שמתקשו דין כנשר : זה הנשר החופה את רוב העב' אם אינו נמקום אחד אלא מתלקט מעט מכאן ומעט מכאן סנינות השבר או שהי' נמקו' אחד מרודד וקלוש או מתמכסם עד שהרוב נגורדו וכן אם נקב הנשר או נקלף או שגדק או שנטל שליטתו התחמון כל אלו עלו בחיקו ואכורה מן הספק •

נמקו' כומת הגידין אינה מתקיימת כי אם היא כואמת הדבה מפני החתיכה מה שלא היה כן אלו נחתכה מחלה למעלה מכומת הגידין וכיוצא בזה הוא שאם נטלו הטחול והכליות שהיא כשרה • ואם נקב הטחול ולקחה הכוליה טרפה • ואם נחתכו כומת הגידין וקודם שחיתה חתכה למעלה אם חוזרת להפשירה הראשון אם לא יש אומרים שאינה חוזרת להכשרה הראשון שהרי נגמ' אמרו טריפה כיון שטרפה אין לה הימר והרמב"ן ז"ל מגמס להתיר ואני אמרתי שאפשר לקיים דבריו ואין עליו קושיא ממה שאמרו טרפה כיון שטרפה אין לה הימר שלא אמרו זה אלא על טרפה הנזכרת בתורה שדרסה ארבה אבל אותן שנטלו מהלכה למשה מסיני אפשר שיש להם הימר אחר שיכא עליהם שם איסור ואם נחתכה נמקו' כומת הגידין וחתכה קודם שחיתה למעלה חוזרת להכשרה הראשון כג' לאחר שאמרה רבנו הגדול הרב ר' משה בר' נחמן נשבר העכס ויצא לחוץ אלא שלא נחתך שאלו נחתך היה איסור מן החורה משום אבר מן החי • אם עור וכשר חופין את רובו מותר ואם אין עור וכשר חופין את רובו דינו כנחתך אם הוא הרגל הנמכר עם הראש האבר איסור מדרבנן משום מכות פסוטה והנהמה מותרת ואם הוא עכס העליון הנקרא קולות האבר והנהמה אסורין ואם הוא העכס האמצעי • אם נמקו' כומת הגידין לא חזר והנהמה אסורין למעלה מכומת הגידין לדברי הרי"ף ז"ל האבר איסור והנהמה מותרת ולכרי רש"י ז"ל הכל איסור אבר :

דין צומת הגידין

שנינו כפרק כנהמה המקשה וכן שנטלו כומת הגידין לפי דברי הרמב"ם ז"ל שכתב שנטל את נכרחת הסרת אורו אבר אינה טרפה אם כן אם נולדה הסרת כומת הגידין כשרה • והרשב"א ז"ל כתב שדין חסרון כיון נטל וטרפה ויש מפרשים שנחתכו כומת הגידין והראב"ד ז"ל בספר ההשגות כתב שנקרו ממקומם מן הארכונה ונקלפו מעל העכס עד למעלה טרפה ולפיכך שנינו וכן שנטל כומת הגידין ולא אמרו נחתך וכו' ודבר זה אנו רואין בכל יום כי הפגניות כשחוזרין חוץ נרגלין נכחם הגדול מתחזקים לעוף והגידין המכומתין נעכס הירך סמוך לרגלם הם נעקרו מן מקומם וזהו שנטלו כומת הגידין כלומר שנטל ממקומו ולא נחתך וכיון שנעקר ממקומו אין בו חיות כלל כאלו נטל משם • דע כי יש כנהמה גידין לבד חוץ שהזנב שוכב עליהן והם שלשה האחד הוא שחולין בו כנהמה • ושליש' לכד פנים כנגד שתי היריכות ופירש הראב"ד ז"ל שאותן שהם לבד חוץ אין להם דין כומת הגידין וזהו שאמרו נמרא לו הן כומת הגידין מקום שהגידין כומתן ששם הם מחוברים והם שלשה הפנימיים שהם שלשה מחוברים אין עכס זה אלא החיצוניים אין שלשתן מחוברים זה עם זה וכן מוכח נגמ' שם דאמרין • תלמא חוטי הוו חד חלימא ותרין קטני • אפסיק חלימא אור רוב נבין אלא שהאחד הוא גדול מתרי קטני ולא משתכח האי ענינא אלא כפנימיים אבל בחיצוניים השנים הם גדולים ולא חמבא אחד גדול משנים • וכבר נחנר שהגידים האלו הם הפנימיים לא החיצוניים • ויש שני גידים גדולים ונלעים נתוך הגיד הגדול ואלו הגידין אין להן דין כומת הגידין שאפילו נחתכו אינה טרפה כהן וכן מוכח נגמ' • ואלו הגידים הם מחחילין בשוק למעלה מהעכס הקטן המחונר בין הרגל הנמכר עם הראש ועכס השוק וזהו שאמרו נמרא היכא דפרטי טכתי שהם פותחים הטבחים להפריש הנשר מן העכס כשדוכין ליטול אותן גידים אבל אשר על העכס הנקרא עדקומא אין לו דין כומת הגידין הגדול הללו הם עולים ומתפשטי' עד שנכנסו בבשר וכשנכנסו בבשר אין עליהן דין כומת הגידין ואם נפסקו

יבין שמועה

ובעוף שמוטת הגוף טריפה משום חשש שמא יקנה הריאה לפי שהריאה נחרכת בין הכלעות וקרום הנשר רך ודק בין כלע לצלע וכששומט גפה מתקנת הריאה עם הגוף ומשום הכי אמרינן חכמי הריאה שמתקנת הקנה דק נגזרת ונפח נה ואם רוח יוכל ממנה טרפה ואם לאו כשר וכן דעת הרמב"ם ז"ל בנדיק' מתכשר וכן דעת הרי"ף ז"ל והר"ם בעל העיטור ז"ל כתב דאפילו בנדיקה לא מתכשרה ועל הרי"ף ז"ל ראו לפרש"י ודוקא שמיטת נף יש לחוש אבל נשנר הגוף אפילו בע"כ שלישי הקרוי לגוף כשר והיינו מפני דקמני נשמתו אגפיה ויש מהמירין וכן בספר חלדד הדני ואין לחוש לדבריו ואם נשחברו גפיה ואין עור וכשר חופין האבר אותו האבר אסור כדון נשנר העכס מן הארכובה ולמטה ואסור למכור כל אבר מדולדל כגון עכס הארכוב' שנאסר לנו לכני נח שהרי הוזהרו על אבר מן החי ואסור להושיט אבר מן החי לגני נח משום ולפני עור לא תתן מכשול וכל אבר הגאסר משום שנייה היה זרוע שאין עור וכשר חופין את רוגו או עכס הארכובה מקום שאין עושה אותה טריפה וכן גפי העוף וכגון הוכי' העובר את ידו קוד' שחיטה והחזירה שהאבר אינו נתר נשחט' אמו כמו שהאבר אסור כן החבר המחובר עמו אסור שהרי אמרו נגמר לא נברא אלא למקו' חתך דבעלמא אסור והכח שרי כלומר בזרוע בעלה ובתנ' רש"י ז"ל דפרק גיד הגשה צבל היתר ואיסור המתקבצין זה נזה כגון הוכי' העוב' את ידו והאבר המדולדל בו כגון מקום חתך אסור משום מכנת פרוש וכיון שאין בו אלא מכנת פרוש מותר לכני נח ונפרש דין שניית ידי הנהמה ושמוטת ירך ובעלת חמש כ"ד :

בל מה שאמרנו בשנייה עבמות הנהמה בארכובה אין דין זה אלא רגלים אבל ידיו הנהמה וזרועותיה אין זה כן הנה האדם הוא היתר שאם שבעלי חיים שהוא לנדו מכיר האמת מן השקר בנח שכלו אשר לו והושט לו איברים נאותים להשלים כל ברכו כגון וזרועות ואבנות מה שאין כן בעלי חיים וטעה האומר כי האדם חסר מעלי חיים לפי שהוא ערו' ואין עליו מגן ואין לו רגליו כלי מלחמה כמו שאר בעלי חיים וכל זה טעות כי האדם הוא ביותר חשנות שיש לו איברים ישלים בהם במלחמה מה שיעשה הטבע לבעל חיים ביותר שלם היוצו בולל מהם וזהו היו האזרועות נאדם עשוי לתנועה לאשר יחפזו וכן חלוק האצבעו' הוא יותר נאו' להשוו' כל החפץ יותר מהשוו' עכס' אחר מה שאין כן בעלי חיים והאזרועות נבעלי חיי' אינם אלא לתנועה לנד' ואם נשנר העכס אשר בזרוע בעלי חיים אינו חסר מהשלי' ברכי' מחיתו כמו אלו היה חסר זרוע האדם ואם נשנר העכס ועור וכשר חופין את רוגו דיו כדון סוק הנהמה במקו' שאינו עושה אותה טריפה ככל מקו' שנשנר מעבמותיה ונהיה יש שלש עבמות בעוף ובהמה העכס התחמון בעוף קרוי רגל וכנגדו בהמה ארכובה הנמכרת עם הראש וזוה העכס אין טרפות לא בשמוטה ולא בשכורה אלא לאסור האבר עכמו ועכס אמצעי שהוא מחובר למטה עם הקבל ולמעלה עם העכס השלישי זה העכס נקרא סוק ובלע"ז אשקוק"ל ויהע"כ השלישי הוא עכ' המוח הנקרא בלשון לעז אושמו"ל חר' ובעוף הוא העכ' המחובר נשנר המחפשת כגוף העוף ונקרא בלשון לעז פאל"ח שהנשר עם רחב וזה העכס השלישי הוא מחובר כגוף הנהמה ויש מפרשי' שזה העכס האמצעי אם נשטט מן העכס השלישי אי אפשר לומר שנתעכלו ונפסדו הגיד' המחבר' אותו עם הירך טריפה ואי לא תאכלו אכלו גיבנה כשרה ובעוף איכא מאן דאמר נגמר דאפילו אכלו גיבנה כשרה כיון שיש לו כנפים דנהמה שסמיכתה על רגליה טריפה אבל עוף שסמיכתו על כנפיו כשרה ו"א שזה העכס האמצעי אם נשטט מהירך בין אכלו גיבנה בין לא אכלו

כשרה ואלו מטריפה בהמה ועוף בשמוטת זה העכס מהירך אלא כשנשטט הירך כגוף הנהמה אי אכלו גיבנה ובעוף אפי' אכלו גיבנה כשרה ואין שמוטה ביד הנהמה ולא שכורה וככל ענין כשרה אפילו בע"כ המחובר כגוף הנהמה ואפי' נחמד לגמרי ובתנ' הרשב"א ז"ל שאם נשנר עכס הארכובה במקום שעושה אותה טריפה וזוה נקשר הגאונים ז"ל בתנ' שכינן שנקשר חולץ להקל וכן אם נשחטה הנהמה נשחט עכס הארכובה נשנר אם יש כמה לחלות כגון שדרסה בכותל או רכבת בהמה חולץ להקל כן כתב הרשב"א ז"ל ונשלמו דיני שניית העבמות יד ורגל בעוף ובהמה כ"ד :

אמרו

בספר אורח חיים כהר"ל הרב בעל התרוש"ת ז"ל כה"כא סתמנו עכס נשנר והכריח ונקשר אין חוסטין טמא יגא לקח שאלו כן לא נטרפה והר"ב דוד גד לוי ז"ל כתב ה"ה אם נשחט סדר במקום נומת הידיו ונפרש' הכי אין חוסטין טמא נשק אחד מגו' הידיו ונשנרין לי נון נמי פסק דכינו וזקח בשטר והוסיף עוד שאפילו נשנר העכס לפנים מן הפטר ואינו יגא לחון כלל אינו כדק' לדק' אחר גומת הידיו לפי סתמנו נוח להשנר אבל הכי והעור סקול רך לא נשחטו וראו שהעור לא נשקט ג"ס הידיו שלא נשקטו עכ"ל ואינו אומר שזה אפי' יפה הסדר במקום נומת עכסו אין חוסטין כלל מחמד טמא יגא באשר יש לחוש בלחף אם נשנר סמוך לגוף שסם אלו חוסטין לריאה וכן בספר אגור וכן עשימי מעשים ברב"ע ע"כ :

ואזה ליה כבעלת שלש והרמב"ן ז"ל כתב כי לא אמרו כל יתר בחמר דמי אלא כל יתר כנטול דמי ולפי זה אם זאת הרגל היתירה היא מקו' שאם נטלה מהם היא אסורה ואם היא מקום שאין עושה אותה טריפה אינה אסורה והמקו' שהוא עושה אותה טריפה כגון כדומת הגידין שאם נטלה זאת הרגל היתירה משם נטלו גומת הגידין וכן כירך מקו' שאם נשמטה שם כגון נוקא דאטמא דשק מדומתה שהוא העכס הדנוק כגוף הנהמה שהוא כמו העלי' כחוף המכחשת ויש היא דנוקה זאת הרגל שאם נטלנה משם נשמטה הירך הכי היא טריפה משום ימרה אבל אם ימרה במקו' אחר אינה טריפה ונשלמו דיני התל' הפירה יב"ד :

דיני הגלדרה

הנה האויר המקיף בעלי חיי' הוא הכרחי לקיומם מפני שאיכת החוטם לקרר חום הלב ואם יגער אפי' רגע אחד הוא מת והכחוש הוא אומר כל אשר נשמה רוח חיים באפיו ולפי שהוא דק הרבה יותר משאר יסודות הקרונים לנו הוא מקנל שנוי מהרה ואם הוא מתעפש מפני סכות שמימיו או ארכיות הוא ממת' ואלת' היא הנפשה שמת' בני אדם כלם כחולי אחד כי הכל הם שואפין האויר הזה וכן הוא מקנל שנוי מקור הארץ ואחוס ניבון השמש ובריבין בעלי חיים מסתור ומחסה טלל יבס שרז ושמש וזהו נפילת הבריאה נאמר ויעש ה' להים לאדם ולאשתו כמותו ישר ויילבשם ובעלי חיי' שאין להם שכל מעשי' כבני אדם נרא' להם הקנ"ה עורות על גרסם שיהיו כמו הצד"ל לבני אדם יסיפיק להם העור לכסו' מערומיהם מה שלא היה מספיק לבני אדם כי חומר הבעלי חיים יותר עז מחומר בני אדם הלא תראה בני האדם מקבלין שנוי מקאירי' מהמזוהר יותר מהבעלי חיים ויקר להם חלי' ב"מ :

יבין שמועה

יא

במו הקדחות והכאנים מפני שווי מזנס וכמו שאמרו במדרש קהלה בפסוק ויוסף דעת ויוסף מלאכזב רחית מימך חמור עוית עליו נמל עוית עליו כלו' שאין להם מהכחי' החלי' על בני אדם שיבטרונו לרפואה על כן בעלי חיי' אין להם מחלי' בני אדם לא מסנות חיבונות בשנוי האויר ולא מסכות פנימיו מפני שנוי הליחות ולזה אמרו ז"ל המעושנת והמכוננת ושחלו' דם אינה טריפה והמעושנת היא שנתחממה מפני חום השמש או מפני קום החדומה המעל' עגן והמכוננת היא מפני השלג וקריאת האויר או מפני חלי' השחורה והלכנה שמולידי' רמת ופלגות ושחחה דם ונולדו בה רחיות הדם והוא חולי הנקרא סכ"ס כלשון יון ואלו הן כלל כל החולי אשר יקרו בבני אדם וממה אותם הם ישחדלו ברפואה ובעלי חיים לא יקרה להם זה לעוני מזנס ורחקו מהשווי על כן יספיק להם העור לשמר משנוי האויר ויש צריות שהם בחבלית הקור והטבע לא להם מנן חזק ששם להם קרום חזק כקרום לחמם כמו הקפוד והחומט ואלו אין להם קרום כפי חומר העכמות החלודה והמזנז זה החרם המכסה אותם וספר המשורר ע"ה כי מרחמי השם על בריחיו עשה סלעים מחסה לשפני' שהיו להם כנתיס לבני אדם ולדקות עורם חזניה' ארוכות ורחנות כשיעור גופם לבסות גופם נעת הכנה ואם זה העור שעשה הטבע לבעלי חיים הוגלד והופשט היא מסוכנת ויקרה להם זה מפני חכילת נתיסם שהוא מוליד להם שחין רע המכלה עורם כמו שכתוב בחיוב ויך אותו נשחין רע מכך רגלו עד קדקדו' ונפש עורו והוצרך לכסות בלבוש שק כמו שכתוב שק תפתי עלי גדלי והנה האילים חופרי' בקרניה' ומוציאי' נתיס' ואוכלים אותם ומחממים ומנקשים חפיקי מים כמו שנאמר כאיל תערוב על חפיקי מים ומה גולד הפשט העור דנהמות וזו היא הגלודה שדברו בה חכמים תנו רבנן הגלודה אם נשתיר בה כסלע כשרה ופליגו בגמ' זה הסלע ששאר בה' היכן הוא' י"א על פני כל הסדרה' וי"א על מקום טנורה' וי"א על ראשי פרקי' ורובים לומר שאם נשאר בלא המקומות משם הוא מחמיק בכל הגוף ומעלה ארובה וכן הפוסקים נחלקו בספק אלו המחלוקות והרשב"א ז"ל כתב שאם נשאר כסלע במקום טנורה שהיא כשרה ונרא' הטעם לפי מה שאמרו במסכת יומא שהעולד הוא נוצר ממקו' טנורו ומחלה איברים מבאן ומבאן ומקום טנורו הוא הלכ' שהוא המחלה החי והעובר הוא נוצר מהטנור כמו שאמרו ז"ל במס' נדה פ"ו ס"א טנורו פתוח ואם נשאר כסלע במקו' טנורו משם הוא מחמיק הטנור בכל הגוף נחמלת היינו ויש חוששין לומר שאינו מציל אלא על מקום טנורה על פני כל השדרה ועל ראשי פרקים ובעני' נגמ' אלו מקומות שאם נשאר קיימי' הם מצילים אם נטלו ושאר כל העור קיים מהו וסלקא בחיקו ואסור' מספק ונלודה שהיא אסור' בנחמה אם בעוף נמרטו כנפיה כשרה ואין הלכה כר' יהודה שאמר נטלו כנפיה פסול' שהרבה עופות נמרטו כנפיהם מפני חולי' כשהם יושבות על הכיצי' לגדל אפרוחי' והם מתקיימי' כמו שיש בני אדם שמפני חולי' נוסרי' שערותיה' ומנריאם וחוזרי' ומגדלים שער ועור העוף אפשר שהוא מגין ומרגנולת היתה לר' שמעון בן חלפתא שנטל נוצה טלה והניח' בתנור וטלה עליה נמטלת של טרסיי' פירוש של נפחים שהיא חמה וגדלה כנפים האחרוני' יותר מן הראשוני' ואלו היתה טריפה לא היתה מגדלת כנפי' האחרוני' יותר מן הראשוני' :

לא נתקיימו י"ב חדש ואם נתקיימו פחות מיכן יש לחוש להם לפי שאפשר שיתקיימו פחות מ"ב חדש שיש מכה שהכנה קשה לה ולא החמה ויש מכה שהחמה קשה לה ולא הכנה וכמו שאמרו בגמ' בגלגלת שנפחה ועשו לה הדוק של קרויה וסיה ימות החמה היה וכיון שנאו עליה ימות הכנה מיד ממה אכל נר' שהיו מתנוגי' וכמו שאמרו על חרנגול' אשטלה נבט' שגדל' כנפים האחרוני' יותר מן הראשוני' שאם היתה טריפה במדי' ומטרפה לא היתה מגדלת כנפים וכבר היו כוכי' לפנות אס' הטרפ' היה אס' לא בשמוטה ירך בעוף ונקדחת קנה ועגלגלת שיש בה נקבים שעשו להם חקון ונתקיימו וכוונן לאו חוק' י"ב חדש הוה' ואני ראימי עוף אחר שהחמילו' לשחוט נשטט ובניסוהו והיה אוכל ומשכיה ובייתי' לשחוט במקוץ אחר מן י"ב חדש ומכחתי במקו' ההוא מוגלל סרוחה וכלל ספק סימן טריפה היה ואסרתי' וכבר העידו לי כי נמדנד כשהפרי' הם מתנפחין עעיהם מרוב חכילה הם קורעים הכרם ומציאים הפרש ומדבקים הקרע נקמטים ויוצא הפרש משם עד שהוא מדבק ומתקיימי' הרבה' וכשאלתו דין קשה דין אחרוב אפשימות זה' וכן מה שכתבו הרופאים איש אחר נכנס חץ בנטנו ויצא בגללי' באתו אחר שבוע שנים אס' אמת הדבר סוף דבר אין לנו אלא דברי חכמים שאין טריפה חיה י"ב חדש ומניחין ספק טריפה בבית י"ב חדש' ואע"ג דאמרין בגמרא על הנהו ספק טריפה דחניקנהו ולא אשהינהו משו' דלא ליח' לדי' מקלה כנר פי' רש"י ז"ל שהיה זה לפי שהיו רבים אכל בספק טריפה אחת יכול להשהותה עד י"ב חדש' אבל אסור למכרה לבושה לחזור וימכרה לישראל ביון שאין הטרופות נכר בה' וכיון שהטריפה אינה חיה י"ב חדש בן אינה יולדת ובספק טריפה שילדה היא כשרה אס' גדלו הכיצי' במעיה אחר שנטרפה אבל אס' אחר שגדלו הכיצים נמעה נטרפה יבולין להגמר אחר שנטרפ' ואם אחר שילדה כל אומן כיצים שקרויין שחלל קמח גדלל שחלל אחרת יצאה מספק טריפה ואם ספק אסורין מספק ואם שחטה ומכחה טריפה בשרות ושאר טרפיות שבפנים ואין דוע חימתי כל כיצי' וחלש שהיולה כנר עד עכשיו כשירין דמוקמי' לה אחזקה ואמר' דהשחט נטרפ' ובמסופות חולין חולקין כזו ואומרים דלא מוקמיין אחזקה לא בחזקה ברורה אבל לא היתה לה חזקה ברורה מחיי' שהיתה כשרה' וביצת טריפה אסורה חסילו גדלה קודם שנטרפה שכיין שהיא דנוקה בגופה דמ"א דכתי' נטילת צמרית גבי מתני' דעדיות דאפליגי' כ"ש ז"ל וביצת נטילת דב"ט מתירין אס' כיוצא בה נכרת בשוק ז"ל אסורין ואמר' אס' ומודים בביצת נטילה שהיא אסורה מפני שגדלה באסור ופי' רש"י ז"ל נגמ' מפני שגמרה באסור ומשמע מהכא דביצת נטילה וביצת טריפה אע"פ שגמרה כיון שגמרה באסור הויה כגופא ואע"ג דאמרין בפ"ק דיו' טוב דכיצים המעורות באשכול שנמצאו בגוף החרנגולת מותר לאכלן כחלב דפרשא בעלמא יניהו ואינה בגופא איכא למימר דמדינא פראש יניהו ואין בגוף החרנגולת ומשום הכי מקילין בנשר עוף נחלב דלא מתער אלא מדרבנן אבל בטרפה דאורייתא מחמרי' שאם שחט החרנגולת ומכחה רפה כל כיצים שיש במעיה אפי' אין מעורות בגידין אסורין בגופ' ובמסכת תמורה אמר' דאפרוח של ביצת טריפה מותר אע"ג דקיימא לן כל היוצא מן הטמא טמא הכא שרי משום דאימת קא נכלל' כי מסרחא' שאין האפרוח נוצר עד שחברת הכיצי' וזוהי טעה מותרת היתה שלא חפרה תורה אלא נכלל הרואיה לגר ואם נכרתה אינה ראויה לגר וא"כ לא יצא אפרוח זה מן הטמא ומותר ועגל שגדל מן הטרופה אע"פ שאמו אסורה הוא מותר ולא אמר' עובר ירך אמו והרי אמר' בפ"ק ד"ט דשוחטין אותה ב"ע' וכן בן פקועה שגדל מן הטרופה נתר בשחיטה עכמו וחלו

ואפרש עתה ענין טריפה אינה חיה י"ב חדש
אמרו בגמרא סימן לטריפה שנים עשר חדש פירוש אם ראינו נחמה או עוף שיש בו ספק אם הוא טריפה אס' לא ונתקיימו י"ב חדש יבואו מספק טריפה שאלו היו טריפ'

יבין שמועה

טריפה אסור כמו הניצה ואסור למכור נבלות וטריפות גבוי אם לא הודיעו כיון שאסור להסעומו. וכיון שאסור למכור ניצה טריפה לגבוי מותר ליקח מן הגבוי ניצים בכל מקו' ואין חוששין לנבלות וטריפות אשר ניציהן אסורות דמיעוטא ניניהו ולמיעוטא לא חיישינן מכל מקו' כר"ך שיאמר הגבוי ניצי' אלו של עוף פלוני טהור הוא הם שאם לא אמה כן חוששין שמה של עוף טמא הן ודוקא כן גבוי געיא שיאמר של עוף פלוני וטהור הן אבל בושרא של שחיטת מוחזק כנשרות אלא כהסם בני אדם הומר הרמ"ם ז"ל שנאמן לומר של עוף טהור הן ואין כר"ך לומר של עוף פלוני אלא כחשוד למכור ניצי עוף טמא לישראל אינו נאמן עד שיאמר של עוף פלוני טהור הן ודינו בגבוי. וניצה טריפה אם טרופה נקעה היא אסורה לקנות מהגבוי לפיכך ישראל מוכרה לגבוי אם טרופה נקעה. הנה פירשו דיני ניצה טריפה. ונבאר השוחט את הנהמה אם יש בה דברים אסורים.

האם ואת הנינים מחק לך. ודרשינן בפרק שלוש הקן מחק לך ולא לכלניך וניצה עוף טמא אסורה משום דכתיב ואת נת היענה ובי נת יש ליענה אלא זו ניצה:

אמר הכתוב כל נהמה מפרסת פרסה ושום עט שפע פרסות מעלת גרה בנהמה אותה מחבלי. ודרשו חכמים ז"ל כפ' בהמה המקסה בנהמה אותה מחבלי בהמה בנהמה מחבלי. והשוחט בהמה כל מה שנמצא בחובה ניתק בשחיטתה ואם הוביח העובר את ידו קוד' שחיטה כבר נפטרש דינו למעלה. ואם הוביח ראשו הרי הוא טיילוד ואם אפטרש לשוחטו מותר ואם לאו הרי הוא נבלה. ואם חקר מגוף הנהמה עצמה כגון שחול וכליות שחין הנהמה גטרפת בך והניחו סס און שחיטתו מטהרתו. ואם יש בנהמה עובר שהוא בן חשע חיבשית. נגמ' ואם שחטו במעי אמו ואחר כך ילדו אי שרי אילא והרי"ף ז"ל השמיט געיא זו משום דנגמ' חפיקתא דארבע סימנין אכשר ניה רחמנא סימני אמו וסימני עצמו. וזה שנשחט במעי אמו מותר אבל נחוספות מסתפקין בדבר דכי אמרינן דסימני עצמו מועילין לו הני מילי בשחין סימני אמו מועילין לו כגון שנקרעה אמו או נטרפה אבל כל שיש לו סימני אמו חין לו סימני עצמו ולא חפשיטא ונקיטין לחומרא ואם יבא רובו הוי כילוד וכלו אסור ואם יבא אבר אחד והחיותו ואחר כך יבא אבר אחר והחיותו וכן עד רובו אמרינן נגמ'. כיון דהדר הדר וישרי אסור אלא מה שיבא אבל אם יבא אבר אחד ומתנו עוד אבר אחר וחתכו עד שהשלימו לרוב מבשיל נגמ' אי געיא רובא בנה חתה או לא ולא חפשיטא ולא מותרת ומוכח נגמ' שאם יבא חפיו ונבאותו חפיו אבר המצליח לחפיו יבא רובו ואי שרי המיעוט שפנים אחר רוב האבר שבחין הוי ליה רוב העובר ואסור הכל ואינו ניתק בשחיטת אמו ואמרינן בגמרא שאם מצא קלוט במעי פרסה שרגלי קלוטות כרגלי החמור שהוא נתר' נשחיטת אמו ובתוכו בהלכות גדולות דחלבו מותר אע"ג דאמר רבי שמעון פרסה שילדה מין שפסוחיו קלוטות אסור אם הוא במעי אמו נתר בשחיטת אמו משום בנהמה בנהמה אותה מחבלי ואם מצא בה שליש בלאוילד נפש יפה מחבלינו. ונמסכת גדה הוי רובין לומר דנהמה שיש לה שני גבין ושתי מדרגות וראש אחד אם זו היא הפסועה שחזירה תורה והעלו שחין כן בריה בעולם ולא הרחיקו הקנ"ה למשה אלא במעי אמו. וכלל שנמצא אבר ונבאש אינה טמאה לידה. והשוחט בהמה ומצא בה דמות אדם בפרק המבלת מנעיה לן אי שרי באכולה אי לא ולא חפשיטא ואם מצא דמות יונה לא משחרי נשחיטת אמו דלא שריא רחמנא אלא אי חית ליה פרסות כגון קלוט במעי פרסה אבל אי חית ליה פרסות לא שריא רחמנא ואי מצא בה דמות יונה ויש לה פרסות שפיקא הוי ואם מצא בה בנהמה ורגליה כרגלי יונה הוי שחין לה רגל אסורה דפרסות בעינן וליבא זהו על דעת מי שסובר דפרסה ממש בעינן אבל בחוספות חומרים דלאו בפרסה הליא מלבא אלא במין שיש לו פרסה וכל שיש נמינו פרסה אעפ"י שחין לו פרסה מותרת ודמות יונה אעפ"י שיש לו פרסה כיון שחין נמינה פרסה אסורה. ונבאר דינו של סליל הוא העובר הנמצא במעי בהמה אחר שחיטה. אם אבא בה בן חשע הוי ומלש קודם שחיטה מחלצו והוביחו האובלי חייב כרס סכין שגמרו חדשיו יש לו דין חלכ בהמה אעפ"י שלא יבא לאויר העולם קודם שחיטה ואם שחטה לנהמה ומצא בה בן חשע הוי נתר בשחיטת אמו ואפשר הוא שתמות הנהמה מחלה וישאר העובר קיים דאע"ג דאמרינן בחלשה שמתה דעובר מיית כרישא הני מילי מתה אבל נהרנה הוי מתה ברישא כן אמרו בגמ' נמספת ערכין ודבר זה הוי עיני טבעי כי המתה מפני החולי החלשה מצעת מחלה אל העובר כמו שחמרו סם משום

הניצים הנחקין לפרס אותה בנהמה אמרינן בגמרא ניצי חשילתא שרו שאין אבר מן החי כיון שאין מסריחין ואת לא חיבול משום ואל מטוש תורת אמר. וזהו שחט אותה והוביח העובר את ידו ולא החזירה ואחר כך שחט אותה אמו אבר הוא אסור ואין שחיטה מטהרתו ודינו כדון טריפה שנאמר ונכר נקדה טריפה כיון שיבא ממחבתו טריפה זכאס שהאבר אסור כך מקום מתך הוא אסור שר"ך להשליך מהאבר הנשאר כל אותו מקום הדנוק לאבני הניצה ואם החזירה קודם שחיטה האבר אסור ואין שחיטה מטהרתו אבל מקום חקר מותר דאמרינן בנהמה מחבלי כל שנבנהמה מחבלי ומקו' חקר בנהמה קרינא ביה אבל האבר לעולם אסור כן החזירה כן לא החזירה ואם אין סימן לסימן הוביחה שחיטתו מטהרתו לאכילה. וזאת הנהמה שהוביח העובר את ידו והחזירה שהאבר אסור נצי בגמרא אם היא נקדה ויש לה חלב אם מותר לגמוע חלכה דאיכא למימר דכיון דכל חלב החירה חורה ולא אברה איתו משום אבר מן החי ה"ה כו' או דילמא נשאר בהמה דאית לה חקנה בשחיטה שרי אבל כו' חין לה חקנה בשחיטה ולא חפשיטא בעינן ולחומרא ענדינן וככאן היא השאלה ששאלין התלמידים הנהמה מותרת וחלכה אסור ועולי ניצים מותרין והוא מלשון שורו עבר ולא יעלו שפלטתן התרגמו' מפס ההכחה הם מותרות אפילו מעורות בגידין כן פירש בעל הלכות גדולות. ואפרוח הנמצא בתוך הניצה אסור משום הטקן השורין על הארץ אבל אם יבא מן הניצה מותר אעפ"י שלא נפתחו עיניו כן דעת הרי"ף ז"ל. והמנשל ניצים מותרות עם ניצים אסורות מותרות ולא מתכרי משום פליטת הטמאות דמיא דבעי ניניהו אלא א"כ היה נהם אפרוח. אם נמצא דם בניצים רבו בו הדעות ואם לא נמצא אלא בתלבוץ ולא נקשר יש לסמוך להחיר הניצה וזורק הדם מפני מראית העין דמן החורה דם הניצים מותר ואם נמצא בתלבוץ או בקשר התלבוץ הניצה אסורה.

וכיעתא נת יומא היה אפטרש להקל שהרי חין האסור אלא מפני קודם קיום ואין הרקום אלא על שחב הפרענות עליה ויש להחמירי אבל ניצי' בגמרות נמשי אמן אפי' נגמ' קולפתה החיבונה יש להקל. ומה שביכת התרגולת מותרת ואינה אסורה משו' וכו' אבל חן הקי נפקא לן מדכתיב והאם הונבת על האפרוחים או על הניצים שלא תשלח את

אמ"ה

משה בא ליה בגולה בת יומא שנמצא בה דם בטינס או בטלסס מקומות ואסרנהו בפרסות סהסס כרס משה גבי זכ"ה עם היות ססה עם מי טריפה להחיר לפי שלטעמיה רמי לחובלם ומצא בה דם וירצו לדמותה לנפלת בחייה בתרגולת לכות עדיין הוא חמה בלשון נטרפה ע"כ.

דומה חיוניות * אבל נהגה אפטר שיחייס אחרים העובר
 שלא הביעה לו החולסה וזה העובר שהוא כן תשע חי הוא
 מותר בשחיטת אמו וחלבו וגי' מותרין משום כהמה כהמה
 והרמב"ם ז"ל פסק יתיר בשחיטת אמו וחלבו וגי' אסורין
 ונחוספות פוסקין דחלבו מותר וגי' אסור וכל זה אינו נכון
 טעמין שהוא יתיר משום כהמה כהמה חלבו אין לחלק בין
 צטרו לגי' וחלבו הכל מותר דמא אסור וכתב רש"י ל' משום
 דלא גרע מדם האזנים שהוא אסור וי"א שאין בו כרת אלא
 איסור לז' וי"א שיש בו כרת והרמב"ם ז"ל כתב שהדם הכתוב
 בלבו יש בו כרת ואם כהמה היא טריפה שאין שחיטתה
 מטהרמה ומכאן נה' כן תשע חי שחיטתו מטהרמו דלרוב
 סימנין רבי דיה רחמנא אם הועילו לו סימני אמו ניחא ואם
 לא הועילו סימניו ומותר ולפי זה חלבו וגי' אסורין ואם
 נתקיים שמה ימים שיבא מספק נפל מותר ואם קיס ליה
 דכלו לו חדשי ויבא מספק נפל אף צטרו מותר מיד ואם הוא
 כן תשע מת או כן שמה חי יתיר בשחיטת אמו שאינו אלא אבר
 מאכרית וקורעו ומכרית אדמו וכבר פירשתי דין דמו למעלה
 בסמוך * והשוטח את הכהמה ומכאן נה' כן תשע חי ויבא
 והפדים על גבי קרקע פלגי נה' ת"ק ור' שמעון שזרית"ק
 סבירא ליה דטעון שחיטה ור' שמעון שזרית"ק ל' דחינו טעון
 שחיטה וכן היה ר' שמעון שזרית"ק מחר נכנו וכן כנו עד סוף
 כל הדורות ורבי יוסקן אמר הוא מותר ובני אסור * ואמרין
 נבמ' אמר רבי הכל מודים נקלוט בין פקועה שהוא מותר פי'
 אפילו למאן דמכרין שחיטה להפדים על גבי קרקע אם הוא
 זה כן פקועה הוא קלוט הוא מותר דכיון דאיבא תמיה
 במילתיה מדברי אינשי דבן פקועה הוא ולא אמו אינשי למשרי
 כהמה בלא שחיטה כיון דידעי דזה כן פקועה ואמרין מו נבמ'
 הכל מודים נקלוט וזה הקלוט היה כן קלוטת נה' פקועה
 שהוא מותר דכיון דמרי תמיהת אינה הוא קלוט ואמו קלוט'
 קודמי אינשי ולפוסם קאי לישנא נה' תמיהת אסור ולדברי
 הגאונים ז"ל הפוסקים דלישנא נה' תמיהת לא שרי כן פקועה בלא
 שחיטה אלא נה' תמיהת ויש פוסקין לקולא דשחיטת כן
 פקועה אינה אלא מדרבנן ואולי לקולא להמיר נה' תמיהת
 וכן פקועה הטעון שחיטה דעה קריא"ק ז"ל היא דחלבו וגי'
 אסורין מפני מרית העין ג"כ ונראה מהמ' שזה כן פקועה
 הטעון שחיטה אם טרפו ארית ממהרין לשחטו ומותר
 והרשב"א ז"ל כתב שאף לכות שחיטת אין פוסלין בו בגון
 דרם וקלה ואחרים אומרים שיש טעון שחיטה אינה
 מותרו אלא שחיטה כשרה * ואמרין נבמ' כן פקועה הכא
 על גבהמה מעליה הולך אין לו תקנה לדברי האומרים חוששין
 לרע האב לפי ששני סימנין הרי הן שחוטין וזה הגולד כנו הרי'
 הוא חבי שחוט מחד אביו וחבי מחד אמו אינו שחוט ואין לך
 שהיה גדולה מזו ונראה דדוקא דזוה' כן פקועה אמו כשרה
 דכשהיא אמו כשר' הועילו לו סימניו להתי' משו דלרוב סימנין
 שרא' בני רחמנ' וזה כנו הוא שחוט מיד אביו וחבי אינו שחוט
 מחד אמו והוי כאלו נשחט סימן א' ונשחט השני והרי זו שהיה
 גדולה אבל כשהיתה טריפה ולא הועילו לו סימני אמו וברין
 שחיטה ח"כ אין כשחוטין ובנו יש לו תקנה בשחיטה ובמחר
 נשחטו ונתנו אם פודין נה' כן פקועה כבוד דכיון דרביה וי"ל
 הוא חי דילמ' כנשחט דמנח דקולא דמי ושאלות אחרות אם
 יש לו דין שיה' או דין כשר הארמית נדיבין אלו ואם אינן מכיוון
 כדי לתד' המלמדים ויגד' מורה ויאריר *
 ונכתב שאר טריפות :

דנפל מאיגרא לארעא פקעא כרסיה ונפק מעייניה תמיה
 לדריה ושחטיה קמיה כאלוהז עינים פי' הראהו שהוא שחטו
 כדי שיתאנה ומתוך אנה' ימשוך בני מעיו וישכרו בלא מהופכין
 אמתניד ואתנח על למעייניה וחיטיה לכרסיה הנה רז"ל
 למדו זה מזה הגוי ח"כ אין להאשים תמותה אם אנהו לומדים
 בחושלות האזנים מספרי האומות שדברו כזה :

הכרם הפנימית שנקבה או שנקרע רוב החיבונה הלא
 הנעלי חיים אין קיומם אלא במזון והמזון נחליתו
 רחוק בטבעו מהמזון וכרין לשנומ' א' המזון כדי שיהיה נאות
 להחליף ממורת מה שנתך והתחלת פעולת זה השני הוא כפה
 כי השנים האמכעיים מחתכים המזון והפנימיים שהם
 המחלשות טוחנות אותו כדי שיקל א' המזון לעכלו ולפי שבעלי
 חיים שאין להם שיניים בלחי העליון הוא נכנס בכרם בלחי
 מעוכל ע"כ הוכרך הטבע לשני דברים האחד להעלותו פעם
 אחרת בלעיסה והשני לעשות לורבוי בטנים כדי שישלים נכטן
 האחד מה שיחסר נכטן האחר ויהיה מעוכל יפה והנה חסרון
 השינים הוא מפני הקרנים כי כל מה שיש לו קרנים אין לו
 שינים למעלה כי החומר שהיה ראוי להיות שינים נעשו בו
 קרנים והטבע לא יספיק לזה ולזה נגס הגמל אין לו שינים
 למעלה כשהוא קטן וכשגדל יש לו יגידיו נחכיו ונעפ"י שאין
 לו שינים לא יהיו לו קרנים מפני אורך כוואחו * ובגמרא אמרו
 דרך נדחומא גמלא אול למכע' קרני' אדניה דהויליה גזיו
 ליה מיניה ולמדו מזה דרך חרץ שהנותן עניו במה שאין ראוי
 לו יפסיד מה שראוי לו כקרה ולפי הלעסות המזון פעם אחרת
 ורבו הפטנים היה הנעל חיים הזה צטרו נאות ורך ויורה על
 זה כי החלב היובא מהם הוא לכן והוא מתגבן וזרי שהפירה
 חור'אחורו לטוב מוגזי'את' הלעים יורד המזון א' הכרם והכרם
 הוא אורך א' המזון נש' עושה עבול חלוש הקרוי גילום אשר
 הוא מוכן הכד דרך עורקים קרויים מסרי"ש דנוקים
 בכרם ובכד * ואחר זה יש שלשה בטנים אחרים להשלים
 העבול והם בית הכנסות והמסס והקינה כי כל דבר נגמר
 בשלשה דברים שני קצוות ואמכעי בניהם הראשון מחליל
 והשני עוזר אל הראשון והשלישי גומר על כן נשלם העבול בג'
 בטנים אחר הכרם והקינה היא מקבלת המותר וזהו החלב
 הנמכה נה' והיא אל המעים כמו המרה אל הכד * והנה
 כרין בכל עכול שלשה כחות האחד כח המושך והשני כח
 המחזיק עד שישלים כח העבול וימיכנהו האזנים והשלישי
 כח הדוחה והמושך הוא בטנים לעכלו והמחזיק הם המעים
 העתלמונים הנקראים הדרא דנחא"כ"א היו ישרים היה כל
 אדם כרין למזון בכל שעה והיה רעב וכשהם עקלהונים הוא
 מחשבב המזון שם זמן מה והדוחה המותר הוא המעי שקורין
 עיור ובלשון ערבי אלאע"ר שאין לו אלא פה אחד ממנו נכנס
 וממנו יוצא * וקורין לו רבותי' ז"ל סניא דיבי' דלרוב וזהמחו
 מואכים אותו הוא בים ואחריו התחוללת ומשם יוצא לחץ
 ונעופות יש זפק וקרקבן שהם עווייס' אל העבול על כן היו
 סימן טהרה והיה הקרקבן נקלף כי כל עור נקלף הוא עוזר
 אל העבול לרוב חימו' ובכח היענה הוא ג"כ נקלף כמו שהעיד
 הרמ"ן ז"ל לפי שאוכלת הזכוכית והצדור וכרובה עכול גדול
 אבל אינו סימן טהרה * וזורה על זה חמונת ביבמה שהיא
 עגולה מכל גדדיה ואינה כמו ביבי' העופות הטהורים שהם
 ראש אחד וראש אחר כך והיה הכרם מונח על הטרפש
 והטרפש מפסיק בינו ובין האזנים העליונים כי האזנים
 העליונים יתיר השונים ממנו וראוי לחשוב להיות לעלוק
 מהנרוע וגם כדי שיפסיק שלא יעלו האידים למעיה *
 דיני נקיבת הכרם ושאר האזנים התלוים בו :

נקב הכרם נמטהו טריפה * והוא שהיה נקב מפולש בכל
 הכרם אבל אם לא עבר הקנע עד חלל הכרם אינה
 טריפה

עוף שיבאו בני מעיו וכן כהמה אם לא ניקנו כשרים והם
 החזירים והיפס' בהם טריפה דכתיב הוא עוף ויבגנך *
 מלמד שגרא הקנ"ה כוונות פוגעיות באדם שאם נהפכו אפילו
 אחר מהם אינו יכול לחיות * ההוא רופאה דחזא לההוא גנר'

יבין שמועה

טריפה וכן ככל האינר' הנטרפ' נקני' בריך שיעצור הנקב
 בכל העובי וכמו שאמרנו ניקב הלכ לנית חללו ומי ששחט
 חכיושט וקודם השלימו ניקב הושט כמותו מקום השחוט
 טריפה ולמדו זה ממלכין סכין ושחט בה דאע"ג דחדודה
 קודם לליכונה וזאתו חכ' כבר הוא שחוט והיינו חוששין לכדדין
 לא משום דנית השחיטה מרווח רווח ויראה מזה שאפי' אותו
 מקום שהוא כבר שחוט נפסל בנקיבה ואמרינן בגמרא שחט
 הקנה ולא"כ ניקנה הריאה כשרה ונתנו טעם בגמ' שכיון
 שגמרה שחיטת הקנה הרי הוא באלו מונח ככל ושוב אינו
 נטרף בנקיבה ואמר רבא דלא אמר ריש לקיש אלא בריאה שחי'
 הריאה נקנה חלויים אבל בניי מעים לא אמר שחט שחט
 הושט ובין סימן לסימן ניקבו בני מעים טריפה ויש פוסקים
 בריש לקיש דנרית' כשרה ובני מעיים טריפה והרי"ף ז"ל
 לא כתבה זו דם לדנין בריאה בין בני מעים טריפה וכן
 כתב הרמב"ם ז"ל בפ"י ונשאו ונתנו בגמ' אם מותר לומר בני
 גח בני מעים לפי שאעפ"י שנשחטו הסימנים כיון שעדיין
 היא מפרנסת אינה קרויה מתה לבני נח עד שמצא נפשה ח"כ
 בני מעים הרי הן חללו הן בריקולא והם אבר מן החי שאסור
 לבני נח ולפ"ו היה אסור למכור לישמעאלים כרם וריאה
 שאסור לישראל להזיט אבר מן החי לבני נח אבל כבר העלו
 בגמ' שאם לישראל הוא מותר שהוכף להם הכ"ה קדושה וכ"ש
 לבני נח:

קוץ הנמצא תחוב בנהמה אם נקב ער החלל טריפה.
 וטעמא משום שחט ניקבו הדקין או הריאה והלנוהמר'
 ואי חיפער בנדיקה לפי שאין אנו יודעין באיזה מקום היא
 וננדוק עליו וכן מחט שנמצא בנהמה בפנים אעפ"י שאינה
 תחובה חוששין שחט ניקבו האיברים שניקבתן במשהו וכן כתב
 הרמב"ם ז"ל בחדושי:

ומחט שנמצא בכרם או בקרקע העוף כשר' טעם האוכלין
 נכנסה ואם נמצאת בטרפס טריפה שאם מן
 הושט נכנסה הרי ניקנה הושט וטריפה וכן אם נמצאת בלכ
 כי"כ כתב בה"ג ואם נמצאת בדקין חוששין מחט שנמצאת
 בריאה אם שלמה היא אם עולה בנפיהה כשרה ואם לאו
 טריפה ואם נאה לפנינו החוכה חוששין לה שחט ניקנה
 מחט שנמצאת בכנף אם היא של חפירה בין שיהיה הראש הגם
 למטה בין שיהיה הראש העב למטה טריפה חוששין שחט
 מתוך כניסתו נקב ואם היא מחט גסה אם הראש הגם למטה
 כשרה ואם הראש הדק למטה טריפה ועכשיו אין לנו בקראין
 במחטין חיזוהו עב ואיזהו דק ובכונן חוששין לנקב והרשב"א
 ז"ל כתב שאם נכרעיתו של המרחל שהיא כשרה למד מזה
 מההיא קשוחא דמרחל דאשתכח נמלה ואכשרוה ונכון הוא
 זה באמת ומחט שנמצאת בסמפונא רנה לכנפה כשרה
 דאמרינן סמפונא נקטוחתא וה"ה לסמפונא רנה דריאה:

וכרם החיבונה אינה נטרפת נקב משהו עד שיקרע רונה
 וי"ל בגמ' דכרם החיבונה הוא מקום הכרם בפנים
 אחר שיקרע הנשר ונראה הכרם וקורין אותו בגמ' מפרעתא
 וזה נקרא כרם החיבונה שאינו ניקב במשהו עד שיקרע רונה
 ואם זה הפי' אמת מבינו סמך למה שכתבו הרופאים שאדם
 אחד נכנס חץ נמעיו ויבא אחר שנע שנים וכן מה שהעידו לי
 שקורעין הכרם בסכין להוביח הפרש ומדבקין אותו ומקיימ'
 הנהמה אבל האחרונים ז"ל לא הסכימו לזה אלא על הכרם
 כולו נקיבתו במשהו וכרם החיבונה הוא הנשר החופה את
 הכרם ואם נקרע טפח אפילו בנהמה גדולה טריפה נקרע
 ממנו רוב החופה את רוב הכרם אעפ"י שאין נקרע טפח
 טריפה וי"ל אעפ"י שלא נקרע הנשר קרע מפולש אלא רוב
 עובי הנשר טריפה וי"ל שאינה טריפה עד שיהא נקרע כל
 הנשר מפולש ויראה נשר הכרם:

המסם ונית הכובות אם ניקבו זה לזה כשרה המסם הוא
 דנוק לנית הכובות שהוא סמוך לכרם והקינה
 סמוכה להמסם ומסם יובא הרעי לבני מעים הדקים
 הכרוכים ואם ניקבו המסם ונית הכובות במקום שהם
 מחוננים לכד פנים כשרה ואם ניקב מכד פנים המסם
 אם יבא לחוץ טריפה ואם לא יבא לחוץ החוספות היו חוששין
 להחמיר אבל ר"ת ז"ל כתב שאינו נאסר עד שיקב יובא לחוץ
 ונית הכובות יש שני עורות ענים ואם ניקב האחד כולו
 כשרה עד שניקבו שניהם ואם העור החיצון נמצא בו מחט
 תקועה בו טריפה שזה המחט אם נכנס מבפנים הרי ניקבו
 שניהם ואם נכנס מבחוץ יש לחוש שחט ניקב אחד מהאיברים
 הנטרפים בנקיבת משהו דהא ק"ל נקוב שנקב לחלל שהוא
 טריפה נמצא מחט בנית הכובות מכד אחד הופצין אותו
 ונדוקין אותו מבחוץ אם נמצא עליו קורט דם בידוע שניקב
 לחוץ שאם לא כן דם מהיבן נא ואם לא נמצא עליו קורט
 דם כשרה נמצא המחט בשני דדין בין בהמסם בין בנית
 הכובות אם נמצא קורט דם סביב המחט בידוע שהוא קודם
 שחיטה וטריפה ואם לאו בידוע שהוא לאחר שחיטה ואעפ"י
 שנשאר נקובים חנו אוסרין אפילו לא נמצא קורט דם שאני
 הכא שיש כאן מחט ואלו היה מחיים היה בו קורט דם והיה
 נאחו סביב המחט:

קיבה שניקבה טריפה ואם היה חלב טהור כותם כשרה
 חלב טמא אינו כותם אפי' נחיה שחלנה מותר כל
 שכנגדו בנהמה טמא אינו כותם הקיבה שני חללים יש בה
 האחד בקשת ואינו כותם והאחד כיחד ופוחם:

דקין וחלוחלת והקורקן וכניא דיני ויתר מעים דקין
 ניקבו הדקין טריפה ואפי' היה לחה סוממה וזהו
 שקורין חז"ל שרקא דמעי' אינו כותם היה חלב טהור והוא
 שומן הנחמא כותם חלב טמא אינו כותם נמצא בהם מחט
 חוששין והדקין הסובבין סביב הנחמא שניקבו לחיבריהם
 כשרה שהאחד מגין על הנידו ואין בריך לומר אם ניקבו
 לכנתא שהנחמא חלב טהור וחלב טהור כותם ואם ניקבו
 הדקין במקום שאיפשר לתלות או ביד הטהור או בהסכין כשר'
 שהרי נא זאב ונטל בני מעים והחזירם מנוקבים מולין נואב
 מבאן מנוקבים מקיפין ורואים אם נוקבין במקום אחר ודומין
 הנקבים אחר השחיטה ניקבו ואם אינן דומין קודם השחיטה
 ניקבו וטריפה ואם משמחו באלו ביד ממשמש גם בידו נקב
 שהוא נוקב עכשו לידע אם ידמו אם לא ידמו:

חלוחלת שניקבה טריפה וחטי' דכרשחא אעפ"י שהוא
 טהור אינו כותם לפי שהוא עשוי ככונע אם
 ניקבה במקום שאינו דנוק ביריכים אבל במקום הדנק אפילו
 נטל כולו כשרה לפי שהיריכים מעמידין אותה והוא ששחיר
 ממנה במקום הדנק ארבע פטדי וי"מ פטדא ד'אכנעות והם
 י"ו אכנעות וי"מ פטדא אכנע אחד וזה השיעור נשור
 וננהמה דקה הכל למה שהיא וזה המקום הוא נטרף נרונה
 כי ארבו זה:

הקרקבן שניקב אם כיסו אשר בפנים נשאר קיים כשרה
 וכן אם עקב כיסו והוא קיים כשרה וכן אם
 ניקבו שניהם זה שלא כנגד זה כשרה ניקבו שניהם זה כנגד
 זה טריפה ואם חלב טהור כותם כשרה:

סניא דיבי שקורין אלאעו"ר נקיבתו במשהו שהוא בכלל
 הכרם הפנימית כמו שנזכר בגמ' וכ"ש אם חסר או
 נטל טריפה וכיון שאם נטל טריפה אם נמצאו שנים טריפה
 דכל יתר כנטול דמי והכי אמרינן בגמ' נהדיא ואמרינן התם
 דאי שפכי אהדרי כשרה שכיון שהם שופכות זו לזו אינה אלא
 תחת ותין כאן יתר:
דהוא גונמא פי' קנה נשר דהוא נפקא מני כסא להובילא
 שהנאה

יבין שמועה

עכשו נחנלה חרפתו וטריפה היו מעיקרה • ויש גורסין
 בהפך אדומין שהוריקו ושלקן והאדרימו כשרה • אמר רב נחמן
 בר יצחק חף אנו נאמר ירוקין שלא האדרימו ושלקן והאדרימו
 טריפה • והרמב"ם ז"ל כתב נעין שיעמדו נחותו מראה אחר
 שלקן אמר רב אשי הילכך לא ניכול איהו אלא בשלקא • ועוף
 שפגל לאור ולא הוריקו בני מעיו חין להחירו אלא בשלקא
 ולא היא שכיון שחין שגוי ניכר בו • אחזקו ריעוחא לא
 מחזקין • ובגמ' אמרו שאין ריאה העוף נטרפת מפני נפילת'
 לאור • שכלעוהיה מגינות עליה :

טחול נטלה הטחול כשר • הטחול אינו אהר ראשיי שחטוק
 הנהמה נטילתו ואינו ככל בעלי חיים כמו שסופו
 בעוף אשר ראשו דומה לראש העז ואם היה שיהיה להם טחול
 הוא קטן כמו היונה והנשר שזה הטחול לא נכח אלא לנקות
 הכבד מעבירותו • ולזה ארז"ל טחול שוחק לפי שהוא מוסך
 השחורה ומנקה הדם ומרבה השמחה ומסיר היגון אשר
 סינמו השחורה • ויהי יש לנו וכן הכבד עורק ונראה לי
 שמפני זה שאם נמכה בו מחט דינו כדון כדן ואין לטחול
 עורק אחר ככל הגוף אלא לאבטומכא לשלוח שם השחורה
 לדגדג שם לעורר הרעב וכיון שאינו אלא לנקות הארבות
 געדר מהעופות כי הארבות הולך אל הנוצה וטחול האדם
 ארוך כטחול השור ולפי שאין זה האבר הכרחי נכ"ח אם נטל
 מהם הוא כשר • ובכר ארז"ל וחמשים חיס רבם לפניו כולם
 יטולי טחול וזהו שטינו נטל הטחול כשרה • ובמשנה אמרו
 כפרק נהמה המקשה אם הושיט ידו צמעי הנהמה וחתך מן
 הטחול שהנהמה מותרת • ומה הקשו לי רבי עירא דאמר
 דאם ניקב הטחול טריפה ומירכו דאם נחתך כשרה ואם ניקב
 טריפה ונתר הכי מפליגין בין קולשיה לסומכיה שאם ניקב
 בקולשיה כשרה נסומכיה אם נשתייר אחר הנקב כמלת דינר
 זה כשרה זו היא גרסת הנמרס ואיבא מ"ד דכיון דמפליגין
 בין קולשיה לסומכיה לא מפליגין בין נחתך לניקב • וכן
 נחתך בין ניקב נסומכיה טריפה בקולשיה כשרה • וכן
 נראה דעת הרמב"ם ז"ל והרב רבנאל העיטור כתב דאפילו
 נסומכיה דוקא ניקב אכל נחתך כשרה • ואל תתמה שיהיה
 נטל כשרה ונחתך טריפה • שהרי בשחוקתין ידו של אדם ורגלו
 אינו מת ואם מכין אותו מכת חרב נגד ידו ורגלו הוא נכאב
 ומת • וכמו שאמרו בגב היד ובגב הרגל נמכה של חלל דמי •
 וי"א שטרפות זה של טחול אינו בעוף לפי שהוא קטן • וי"א
 לחלק בין קולשיה לסומכיה וי"א ניקב כשר ואפשר הוא שכיון
 שנטל כשר אם ניקב שיהא טריפה אינו אלא חידוש • ואין כך
 עו אלא חידוש ואינו נכלל כל טריפות שנתנו חכמים בנהמה
 כנגדס בעוף וכן כתב הר"ן ז"ל רבס של רבות ז"ל :

כליות שנינו נטלו הכליות כשרה • אמרו חכמי הטבע כי
 כל בעלי חיים שיש להם ריאה דמית יש לו כליות
 וכל אשר יש לו כליות יש לו מקוה והוא כים המתקן בו מי
 רגלים • וגם אומרים כי בעל חיים שיש לו קלפות ונוצה חין
 לו כליות ולפי דבריהם חין לעופות כליות וא"כ כל הערפות
 שיש בכליות הנהמה חנים בכליות העוף • ואנא מארי ז"ל
 למרני כי בין העכמות של העוף השפלים סמוך לשדרה יש
 צמר ואותו הצמר הוא הכליות אמת הוא שאין להם מקוה לפי
 שכל מימיות ההולך במקוה הוא כלה ננוכה על כן חין מטייל'
 מי רגלים העופות • ולפי שראינו מדרך הנתות שהמקוה הוא
 סמוכה אל הכליות והכליות מדובק בארס בעורף הגדול •
 אבל בגנינות הכבד ומימיות המזון הולך אליו וממנו ל המקוה
 לבחל לחין נראה שהם נכדראים לנקות הדם מהמימיות שאינו
 ראוי להיות דם ומזה נראה ל' שיש נמכה בהם מחט דין
 כדן כבד • ויש דביות נעדרות הכליות והמקוה לרבות צמר
 ורפיונו • ויש כליות צריות מורכבות מחתיכות קטנות כמו
 כליות

שהנא' המסס ואמרי צנמ' שאינה טריפה דכל הינו עוי כריאה
 הדיחית להווא"כ חין כחן יתר אכל חן נפקא מניכסא
 לכרסא טריפה שזה הוא יתר שאין נמכה כן נשאר הנהמות :
 ושני בני מעים היו באים מן הנהמה כאחד כגון שיש לס
 מרי הדרי דנמא היו באים מן הקינה אחד באמצעה
 ואחד בסופה טריפה וכנגדן בעוף כשרה ודנו הפירושים בזה
 והר"ן ז"ל רבס של רבותי נפירוש ההלכות פירש אם המעי
 יוכח מגני מעיו של עוף כעוף מן הכד אעפ"י שהם נשפכים
 כאחד טריפה • אכל כל שהמעי אחד משני ראשו יוכח כולם'
 שמתפכל וחזור ומתערב
אביה
 פירוט וכן הדין בבהמה •

נפלה לאורגהאמרו בני מעיה מחמת האור וכוונתו ונהפכו
 מרחיקין מלשון חמרמרו מעי ויש גורסים נחמדו
 גדלת מלשון לחם חמודות לא אכלתי דמהרמין נהמא חמימי'
 מחטי דניחא כמו שאמר במסכת יומא הרכיבו נו שמי לשונות
 חמימות מלשון נחמדו בני מעיה ודיכאחא מלשון כגדי עשו
 החמודות דמהרמין' דיכאחא • ואם נחממו בני מעיה מחמת
 האור סופה למות וטריפה • וי"א דהוי דינא דוקא בעוף
 אכל בבהמה אינה נטרפת בכך ואם נפלה לאור אפי' נחמדו
 בני מעיה כשרה דמליגין מפני חולי אחר הוא ולא מחמת האור
 לפי שכלעוהיה ועורה מגינות עליה משא"כ בעוף שעורו רך
 וכן דעת הרמב"ם והרמב"ן ז"ל ואינו נכון כלל • וי"א שבהמה'
 אינה אסור' אפי' אפי' מכינו שנחמדו ואם לא מכינו שנחמדו אינ'
 צריכה נדיקה • ובעוף כריך נדיקה וגם זה אינו נכון דדין
 עוף ובהמה שוים כדכר ואם נפלו כריבין נדיקה אם נחמדו
 ואי לימנבו תמן דנדיק'הו מסממא חסורין שהרי יבאה
 מחוקתה • ומה שטינו משנה זו בעוף ולא בבהמה ודין שזה
 הוא מפני שזה רגילות בעוף יותר מן הבהמה ודין נחמדו הוא
 כדן נקב ובנקב הנהמה והעוף שזה ואם נשחנו האיברים
 האדומים כגון קרקעין ולכ לירוקות היא טריפה • ושיעור
 ירוקתן מחמת האור כשיעור נקיבתן • וי"א שכיון ששיעור
 ירוקתן כשיעור נקיבתן חין ירוקות פוסל בלב עד שיהא מוריק
 עד חללו ונקרקעין עד שיהא מוריק הוא וכיסו ואחרים אומרי'
 דכיון שהוריק משהו למעלה הוא טריפה דמקלא קלי ואזיל כמו
 שאמרו בדרוסה דדוקא בלב וקרקעין אמרין הכי אכל כשר
 האיברים אעפ"י שהאש הוא שורף חין אומרים כן נחמדו בני
 מעיה לא דלא אגלי בהמתיבו ומה שאמרו נגמ' ואם הוריקה
 כבד טריפה הוא משום בני מעים אכל מחמת עכמו אינה
 טריפה • והרמב"ם ז"ל כתב דאפשר להיות טריפה מחמת
 עגמו כגון שהוריקה נכזית שנמקוס חיותה וכזית שנמקוס
 מרה דהוי כלא נטלה וטריפה :

ירוקין שהאדרימו טריפה לפי שהאור שלט בהם ובני מעי'
 ירוקין הן ואם האדרימו טריפה • אכל אדומים
 אעפ"י שנסוף בהם אדמיות אינה טריפה • עד שיריקו
 וצירוקין כגון בני מעים חף על פי שהוספו ירוקות כשרה •
 והירקות הזה הפוסל בכבד הוא ירוק בכרחי אכל כזהב
 אם הוא בכבד אינו פוסל שזה שומן הוא והר"ה ז"ל הוסיף
 שאף בלב ונקרקעין אינו פוסל שכל שהאש מוריק בכרתי הוא
 מוריק • ואם אלו האיברי' שנשמתנו מחמת האור שגוי הפוסל
 שלקן וחזרו למראה שאינו פוסל כשרה • ואם כן בני מעים
 שהם ירוקין והאדרימו מחמת האור ושלקן והוריקו כשרה
 דאמרינן קיטרא הוא דע"ל כהו כלומר מעיקרה לא האדרימו
 אלא מחמת העטן וכששלקן חזרו לכריאותן :

ואמר רב נחמן בר יצחק חף אנו נאמר אדומין שלא
 הוריקו ושלקן והוריקו טריפה מט' אגלו בהמתיבו

יבין שמועה

הארץ אסור לאכול נשר שנאמר זאת תורת הנהמה והעוף העוסק בתורה אוכל בהמה ועוף וזה אמת הוא שאם אינו יודע הלכות שחיטה וטריפות לא יאכל נשר על כן חזרתי מאמריו זה למשכילים כד"ח לז"א *

ופתח החמלא זה המאמר ככ"ו יום לירח מרחשוון והשלמה בכ"ב ימים לירח כסלו טבת חמשה חמשים וחמשים שנים ה' חפץ לטעון צדק"ו יגדל חורפ ויחדיר ואני שנתתי לקוף לטוי ע"כ סופר מהיר טבת יהיה לשם ה' לצב"י ולכבוד"ד ויבא בע"ה אחר זה דיני טריפות בריאה :

וזה עוד לשונו ז"ל

ראיתי להוסיף פ' זה ממנה לתלמידים לפי שהוא דבר נהוג תמיד - האומר לחניו כי אוקנה לי נהמ' והלך וקנה הרי הוא באחריותו ואין אחד מהם יכול לחזור בו אעפ"י שאין שם קנין דבשליחות לא נעו קנין כמו שמוכח בפרק האיני פקדש ונפ' הנוכח ובמקומות אחרים מהתלמוד וכן כתב הרמב"ם ז"ל גפ"ה מהלכות מכירה ואף עדים אינו צריך אם מודים זה לזה דלא איכירו אסדי אלא לסקרי כמו שנאמר נקודושין נפרק האומר וכן כתב הרב ז"ל בפ"א מהלכות שלוחין ואחר שקנה הנהמה אם אמר לו שקינאת בשבילו ואח"כ חוזר בו ואומר שלא קנאת בשבילו נראה שאינו גאמן שכיון שהודה בשליחות קנאת הודאמו היתה הודאה דחוקה שליה עושה שליחותו כמו שאמרנו בפרק גבל מערבין ובמסכת נזירות וכיון דאי אשכחיה אחר ליה דבשליחותו קנאת אינו יכול לחזור בו ואפי' אומר לחניו טהרות שעשיתי עמך נטמאו נאמן אי אמר ליה הכי כי אשכחיה כמו שזכר בפרק הנויקין וכ"ש נדון הזה שהוא נאמן לומר דבשליחותו קנאת ואין אחד מהם יכול לחזור בו ואם יש בנייה הכחשה זה אומר לא אמרת לי כלום ולא קניתיה בשבילך וזה אומר אני אמרתי לך שתקנה לי בשבילי וכן אמרת לי שבשלי קנת אותה או אם יש בנייה טענה נכרך הנהמה זה אומר נכך קנית אותה וזה אומר לא כי אלא נכך אם יש עדים בנייה יעשו כדבריהם ואם יש עוד אחד אשר נעזרו יחייב שכנגדו ישבע המכחיש שנועת החורה ואם לא ירצה לישבע גאמן שכנגדו בלא שנועה ויטול כמו שהוא מוכח בפ' שנועה העדות ואם אין שם אפילו עוד אחד אם החונע טוען טעות בריא ישבע הכופר שנועת היסח ויפטר ואם עוד אחד מעיד כדבריו פטור בלא שנועה לפי שער אחד פטור משנועת היסח כהסכמה על המפרטים ז"ל ואם אין לו עוד ורצה להפך השנועה על שכנגדו רשאי הוא ואם אין רובה לקבל עליו ששבע ויפטר הנמנע ואם אין שם טענת בריא אלא טענת שמה אין לו עליו לא חרם פסח ואם יודה זה לזה או יתכרר בעדים שהנהמה נקנית בשליחותו אם נמכרת טריפה היא באחריותו ואם הם רבים משאפתים נה היא באחריות כלם כל אחד לפי חלקו בהנהמה זהו דין הקונה בהמה בשליחות אחרים :

אבל הקונה בהמה לעצמו בלא שליחות אחרים ואחר כך מוכרה להם זה נקרא ספסר נגמ' בפ"א מע"ז ונפ' המפקיד ובפרק אי זהו נשך נשמי מקומות והוא שלוקח מזה ומוכר לזה ואינה באחריות הקונה להתחייב נה אם אירע נה הפסד עד שיזכו נה נדרך הקטנה במשיכה או נקנין סודר ולענין מי שפרע נתינת מעות וכן אם נשחטה נמכרת הרי היא באחריותו ואינם יכולים לחזור בהם אעפ"י שקודם שחיטה היו יכולין לחזור להם לפי שנשעט שחיטה נקנית להם כיון שנשחטה נמכרתם ונרשות מוכר שהרי עיקר שליחות לא למדנו אלא מושחטו אותו כל קהל עדת ישראל שאין שוחט לא אחד בשליחות כלם כמו שנאמר בפ"ב מקדושין ודומה לנמין נפסח

כליות הפור והכוליא הימנית יותר גבוהה מן השמאלית כי הימין יותר נכבד והכבד יותר נכבד מהטחול ולפי שיש בריות שאין להם כוליא ח"כ אם גיטלו הכליות כשרה אלא שאם לקחה הכוליא שהגיע לקוחה שהכשר נפסד והרופה גוררו ומעמידו על נשר חי אם הגיע לקוח זה למקום חרין הוא המקום שהיא מחוננת אל הגוף היא כואבת שם מפני העצב שהוא שם וממה וכל אבר שאם ניקב ברופה ה"ה אם לקה ברופה כ"כ הרשכ"ח ז"ל ואם היא מליאה מוגלה גם כן היא פסולה ואם יש נה מים זנים ולא ענירי ולא אסרוה כשרה אכל אי ענירי או אסרוה טריפה ואם ניקבה ואפילו הגיע למקום החרין כשרה כדארמין נגמ' מחו בכוליא וכשרה וענין יפלה כליותיה ולא יחמול אעפ"י שהוא נמקום חרין אמרו בגמרא מעשה נסים הוא שנאמר אך את נפש שומר וכוליא שהקטינה טריפה ועד כמה נדקה עד כפול גובה עד כענין כינונית ועד ולא עד בכלל אעפ"י שבעל הלכות ז"ל כתב לקול דעד ועד בכלל אינו נראה שהרי נפרק אלו טריפות בענין עד כמה מחסר אמרו כל שיעורי חכמים להחמיר וכחז הראב"ד ז"ל והוא שהקטינה מחמת חולי אכל הקטינה מברייתא וחולת כשרה וזה יוכל להתכר מהקדום שלה שאם הוא כוון הוא מחמת חולי ושדפון ואם אינו כוון והוא כמות הכוליא אינו טריפה והרמב"ם ז"ל כתב שאין לכוליא העוף שיעור למטה הרי למדנו דבריו ז"ל שהעוף יש לו כוליא כמו שלמדנו ח"מ ז"ל ור"ל אמרו כליות יושבות והכתוב אומר אף לילות יסרוני כליותי וכן כתב מי טח בטוחות חכמה וכן כתב הן אמת הפכה בטוחות והם הכוליות שהם טוחות החל כן הכוהל כסוד כי לפי שהם נשפל הנטן ואין באלהם דם מהכבד אלא מימיות הוא גדל החל שם שאין בו חום להמיכו וגם כדי להיות מען אל הכליות הקרות ואף איפטר טיהיו מקום העצה ואני בחבתי נספרי הגדול אשר קראתיו ומנן אבות כי לפי שהכליות הם מקום החיה למשגל כי הם קרויים לאבר החשמים המתנשלי שם הודע וזה נקראו כליות מלשון נכספה וגם כלתה נפשי ואותם האברים הזכרים וזכרים ונקבות והעצה ממכא נזכרים ולא הפרישים נכרתי הניצים הם חסירי הכליות הלא תראה כי הפרישים הם יותר שפלים מהכליות העצה והחבמה ואם הניצים הם יותר שפלים מהכליות ואינם אלא מקנלים מהם ח"כ יומר ראוי שהיוסם העצה אל הכליות משאר האברים וזה נכחו הכליות לקרנן כי הם מקום העצה אשר נה נכשל החוטא וברך שיטרפם שהם הכשילוהו וגמה שקלקל יחוקן ודין נטילה כים הסתן בדין נטילת הכליות להחמיר וכן כתב הרא"ש ז"ל :

האם נטלה האם שנינו במשנה נטלה האם כשרה והוא הכים הקרוי רחס שנו גדל העובר נמעי אמו ונקר' נגמ' טרפחת ושלפוחית ובאן שנינו שאם נטלה כשירה וכן הלכה שהרי אמרו בסנהדרין מעשה בפרה של בית מנחם שנטלה האם שלה והאכילה ב' טרפון לכלבים ואמרו שם אמר מודים הרופא אין פרה וחזירה יובאין מאלכסנדריא של מצרים שאין חובאין האם שלה כדי שלא תלך הנה הנסיון העיד שאין זה החולי ממימ ועל זה אמר טרפון הלכה חמורך טרפון שהיה חייב לשלם והיה חייב למכור חמורו לפרוע דמי הפרה ור"ח ז"ל היה אומר דספקא דתלמודא הוי ואזלי לחומר ולחיא וכן בחוספות היו מחלקין בין האם על בהמה להאם של עוף על בהמה כשרה ושל עוף יש לחוש ואינו נכון שלא הזכירו בגמ' מרון טריפות והבעוף מהבהמה על כן נטילה האם בעוף כשרה ע"כ הגישה ידי בכל הטרפיות זנשאר לי לחצר עמו קונרים נטריפות הריאה אשר כנר חזרתי זה שנים והוא מפורך בכל המקומות ודברתי בו על כד משא ומתן של הלכה למשכילים וכבר אח"כ נפ' אלו עוברין עם

נפסח שקודם שחיטה יכולין למשוך ידיהם ממנו ולא לאחר שחיטה כמו שנאמר בפסחים נפרק האשה וה"ה לענין קנייה שהרי נעשה זה מוס נשליחותם ונרשות מוכר שהשחיטה קלקול הוא נבמה כמו שנו' בראשון מחולין וכן שומפין שגנו וטבח אחד מהם נרשות חנירו חייב נארבעה וחמשה כאלו ענכה הוא כמו שנזכר בפרק מחנה ונפ' שנים אוחוס וכיון שעל ידי שליחות נתקלקלה הכנה נחייבו נאחריות שהרי אמרו בראשון מקמא שמין לניוקין ונס המובר אינו יכול לחזור בו שהרי נרשותו כוו לשחטה ובשחיטה זו נחייבו נאחריות ואם נמכחא טריפה היה מחלק רבי' אפרים בין טריפות מחמה מכה וכיובא נו שאמרו נגמ' בפרק אלו טריפות שאם הוגלך פי המכה ידוע שקודם שלשה ימים נטרפה והוי מקח טעות כיון שאינו טריפות דנפסח דנטרפות דנפסח לא הוי מקח טעות משום דהיא מילתא דשכיחא וסבור וקנול דהוה ליה לוקח לאתנויי וכיון דלא אתני לא הוי מקח טעות וכינו הרמב"ן ז"ל חלק עליו ואמר שאין המוכר בעלי מומין מעמיד מקחו מפני שמכויין הרבה ראיות לדבריו אפילו נטרפות המסופקות כגון הרבה סרכות שיש אחרים ויש מתירים דהא איפשר ליה למוכר למימר זיל אחי לי רחיה דטריפה היא ושקול כדאמרין בפרק הנוזל גבי מגרוויחא דאחאי קמי דרב ופטריה לטנחא מלשומי משום דמספקא ליה חי' כרב יוסי נר יהודה חי' כרבנן אש"ה סובר רבינו ז"ל דמקח טעות הוי דלא גרעי סרכות של חש אסור ממומין דכל שהוא מוס שפוגם אכל בני אדם עושה מקח טעות וסרכה זו מוס גדול הוא אכלס ופוחח דמיס הוא שהרי נהגו בו איסור הילכך מקח טעות ענד ע"כ לשון רבינו ז"ל ואף לפי דבריו ז"ל איפשר לומר שאם נמכחו טריפות ברואה שהיה איפשר לעמוד עליו בנדיקה קודם שנמכרה כגון שנמכרה בה מחט ונאסרה מן הספק שזוה הוא פטור המוכר דמספקא לא מחייבין ליה אס ניטל הדמים שהמכיר מחנירו עליו הראיה כדאיתא בפ' המדיר וכן הורה חכמים ז"ל כמו שבחננו בספר ארחות חיים וכל זה הוא נמוכר בהמתו לאחרים אכל כמה שנהגים שאחד קונה ואח"כ משתתפין עמו אחרים נראה דפטור דארעמא דהכי נשתתפו עמו שיהיה הפסד עליה' כיון שנהגו בכך וכיון שנשחטה נמכוח כלס הפסד הוא על כלס והרי הוא כאלו התנו נפ"י והמקום ימלא חסרונם' ומהטוב הכפון לבדיק' ימלא בטנס' גד"ה לנ"ה'

איסור וכי האוכל איסור אין בו דבר אחר אלא שאינו תלמיד חכם והלא רשע הוא' וכיובא נזה הקשה דנח על חגי שאמר בפ"ג מינמות כל המקיים דברי חכמים נקרא קדוש ואמר לו וכל מי שאינו מקיים דברי חכמים קדוש הוא דלא מקרי רשע לא מקרי וכיובא נזה הקשה עליו נדה נפ"ח כשאמר לו כל המקיים דברי חכמים נקרא בגוע' וכן גמי נאמר כאן כל מי שאינו רואה טריפה לעצמו אין בו אלא שאינו נקרא תלמיד חכם והלא רשע הוא' ועוד למה נקרא שוגא מתנות ארבעה שאם יפסיד ממנו יבטך לנריות' ועוד למה נאמר נזה יגיע כפיך כי תאכל והלא שורו טעמו לעינו ולא יאכל ממנו ועוד שהלשון עצמו אין זה פירושו שלא נאמר על מי שאוסר בהמתו רואה טריפה לעצמו אלא מוכיח טריפה מתחת ידו כמו שאמרו בפ"ג מסנהדרין נההוא טנחא דנפק טרפתא מחותי ידיה דליה ליה תקנתא להכשירו עד שיכיר טריפה מתחת ידו צמון חסד משלו' הא למדת שלא נאמר על המורה לאיסור הרואה טריפה אלא מוכיח טריפה ולשון רואה הוא להחיר כמו שאמרו בראשון מערכין הכל רואין את הנגעים והכל כשרים לרשות את הנגעים וכן בפ"ג עמסכת נגעים שנינו כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגע עמסכת כל הנדרים אדם מתיר חוץ מגדרי עצמו כל הנדרות אדם רואה חוץ מכוורי עצמו וכן הניאיה נבכורות פרק עד כמה וזהו להחיר ומשום חסד אמרו שאינו רואה לעצמו שם נבכורות כמו שפירשנו וזהו כשהוא מתיר שאם אוסר מהחיר יש אס רובה ליווק נכסיו על כן זה הפירוש שפירש רש"י ז"ל בנראה טריפה לעצמו לאיסור אינו נראה'

וקבלתי פירושו מאנא מארי ז"ל שהוא רואה טריפה לעצמו ומחיר' מתוך פלפולו וזהו דנר של חשינו' ונקרא תלמיד חכם כמו שאמר רנא בפ' השוחט חכים יוסף דרי נטריפות כר' יוחנן וכן בפ' ואלו טריפות אמר לרב משרשי' חכמה נטריפות כרבי יוחנן והחכמים היו משתחנן כשהיו רואין טעם להח' נטרי' כמו שאמ' בפ' חלק דנח כי הוה אחי טרפתא' דני בנימין אחיה קמיה כי הוה חי טעמא להחירה אמר חזי דקא שרינא לכו עורנא כלומר אלא הוראתי היתה נאסרת לכס כעורב ולא כל אדם יש בו חכמה למכוח טעם להחיר נספק טריפות ונזה היו נודקין התלמידים אס הגיעו להוראה אס לא כמו שאמר בפ' גיד הנשה על שמאל שרפה לנדוק ר' יוחנן אס הוא חכם סדר ליה תליסר גמלי ספקי טרפתא ועל זה אמר ר' יוחנן אית לי רבה נבנל וגדולי החכמי' היו חושפין לסמוך על חכמתם כמו שאמרו בראשון מסנהדרין דנ אשי כי הוה אחי טרפתא לקמיה הוה מייחיליהו לכלהו טנחי דמתח מחסיה אמר כי היכי דלמטיין שינא מכסורה ח"ב יפה אמר רב חסדא איזהו תלמיד חכם זה הרואה טריפה לעצמו שאינו בריך להראותה לאחרים אלא מתוך חכמתו הוא בדאי להחירה ואלו היה לאיסור היה אומר איזהו חסיד זה המוכיח טריפה לעצמו מתחת ידו או איזהו ירא שמים וענין תלמיד חכם אינו אלא להראות כחא דהיתרא כי האוסר אינו מראה בה כח חכמה' וכן זהו שוגא מתנות שהכדיקים חסים על ממונם כמו יעקב שחזר על פכים קטנים כדי שלא יבטרך לנריות כמו שנזכר בפ' גיד הנשה וכומו שאמרו בשני ממביעא חנרתו קודם לכל אדם' וסמכו זה לאפס כי לא יהיה כך אבין כלומר שמור ממוך כדי שלא תבטרך לנריות וכן זהו יגיע כפיך כי תאכל כי מחוך שינא נמורה ומכא טעם להחיר הוא אוכל והחכמים היו משתחנן כשהיו אוכלין נהיתר נתוך הוראתן כמה שהיו אוסרין אחרים כמו שאמרו בפ' אלו טריפות בענין מרנא דעוה נרכזו סקל רב שמאל ברבי דרב אבהו אכל מניה קרי אנפשי משרי פי איש משנע בטנו לפי שידע בחמתו שהוא חסיד והוה מספקין בו חנירו' שהוא נמה וחלבו אסור

קחה מוסר אויל נפתה ניכרו' יקו מחר היות כיום ואחמול' מנוול זה בפנעו כך לבית ל' משוך אותו חנה נכחו ואחמול' לכב כשר יהי לך אז וערלת' לכב חנן במהרשת ואחמול' :

קחה הלכות טריפות איש בתבנות' כתבמים לך בראיות נאמנות' אני שמעון בר צמת אספחים' ולעוזר מהלות עם רגנות'

הפרק הראשון אמר רב חסדא איזהו תלמיד חכם הרואה טריפה לעצמו' ואמר רב חסדא איזהו שוגא מתנות יחיה זה הרואה טריפה לעצמו' דרש מר זוטרא משמיה דרב חסדא כל מי שקורא ושונה ורואה טריפה לעצמו ושם תלמידי חכמים עליו הכתוב אומר יגיע כפיך כי תאכל רב זבד אמר וזכה ונוחל שני עולמים העולם הזה והעולם הבא דכמי אשריך וטוב לך' אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא' ע"כ לשון הגמ' ובפרק ואלו טריפות רש"י ז"ל פירש הרואה טריפה לעצמו שרואה זה טעם לאיסור ואינו חס על ממונו ואוסרה' ואינו נראה זה הפירוש שאם היא חסורה למה לא יאסרנה' ומה חשינות יש נמי שאינו אוכל

יבין שמועה

וכן נהיה תורה דנפל ואסתמע קל גניחותי' . והיו חושנין לו לריסוק על רב יצחק בר רב שמואל נמרתא נקט שקל שופרי שופרי מנייהו ואמרי ל' רבנן מנא לך הו' אמר להו הכי אמר רב צפריני נועץ עד גמיע' לארץ . וגם מעינינו אנו למדין שלא א"ר חסדא דברי' לו לא על תלמיד חכם המורה להמיר שזה נסמך למעשה של רבא בר בר חנה נפסוקת הגררת דנדיקה ברוב חללה ואכשרה . אע"פ שהיה רב מסופק בה מפני שהיה ברוב הקיפה והוא הכשירה לפי שלא גפסקה ברוב חללה וזכין מינה בחליטת אסתירי פשיטי וכן נאמר שם רבנא שר' טרפמח וזכין מינה נשרא ועל זה נסמכו דברי רב חסדא ועל זה אמר שהוא זכ' ונחל שני עולמים העולם הזה שהוא אוכל נכסיו והעול' הבא שאינו צריך לגזול ולחמוד ממון אחרים ולמדנו מכאן ש"ע"פ שהממונ' לנדוק בהמות הוא ירא שמים שהרי לא נחמנו עד שהחוק חנר אפי' הכי צריך שיהא חכם בצריפות כדי שלא יבוא לאסור את המותר מתוך יראת שמים וינא להפסיד ממון של ישראל והחכמים היו חושנין לזה כמו שאמר רבא דפ' אלו טריפות נענין חלל טמא אם הוא פותח למאי נישוש לה' חדא דהא א"ר ששת ועוד המורה חסה על ממונו של ישראל . וכן גם אמרו עד מתי אמה מכלה ממונו של ישראל וכן פ' בהמה המקט' אמרו על גידן הרבין מסופק להקשות למאי נישוש לה' חדא דהא אמר ר' יוחנן ועוד לאמורה חסה על ממונו של ישראל ולמדנו שהמורה חסה על ממונו של ישראל מהכחוש שאמר וכו' הכהן ופנו את הבית שחסה על כלי חרס שאין להם טהר' וכן מהכחוש והסקית את העדה ולא נעירם . כן אמרו במדרש ר' מנחמא נפרש' קתא ונאמן הוא להמיר אפי' נהמה שלו שהרי לא איתחזק איסורא מושם דכהמה נחיה נחוקת איסור עומדת נשחטה נחוקת הימיר עומדת עד שיודע לך כמה נטרפה כמו שאמר נחאשון מחולין ולאחרים נשלקן הוא נאמן אפילו דאיתחזק איסורא ואפי' אין נידו לחקן כ"ט הרשב"א נחידושין פ' האשה רבא ניבמות והרש"ט ז' פ' נפסקין פ' הניזקין סוכר דדוקא אם נידו לחקן אבל הרמב"ן ז' סוכר אפילו אין נידו לחקן נאמן ואפי' אשה מדוכיב וספר' לה לעצמ' אם נידו לחקן הוא נאמן אפי' נשל עבמו ואם שחט בהמתו מותר לאחרים לטבול ממנה דהא ק"ל ע' עד אחד נאמן בחיסורין אמרו בירושלמי בכלאים דטעמא דמלחא שאם לא תאמר כן אין אדם מתחטבין אצל חניו וכן פסקו ז' פ' בתרא האשה רבא אע"פ שרבי' גיטין דנראשון מחולין פי' שער אחד נאמן בחיסורין מרבתי' זשחט את בן הפקר מ"מ דין אמת הוא דכל נכדו לחקן נאמן בשלו אע"פ דאיתחזק איסורא וכ"כ הרשב"ט ז' פ' עשירי מהלכו' שחיטה אבל היכא דאיתחזק איסורא ואין נידו לחקן אינו נאמן על שלו משום חסדא כמו שראתה . ממשנת פ' דנעיים ואיתו לה נכבודא פ' עד כמה נמצא לפ' א' אשם שחט בהמתו ונדק אותה מותר לטבול ממנה וכ"כ שהיא נאמן בנהמות אחרים ואם שוחט לכורך אחרים אפי' להראות סכין לחכם אינו צריך ואם שוחט לצורך עצמו צריך להראות סכין לחכם אם הוא מקפיד כמו שנזכר בעירובין פ' הדר וכ"כ ר' שמאן ז' פ' המטות פ' דנעיי' דנאמן הוא על שלו היכא דלא איתחזק איסורא שהרי אמרו פ' הדר צורבא מרנע' חזי לנפשיה כיון שהוא נאמן להמיר מן המיר ה"ה שהוא נאמן לאסור קלזחומר הדברים שאם נאמן להמיר וכ"כ שהוא נאמן לאסור וכן כתב הר"ש ז' פ' נפסקין פ' הפ' הנוקין ואם אמר כהמה זו טריפ' הוקבע האיסור על פיו והאוכל ממנה ויש עדים שהמירו בו לוק' זחי' יכול לומר כיון שאין שם שני עדי' דקניעות האיסור פטור אני מן המלקות לפי שאין עד אחד קם לבל עון ולכל הטמא מסוס דלקניעות האסור החורה האמינה עד א' וכיון שהוקבע האיסור מלקא אותו ע"פ שנים המעידן שאכל והבי

הימא בצריפות פ' אמרו לו שער אחד נאמן לומר חלל הוא זה והאוכלו לוקה חק על פי שלא החזיק החיסור חלל על פי עד אחד וכ"כ רש"י ז' פ' הנוקין וכ"כ הרמב"ם ז' פ' כהל' שגגות פ' י"ו מסנהדרין ואם הם שנים זה אומר טריפה הוא וזה אומר כשרה היא אין האומר טריפה נאמן דעד א' בהכחשה לאו כלום הוא כמו שאמרנו בקידושין פ' האומר ואפילו בלא כזה אחר זה דאע"פ דאמר' כבוטה דהאמר נטמאת וכל עד אחד ואמר לא נטמאת שאם בלא כנת אחת אין האומר נטמא' נאמן ואם בלא אחר זה שהראשון היו כשני' והאחרון אינו לא אחד ואין דבריו של אחד נמוקס' שנים שאני התם דהתורה לא האמינה עד אחד כבוטה חלל האומר נטמאת א"כ אם כל ראשון הרי הוא כשנים והאחרון אינו לא עד א' שלא האמינתו תורה יותר מעד אחד אבל נענין איסורין כל כך הוא נאמן עד אחד לאיסור כמו להמיר א"כ כן ששנו שיה' כנת אחת או בלא זה אחר זה הרי הם כשני כמי' עדים המחכישין זה את זה אין בלאן עדות כלל ואם א"ל לנדוק הריאה בגון שאנדה אז שנחכה יהיה דינה כדון בלא זחב ונטל דיני מעייה' . וכפ"ד נבאר דינה נע"ה וכן כתבתי בהשוכנה ואם יש נקיטין בעיר ונראה לנדוק טעם להמיר דאוי הוא להראותה להם כדי שיהיו נמנין עמו להמירה כמו שהיה עושה רב אשי כי היכי דלמעין שחא מכשורא פידוש משל הוא שהנשוא קורה כנדה קודא לחבריו שיסייעוהו כדי שינא לכל אחד קיסם מהקורה בן המתיר יצרך עמו אחרים כדי שיהא קולר חלו' וצבואר כולם :

פרק שני כחוד בתורה ובשר נבדה כו' טריפה לא תאכלו ופשת הכחוש הוא כנהמה שטרפה ארי או זחב צדה כמו שכתוב אריה טורף כדי גורותיו ומתקן ללנאותיו וימלא טרף חריו ומעונותיו טריפה . ונדודא שלא חברה אותה תורה אחר שמתה שהרי כבר אפר קנת העבלה והיא הכהשה שמתה מאליה בלא שחיטה ולא חסר הכחוש הטריפה חלל מחיים שאין השחיטה מטרתה כיון שסופה למות מכח אותה דריס' שדרסמה חיה וכיון שמפני שהולכת למות אסרתה תורה א"כ הוא הדין לכל חולי' שמתות ממנו היא אסורה מן החורה בין שניקב קרום של מוח ע"י חרי' או ע"י קנה או ע"י חולי' והאוכל ממנה לוקה הוא מן החורה וכן הוא מפורש בגמ' שהטרפות שמנו נכחיהם הם אסורות מן החורה חלל שמרובי נבדה הכניסו חכמי' כל דבר שיכא חקן ממחיתו ככלל טריפ' כמו עובר שהוכיח את ידו קודם שחיטה שאלו חנר אסור וכן דברים אחרים . אבל עיקרה דקרא ובשר נבדה טריפה בכלל טריפות שמנו חכמי' הוא ולאו דוקא טריפת ארי או זחב שהרי נראשון מחולין אמרו מנין לנדיקת הסכין מן החורה שנאמר ושחטתם בזה ואכלתם והקשו פשיטא כיון דכי נקבה טריפה נעיא נדיקה והשיבו לחכם קאמרין והקשו לחכם והאמר ר' יוחנן לא אמרו להראות סכין לחכם אלא מפני כבודו של חכם והעלו אלא מדרבנן דקרא חסמכחא בעלמא הנה נכאן מפורש בו מחילה היו חוקרים על דין מורה . ועליו אמרו פשיטא כיון דכי נקבה טריפה נעיא נדיקה . מכאן למדנו שנקיבת הושט ע"י סכין פגום הוא אסורה מן החורה וכן נענין חלל טמא כמות אמרו פ' חלו טרפות א"ל ר' פפא לרבא דבן איסורא דאורייתא . וזה אמרת המורה חסה על ממונו של ישראל וכודאי שלא ננקבת זחב דברו נאותה הלכה שאין סמימא אפילו נחלל טהור מגעיל לארס שהרי שם אמרו נפסיקתא ודרוסא האזנ' זהרא מקלא קלי וישירוף גס הסמימה ועוד אם ננקבת הזחב חיידי הרי הנקב קים נחלל ואין יסחו' והוא נקוב שהרי לענין ריש' שניקב' ודופן סוממת' אם ניקב הדופן לא מהני לה סמימא כמו שנזכר שם בגמרא חלל זדאי ננקבת מחמת חולי' או קוז אמרו שאין חלל טמא פותח זעלמא אמרין דההוא איסורא דאורייתא וכן פ' כהמה המקשה

המקשה בענין נשבר העצם אמר ליה רב פפא לרנא ריש לקיש
 ואיכסורא דאורייתא ואת חמרת המורה חסה על ממונס של
 ישראל הרי שאיסור נשבר העצם הוא איסורא דאורייתא וכן
 נפ' אלו טריפות אמרו גבי חין דיקה לחולדק מפני שגניה
 דקות ועקשות עד מתי חמה מאכיל את ישראל טריפות וההוא
 ודאי לאו משום דרוסה הוא שהרי חין דריסה נשים אלא
 בצפון כמו שאמרו נמרסא סס וקאמר עד מתי חמה מאכיל
 את ישראל טריפות וחסה טריפות איסור מורה הם ולא איסור
 דרנאן שאם לא היה בהם אלא איסור מדרנאן לא היה אומר
 לו עד מתי חמה מאכיל טריפות לישראל אם היה מקיל בנדיקה
 שלא לאחד ממונן של ישראל כמו שנזכר שם וכן נריש ההוא
 פירקה אמרי רמו לטריפה מן התורה מנין והקשו רמו לטרפה
 דמתני' ובשר נשדה טריפה לא תאכלו אלא רמו לטרפה שאינה
 חיה מנין ובחמה סנויה הוא מוכיח שלא על דרוסה הוא
 בלנד הית' השלה שהרי על בהמ' שנחבתו רגליה מן הארבע
 ולמעלה הניחו מחלקת תנאים אם יבולה לכוות ולחיות
 זאע"פ שאמרו שם שמה מיני טריפות נאמרו למשה מסיני
 לא מפני זה נאמר שאינן בכלל ובשר נשדה טריפה אלא אומר
 שפירושן של טריפות נאמרו לו למשה סנויה כמו שאמרו נפ'
 השוחט מלמד שצטווה משה על הוטט ועל הקנה ועל רוב ח'
 בעוף ועל רוב שנים בבהמה וכו' ודאי שהאובל מנהמה שלא
 נשחטו נה אלא סימן אחד וחיי' לוקה הוא מן התורה משום
 גדלה אע"פ שיש נחמ' בפירוש נשחטה לא שנה' למשה נסיני
 והוא הדין שאם אכל מנהמה שניקב קרום של מוח שלה ע'
 חולי שהוא לוקה משום ובשר נשדה טריפה אע"פ שלא נכתב
 צפי' בחורה אלא שנאמר למשה נסיני' ועוד שאפי' לא היו
 הטרפות שמונו חכמי' בכלל ובשר נשדה טריפה לא תאכלו ולא
 בל הכתוב אלא לטרפות ארי ושאר טריפות אינם אלא הלכה
 למשה מסיני אפ"ה האובל' לוק' הוא מן התור' שכל מה שנא'
 הלכה למשה מסיני דין תורה הוא והולכין בספקו להחמיר
 כמו שאמרו צפ"א מקדושין ערלה נחובה לארץ הלכה למשה
 מסיני והקשו והא' ספק ערלה בחרן איסור ובסוריא מותר
 כלומר ואם היא צה"ל הלכה למשה מסיני היאך היה ספקו
 מותר נראה שנזכרים שהם הלכה למשה מסיני דין בספקו
 להחמיר וכן נפ' לו הן הנהניקין אמרו שאינו נעשה זקן ממרא על
 על דבר שעקרו מדברי סופרים והוא נעשה זקן ממרא על
 הלכת אחד עשר יו' שבין נדה לנדו ושהלכ' זו הוא דבר שחייבין
 על זדונו כרת וכן נחמ' נזיר אמרו המדיר את בנו נזיר ח"ר
 יוחנן הלכ' היא נזיר ואמרו שם בשלמא לר' יוחנן דאמר הלכ'
 היא נזיר להכי מנלך ועניד הקפה אלא לר' יוסי נר' הניח
 דאמר כדי לחנכו נמצות אמאי קא עניד הקפה קסבר הקפת
 כל הראש דרנח' וחוץ דרנאן ואמי דרנאן ודאי דרנאן הרי
 מכאן מפורש שהלכ' דאורייתא ואמי דאורייתא ודאי לא מעשה
 המפורש בתורה י' ונבמ' סוכה אמרו ערנה נשניעו דחי שנת
 כדי לפרסמה שהיא מן התורה י' ועוד אמרו שם ערנה דרנאן
 לא עניד' לה שבעה זכר למקדש והקשו למאן אי לאכא שאל
 החמר ערני נחל אחת לערנה ואחת ללולב אי לרנאן הלכת'
 גמירי לה הנה נכאן מפורש שבין שהיה מפורשת בחורה או
 שיהיה הלכה הכל הוא שזה לענין שהיא מן החור' ועוד שהרי
 אנו סוקלין למוציא כפרונת נשנת ואינו מפורש בחורה אלא
 הלכה למשה מסיני' כמו שאמרו נפ' אחרון מיומא שיעוין של
 עונשין הלכה למשה מסיני כל זה כח הרמב"ן ז"ל בספר
 המצות שלו' ומכאן למדנו שאיסור הטרפות שמונו החכמים
 אפי' לא היה להם רמו נכתוב אלא הלכ' למשה מסיני דין תור'
 להם לית' בספקו להחמיר וללקות עליהם מן התורה וכ"ש
 שנכלל ובשר נשדה טריפה לא תאכלו הם כלם וכן נרא' בסוף
 פ' ניד הנש' במחלקת ר' יוחנן ויש לקיש שלא בדרוסת הוא

היה מחלוקתם אלא שנכל מקום שמזכירין תנאים טריפ' כל
 טריפות שמונו חכמים הם בכלל עד שיאמרו דרוסה וכן מוכיח
 שם נבמ' וכן נזכרי' פ' התערוכות השו' באיסור טריפ' נקובת
 הזכר לפולה שכלן איסורין דבר תורה י' וכן בראשון ממנו
 מוכח דטריפה מן הנטן אסורה להריוט שלא היתה לה שעת
 הכושר וכן נזכרים פ' חטאת העוף ואי אפשר שחיה' טריפה
 מן הנטן דרוסת הוא אלא כגון שהיתה נעלה חמש רגליים
 שהיא טריפה ולא היתה שעת הכושר שאפילו נטרפה האם
 הולד הוא מותר כדאיתא נפ' בהמה המקשה דלל אמרינן כתי
 האי גונא עוכר ירך אמו והכי מוכח נמי נפ' לו ערפו' ונראשון
 מי"ט ח"כ הנהמה שהיא טריפה מן הנטן מן התור' אינו מחמת
 דרוסה אלא מחמת חולי' כגון נעלה חמש רגליים כדאיתא נפ'
 בהמה המקשה י' ונראשון מחולין כשרבנו ללמד מן החורה
 דחולין נחר רובא רבו להוכיח כן מראשה של עולה שאמרה
 תורה ונתח אותה לנחיה ולא נחיה לנחיה' ולא תשעה המור'
 לנקב קרום של מוח וכן מחליה תמי' וכן מפכה שאמר' מור'
 ועצם לא השגרו בו י' וכן מפרש ארומה ומעגלה ערופה
 ומשעיר המשחלת שהן כלם שלמים ואין אנו חוששין שמה נקבו
 אחר מהאיברים הנטרפת בהם הנהמה לפי שאנו הולכי' אחר
 הדין ורוב בהמות הם נריאו' מכל טרפו' ומכאן נר' שהטרפו'
 כלם נוהגין במוקדשין ולא דוקא דרוסת הוא וכיון שנוהגין
 במוקדשין נוהגין בחולין שהרי כל עקר' לא למדנו שטריפה
 נוהגת במוקדשין אלא אותה שאסור' להדיוט כמו שנ' בראשון
 ממנו ח' ומה שאמר הכתוב ובשר נשדה טריפה לא תאכלו
 ה"ס לכל חולי הממית אלא שדבר הכתוב נהיה כמו שאמרו
 במכילתא י' וכ"כ הרמב"ם ז"ל נפ' דמהלכו' מאכלות אסורות
 זהו לשונו' האובל כזית מנשר בהמה או חיה או עוף טהור'
 שנטרפו לוק' שאמר ובשר נשדה טריפה לא תאכלו ונ' טריפ'
 זו האמורה נהרה זו שטרפה אותה חיה היער כגון ארי או
 נמר וכיוצא בהם י' וכן עוף שדרס אותו עוף הדורס וכיוצא
 בהם ואין חמה יכול לומר שטרפה אותה והמיתה אותה שאם
 ממה הרי היא נבלה ומה לי חמה מחמת עכמ' או הכה נסייף
 והמיתה או שברה ארי והמיתה היא אינו מדבר אלא כשטרפה
 ולא ממה אם הטרופה שלא ממה אסורה י' יכול אם נא' זכר
 ונרה הנדי נרגלו או נזנו או נאזנו ודף' והצילו מפיו יהיה
 אסור שהרי נטרף מ"ל ובשר נשדה טריפה לא תאכלו לכל
 תשליכון אותו שש אותה נשר הרשו לכלב הא למדת שהטרפ'
 האמורה בחורה היא שטרפה אותה חיה היער ושפיר' אותה
 ונתח למוח ועדיין לא חמה אע"פ שקדם ונחטה קוד' שמות
 הרי זו אסורה י' משום טריפ' הואיל ואי אפשר שחיה ממכה
 זו הנחה עליה י' נמצאת למד שהמורה אסרה מתה והיא
 הנבלה ואסרה הנוט' למות מחמת מכוחיה אע"פ שעדיין לא
 מתה והיא הטרופה וכשם שלא תחלוק במיתה בין ממה מחמת
 עכמה בין שנפלה ומתה בין שחנקת ומתה בין שדרסמה חיה
 והרנמה כך לא תחלוק ננוטה למות בין שטרפמה חיה ושנת'
 בין שנפל' מן הגג ושחברו רוב בלעתיים בין שנפלה ונמרסקו
 איניהם בין שזרק חץ ונקב לבה או ריחמה בין שנא' חולי' לה
 מחמת עכמה ונקב לבה או ריחמה או שגר רוב בלעתיים
 וכיוצא בהן הואיל והיא נוטה למות מ"מ הרי זו טריפה בין
 שהיה הגורם נדיד בשר ודם בין שהיה נדיד שמים אם כן למה
 נאמר בחורה טריפה דבר הכתוב בהווה שאם לא חומר כן לא
 חומר אלא שטרפה נשדה אכל שטרפה נחצר לא תאסור י'
 הא למדת שאין הכתוב מדבר אלא כהווה י' וענין הכתוב הוא
 שהנוטה למות מחמת מכוחיה ואי אפשר לק' לחיות מחמת
 מכה זו אסורה מכאן אמרו חכמים זה הכלל כל שאין כמות
 חיה טריפה י' ונהל' שחיי' יתבאר איזה חולי' עוש' אות' טריפ'
 ואי זה חולי' אין עושה אותה טריפה עכ"ל' וחזרנו מ"מ

יבין שמועה

אמיה

כלכלה ספק שוגרה אימא כלכלה ספק קניא ספק שוגרה אימא
 קניא חסם היינו טעמא משום דלא שכיח שוגרה דרובא ומדע
 לך דהא דק"ל דהוה טעמא לספק דרובא אלמא היכא דמלין
 לקולא כגון ספק כלכלה ספק שוגרה טעמא דמילתא משום
 דמסתבר טפי למתלי בהיתרא וטע"ג דאמרי' בפ' אלו טריפות
 איניקנית לה ריח' היבא דמשמש' יד' דטבחא כשרה דהא הלין
 בזיכא למא נבספא טריפות לקולא מלין שאני חסם שיט לפנינו
 דכר' למליה נז' להיתר' וזון דכר' למלות ט' לאיסור הילכך
 חס דרבו העוף שאפשר שנשטתה גפו מחמת כך מלין
 להקל:

פרק שלישי

בפ' ראשון מחולין אמרינן מנא הא מילתא
 דאמורבנא זיל נתר רונא' אחיא מרשה
 של עולה דאמר קרא ונתח אוחה לנתחיה ולא נמחיה לנתחיה'
 וניחוש שמא יקבץ קרום של מוח אלף משום דאמרי' זיל נתר
 רונא זכין רבו ללמוד זה משנייה עבס נפסח דאמר רחמנא
 ועבס לא תשכרונו' וניחוש שמא יקבץ קרום של מוח אלף
 לאו משום דאמרינן זיל נתר רונא זכין רבו ללמוד זה מאליה
 תמימה וניחוש שמא נפסק חוט השדרה' וכן מעגלה ערופה
 ופרה אדומה וישעיר המשתלח שאם היו טריפה פסולין ואי
 אפשר לבדוק שהרי מכוון להיות שלמים אלף משום דאמרינן
 נתר רונא' ואף עלגב דבשליה הויא סגויה דח' דילמא היבא
 דאפשר איפשר היבא דלא אפשר לא איפשר הויא דהיתר היבא
 ולא סמכ' דתניא ונקטי' מאי דהוה למפסח בה אמוראי
 מהנהו דאזלין נתר רונא' ורש"י ז"ל פירש שם טע"ג דלא
 אשכחן ראיא מהתורה דאזלין נתר רונא' כגון מהלכה למשה
 מסיני גמרינן לה אזלין נתר רונא' טפי' נדאפשר למכדק'
 ולמרנו מבין שאין צריך לבדוק הנהמה צ"ח טריפות שמו
 חכמים שבינו שנשחטים בהיתר מוקמין לה נחוקת היתר
 וכדאמרי' בפ"ק דחולין נשחט נחוקת היתר עומדת עד שידע
 לך כמה נטרפה משום דאזלין נתר רונא' ורובו נהמות לאו
 טריפות ניהו ורש"י ז"ל פי' צ"ל טריפות גבי בריס הפגימות
 שניקנה בתורה לשונו וכל הנך טריפו' חין לא טרחין להעד
 בהרייהו למכדק אבל כמה דלא משכחי' אזלי' נתר רונא' כדנפק'
 לן בפ"ק מחליה תמימה זמקראי' טונא' עכ"ל' וראיה דנר
 עוד דאמרינן בפ' אלו טריפות נפלה מן הגב צריכה נדיקה
 אלמא דוקא דאיחילי' בה ריעותא ח' ולא הכי' לא נדיק' לה
 ולא חיישינן לה כלל וזכאי' גמי אמרי' גבי הויא סימנא דהוה
 משרדא כרעא נתייתא דריח' וחלי' נהנהוה וזני' צריכה
 נדיקה כ"ח היבא דלא אפילו' בה ריעותא כלל זכין נמי אמרו
 שם האי אונס דריח' מתי' כלאו יבעיה' לה וזי' אית' לה
 מוגלא מחמת מוגלא היא וכשרה' זחי' לא מותנין עליה גילה
 או נדנפא חי מנכבא טריפה וכן אמרו נריחא דלושא אלמא
 חי לאו ריעותא לא נדיקין להו וזי' גמי נכמוכה לדופן חס
 העלמה במחיס נדיק' לה וזי' לא לא נדיק' לה' וכן נשחט'
 חולדה על ראשה נדיקין אס יקבץ קרום של מוח' אבל לא
 הכפה אותה אינה צריכה נדיק' וכן אס נחנלה קוז לנית
 חללה צריכה לבדוק כנגד כל החלל' אבל אס לא נכנס לנית
 החלל' אינה צריכה נדיקה' וזשמוט ג' בשוף שאמרו בנדק
 הריחא חס לא נשטתה טריח' כלל נדיקה' וכן אמרו גבי' הח
 דאמרי' בענין בני מעיים אדומים שלא הוריקו ושלקו והוריקו
 לא ניכול איניג' אלף כשלוקא דלא היא אחזק' ריעותא לא
 מחזקי' וזמקנו' כ' שאפילו נדיקת' הריחא אזלין נתר רונא'
 דהא צפרה אדומ' לא מצינן למנדק' ומתאיקי' לה נחוקת' כשר'
 ואס נא זיכין ונטל את הריחא ולא נשקה' או ששכח הטבח
 והוציאה כשרה והכי מוכח נירושלי' בפ"ק חין בדין דגרסינן
 התם דאזי' זחנים ונטלו בני מעיה' ואכלום כשרה וניחוש לומר
 שמא נקבו חוקת בני מעיים בשריבודאי' דנריחא אמרינן ולא
 על

בספר המצות שטרפות שמו
 אותם הכמי' חין נהם לא מכת
 מררות :

ולמרנו מבין שהולכין בכל

הטריפות נספקן
 להחמיר בכל ספקא דטריפות
 בין נספק דרובא בין נספק
 נקוב' או פסוק' ושאר טריפו'
 שמו חמיה' והרמ"ס ז"ל כח'
 צפ"ה מהלכות שחיטה שאין
 הולכין נספק טריפה להחמיר
 אלף בדרובה שהיא גפירוש
 בתורה' אבל נשאר טריפות
 יש בהם ספק שהולכים בהם
 להקל לפי שאין אלף מהלכה
 למשה מסיני' ואין דכרי'
 מחמיתין על הלכ' שגרה' שהיא
 כומר דכרי' עבמו שכתב נהל'
 מאכלות אסורות שבלם הם
 בכלל ונשר גשרה טריפה'
 ואפי' יהיה כדכרי' שאין לא
 הלכה למשה מסיני' הולכין
 נספקן להחמיר כדכרי' שהם
 מן התורה אע"פ שהרז ז"ל
 אין כן דעתו בהרבה מקומות
 שכתב בן' וכבר הגיה עליו
 הר"ם הנהו ז"ל נכאן וכן פתנו
 הרמב"ן ז"ל נספר המבו' שלו
 וגם הוא כתב נהלכו' טומאת
 מה שטומאת עבס בשעורה
 שהיא הלכ' שהיא דין תור' ולא
 דכרי' סופרים וכן כתב נפי'
 המנהג נמסכת כליס פתק
 שצנה עשר' ועוד שחרי
 בדרובה אנו הולכין נקבת
 מקומות להקל אע"פ שאמרו
 חוששין לספק דרובה שהיא
 אמרו בפ' אלו טריפות ספק
 קניא ספק שוגרה אימא קני'
 הרי שנספק דרובה הולכין
 נ' להקל' נרס גראן דכרי'
 רבינו יונה ז"ל שכתב הטרפות
 הולכין נספקן להחמיר ואם
 מצינו שנשטתה ג' העוף ואו

מעט כבודק שש' שרה וכדק ולא
 מנא חסם סירכא וכשרי' ח"כ
 נפטט בעור הבנים כדק אמר ידו
 לראוכפה כח שגס ולפסח שאלח
 רובן ומנא סירכא וראו החירכה כ'
 חני' האמנם לא דקדק אס מחמיר
 לחתך וחסה עומדת או עבד נכב
 וחסה סירכא וסחק ולא נדע מוכן
 כוונתו מה הימה ח"כ נכדו בני
 מעיים ובלקו אוחה בני אדם ביניה'
 כענבאס וגטלו אוחס גם הכודק
 הטני כחמדמס' אגסוף הויס נידע
 כדכר ע"פ עדים סני' ושלחתי את
 הכודק וזח' דקדקו בכל הריחא פ'
 דאעודי וזד' לחתוק עס הטבח
 להפחירו עשיתי' בעלמי' טדקתי
 אעס טיח' ולא תלחמי' בה שום
 סירכס כלל וסדוק הכ' אס סכנסי
 ידי לראוח כמה היא טמנה ולא
 דקדקתי בסרל' אף היחא בי סמכתי
 על הכודק בראשון שהיא וזי' ויתר
 מעט ופני' ה' לקדמי חלק הריחא
 וכני מעיים כח' אעס' האמנם
 סירכא הימה נעס חוקה ביותר
 ואמרי' כי סכמה נחוקה' היתר
 וסעודי דכ' על חתוק ונ' טכודק
 היקוק אוחה בתי' ח' האמנם
 כדוק סכ' ו' פדיו טראו כפ' אוחה
 סירכה' החוקה וז' לעמוד על
 פריחא סרי היא מהנעלת כקדוק
 לכן תהיה הכמה נחוקת איפור
 אחר סכודק פריטון לא מנא שום
 דבר ולא דחיי' איני' עדות ומדינן
 לכ לכל הני חוקות סני' פניס' אחר
 סר' בראשון אמר לא רחמי' ופני'
 אמר דחיי' בסירכה ולא הרמתי
 סר' לאו פסיקא דריחא טמנא כה
 מחט ונחמה הריחא דלא אפשר
 למיקס עלה דכ' ס' פיקא דאוריית'
 כמו פיר' הספר וכן כח' חתש'
 ס' ס' וז' כ' גמר' ורשו סאוסים
 על פמחירם ונאסרה הפרה וכל
 מקדמות וכל כליס ע' :

נשברה רגלו מן הארכובה נלמעה זאן ידוע אס יקוד' שחיטה
 או אחר שחיטה דאזלין לאומרה ומניא ראי' לזה דאמרי' בפ'
 השוחט שחט את השוט ונמכה' בגררת טמוט ואינו יודע אס
 קודם שחיטה נשטתה אס גלאחר שחי' נשטתה זה היה מעשה
 ואמרו כל ספק בשחיטה פסולה' ואומר הרז ז"ל דה' ה' לטאר
 ספקות שנטריפות והביא דאיה מאמרינן נפקת אלו טריפות
 ההוא אימרתא דהוה נירחנא דהוה משרדא כרע' נהריית'
 ח' ריימר ההיא שגרוגא נקטה מתקין לה דניחא ודילמא חוט
 השדרה אפסיק ארעא מאתקין עליה דבינה הבי' ש"מ דכל
 היבא דאזיל' ריעותא לחומרא אזלין ואף על גב דפסיק
 תלמודא התם כרבי יימר האי קאמרי' טעמ' התם משו' דשגרוג'
 שכיח חוט השדרה לא שכיח אלמא או חרווייהו שכיחי' או
 תרווייהו לא שכיחי' לחומרא מלין' והא דאמרינן התם ספק

על שאר בני מעיים שהביא שחר בני מעיים אפי' הם נפנינו אין
 לנו זקוקים לנדרוק אותם א"כ כשאמרו חוקת בני מעיים כושר
 כשאנו זכאים וגטלו אותם על הריאה הוכרכו לומר כן ולמדנו
 שאף בריאה לנו סומכין על הרוכ והכי אמרי' בפ' לו טריפות
 חי מי נקבה הריאה היבא דמשמש ירא דטבחא דחלינן דהא
 חלינן בואכ דחלמא אפי' בריאה חלינן וכ"כ הרמב"ם ז"ל וכן
 נראה ממה שאמרו נפרק אין צדין שנהמה מסוכנת אם יכול
 לאכול בזית מניח טניחא-מכבוד ויס שוחטין אותה ני"ט
 נראה מכאן שאינה בריכה הפשט ונתוח לנדרוק הריאה מן
 החור וכוון שהיא מסוכנת התירו לו מפני הפסד ממונו לשחוט
 אותה ני"ט אם יכול לאכול מניח טניחא וכן העידו בתוספ'
 שנה מעשה לפני רש"י ז"ל מנהמה שלא נדרק אותה ברי' ולא
 היה אפשר לנדרקה והתירה ורבותיו היו מחמירין נדבר והוא
 השיב להם לחמול שחייב חלנה והיוס נחויק אוחה נטרפה
 ונחמת טע' גדול הוא זה וכו"כ הרמב"ן ז"ל וכן היה הסכמ'
 כל האחרונים ז"ל והיבוא לנו מכל זה הוא שאין בריך לנדרוק
 נשאר טריפות אלא היבא דאינא ריעותא וכו"כ הרמב"ם ז"ל
 בפ"א מהל' שחיטה כל נהמה חיה ועוף נחוקת כשרות הן
 ואין חוששין להם שמה יש בהם טריפות לפיכך כששוחטין
 שחיטה כשרה אין צריכין לנדרקה שמה יש בהם ט' מהטריפות
 אלא הרי כן נחוקת כשרות עד שיוכל לה דבר שחוששין לו ואחר
 כך נודקין על אותו דבר בלדי' כיכר כגון שנשמה גף של
 עוף נודקין הריאה שמה ניקבה נפלה נהמה נודקין אותה
 שמה נמרכו אינריה נמרוצץ עכס הראש נודקין אותו
 שמה ניקב קרום של מוח הכה אותה קוז או זרק נה חץ או
 רומח וכיבא נהם אם נכנס לחללה חוששין לה וכריכ' נדיק'
 כנגד כל החלל שמה ניקב אחד מן האיברים שמתרק נקניחנן
 עכ"ל :

וב"ס אע"ג דחוקמי' בהמה נחוקת היחר ואם חי אפשר
 לנדרוק הריאה לא אכרי' לה לנהמה אם הריא' היא
 נפנינו נדקין לה כשרות וכ"כ רש"י ז"ל וסריכ' דריאה משו'
 דשכיחן נדקין נחריהו וכ"כ הרמב"ם ז"ל שהמנהג הפשוט
 בישראל כך הוא כששוחטין את הנהמה או את החיה קורעין
 את הטרפש בלנד של כנר ונודקין את הריאה במקומה אם לא
 נמכחת מלייה כשרכות וכח הר"ב ז"ל שמדברי חכמי התלמוד
 לא נראה כן אלא שאם נמכחו נה כמחים או אכעבועות או
 סרכות לדופן או ללג או לטרפש הכנר חוששין לה שמה ניקב'
 וכריכה נדיקה זהו לשוננו ז"ל ואע"פי שהר"ב ז"ל לא מכס'
 שורש למנהג זה בתלמוד כנר נדקו האחרונים ז"ל ומכחו לו
 שרש דבר בתלמוד ובמדרש אגדה שהרי נפיק אין צדין אחר
 נטיעה מקטעת גרליהון דקצביא וכנענע נדות כלו' שהנטיע'
 מחייבת אותם לשחוט שניטעה זו הכל ממחנין לה שלש שנים
 וקצביא אינס ממתינים עד שתנדק הריאה וכן נועלי נדות
 אין ממתינין עד שתטבול האשה ויש רמז נדבר מסמיכות לא
 תחבלו על הדם שלש שנים יהיה לכם ערלים שכמו שברך
 להמחין שלש שנים לערלה כן בריך להמחין נחכיל נהמה
 ונדם הגדה שחנדיק הריא' ותטבול הגד' והכי חיחא נירושלמי
 וכי למדנו ושמעין מהבא שברך להמחין עד שתנדק הריאה
 דליכא למימר קצביא היו אוכלין טריפות לא שהיו להוטיין אחר
 גרונם לאכול קודם נדיק' וכן פי' רש"י ז"ל וכן פי' הרמב"ן ז"ל
 נח דושי חולין עלי' ועוד הביא הרמב"ם ז"ל ראי' שנימי
 רבותיו ז"ל היו נודקין הריאה מדגרים נירושלמי נחם' בינה
 ר' יודן בעי דמאי מדבריהם ורשיית' הטרפה מדבריהם כמה
 דחימא רואין את הטרפה ני"ט דכוותא מפרישין את הדמאי
 ני"ט והיינו דספק טריפות הסרכות שאם תאמר נשראה נה
 טריפה אין רשיית טריפה זו מדבריהם אלא מד"ת עוד הביא
 ראי' ממה שאמרו נו למדנו כפ' ויהי גיוס השמיני בפ' וזאת

החיה אשר תחבלו א"ר יאודה כן פזיה מי יגלה עפר מעיניך
 אדם הראשון שחכה לא יכול לעמוד נכסיון אפי' עשה אהת
 והרי נניך משמרין כל המכו' שישנו להם עומד ונוטע מערב
 ומכס' מוזר טורה ומסקה ורואה פירות נטיעותו לפניו
 כשהן מנוכרות וקופצין דו ואינו טועם מהם כלום לקיים מה
 שאמר שלש שנים יהי' לכם ערלים וכיוצא אדם משרא לוקח
 נהמה שה' או עז או כש או שור ושוחט ומפשיט ורוחץ ונודק
 בריאה ונמכחת טריפה מונע דו ואינו אוכל הוא אומר אמרת
 ה' ברופה וכו' ומכאן למדנו שחייב אדם לנדרוק בריאה ולא
 לסמוך כזה על הרוכ לפי שזה המיעוט הוא מכוי ואין סומכין
 על הרוב שמיעוטו מכוי ודוקא נהמה או חיה אכל עוף לא
 שמענו לעולם נדיקת הריאה כשרכות אע"פי שאם מצינו נה
 סרכה יהיה העוף אסור שכל טריפות שמונו חכמים נהמה
 כנגדן בעוף אכל מסמחת חיה בריכה נדיק' ולא נמכח נשום
 מקום זכר לנדיקת הריאה נעוף שאם היו גוהגין חכמי ישראל
 לנדרוק הריאה נעוף היחך היה עולה על דעת חוקיה לומר
 שאין ריאה נעוף והוכרכו לומר יש לה בין אנפיה כעלה של
 ור' חלל ודאי לעולם לא נהנו לנודקין ונראה שכל מקום
 שהסמך לפלעות היא כשרה לפי שהיא מהודקת אם אכל
 אם כשרה לנד פנים היא טריפה מכל מקום אין לנו זקוקין
 לנדרוק אלא נהמה וחייה וכן כתב הרמב"ם ז"ל ונדיקה זו שאנו
 נודקין הריאה חיה מן המנהג בלנד אלא מדרבנן היה וכו' וחי'
 שאינה מן החורה וכמו שאמרו נירושלמי רשיית טריפה
 מדבריהם וכן מתלמוד שלנו יש להוכיח כן שאלו היתה מן
 החורה לא היו מתירין לשחוט מסוכנת ני"ט אם יכול לאכול
 מניח טניחא בלא נדיקה כמו שנחתי אלא מפני שהיא
 מדבריהם הקילו נה נשעת הדחק ולא שהחירו לו לאכול אלא
 כיון שיכול לאכול וליכא איסורה דאורייתא כשישמה מפני
 הפסד ממונו החירו לו נדיקין שהיא מותרת מן החורה מלאכת
 אוכל נפש היא וכן כתב הרמב"ן ז"ל וכן אם אגדה הריאה
 ולא נדקנו אותה אין לאסור הנהמה אלא שאין לפרסם ודבר
 זה נפני עס הארץ ואין עושין בו מעשה כמ"ס נסמ"ק וכספרי
 המרומה אלא בגדיים וטלאים שאין סרכות מכוויית נהם או
 מפני הפסד מרובה כמו שהתירו לשחוט מסוכנת ני"ט אם
 יכול לאכול בזית מניח טניחא בלא נדיקת הריאה וכ"כ שאם
 הטכה פוצית הריאה נמוזי קודם נדיקה וא"ל לנדרוק אותה

אמירה

עטס כל ליר כפרד מועד כדפי
 פטכה ניי אחד לשיעו ולא נדקו
 הנהמה קודם ספספה כי לא נמכח
 הודק ומרוב המשרות אחר לנו
 לפשיט אותו עד שיפא כדוק
 והגוי הפשיט אותו ועסה כל מה
 שפוא צריך לעשות והוביא הריאה
 עלי ידעת שום אדם ואחר כך כל
 סדיק ונעק ובה מעטה לירי
 ואסריו נדי טלא יפדו לעטות
 וקצת מחכמי ספיר כסביטו עמי
 וקצת לא הסכימו כי לא אמר הספיר
 אלא פמוד והאם כ"ר פטס בלדי
 זלתי הסכים לאסור ורשיית' לנדות
 לטכח ולא כסביטו עמי כנודו לטות
 לנו פטס וגם טלא לקפירוי פ"ב :

במרי נטיל ומה שאופרים בכל שהוא אינו אלא מדרבנן א"ת
 אם עבר ובפענן אעפ"י שלא עבר אלא על דבריהם הסבורי'
 והכל מודים כי נמוזי הם הסורים כיון שעבר על דבריהם
 שאסרום

יבין שמועה

שחסרום בשלימותם והוא פצען אף זה שעבר על דברי סופרים שאסרו לאכול מהנהמה עד שתדק הריחה אפי' טמא אצדה הריחה היתה מופרת אפי' מדבריהם כמו שאם נחפצנו האנושים קודם שנערכו היה הכל נחל אפי' מדבריהם כל' ומחמיר עכשיו שעבר על דבריהם משאר ההנהמה נאסור' וז"ל להחמיר מטעם דגו' שהמות שהם בשמות כמו שאנו אוסרים הגזרים אלו שנפצצו במזיד ולא הועיל להם לנטלם נמה שנפצצו כיון שנפצצו במזיד אלא שאם הוכיח הרי"ה כשגו' אף לקנוס שגג אטו מזיד נדרבנן זיש לסמוך בזה על רבי יוסף' שמענו וז"ל ג' דר' מאיר ור' יהודה פליגי עליהו והו' להו מרי לבני תרי כיון דנדרבנן הוא אולעין לקולא ועוד כיון דהלכה כר' יוסי' לבני רבי מאיר' לחודיה זרבי יהודה לחודיה והו' רבי שמעון נהדיה מכרעיה למפסק כרבי יוסי' דלא קני' שגג אטו מזיד וכן דרכם של הגאונים ז"ל לפסקו כמו שכח הרי"ה ז"ל בהלכות טומאה ונמסכת יבמות פרק הנז על יבמות' הוא בגמרא ועוד דר' יוסי' נמוקו עמו וכן פסק גמ' קמח פ' כיצד התגל כר' יוסי' על כיוצא בזה מזה הטעם אבל נמוז י' לאסור מן הדין' והרמב"ם ז"ל כתב דפ' ט"ו מהלכות מאכלות אסורות שכל דבר שהוא נאסר מש' קנס אינו נאסר אלא לו לנדו אבל לאחרים אותר' וכן נראה ממה שאמרו במשנהל שנת' נראשון מחולק ונפרק כידה ונפרק מרובה וכן הוא דעת הראש' ז"ל כשכח איסור משהו אבל הוא ז"ל כתב שטעם עשה כן דעשה להאכיל לאחרים נאסר אפילו לאחרים וליף לה' מהכח מחוץ לחוסם שהוא אסור לאותו ישראל שכל נשעלו' וכן אס' זה שהוכיח הרי"ה הוא שכן מוכר לאחרים כמו שהנהמה היא אסורה לו כן היא אסורה לאחרים:

כדברי רבי חייה ורבי אושעיא ואפי' דרבך ושמואל ואמר ליה רב המנונא לרב שטח ואפי' נדידי ודיך אמר ליה אטו און קטלי קני בלגמא און וכו' לכל מה שכתבו בהלכות והרנני' האחרונים' הטועה נדבריהם הרי הוא בטועה נדרב משנה וקול הדעת הוא כדאמרינן הטעם היכי דמי שקול הדעת אמר רב פפא כגון מרי תמי' ומרי אמוראי' דפליגי ולא אמר הלכתא' לא כמר זולא כמר זכונא' בעלמא כחד מינייהו והזל איסורו ועוד כאיך היינו שקול הדעת וכן היא גירסת הרי"ה ז"ל ונראה שני פירושים האחד שכל העולם נהגו בדברי האחד וזהו גבונא' בעלמא שכולכין' העולם על דעת האחד וכן פירש הרמב"ם ז"ל' והשני שהטל דשמעיה שהשמועות נחלמו הולכות על דעת האחד זהו שקול הדעת וכן פירש הרי"ה ז"ל' ונרסחטו היא זכונא' דשמעין כותיה דחד ונרסחטו א היא מוכחא זה הפירוש האחרון וכן אס' יש מחלוקת בין הפוסקים נענן אסור הטריפות יש לנו להחמיר דבשל תורה הלך אחר המחמיר וכמו שאמרו נראשון מע"ז היו שנים אחד אומר ואחד מתיר ושניהם שוין בחכמה ובמנאן הלך אחר המחמיר ואם האחד גדול הלך אחריו כיון לקולא בין לחומרא וכן הדין אס' קבלו אותו מקום חכם אחד להחמיר על פיו בכל דעיה' סומכין' עליו כיון להקל כיון להחמיר ולפי זה היו כותבין ע"כ שצטח לעשות פתחין לעשות חזמל במקומו של ר' ליעזר ולא מיחו נידים חכמים לפי שהיו עושים בדברי דבס' וכן פ' כל הנשר אמרו שר' יהודה כן נמורה היה מחיר נשר עוף צחל נמקומו של ר' יוסי הגלילי כן נדרביו וכתיב הרשב"א ז"ל שטעם קבלו בני העיר לעשות כדברי אחד מהרנני' כגון הרי"ה ז"ל או הרמב"ם ז"ל סומכין עליו כיון להקל כיון להחמיר אפילו בשל תורה שהרי עשאוהו כרצם זה כמד הרב ז"ל נחטובה א"כ המורה שלא כדבריהם באותו מקום געשה בטועה נדרב משנה' וטועה נשקול הדעת הוא נדרב שהוא מחלוקת בין שני גדולים שלא קבלו אחד מהם אנשי העיר עליהם ולא הכריעו ביניהם האחרונים אלא עשה העולם כדברי האחד להחמיר וזה הורה לאיסור זה הוא הטועה בשקול הדעת' ואם הוא מומחה כיון שידע יפה הלכות טריפות וקבלוהו עליהם בני העיר כגון במקומו' אפון להסרב מורה הוראות' וזה שנמנה לדרוק' נהמות שלהם און בעיר גדול ממנו זטעה חודר' אבל אינו משלם כין נשא ונתן כיד כין לא נשא ונתן כיד וכדאמרי' כפ"ק דפנהדרין רבא נדרב הונא דן דינא וטעה אחא לקמיה דרב אמר לי' אי קבלוך עלייהו לא משלם' ואי לא זיל שלם ואמרינן נמי מתי אטרא' כריה דרב נחמן דן דינא וטעה אחא לקמיה דרב יוסף אמר ליה חי' אה קריה להו זיל שלם ואי איניהו קרו לך לא משלם' וכן כתב הרי"ה ז"ל בפרק דיני ממונות בשלטה וכן הדין אס' יש רב בעיר והכורך כשמסתפק בדין הולך אליו דינו של אותו רב הוא כן כיון שקבלוהו בני העיר להיות רב עליהם ואם הבאק טעה בשקול הדעת היינו נשלים כדאמרי' גמ' אי לא קבלוך עלייהו זיל שלם כענין מר זוטרא' כריה דרב נחמן ומומחה הוא כמו שכח הרי"ה ז"ל' וכן כתב בעל העיטור וזהו אס' נשא ונתן כיד אבל אס' לא נשא ונתן כיד אינו משלם וכן כתב ס' הרי"ה ז"ל' ואם אינו מומחה וקבלוהו עליהם כגון שאינו יודע הלכות טריפות אלא שקבלוהו עליהם בני העיר או יחד מצוי העיר וטעה בשקול הדעת ונשא ונתן כיד חייב לשלם כמו שכח הרב ז"ל' ואם אינו מומחה ולא קבלוהו עליה' לא בני העיר ולא יחד מבני העיר כין נשא ונתן כיד כין נשא ונתן חייב לשלם כלל דמילתא' כל הנושא ונתן כיד כין טעה נדרב משנה כין טעה בשקול הדעת חייב לשלם ואינו

פרק רביעי שנינו בנבונה נפרק עד כמה מעשה נפרה של בית מנחם שניטלה האם שלה והאבילה ר' טרפון לכלבים ונח מעשה לבני חכמים כינה זה התירו אמר להם תודום היפח אף פרה' וחזירה יוצא' מחלכס נדריה של כפרים עד שחובבין האם עליה נשכיל' שלא תלך אמר ר' טרפון הלכה לה חמוך טרפון אמר לו ר' עקיבא פטור אמה שאתה מומחה נכ"ד וכל מומחה נכ"ד פטור משלם' ונרסין עליה בגמ' ומיפוק ל' דטועה נדרב משנה הוא וטעה נדרב משנה חוזר חטא ועוד קתני אחר דטועה נדרב משנה אמה אינו נמי בשקול הדעת טעיה מומחה אמה וכל מומחה נכ"ד פטור משלם' ולמדנו מכאן שאם האומר נהמה או עוף מפני טריפות טעה נדרב משנה כין טעיה מומחה כין שאינו מומחה אינו דין כלל' ואם הנהמה קיימת מותרת היא ואם מפני דבורו האבילה בעליה לכלבים אינו חייב לשלם לפי שאף זה לא גרמא בעלמא וגרמא נניין' פטור וז"ל דקי"ל כר' מאיר דלאון דינא דגרמי הכא פטור דלא דאף ר' מאיר דינא דגרמי אלא היבא דבריא הייבא כגון מכה שטר חוב לחניו וחזר ומחלו מזה הפסוק' חובו נדרבו של זה זכריה הייבא וכן כל כיוצא בזה אבל הבא לא כריה הייבא' כדנדרבו של זה שאמר טריפה הוא לא נחטוק בהייבא' ואם היה אחר אחר מכיר בטעומו לא האבילה לכלבים' וז"ל ר' יודן נדרבו סמך כנעלים להאבילה לכלבים לא מקרי מוץ שאף על פי שארס להיזיק לא נחטוק להיזיק ומאס הכי פטור אלא שאם נשא ונתן ביד שהוא נכחמו געלה ונמנה לכלבים מוץ הוא חייב וכן כתב הרמב"ם ז"ל בהלכות בכורות' ונפרק אלו טריפות כתב צה"ר דאפי' נשא ונתן ביד פטור וממה הוא' ונראה כי מה שכח בהלכות בכורות הוא דאחריתא ומהדורה נתדא' ואם לא טעה נדרב משנה אלא בשקול הדעת יש לי דינן אחרים' ודבר משנה הוא כל מה שכתבו הגאונים והפוסקים ז"ל בפסק הלכה וכמו שאמרו ז"ל בפרק אחד דיני ממונות אפילו טעה

יבין שמועה

לאוקומ' כדאגע צו טרן דאלו לאו אנע נכו טרן אף על גב דטמאניהו נהוראמו לא מקרימזיק כיון שלא נשא ונתן כיר אבל לעולם אומר גך דנין אנע נכו טרן נין לא אנע נכו טרן לענין חזרה אין מחזירין כיון דשויא תמכה דאיבורא נשקול הדעת בדברי הראשונים ז"ל ומה שאמר הר"ב ז"ל שחס שבע הראשון טענותיו של אחרון וחזר בו שאינו גאסר אני שומר כי גם הראשונים ז"ל יודו כזה שבין שהכיר האוסר שטעה באיבורו א"כ לא היה הוראה כלל ולא שויא תמכה דאיבורא דומה למי שאוסר דבר שהצדוקן אודים בו שהוא מותר. שאינה הורא' כלל מעיקרא וליכא מאן דאמר שאינו יכול לחזור בו הוא עכמו אפי' לא נשאל לאחר והמירו ודבר זה אינו צריך לפנים שהאוסר דבר וא"כ ראה כי בטעות אסרו חזר בו זמתיחו ולא אמרין דשויא תמכה דאיבורא אלא כשיש מי שעומד באיבורו והדבר הלוי נשקול הדעת ונס מה שאמר הר"ב ז"ל שאף אם לא הודה לו הראשון אם האחרון הוא גדול מן הראשון מחזיר הוראתו של ראשון זה לא יודו בו הראשונים ז"ל עקר הדון שחס שניה' שזן פשיטא שהולכין להחמיר בשל חזרה ולא נחה הכנייתו לומר אלא ששפילו האחרון גדול אינו רשאי להתיר וזה פירושו שאפי' התיר אינו מותר :

פרק הטישי אמר רבא חמס אונות אית לה לריש' תלמא תמינא ואתמי' משמאל' אי חסיר אי יתיר אי חליף טריפה . זה הוא כשהנחמה היא חלויה כרגליה ופניה כלפי האדם שימיה הוא ימין האדם ואלו החמס אונין הם מלמד האומות הגדולות . יש לשאול ובי רבא להוסיף על הטריפות בן וזה אמר' לקמן כהני פירקא כהיהו דר' יוסף כשנא דמחו צדידא דגשיא וקטליאכי להוסיף על הטריפות יש אין לא מה שמנו ומכמים וכן אמרו בהיהו דרב פפא בר אבהו דמחו צבוליתא וקטלי וכן שנתנו לא מנו חסרון צבולין ואין לומר דחתו כרנתיא דזה הכלל שהרי לא הוכירו נמ' אלא ששעממא וזו אינה מהם . וא"ת שזה הוא בכלל מה ששנינו הריאה שניקנה או שחסרה ש"ל לקמן דשקלו וטרו חסרון מנפנים גריאה אי שמה חסרון או לא זעמו לחוכאי ממתן ריאה שניקנה או שחסר' דחסרון מנפנים שמה חסרון או לא זעמו דאי מנחוז היינו נקב' דהיקו לאוקומא ליכא דר' שמעון ודלא כהלכתא מאי דוחקיהו כהני לוקמיה אליבא דהלכתא ואפ"ה גיבא למעמר מינה דחסרון מנפנים שמה חסרון דלעולם לא שמה חסרון . ואי תקשי ג' ממתני' דמתן שניקנה או שחסרה ואי מנחוז היינו נקב' לא תקשי גך כלל דמתני' לאו דחסרון דנפא מיירי אלא דחסרון האונין וכדברנא . ואיכא למימר דסנירא להו לרנן דחסרון דמתני' נגופ' דריא משמע ומשום הכי ליכא לאוקומא תלג' מנפנים ומשמע מי' דחסרון מנפנים שמה חסרון או מנחוז זאליכא דר' שמעון דלא טריף צנקנה עד שתנקב לגיח הסמפנות ואי חסרה טריפה וא"ת דר' קושין לרובתיה וכי רבא להוסיף על הטריפות נא וי"ל דכיון דמ' חסרון גריאה תתיא בתתני' אע"ג דמתני' לא היירי לא נגופה דריס' אי פריש רבא דה"ה למנן האונין לאו מוספ' על הטריפות הוא כנ"ל זכיון דאי חסיר טריפ' ה"ה אי אייתר טריפה דהא אמר' לקמן גבי בעלת חמס רגלים שחס הימה יתחת רגל שהיא טריפ' משום דכל יתר דנטול דמי והלא היא בחסרת . אונא אחת מתמש וכן פרש"י ז"ל בל יתר כנטול דמי הותר אחת כחסר אחת וכבר אמרנו דאי חסר טריפ' ונס לפי הרמב"ן ז"ל שפירש כל יתר כנטול דמי דנטול ממקומו דמי א"כ כשנטול האונה היפיר' הרי היא נקוב' וכבר שנינו הרי"ט שניקנה בכלל טריפות . ואי חליף נמי טריפה שלא תאמר זה אינו חולי שתמות ממנו הנחמה אלא שנוי הסדר שהימין חזר שמאל והשמאל חזר ימין דומה לאדם אשר יד ימינו ששמאלו חזר ימינו ואינו חולי וגם מטע' זה אמרו חכמי הטבע שאפשר

שימכא הכנר נכד שמאל והטחול נכד ימין ע"כ הוכרך רבא לומר שגם זה חולי הוא וככלל אין כמות חי' שאינו כמותניו הוא שהרי יש כחן חסיר וית' או ין דכרי רבא ונחסיר ונחליף קי"ל בותיה דליכא מאן דפליג עליה אלא ביתר במו שפרש . ומכאמי גסס הר"ה ז"ל דטעם דחליף הוא מפני חסרון כד ימין לא מפני יתיר השמא דהא קי"ל כדרא דאונ' ונדרא דאונ' קי"ל דמותרת ולא ג' כן שא"ג נלמוד מבאן שאין הענויה משלמה ולא מפלתיא כשום מקום שלמדו זה מבאן וגם תקשי למאן דב"ל דמשלמתי במו שנכתוב לקמן והר"ב ז"ל עכמו כן בתו דמשלמת ותקשי דריה ארידיה . ע"כ נ"ל שאיבור חליף הוא כשזן שנתנה בדרך של אונין אין כמות חיה טריפה שהחליף עכמו הוא חולי ומש' חסיר לנמו ומש' יתר לנדו לא מיטרפא למאן דאית גיה דענויה פשלמת ונחליף חסירא והרמב"ם ז"ל כתב שיעול' לא גאסר נחליף אלא א"כ נמצאת צלא ודהו ולענין מה שאמר רבא דיתר טריפה הפלגמו חסר מדמו דאע"ג דכ"ל לתלמודא כותיה דרבא דחסיר . וק' לנמי דכל יתר כנטול דמי וליכא מאן דפליג עליה דרב הונא דאמר הכי ורב אשי זרבינא דבחראי ניהו . ס' כוהיה כדאיתא לקמן בפירקין אפ"ה דיתר ס' ל' לתלמודא דלא נבל יתר אמרין דנטול דמי אלא יתיר שנה מחמת שנוי מנהגו של עולם כדריא הנכמות אבל אם אוחז יתר אינו מחמת שנוי מנהגו של עולם אלא מחמת גריאות גדול' ותוספת כח כמו האדם שנמכרו לו שש אצבעות זה היתר אינו כנטול משום הכי אמרין דיתר בדרא דאונ' לא מטרפא שאין זה אלא מחמת תוספת כח ונ"ל שאפי' למזנח לא מחסרה מחמת מזס דאע"ג דבעלה שלש ידיים היא אסורה למזנח כדתן נכרות ומייתו לה לקמן וזמרינן עלה דלהדיט גריא דהיינו דוקא ביתרון שהוא נמקום שאין בו טריפות דחסרה יד' אינה מטרפא אבל יתרון שהוא נמקום שהחסרון אוסר להדיט אלו היה אוסר לגובה משום מזס נס להדיט אוסר דבאנר שהנחמ' נטרפת אין לנו הפרש בין גבוה להדיט שאין אוסר לגבוה אלא משום הכנר כחוק וטריפה מנפנים כמו שהוכיח בראשון ממנחות כנ"ל ודברי רבא דיתר לא הודו לו בעלי התלמוד אלא כשהוא נמקום יובא חזק ממנהגו של עולם וזהו שאמר גמ' לית הלכתא כרבא דיתר והני מנ' דקימא כדרא דאונ' זהני הלכתא וכן פרש"י ז"ל שהוא ראה רבו הרב רבי יעקב ז"ל שהכסירה וכן פסקו הגאונים ז"ל דהיא דקימא כדרא דאונ' כשרה אבל אגנה אפי' נטרפת דאסר טריפה וכיבא נה דנרו חכמי הטבע כי הם אמרו כי כשיש תוספת באיברים או בגודל או בנפשו הוא מרנו המותר כמו האשה שחבר תאומים או האיש שהיו לו עשרים וארבע אצבעות כמו שזכר כחובו כשמואל יתהי עוד מלחמה נגד ויהי איש מיון ואצבעות ידיו ואצבעות רגליו שש ושש עשרים וארבע מספר וכבר מבאן גזול בעל ארבע כנפיים וכן אנו רואין בכל יום כיבא בשני חלמונים וזהו כשהגדולו ורבו המספר הוא נמקום הראוי כגון שיש לו שני ראשים . וכבר הזכירו ז"ל ההוא ינוקא דאיתליד והו' ליה תרי ריש' וראינו בחוך כיבא אחת אפרוח כשני ראשים וככל ראש שתי עינים . אבל אם אינו נמקום הנקוב הוא שנוי רע ואינו ממנהגו של עולם ע"כ כשראו שור אחד שיבא לו קרן כשוקו אמרו שזה הוא יובא ממנהגו של עולם ואמרו שהיא מפליאות הטבע שאלו היה לו שלש רגלים או ארבע נראשו אותו ויבשה הוא כמנהגו של עולם ואחא מפני תוספת כח . אבל כשהיה כשוקו הוא מפני שנוי הגריאה כמו האומן שהיה מקל הכלי מפני שנחנלה דעתו כן הטבע נחנבל דבמהו זו ואם הוא באנר שהבמה נטרפת בו נמקום שאינו נהוג כגון אגנה דריאה זה אינו מפני תוספת כח כמו . כדרא דאונ' אלא מפני בלבול היצירה ותלשות כח וכיון שהיצירה נחנלה הרי הוא

אותו יתיר כחסי' בנ"ל שעל כיוצא בזה אמרו כל יתר כנטול דמי ונלשון הזה כתב רש"י ז"ל נענין יתרה רב ואע"ג דאמרן בלוי דריאה לית הלכתא כותיה דרבא ביתרת הא אוקימנא והוא דקיימא בדרא דלוי דקים להו רבנן דלורחיהו נכחי אבל בני בני טריפ' למא דכנטול דמי ובני תלים דלאו אורחא הוא ודאי טריפ' ודקדק המלמד שיהיה יתרון כטרפא דאסא וכספר יורה דעה כתוב שזה השיעור אחר שנתחו הדיאה וכן נראה שהריאה נחייב נפוחה היא והרמב"ם ז"ל חפסו לזה השיעור נדקדוק שאם היה אותו יתר פחות מטרפא דאסא היה כשרה והרמב"ן הסכים עמו והגיה סיוע לדבריו לכל מקום שזכרתי חכמים שיעור נדקדוק מוכרחין אותו כמו שנאמר נפ' היה קורא אפילו מיל אינו חוזר ודקדקו בנמרה דווקא מיל אבל פחות ממיל חוזר וכן נפ' מי שמת חמרינן אמר רבא דווקא דיגר אבל פחות מדיגר לא והקשו בגמ' פשיטא אפילו דיגר מן מהו דמימא ה"ה אפי' פחות מדיגר והא דקמני דיגר אורחא דמילתא נקט קמ"ל ולמדנו מבאן שכל מקו' שהזכירו חכמים שיעורין אע"פ שאמרו אפילו דווקא נינהו אבל פחות מכן לא זה הוא דעמך ז"ל ואע"פ שיש חולקין עליהם דעמי נוטה לדבריהם כי הם היו נקראין נחכמת הרפואה וידעו זה מנח חכמתם כיהאמת הוא שהירון שהוא מפני חוספת כח אין הנהמה נטרפא בו ואם הוא מפני כלכל היצירה הנהמה נטרפא בו וכשהיתר הוא כטרפא דאסא הרי הוא שיעור אונס כי האונות הקטנות הם כטרפא דאסא ולזה חפסו זה השיעור וכיון שהוא שיעור אונס אלו היה מפני בריאות וחוספת כח היה במקום הנהוג בדרא דלוי וכיון שלא היה בדרא דלוי אלא בנבא אין זה אלא מפני כלכל היצירה והלישות ודינו של זה היתר כדקדקנטול שהאונות הם כדי לגשב על הלכ שהוא חס ולזה היו נכד ימין שלשה וגם ענוניא דורדא וכדכ שחאל לא היו אלא שנים לפי שהכד הימין הוא רב התנועה לפי שהוא יתר חס שהוא לכד הכנז שהוא יתר חס מהירחול שהוא לכד שמאל וכדכ נגזב ניותר וכשהוא בנדה שאינו מנשב על הלכ הוא כלכל היציר כיון שיש בו שיעור אונס שהוא כטרפא דאסא אבל אם הוא פחות מטרפא דאסא אינו שיעור אונס שהוא בדרא דלוי ובין שאין בו שיעור אונס אין בו כלכל היצירה אלא מפני חוספת כח ובדריאות על כן אין דין זה היתר כנטול שאינו לא כמו היכלות שהן גדלות בגוף הנהמה ואין מזיקות בפעולות הטבעיות כנ"ל וזה השיעור של טרפא דאסא לא חלקו בו בין דמה גסה למה דקה שכן שטיפש להייתה אונס כמין דק אף נמין הגם נטרפא בו הנהמה ומכאן למד הרב בעל העיטור ז"ל שאם חסרה האונס ועמרה על שיעור טרפא דאסא שהיא כשרה ונלמד מדבריו שאם היא פחותה מטרפא דאסא שהיא טריפה ואם זה היתר הוא מנפנים אמרי' עלה בגמ' הריהו דבניי נינהו דאיתו לקמיה דרב אשי סבר רב אשי למטרפא משום דלא קיימא בדרא דלוי ואמר ליה הונא מר בר רב אשי לרב אשי כל הני עזי בריאתא הכי אית להו זקרו לה שנתו עינוניא דורדא וי"מ בריאתא שרועות נאשפ' וי"מ בר אוח ושמיות ושני הפירושים כתב רש"י ז"ל וזה הפי' האחרון הוא מסכים למה שפירשנו שמחמת בריאות הוא נא זה המוספה לכל הפירוש הראשון נראה יותר נכון שהוא לשון בריאתא כמו שאמרו לעיל בריש פרקין הני חוי בריאתא קובי אצלן וכן לקמן בההוא גובתא אמרי' כל הני עזי בריאתא הכי אית להו זקרו ליה ענוניא דורדא לפי שהיא שומה לורר וענוניא כמו אנוניא מלשון אונס שהוא אודנא שהוא כמו און וכיון שזה היתרון הוא נמצא בקתם אע"פ שאינו נכלול אינו כנטול חס נמצא כמו שדרכו שיהיה בו והכי אמרי' לקמן בפרקין ההוא גובתא דהוה נפקא מני כפי להובילא סבר רב

אשי למטרפא משום כל יתר כנטול דמי אמר ליה הונא מר בר רב אשי לרב אשי כל הני עזי בריאתא הכי אית להו זהו מה שנמצא בנמרה בענין עינוניא דורדא ורבו זה הספקות מפני שאנו רואין כל הנהמות שלנו דהכי איתא להו ולפי מה שפירש רש"י ז"ל שלא היתה אלא אחת היכי חמרינן דכל הני עזי בריאתא הכי אית להו ורב אשי הכי הוה סבר למטרפא והלא כל הנהמות שלנו הכי אית להו וז"ל לא היתה נהמה כשרה לרב אשי על כן היה מפרש רבנו אפרים ז"ל כי שמים היו ומשום הכי הוה בעי רב אשי למטרפא משו' יתר לא דכיון דעזי בריאתא הכי אית להו אכשרא וזה הפירוש היה איפשר לפי מה שאנו רואים היום שכל הנהמות שלנו הכי אית להו אלא שלשון הגמ' מוכח דלא הוה לא חדא וכן כתב הרמב"ן ז"ל בחדושי' שאין זה הפירוש נכון ועל כן פירש רבנו יצחק בעל החוספות ז"ל דאע"ג דאמרין בגמ' דלית להו הכי אלא עזי בריאתא ואין חזינן דכלהו אית להו הכי לא קשה מידי לפי שהנהמות שלהם היו משונות מנהמות שלנו דבימיהן לא היו בהמות שלהם בענוניא דורדא כנהמות שלנו והביא ראיה שהנהמות שלהם היו משונות מנהמות שלנו שהרי אמרו בכבור' פרה בת שת' ודאי לכהן שלא היו יולדות בת עד שהי שתי שנים ע"כ הוא ודאי נכור ונדורו הללו הם יולדו קודם לכן זהו כתב ר"י ז"ל והוא ממה בענין שאין לדמות שני מספר האיברים לזמן העיבור שאיפשר שישתנה במהירות ומחיות אבל מנין האיברים איך ישמנה ואפשר היה לפרש שלא היתה אלא עינוניא אחת כדברי רש"י ז"ל והיא זר ענוניא אע"ג דכלהו הכי אית להו מפני שרבה לא הזכירה ולא הזכיר אלא חמשה אונס ותפסו דבריו בפשיטות שאין שם יומר ולא היו טנחים לבדוק אחר הנהמות ובפרק גיד הנשה אמר רבי יוחנן אגא לאו טנחא אגא והלא אמרו על חזקיה שהיה רבו של רבי יוחנן בנו של רבי חייה הגדול מדברי רבי נכר שאינו בקי במרגולין שהיה חומר אין ראה לעוף כלל ועל כן היה אפשר לומר שרב אשי לא היה יודע שהנהמות יש להן אונות עינוניא על כן רבה לאסרה משום יתר דלאו בדרא דלוי ואמרו כל הני חוי בריאתא חוי עזי בריאתא הכי אית להו ולאו דווקא בריאתא לא שטפא דלישנא בעלמא הוא וכשרה דההוא ליאשי דאיתמר בני גובתא דמרויבו חמריהו מר בר אורא לרב אשי והתם דאיתמר בדווקא והכא בלאו דווקא והרבה לשונות יש במלמד שנאמר בלאו דווקא מפני קצת מקומות שנאמר בהם בדווקא כדחמרינן כפ"ק דיומא דאמר מר כל פונות שאתה פונה לא יהיו אלא דרך ימין למזרח וכתב רש"י ז"ל הכא לא שייך למתניא אלא בזנחים שייך דאירי החס נתינת כגש המזנה לדרוס ויליף לה ממעלותיהו פונות קדים תן מעלותיו לדרוס כדי שיהיה מחלת פניומו לקדים כשפנה דרך ימין דכל פונות דרך ימין הן דמי בר יוחאאל וכו' ואגברא דהיהו גרסא נקט בכל דוכחא למזרח ולא שייך למימר אלא דרך ימין עכ"ל וכן בפרק חזקה כגון שהכיר כה שהוא נתחמרו והיה לו לומר נתפרחו מפני סבת גרסא אחרת שזכר בה נתחמרו בדווקא כמו שכתב רבנו שמואל סס' וכן כפ' מפני אמרו בני דמאי כיון דאי בעי מפקד נכסיה וחזי ליה ולא היו כריכין לאותו טעם נאותו מקום אלא שטפא דלישנא הוא משום דאיתמר הכי בפסחים וזכרנו ונמנחוח וכן כתב סס' הרמב"ן ז"ל ומה שמחזיק זה הוא שלעולם לא נמצא עינוניא לעזי בריאתא שלנו יתר משאר בהמות כנ"ל וכאב רש"י ז"ל דמדובר רב אשי למטרפא ש"מ לאו אורחא ובהני דין דאיתא ברובא דידהו אי משכחינן דלית בהו עינוניא כשרה עכ"ל ולדברי רבי אפרים ז"ל דפירש דשמים היו אי משכחינן דלית לה כיון

יבין שמועה

דכלהו אית להו הוה מסתבר
למטרפא שהרי הוא חסרה
וכן הוא דע' הרי"ל נכרלונג
ז"ל חבל הרמ"ס ז"ל כתב
דכשרה כדברי רש"י ז"ל ואם
יש שם שמי עינוניות כתב ז"ל
שמעתי מפי מורי הזקן ז"ל
שנחלקו בה שני גדולי הדור ר'
יבין יוש :

יהודה בר' ברוך וחבריו ולא פירש לי דעתו וז"ל שהיא טריפה
דהא ימירא דניני בניי הוא ולא חורחא דהיא גופה לא חכש'
אלא משום דהגך נריחא הכי אית להו' ולדברי רבינו אפר'י
ז"ל היא מותרת שהרי פירש דמרי עינוניתא שלדברי רש"י ז"ל
היא כשרה' ולדברי רבינו אפרים היא טריפה' ואם יש שמים
לדברי רש"י ז"ל היא טריפה' ולדברי רבינו אפרים ז"ל היא
כשרה והגאונים ז"ל הסכימו להחיר תרתי עינוניתא' וכן
נראה מדברי הרי"ף ז"ל שכתב בתם והני מלי מקמה משמע
דכל מעוואי היא כשרה וכן חדא וכן מרמי וכן נהגו להחיר'
וכן דעת הרמב"ן ז"ל בחידושי'ו לסמך על הגאונים ז"ל' ויש
לדקדק עליהם שאם שמי ענונית הם כשרות היו מן הדין
לחסור כשהוא חסרה ונלמה' נהגו להחיר אותה שאם בפירוש
רש"י ז"ל החסרון ממירה אוהרן אפרה' ולפיכך רבינו
אפרים ז"ל החסרון ממירה והחסרון אוברה' ונראה לי שאם
הענונית כיון שאינה נדרש דלוי' אינה כשאר אונות להחיר
גימרון שהרי היא נדרש נוסף מחמת תוספת כח וגדול רב
וגם כשהיא חסרה אין להפקיד עליה שאינו אלא מפני מיעוט
דס שיש נבמה ולא הפיק לעשות אומן מאוסת ולפי זה בין
אין לה בין יש לה שמים כשרה היא ואינה יתר בלא דרש דלוי'
ביון דמשחכתא כהו ענונית כל מגואי' בדרש דלוי' מקרי וכל
זה כרי לקיים המנהג וכן כתוב בפרש' יורה דעה שכן עקר'
דלענין' אם חסרה אחת מימין יש שם וזה הענונית אם
היא משלמת או לא כתב רש"י ז"ל שהוא מכה נמש'
הנכלים שאם יחסרו מנין האונות של ימין' שהיא משלמת וכן
הוא דעת הגאונים ז"ל וכן הוא דעת הרמב"ם ז"ל וכן כתב
הר"ב אל ברבלוני ז"ל' חבל רש"י ז"ל כתב שאין הדבר נראה
לענינו' הוא ילולא קימא בדרש דלוי' ויש לבמוך כזה על
הגאונים ז"ל עלפי דעתו של רש"י ז"ל שהוא מכסיר נשאין סם
ענונית היה יותר קרוז בומר שהיא משלמת לפי שאין זה חסרון
אלא שני מקום שחמה שהיא רגילה להיות בדרש דלוי' נשמה
מקומה לפני' נמקום הרגיל להיותה סם' חבל לדעתו של
רבינו אפרים ז"ל שהיה אובר נשאין סם ענונית היה יותר
דלוי' למר שאינה משלמת שכיון שהיא כריכה להיות סם אין
תשלים חסרון האונות בדרש דלוי' חבל מ"יש לומר כיון
שהסכמנו להחיר החסרון והחסרון הוא הדין שיש לנו להחיר
בשהיא משלמת שאין זה חסרון כיון שנמצאת זאת במקומה
הגון ודעת דלוי' מקריא :

במצא דין הענונית בין בכד ימין בין בכד שמאל בין אינה
בין יש בה שמים כשרה' ואם חסר ממנין האונות
ממנין הענונית משלמת וכן נראה מדברי הלכות גדולות שכתב
חי קיימ' ההוא ימיר' בדרש דלוי' זכני זכני כשרה חי אשתכח
על גבה בין מהאי גסה בין מהאי גסה אפילו זוטא נטרפא
דאסא טריפה' ונראה שדעתו לומר דכל מגואי' בשרה וכל
על גבה בין בכד שמאל בין בכד ימין טריפה' וכן נראה דעת
הרי"ף ז"ל שכתב זה מ מקמה חבל מגנה אפילו נטרפא
דאסא טריפה משמע דכל כד פנים הוא מותר ואינה טריפה
אלא מגנה וכן נראה דעת הרמב"ם ז"ל' חבל הרב בעל
העיבור ז"ל סובר שאפי' בכד פנים אם אינה נמקומה הורדא
בכד ימין טריפה וכן נראה דעת רש"י ז"ל שהוא גורם וה"מ

מגואי' ופי' הוא ז"ל חבל מתחילי אפי' נטרפא דאסא טריפה'
והרמ"ם ז"ל נראה שהוא מכים לזה שכתב שאם נמצאת בכד
שמאל שהיא טריפה' חבל מדעת הרשב"ם ז"ל נראה שהוא
מכים להחיר והרמב"ן לא הכריע בחידושי'ו בדרש'ו מ' ויש
להקל כי מחמתי' בפרש' ארמות קיים כי בחידושי'ו נהגו להקל
בעינונית שנמצאת בכד שמאל להשלים מנין האונות נפגי'
הרמב"ן ז"ל :

דאמרן בגמרא התי ריאה דמתי' לאופתא טריפה ומפרשי'
לה נחד לישנא נמ' דלית לה חמוכה דלוי' שהיא
כמו נקעת אחת' ולא ניכר בה חימוך האונות' וכתב רש"י
ז"ל דדוקא דשיעור לגמרי שאין ניכר שום הפרש ובדק' חבל
אם יש שם כמין הפרש ניכר בו כשרה ויפה פירש שז' אונות'
יש לה חלא סנדקו ולא יהא אלא סרכא הרי אמרו דמרי' אונות'
דסרינן להדדי כשרה' וי"א שאם אין הפרש ניכר גנייהם
וכשנפסחין אותה ניכר הפרש שהיא בשרה' ודעת יפה הוא
זה שהרי נהמה בחייה נפוחה היא וז"כ הרי בחייה היה לה
הפרש אונות' וי"א שאם אין הפרש בלל גנייהם דמייחין
בכינה דחליש פומיה בלומה שהוא חד וזק וזהו לשון חליש
וחומר יפה ופסקין להו חי מחמוין כתרתי כשרה דודאי
מסרך סרינן וחי לא טריפה' וכ"ש שאם כשעניר אכבעו
בנייהם הם מתפרקות שהיא כשרה שתי אונות היו אלא
שנסרכו ובשרה' וכתב הרמב"ם ז"ל שאם הם דבוקות כולו'
אלא שיש הפרש בנייהם בעלה של הדם כשרה' ויפה אמר
זהו הוא שיעור אונות ולפיכך היא אוברת מגנה כמו שכתבנו
וכיון שזה הוא שיעור ח' ב' אינה חסרה כלל אלא שהיה נראה
דדוקא בשזה הפרש הוא נסוף האונות נחלת הפרש חבל
הוא כתב בין שיהיה צעיקן בין בסופן בין באמצען והיה
אפשר לחלק שנסופן צריך בעלה הדם שזו היא האונות חבל
באמצען או צעיקן אפי' פחות מעלה של הדם היה מספיק
להכשירה שכיון שיש הפרש מעט גנייהן אעפ"י שנדק בסופן
אונות היא חלא שנכרחה חבל מה נעשה בדר הורה זקן וכ"ש
שארם להחמיר באיבורי' מורה :

פרק ישי אמר רבא הני תרתי אונות דסרינן להדדי לית
בדיקוחא לאכסורי' ולא אמרן חלא שלא בכדרן
היינו רבייהו חבל כסדרן רש"י ז"ל פירש כי טעם הכרעות
הוא לפי שאין סרכא נלא נקב ומחור נקב עגלה סרכא זו
ונסחבה נמקום אחר ואעפ"י שהסרכא סוממת הנקב אין
מוציאה רוח הרי אגשו קרום שעלה מחמת מבה נראה חיי'
קרום ומשום הכי' בשם סרכא היא שלא בכדרן טריפה' שז'
הולכת לבחון וזו האלכת לבחון' וסוף הקרום הזה להתפרק
וכשרה בשרה שז' ענינה על זו ואינן מתפרקות והקרום
הולך וחזק ונלשון הזה כתב וכל סרכי דריאה קרום שעלה
מחמת מבה נריח' גינה הילכך אע"ג בלא מפקא זיקא טריפה'
עכ"ל ובכד הקשו עליו שאם אין סרכא נלא נקב כסדרן מחמתי'
בשרה שכיון שהם כסדרן לא יתפרקו ואעפ"י כן היאך יבאום
והרי קרום שעלה בגופה של ריאה שלא נסתך נמקום אחר
ועלה בו קרום אינו סומם אף על פישאין לו מי שיפרקנו'
זעור מה היעלה' דדיקה בפוטרי' שהאכירי' נמ' והא חמוין
שאעפ"י שיש שם נקב הקרום הוא כוחס אוחו ומה תועיל לו
דיקה זעור' שאם אין סרכא בלא נקב סרכא חלוי' חסורה
היא ונפיתה לא תועיל לה דאפילו לא מפקא זיקא קרום הוא
שסומם אוחו וקרום שעלה מחמת מבה כריאה אינו קרום
ומנהגן של ישראל להחיר סירכא חלוי' ונתוספות אומר שיש
סרכא בלא נקב לא טעם איבור' הוא מפני שעתידה להתפרק
ולניקב וכיון שעמידה לניקב הרי היא בנקונה מעשה וכתב
בסדרן לא יתפרקו ומשום הכי' שרי' חבל' עדין זיקה מה
שנדקו בפוטרי' בין בתרי אונות שלא בכדרן בין באומה לרופן
ומה

ומה כועילה נדיקה זו דהא' חמת שחין כה נקב כלל ומסוס
 שעתידה להקנב אסרמה לך וליך מוציאנה נדיקה זו מהשטח
 זו ועוד נריאה הסרובה לדופן ואיכא מכה נדופן חפי' תלין
 נדופן חמאי גירא דילמא כשתתפרק תנקב הריאה דהא שלא
 במקום רבימת הוא' והרמנ"ס ז"ל דעתו כנעלי התוספות
 ואפרש השמועה כך דכשלא כסודין ליה לה נדיקותא דשמה
 נפרקה קצת וניקנה הריאה נקצת מקום חיבורא' וחיפי' לא
 מפקא זיקא שמה מתפרק וסופה להקנב נפרוקה ומאי זה
 מקום שמתפרק תנקב הריאה ונלמא לדופן הוא נדיק ליה
 רב נחמיה בפוסרי ואם עולה נפסיה ודאי לא נתפרקה כלל
 ואם מתפרק שמה נדופן מתפרק ואין בנו כח לאסרה מעמה
 ומי זוטרא דהוה מתני להא דרב נחמיה בחרתי אונד דסריב'
 היה כבוד שבין שלא נתפרקה הריאה וזוהי שלימה היא אין
 לאוסרה על העמיד שמה מתפרק ורב חשי אחיקי ליה דיבין
 דחי מפרקה אי אפשר בלא נקינה מעמה יש לנו לאוסרה
 אעפ" שערין לא נתפרקה כיון שעתידיה להתפרק מה שאין
 לומר כן נלומא לדופן שכיון שלא נתפרקה וכשתתפרק שמה
 מהדופן מתפרק אין לנו לאסרה מעמה ומה שחלקו נגמ' בין
 יש מכה נדופן בין אין מכה היה נראה דחמי שפיר לפי שטח
 רש"י ז"ל סבור שחין סרכא בלא נקב דכשיש מכה נדופן
 אשתכח דהיא סרכא לא מחמת נקב דריאה היא אלא מחמת
 דופן דתימליד ניה ריעתא אבל אי אסור סרכא מפני
 שעתידה להתפרק וליקנב מה הועיל אם יש מכה נדופן שמה
 כשתתפרק מתפרק מכד הריאה ותנקב ומירץ הרמנ"ן ז"ל
 בין שזאת הסרכא ממקום המכה שנדופן יצאה אינה נאחזת
 נדיקה אלא מעט נקרוס העליון וכשתתפרק משם לא יקנב
 לא קרוס העליון אבל כשיוצא מהריאה עכמה היא מסחרת
 הרבה וכשתתפרק תנקב הריאה ודבר זה מילמא דמסחרת הוא
 שהרי העיר הר"ב ז"ל טראה סרכא דקה מאד שאמכו בה
 והנייה תחכה גדולה עמה ולפי דעת זו יפה מקיים מנהגן
 של ישראל שמחירין סרכא תלויה שכיוון שאינן חוששין לנקא וזו
 לא מתפרק שעינה מסתכמת כלל הילכך אין לחוש לה כלל
 ואפי' נדיקה לא נעיש ותמה מהרמנ"ס ז"ל שהצריכה נדיקה
 ואין טעם נכון נדבר שלדברי האומר אין סרכא בלא נקב לא
 מהיין נדיקה לפי שהוא קרוס ועלה חמת מכה נדיקה אינו
 קרוס וכן היו מקצת הגאונים ז"ל אוסרין אותה וקורין לה
 סרכא בת יומא' ואם יש סרכא בלא נקב ואין טעם איסורן
 לא מחמת שעתיד להתפרק וליקנב זו עולה תלויה לא מתפרק
 ולמה צריכה נדיק' וכל החמוגי הסכימו להחיר' בלא נדיק'
 וכן הוא המנהג להחירה ושלא לחוש לנקב כלל שאינו לא ריר
 בעלמא שהוא מטפיה מן הריאה שהיא שואבת כל מיני משקין
 כמו שהזכירו בפ' הרוחה והיא מטפחת כמו כלי חרס המלא
 מים המטפיה הנקרא בלשון חכמים מדייתא ואין ריר זה
 מחמת נקב ומטעם זה הורה מר יעקב לחשוז נקינה ולנענע
 הריאה שלשה פעמים יפה יפה וכל סרכא שתנקב ע"י נענע
 זה כשרה לפי שאינה אלא ריר ועל זה נוהגין נקצת מקומות
 להכשיר הסירכא שנתקח כשהטנח מכניס ידו בנחת לכדוק
 שזומרין שאינה סרכא אלא ריר בעלמא שנתפס מליחות
 הריאה שהסרכ' חפי' אם יפרוך האדם כל היוסבין האצבעו'
 היא הולכת ומחוזקת וכן הסכימו כל השיטה של מר יעקב
 ומר רב דקד גאון ומר אבימי וכמה גאונים ותלמידים וכן
 הורה הר"ש ז"ל ובתב רב יצחק הלנן ז"ל כחללת נדיקותי
 הטרפתי כמה נהמות שמכחתי נהן פרכות דקות מספקא
 וטעימי וטועה כל מי שטורף סרכא בת יומא כי נמצא בה ג'
 ונתוספות קדמונו כי סרכא בת יומא אם לא שיכנים ירו
 חתמיה ומנדיה קצת אם נפסקת מאליה מחמת הגנהה כל
 דהוא היא בת יומא ואם לאו היא נטרפת וקבלה היא מרנות

ומאת זנתי הזנח הנקיאים כי הנהמה שלא הושקחה מיט
 סמוך לשחיטת' כלה מלאה סרכות דקות וקטנות ודוקא כה"ג
 אבל אם משמש בסרכא ואם מתפרקה ממירין חוזה יש לחמו'
 בידן וכן כח הרשכ"א ז"ל כל סירכא שאמרנו אין הפרש בין
 אם תהיה עבה וחזקה בין שתהיה דקה שדקות לא כהללו
 שממעבין ביד ואם נתמעבה תולין להקל וכל האהגין כן כאלו
 מחכילין טריפות לישראל שזה לא שמענו לחכמים באוס מקום
 ודע כי מעשה כל לפני נריאה שהיה יוצא ממנה חוט עב
 קצתו לכן כמו השומן וארוך הדכה והיה מודולל ודנוק נדפגו'
 ואחיותו בידו נחתה ונפסק והחמיה בהעטה כי הדבר נראה
 שלא היה זה מחמת נקב שהיה נריאה שחין זה דומה לריר
 היוצא מהנקב ולא הייתי חושש שיתפרק מהריאה ותנקב הרוא'
 מחמת נפישתה לפי שהיה חרוך הרב' ומדולל על כן החמיה
 ואעפ" שהמרנו סירכא תלויה אם ראונו נדופן סימן סירכא
 אם אומר הנדוק נריא לי שלא הייתה שם סירכא דנוקא נאמן
 הוא דער אחד נאמן באיסורין כמו שכתבנו ולא נסמך הדבר
 ורצונו שהסרכא היא כנגד אותו סימן יש לחוש לה ויש להחיר'
 בנפיהה שלא לאחד ממונן של ישראל וכתב בספר המכחם
 שאם סרכא יוצאה ממקום למקום באונא אחת או באונא א'
 נהגו להחירה בנרונה כדין סרכא תלויה וכן כתבו בשם
 הראש"ד ז"ל וראיתי מי שכתב סרכא תלויה היוצאה מנועה
 היא טריפה ודברים קרובים הם דמלין קלקלה במקולקל כל
 זה כתבנו על שטח התוספות והרמנ"ן שאומרים שחין סרכא
 בלא נקב אבל יש להראש"ד ז"ל דעת אחת שחין סרכא בלא
 נקב וה"ה הוא מחיר סרכא תלויה לפי שהסרכא כשעה כן היא
 ואם אינה מסחרת אינה קרויה סירכא ולא יצאתה לנו
 חומרא מסכנתא זאת' אבל חיי אומר דדוקא שלא במקום
 רבייתה אין סרכא בלא נקב אבל במקום רבייתה תולין שמפני
 דוחק רבייתה עליו נעשית הסרכא ולא משום נקב' ולפי
 שטה זו אומרים דאונא (דין אונא לעבס לנד) הסרובה
 לדופן אפילו לגרמא כשרה סכרסא זו לא מחמת נקב היא לא
 מפני דוחק רבייתה וכמו שאמרנו נגמ' והוא דסניך נכשרא
 היינו נריאה שניקבה ודאי דנעיש סחימא חזקה אבל אם אין
 שם אלא סרכא חפי' סניך נגרמא כנ"ל הדבר נראה שלא
 מחמת נקב היא לא מחמת דחק רבייתה ורש"י ז"ל היה אוסר
 ודיק ליה מלישנא דגמ' דאמר דסניך נכשרא דהויה סחימא
 שריא ולא מפרקא' אבל בצלעות עבמן אין זו סחימא
 מחקייתא' וכן כתב הרמנ"ן ז"ל שיה פירש וזה לפי דעתו
 שאין איסור הסרכא אלא מפני הנקב אבל בסוף המס' תח
 שפירש שחין טעם הסרכא מפני נקב כתב בדברי הראש"ד ז"ל
 דחי ליכא אלא סירכא חפי' סניך נגרמ' כשרה וכן כתב רבינו
 גרשו"ר ז"ל ובשיש שם נקב הרמנ"ן ז"ל מחמיר לאסור חפי'
 נכשרא ובגרמ' והרמנ"ס ז"ל הוא אוסר חפי' אין שם נקב אם
 כתב הרמנ"ס ז"ל שאינו ז"ל היה מן האוסרין והוא מן
 הממירין וכן הוא המנהג ונשם רב שר שלום ז"ל אמרו דלאו
 דוקא אלא אפילו אינו מסוכן הרבה אלא סרוך בו מעט ויש
 מהגדולי' שלא היו מחלקין בין גרמא נכשרא אבל היו מכריזין
 נדיקה כאלו וכו' וזו לא הסכימו האחרונים עליה' והרא"ש
 ז"ל היה אומר לעבס ולנשד אסורה ונתן טעם לכריו שאם
 זאח היא נקובה מה הועיל סחימת מקום הנשד כיון דגרמא
 לחודיה לא הועיל סחימה וזה לפי דעתו שחין סרכא בלא נקב
 אבל כנר הסכימו שלא מחמת נקב נאה סרכא זו וכיון שהיא
 מדונקת נכשר במקום רבייתה לא מתפרק משם ועל ידי אותו
 דינוק לא התפרק מהעבס וגם הרב ז"ל סוכר דשרי' לה נחר
 רינא כי נפקא משני מקומות אחד לאיסור ואחד להחיר כמו
 שאכתוב דעתו לקמן' ואחר שניארנו טעם הסרכות והדינן

יבין שמועה

היוצאין לנו מזה הטעם דרך כלא נפרד אומם דרך פרט נפרד מיוחד :

פרק שביעי

הוא דומה רבה הני פרחי אגוי דסמיכין להדי לית להו נדיקתא ה"מ שלל כסדרן חנל כסדרן היינו רנית ייחוס יס חוקקין טכין שלל אמר טרם נכשרה ש"מ רטלל כסדרן לית להו נדיקתא הא כסדרן לית להו נדיקתא חנל נלא נדיקתא חסורה וכן נמשא במקצת חסונו והרמנ"ן ז"ל כתב שטין זה הדקדוק יפה לא שלפי סרכל אוסר אותה משום חשש נקב ולא מהמת שהסרכל עבמ' היא אוסרת והיה ראוי לנודק' לפי' אמר בלשון הזה ולשנא דדוקא הוא ולא נלמוד ממנו דכסדרן כריך נדיקה וכן פטט המנהג דנשלל כסדרן חסורה ולא מועיל לה נדיקה וכסדרן מותרת כלא נדיקה זר"ם ז"ל כתב כך קנלה נידר רב מפי רב חפילו הריכי מרי אגוי נאמצע ועקרון מפרקי מהדרי זב"ש א"ס דנזקות זו על גב זו הראשונה עם השלישית ודאי טריפה . ובתב הרמנ"ן ז"ל כי הגאונים ז"ל כתבו כיון דחור על הגרמה היינו רניבמה ורניעמ' לא איכפס לן נחאי סרכל כיון דהייע רנימייהו כדאי' לנהמה נחיה חפילו לא סרינ דחקי אהדי וכשרה וכן הורה רבי' יצחק ז"ל בשטוב' הלכה למעש' שמוחרם כן שכן נפרדן נעיקרן ונחנרן בסוף ונן שכן נחנרן באמצע ונפרדן מכאן ומכאן או נחנרן מכאן ומכאן בלבד שיהיו עומדות כשורה וסמך לו על רבינו האי ז"ל וכן נהגו ראשוננו לסמוך על דברי הגאונים ז"ל עכ"ל הרמנ"ן ז"ל עוד כתב שיש בכלל זה חפ' מחונרין נשיפולי דלוגי דכסדרן הוא דשרה . וזהו לא הסכימו האחרונים ז"ל (דן סרכל משיפולי לגב או מגב לחמון) עמו חנל בתנו דנשיפולי לא מקרי כסדרן וחפ' מחונרן לגב או מגב לגבי' כתב ר' יהודה אל בצרלוני ז"ל שהיה טריפה . וכ"כ רבינו זכנ המנהג אע"פ שמדברי רש"י לא היה נר' שהיה מותרת דלא אטכח שלל כסדרן לא מרשטוני לשלישית וכן נראה דעת הגאונים ז"ל דנשיפולי שלל הסכימו האחרונים ז"ל על הרמנ"ם ז"ל אג נוסה להעלותה נקפיהה ואם אחר הנפיקה גדליה מחונרן לסימון חני מתדה דנהמה נחיה נפוחה היא וחפ' היא משפטט מהחיתוך אל השיפולי אם הרוכ הי' נחמך אגיי ממיר' דכסדרן היא וכיון שהסכמנו לומר שא סור הסרכלתו חינו מחמת נקב חלל מפני שזופה להתפרק ולהנקב או לא חספר' שהרי הרוכ הוא מחונרן לתוך ייעכננו' מלהתפרק וחפ' היה טעם הסרכלת מפני שיש חשש אקב כדאי' הוא הרמנ"ם ז"ל לסמוך עליו נזה דודאי כסדרן היא . והרמנ"ן ז"ל היה נמננס לאסור כשהסרכל מחיתוך לחיתוך נלכסמן דנראה בלאו כסדרן הוא לא כשהסרכל שזה חלל שכתב שטין כח נידו לאסור בלא רחיה מה שנהגו נו היתר . ויש שהיו רובים לחלק בין סרכלת לסמוכה זאין דנריהם נכונים לא ככסדרן לעול' מותרת וחפ' סרכל' וכשלא כסדרן לעולם חסורה חפ' סמוכה . זאונת לאומה רש"י ז"ל התירה בשם רבו זממר לא מכינו אומה כתלמוד זר"ת השיב עליו דאומה כתלמוד לא מיקרו אונת חלל ריאה שמה כדאמר' חמשה אגוי חית לה לריאה ואם היפה אותה נקראם אונת שנעה הוו וזה חמת הוא חלל"מ לא שמענו נחמרת טריפות בריאה הסריכ' לאונת שלה זאיה דנקט רנח נאוגי לאשמועינן שלא כסדרן טריפה דהוא עיקר מימריה דידי כמו חפ' רש"י ז"ל וכתב הרמנ"ן ז"ל היך נאסור סרכל במקום רני יחא ממש זארי' נרכלו ע"ז כנן סגאונים ז"ל החירה חפילו דומן חפיקרותא דאפי' משו' מצגד מילחא לית זה ושריאה נכנופי' דדרת זכמה עלה רבי' האי ז"ל דחפ' נדיקותא לא כריכ' זה חסייע מנהג שלנו דתרי אגוי כסדרן לא כריכה נדיקה ואם סרכל יוכח' מחומח של' מין לאומה של' שמחל הדנר פשטט שהיה חסורה דלאו מקום דניעמ' הוא שתי ערוגות זענלות

זה מזה הן :

פרק שמיני ח"ר נחמן ריאה הסמוכה לדופן אין חושטין לה ונכאלא שמעמח לא מפלגין בין סמוכה לבסוכה זכ"כ הרמנ"ן ז"ל העלתה במחן חושטין לה . מר יהודה משמי דחנדימי אמר חמד זה ואחר זה חושטין לה וקי"ל באנדמי דלעולם חושטין לה משום דמחמיר הוא . הכי ענדית לה אמר רנח מייחן סבינא דחליט פוטיה פי' שהוא חד ויק מחוך כך יחמוך יפה ולא יקרע קרום הריא' ומפרקינן לה אי חייב ריעושת נדופן תלינן מחמת הדופן וכשר' . וכן היה דעת הרמנ"ם ז"ל ע"פ' . וי"מ חפ' איכא במחן נריא חלינן נמכס הדופן לפי שהריאה עלולה להעלות במחן מחמת חנל סלמכה הדופן חנל נאוספות מחמירין דנהעלה במחן לא תלינן נדופן וחפ' איכא מכה נדופן טריפה ואי לא העלת במחן תלינן נדופן אי איכא מכה נדופן ואי לא טריפה . ולא מהניא נפיה' והכי גרסי' ננמ' ואי לא מחמת ריאה היא וטריפ' זאע"ג דלא מפקא . ויקח זכנ הוי גרסם הריא' ח"ל דחי איכ' מכה נדופן דחלינן נדופן היה נרד' דלא נעיש נדיק' חנל קנת בגאונים בתנו דלא מיכשרא כלא נדיקה ואגיי במבחי דנריהם נשאוה אחא לאחד מהחלמיידיס זכך כחנתי נשאוה דודאי כל עכמו של רנח לא הכריך סבינא דחלוט פוטיה חלל שמו אפשר להבשרה בלא נדיקה וכן נראה ודאי שאם מפני חשש קריעת הקרום לא היינו בריכים לסבינא דחליט פוטיה נמו פהס דחוקים עכמס המכסירין אותה כלא נדיקה חלל ודאי משום דנדיק' היא בריכ' להבשר' אנו בריכין סבינא חריפא דחליט פומי' או פשטן של דברי רנח . דאי ליכא מכה היא טריפ' ולא מהני לה נדיקה זהו דעתן של גאונים ז"ל ואחמ הן דכיון דיק' לן כחנדימי דנן כך וך חושטין לה ולא נח רנח חלל להבשרה נדיקה אי איכא מכה ואי ליכא מכה לאומרה חפ' בלא נדיק' ח"ל לן כומיה דנח נדעת הריא' ח"ל ע"כ כתבתי נחשונה ומ"מ דין מכה נדופן חס כריך נדיקה המנהג הוא להבשרה במכה נדופן בלא נדיקה ולא משיחין נריאה אי איכא במחן אי ליכא במחן זלפויב' אי ליכא מכה בלא מהני לה נדיק' ונהגו כן על דעת הרמנ"ם ז"ל . וי"ל דלא מנשרינן במכה נדופן חלל כשאין סס שרין עכמת . חנל אם נשבר העכס טריפה חושטין שחא ניקנה הריאה ושאן זה נכח שהרי נשחברו בלעומי' אין חיסורא לא מחמת הכלעות חס הם רוב חנל מחמת הריאה אינה חסור' . זכמה הרמנ"ן ז"ל וארי' יודע דכי שלעין נמכה נדופן ה"מ דנקפא סירכלת מוקום מבה חנל מחקו' אחר לא (דן סירכלת למכה ולחון) וחפ' סרכלת במקו' מכה אי סרכלת שלא נמוך מכה חסור' ושאן זה כריך לגנים זכ"כ דכי האי ז"ל עכ"ל . והטעם הוא שלא התרנו כשיש מכה נדופן חלל משום דחמיר' דמקו' מכה יבאה הסרכל' ונסחנכ' נקרו' הריא' זכשהסרכל' ממה חון למכה זש גנפס לנדר' שלא יבאה מהמכה דניה כדן אומה לדופן נדליכס מכה נדופן . וי"ל שאם הרוכ יבא מהמכה חנו חולין אותה נרוב וכן ככל סירכלת שיוצאת ממקום פסול וממקום כשר תולין אותה אחר הרוכ יצטרך כח' הרמנ"ן ז"ל דלא חלי' נמכה לא נדופן לפי' שהדופן הוא קשה חנו חולין שהריאה היא טנמנ' לדופן חלל הדופן לריא' ומחמת הדופן היא וכשר' חנל שאר המקומות דכך הן זאע"פ שיש זכמ מכה חסור' הן שמחמת ריאה זכמחן עלה עלמה נקב מכה וטריפ' זכנ הסכימו הרש"א ז"ל אהר"ם ז"ל זאע"פ שהראש"ן ד' ז"ל היה מיקל בדבר לא נהגו כמותו . וכמה הרא"ם ז"ל כתשוכה דלא שרינן חלל ע"י מכה פמש שדופן חנל

אמריה

כתב ר' פייטור ז"ל באונה וכו' וכו' נסרמו כסרסם חמת אל הדופן וכן ריאה סרכלת לחת ולדופן והסריכס טמקום סמכה וזכמה לא חולין בחר רובא ככולנו וכן היה דעת הרש"א ז"ל סי' ס"ז

אכל אס יש נהרות שחורות אינו סימן מכה כי אפשר שנהו מחמת הכחות שהכה הנהמה על גבה שכן דרך מקום המכה להטחיר אכל נשבר (דין שבר נדופן) הכלע חט"פ שח"ו ונקשר קרי' שפיר מכה כל היכא דמליג' נדופן עב"ל וסימן מכה דין כמכה . חט"פ שהרש"א ז"ל כתבונה הוא חושש להחמיר .

אמ"ה

אכל נראה דאין חשש נדבר ומדברי רב נחמן דאמר ריאה הסמוך לדופן אין חוששין לה נלמוד זה שהוא חט"פ' נלה סי' מכה מולין להקל בדופן משום דליכא ריעותא כריא' אלו מולין שהפרכא יתה ממכת הדופן שאחר שקיטת קלט הריא' וכן כתב רש"י ז"ל וכשנא חכמי לחוק לא חילק לא דמסתמא לא מליג' הכי הא חי' אשמכח שקיטת שם מכה ונמרשא' מוד' חכמי' דמליג' נדופן ועוד דלישנא דנמרשא' הוא חי' איכא ריעותא וכיון שיט' שם עכ"ס

דופן לא ער החוט שנמשך על ראשי הכלעו' כינס ונין החזה והוא החוט שמנקרין הטכחים עד אוחו חוט נקרא דופן ומסס וחליך נקרא חזה והרש"א ז"ל נאלח נשמי כלעות קטנות התחתונות אס דין כדן החזה לפי שנחנן לבתל עם החזה או דין כדן דופן והשיב שלא נזכר בנח' חזה אלא במקום רכיחא וחומס כלעות מקום רכיחא הם . ורש"י מי שכתב שזומן החזה המולה על כלעות החזה דינו כדופן ודוקא אוחו התול על הכלעות . אכל אוחו שהוא למעלה מהכלעות דינו כחזה וטריפה . עוד השיב הרש"א כתבונה שאם נמכח סרכא כנג האונה לקנה הלכ שאסורה שאין דין כדופן לפי שאינו עומד במכר כמו הכלעות ועוד לפי שהשומן רך ואין דבוקו יפה . וכתב כי מפני זה נהגו לאסור אותה ואם הפרכא היא יוצאת מג' האונה לדופן שכנגד האומה הרב נעל העיטור אומר דכשרה . ויש מחמירין ודוקא כשהיא נדנת כסרכא . אכל אס היא נסמכת שם בלא סירכ' אלא נדיוק אפשר להקל וכל זה הוא לפי ראות עיני הדוק לפי שאין שם גבול מסויס עד כאן הוא כנגד האונת ומכאן ואילך הוא כנגד האומה והכל לפי מראית העין . וככל מקום שאנו ממירין בין בלוגא בין בשומא דבוק לדופן אס גייק הדופן שם טריפה ולא מחמת הדופן שהרי לא שנינו נטריפו' נקוה הדופן אלא שבין שניקב הדופן אינו מנין ונטרפת מחמת נקב הריאה . כן אמרו בגמ' ובתנ' הרב נעל העיטור ז"ל שאם האומה והאונת נסרכו יחד כסרכא אחת אל הדופן אס רוב הסרכא מן האונת ומיעוטא מן האומה מליג' דעיקר הנקב הי' בלוגא וסרכוי סרוך בלוגא וכשרה ואם רובה מן האומה טריפה . (הנה"ה למעלה כתב בשם הרמב"ן ז"ל שהיא טרפ' וכן הדיקט בשאר וכן היא סכר' רבי' האי' ז"ל והרש"א ז"ל ונס' רבי' ויחס כמו כן הרמ"ה ז"ל כתב כתשו' שהיא אסור' וחלק על בעל העיטור ז"ל ע"כ) .

וכן ריאה הסרכה לחזה ולדופן שנין לה נמר רונה וכן אס יש מכה נדופן והסרכא במקום המכה וחובה לה נכלוהן חולין נמר רוכא ואע"פי שיחולקין עליו והרש"א ז"ל רסכ"י לזה . ואם סרכא באה מן האומה אל האונת ומחוכ' יבאה סרכא כפולה לדופן נפחין לה אס נמכחא הסירכא אחר האומה טריפ' ואם אחר האונת כשר' . ונלכד שהיה הסרכא מחימוך האונת לחימוך האומה שמפני עכמה אינה אסור' אבל אס היא מג' לחימוך הרי היא אסורה . וכתב הרמב"ן ז"ל כללא דמילתא לא סתום בריא' אלא אונת לדופן ואונת לחכרתה או ככסדרן וחומה לאונת אכל אומת לדופן ואונת לחכרתה או לאומה (דין ככסדרן ואומה לאונת אכל אומת לדופן ואונת לחכרתה) שלא כסדרן או מג' נבג וסריכא לגרמח או להרת או לטרפשא דלינא או לטרפשא דכנדא או לעינוייתא דורח או לקני הלכ ושמונית שסמפון שקורין קורדוכי' נא' ושלאר כל המקומות כיון שלא מצינו לרבותינו בעלי התלמוד שהמירו אותן אסורות דכולהו שלא נמקו' רבייתא ניסו כדאמרין מקום רבייתא איכא מקום חימוכ' דאונין ובלהו בלוגמה לדופן נינהו ואין סומכין על נפיהתן כמו שאין סומכין בלוגמה לדופן היכא דליכא מכה בדופן ואפילו יש מכה . בלוגתן מקומות שהסרכא דניקה שם טריפה שאין מולין סרכא אלא כדופן מפני שהוא מקום קשה וחזק כנגד רכות ריאה ומכאן של דופן ריאה נסרכא ואין דופן נסרך' מחמת ריאה וצמיח שלה כל כך אכל במכת שחר מקומות לא ואין אומרים נטריפות זו דומה לזו והראב"ד ז"ל מגמגם הימר כשיש בהם מכה ואינו מחחור בה אלא כמו שכתבתי עיקר . וכך ראוי לדון ולהורות חט"פ שיש מי שאומרין שכולן ננפיה' כשרו' אין לנו כן ולא אמרו ראשוני' ולא נהגו כן ע"כ לשון הרמב"ן נחידושי' ואע"ג דק"ל שחלכ טהור סתום וא"כ אס נסרכת האונת לשומן הלכ למה מאסר זו איני קושי' שאע"פי שהוא סתום בלוג' עכמו דמהדק שפיר

שנכת שברתו חט"פ שנקשר הרי יש בו ריעותא ואני אומר שאם יש מוגלל נכשר ענין הכלעות דמליג' נדופן ויש מקומו' נספרד לעונת העכס במקום הסרכא ומקיפין אותו מקום עם הכלעות הסמוכות לאותו עכס נזיה לאותו מקום ואם רואין שינו בין הכלעות נמרשא' המוח שנחוד העכס דין אותו כמכה וכריך נזה חומות יחיר' ואין מוסרין דבר זה לכל אדם אלא למי שיש לו זריזות עם ריאת חטא :

אמ"ה

ואמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן ריאה שניקבה דופן סוממתה כשר' ודוקא במקום רכיחא דהיינו חימוכ' דאוי' אמ' רבינא והוא דסניך נכשאל . כבר פירשתי

שי"ח דוק כנשר' אכל נגמ' לא ונגמ' וכנשרא יש אוסרין ויש מתירין' א' דלאו דוק כנשר' אלא לחבוקי' דלא סניך כללא איסני' חיי' נגממח כשר' וכבר כתבתי כי המנהג הוא לאסור נדסניך נגמ' ולהמיר נכשר ונמרשא' וזה אין חילוק בין יש שם נקב בין אין שם נקב אי' סניך או סרוך נכשרא או כנשרא ונמרשא' כשר' ויש לך לדעת דאי' סניך נגממח כלאוד ואיכא מכה נדופן מליג' נדופן מק' דאומה וזה אינו כריך לפניס . וכתב הרמב"ן ז"ל דהיה דסריכא אונת לדופן מגוה כלפי פנים לכד חלל הנוף מסתברא דטריפה דלאו היינו חימוכ' דאוי' ולאו היינו אונת' . וכדברי הרב אל' נרבלו' גי' ז"ל אפי' מנין חתוך לדופן לא הכשירו אלא הנכ כלפי הדופן . והרש"א ז"ל כתב שאפי' יבא משיפולי' אל הדופן הוא טריפ' וכבר כתבתי שאם כנשפחין אומה נראית ננג כולה או רובה שהיא כשרה . וכל נג האונת אפי' למעלה מהחימוך אנו דין אוחו בלוגת ולא בלוגמה לפי שהוא מקו' צר והיינו רכיחא כמו נמקו' חמוך האונת ומשערין אותו נג כחוט ישר היצא ממקום השלמת האונת לא נכלכסון כמו שהוה הולך חיתוך האונת אבל אותו מקום הוא רכיחא ונראה שחם אין יוצאת מג' האונת לדופן אלא מכפניס דאמר' שהיא טריפה אס יש מכה נדופן מליג' נדופן דמאי' שח' מהאומה כי היכי דאומת חט"פ' דליתא מקום רכיחא מליג' כמכה ה"ה בלוגתן במקום שאינו מקום רכיחא וזה נראה לי צדור ולא ראיתי מי שדבר נזה . והרמב"ם ז"ל המיר אונת לחזה כמו נדופן והבאוני' ז"ל נהגו צו איסור וכתבו שלא נקר'

יבין שמועה

חייך יסמו' נאכר אחר דלא עדיף מחלב טמא שאפי' נאכר עכמו
 אינו כוחס והרת שכתב רבי ז"ל נגמ' נפ' מעמידין ונפ' כיבד
 מנכרין וכן נפ' הרואה ופי' אם רש' ז"ל שהיה האדם שסם
 גדל' הולד וכן פי' בעל הערוך
 ז"ל ואינו ענין לסרכות אכל
 זה שכתב רבי ז"ל הוא חתכת
 כשר לכר' שהיה דבוק לטרפש
 דליכא וכבר נשאל הרשב"א ז"ל
 אם ניקב הטרפש ויבא סירכ'
 מהריאה אל הככר אי אסרינן
אמ"ה
 הרבנן דאנו ז"ל כס' הערוך שכתב
 כלשון ערבי זה לשון ופחה היא
 חלודה אלה ענין חיר אכל ע"פ
 נגמ' ד אכל חיי' וכן נסמכות
מעכא :

לה או דילמא אסרינן אין להוסיף על הטרפיות כיון שלא
 הזכירוהו חכמים והשיב שלא התירו אלא מקו' רבייתו ואין זה
 מקו' רבייתו ואין זה תוספת על הטרפיו' שהרי ענינו הרי"א
 שניקנה בכלל הטרפיות . וכתב הר"י אל דרבנן ז"ל ששלחו
 הגאונים למר יעקב שמענו עלך שאתה מתיר אונא לטרפש
 דליכא והשיב ח"ו אך כמה ריאות יש שהאונות מדובקות בחלב
 שנטרפש מרוב שמענות הנהמה ואנו מפרקין אותו שזמן מן
 האונות ולא מצאונו שום סירכא וכוה . ואני מתיר ומכשיר
 והורו לו חכמים והגאונים ז"ל ע"כ . ואני ראייה בהמה אחת
 שנדקה האומה לדופן ואחד מתלמידי נקי בטרפיות והיה נר
 מארץ ברפת ראה כי רב קרוש הי' שיבא מגוף הנהמ' והנדיל'
 בנחת מהדופן ומכא דכבריו והתנוה וראיתי מי שכת' שדפני
 הרי"א הסמוכים בקנה הלך אס דבוק מעיקר קנה הלך ודבוק
 עד למטה כשרה ואי מפלגל קימעא ורתי סרכא היא ופסולה לו
 ע"כ . ואני אומר שזה תלוי למחאה עיני הנדוק ואם ריאה לו
 שאותו דבוק הי' מתחילת כרייתו אין לאוסר' ודבר זה אי אפשר
 לכתבו חייך ודע זה אלא לפי מראית העין ודפני הריאה הם
 הכד החיצון שנין שתי הערוגות כמו שזו נגמ' אכל לכד פנים
 כנגד שזמן הלך כל מקום שנכרך סם הוא טריפה וכן כתבתי
 בתשובה כי היו טועין בזה . וכן כתבו משמן של גאונים ז"ל
 שאם כל נג האומה מהשלמת האונין ולמטה דבוק כלו נשרד'
 בלא פילוש כלל כשרה שכך מראין הדברי' שזו כך היא כריית' .
 ואם יש סם פילוש שאין כל הגנ כלו דבוק טריפה . וכן כתב
 הרמב"ן ז"ל בדני דדיקה שלו . וכ"כ הרשב"א ז"ל כס' מורת
 הכית וכן הביאו זה הלשון כס' יורה דעה . (דין ריאה
 הדבוקה כולה מראש ועד סוף הרב ננו כס' ש"צ הארוך
 לנאר ענין זה כאשר כתוב בהג"ה) . ואחר שכולן כתבוהו
 יש לסמוך עליו . וראיתי בגליוני הכרפתי ז"ל שאם כל הרי"א
 דבוקה יחד שלא יכול הטבח להכניס ידו לבדוקה זה שקורין
 פולומונד"א וכשרה והסימן אומר לדבק טוב הוא ע"כ . עוד
 ראיתי בכלל דקיות אחר שרבינו שלמה ז"ל הוא מתיר ובעיר
 נדבונה נהגו בדבריו ונמחוהו
 פרווינצא נהגו איסור . ויש
 ליתך בזה אחר המנהג . ויש
 מחירין פילולי האומה והיא
 כשהיא דבוק' מאחריה ממקו'
 חיצונה ששרה עין למטה
 כעורפה הכנר וכן כתבו שהיו
 מחירין אותה חכמי לוניל משו'
 דבמו' רבייתה הוא ומהסתל
 כרייתו כך היא כן מצאתי :
 ואני תמה שאלו שני טעמים
 הכ דנמקום רבייתה . אפי'
 לא היה כן מחלת כריית' היא
 מותרת כמו נמקום חמוכה דאוני . ויש טועין בדברי הרמב"ם
 ז"ל שכתבו כתי' נקבת נובחאות נפ' מהל' שחיטה שהמקום
 הלזן שנטרפש הכנר אינו סגין ולמדו מזה שהמקום הארום

מגין וה' ונוסחא משוננת היחה וכי היכן נזכרה נגמ' חלוקה
 זו כין אודם ללכן ואינו בנוסחאות המדוקדות : וכן נפ' ית'
 מהל' שחיטה כתי' סתם שאם נסרחה הריאה נטרפש הכנר
 שהיא טריפה וכבר נשאלתי והזכרתם עליו . ובספר האשכול
 דראי שסם נג האומה דבק עם השומן שנין שתי הערוגות
 בלא שום פילוש שהיא כשרה וכבר כתבתי זה למעלה נסמוך
 וכבר נשאלתי על אומה שנדקה מנפנים לכד הגנ לטרפש
 נדוכח ארבע חכמות והחידוה מפני שמכאן זה הלשון של
 חכמי לוניל שכתבתי בספר הר' ירוחם ז"ל ובלשון הזה השכתי
 ליהוי רעוא דלישרי תרנא דודאי אסורה היחה אפילו לרבי
 הספר . שהספר לא התיר אלא נשיפולי הריאה דבוק נדקה
 לטרפש דהיינו רבייתו ודמי לתרי אוני דכריבי להדרי דלי' הוא
 כסדרן שהיא כשרה ולאונא לדופן ומה שהרשב"א נגמ' יבא
 וזה הסכנה להחיר משיפולי האומה לטרפש . אבל אם היה
 סרכה אפי' משיפולי לטרפש או אפי' דבוקה מן הגנ לטרפש
 או מנפנים לטרפש . לא התיר הספר וה' שאפי' נחרי אוני
 המוזכר' נגמ' אי כריבי מחמוך לנג לא הוי כסדרן ואם נחשו
 לדמות אומה לטרפש לחיריוני הוא לנא מן הדין להיות נדקה
 ובלשון הזה כתב בעל המכת' ז"ל לשיפולי היא' שנכרו לטרפש
 הכנר בפילוש טריפ' שלא בפילוש כשר' הנה זה מפרש שהמתנה
 לא התיר אלא נשיפולי גם כס' אורחות חיים כתוב בלשון הזה
 שמהג עיר נרבונה שמחירין אס נכרכת הריאה נשיפולי ע"פ
 הדופן או עם הטרפש ובלבד שלא יהא נה פלוש ואם יש זה
 פלוש טורפין וכרפת לא נהגו כן עכ"ל . ומכל אלה הדברי'
 יתברר לך אפילו המחיל לא דן אלא נשיפולי וגם נזהר
 הסכמה הכל עמו דודאי לא דמי לתרי אוני שאין מחפרקו כלל
 שאפי' כתובו האומה יש מחמירין מפני שגוף הנקמה נמחצת
 וחוששין שמ' תפרקו ופע"פ שהסכימו בזה להתי' אכל משיפולי
 אומה לטרפש בלא ספק יש לאסור כין נדבק כין כסירכא כין
 בפילוש כין בלא פילוש דודאי מחפרקות הם וחכמי רפפות
 יודעין זה וכן נהגו בכל המקומות כמ"ש המפרשים רח"ו ויש
 ז' אחרוניים ע"כ כתבתי בתשובה והוספתי להם נכתוב לשון
 הרמב"ן ז"ל בכלל הטרפיות שכתבתי למעלה וכ"כ בספר יורה
 דעה . וכבר כתבתי כי סרכא חלוייה היא מותרת והמנהג
 להחירה בלא דיקה וכן כתבתי כי אם יבאה סרכא חלוייה
 מהנועה שיש לחוש לה ואשר להתיר' נפיתה ולפי מה שכתב
 רש"י ז"ל נפ' אין מקיפין נבועי יש להחירה כמו שאכתוב
 בע"ה . וכן כתבתי כי סרכא היוצאה ממקום המקום בלתי
 אחת או כריאה שדינה כדון סירכא חלוייה ומותרת . והרשב"א
 ז"ל כתב וזה לשונו אין גבול לדבוק כנפי הריאה נקנה יש
 ריאה שדבוקה לקנה ועולה הרבה . ויש ריאה שאינה עולה כלל
 כך וקבת כנפי הריאה נכפלין וגו' אין אל הקנה וכיון שאין סם
 לא סירכא ולא נקב אלא כנפי הריאה דבוקין לקנה כשיהיה
 עכ"ל . ונהגו לתת סימן לסירכות המותרות וילמד לערוך טריף
 אדם אכל כלומר טריפו' אדם
 אכל . והם אחד אונא לחלוא'
 ד' דופן אונא לדופן מ' מכה
 לדופן ועינוניל דורדח כל
 היבא דכריכה טריפ' והסימן
 ככל אשר יפנה ירשיע . ואמרנו
 הגאונים ז"ל שאפילו סרכא
 לחימת דמינתה נבנה טריפה
 דלא הכשירו לא רבנוי משום
 דהיינו רבייתו . אכל עינוניל
 זו בליה שלא כסדרן הם אכל'
 ואם דבוקה בלא פילוש כין
 כבים שלה כין נריאה עכמה נראין הדברים שהיא מותרת וכן
 נעשה

אמ"ה
 ריחם הדבוק' כולבו פחש ועד סוף
 הרב בני כס' . ש"כ האריך לנאר
 ענין זה כאשר כתוב בהג"ה :

אמ"ה
 ודוקא שלא היעב הסיורכא לאחת
 שהמקומות הנאסרים כסירכא בש
 לטרפש או לכותו בלב או לקנה הלב
 והדומים להם וכ"כ הרשב"א כס' פ"ה
 כתי' כתב' לאו להכשיר יורה מהם
 שכתבו וכל כתי' להחיר עליו הרשב"א :

אמ"ה
 אדם אכל סימניו לסירכו' הכשרות
 אומה דופן מכה ר' שסם האומה
 סירכה לדופן ויש מנה כשרה אונס
 כסדרן לבשר ר' שסם האונ' סרוב
 להכרתה כסדר או אס מתיב סרוב
 לחפס לבשר ר' שסם אכתי כשרה
 כשרה חולת חלואי טריפה חת'
 חלמד לטרוף טרוף ר' למלך
 לחלמ' דים שכל סכא טעוילם פ'
 סרפה וולתי אדם ע"כ :

נעשה מעשה להחיר ע"פ הראש"ז ו"ל ואם נמצאו עינויות
 ונסרכו זו לזו י"א שהיו טריפה שלא הכשירו חלל תרמי
 חוני וכה"ל יבין הקטן ז"ל קרוננו הור' להחיר שכיון שהסכמו
 להחיר שתי עינויות הרי הם כשתי אונות להחיר ככסדרן
 ויבאו דבריהם כהיחור ובסדר. מהלל לאל המנהיל יריאתי הוד
 והדר. ואחר שהשלמנו דין הסכמות ומנין האונות נדבר בשאלה
 דיני הריאה :

פרק השיעי שנינו בפ' אלו טריפות הרי"א שניקנה בכלל
 הטריפות והעלו נגמר' שאינה טריפה עד
 שיקנו שני הקרומות העליון והתחתון. שאם ניקב' הא' ונשאר
 הא' אוחז הנשאר הוא מגין שטעם הנקב הפוסל הוא שהרי"א
 היא מוגנת על הקל וכשהיא נקובה הרוח יוצא ממנה ואינה
 מנשנה כשנשאר אחד מהקרומות קיי' הרוח אינו יוצא וכשר'
 ואפי' נקלף כל הקרום העליון ונשאר הקרום וזהו שאמר
 בגמ' אמר רבא הרי ריאה דליגליד כהניגא סומקא כלומר
 שנשאר כחמה האדומה כשרה. וכתב בעל הלכות ז"ל והוא
 דלא מספק זיקא משמע דכ"ל דצריכה בדיקה דכיון דעלאת
 איגליד איגא למיחש דילמא אחתה איניקי' סנת חולי הנקרת
 אל דכו"ל נלשון ערבי והוא חלס"ל וכן הרופאים אומרים כי
 על נזילה חמה מהמוח נקב קרום הריאה ומתקבצת עם מוגלת
 ויוצאת בשעול וכן לידי חולי שדופן שקורין בע"ל כל' ערבי
 וכל' לעו עו"ה והוא קרחת דקה עם שעול ואין לה רפוא' כי
 אי אפשר שתחקה המוגלת חלס נשעול והשעול מרחיב הנקב
 ככל יום ואם לא ניקב' חלל הקרו' הפנימי תתקבץ המוגלת בין
 שני הקרומות. וכמו ש' חיצונו לתקב' ואין לו רפואה. ואם
 לא ניקב' זה שלא כנגד זה היה אומר הרשב"א ז"ל שהיה כשירה
 כיון שהנקבים אינם זה כנגד זה ודמה אחת לקרקנן שאמרו
 בגמ' שכיון שאין זיון ממקומן כמו שני קרומות שנשטט שהם
 מהנועטים. ואפי' הם זה שלא כנגד זה טריפה נושט' אבל
 בקרקנן כשרה שהקרומות קיימים במקומן וכל אחד מגין על
 חבירו וה"ל לריאה שקרומותיה קיימים הם. והר"א הדין הלוי
 ז"ל חלק עליו גם' נדק הנית ואמר שאין הרי"א דומה לקרקנן
 כדן זה לפי שהרוח נכנס בין קרום לקרום. ויבא מהנקב אשר
 נקרו' העליון ח"כ בין שהיו הנקבים זה כנגד זה או שלא זה
 כנגד זה הרי הוא יוצא וטריפ' וזהו מה שאמר בגמ' הרי"א
 דלוחש כלו' שהיא משמעת קול אי דעי' מהיכ' אושא מוחי' עלה
 נגדפא חו' גילת או ריקא ונפחי' לה אי מנכבכ' טריפה לפי שזה
 הפול נכנס בה מהנקב שהוא נקרום התחתון והוא מתפסט
 בין שני הקרומות ויבא מהנקב אשר נקרום העליון ומשו' הכי
 טריפה ואי לא מנכבכה כשרה. ובגמ' אמרו דאי לא ידעינן
 מהיכא אושא נדקינן לה כפוטרי' בחמימי' לא דכווכא בקרירי
 לא דמטרשא חלל כפוטרי' אי מנכבכט טריפה ואי לא כשירה
 חתאה איניקי' עלילה לא איניקי' והאי דאושא בניי בניי הוא
 משמע מהבט שאם ניקבו זה שלא כנגד זה טריפה כדברי הרב
 ר' אהרן ז"ל. ואמרו בגמ' אי חתקה ריאה היכא דמשמשא
 ידא דתנחא דתלינן לקולא דהא תלינן נחב' שאם בא ואב' ונטל
 צני' מעים והחזיק כשהם מנוקבי' שהיא כשרה משום דנהמה
 בחייה נחזקת איסור עומדת נשחטה בחוקת היתר עומדת.
 ומהו הטעם אמרו נגמר' דמורחא כלומר המולעים שיבאו
 מהריאה והרי היא נקובה לפנינו שאנו מוליג' שלאחר שחטה
 יבאו והיינו דאמרינן והלכתא לאחר שחטה פריש ואמר רבא
 קרום שעלה מחמת מכה נושט' אינו קרום וה"ל כריאה כשרה
 בגמ' אמרו לענין ברות שפכה שזהו פסול שחזר להכשירו
 דאחא למעוטי קרום שעלה מחמת מכה נריאה דלוי קרום
 והכי ח"כ יובח קרום שעלה מחמת מכה נריאה אינו קרו' וזה
 הוא טעם שאינו מועיל לעשות נפיקה נפיקה שום סירכא לא חפי'
 נפיקו אומה ולא תוכיח רוח היא טריפה שחא נקובה היא

ונסתם הנקב נקרום וסופו ליפול ומשום הפי' טריפה. (דין
 ריאה שיפשה) ואמר רבא ריאה שיפשה מקבחה טריפ' וכמה
 אמר רבא משאיה דרב פפא כדי שתהיה נפרדת ככפורן שאם
 לא הניע יבאחיה לוק השיעור שחבת נפרדת ככפורן הרי"א
 נריא כיון שלא בה אורחא מה שאין כן כלאו ככור' שחפי'
 שאינה נפרדת ככפורן הוא מום ממוס' דשליט' ניקב' חוירא ככל
 יום מוקיף להתיבש וטעם פינשו' הוא שהוא כלא ניקב' בחומו
 מקום וא"כ שיעורו כשיעור נקב' ככל שהוא חלל חפי' לא יבש'
 חלל שנכתבה מלשון ושריש' נועקים זו היא חרמה שאם היא
 יבדי' שמים כשרה כגון ע"י רעמים ואם היא יבדי' חרם טריפ'
 ואם לא ידענו אי יבדי' שמים או יבדי' חרם דקייטא מייחין
 משכלי' קוורי' גמא קרוירי ונכתחו מייחין משכלי' שחמי' כלומר
 שחורים ומליגהו מיל' פוטרי' ואנחניהו מעת' לעת' אי הדרה
 כריח' כשרה ואי לא טריפה וכבר אמר בעל הכוזב שזו חכמה
 גדולה לא הניעו חכמי' ויו' אליה (דין מקיפין כריאה) ואמר'
 בגמ' ר' יוחנן ור' אלעזר דאמרי' מד' ויהו מקיפין כריאה פי'
 שאם ניקבה הריאה נמקום דליבא למחלי' כריח' רטנחא נוקבין
 במקום אחר ומקיפין ומדמין חם דומין הנקבים לאחר שחיטה
 וכשרה. אי לא קודם שחיטה ניקבה וטריפה. ולשון מקיפין
 הוא מקרנין אומם זו לזו כמו חין מקיפין שמי' ציבות
 במס' י"ט ואמרי' התם דהלכת' דאפי' מערוג' לערוגה מדקה
 לדיקה ומגסה לגסה. אבל מדקה לגסה ומגסה לדיקה לא.
 ופי' הרי"א ז"ל מערוגה לערוגה מנהמה זו לכהמה אחרת.
 ונהמה גסה לכהמה גסה אחרת או מכהמה דקה לכהמה דקה
 אחרת. אבל לרש"י ז"ל לא הקל חלל נכהמה זו ומערוגה
 של ימין לערוגה של שמאל ומדקה דהיינו אונת' לאונת' אחרת
 ומגסה אומת' לאומת' אחרת (דין ריאה שגשכה) ואמר רבא
 ח"ר יוחנן ריא' שגשכה כקמיון כשר' כגון שניחא כשר' הרי"א
 בחור' הקרומים ונשפי' מראשה לכופה והרי היא חסרה כשר'
 משו' דחסרון מפני' לא שמה חסרון ואמר' בגמ' והוא דקיימי
 במפוגה כלומר שהמפוגות הם קיימים ולא נמוחו ומת'
 ידעינן מייחין' צעא דקוניא והיא קערה של חרם מחופה
 באבר שהיא חלקה ונראה בה יפה אי אית' בה שוריאקי' חיורי
 טריפה שאותן חוטי' לנניס' הם הסמפונות שנמוחו ואם לאו
 כשרה והרשב"א ז"ל הקשה ואפי' ליכא שוריאקי' חיורי לחוש
 דילמא ניקבו סמפונות חד לחבריה דטריפה דהא אמרינן בגמ'
 שאם נקבו סמפונות לריאה כשרה ואי איניקבו חד לחבריה
 טריפה. ועוד דהבב' אפי' ניקב' שלא לחבירו הוה לן למיב'ר
 דמוגלת' לא סממא ומיך הוא ז"ל דלהא ליכא למיחש וכיון
 שהרי"א נחלקל' כל כך עד שגשכ' כקמיון אי איתא דתחלקלו
 סמפונות שנה כלל איתמחויו הוו מוחיו ומיכר' במכה ומדלת'
 אחמו ודאי לא איניקבו (דין מחט שנכתבה כריאה) ואמרינן
 בגמ' מחט שנכתבה כריאה רבי יוחנן ורבי אלעזר ורבי חנינא
 מכשרי' ריש לקיש ור' מני' ור' פטיש ורבי שמעון בר' אליקים
 טריפ' ומבקי' נגמ' דכולהו ס"ל דחסרון מנפנים לא שמה
 חסרון ובהא קא משגיג' מד' סכר' סמפוגה נקט' ואחא כלומר
 שזה המחט נלעמו דנהמה ודרך הקנה והסמפונות נכנסת'
 ולא נקבה ומר' סכר' נקובי' נקוב' ודרך' הושת' נכנס' ונקב' הרי"א
 וקי"ל כמחא דמכשיר' ואע"פ שהמחט נמצא כשר' הריאה ודאי
 ניקב' הסמפון אמרי' שלא נקב' הסמפון חלל כנגד נקב' הרי"א
 שהוא מגין עלה. נקב' הסמפון ולא נחוש' שחא נקב' המחט
 הסמפון כנגד חבירו שחיו' מגין עליו דלחוקי' ריעותא לא
 מחוייב' חלל נופחין הריאה ואם אינה מוכיאה רוח כשרה
 ובגמ' נהיה מחט' דאשכחא בחמובה דריאה העלו שהיה
 חסורה דשחא' אי היתה כפנינו שלימה הוה מיקבחה הי"כ' דין
 מחט שנכתבה כריאה' והיא שלימה נופחין אומה חם היא עולה
 כנפיפה כשרה ואע"פ שבמחט' חלל הכשר חסרון מנפנים לא
 שמה

יבין שמועה

שמה חסרון ואם אינה עולה נפיה טריפה ואם היא חמוכה חן לה נדיק' ואסורה (דן ריאה שמוקה) ח"ר נחמן ריאה שנימוקה וקרום שלה קינם כשרה כגון שנחוקנה מחליה במקצתה ואינה נשפכת בקימון אבל חן שם כלום - מניח נמי הכי ריאה שנימוקה וקרום שלה קיים כשרה - ואפי' מחוקת רניעית כלי אפי' יחזיק אותו מקו הנימוק רניעית לוג - שכל כך הסר נשר הריא' לא נקוש לו דחסרון מפני' לא שמה חסרון וכן הלכתא - ודע כי כן הסכמת הרופא' הטבעי' שאין לנשר הריאה הרגש - על כן אפי' יהיה בו מורסא לא יגיע ממנו כאב לנעלי חיים לא מחמת הקרום שאפילו היא מורסא גדולה לא יבאכ מקום המורסא לא הקרום נמקום תליות הריא' שחושש בה כאב מכניד מפני המורס' שהיא ככדה אבל מפני המורסא שהיא כנשר לא ירגיש בער כלל - אמר רבינו ארטס נריאה מיימין סבינא וקרעינן ליה פי' שאם יש מקום ארטס נריאה שאינו עולה נפסחה נאחמו מקום קורעינן אוחו מקום אי אית ציה מוגלא ודאי מחמת מוגלא הוא וכשרה ומוגלא נריאה כשרה - ואי ליכא מוגלא מומני' עלה נגדפא או גילא או חוקא או מחנכבא ארתו - ואי לא טריפה - שכיון שנופחין אותה וזינו מחנכבא ארתו כנף או נוכה או קש או רוק שמיחין שם הרי זה ארטס הוא מפני חולי - שיש נריאה עבמה ולא מפני מוגלא וכיון שאין הרחם נכנס שם הרי הוא כנקוב' שהרי הרחם יוכא דרך הנקב וטריפה שאין חיות הנהמה אלא מפני הרחם המנשך על הלכ ומענין נקובת הריאה וכן נאשר טרפות נחלקו ר"ל אי טריפה חיה י"ג חדש או לא והוא דבר של חמה ולמה לא נדקו הדבר אם היא חיה או לא - ומירן הרמב"ן ז"ל שכבר נדקו ומבאו שאינה חיה ואעפ"כ לא נמנע החולק מלומר שהיא חיה שהאומר כן שזו שמחה ממה נמק' מפני שלא עשו לה רפואות כדאמר' גמירי דאי מנדרי ל' סממנין חיה וכיוצא בזה אמרו נירושלמי נמס' חרומות וכי נדבר שאפשר לעמוד עליו חכמים פלגינן אלא בעיקר נדיקתה פלגינן ולפ"ז כל הפק שגולד בטריות אס נקיימה י"ג חדש כידוע שאינה טריפה דהא ק"ל כמ' ד' טריפ' אינה חיה וקש' ע"ז מה שאמרו באגרת הניזקין שטיטוס הרשע נקר יטוש נמוחו שבע שני' והרי ניקב קרום של מוח והיאך נתקיים שבע שנים ואפשר היה לומר שהיטוש נכנס נמוחו דרך שנילי' שיוצאין מן המוח לא הפוטס אשר משם הוא מתפשט בה הרחם לפ"ז שכתבו חכמי הרופאים ונמרחנו אותם שנילים עד שנכנס שם היטוש שהקב"ה עושה שליחותו בא"י ע"י נריות קלות ו"א בי נקב קרום של מוח אינו טריפות נאדם כמו שהוא נבנה" וזה אמרו שהוא נחון ואפשר שמשנה נפס' ה' נאחמו רשע שיקיים בטרפות כמו שהזכירו ז"ל כחייב שאמר יפנה בליותי ולא יחמול - שפוך לארץ מרייתי ואין מביאין ריאה ממעשה נפס' שנאמר אך את נפשו שמו - וכבר הניאו לפני תרגול אחד שנשחט מקצת הוטט והניחוהו הרבה חדשים ועלה בו קרום שהיה אוכל חטים ושמן ושפיר וכתיבתי לשוחטו ומבאמי במקום הנקב מוגלא סרוחה ונדוואי אותה מוגלא הימה ממיחה אותו קודם שיגמרו לו י"ג חדש וממחו התלמידים על זריותיו ננדיקה זו - וראיתי בס' הרפוא' כי אדם ח' נכנס לו חץ נגדו ולאחר שבע שני' הוציאו נכחותו ואם אמת הדבר הזה נכנסין הכשר וכן הקדמים ולא ניקב ומעט מעט ירד עד קרוב לפי הטבעת נחלוחלת ושם ניקב במקום שאין עושה טריפה והוא המקום שהריכים מעמידין אותו ומשם יבא וכל זה לקיים דברי חכמים ז"ל טריפה אינה חיה י"ג חדש - וכבר הגידו לי כי נמדבר כשהגמלים והפירים מרניס שומן ומתנפחים בני מעיהם מרוב אכילה הם קורעי' בסנין הכרס ומוביאין הפרט ואח"כ מורדין אותו ביחודות של עץ שמתדבק ורועי' ויוצאין פרט כל זמן שלא נדבק ומתקיימן הדבה - וזוה העיר לי יהודי נקי בטריות ואם אמת הדבר

נאמר שזה המעט יקיים לנו דברי האומר כרס החיצון שאינה טריפה עד שתקרע רובה או טפח שהוא המקו החיצון שהכרס עבמו ומנטל דברי האומר בל הכרס כלו זהו הכרס הפנימית וזוה נובל לקיים דברי החץ שנכנס ולא יבא עד אחר ז' שנים אם אמת הדברי' והרשב"א ז"ל נמשנה קורא תגר על מי שמפקפק על דברי חכמים האומרי' טריפה אינה חיה י"ג חדש ואפי' יעידו בזה נאמר להם שמה טעיהם - או נחלפ' להם בהמה נכהמה כדי לקיים דברי חכמי' וזוה הניא הרבה ראיות מהתלמוד דאפי' מיעוטא - דמיעוטא אי אפשר שתתקיי' בוף דבר טריפה ודאית אינה חיה י"ג חדש וכפסק טריפה משהינן לה י"ג חדש אס נתקיימ' הונבר הדכ' שלא הית טריפ' ואס נקב היא כשהלך ואפי' חוד' י"ג חדש כמו שנזכר בגמרא ומה שאמרו הימן לטריפה י"ג חדש הוא לפי שיש מכה שהכנה קשה לה כמו שפי' רש"י ז"ל בגמרא ויש מכה שהחמה קשה לה ובשעברו ימי הכנה וימי החמה ולא ממה הונבר הדבר שהמכה הזאת אינה מכחמות וחיים לכל ישראל :

פרק עשירי אמר רבא ריאה שהאדומה מקצתה כשרה כלה טריפה אמר ליה רבינא לרבא לרבא מקצתה מאי טעמא דהדרא בריא כולה נמי הדרא בריא ואיכנה אלא לא שנת והרי"ף ז"ל והרמב"ם ז"ל פקדי דבין נכולה בין במקצתה כשרה ובין כשרה י"ג ז"ל ור"ח ז"ל כתב דבין נכולה בין במקצתה טריפה והוא עבמו ז"ל פסק אדומה כשרה כר' נתן ע"כ אומר רבי' אפ"י ז"ל יש חלוק בין אדומה להאדומה דהאדומה משמע שמחת חולי שיש נריאה האדומה יותר מדאי ומשום הכי טריפה אבל אדומה משמע מעבמה ומסוגי' הגמרא לא נראה כן אלא כדברי הרי"ף ז"ל שאין חולקין בין אדומה להאדומה ובין נכולה ובין במקצתה כשרה - וכתב דעל הלכות ז"ל היבא דעניא לה כנידא חוין לריאה דידה אי חוורה בעמר גפנא טריפה ואי סומקא בריא וכשרה (דן ריאה שדומה לנקעת עביה) ולא מבאו האחרונים ז"ל עקר לדברים אלו נגמרא אמר רפרס אמר רבא האי ריאה דמיא לאופתא פירוש נקעת עביס איבא דאמרי בחזיתא ואיבא דאמרי בגושת' כלומר שקשה ממש כהעץ ואיבא דאמרי דיע' דליה לה חמוכה דאזני וכבר פירשנו זה בענין מנין האונות ולמדנו מזה שהריאה הדומה לנקעת עץ נגמחה וממשה טריפה וזה המראה פירש הרמב"ם ז"ל שהוא בעין חריות של דקל והיא אסורה מספק שהיא דומה למראות האפורות - וכתב ז"ל כן מפני שבגמרא נסתפקן אס רבא אמר בגושתא או בחוומא ואופתא הוא חריות של דקל כמו שדי אופי' ונתרין חמרי צפרק הנוזקין ונפרק לולג' הגוזל בענין כפות תמרים ואימא אופתא ויש גרסאות נבמ' איבא דאמרי דפחיוא אופת' ואיבא דאמרי דפחיוא וכן כתב גרסא הרי"ף ז"ל כהלכות ורש"י ז"ל פירש דפחיוא קשה מלשון יחפז וזנו כמו ארז וי"א קלה מלשון פוחים והיינו נגושמת ונפחיתא שנעשית לנהה כנקעת והיינו נחיתא ולפי פירושו חץ כחן אלא שני דברים גושמא וחזיתא והזקיקו לפרש כן לפי שאין אופתא נפוחה אבל רבינו יהונתן ז"ל חקן זה שפי' שהיא נפוחה כשרה האופתא וכן הרמב"ם ז"ל כתב בענין הטריות ריאה שהיא נפוחה ועומדת - (דן ריאה שדומה לנכע שחור) :

אמר רב אחא כי בוחלא כשרה פירוש כנע כחול שאינו לול ירוק ולא שחור וידוע הוא לכל הריואת טריפה שהיא שחורה כקורט של דיו יבש וסומך' בלי זה מאלו המראות כחלא ודיותא היא טריפה שלא מטעה הסומן הוא דיותא אומיתא זה העוף נקרא דיו והוא דיה האמורה בתורה וקורין לו דיותא וכמו שזה העוף הוא אסור כן זה המראה של דיותא שדומה לו בשמו יהא אסור לפי שזה השחרות אינו לא מחמת לקו כדאמר ר' חנינ' לענין דם הגדה השחור שהוא טמא אעפ"י שהמורה

אמר חמימר משמיה דרבה חין מקיפין בכושי חע"ג דאמרין מקיפין בריאה ה"מ ריאה חכל כשעשיה סס בעשה חין מראה נכר כה שעשי להשתנות כל שעה ושעה ושמת מראה חחר היה לו ושמתה . וכתב רש"י ז"ל דכי אמרינן דחין מקיפין ואמרין לה כדאיניקובה דוקא היכא דליכא דלא ממעשה דלא רשכחא לחדו מדבריו ז"ל דאע"ג דליכא ריעותא דליכא למימר מחמת כועה ח"י ניקובה ח"ה תלינן כשכחא ולקולא וכבר כתבתי כי חס סכא יוכחא מהכועה חעפ"י שהיה תלמיד דאכרינן לה ולפי דברי רש"י ז"ל היה אפשר להקל שהרי משני ריעותא כועה לא מחמרי' כה טע"י . וכתוב בה"ג ח"י כועה דקימת בשפולי דריאה או על אונס ח"י מהדר לה כשרא דריגא כועה חש"י כל שהיא כשרה וחילא חסרה היא טריפה . הנהיה ואס' נמכרת בענוניה שא"י נחסר' לא בימר' ולא נחסרת נר' שהיא מותרת וכן דנתי הלכה למעשה שצ"ש וכתב הרב בעל התוספ' ודבר חמה הוא ואף לאסור משעם דנראה כל כועה חינו נראה דהא מכשרי' היכא דשפתי אהדרי והרב בעל העטור ז"ל כתב חין לנו להוסיף על הטריפות ומ"מ דברי הגאונים ז"ל קבלה הם וראוי לחוש להם . (ד"ן העלת במחיס .) בעל מניה רבא בר רב חיה העלתה במחיס מהו אמר ליה כשרה . אמר ליה חף ח"י אומר כן לא שהתלמידים מודגרינן דבר דאמר רב מתנא מליא מוגלת טריפה . מים זכים כשרה חמר ליה ההיא נכולי' חמימר ונראה מכאן שאס' יש במחיס בריאה ומלאים מוגלת שהיא כשרה . והרי"ף ז"ל וכן הרמב"ם ז"ל פירשו דווקא דלא חסרוה חכל אסרוה טריפה ולא מיחזור סה לא נזכר נמ' חלא נכוליא דהכי אמרינן התם דמוגלת כשר בריאה ופסול נכוליא מים זכים כשרים הכל והכא ואמרין בסמוך לא אמרינן חלא דכילי חכנ עכירי טריפה וכי כילי נמי לא אמרין חלא דלא סרוה חכל כעוה טריפה . וכרי"ף ז"ל פירשה לענין ריאה וח"י חלא לענין כוליא והרמ"ב מדרמרינן נגמ' חמר רבא כי חולין במריה דרב נחמן כשוקא דגלדתי פי' שוק של רבענן ואמרי לה כשוקא דרבנן חזי הנך דקיימי כנדי ולא חמר להו ולא מרי פירוש שהיו הכמחים גסים כמו הנד וכן אמרינן התם ר' חמי ור' אסי כי הוה חלפי כשוקא דטכרי' חזו הנך דקיימי טנרי טנרי ולא אמרי להו ולא מרי פירוש שהיו הכמחים קשים כסלע ומכאן נראה שכל ענין הם מותרים ולא נדקום ח"י כילי ח"י עכירי ח"י סרוה ח"י לא סרוה . וכתב הרמב"ם ז"ל ששמוכיא הליחה כירך לנדוק הסמפון שחמרי' חס נמכה נקוב טריפה למדה הר"ב ז"ל מרי' ששפכה כקיוון וזה חינו נראה נכון דהאס' כיון שנמוק כשרה מבפנים ונתקלקלה כ"כ חוששין . חף לקלוקל דסמפונות חכל נכמחים לא חתרע ריאה כ"כ והיינו דנהנך דקיימי כנדי כנדי טנרי טנרי לא דבריינהו בסמפונות כלל . וכן דעת הרשב"ח ז"ל . ונגמרת חמרו דלקומת פסול נכוליא וכריאה ופירש רש"י ז"ל לקומת דמליא מוגלת וח"י נראה דמוגלת כשרה היא בריאה . חכל לקות הפוסל בריאה הוא שנתמסם הכשר והרופא גורדו ומעמידו על כשר ח"י ח"י הוא יורוך כמוני היום :

שהתורה לא טמאה לא מראה ארום ונתן טעם ר' חנינא האי שחור ארום הוא חלא שלקה ור' חנינא רופא הוא כמו שזכר בפ' ראשון מחולין ונגמ' יומא וידע זה מחכמתו וכן אנו רואין שהדם כשהוא נקפה חוזר שחור וכיון שהוא לקות טריפה ססופו לירקב ולינקב : (ד"ן ריאה ירדקה .)

ואמרו נגמרת שהריאה שהיא ירוקה כשרה כרכינו נתן ודוקא שהיא ירוקה ככרתי חכל ירוקה ממראה חחר לדומה לזה טריפה והפירו' נזה נגמרת שלשה מראים וזה כשח ומוריקא ובעתא וכו' מין ירוק חס לא שחין דומ' זה לזה . כשחא חס כמין שחיס וכן נקראים על הקוצים ועל כמה שפתן חין להם שחיס וכן נקראים כלשון ערבי כישח וכלשון לעזות רופאים קושקוטה ומוריקה הוא כרכו' ובעתא הוא חלמון ניכה והרמב"ם ז"ל פירש מוריקא חריע והוא הכמה שזכרנו ונקרא על שם שחין ערבי וערוק כפח"ד וכן כירושלמי דמעשר שני מפרש חריע הנזכר כמשנה פ' שני דכלאים ונמסכת עוקצין מוריקא : (ד"ן ריאה כמרא' ככר וכשר .)

א"ר כהנא כי כבדה כשרה כבשרה טריפה וסומני' וכשר כשרה טריפה ורש"י ז"ל פירשו לענין מראות שאס' מראה הרי' כמראה הכנר כשרה כמרא' הכשר טריף דהכי קיים להו לרבנן סה חינו לקות וזה לקות וכן כתב הרמב"ם ז"ל והר"ז הלוי ז"ל פירשה לענין נושמת כלומ' מנשמת הרי' וח"י דבריו נכונים : (ד"ן ריאה גלדי אדומי חזותאה .)

אמר רבא האי ריאה דקיימת גלדי גלדי חוכמי חוכמי חוואמת חוואמת כשרה ופי' הרי"ף ז"ל דווקא דהוה הכי חוואמת מהני חוואמת דלא מערפא כהו כהמה הילכך האי חוכמי חוכמי מיירי דהו' נכחלא דאי הו' נדיותא טריפה וכן פירש ז"ל וכן כתב הרמב"ם ז"ל ואשמועינן רבא דאע"ג שיש כה הרנה מראו' כיון שאין כה מראה פסול כשר חכל חס היה חס מראה פסול חפי' . ככל שהוא טריפה שטע' מראה הפסול הוא משום שדיו הוא ככל שהוא וכמו שנקב פוסל ככל שהוא חן מראה פסול פוסל בכל שהוא . והרמב"ד ז"ל כהשנות סוכר דהא דרנא דמכשר כחולוח חוואמת חפילו במראות הפסולות הוא מכשר לפי שאין מראה פוסל חלא נכולה חכל נמכבה חינו פוסל וחין דבריו נכונים . חכל הר"ה ז"ל פירש דמראות פסולות עסיקי' וחפי' הכי כשרה חעפ"י שמראה פסול פוסל בכל שהוא והכא היינו טעמת דמכשר רבא משום דכיון דקיימת גלדי גלדי וזהו כמחיס חנו חולין שני מראות הללו מפני הכמחים לא מפני עור הריאה חלא מחמת מוגלת . וכחנה הגאונים ז"ל שכל מראות הפוסלי' בריאה חס כשנפח' אותה חוזרת למראה כשר כשרה שהנכמ' נתייה נפוחה היא : (ד"ן חחי נפוחת הסמוכות .)

אמר רבא הני מרתי כועי דסמינן להדרי לית להו כדיות' נזה נתחלפו הפירושים שנין שהנעוה מכד עכמה חנה חוסרת ואס' היתה אחת מותרת למה מחסר כשהן שמים סמוכות זו לזו ורש"י ז"ל פירש דקים ליה לרבא שאין סמוכות לא מחמת נקב שהיה בריאה והעלה הנקב את הנפוחות סביביו חה חינו נכון והרמב"ם ז"ל כתב שהטעם הוא מפני שהדבר קרוב הוא הרבה שישניקים בנייהם וחין להם דרך נדיקה וגם זה חינו נכון שהרי אפשר לנקוב שתי הנפוחות זו מכאן וזו מכאן עד שתכא כל הליחה שמתפנים ואחר כך נראה חס' יש בנייה נקב על כן נראה כדנרי ח"י שפירש כיון דסמוכות זו לזו מתוך שכל אחת דווקא אחת חסמה סופו של עור הריאה ליקנב והרי הוא כחלו ניקב מעט . חלא דמחזויין בתרתי מייתנין כלוא וכועינן לה ח"י שפיר להדרי חלא היא וכשרה וח"י לא חרתי ניהו וטריפה : (ד"ן חס מקיפין כועה וד"ן כועה .)

אחר שכתבתי זה נשלחתי סמ"ל ק"ח אומות סנדקיה לחידם כטרפס סהו טופס כמו סוכר כפרק שמיני לפעלה והטואל היה החכם ר' חיים כן אסמח"ל ל"ע והוא היה אופר ואני קימתי דבריו וכנסי לו פתים חלו לחוה ולשיון :

חוס נסרך חל . אודם טרפס . חס לחכמים מעל למסור . חיים שאל . ויקחת אתם את טמ עון ויאסור .

חח זה שלח החכם ר' חפרים נר ישראל חלקאווה נ"ע מן מלמסחן לשנה הלכות חלו וזה דברו :

יבין שמועה

ומנגינת קונדריים נדיקה הריסה. המאיר לארץ אשר לו נתן
 ארון שומע ועין רואה. הידע דעת עליון האוכב כהמון
 ההלכות ופלאותם לוחבובה. לא לאשר לא שמעו ולא האזינו
 בעבלים ורוח נכאה. האומרים דינו ראשי פרקים והנח
 לנעליה כפר ההוראה. אשר מקוה לבסיל מהכ המוציא על
 שרשי הדת תנוחה. למען ספוח הדוה את הכמאה. יישר
 כתר ויכשר לא ייעף ולא יגע ולא ימכח מתלחה. כמה מעלות
 טובות למקום עלך הראה. הודאה וסקלא וטריח השכל
 וידוע וגפש חיה. מנחלי בן ערן מושכת נהרי נחלי דנש
 וקמחה. ייטיב להים אחריתך מראשיתך וישמך לראש מתנשא
 ואויבך יהיה לזנב בזנב הלטהה. וכמחומה שקרה לי עמך כמו
 שקרה לשמואל ירחינהה. עם ר' יוחנן אמורה קמחה.
 ששלח לו חליסר גמלי ספקי טרפאחא מופלחה. עד שזכחו
 ר' יוחנן עליהם ואמר את לי דנה כנכל למגמר מניה אוחחא
 דאלהא עלאה. עם היות שהכמים היו משתכחים נחכמחו
 בטריפות שהיתה עד מאר נפלאה. והנני ג"כ משחנה ניה
 דמר כמה חכים נטרפוי' נכולהו תימורתי' מר' יוחנן עד רבינא
 ורב חשי אמורה דתראה. וכלי ספק שנספקות הטרפיות
 כמוך כמחיס חושע לך ימינך לאסוף הכולעה והנדחה
 והנהלחה. ועלך נאמר יגיע כפיך כי תחבל על ידי הודאה
 בריאה. אשרך ואשרי יולדתך ואשרי הכר אל משמעתך
 ואשרי איש ירא את ה' בעיניו אומך רואה. ולולי היות הפש
 עבובה. והמהשנה עלובה. והלכ מושלחה. היה ממלא פי
 למעלתך שירה כים ולשוני כהמון גליו בשנחה נוראה. נטרשי
 שהם התהלות ואני שקדח המעלות אמולחה.

עד לו גיע

קחה מעטה חלה לים חלשים. ושב עולם כעו לפני חלשים. סדע שום
 בעולם זה ובכלי נחל כבוד בערן בן חלשים.

- עוז נפשי וחסך רעיוני
- בדוחלי ואקדמי ואודמי
- גניש עזי וכדכודי ופזי
- כך שישי ושמתחי וגילי
- לך תפי לך המית ננלי
- לך גלני מפוז גם מכרכר
- טחקים מחאו גם ועלוזו
- והטיבו לנגן בתרועה
- ולכשו המחורות הוד והדר
- והשיכו עלי תכל נרקים
- והשיכו כמו דוחות מנוחות
- ורקדנה בנעות בדרים
- והשניעו פני תכל שמחות
- זמן קומה ולנשה מחלכות
- וקשר מעדנות האהבים
- ורזה כל פני תכל משלים
- והכמיה לכן כמה כבודות
- לרב שמעון שמועות כמרוהי
- בפני תורה וכלשונו הלכות
- כרבינו ורב חשי וראשי
- והוא מפליא דברים כפלמי
- גניר מופל' בכל חכמ' אמולח'
- עטה חכמ' כמו רקמה ומדע
- חגור חרץ חמונה על ירכך
- והכה נחתי החמח' לשונך
- וכה. ההלכות הנסוכות
- וחקרה מחקרי חרוש נמופת
- יקר רוחי ואור פני ועיני
- ולשמי עם שאר טורי חנני
- ורחמייתי ומנחר כל פניני
- ההלמי ושיר מזמור רנני
- וכנורי ועוגני ומני
- ככל עוזו המון שרי ונוני
- וככבים בננהי דר מעוני
- ומלאו מרחני שחק שזוני
- כיום מועד כיום חופת חתי
- מפיקים זיו להאיר את חשוני
- ככל דוחות להסיר עכבוני
- והרים כרכרו כבני מרוני
- מרוחות להנים את יוגני
- מליכות שיר והשמיע חונוי
- ופחה מושכות נחלי עדני
- וערן סוד לכל יודעי וכני
- כרב כמה ורב חשי גאוני
- כרני וחגיגה בן חכינאי
- ערכות קבלם משה מסני
- ישיבות מלכו על עם חמוני
- וכורת ככרחי חיוני
- ככן נון העמיד שמש לפני
- כמו חולע ושיני עם עדני
- וקה להב חגיגה סוד עם חוני
- נכורחלמו' והשקטאת כמוני
- והעמיד משפטו' האל ודיני
- ואות מעשה לעיני אחרוני

והפר אל חריטו את עכחי • ויהי עתה דעתך ברושם •
 והנניר נפלאות תורה ומופת • קחה לך מור דרוו שכל וקדה •
 ומלא מרחני חרץ נשמים • ונשם יודעי תורת ה' •

גאון נפשי אהנתיך בכל לב • וחוקותי לשמך חקקי לב •
 שרה עם לא כמשה עם לא • וחלמדי'ו יהושוע וכלב •
 וזאת אשר דבר • הותיק החבר • ר' חננל מארי נר' נסמן חנן •
 כספי • נטווג דכרו • ונועם מוסרו •

רחמי פליאות כחות אמריך • ואור מחשבותיך אדוננו נר' •
 בהלכות טריפות • ששחיתך שושנים מר עובר נטפות • ולקח •
 טוב כמטר ערופות • ויד נדינה ללמד דעת את העם מניפות •
 ודנרי חן וחסמה מרונכות מאלופות • ונועם תורה ומורה •
 מאלופות • וחולי אהבת התורה ימכרו בהם ללכס מסעך •
 ומרופות • כי אמרו תיך אמרות טורות ככסף ברופות •
 כרות כלננה וכחמה יפות • על פני מה תהום החכמה רופות •
 ועליהם התבונה חופש • ועל דבר אמת וענוה דקד משקיפות •
 מעטי הכמות ורני האיות • כסלת נקיה מנופה נשלש עשרה •
 נפות • יכח טלנך בעולם וכארנב כנפות • ועיני כל ישראל •
 עלך וגם כל קהלות הקדש אשר נעול הנלות עייפות •
 ונפשות כפופות • מפחד חויב וחרות שולפות • ונמי תהום •
 רנה אפופות • מכרות רופות • הנם סרוים אל משמעתך •
 ועלימו מלותיך נופות • וכס מכרו מנות ומרנוע ולאמרת •
 כדקך עיניהם כופות • ויודיע כל אשר עמי כי נאמן אדוננו •
 באוננו להיו רב וגדול בישראל לחקור ולדרוש בטעמי חור' כסוד •
 פרה אדומה ועגלות ערופות ונהנין רמו תורה כסוד חותיות •
 עמוקות ולפופות • ופרפרות חכמה וגימטריאות ומקופות •
 וגם בחכמה הרפואות לחכום לנשברי לב וככחות לשונך חחוק •
 ידים רפות • וגם נשאר החכמות יש לך יד וגם ולקחתם לך •
 לרקחות ולטנחות ולאופות • בגבחת נשדה חכמתך חמה שערי •
 ואלפי כורים ואיפות • מליאות וטורות גדושות ולא טפופות •
 וכאשר טעמתי טעם דבריך ערבו לי מאד וענדמים לראשי •
 עטרות וגניפות • ככרביטין וטופפות • וכמעיל הוד עלי •
 חעטס וכמעטפות • ואקשרם על גרנותי כשהרונים •
 והנטיפות • ה' לך ירכך גין עלך ככפרים פפות • ירהש •
 מפניך חויב יכדנו למדפחות • יהיה לגרופות • לדראון עולם •
 ולחרפות • יפול כסערות וכבושת • ואמה תגיל בה • יחדש •
 בגשר נעריך חליפות • עוד תשא נחמול משחקים נחוך •
 עלמות חופפות •

ועוד אני מחבונן בטעם אמריך ושותה ככמה בוך דנש דבריך •
 וכשמחתי בהם כנגן המנגן ותהי עלי דוח חן חכמתך וניתיך •
 ואשא משלי ואומר •

- אני חכמות ומוליד המזמות
- גדול הדור ופיהיו ורכנו
- והוא כתר חכמים גם ננונים
- כליל יופי וזו חן כוס דופי
- מאזיו מלאו בינה והשכל
- ורב שמעון בנו כמה מקורח
- אמריו כל בני אדם מקוים
- הכי שכל ומדע לו כדרדע
- ככל עת יחוק שכלו ויחכים
- ועל בני מרומי בין וחכמה
- וכמרום הררררררררררררר
- וירעך את שמי שכלו ויזיל
- נגיד הל' ונשיח רב פעלים
- ורות לא נקדו כחז'לים
- ורחש יודעי ומתכרכל פלילי
- ולו יכון להלל נמחולים
- ודעת לא גם מעשים גדולים
- וזכרו לי מקום מר וההלים
- וכמטר לחכמתו מיחלים
- ומכן כל מכלכל חיש היילים
- נעו נפש מקודשת וישלים
- ינשא כחשו ויטה שם חללים
- ירומים גם ויקים לו כגלים
- על כל חיש כרת כמה טללי
- ולו

יבין שמועה

ומי הוא זה אשר ירקה כמוה' • ויבין סוד תנועתם ויפלים
 דברו נר לרגלי עס פזורים • ואור לנתיב מנודחים וגולים
 ומי מעון תבונתו ככסף • חכמים שוחני' תמיד ודולים
 ואם דעת תהי מהם פליאה • יבקשו ממנו תורה ושואים
 ופיהם יפערו אל טל דברו • לשונות אחריו לינים יבולים
 מתי רשע בעו יפיל לארץ • ועד עמקי תהו' יפיל נפלים
 מיד עושקים יביל עשוקים • וישיע שבורי לב שפלים
 ויחזק מחלעות שני כפירים • וכשנע ינפץ גו נבלים
 אל"ן יהיה עמו ויפיל • לפניו את משנתו כחללים
 וראש כל אויביו ימחץ ויכה • ויחן את לחומו כגללים
 בקש נדף ומוץ יעלו לרוח • ויאברו וכסו ככללים
 ויבולון כמו ירק ועשב • וכחציר וקס יהיו קמולים
 והוא ירמוס כפיר אריה ומנין • וירדוך על פתני' גס שחלים
 עלי מימי מנוחות בור ינהל • פעמיו ידרכו על יד נחלים
 ויתעדן בתוך גני בשמים • ומי מעץ חסום קרים ונוזלי'
 ונפשו תעלוז כאל וחיל • בשמחת לב כהולך כחללים
 כקול רנה וחודה ועלי חוף • וכנור והמון סיר על נבלים
 יחדש בור נעוריו חיש וחלדו • ויפיל כנעמים לו חנלים
 כזית רענן יהיה ושחנן • כארזי אל כנן ערן שחולים

ורוכ שנה ואלפי מהללים • ולו נאה ויכון חן וכבוד
 כארזלים ושגללים ואלים • לעליונים כהוד דמה והדר
 נדעחו גם הליכות הצלילים • והוא הכין תנועות השקקים
 מסונחם כלכתם כשגילים • וידע כל צנא מרום נפלאי
 וחוג כימה ועש ומקו' כסילי' • ונגלה רום גבה שחק לפניו
 יקרים ממקור חכמה אכולי' • והוא חנר כבוד השיר וזמרה
 לכל עמו ומקור רוב משלים • וכשלמה ילמד דת ודעת
 להשכיל כהמאר הרכה חיילי' • ויגדיל יוס כיום תורה ויאיר
 כסלם האמח יורדים ועולים • מזמותיו כאל דנקו והנס
 ומימינים אכל לא משחילים • ומורשו כבורתו הפכים
 ומכרך ודין יעטה מעילים • והוא לנש כדש חכר ומשפט
 בעו רוחו והדרוך כנעלים • כמטיו נהרי חכמה ונקע
 כדולחים וספיר ממבולים • ויורד חסום חכמה והעלה
 אשר היו ימי קדם נעולים • והוא פתח דלתים כחכמה
 כשמן דת וחכמה הם כלולים • והפלא לעשות חנור ספרים
 ככל מדע והוד כניה כלולים • מרוחקים כחן מוסר וכבוד
 וכל סודות כתושיה כפולים • והוא יגיד כחכמה העלומות
 כנא שכלו אשר הגביר חיילי' • קטנה עיר חכמים מלהכיל
 ולא יספוק עפרה לא שעלים • וזה לא ימנחו מעמד לרגלים

תשורת אמרתי
 כלולה היא בכל
 כחסרו הנחני
 וגם כי יש לי כל

קח נא ברכתי
 ומיטב זמרת
 הכי אל עושני
 וכל טוב חנני

כנגד שערי בינה חמשים
 כרכואות וצדיקים חמשים
 על ספרך יעלו ויכתבו
 ורבר אמור להם בשפל שבו

ראה שבה ושירי הוד יסדתיים •
 לצדיק הוא יסוד עולם ושקול •
 אם אצלך שירי הלא נחשבו •
 אך אם אסירים הם ולא היטבו •

הז של בע

זה ספר ארבעה עשר לחבורי מוריני הרב הגדול הרשב"ץ זלה"ה

בסד ספר מאמר חמץ

קח מאמר חמץ והשארתי וכתבתי שפיקוח וסע אביתו קח מאמר חמץ להרשב"ץ אמר והחזיר בו הלל קצת על ראשך נוד וחקראו פי החמד חמץ וחמארו הוא כפני קני עם ונבץ והקויל לכל הלמוד וכל ריבץ

שנו

חממים כסדר עולם כי פסח שיבאו ישראל ממזרים היה נחמישי בשנת וכן אמרו נגמ' שנת פ' ר"ע ופסח מזכים מקחו כעשור והוא יום שבת ולקחו ישראל כל אחד מה לפסחו וקטרוהו ככרעי המטה ושואלים המזכרים מה טעם של זה השנה והם אמרו לשוחטו לשם פסח במכות השם עלינו והיו שניהם קהות על ששוחטים את אלהיהם ולא היו ראשין לומר להם דבר וזאת היתה החלטה הגאולה על כן קורא' שנת שלפני הפסח שנת הגדול ואע"פ ששנת ל' נקבה הוא שא"ל כי אות היא ביני וביניכם גם ל' זכר הוא שנת' עולגת שנת בשנתו ושנת הגאולה היתה בשנת אלפים תמ"ח כי הסימן הוא תמ"ח גאולים והיא שנת שש עשרה למחזור קכ"ט ובשחזורו כמולד ניסן של אותה שנה מבאטוהו שלא היה בחמישי בשנת חל' סימנו א"ג מתחכ"ז וכל זה אם התחלנו למנות אלפים תמ"ח ממולד נהר"ד הקודם שנה אחת למולד וי"ד וכן היה מונה ר' חסאון בר' אבהו ספרדי ז"ל וזה מנטל דעתו והרמב"ם ז"ל בהלכות שמיטה ויוכל כתב כי החלה לאלפים תמ"ח היא משנת יבירת אדם שהיא שנה אחת אחר נהר"ד כי כשמנינו שנות הראשונים מאדם הראשון עד שהיה אברהם בן ג' שנים מבאטו אלפים שנה ועד אותה שנה הם שני אלפים תהו לשם המנין שני אלפים תורה מן והנפש אשר עשו בחקן ומתהו האנקלוס דעשכנדי כחוריהא בחרן וכן אמרו ז"ל בחזקתן פסחא דרין ונראשון מע"ז ואחר זה ערן שפי' אברהם בן ק' שנה היו מ"ח ועזר עליה בין הנתיים כי בריה' זרעך ת' שנים ונבאלו ישראל באותה שנה והם תמ"ח שני' אחרי אלפים שנה ונתבחרת דברי הרמב"ם ז"ל בי לא היה המנין מנהר"ד חלל שנה אחת אחר נהר"ד ולמנין נהר"ד תהי' אותה שנה שנת אלפים תמ"ח והיא ז' למחזור קכ"ט והיתה מעוכרת לפי מה שאנו נוהגים כפי' גו"ח ארז"ט למעוצרות שהוא סימן למנין נהר"ד וזה ז"ל גו"ח למנין וי"ד א' ולפי מנין וי"ד א' תהיה שנת אלפים תמ"ט למנין נהר"ד ויהיה מולד תשרי ד' א' שש' המולד ניסן ז"ל חקל' וזכשארטו כי נלפיים תמ"ח נבאלו למנין וי"ד א' שהיה אלפיים תמ"ט למנין נהר"ד רבוננו לומר אחר שנלמו אלפיים תמ"ח למנין וי"ד א' כי כן הם כל מניינינו בן י"ג למכות ר"ל אחר שהשלים י"ג ונכנס לשנת י"ד וכן כשחמרו נחמ"ח גאולי' ר"ל כשהשלימו בתמ"ח ונכנס בתמ"ט שהיה שנת ח' למנין נהר"ד וההחלה היפה בניסן כי לשנים אנו מונין מניסן כמו שאמרו בעשר עטרות שנטל אוחו היום בסדר עולם וכפ' ר"ע זמולד ניסן של שנת ח' היה הב' שג' והנה ניסן היה ביום ה' חלל אהו מוקן כי יום המולד לא נחקדש החדש כי אמר לו הלא ית' בזה ראה וקדש חלל סיה' מולד ניסן הכל' של' אחר שעשאו שנת תמ"ט מעוכרת לפי קבועה שהיה שנת י"ג למחזור ונר' שזה הסיפור שאנו עושים שנת' ש מעוכרת הוא נגולה שאין לנו סנהדרין חלל קודם הגולה לא היו מנתיין לבו' גו"ח ארז"ט חלל אל החזני ושנת אלפים תמ"ט לא נחשבה מעוכרת כי נראה החזני כמו שבאנו כי השערה חזני א"כ ניסן של ח' לא היה הב' שג' ובריבין אנו לחסר ס' חוש א' ויהיה מולד ניסן של שנת הגאולה ג"ג חרי"ט ולא נראית הלכנ' ליל רביעי עד ערביה ליל חמישי ולא

נחקדש החדש חלל ליל ה' כי הלכנה גמלת קודם המולד כ"ד שעות ואחר המולד כ"ד שעות וכו' הבמ"ם ז"ל בהלכות קידוש החדש ומה שאמרו נגמ' כ"ד שעות מכבי סיהרא חותן שעות בפולחן הן כ"ד פרקי ר"ח אמרו כי היום אהו חלל י"ב שעות והם כ"ד שעות בו כל שעה היא כפולה והלכנה היא גמלת נשאה ממרחקת מן השמש י"ב מעלות קודם המולד וי"ב מעלות אחר המולד והשמש הוא שתי מעלות בין כולם כ"ו מעלות והיא מהלכת במהלכה הממוני י"ב מעלות ביום נקירוב בשני ימים ב"ו מעלות ח' כ"ב שהיה המולד פחות מכ"ד שעות קודם הלילה חי אפשר שתראה בלוחה לילה ובשמואל של שנת תמ"ט מחלת ח' ג"ג חרי"ט לא נחקדש החדש עד ליל חמישי נקבלת רז"ל וזכינו לקיים דנריהם :

גרסינן בפרק חלק ת"ר הקורא פסוק אחד משר השירים ועושה אותו במין זמר ופי' רש"י ז"ל שאינו קורין אותו בלוחן טעמים שקורים הפסוקים חלל כגון הגביאת שמומרתן בהם כדי לשמח המבוכין וכן הקורא פסוק נבית המשחה בלא זמט מביא רעה לעולם מפני שהתורה חוגרת שק ועומדת לפני המקום ואומרת לפניו רבש"ע עשאוני נניך ככגור שמענינו בו גוים אומ' לה הקנ"ה א"ב מה יעשו בני נשע' שהם אובלים וזוחים ושמחים אחרת לפניו רבש"ע אם בעלי מקרא הם יעסקו בחורה גיחים וכחונים ואם בעלי הלמוד הם יעסקו במשנה נהל' ובאגדות ואם בעלי משנ' הם יעסקו בהלכות פסח בפסח ובהל' עכרת בעצרת ובהל' הסג בהג' העיר ר"ש בן אלעזר נשס ריב"ל כל הקורא פסוק בזמנו מביא טובה לעולם שנא' ודרך מעתה מה טוב :

גרסינן בפרק בני העיר וידרך משה את מועדי ה' חל בני ישראל שיהו קורין כל אחד אחד ת' משה מיקן להם לישראל שיהיו שואלין ידורשין בענייניו של אהו הלכו פסח בפסח הל' עכרת בעצרת והל' חג נתג' וכן אמרו נפ' דמגלה וזהו אש קורין נב"ה כל פסח בזמנה ומה שאמרו בפרק ראשון מפסחים שואלין בהלכו' פסח קודם הפסח ל' יום הוא לענין תלמידים אח' שואל כענין וח' שואל שלא כענין שחקקין לשאל כענין ואם שואל בתוך ל' יום נהל' הפסח חשנה ל' שאל כענין שהרי משה עומד בפסח ראשון ומזהיר על פסח שני : כתוב גם' הטורים מר"ח ניסן עד אפרו חן חן נופלין על פניהם לא ביום ולא בלילה כך כחוש שם ומה שכח בלילה ששאל דלי שאל הוא שכל השנה חין לנו גפילת חפי' בליל' זאין אומרים בדקתך בן כחוש שם ואנו מנהגינו לומר בדקתך כי כן הוא הכלל המסוד נדרינו כל יום שיש בו הלל חן נו מעמד גדולי' כפ' ב"ג פרקים וכיון שיש בו הלל חן מחשגין נו אנשי המעמד שאנו אומרים זה היום עשה ה' נבילה ונשמח נו ואם חן בו הלל יש בו מעמד חס הוא חול ובשנת אומרים בדקתך ופי' נ"ה הכ סהל להיות נשבת חלל בראש השנה חן אומרים בדקתך שהוא ר"ח וזכרון ח' עולה לכאן ולכאן ועטם מה שאומרים בדקתך בשנת י"ח מפני חבילותו של משה שמת בשנת וי"ח שלא מת חלל בע"ש כי נסכעה נחרד מה וכשמנינו במה עמדו ישראל עד שנלכדה יריחו שנלכדה בשנת המכא כי בז' באדר היה בע"ש חלל אומרי' אותו בזק הרין על הכפשות הנדונות בעהסם שחוזרות לדין ואין טעם למנעה חגון יומר משאר השנה ומה שכתב ערן ח' חן נופלין על פניה חגון נהגין כקלן כל החדש וכן מר"ח סיון עד ח' חן שבונו וכל חרש חרני ממחרת י"ה כ ונרא' כי טעם המנהג פוח מפני שנמחת הרגל חן מוכיחין החיות המכערות הלכ' וגם בכל חרש ניסן חן מתענין וכתוב נב' המכות קטן נשס רבינו יבחק בעל התוס' ז"ל שהנודר להענות כל השנה שני וחמישי אהו חייב להפענו' בכל חרש ניסן כיון שנהגו שלא להענות לא היה דעתו בסנדר על אותו ימים ונהגו הנכורות להפענות ערב הפסח ועוד

דבר זה למטה בע"ה ובמס' סופרים נתנו טעם בזה מפני שהנשיאים הקרינו בתוכה הנשיאים כל אחד יומו ואין טעם זה מפסיק לכל החדש :

התורה החמירה באיסור חמץ יותר משאר איסורי חייבי לאוין שחייבה עליו כרת כהלכ' ודס ויותר מהס שאסור בהנאה כפגול ונותר ויותר מהס שהזהירה עליו בלא יראה ולא ימאס והטעם בזה משום דלא נדילי' אינשי מניה ויבואו לאכלו ונר' שזהו טעם האיסור שהרי בחמץ של גבזה אמרי מנדל נדילי' אינשי מניה' שלא יבואו לירי מעילה ואע"פי שאיסורי נזיר לא נדילי' אינשי מניה' בחמץ החמיר' חורה שהוא באיסור כרת מה שאין כן באיסורי נזיר ולא סמכה החורה בזה על נדיקתו במקומות הרגילים' לפי שכריך זריות גדולה לחפש חורין שלא ישאר כזית ואין כל אדם זרין בכך וכן נרא' שמפי' חולשת הזריות לא סמכה על הנדיקה ממה שאמרו בגמ' משום דנדיקת חמץ דרבנן המיניהו לנשי ופירשו הטעם בירושלמי שלפי שהנשים עבניותו הלו היה מדאורייתא לא המיניהו ולפי שהדבר כריך זריות גדולה התורה נתנה תקנה בזה בנטול בלב' שכיון שנטלו בלבו כסתלק איסור לא יראה לך שאור בכל גבולך ובגמרא' מוכח דנטול זה מין הפקר הוא שכיון שנטלו בלבו והוציאו מזכותו אינו שלו ואינו עובר עליו כמו שאינו עובר על חמץ של אחר' ואע"ג דנהפקר דעלמא אס' אמר אדם על נכסיו הרי נטלין כעשר עדיין לא יבאו מרשותו והמחויב כן לא זכה

ובכל שכן לדברי ר' יוסי שאמר דהפקר כמחנה מה מחנה עד

שזכה מרשות נותן לרשות וזכה א"כ זה שאמר לנטל וליחשוב כע' זר' דאירעא עדיין הוא ברשותו אבל חמץ בפסח שאני שמן הדין כיון שהתורה אסרה עליו אינו ברשותו אלא להחייב עליו עשאו הכתוב בלא הוא ברשותו וכיון שנטלו בלבו אע"פי שהן דברים שלב' ואינן דברים כיון שגמר בלבו שאין לו הפך בו הרי נפטר מחיובו מה שעשאתו התורה ברשותו ומועיל בדיטול אפי' לחמץ ידוע כדמוכח ההיא דעמא ימאס גלוקסא יפ' פיה וההיא דתלמיד היושב לפני הרב וזכר שיש לו עיסה מנוגבת בחור' ביהו נפ' ק' וההיא דהפולך לשחוט את פסחו דפ' אלו עוברין ונגמ' אמרי' דמדאורייתא בנטול בעלמא בני ורבנן הוא דמכריך נדיקה ואע"ג דאמרי' בגמ' לאור הנר מנא לן ובנתי' לה מקר למדנו מבי' ממבי'ה וכו' ההיא דסמכתא היא מדרבנן היא וכיבא באסמכתא הזאת מבינו כמה שהיא מדרבנן באיסור החמץ למדנו חוץ מחוץ וכו' כדא' בעירובין והיא ג"ש בית ג' שואע"ג דמדאורייתא אסכתן כי האי גונא ג"ש בת' ג' ענין כן סורה ומורה למדנו כן מן וכו' וכן נדערה שנתהמה פתח מפסח וכו' אבל בכלל דאפי' אסמכתא דרבנן היא ולא למדנו מבי' לפי שלמדנו מדברי קבלה נר' ה' נשמט אדם ודברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן כמו שאמרו בראשון מהמח מענין ויעש לו כדקיה כן כענה קרני ברזל כדאי' התם ויראה מזה שאין חיוב נדיקה מן התורה ואם נדק ולא נטל לא נפטר מלאו דלא יראה ולא ימאס' ולזה אמרו בגמ' הכדוק כריך שינטל' אבל יש ענין אחר בזה והוא שאפי' ניטל ונפטר מלאו דלא יראה עדיין מוטל עליו מכות השנה' וזוה נחלקו התנאים כמה מנטלו ונשל' תורה נחלקו כמו שאמר ר' עקיבא מבי' לא להכערה שהיא אב מלאכה והתורה אמר' תשלימו שאור עלה לירי' שמהתורה נטול בעלמא בני אפי' בחמץ ידוע ואינו כריך נדיקה ואם נדק ולא נטל ומכאן חמץ אחר הנדיק' עבר עליו בלא יראה ואם נטלו והניחו בבייתו חו' לא עבר עליה בלא יראה אלא שחייב להשיבו ומדרבנן כריך לנדוק אחריו יפה יפה וזה עלה כהונן יות' ממה שכת' הר"ן ז"ל בפ' ההל':

דיני הל' חמץ ומכאן נחלקים לג' חלקים הא' דיני איסור חמץ

והכ' דין מכות מכה והג' דין הסנה' ודיני נדיקת החמץ אחרים ג' כ' שחלקים זה חמשי' שנה נקבל' א' נמלכות אריון כשדרשתי בשנת הגדול' וכו' עם רבנים וסמכים גדולים וכן חלקתי' לד' שרשי' והם מי' זמא ארין וממי' וכן אחרים כחן ומתי' שהיו מורה על הזמן אקדמינו כי כן בסדר המסכתא הקדימו המתן להיות פתח דברי' אירי נמי' והתחיל אור לארבעה עשר ואפרש מחיל' הזמן היותר רחוק שהוא ל' יו' לפי שמהזמן ההוא דורשין נהל' הפסח כמו שהקדמתי כי זה הזמן של' יום הוא ליוכא בשירה ומפרש גי' ולעושה ביתו אוכר' :

כיון שזאלין ודורשין נהל' הפסח ל' יום קודם הפסח במו שפירשתי למעלה א"כ מאותה טעה חלה מכות ביטור א"כ מי שהוא מפרש מהיבנה לים או יבא לשירה קוד' לפסח ל' יום ואינו מניח בבייתו מי ינדוק ואין דעתו לחזור כרי' לבער ואם הוא קודם ל' חין כריך לבער וכשיגיע הפסח יבטלנו בלבו ואם דעתו לחזור בחוץ הפסח אפילו קודם ל' יום זקוק לבער כדי ששיחזו' בחוץ הפסח לא ימ' חמץ נבינו והרמב"ם ז"ל מפרש שאם חין דעתו לחזור בלב' עד לאחר הפסח הוא שאין זקוק לבער אבל אם דעתו לחזור בין קודם הפסח בין בחוץ הפסח זקוק לבער שמו' לחזור ערב הפסח בין השמשות ולא יבא פנאי לבער ומהנמר' נראה שאם דעתו לחזור קודם הפסח א"כ לבער ובירושלמי אמרו ונספק אבל כודאי אפילו מראש השנה כלומר אם יודע שיש לו חמץ בודאי אפילו מראש השנה כריך לבער ולא נראה כן מנמר' חינו' שאמרו חין זקוק לבער ולא אמרו חין זקוק לנדוק וכן הדין בעושה ביתו אוכר' מוך ל' יום כריך לבער קודם ל' א"כ לבער כגון לו הסוחרים שמכניסין סחורתם בפונדקית קודם ל' יום א"כ לבער אפילו יש שם חמץ ידוע לפי נמר' חינו' ואם יבוא הפסח וישאר שם הרי הוא בחמץ שנפלה עליו מפולת' שהוא כמובער' ונחור' ל' יום כריך לבער דלכתחלה לא זהו ביטורו וקודם ל' יום א"כ לבער וברוך לנטלו כשיגיע הפסח ככת' הרב בעל המנהיג ז"ל כיון שיש לו חמץ ידוע כריך לנדוק על ביטול חמץ ובעל הטורים ז"ל חלק עליו שכיון שעיקר הנטול בלבו ואם השג לנטלו בלבו בני לא מבינו ברכה על המחשבה ונראה נכון אבל אני אומר שאם מוך ל' יום כריך לנדוק כריך לנדוק כמו ליל י"ד גם לאחר הנר כדין אס' חל' י"ד להיות בשבת וברוך לנדוק ליל י"ג שכל חיוב נדיקת ליל י"ד חל עליו כי זהו זמנו :

בדיקת החמץ כריך שתייה קודם זמן איסורו והיאחר קרוב לזמן איסורו הוא ליל י"ד שדיקתו זו כריך לאור הנר בלילה שכריך לחפש בחורין ובסדקין על כוית חמץ כדי שלא יעבור עליו בלא יראה ובל' ימאס' ובליל ט"ו אי אפשר שכבר עבר עליו כשנכנסה הלילה וביים י"ד אי אפשר שכבר נאסר החמץ מטעה ששית ולמעלה מן התורה וקוד' לזה יבואו להתרשל ולא ינדקו כיון שאינו זמן איסורו על כן הזמן היותר קרוב לזמן איסורו הראוי לנדיק' הוא ליל י"ד לפי שבני אדם הם מזויין בנתיים ואור הנר יפה לנדיק' שיכול להכניסו בחורין ובסדקין ואפי' אדם נטל שהוא מבי' בבייתו ויש לו בית אפל שמחמסין בו לאור הנר אפי' ביים חין נודקין אותו לא בלילה ונחנו הטעם בירושלמי שאין אור הנר מבהיק לא בלילה ואפי' במקומות האפילים כמו שהוא מבהיק בלילה כי אותם הנחבאים נמערות מפני השמד והיו שמחמסין לאור הנר בין ביים בין בלילה היו יודעין זמן ק"ש של ערביית' עד אס' היה מבהיק על כן מי שרצה לנדוק יום ג' לאור הנר אינו מקדים ולא ינדוק עד הלילה אלא שאם שכח ולא נדק ליל י"ד כריך לנדוק יום ג' לאור הנר וכמו שאמרו בירושלמי על מה ששינו' חין נודקין לאור החמה וכי יש חמה בלילה חפצו בשלל נדק בליל י"ד' אמר אבני הילכך האב' בורכא מרבנן לא ליפתח בעידנא' באורייתא דתליסר נונה' אל בסר דילמא

דילמא משכח ל' שמעמא ואמי לאראשלי שכיון שהדבר מחוייב לעשותו בחזונו לילה ולא להקדימו ולא לאחרו לא יתחילו התלמידים ללמוד הלכה הקנוע להם עד שיגמרו הבדיק' וכ"ש שאין להתעסק בדברים אחרים לא לבסוד ולא לילך לבית המרחץ ובתו רבי' וינה ז'ל שאם התחילו חין מפסיקין השה זה למתחיל קודם תפלה שאין מפסיק בטביל תפלה ונעל השורים ז'ל חלק עליו שאין הגדון דומה לראיה שכיון שטעם האיסור הוא שמה ימשך נכד' ויבוא להחליל מלכדוק הדין גנות שאפי' התחיל מפסיק ואני אומר שאין להחמיר בנדריקה זו שאם עבר זמנה יש לה תקנה למחר יותר מתפלה שאם עבר זמנה הוא מעוות לא יוכל לתקן ודבר רבי' וינה עקר :

וקודם יתחיל לנדוק בריך לנרד נח"י חמ"ה חקב"ו על ביעור חמץ שהבדיק' היא כורך הניעור ונחלקו גמ' אם אומר על ביעור חמץ או לבער חמץ והכל מוד' שאם אמר לבער חמץ וצ"ל ופסקו גמ' הלכתא על ביעור חמץ לפי שמצרכותיו של אדם נכד' אם תלמיד חכם הוא אם עם הארץ הוא ואם שה אחר שניכר קודם נדיקה בריך לנרד פעם אחת אבל אם התחיל לנדוק ושא חינו בריך לנרד כמי שניכר המוציא ושא קודם תביל' שכריך לנרד ואם שה בפור הסעוד' חינו חוזר ומנרד' אבל הגאונים ז'ל אמרו שאין לו לשיח עד שיגמור הבדיקה כדי שלא יסוה דעתו מהבדיקה אלא אם הוא מצורך הבדיק' ובתו נעל השורים ז'ל שהרב נעל העיטור ז'ל בזה שיש מ' שאמר שכריך לנרד שהחיינו דהא זמנו לזמן קא חמי ו"א דלא קביע זמניה שהרי המפרס ויבא נשייבה בריך לנדוק אפי' מראש השנה והוא ז'ל הכריע דרשות הרי אי נעי מנרד אי לא בעי לא מנרד והרא"ש ז'ל כתב שאין לו לנרד שכיון שדניק' זו היא לכורך המועד ובנרבת זמן שנמוך המועד וצ"ל אלו דבריהם ז'ל ואני אומר שאין מקום למשא ומתן זה שאין ברבת שהחיינו לא נדבר שיש לו הנאה כמו שאמרו נענין פדיון הן כהן מנרד ומשיח הנאה לידיה ונביעור חמץ שהבדיקה היא להכזיחו מהכית ואין לו הנאה מזה חין ינרד שהחיינו לזמן הזה להוכיח החמץ מהכית ואחר שינדוק כל המקומות בריך לבטל כמו שאמרו גמ' הנודק בריך שיטל שהוא עיקר הפשט' לפוטרו מלא ירא' ולא ימא' ונהגו לומר כל חמירא דאיכא ברשותי דלא חייהיה ודלא נייערתייה לבטיל ולהשיב כעפרא דארעא ובתו הר"ן ז'ל בפירושו ההלכות שזה הלשון לא נזכר בשום מקום בגמרא אלא כך הוא קבלה ביד הגאונים ז'ל וכ"כ נעל הטורים ז'ל ואמת הוא שזה הלשון שיאמרו אותו נלשון ארמית חינו גמ' אבל כל הקדש הוא נכ' בגמ' ירושלמי ואני מכתב' בפ' כל שעה נלשון הזה אמר רב בריך שיאמר כל חמץ שיש לי בתוך ביתי ואני יודע בו יבטל ע"כ בירוש' ואם לא נדק כליל י"ד ינדוק יום י"ד בנדר ואם לא נדק עד ענור זמן האירו ינדוק קוד' שמתוך ואם לא נדק קוד' שמתוך ינדוק בתוך הפסח ואם עבר הפסח ולא נדק ינדוק אחר הפסח לפי שחמכו של ישראל שעבר עליו הפסח אסור בהנאה כן פי' הגאונים ז'ל ואע"פי שחמץ שעבר עליו הפסח אינו אסור אלא מדבריהם משום קנסא חכמים עשו חזוק לדבריהם להכריך נדיק' בשל חזקה אבל חינו מנרד על ביעור חמץ אחר הפסח כ"כ הרמב"ם ז'ל ובשאל י"ד בשבת נודק ליל י"ג ומניח מה שיאכל ליל י"ג ויום י"ג ויליל י"ד ויום י"ד עד ד' שעות ואם יותר דבר כופה

עליו כלי ומנטול נלכו כי הניטול מותר בשבת אפילו בעיבורי הצרות לפי שאין מקום רשותו ובתו רבינו פרך ז'ל שאע"פי שנטל אחר הבדיקה בריך לבטלו למחר קודם זמן איסורו לפי שאחר הניטול חזר וזכה בו ולא הועיל הניטול שעשה אחר הבדיקה ויאמר כל

חמירא דאיכא ברשותי דחמתייה ודלא חמתייה דנייערתייה ודלא נייערתייה לבטל ולהוי כעפשי' דארעא ולא יאמר דאיכא

בניחא הדין כדי שיכנס זה גבולין :
חזרת הנדיקה בריך להיות לאור הבר כמו שלמדו בגמרא

מציאה ממציאה
ומציאה מחפוש כדאיתא בגמ' ואור הבר יפה לבדיקה שיכול להניסו נחורים ונסדקים יותר מאנוק' גדולה ולא לאור החמה אם לא נדק כלילה שאפילו כיום בריך אור הבר

אלא שאכסדרה שהיא רחבה ופתוחה נרוח רביעית נבדקה לאור' ואין בודקין לאור הלכנס שאין אורה מנדיק וגם לאור האבוקה יש לחוש שמה יפחד שלא חסרון הבית ולא יהי לנו פניו לבדיקה והמנהג הכשר לנדוק נבר של שעה שאם הוא של שמן יירא שלא יפול השמן על הכלים ויחטרפו וגם לא של חלב שמה יפול על הכלים ויאסרו ואם ינדוק בשמן נפחילת כמה גפן על של עץ דק ויבלול אותו שמן כמו שנהגו גם זה נכון :
ומה שמשייר אחר הבדיקה יהיה כשיעור מה שיאכל עד ד' שעות שאין מותר לאכול חמץ ערב הפסח לא עד ד' שעות כי מן החורה אסור מהחלת שעה שביעית שהוא חב' היום כמו שלמדו מאך גיוס הראשון אך חלק והרמב"ם ז'ל כתב שאם אבל מאוחה שע' ואילך לוק' מהכתוב לא תאכל עליו חמץ פירוש על שחיטת הפסח ולא נר' כן להרמב"ן ז'ל דק"ל

חמץ לפני זמנו אינו עובר נלאו אלא שהוא איסור מן החור' שנה' חשביתו שאור מנתיבס ומהו הפסוק גלכר מן החור' באכילה שהיא מצות עשה אבל חין בו לאו והר"ה ז'ל הי' אומר שאם אורכו זו היא השנתתו והראב"ד ז'ל חמה עליו ח' מלאו לבו לומר כן ונשעה ששית אסוריה חכמים ז'ל אפי' בהנאה משו' הבדיקה ימיר' והאובלו נזמן הזה מכו' חות מכת מדרות מפני שעבר על ד'ם ואפי' לבהמה הפקר אסור להאכילו כמו שאמרו ירושלמי ואם קדש בו את האשה הינה מקודשת שאינה מקודשת אלא בכסף שנתן לה האיש ממונו וזה חינו ממונו שהרי אין לו בו זכות לפי שאסוריה חכמים והפקר כ"ד הפקר ונשעה חמיתית אסוריה באכיל' גזרה מיום המעונ' ומותר בהנאה ליתנו אז למוכרו לגיוס אפילו הרבה ביחד אע"פי שלא יכלה קודם זמן איסורו :

דגור שמשייר אחר הבדיקה יניחנו במקום מובנע כדי שלא יבטור לבדוק פע' אחרת אם ימא' שיחבר ממנו ואם כפה עליו כלי ולא מבאו חינו בריך לנדוק אחריו דודאי ד נטלו שאין דרכו של עבכר לגלות כלי לאכול חמץ' ואם לא כפה עליו כלי ולא מבאו יש לחוש לעבכר ע"כ טוב לתמו בתוך חניה במקום שאין לחוש לעבכר ואע"פי שנגנו חין חוששין שמה גררא חולדה שאם חששו לזה נטלה מצות נדיקה שהיינו חוששין מנית לבית ומעיר לעיר לפי שא' אפשר לישטל לנדוק חמכו נשעה אחת וכ"ש שאם דרין בין הגוים וכיון שאין חוששין לגר' חולד' למה הכריכו להניע מה שמשי' ואני' הי' מחרף זה דני' חין חוששין לפי שהחולדה כיון שאמר חמץ כיום י"ד לא תמחר לגרר משום הכי חין חוששין אבל כיום י"ד שלא נאמר חמץ יותר גמרה אותו ע"כ בריך להיות במקום המובנע ולהנ' דחה זו ואמר וכי חולדה נכילה היא שדעתי הוא י"ג ומתי הוא י"ד אבל החירוף הנכון הוא דמן הסתם חין חוששין שמה גררה חולדה אבל אם הניח חמץ ומא' חסר בריך לנדוק אחריו :

המקדש אם האשה נשע' ששית נחמץ שאיסורו מן החור' כגון חמץ דגן גמור חין חוששין כלל לקדושו כמו המקדש בשעה שביעית שהוא איסורו מן החורה ונחמץ נקדשה

שחין איסורו אלא מד"ם כנון חטוי קרניתא שהם קשי' וינישי'
 דחמץ דרגנן בשעות דאורייתא וחמץ דאורייתא נשעת דרגנן
 דין שיה שלח לחוש לקדושו וכן דעת הרמב"ם ז"ל סובר שיש
 להחמיר לחוש נחמץ דאוריית' נשעו' דרגנן נשעות דאורייתא
 הכל נדילין ממנו ואין לחוש לקדושו אפילו נחמץ דרגנן אבל
 בשעות דרגנן הכל עסוקין בו לשורפו לא משמע' להו דמחמיר
 בהגהה ואחי למשרי אשת חיה הילכך נשניות דאורייתא וחמץ
 דרגנן אין חוששין לקדושו וכשעות דרגנן וחמץ דאורייתא
 חוששין לקדושו :

תינוק נכנס לבית וכבר נפיו ונכנס אחריו ומכאן פירושין
 כדי כל הכבר ח"כ בדריקה שדרכו של תינוק לפרד
 ואין לחוש שמא חלו הפירושין מכבר אחר הן ואחיו שהיה ניד
 המינוק נאנך נכית' אבל עכבר נכנס וכבר נפיו ונכנס אחריו
 ומכאן פירושין אפילו כדי כל הכבר ברך לנדוק פעם אחת
 שחין דרכו של עכבר לפרד ושמא נכנס נאחד מהחור' והניחו
 שם ועדיין הוא קיים על כן ברך נדיקה אחרת אחריו וככל
 מקום שחין מברכין נדיקה אף הוא ברך ביטול שהניחו
 בהאשון אינו מעיל נדיקה שדרכו חוללה ומה שמשייר אע"פ
 שלא כפה עליו כלי אם לא מכאן שחמיר ממנו כלום מסתמא
 אין ברך לנדוק שמחזיקין אותו שהוא כמו שהניחה ואחזיקין
 ריעותא לא מחזיקין כלל :

עכבר נכנס וכבר נפיו ועכבר יוכא וכבר נפיו או עכבר
 לכן נכנס וכבר נפיו ועכבר שחור יוכא וכבר נפיו
 או שעכבר נכנס וכבר נפיו וחולדה יוכא וכבר נפיה או
 שחולדה יוכא וכבר נפיה ועכבר נ"כ נפיה מנעיה' להו אם
 ברך לנדוק אם לאו והמהווה נזה שחם לא נטל ברך לנדוק
 דהאי ספיקא דאורייתא ואם נטל הוי ספיקא דרגנן ואין ברך
 לנדוק וכן מנעיה' כבר למעלה על הקורה אם ברך סולם
 להורדה ואם הוא נכור אם ברך להעלותו ואם היה נפיה נהא
 אם ברך אחר להור' ואלא אפי' שטיט' וכן נזה הדין הוא אם
 לא נטיל ברך לחזור ולנדוק אם נטל אינו ברך והראב"ד ז"ל
 כתב נשמו קורה וכבר זה ישי' ולא יריס שהנעיה היא אם
 נדק ונטל ולא אחר איסורו מכאן שאם לא נדק ונטל הוי ליה
 מטמין כנורות ובעל הטורים ז"ל דחה זה שאין כאן מטמין
 כנורות וכ"כ הרמב"ם ז"ל שאם נטל ח"כ לחזור ולנדוק :
השעה כנורין של מכה אחר של חמץ ואלא עכבר ונטל
 ממקו המקו הקניעו דמן החורה הוי נמכה על מחצה
 ונכנס לבית נדוק והכבר אע"פ שהוא קטן שמשפר שאכלו כלו
 אם לא נטל ברך נדיקה אחריו דליכא אלא חד ספיקא
 שמא אכלו שמא לא אכלו וספיקא דאוריית' לחומר ואם הס
 גני נתייח' נדוק וא' שאינו נדוק ונכנס לא' מהם הוי ספק
 ספיקא ספק על ספק לא עאל ואח"כ על שמא אכלו ונספק
 ספיקא אוליג' לקולא חפ' בדאורייתא ואינו ברך נדיקה ואם
 נטל ונטל ענין אינו ברך לנדוק דהוי ספק דרגנן ואולי לקולא
 וכן אם לא נטלה ממקום הקניעות אינו ברך נדיקה בכל
 דפריש מרובא פריש :

שני כנורין אחר של חמץ ואחר של מכה ושני נחים אחר
 נדוק וא' שאינו נדוק ואחו חרי עכברי חד עאל כהאי
 נתיח' וחד עאל כהאי נתיח' ולא נטל דליכא חרי ספק' ספק
 עאל ספק לא עאל ואח"כ עאל שמא אכלו אם לא היה הכבר
 גדול ח"כ אם נטל חפ' היה הכבר גדול חליג' להקל דליכא
 אלא חד ספיקא וכבר נגן אוליג' לקולא כנור אחר שחמץ ושני
 נחים נדוק' ואחא עכבר ושקל ועל אחר מנייהו אם של אדם
 ח' או של שנים ובאו לשחול כחד או ח' א' לשחול על שניהם
 פריכין נדיקה שניהם חפ' נטלו אם נאו זה אחר זה אין אחר
 מהם ברך נדיקה אם נטלו כנור ח' של חמץ ונא עכבר ושקל
 נכנס לאחד ולא ידעין אם נכנס לפי חפ' שהוא קרוב

מחר אם נטל אז שהכבר אינו גדול שאפשר שאכלו מלי' להקל .
 ראה עכבר שכנסם לניה וכבר נפיו נכנס אחריו ונדק ולא
 מכה ח"כ לנדוק עוד ולא נטול חפ' שלא נטל ואם נדק
 מקבת הבית ומכאן אם נטל חליג' להקל שזה שמכאן הוא
 שהכנס לבית העכבר ואם לא נטל ברך לנמור כדקתכל
 הבית הניח חשע ככרח ומכאן עשר ברך לנדוק דחיישין
 שהמשע הלכו וברך לנדוק אחרים ואלו העשר הם אחרות
 הפייט מלגו' אחר על זה באהרמתי ועוד נה עשיריה ושנה
 והיה נבער הניח עשר ומכאן חשע ברך לנדוק אחר כל
 העשרה דחיישין שחומס עשר שהניח אחריו ולא חשע אחרים
 הם וחפ' אם נטל דוקא כשהיו קטורים כל העשר אכל אם
 אינם קטורים אינו ברך לנדוק אלא אחר האחר' הניח נזופת
 זו ומכאן נזופת אחרת אם לא נטל ברך לנדוק ואם נטל אינו
 ברך לנדוק עוד :

(ואחר שהשלמתי דין מתי אפרש דין מי)
חבל נחמץ על כי עור חמץ חפ' גשים חפ' ענבים אפילו
 קטנים אם הם בני דעת כמ"ג דהרמב"ם ז"ל ואי אחריו
 הכי חן דקנין להאי נתיח' מהמנין להו משום דהמסכרי נית
 לחיורו אינו ברך לנדוק משום דחוקתו נדוק ואפילו מיתח'
 לחין חוקתו נדוק מהמנין להכי אי אחריו חן דקנין לי' ומכאן
 נגמ' דאפי' לא הוי חוקתו נדוק אפי' חמירי' דהני משו'
 מדאורייתא כשהוא נעלמא סני' וכדיקה חיה' אלא מדרגנן
 וכדרגנן מהימני להכי חפ' דכדאורייתא אפי' חמירי' נתיח' ונתיח' ונתיח'
 נשים אע"פ דפ' הדמיר נראה דנשי' מהמנין להו כדאורייתא
 ומעשים בכל יום שנאמנות נקור נש' וחלז' הוכרנו לטעם
 נאמנות' משו' דנדיקת חמץ דרגנן כנר התישו כזה כירושלמי
 ונחנו טעם לפי שני' עכ"ל :

אמיה
 כר"ן ז"ל כפ' דחילון כפס' רמב"ם
 ביאר דנשים עלננות כו' כדוק' פ'
 כלשהו' כלומר מתוך שאין סם
 חמץ ידוע מולחו לומר שאין סם חמץ
 ומקלות ואי דאורייתא לא מהימני
 אבל כהאר פלי מביטני אפילו
 כדאוריית' ומעט' בכל יום סומכין
 עליהם כמילת' וכטקור כהאר חפ'
 היט כו' עורה מרוב' פטיט טק'
 יודעות חקוקות ודלך וסחוקין ולא
 חמרו כדקת' כ"ס אלא כמה שאין
 סם איסור ידוע ויכולו לחלו' עכ"ל
 והוא ביאר נכו' וסמס כרור להחיל
 כנשים לנקר אח' להכרס בירוחי
 מ' סמס' כי לא כהניח לא ברך לא
 בטל הכרסה משום דסמס' נטיט'
 עלננו' ואינם מדקדי' כ"כ נכ"ל :

המשכיר בית לחניו נחוקת שהוא נדוק ומכאן שאינו
 נדוק אינו יכול לחזור בו מדין מקח טעות משו'
 דניחא ליה לאגסי לקיומי מצוה בין נכופיה בין נממוניה ואפי'
 יפטרך להוכיח ממנו לכורך הנדיקה נפטר המשכיר מלשלם
 חומו ממון :

ושלוח חי מפי מנטיל או לא הרג בעל העטור ז"ל כתב
 כיון דקיתא לן כפ' השולח דשולחו של אדם כמותו
 בכל המורה כלה אם כן אם שליח בטלחו לא עבר בלא יראה
 ובלא

מאמר חמץ

ונלא ימנעו ויחזקו חולקים דכיון דנטול מתורת הפקר נענו כה כדמוכח נמרח נראה שאינו יכול לנטל שהאומר לחזירו הפקר נכסי חין בדבריו כלום ונראה לי הטעם שבהפקר לא מהני שליחות משום דהפקר דין נדר יש לו כדמוכח בפ"ק דנדירים לפי שהוא מפקירו לעניים ולעשירים משום הכי לא מהני שליחות בהפקר שהאומר לחזירו קבל נדר זה עליו בשליחותי. והאמר בו אינו כלום אבל לענין נטול חמץ ודאי מהני וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל בהלכות נדרים דהפקר דין נדר יש לו ואינו ענין לענין נטול חמץ הילכך דברי הרב בעל העטור ז"ל עקר דשליח מבי מנטל ומי שיש לו חנירים רבים בתוך הכרזו יכול לנרץ על ניעור חמץ ויבזה לשלוחו להחפור אחד פה ואחד פה והס' ידקוהו בשליחות וכן כמוכח בספר הטורים :

רמי שהוה נמדינת הים והניח אשמו ונניו נביתו הס' ידקוהו והוא ינטל נלכו בכל מקום שהוא וכוה נחקיימה מכוה זו כדון וכהלכה :

גרי שנכנס בחצר של ישראל ונזקו בירו חין וקוק לנערו שלא הוקירו להוכיח את הגוי מן הבית כדאמרין שלך חי אמה רוחה אבל אמה רוחה של אחרים ושל גבוה הפקירו אבלו הגוי וקוק לנערו ופירש רש"י ז"ל דמייירי נכסם שלא קבל עליו אחריותו וז"ל וקוק לנערו דכיון שקבלו כרשותו כמאן דקבל עליו אחריות דמי כדאמרין כננא קמא דכנוס שורך נביתו חייב אבל אם יחד לו בנית הוה ליה כמאן דאמר כנוס שורך להשוות דפטור ור"מ ז"ל פי' דנדקבל עליו כפירוש אחריות עסיקתו ומשום הכי אם הפקירו אבלו חייב באחריותו וז"ל אם יחד לו בנית גרי דהוה ליה כמקבל אחריות על החבו של גוי נביתו של גוי שאינו עובר עליו ואפילו חמץ של ישראל וז"ל מהו מדאורייתא אבל מדרבנן חמץ של ישראל כרשות נכרי כריך ניעור והכי מוכח נמרח ונראה לי דנפקא מינה לענין ספיקא שאם נשרו חטים נמים שאם לא נתקעו שאסורים משום דפליגי בה שמואל ומר עוקבא ולא חפסיקא הלכתא כמאן וכתב ר"ף ז"ל שאין אסורין אלא בעיניהו משום דאיסור חמץ נענייה מדאורייתא אבל על ידי הערובה שאין איסור הערובה אלא מדרבנן ואוליגן להקל ה"ה לענין להפקידם אבל גוי כיון שאין איסור לא מדרבנן מותר להפקידן אבלו. וה"ה לכל חמץ שאין אסור לא מדרבנן משום ספיקא מותר להפקירו אבל גוי דומה לחמץ של ישראל שהוא כרשות נכרי שמן המורה חין כריך לנערו ומדרבנן הוא כריך לנערו דבספקו אוליגן לקולא בכל ספיק' דרבנן זו היא דרך הרמב"ן ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל כתב דחמץ של ישראל כרשות גוי עובר עליו ככל יראה וכל ימנעו ודא"ן ז"ל נפ"י ההלכות חמה עליו. גוי שהפקיר חמץו אבל ישראל אם קבל עליו אחריותו שאם נאחד או נגנב ישלם לו חייב לנערו וכן אם הוא גוי אלס כגון בני חילת המפקידין חמץו אבל ישראל שבין שנגנב או נאחד הוא כרשות ישראל חייב ואם לא קבל עליו אחריותו אינו חייב לנערו אבל עושה לו מחיבה שורה שפתי וי"א דאפי' קבל עליו אחריות מהניא ליה מחיבה כמי שקבל אחריות חמץ של נכרי נביתו של נכרי וכמו שכתבתי למעלה :

חמץ של ישראל שנעבר עליו הפסח אסור אפי' בהנחה מפני שנעבר עליו ככל יראה וכל ימנעו קנסין ליה מדרבנן לר' שמעון דסביר' ליה דלאחר זמנו אינו עובר עליו מן החור' דאלו לר' יהודה דס"ל דלאחר זמנו עובר עליו בלאו אפי' חמץ של נכרי שנעבר עליו הפסח אסור ולר' שמעון דס"ל דמן המורה אינו עובר עליו בלאו קנסין ליה לאסרו בהנחה מפני שנעבר על כל יראה וכל ימנעו להשהותו נבית ואפילו הפקירו אבל גוי שמן המורה אינו כריך ניעור כמו שכתבתי למעלה

כיון דמדרבנן כריך ניעור קנסין ליה וכן אמרו בירושלמי הפקיר חמץו לאחר הפסח אסור ואעפ"י שאינו אסור אלא משום קנסא כי היכי דאסיר לדידיה אסור לנולי עלמא והכי מוכח בפ"ק דחולין דאמר התם חמץ של עוברי עכירה פירוש שהם משהין חמץו נבית נפסח מותר לאחר הפסח חמץ יבית' הפסח שלא היה להם שהות להקמיכו לאחר הפסח דבדאי נפסח נחמץ א"ה הוא מותר ונמנו טעם נמרח זהו חמץ אינו אוחזו השהות נביתם. נפסח אלא שהחליפוהו נחמץ של נכרים משום שבין שאפשר לו להחליפו נשל נכרי ויחלנו בהיתר לא שציק היתירה ואכלי איסורה ומשום הכי שרי למיכליה דמלין לקולה לומר שאינו זה שהשכו נביתו ורש"י ז"ל היה חומר שהוא אסור להם כדי שלא יהנו מאיסורי הנח' אבל הרמב"ם ז"ל כתב שהמוכר איסורי הנחה הדמים מותרים והרמב"ן ז"ל מצא בירושלמי שהדמים מותרים לפי שאין דמי האיסור שבין שהוא אסור בהנחה אוחז דמים חין דמי האיסור אלא גזל הס' בירו ואם קדש נהם את האשה היא מקודשת לפי שהמקדש נגזל מקודשת ומכאן למדו בירושלמי שהמקדש נגזל היא מקודשת וכיון שחמץ שנעבר עליו הפסח אינו אסור אלא משום קנס' אינו חייב כשהוא ענין אבל אם נתערב אוחזו חמץ עם דברים אחרים הוא מותר בין אם נתערב חוץ הפסח או קודם הפסח או אפילו לאחר הפסח אלא שאם קודם הפסח או נפסח נענין שנעבר עליו ככל יראה וכלמ"כ וזה הוא כזית נכרי אכילה פרס אוחזו מערובת הוא אסור כלו הוא חמץ נעניו ואם נתערב לאחר הפסח אפילו יש בו כזית נכרי אכילה פרס הוא מותר וכלכך שיהיה הרוב היחר כדון מרומת חובה לחרץ שמנטלה ברוב שבין שאינו אסור אלא משום קנסא עלמא דיו שנהגו בו כקל שנאסורין :

נבוי שהניח דרוון לישראל בתוך הפסח וזכה בו אסור בהנחה דבפרק כל הצלמים מוכח שישאל יכול לזכות נחמץו של גוי להאסור בהנחה לא שאם הניחו בחצרו של ישראל אינו זוכה בו להאסור בהנחה דיכיל למימר בהיתר'א מביא לזוכה באיסורא לא בעינא וכיון דחיהו לא מבי' זכי חצרו נמי לא זכיא והכי אמרינן בפרק השואל ובפרק שלוח הקן והרבה החמירו בזה בלוחן הגויים המביאים דרוון של חמץ לישראל ביום אחרון של פסח שלא יקבלוהו ישראל שאם קבלוהו נאסר עליהם שאעפ"י שיום אחרון של פסח אינו אסור אלא משום הזהרו נמנהגו אבותיכם בדיכם חין להקל בו יומר מיום שלפניו שהוא אסור מן התורה לא שאם אמר לו הו' ביתא קמך דאפי' שומר חנם לא הוי אפשר להקל ואם נתערבו גרעניו חטים בתוך התבטיל בתוך הפסח ונאסר התבטיל מניחו לערב ומותר :

חמוציא פת נבית בתוך הפסח ואינו יודע אם מכה הוא או חמץ מותר אפילו נבטלה דאוליגן נחר בתר' ולנסוף נשתמשו מכה נבית אם הוא מעופש הרבה שאי אפשר לו להתעפש כל כך משכנס הפסח או ודאי הוא חמץ ואם עברו מימי הפסח שנוכל לחלות שנתעפש משכנס הפסח עד עתה חולין להקל אפי' הוא מעופש הרבה שאנו חולין כל יום אפה פת חמה ונמנוהו עליו ומפני החוס נחעפש :

כתב רש"י ז"ל אשה שנתה ככר של חמץ מהדרבה קודם הפסח חייבת להחזירו לה אחר הפסח ואין זה חמץ שנעבר עליו הפסח ואם לא החזירוהו יש נומשו' גזל :

כתב בעל הטורים נאם חזני העזרי ישראל שמקבל בכרות של חמץ ככל שנזע כרבית שיאמר לו קודם הפסח שיאן לו בשבוע של פסח קמח או מעות וזו אפי' בלאו לבית החשנון לאחר הפסח מותר לקבל ממנו מה שלא קבל בתוך הפסח למד זה מדין יין נסך :

עוד כתב שאלה לרש"י ז"ל ישראל וגוי שיש להם חמץ בשותפות

לוקח במאה קק במאתים שאקחנו ממך אחר הפסח :
נבדרי שהלוא לישראל על חמצו קודם הפסח והרהינו חצלו
 שאמר לו אם לא אפרעך מבאן ועד יום פלוני יהא
 קנוי לך ולא חמר לו מעכשיו ועבר עליו הפסח אסור הוא
 שהרי בראש ישראל הוא ואם חמ' לו קנה אותו מעכשיו אם הגיע
 זמנו אחר הפסח מותר וכן כתב הרא"ה ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל
 כתב דדוקא אם הגיע זמנו קודם הפסח והראב"ד ז"ל חלק
 עליו ורבינו חפ"י ז"ל סובר כהר"ם :

השלמנו דיני מי ונחמיל דיני מה והוא נחלק לשני ענינים הא'
 מה הן המקומות הכריבין נדיקה והשני מה הן הדברים
 שצריך לנער ונחמיל במקומות שהוא צריך לנער ואח"כ נבאר
 הדברים האמורים שהם צריכים נייעור :

כל מקום שמכניסין בו חמץ צריך נדיקה ולמה אמרו שחי
 שורות במרחק מקום שמכניסין בו חמץ פי' כן היו שוה
 הראשונים כי במרחק של יין צדוק לנדוק שחי שורות ופירשו
 כאלו שאותן שחי שורות הם מקום שמכניסין בו חמץ אבל שאר
 המרחק אינו צריך נדיקה ונחלקו בית שמאי וביה הלל אותן
 שחי שורות היכן הם במרחק המרחק וגם האימוראון נמ' לחלקו
 בפירוש דברי בית שמאי וביה הלל והעולה מהנמ' הוא שהן שחי
 שורות החיבונות שהן העליונ' והם היו מסדרין החניות במרחק
 המרחק בכותל מערבי מצפון לדרום עשר חניות וסמוך להם
 לצד חוץ עשר חניות אחרות כן על זה הדרך עד קרוב לפתח
 המרחק ועל סדר זה היו מסדרין שורה אחרת למעלה מזו וכן
 שורה על שורה עד שמייעין לשמי קורה ונראה ממשקנת
 סוגיית הגמרא שאין צריך לנדוק אלא עשר חניות העליונות
 שהם קרוב אל פתח המרחק ועשר חניות אחרות שתחתיהן
 וזהו שאמרו החיבונות העליונות אותה שנמשי קורה ושל מעט
 הימנה לפי ששם הולך גשמש להניח יין לסעודה ובכר של
 חמץ נדו ומניחו ושוכחו שם וי"א העליונה כמו שפירשתי
 והאחרת שהיא סמוכה לה לפנים ולא פסק כן הרא"ה ז"ל
 אלא בסכר הרשונה :

חורי חניות העליונים יותר מדאי והתחתונים יותר מדאי
 חתן צריבין נדיקה לפי שאין נוחן להשתמש בהן :
 וכן ז"ין הכולטין מן הכותל ובירושלמי משמע שאם הם נבדרי
 לעשרה טפחים אינן צריבין נדיקה ואין לסמוך על הירושלמי
 בזה שהרי רוב התשמיש של אדם הוא למעלה מעשרה טפחים
 אלא הבנוהים שאין צריבין נדיקה הוא שאין די האדם מגעת
 בו וכן הנמוכין למטה משלשה טפחים אלא משלשה טפחים
 ולמעלה עד המקום שהי מגעת שם צריך נדיקה בין בחורים
 בין בנזוין הכולטים וה"ה שאם הכותל הוא עב הרבה יותר
 ממה שהיה היד מגעת אינו צריך לנדוק אלא עד מקום שדו
 מגעת אפי' הוא נמוך עד עשרה טפחים שאין אותו מקום נוח
 לתשמיש ומי הכנים שם חמץ וה"ה לזוין כולטים חור שבינו
 לבין חבירו זה נדוק עד מקום שידו מגעת וזה נדוק עד מקום
 שידו מגעת והשאר מנטלו כלבו ודיו ונראה מזה שאעפ"י
 שיש שם חמץ דוע חין וקוק לו דהוא ליה כחמץ שנפלה עליו
 מפולת שהוא כמנוער ואם החור הוא בין יהודי לגוי אפילו
 בה נמ' ח"ק סבירא ליה לנדוק עד מקום שידו מגעת ופלימו
 אומר שאין צורך כלל מפני החשד של הגוי שחא יאמר כשפים
 הוא עושה לי ובנטול סיגו ואע"ג דפלימו יחדאה הוא קיימא
 לן כותיה והכי מוכח בגמרא וזאתו צריך נדיקה כלל ובעלי
 האזהרות כלם כן כתבו האחר כתב כן יאמרו בעומס קסמי'
 בידם : והאחד כתב יהי דן נחש כלומר הגוי יהי דן שאותה
 נדיקה היא נחש וכשפים ואע"ג דשלוחי מכה אינן נזוקין
 היבא דשכיה היוקא שאני כן אמרו בגמרא כל נגות החבר
 צריבין נדיקה חוץ מנג היבוי שהוא משופע כמין קובא וכן
 המגדל המשופע אינן צריבין נדיקה לפי שאין דרך להשתמש
 בהם

בשמותות מהו לומר לגוי עול אתה של פסח ואני חטול אחר
 כך והשיב שיחנה קודם הפסח ויטול דמים מאותו שנוע
 והה"ק שמעון בר אבהו ז"ל כתב מעשה נא לירי בישראל
 שהיה לו חנוור ואפו בו גוים חמץ בפסח ונא האופה שהיה
 גונר על ישראל והניח לו בכרות אחר הפסח משנה החנוור
 ואחרתו לו לקבלם לא מנעיה חמץ שאסור שזכה בו ישראל
 בשכר החנוור והיה ליה חמץ שעבר עליו הפסח לא אפי' מעות
 אסור לקבל בשכרו כיון דחמץ בפסח אסור נהנהה הוה ליה
 משתכר בחיבורי הנאה ואפי' חמכו של נכרי אסור ליהנות בו
 בפסח מיהו אם קבל בכר מעות מותר ליהנות מהם דחנן גבי
 ערלה וכלאי הכרס מכרז וקידש ברמיהן מקודשת ומיהו שרי
 לישראל להעניר חנוור לגוי ע"מ שיאפה בו מזה ואם אפה בו
 חמץ חין וקוק לו כדחנן שכרו לעשות בו מלאכה אחרת אעפ"י
 שהעניר לו חנית של יין נסך ממקום למקום שכרו מותר ע"כ :
עוד כתב שם מותר לומר לעבדו בפסח אם הוא עבר גוי
 שאינו מוזהר על החמץ הא לך דירצה וקנה ואכל
 אעפ"י שידע שיקנה חמץ ואינו כקונה חמץ אעפ"י שמונותו
 עליו ולא יאמר לו בך ואכול ואני פורע ע"כ :

עוד כתוב שם אסור להשכיר לגוי בפסח שיבשל בהם חמץ
 מפני שזכה בקיומו של אסור על ידי דבר אחר שלא
 יבקע הכלי ועוד שהכלי עכמו אסור בהנאה אסור להשכירו
 לכתחלה ולא דמיא להא דמניח בחוספתא משכיר אדם חמורו
 לגוי להניח עליו חמץ בפסח ממקום למקום דהתם החמור
 אינו אסור אבל הכלי עכמו אסור ע"כ : ולי נראה שיותר
 להשכיר כליו לגוי כמו שהוא מותר להשכיר חמורו ואין טעם
 הוכה בקיומו אסור כי גם אם מת החמור הפסיד שדרו כמו
 שאם יבקע הכלי ואין בין זה לזה הפרש וגם רובה בקיומו
 אסור אינו אלא כיון נסך אבל לא נשאר אסורי הנאה וגם
 טעם שהכלי עכמו אסור הוא בהנאה אינו טעם לאסור
 שכוונת הכלי שהרי כלי יין נסך מותר להשתמש במים ובשכר
 וכלי שנשתמש בו חמץ מותר להשתמש בו מזה כדגון או מיני
 פירות או חמשתין אחרים כל שאין לחוש לפליטת חמץ בנ"ל :
חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח מותר אפי' באכילה מיד
 והכי מוכח הוה דחמץ של עובדי עבירה שהוא
 מותר לאחרי הפסח מפני שמחליפין גויי שהניח דורון לישראל
 בפסח חמץ אם לא קנאו היהודי אפילו הניחו הגוי בחברו
 מותר שאין חבירו קונה לו אלא בשל היתר החתומים דהיתר
 יוחא ליה דלמסורא לא יחא ליה ויש מחמירין לאסור :

חמץ שנפלה בנית אחר הפסח אסור בירושלמי אפי' בטלו
 דחוישין שחא הערים ולא בטלו יפה והרב בעל
 העטור ז"ל אסור באכילה ומתירו בהנאה ואין טעם לחלוק
 בין אסור באכילה לאסור הנאה וגם אסור בירושלמי חמץ
 בהנאה אפילו להאכילו לכלבו אפילו לכלב של הפקר שאין לו
 הנאה של כלום :

הנות של ישראל ופועלים גוים חמץ הנמצא בה מותר
 דתלין שהוא של פועלים ונות של גוים ופועלים
 ישראל אסור דתלין שהוא של ישראל כך היא גרסת ר"ח ז"ל
 ורבינו האי ז"ל גרים איפכא שהכל חלוי בנות אם הוא של
 ישראל אסור ואם הוא של גוי מותר :

חמץ שנפלה עליו מפולת הרי הוא כמנוער כל שאין הכלב
 יכול לחטט אחריו והוא שלשה טפחי' וצריך שינטלו
 כלבו וי"א דלא דוקא כלבו דדברים שכלב אינן דברים לא חתן
 צריך להשמיע לאינו כשמנטלו בשפתיו ובטול זה אינו אלא
 מהרפנין אבל מדאורייתא כיון שנפלה עליו מפולת אינו עובר
 עליו והכי אמרי' במכילתא יבא חמכו של נוכרי שמופקד ביד
 ישראל וחמץ שנפלה עליו מפולת אעפ"י שהוא בראשותו של
 ישראל אבל אינו יכול לנער ורשאי אדם לומר לגוי עד שאתה

מאמר

חמץ

שנותניו כו חומץ ומים זיתים המזכיר הוא חלתם שערי ותלמא
 מלחא ותלמא קורטמא הוא כרכום שקורין זאפן וכיון שיש
 בהם במו שאמרנו כדורשלתא זכלו ע"י מ"י הם תמוז גמור ע"י
 מערות : ושלש מיני חומניות הם זאמא אל כנעים הוא
 מאז הארץ פירוש מים של סוכן שעושה הכנעני : ועמין
 של טנחים הוא פת של תנופה של הנדיף פליטיגומין אותו
 ע"פי הקב"ה לשחזר חזוקמה : וקול"א של פופרים הוא עשין
 אותו מקמה והפופרים מרדקין בו ליצחיתין : כל אלו השבעה
 מינין חסור לקימן בפסח והאוכן חין נהם ברה שאין ברה
 במערות חמץ חלל אם יש בו ביה נכדי חבילת פרים חבל
 פחות מלחן חין בו ברה ומיעי מדינה שתן חמץ דגן גמור על
 ידי תעבות חין נתן ביה נכדי חבילת פרים : זכוכה הבנלי
 חעפ"י שיש בו ביה נכדי חבילת פרים חין ברה חלל שאין
 בחבילתו ביה נכדי חבילת פרים שאין אוכלן לא מעט מעט
 ברה טבול על כן כלל התנא פותח עם הפחרים למר שאין בו
 ברה ורובן סנידל ליה שאין בחלו השבעה מינין לאו ללקות
 עליו זאמרי דעל חמץ דגן גמור ענוש ברה ועל ערובו בלא
 בלוס זכ"ס פגוסקא בעיניה : דשפי חמיר חמץ דגן גמור על ידי
 תעבות מוסקא בעיני' כדפרש בגמ' ואם גל מערות חמץ
 דגן גמור ליכא לאו כ"ס נוקשא בעיניה וזמחן דגן גמור ע"י
 מערות חס לא נתבטל איכא איבורא דאורייתא דהכי שיעור
 חסור מן המורה כדאי' נכ"ס עם הכפורים חבל נוקשא בעיניה
 כיון דליה ביה לאו לא מתער מדאורייתא כלל חבל מדרבנן
 מתער ומזכר דמורא דנוקשא בעיניה חע"ג דמדאורייתא לא
 מתער מדרבנן מתער מדאורייתא חסור : וספק והאוכלו פטור
 ממעט דנוקשא בעיניה חסור דסאור דנוקשא בעיניה הוא שהוא
 חמץ דע כיון שהחיל להתחמץ ולא גמר מחובו וצמח מוכס
 דכי האי דנוקשא בעיניה ליכא לאו הוא חין דנחמץ דגן
 גמור ע"י מערות ליכא לאו חלל איבורא דרבנן וי היא שנת
 הרא"ף וקיים דברו הפסחין : ז"ל והרב בעל המאור ז"ל פסק
 דנחמץ דגן גמור ע"י מערות ונוקשא בעיניה איכא לאו
 והאוכלו לוקה מן המורה וכל תערופת חמץ אם יש בו מעט
 חסור מן המורה דטעמא לא פטול ובעט בעקר ומ"מ טעם
 שתן חסורא באכילה חס לאו יעקן אינו עובר עליהן ככל
 דחא וכל ימכא שלא בדברי רש"י ז"ל שפירש לו עונדן בפסח
 עונדן עליהם ככל יראה וכל ימכא ספיקולא לאבור חבילה
 איכטרך כתיב רבוי דקרא וכל יראה וכל ימכא עונש
 דכסלמא חמץ דגן גמור ע"י מערות קימן : שלא נתבטל איכא
 למימר ממילא את לאו שעובר עליו ככל יראה וכל ימכא
 ודעויה דקרא לאו איכטרך לא ללקו עליהן כדאיתא זיהיה הימר
 מבטור לאבור חבל הני דהיו נוקשא בעיניה חלל מתער כלל
 מדאורייתא אי לאו דעויה דקרא לעבור עליהן ככל יראה וכל
 ימכא מנלן מיהו חע"ג דאינו עובר עליהן בגלידא וכל ימכא
 זריכין כיעור מדרבנן שהרי שנינו שאור ישקא והוא נוקשא
 בעיניה וראה שאם הפסח הוא נכסח חלל בערן דלס מחברי
 בהנאה לאחר הפסח :

זהו לפי שאלו מתחלבלב ויחזר אפילו הם בחמץ הכית חין
 זריכין נדיקה וכן חמץ החבר שקורין אותו רכותינו מילוס
 של חכר חינו זריך נדיקה לפי שמכויין עם בעלי חיים ואוכלין
 כל מה שימכאו : סוד ודוקא חמץ החבר חבל חרין זריכין
 נדיקה וכן כתב הרמב"ם ז"ל כל החורים שחבר זריכין נדיק
 חון מרפת נקר שאם היה עם חמץ הנהפוט יאבלוהו : וכן
 לולין מקום דירת תרגולין וכן מתקן שהוא ביה החמץ כי מה
 דרכו של חמץ עם : ואזכרות יין שמחפיקין מהם זריכין
 נדיקה שלפעמים יחסר להם יין בחמץ הסעודה והשמש נכנס
 עם ופתו נידו ושוכחו סוד הוא הדין לאזכרות שברב מקומות
 שרנילין בו שאם מחפיקין מהם זריכין נדיקה יזכר נמ' בי
 אזכרות שכן שפילו מחפיקין מהם חין זריכין נדיקה לפי
 שיש קנע לספקו וקודם סעודה יודעין כמה זריכין ממנו
 וכן השמש כרין לנח עם בחמץ הסעודה והריח"ף ז"ל לא
 פירש זה בהלכות ונתנו טעם פיה שלפי מהנחו עכסו להדליק
 בשמן הוי בניקורי : הם נדות של עושה שזריכין נדיקה וכן
 טעם זה מספיק לחיות סחומות השומדות לסחורה : ובה
 דגיס קטנים ובה המלח ובי בני העצבים ובי קירי ובי תמרי
 הכל זריכין נדיקה שלפעמים כלן בחמץ הסעודה והסמש
 נכנס עם ושוכח פמו : ובה דגיס גדולים חין זריכין נדיקה
 שכבר ידעו קודם סעודה כמה זריכין ומכילין די' פסוקים :
 ובידשלתא אמרו דתני בגמ' וזמתי מדרשות זריכין נדיקה לפי
 שנגבין עם בחמץ חרש' ישעשין עם סעוד' מפני קידו' סוד
 כמו שג' נפ' דן סודר ומור' וכן בעבור שג' ויהי נקראת סעוד'
 של מכות וה' למה בגמ' ונגו שזריכין נדיק' שהדי חיותו
 הם נכנסים עם ופסח נדיק' זמיתין אותו עם :

זבתיב רבין חנן מנאש ז"ל עני חס המכנדן פדריהם
 ב"ב גמ' וסבובין לנדוק חמץ ולכערו זמחרין
 שלא להכניס עם חמץ על חעפ"ב זריכין נדיקה ליל י"ד :
מקום שנשמחו בו חמץ ונפלא אפילו אינו גזנה' טפחים
 כדי תפיסת הכלל אינו כרין לחפש אחריו מפני
 הסכנה לפי שיש לחשו לעקר המבוי בחרותו חע"ג דקימא
 לן דשלוחי מזה חין חוקין היכא דביתא היו יקא חין לסמוך
 על הנס ועוד שמה אחר נדיקתו שאינו עסוק במטה יחפש
 אחר חבילה שאנדרה לו שאינו עוסק במטה ויכא יודי שכנה
 ודוקא בספק חבל כדאי' שיש בו חמץ ואינו גזנה' שלט' טפחים
 זריך לנדוק אחריו ולהביא חע"ג נמרה וחבילה נעטן שלא
 יהיה נזכנס וחס יש בו טעם טפחים מכלול בלבו :

כטור שהיא חולקת את הכית מפותל כחמץ קה' מרש"ג
 חס יש החמה עכס ואנשים חין זריכין נדיקה לא
 מזהרה החיין וחס חין בו עכס : וחזני' חס היא גזנה' שוכל
 להכנס החמה כרין לנדוק חף כדה הפנימי כן הם דברי
 רש"י חלל ח"ק סנידל ליה שאין כרין לנדוק כדה הפנימי
 אחר שנחפרטו המקומות הזריכין נדיקה גפרת הדנדס
 המתערין :

אלר עונדן בפסח פירוש מתערין נפסח זהם ארבעה
 מיני מדינה ושלש מיני חומניות זארכנע מיני מדינה
 הם ככל זמרי ואדום ומכריי : ושלש מיני חומניות הם
 זכנים וטנחים ופופרים כל אלו המינין חסור לקימן נפסח
 לפי שנמיני מדינה יש חמץ דגן גמור על ידי תעבות ונמיני
 חומניות הם חמץ שאינו גמור חלל דע דקורא אותו חמץ
 נוקשא כלא תערוכה ור' אלעזר מוסק' תכשיטי' נשים שהוא
 חמץ נוקשא ע"י תעבות ולא קימא לן כותיה ואינו מתבערי
 וכותה הבנלי הוא מתער משום שהוא עשוי מניסויי דחללא
 ומלחא וקומייתא דאומא שהוא עפושא של פח שמחפפש לאחר
 זמן בחמץ הכותיה : וזומן האדומי הוא מתער מפני שיינן
 הוא חוק זמערנ' בו עשורים בדי לחמיו וכן עבר המדי

הפת שפסטה ונפסלה מלאכול לחרס שפטי עפשה אינה
 ראויה לאכילה חרס חס היא ראויה לכלל גרפת
 נפסח חע"ג דקילין דנכלה חביה חסרה חלל חס לא נסרחה
 ואם נסרחה ראויה לנר חגיגה חסרה שמי' חכס לפי
 שעדיין היא ראוי' לחמץ כה עפוש אחרות וכיון שראויה לחמץ
 כה עפוש אחרות חעפ"י שאינה ראויה לאכילה היא מתערת
 שהרי אמרו שאור ישקא וחינו שאור ישקא והוא נוקשא
 בעיניה וראה שאם הפסח הוא נכסח חלל בערן דלס מחברי
 בהנאה לאחר הפסח :
מלוגמא שנסרחה קודם הפסח חין חיי' למער כדן מרכו
 קודם זמנו שפותר בהגלתו לאסר זמנו חבל חס
 נכרחה

נספחה נפסח אס נחמחמא זלנסוף נסרחה חיינ לנער דהוא ליה כחדכו קודם זמנו שמוחר בהנחלו לאחר זמנו והכי איהא כירושלמי :

ואני נשאלתי מחלמסחן נחטים הנאכרים בנורות אס יש לחוש להם לחמץ מפני לחוח הקרקע אס דומה זה להאי ארבה דשנעא נחשא - וזאת משוואת הראשונים ז"ל שאלו נחטים הנמחאי נקרקע הנורות שנעפשו אס יש להן דין חמץ והרי"ף ז"ל כתב בהלכותיד נשם השונת רבינו האי"י ז"ל שיש להם לחוש מחמץ אס נחנקעו והרשב"א ז"ל נשאל מזה אס דינו כדון חמץ שנפלה עליו מפולת שדינו כמכוער ויהא מותר בהנחה לאחר הפסח ודעתו היה נוטה להיתר אלא שהשם לדברי רבינו האי"י ז"ל שהיה אוסר אלא שמכאן לו היתר ממקו' אחר שאין כאן חמץ ידוע דשחא און שס חטין מנוקעות וסך אס תמכה לומר שיש שס חטין מנוקעות שמה נפסלו מלככול לכלב שהדבר קרוז שאין כאן חמץ אלא עפוש והפסד זהו לשונו ז"ל ואעפ"י שאנו רואין שאוכלין אותו השמעמליס בטלה דעתם אבל כל אדם שאפי' הכלבים והעופות מואסים אותו ומה שאינו ראוי לכלבים אינו מאכל אדם כלל כדאמרין גפ' הלון גבי הא דאמר' מערבין נפת ערשים אינו והא ההוא דהוא נשני מרשמואל ושדויה לכלבים ולא אכלהו והכי מוכח בפרק אלו עוברין דפת שנפסל' לכלב אינה ראוי' למאכל אדם והאוכלה בטלה דעתו אבל כל אדם ואני חושב שאין לזיעת הנוחלים דין מים להחמץ ודין מי פירות יש להם שאין מחמיצין * וכן נראה לי ממה שגנינו גפ' שני ממסכת מבשרין זיעת הנחלים והנורות והשיחן והמערות הטורה כלומר שאין להדין מים להכשר ממה שכתוב וכיוון מים על זרע הרי שהשוו זיעת הנורות לזיעת האדם וזיעת האדם אינה מחמכת דלא חיישין לזיעת שאין לזיעת דין מי הפה שהן מחמיצין דמין לא יעום אדם חטין וימן על גבי מכתו מפני שהן מחמיצין ומי הפה ג"כ יש להם דין מים לענין הכשר וזעים דהכי תנן פ"ה ממסכת מבשרין דתולדות המים הוו מי הפה וכיון שמי הפה הם מחמיצין כמו שהם מבשרין אס כן זיעת האדם שאינה מחמכת כמו שהיא אינה מבשרת ממנה נלמוד שזיעת הנורות כמו שאינה מבשרת כך אינה מחמכת ואעפ"י שכל זיעת אינה אלא מחמכת רטיבת המים כיון שנבלע בנחלים יבאילו מתורת מים לענין הכשר וה"ה לענין חמץ וא"כ אותן גרעיין הנמחאים בנורות אין להם דין חמץ וכל שכן לרדון שכפנינו שהחטין שלא הגיע להם הפסד הן נשחים למכה של מכה אס עשו להם שמור כשאר חטין הנאכרים על גבי זקרקע נשקים ואין ביניהם הפרש ע"כ לשון השוכני :

וכתבו הראשונים ז"ל שכל דבר המעמיד חסוד כאלו הוא נענייה אס כן המעמיד גנינה בשכר של שעורים אס אסורים נפסח :

והתראקה שמערבין נה חמץ אעפ"י שמוחר לקיימה שאין צורת חמץ נכרת נה א"ה אסור לאכלא שכלו אותן נחלב חטה וכן יירות שמדנדקין אותן נחמץ וכן כלבכיוכח נזה מותר לקיימן נפסח און נכסחות שחמץ חותן נמי סובין שאין כריך לנער שאין שם אוכל עליו שמאוס הוא אינו ראוי לכלבים וכירושלמי אמרו אמר רב הונא הוה נחמו נכבץ חייב לנער ואע"ג דאמר ר' שמעון כיפת שאור שיתדה לשינה וטחה בטיט בטלה ההיא גניפת מילום היא ואס יש סדקין דנקוס נכבץ ואינו יכול לחטט אחריה יטיחס נסיד ושמור' שעושין קודם הפסח מפשהרין אסור לאכלא אחר הפסח :

אמ"ה

יש שור' אחר וספ מוכן עשייתו יקח

ערכת הענדנין שנותנין לתוכה קמח חורך שלש' ימים לפסח כריך לנער שעדיין לא נתקלקל מפני דייח הערבה והוא חמץ גמור קוד' שלשה ימים לפסח אינו כריך לנער שכבר נתקלקל ואינו ראוי לכלב ור' נחמן אומר שזה הוא אס לא נתן לתוכה עורות אבל אס נתן לתוכה עורות

הטעם ושעורה וטלה חלקים שוין ולשין אותו ושמן אותו מלוח קטנו ומניחין אותם בטמט ארבעים יום אחר כך ממחין אותו במים וממחין אותו בכף כל יום יום עשרים יום ויום עשרים יום אחר כך מסבין אותו על ידי מלגנת ואתם פמים היוצאים מהם נקדחים מור' ונותנין אותו בחדקל ואני אפרטי אותו בקייתי בכפורה ע"כ :

אפילו שעה אחת קודם לפסח אינו כריך לנער שהעורות מקלקלין אותו מיד :

שני' הנבאי זימים נכץ שהן בערבה וחוט של נכץ בנייהם רואין כל שאלו יטל החוט והן ניטלין כריך לנער דחשיני כזית נמקוס אחד וכזית חמץ עונר עליו משום כל יראה וכל ימצא ומשום הכי כריך לנער ודוקא בערבה אבל נבית אפי' אס אין נטלין ע"י חוט חשיני נמקוס אחד לפי שע"י כבוד מתחננין ושני נחיים זה בפנים זה ובחצי אית בכל אחד או חצי אית נבית וחכי' אית בעליה או נלכסדרה שלפני הכית חינעיה לכו נבמ' אי חשיני נמקוס אחד ולא אפשיטא וכתיב הרב בעל העטור ז"ל דמנטול וכיון דמנטולו דמדאורייתא כמי ננטול לענין הנדיקה הוא מדרבנן והויא ספקא דרבנן ולקול' וכן דעת הרא"ש ז"ל :

בצק שנכדקי ערבה אס יש כזית נמקוס אחד חייב לנער פחות מיכן בטל במיעוטו ובגמר' איכא ליגעי דלאחד ליגעה כזית חייב לנער דוקא נמקוס שאינו עשוי לחוק אבל נמקוס שהוא עשוי לחוק אפילו כזית אינו חייב לנער ופחות מכזית אפי' נמקוס שאינו עשוי לחוק חייב לנער ולליגעה אחריתא הא דפחות מכזית בטל דוקא נמקוס העשוי לחוק אבל נמקוס שאינו עשוי לחוק חייב לנער וכזית אפילו נמקוס העשוי לחוק חייב לנער ונחלפו הפירושים נזה מהו נמקוס העשוי לחוק ואי פסקי לקולא נבני ליגעי או לחומרה ולא נהגו הדרשנים נרגל לדרוש נכבוד דקדוקי דברים אלו לפי שראל קדושים הם וגוררין כל חמץ אפילו כל שהוא ואפילו הדבק בנחלים וכל זה אינו אלא בערבה שאין לשין נה אבל אס לשין נה נפסח כריך לנדה ולהנעילה אס היא של עץ וא"כ לנרד יקה שאפי' נשאר כזית מעט כאן ומעט כאן הכלי מבטרפן כאלו הוא נמקוס אחד וכריך ליתנס נמחנה לנוי עד לאחר הפסח או לתוחן נחיש ואס הם שטיח של עור יגעילנו :

בבר' כהנתי כי ארבעה מיני מדינה הם חמץ דגן גמור שנתערב קודם הפסח ופירשתי דין ויין שנעשה קודם הפסח ונתערבו בו גרעיני חטין הם נטלים בששים כשאר איסורין אבל אס נתערב חמץ בזמנו אמרינן נבמ' דבין נתערב נמינו והו מעשה קדרה כן נשאנו מינו כגון ירקות וכיובא נהם שהוא אסור וי"א דלא מקרי בזמנו אלא חורך הפסח אבל נערב הפסח משעה ששיח ולמעלה שלא בזמנו מקרי ואינו אוסר דקיימה לן כרבי שמעון דמן המורה אינו אוסר אלא בזמנו אבל קודם זמנו לא מתסר מדאורייתא וזה אינו שאפילו רבי שמעון מודה דקודם זמנו אע"ג דליה ניה לאו מדאורייתא מתסר משום שנאמר תשניתו וכיון דמתסר א"ה דלא אסור תערובתו ננותן טעם הילכך כי אמרינן דחמץ שנתערב בזמנו אסור בין נמינו בין שלא נמינו אוסר בכל שהוא משעה שנאסר חמץ נערני פסח הוא אוסר תערובתו והרי"ף ז"ל סובר שנתערב בזמנו בין נמינו בין שלא נמינו אוסר בכל שהוא דאע"ג דקיימה לן דכל איסורין שנתערב בניהן טעם חמץ נפסח שאני לפי שהוא דבר שיש לו מתירין שהכי מן התורה חמץ שעבר הפסח מותר ואע"ג דמתסר משום

מאמר חמץ

משו' קנסא לא נפיק מתור' דבר שיש לו מתירין כיון דמחזורית' שרי ומה שאכרוהו חכמים אינו ראוי ליתן לו קולא לדנו כדבר שאין לו מתירין ולהחמיר אמרוהו לא להקל וכיון שיש לו מתירין אפי' בחלק לא נטיל וטע' דחמירין נגדרים דבר שיש לו מתירין דלא נטיל דווקא כשנחערב נמינו אבל שלא נמינו בטל כחמץ נפסח גזרינן נטיל נמינו אטו מינו משום חומר' דחמץ וזהו דעת הרמב"ן ז"ל וכן כתב הרמב"ם ז"ל אבל ר"ת ז"ל סובר דאין הפרש בין החמץ לשאר איסורין ואינו אוסר תערובתו אלא נותן טעם בין נמינו בין שלא נמינו נששים והכל נופהין כדעת הרמב"ן ז"ל להחמיר. וכתבו הראשונים ז"ל דנותן טעם לפסח כי היכי דנטאר איסורין שרי ה"ה לחמץ נפסח והמנצל נקדרה של חמץ נפסח שאינה נת יומא התנצל מותר וקדרות נפסח אל ישגרו ומשקן עד לאחר הפסח וענין זהו בין חמץ בין שלא נמינו ואפילו לרבי שמעון דאמר חמץ לאחר הפסח משום קנסא דהא מודה דלא אסירי לא בעיניה אבל ע"י תערובת שרי :

כבר הסכימו האחרונים ז"ל שחם נחערב איסור יבש נהיה רחוק כחרי נטיל מן החורה חף מדכריהם ז"ל הוא מותר ואמרו שלא החמירו בזה לענין חמץ נפסח ואם נחערב קערה של חמץ בשמים של מזה שלשון מותרות להשתמש בהן נפסח ובלנד שלא ישתמש אדם אחד בשלשון וה"ה לכבר של חמץ בשתי ככרות של מזה שאינן נכרות שלשון ומותרות לשני בני אדם ובלנד שלא יהיו ככרות של בעל הבית הראויות להחבנד בהם בפני האורחים דלא נטילי כחמיכה של נטילה הראויה להחבנד בה בפני האורחים' דלא נטילה לעולם כן כחכו רבותינו ז"ל הברפחים והרשב"א ז"ל החמיר בספר מורת הבית שלא להתיר חמץ חד בתרי בטאר איסורין וכבר נהגו חומרות גדולות ישראל קדושים בזה שלא להשתמש בכלי חמץ לפני הפסח למנוח בהם דמים או זמים או נשר או נביעה לכורך הפסח וגם להוכיח יין מהגת אלף בכלים חדשים וכל זה דרך קדושה הוא וכן יש אוסרין לקטת חמאה ודש ושמן מן הגויים נפסח וכל זה חומר' הוא והגאונים ז"ל התירו לקנות מהם מהגויים שמן ודש וחמאה נפסח כמו בכל השנה כולה משום דכתם כליהם אינן בני יומן ונותנין טעם לפסח ואין הפרש בזה בין איסור חמץ לשאר איסורין ולחמץ כעין ליבא למיהא דאחזיקו בריעותא לא מחזיקין :

וחמץ שעבר עליו הפסח שהוא אסור נהנה מדכריהם הרי הוא ככל איסורין של דכריהם שמוחר להחפס' מהן אפי' שלא במקום סכנה אפי' כלאוהן שאסורין בהנאה אם מתרפא בהן שלא כדרך הנחתן כגון לכוך שמן ערלה ואין איסור נטיל כדרך הנחתן אלא מדכריהם במקום חולי שאין בו סכנה מותר להתרפא באיסורי הנאה של דכריהם ולפי זה היה מותר לעשות אספליית של חמץ במכתו בחוף הפסח שזה שלא כדרך הנחתו הוא ואינו אסור לא מדכריהם ומותר להחפס' באיסורי הנאה של דכריהם שלא כדרך הנחתן אפי' במקום חולי שאין בו סכנה כמו שכתב הרמב"ן ז"ל בחורת האדם נשער המיחוש וזה אינו מותר אלא אינו עובר עליו ככל יראה וכל ימכא וכגון שהגוי עושה האספליית משמכו שאין ישראל עובר עליו ככל יראה וכל ימכא כיון שישראל לא קנאו שיהיה שלו דהוי ליה בשופר של ע"ז שהגדוהו ע"מ שלא ליבכות בו והכא נמי דכתב וכן כתב הרשב"א ז"ל בשו"ב :

הרי הגלמנו דיני מה הוא נשתי חלקיו. ונתחיל לפרש דיני חוף :

שנינו בפ' כל שעה דבי יתודה אומר אין ניעור חמץ אלא שריפה וחכמים אומרי' מפרר זוזרה לרוח או מטיל לים ומוכה בגמ' דלשאר נהרות נעיי פירור אבל לים לא נעיי

פירור והתוספות פסקו בר' יהודה אע"ג דיתודה הוא משום דנמסכת חמורה מנו במתנין חמץ נהדי הנשרפין ונמסכת אמרי נפירוש דהיה כחמץ אמיא בר' יהודה וכיון דכתם לן בותיה קיימא לן הכי להלכה בכתם משנה י. ומדברי הגאונים ז"ל נראה דלא קיימא לן הכי וכל טעמן משום דסוגיין נפ' כל שעה רהטא דלא בר' יהודה משום דהנן אקשו עליה מדריה חדייה ושתיק להו וכיון דשתיק להו משמע דהדר ניהו והיה סוגיא דהבא עקר משום דלחמרא נדוכחא וסוגיא דהתם איבא לדחוייא נמי דלא מפסא מדרבנן דלעיהו נמי ס"ל שאף הוא נשרפה שהרי השתתחו בכל דבר חיה להו ושריפה בכלל ולא נאו נאומה משנה הלל לומר שאינו מן הנקריין שהא פרו אסור לא מן הנשרפין שאם שרפו אפרו מותר לא שהיא חייב לשרפו כך נראה לי לקיים דעת הגאונים ז"ל שלא כדעת החוספות ואמרין בגמ' דחף ר' יהודה לא קאמר אלא נשעת ביעורו אבל שלא נשעת ביעורו השתתחו בכל דבר ופירש רש"י ז"ל דנשעת ביעורו היינו שעה ששית אבל משעה שביעית ואילך השתתחו בכל דבר ור"ת ז"ל פירש בהפך דמשעה שביעית ואילך דוקא נשריפה דומיא דנותר שאינו נשריפה אלא חקה איסורו ולפי זה אפילו קיימא לן בר' יהודה אין כריך לשריפה שכל העולם מצעירין אותו קודם זמן איסורו. ואני מכתמי בירושלמי חני עד שלא הגיע זמן ניעורו את מבערו בכל דבר משהגיע זמן ניעורו את מבערו נשריפה ואתייה בר' יהודה. או חני עד שלא הגיע זמן ניעורו את מבערו נשריפה משהגיע זמן ניעורו את מבערו בכל דבר. ואתיא כרבנן ע"כ ולא יבא לנו מזה בירושלמי אלא מחלוקת בין נשעת ביעורו בין שלא נשעת ביעורו לא שזכינו ללמוד כי שני הפירושים של רש"י ז"ל ושל ר"ת ז"ל הם מחלוקת תנאים וכתב הרא"ש ז"ל שאף לרבי רש"י ז"ל נשעת חמישית השתתחו בכל דבר כיון שמוחר בהנא' וכתבנו ז"ל בטורים שאינו נראה כן מפירושו שהוא פי' דלר' יהודה אפי' יבא נשיירה דווקא נשריפה וכל זה אי קיימא לן בר' יהודה ולדברי הגאונים דפסקי כחכמים אין מקום לכלל לא דקדוקין על כן קיימתי דברי הגאונים ז"ל והשתתחו בכל דבר בין נשעת ביעורו בין אחר זמן ניעורו ומדתן במתנייה לא יסיקו תנור. וכירסי לפינן שאם שורפו אחר זמן איסורו אסור ליהנות ממנו נשעת ביעורו. אלא שאם חרבו קודם זמן איסורו מותר בהנחתו ואפי' באכילה לאחר זמנו שכיון שחרבו עד שפסל מלאכול לכלל נפק ליה מתורת לחם ואינו לא במור אפר צעלמא וקי"ל דכל הנשרפין אפרן מותר אפי' נשרפו אחר זמן איסורן :

ולאחר זמן איסורו של חמץ אם הסיקו בו תנור וכירסי וזוהי הסיק דבלי חרם הנגמר בהיסק ה"ה התנור אסור בהנאה דהיינו ה"ה באיסור הנאה וסניחא ליה לרבי אליעזר דאין לו הקנה אלא נהיבה משום דס"ל דזהו זה גורם אסור שכל דבר שיש לו שני גורמין אחד הימר ואחד איסור המשתמש בהן אסור בהנאה וא"כ אפילו ישתמש בזה התנור בעצמו הימר הם שני גורמין התנור אסור והטעם הימר ואסור ואין לא קי"ל הכי אלא דזהו זה מותר ואם נשתמש בזה התנור אחר שבצטן מותר ואפי' חרש נמי אם נצטן והאיסורו נעברו הימר מותר דהוה ליה זהו זה גורם ומותר ואפי' ביטל לא סגי בלא כגון דאע"ג דהתנור הוא הימר והעבדים הוא איסור וזה גורם הן דקי"ל דמותר ה"ה מדיעבר אבל למחלה לא סגי בלא כגון אפי' ביטל :

ואם אפה הפח נחנור שהוסק באיסורי הנאה כגון חמץ נפסח קי"ל כרבי דאמר הפת אסורה בין נחדש בין ביטל שלא כגון משום דס"ל לר' דיש שכת עבדים נפת וכאלו נחערב האיבו' בתוך הפת ומוקפא' לה בגמ' כשצטן נגדו שכל זמן שהפת נאפת אנוקא כנגדה ונמכא נהנה מן האיסור נשעת

נשעה שהוא נעין וכאלו נתערב האיסור בחוץ הסת בשלה על גבי נחלים הסת מותרת ובהא אפילו רבי יהודה דכיון שאין נעבים נעין ליחיה לאסוריה נעין' ואפליגי בגמ' דהני גחלי' אי דוקא נחלים עוממות אבל לא לוחשות ומוכחא סוגיין לחפילו לוחשות ומשום הכי כמנה הרי"ף ז"ל בסמ"ע

ורעין קערות שנתנשלו נעבי' איסור' אסור להשתמש בהן א"ע דק"ל זה וזה גורם מותר משום דמקבלי נשולה מקמי דניתי עבים דהימר אדליכא לא חד גורם דאסור לכ"ע אבל חנור אין נותנין בו הפת עד דאתו עבים דהימר' וקערות וכן כוסות ובלוחיות דאמרי גלית תקנתא ולא אמרי' דמכור לגוים חוץ מדמי האיסור דאמר רשב"ג לענין איסור יין גכף משום דהוה דברים הנקטין מן הגוים ואסור למכור להם שמא יחזור וימכרו אותם לישראל ואף לא תקנתא דרבי אליעזר דאמר יולף הנאה לים המלך דלא אמרינן לא דאיסורי ע"ו שהן תופסין את דמיהם וכיון שהם תופסין את דמיהם אעפ"י שהן להם פדיון ואין נכדין בכך מ"מ הרי הוא כמכר האיסור נעבמו אבל נשאר איסורין בכך תופסין את דמיהן כל שהוא מולף הנאה לים המלח ומה צדק ממין אחר הוא שהולף לים המלח ולא דבר שהוא נשמר מן האיסור כלל משו' הכי קערות לית להו תקנתא הנה פירשנו חמץ של ישראל שהוא נעין והוא נרשמו אף ימנעו אבל אם אינו נרשמו אפי' הוא נעין ואינו יכול לנערו כגון שהוא נרשמו או הוא נחורי הנית העליוני והתחתונים או נחור שניו לכן חנירו או גינו וזין ארמתי או נפלה עליו מפולה ורבי החמץ הוא נעין אלא שאינו נרשמו ואינו עובר עליו ככל יראה וכל ימכא א"ה לאחר הפסח אסור בהנאה אע"ג דמן החורה מותר ואינו אסור אלא לרבי שמעון משום קנשא דעבר על כל יראה וכל ימכא א"ה לא עבר על כל יראה וכל ימכא א"ה לאסור הפסח אסור בהנאה ובה יש הוכחא בגמ' ואעפ"י שכבר נטלו וכיון דנטלו חו לא עבר על כל יראה וכל ימכא א"ה היה מותר לאחר הפסח א"כ אין נטולו נטול שהרי דעמו עליו ואין נטולו אינו נטול א"כ עבר עליו על כל יראה וכל ימכא למפרע ומשום הכי אסור

הנה פירשנו דין חמץ שהוא נעין ואינו נרשמו מהו דעיו' ונפרט עמה דין חמץ שאינו נעין לא נכלע בכלים

דבר ידוע הוא שכלי שנכלע בו דבר הוא חוזר ופולטו וכן נזכר בגמרא בס' כל הנשר רב' קט' דענייה עברי ליה טיפה כצעה בנה הכי חורובה ועברי' ניה תשילא וטעם ניה טעם מוריחא ולפי זה הכריכה החורה מריקה וטפיפה ככלי שנתכשל בו נשרטת שהכלע בהוה נעשה נותר כשעבר בו הלילה ואסור כמו הנשר עכמו וכן מפני זה הכריכה החורה לכלי מדין הנאסרים מפני מחלכות אסורות נכשר להפליע האסור הנלוט ואמרה כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש ולמדנו מזה דכדולעו כף פולטו שהרי הלוקה בין העבירו באש לתעבירו נמים שפכה באש דרך כלי' אינו נכשר אלא ע"י אשפוכא נמים רוחין דרך נטול הוא נכשר בהעברתו נמים רוחין כדרך בליעמו כן דרך פליטתו וזאת היא מריקה וטפיפה שהוכיחה החורה נכשר חטאת ואם ככלי נחשת נטלה ומורק וטופק נמים ואמרינן נזכרים פרק דס חטאת מריקה כמריקה הכוס וטפיפה כמטפיפה הכוס ונדול' המריקה נחמין היא שאם נכפון טפיפה היא ונכר נזכרה טפיפה כפירוש לא ודאי מריקה נחמין היא וזאת היא העברה נמים הנזכרת בכלי מדין ומכינו למדין מן החורה דכלי הנלוט מאיסור אינו נכשר לא ע"י פליטה כעין בליעה אם בליעה נאור דרך כלי פליטה נאור דרך לבון ואם בליעה נרוחין דרך נטול פליטה נרוחין דרך הנעלה :

ואחר שנתבאר זה יש לדרוק מה הועילה הנעלה כיוש

לחוש שמא אחר שפלט האיסור יחזור וינלע אותו על כן היה אומר רבינו יצחק בעל המוספות ז"ל שאין מגיעין כלי' כן יומו אלא במים שיש שמים כנגד הכלי מפני שיש לחוש שלט יחזור וינלע פליטתו וכן אין מגיעין בכלי אסור א"כ דק הרבה שיחזקו המים שצבחו שמים מגופו וזהו כשהוא כן ימרו אבל כשתינו כן יומו אין לחוש שמים מגופו וזהו כשהוא כן ימרו הוא ומה הועילה לו הנעלה ודאי אף עכשיו חוזר ונולע מן הפגום איכא למימר דלא דמי דקודם הנעלה אעפ"י שהוא פגום מ"מ כשנלע הרי הוא משוכה ולפיכך כריף הגעלה שמא ישתמש בו בעודו משוכה אבל כל שקוד נולע פגום נחמילא כליעתו אין לחוש כלל ולפיכך אעפ"י שהכלי נולע מפליטת עפרו נשעת הנעלה אין לחוש לכך כיון שנשעת פליטתו הוא פגום ואומר הרב ז"ל דהיה יורה דהוה נ"י מר עוקבא דעביד לה גרופא ומליא מיא ואתחא לאו נ"י ימא הוה דלו נ"י ימא לא הוה מהניא ליה גרופא דהדרה ונלע' א"כ היה דקה כ"כ שהיו המים שמים כגופה אלו הם דברי הרב ז"ל עוד אומר הרב ז"ל שכל זה לנו פריכ' לו לשאר איסורין משום דאיסור' נלע אבל לענין חמץ נפסח לפני זמנו דהימירא נלע מגיעין אותן אפילו בני יומן אע"ג שאין נמים שמים משום דהוה ליה גומן טעם בר גומן טעם חמץ בכלים וכלים נמים ותרואייבו בהיתרא ובהכי נמי כמו שהוא מפורש בענין נשר כחלב וכ"ש הכא שהמים חוזרים ונלעפים בכלי ואיבא שלשה נומי טעמי' דהיתרא ומיהו דווקא כשהוא מגיעין קודם זמן איסורו אבל משעה רביעית ואילף הרי הוא כשאר איסורין אע"ג דכיו נלע היתרא נלע ליבא לא חד גומן טעם דהיתרא ואין חמץ נעין ועל דעת זו נהגנו להגביל כ"ג ונרש' שזה הוא דעת הרמב"ם ז"ל בהלכות חמץ ומצה שלא הזכיר הכשר לבון לכלי חמץ מפני שהוא דן אותן ככלי שנתממשו בהן כמוקדשין דאמרינן כפרק דמרא דע"ו השפור והאסכולא מגיעין והם טהורים ויהב טעמא התם משום דהיתרא נלעו וכגון ליה בהנעלה וכ"ל לר' ז"ל דה"ה לחמץ נפסח קודם זמן איסורו כיון דהיתרא נלעי כגון ליה בהנעלה ולא דעי לבון :

אבל הרמב"ן ז"ל אומר דלא דמי חמץ לנשר חטאת משום דנשר חטאת אין שם אסור עליו עד שמתעורר עליו לילה א' ויבא לידי נותר אבל חמץ שם חמץ עליו אף קודם זמן איסורו ולא שם היתר עליו כלל ואין הפרש בינו ובין שאר איסורין ולפי זה יש לדרוק מה הועילה הנעלה שהרי אחרי הנעלה ינלע מה שפלט ואמר בגמ' בס' כל נשר לענין כוית נשר שפלט לחוץ יורה שם חלב וכן נכחן אחר שפלט הכלי החלב שהוא נלוט ונכר נחלב וכן נכחן אחר שפלט הכלי יחזור וינלע מה שפלט וחקן הרמב"ן ז"ל שאין כל המסקין שזין דחלב רוחא מחלק ונבלע בנשר ואינו מפליט את הנשר חומץ כומח את הכשר ואינו מפליט מים רוחין מפליטין ואינן מכליעין בעץ וביוכא דו וזומתין ככדור ולפי זה אין מגיעין כשאר מיני' משקין אלא נמים והיינו דאמרינן בחורב כהנים ומורק וטופק נמים ולא כיון נמים ולא נמוז ואע"ג דבס' דס חטאת נזכרים דאמר רבינו במוקדשין דווקא אבל נחרומה אפי' נמים ונמוז רבא פליג עליה דאפי' נחרומה נמים ולא כיון והוא הדין לשאר משקין ובהכי סלקא שמעמא ושמעין מהתם דהגעלה כשאר איסורין ליחא אלא נמים משום דמפליטין ואינן מגיעין ובה תקונו ענין ההגעלה דלא היישין אי הדר בלע הכלי מאי' דפליט ולפי זה מגיעין ביורה אסורה שכל זמן שהמים רוחין אין הכלים נולעין וא"ה א"כ יעיל בקדירה של נשר נבלע וא"ה שהרי אסורת היא המותרת והיא תעלה בה הגעלה לאסורות הא לא קשיא דהתם כיון שיש שם ביר ורוטב של נשר אין כח נמים להפליט ולא לנטל מה שהביר והרוטב מכליעין ולפי זה כריף לזכר כשמגיעין כלים הרבה

מאמר חמץ

הדנה עד שנשתנה צורת המים דהוי ליה רוטנ ואין מגעילין ברוטנ ולפי זה מגעילין אפי' כלי בן יומן וגם ככלי אסור בן יומן וכן נהגנו כי כשענה קצף על פני המים מפליטת הכלים להחליף המים :

חנו רבנן הלוקח כלי משמים מן הגוים דנרים שלא נשתמש בהן כל עיקר מטבילין והן טהורים ופירשו בירושלמי דקך טבילה היא מפני שיבאו מטומאתו שלגוי ונכנסו בקדושתו של ישראל כעין טבילה הנרים וברך לברך קודם טבילה על טבילת כלים דנרים שנשתמש בהן על ידי זבון כגון כוסות וכלוחות וקיהונות מדין ומטבילין והן טהורין והך הדחה צריכה שסוף ולא סגי בהעברת מים דאי סגי בהכי כיון שמטבילין למה צריכים הדחה גלגל ודאי הך הדחה ע"י הכי שיוף היא והכי מוכח בזכתי' גבי מורה וכו' ומטבילין דנרים דאמרי' מריק' ושטיפה נמריקת הכוס וכן כחב הרחב ז"ל דנרים שנשתמש כהן ע"י חמין כגון יורות וקומקמסין ומהמי חמין מגעילין ומטבילין והם טהורים . דנרים שנשתמש בהן ע"י האור כגון שפודין ואסכלאן' מלנגן ומטבילין והן טהורין ומשמע מלישנא דנרייתא דהך טבילה היא בחר הפלטי האיסור הדח' והגעלה וליבון . והכי משמע לישנא דקרא דכתיב כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהרו והך טהרה בטבילה ואומר הראב"ד ז"ל דהכי עדיף טפי לא דאי אפיך לית לך בה דליכא קרא לעבודה ואי טביל נריש' ולכסוף נמר טהרמן בפליטה פגי' . ומוכח נגמ' שברך לזכור ככלי שלא יאבדו דבר חובץ וברך ארבעים סאה וטבילה נמעין שימכסהו . הכל כדן טבילת גר ומוכח נפ' אומר נקדש מטבילין חוץ כלי שמכניסין הכלי חוץ הכלי ומטביל שיהיה יחד ואמרינן בע"ז פרק נתרס כיבד מגעילין מדין וורה קטנה חוץ וורה גדולה וורה גדולה מאי משמע דההוא דודא דהווא בני מר עוקבא וזהו דר' ליה לישא אפומא ומליא מיא וארתחא ומכאן נראה שמגעילין בכלי אסור וכבר כתבתי זה ואומר רבא מאן חביס למעבד הכי לא מר עוקבא דנכרת רבא הוא דקסבר ככולעו כך פולטו מה דולעו נכבדו' כך פולטו נכבדו' ואם תאמר למה ליה גרפנא דהא ככולעו נשעת משמים בניבוכות כך פולטו נשעת הגעל' בניבוכות איכא למימר דלא דמו ניבוכות דהא דשעת דשעת הגעלה בניבוכות דכולי שעת דשעתא נה וה"מ כשאר ימות השנה לשאר איסורות אבל נפסחא דאסיר ליה למעבד בלישא עניו גרפנא דשעתא ומרתח לה ונהגו להרמיה חלוקי אגנים ולהשליכם מוך היורה והמים מעלין ניבוכות ושפיר דמי וכל זאת הנרייתא שפירשה דין הכשר כלי הגוים נלמוד להכשר כלי חמץ לבורך הפסח .

כלי חרס המכופין באחד כל מה שאפשר להחמיר בהם הוא איפשר שבריינן הגעלה . אבל שישתמשו בהן על ידי האור להכרינן לבון ליכא למימר שהאור יתיבס ונראה שלא כלל הכחוב בדיל ועופרה עם שאר מתכות לא לענין טהרת טומא' מה נמה שכתוב אך צמי נדה יחטט והיא חוטה בשלישי ושניעי באפר פרה וזה אמת הוא וכן הרמב"ן ז"ל פי' תעבירו במים לשון הגעלה וחזור גם לא הכדיל והעופרת ואחר שנכללו כל הכלים לענין הנשקן מנליעתן אפרוט אותם :

כלי חרס חדשים הנקחין מן הגוים חמין כריכין כלום אפי' טבילה דקרא דנתיב תעבירו במים וטהרו והוא קרא יתירא ודרשינן ביה טבילה לא . נאמר אלא בכלי מתכות וכלי כעודה אבל שאר כלים חמין כריכין טבילה ומאני דקוניא כיון שהן מכופין באחד דין ככלי מתכות לענין טבילה וי"א שאין בכלי מתכות אלא אם הם מכופין מביה ומחוק אבל אם חמין כן חמין כריכין טבילה ויש חוששין להטבילין כלא ברכה וזה הוא אם טבילה זו מן התורה . אבל דעת הרמב"ם ז"ל היא שאין טבילה זו מן התורה לא אסמכתא מדרבנן ואם יש ספק בדבר יש להקל דכל ספקא דרבנן לקולא וכן דעמו ז"ל ומהיות טוב אל הקרא רע ישיבילוס בלא ברכה . ואם נשתמשו בכלים הלזו שהן של חרס ומכופין באחד בחמין נחמין אמרינן נגמ' דכיון דחזינן להו דמדימי כלומ' שהם מטפחין מנחתא ממה שמבטלין בהם בפנים א"כ הרי הן כולעין וכיון שנחבררה בליעתן חין להם הכשר להפליטם בהגעלה שהרי התורה העידה שאין כלי חרס יובא מידי דפנו שהרי כתיב וכלי חרס אשר תזויל בו ישבר העידה שאין לו תקנה אלא שנירה ואנח מארי החכם ז"ל היה גורם כלי חרס חינו יובא מידי דופיו לשון דופי כלומה אע"ג דמדימי והיה לנו לומר דככולעו כך פולטו כיון שאין לו תקנה אלא שנירה העידה התורה שחמה פליטה חנה פליטה גמורה ודפיו וניעורו נשאר בו . ובגמרא הקשו אמאי חין להם תקנה אלא שנירה להדרינהו לכבשונות והרבו עושין כבשונות בירושלים ואם כן כלי שנכתב בו חטאת נמקדש כיון שאין שם כבשונות חין להם תקנה אלא שנירה וא"ת וכיון שיש לו תקנה נחזרת כבשונות היכי אמרינן חינו יובא מידי דפנו איכא למימר דחזרת כבשונות מחזירנו כלי חדש ופנים חדשות בלו לבאן וי"א דלדין לא מהנו כבשונות אלא לכהנים דזרזין הן משום דחיישין דלמא פקעי הילכך קדרות חין להם תקנה נחזרת כבשונות וכ"א ש' מליא גומרי כיון דהסיקן מנחוק לא מהכשרי במליא גומרי ויש מקילין בזה ואמרינן נגמ' דאי הסקו מנפנים כגון רוכי' אית לה תקנתא אי מליא גומרי וכן כתב הרמב"ם ז"ל וקדרות של מתכת אי מליהו גומרי נטהרין כן כתוב בספר הטורים :

ובלי חנו לפי מה שכתב הרי"ף ז"ל בכלל הגעילין נוכחי דגלגל נראה שהוא סובר שאין דין ככלי חרס שאינו יובא מידי דפנו ונכשרין בהגעלה כדן כלי מתכות וכן לענין טומא' יש בגמ' שאין דין ככלי חרס וכן נהגו להגעילין כדן כלי מתכות אף על פי שכתבו נכסר ר"י ז"ל שאין כריכין הכשר ולא נהגו כן :

ובלי זכוכית לענין טבילה כשהן נקחין מן הגוים אמרינן בגמ' שדין ככלי מתכות דכיון שאם נשברו יש להם תקנה בהחכה ולהחזירן כמו שהיו הרי הן ככלי מתכות אבל לענין בליעתן נרא' שאין כריכין הכשר דכיון דאקושי לא נלעו כלל וכן מצאו באבות דר' נתן כלי זכוכית חמין מכליעין זרזין מפליטין :

ובליים העשויה מעצמו ומקרי' הנהמות דין ככלי מתכות ונכשרין בהגעל' אם כלי א' והוא שמשתמש בו על האש או שמכניסין אותו לחוץ כלי א' או שזכבין עליו מכלי א' כריכין בהגעלה ככלי א' ולא יספיק להם ערו' דכלי' א' ואם משתמשין

וסדר הגעלה כך הוא בתחילה מעביר החלודה מן הכלים כדמתיב בספרי אך את הזהב מכאן שברך להעביר החלודה לפיכך כל שיש בו נקב אינו נקשר בהגעלה . ואח"כ נחמו בתוך היורה הרומחת ומשהו אחוה שם כדי שיעור פליט' שיפלוט מה שכלע ואני אומר שהוא כדי שיעור הכליעה ננוח טעם ככולעו כך פולטו . ואחר כך משליך עליו מים כווננים במקום מדרון ושוטפו ואותן מים לא ישתפו בהם כלים אחרי' לפי שנחמרה בהם הפליטה האסורה והכי אמרינן בנזכחים דשטיפה נעי כדאמרינן התם ומורק ושוטף במים כמריקת הכוס ושטיפת הכוס וכוס אסור קא אמרינן וכן נהגו :

ורבון אמרינן נמרח נפרק נמרח דע"ז מלנגן עד שתשיר קליפתן ונירושלימי נשלי ע"ז הלכון ניבוכות מנחזין ממנו וקרובין אלו השיעורן להיות שוין ואני תמה שהרי כתבנו נדיל ועופרת כתיבי ואם ירגישו מעט חום הם נחכין ולא מהיה להם צורת כלים להשתמש בהם וקרא כתיב תעבירו באש וטהר כלומר וטהר להשתמש בו ומקרא מלא הוא לכולם ולית לך סביגא חריפא למפסק קרא ומאני דקוניא שהם

משחמשין בכלי שני וכשרין בכלי שני וה"ה לקערות של עץ וכפות של עץ או של כסף וכיוצא בהם שזכר עליהם מים חמין מכילי ראשון וכו' נכשרין וי"א דכלים הנעשים מהקרני חמין נכשרין בהגעלה דחיים עלייהו דלמא פקעי . וכלי השתיה חמין כריכין בהגעלה לא כשטיפת מים עליהם וסביני דפסחא וי"א שפריכין לכוין לפי משחמשין בהם על די האור ודין כשפור ואחרים אומרים דבהגעלה סגי להו לפי שאחר רוב משמיטין אנו הולכין וכולהו סגי בהגעלה כן גדולים כן קטנים . וה"ה למרחשת שמטננים בה שחמ"פ שפיעמי' כלה השמן ממנה כיוון שהרוב משמיטין על די שמן בהגעלה סגי לה כדעת הר"ש ז"ל והרשב"א

אמ"ה
ז"ל מכריכה לכוין :
סמוכה לכוין בהגעלה סגי :

ומדוכות של עץ שדכין

ולענין אם נשתמשו בהן חמין נחמין לאסור להשתמש בהן מכה בכונן כמו שגזירה מדברי הרי"ף ז"ל שכן כמו בית שאור שאסור להשתמש בהן חמין מכה בכונן פירש הרב ז"ל היינו דוקא בכלי חרס ועוד כיון שהוא נולע הרבה ואינו יוצא מידי דפנו הרי הוא בנוף האיסור הולך לעולם כל היתר שנגענו כריך הדקה כאלו נגע באיסור עצמו ור"ה לזכר מדאמרי' באגני דבבית שאור שחמוכו קשה דמו ובודאי דלמילש נהו מכה קאמר דהא למילש נהו עבדי וכו' למילש נהו מכה נמי בכונן לשיישימק מיג' דכלי חרס שגשמש בהן חיסו' בחמין אסור להשתמש בו חפ"י בכונן וה"ה מוכחא הונא דרבי אחי דמכרה ולא השיחמש בה מכה בכונן והיינו דאמרי' קדרות דפסח ישברו ולא התיירו להשתמש בהן מכה בכונן אלא לאחר הפסח אלו הן דברי הרמב"ן ז"ל ואי קשה לי ככל זה דאפילו כלים שאינן בית שאור הם נשתמש בהן חמין בכונן אל ישחמש בהן מכה אפילו בכונן . כיון דמורפיה דחמין מכוין . ליה בחמין וכיון דאסור להשתמש בהן בחמין מהאי טעמ' ליחסר להשתמש בהן חפ"י בכונן כדעמא דהובא דר' אחי :

אחר שהשלמתי דיני איסור חמין והנא החלק הראשון פסלים :

דיני מצות אכילת מצה . והוא החלק השני

ואקדים בזה ואומר כי לכל הויה יש לה ד' כוונות והם החומר והכוונה והפועל והתכלית כי כלה חומר חמין חס הויה . וחומר כלה כוונה חניה הויה שלימה וכל פעולה חניה יוצאה לא מפועל ואם לא יהיה תכלית אל הויה לא יאחד הפועל להשלימה . וההויה הכללית שהוא זה העולם ככלו יש לה ד' סבות אלו . והסבה החמרת היא כל זה המציאות הנחלק לג' חלקים רמו לזה המסבן שיש בו ג' חלקים הנקראים עולמות החמין הנקרא עולם ההויה וההפסד . ועולם הסיודות ועולם הנשמים המורכבים הנרמו בחצר המסבן שיש בו מוכח העולה אי חמדי מוקד על המצוה לא תבנה . ועולם האמכעי הוא עולם הנשמים הפשוטים שאין להם סבות ההפסד הם הנולדים למחוקתם הנרמו במסבן בבית הקדש אשר הם מוכח הקטורת והשלחן והמנורה והשלחן נשמים מערכות שש המערכת הוא כנגד גלגל המזלות שהם ששה צפוניים וששה דרומיים והמנורה זו נרומיה רמו לשבעה בכובי לבת והנר האמכעי רמו לשמש ומזבח הקטורת רמו לנפש הכללית שקורין לה הפילוסופי' שכל הפועל וכמו שהקטורת חינו מריח אלא אחר השזיפה כן נפש האדם היא דכוקה רוחני אל הנפש הכללית הזאת אחר המיתה ועולם העליון הוא עולם השכלים הנכדלים שאין להם גופות והוא נרמו בבית קדשי הקדשים אשר בו הארון ועליו שני כרוכים רמו אל השכלים הנכדלים שהם המלאכי הנראים אל הנביאים נמראה הנבואה כדמות כנפים והם שנים כי כן הם עלות ועלולים והקול יוצא מכין שני הכרוכים הוא קול אלהים חיים יוצא על הארון אשר הם לוחו הנריה שהם המורה הקדושה אשר בה ממקיים המציאות ככלו זאת היא הסבה החמרת לזאת ההויה הכללית . והסבה הצורית לזאת ההויה הכללית והסבה הפועלת והסבה התכלית היא ה"ה כי ענין הצורה הוא הדבר המקיימו והמעבימו וכן ה"ה הוא קיום העולם וה"ה לזכיר עולם כלה אלוה ואפשר לזכיר אלוה כלה עולם וכן הוא הסבה הפועלת כי נמארו נכרא העולם אמר יהי אור ויהי אור וכן שאר כל הנמצאות נמארו נכראו כלה יציעה ונלא עמל ח"כ הוא הסבה הפועלת וכן הוא סבה התכלית לזה העולם כי לא ידענו תכלית לזה העולם כמו שידענו תכלית כל ההיות החלוקות כי תכלית הכסא לישיבה ותכלית הבית למעון אלא אל ההויה הכללית לא ידענו סבה התכלית והיא המשוכה לשאלת למה נכרא לרבונו יתבר' כי כן רב

בהם כל השנה ולפעמי' דכין בהם פירורי לחם יש מרמין אותם לבית שאור ולבית קרוסה שמעריכין בהם דברי' חמין רש"י ז"ל ור"ת ז"ל אמרי' דלא שרו בהגעלה והר"ש ז"ל הסכים לר"י ז"ל שהוא מחיר כולם בהגעלה וכן נהגנו וכלי מתכות שנקנו ומקנו אותם כריכין להגעלים קודם החקון ואל"כ יתקנום . וכמו הקדירה של מתכה כריך בהגעלה לפי שהוא נולע ממנה שהיא מויעה הקדירה . הגאונים ז"ל היו מחמירין אם דרכו העגבים והוציאו יין בכלי חמין שחמין יין אסור כפסח ואפשר לומר שאם קודם שנאסר החמין נשתמשו בהן שאין לאסור היין שאין חמין קודם זמנו זמן איסורו אלא בנותן טעם וטוב הוא להשמר ביין הנעשה לכורך הפסח שלא ישתמשו אלא בכלים כשרים . וכלי ארוך שאינו נכנס כולו לתוך היורה מכשירין אותו לחמין הכי מוכח נגמ' וכן אמרו בזנחים כלי ואפילו מקבת כלי ואם לא נשתמש אלא במקבתו מכשור אותו מקבת שגשמש בו ודיו ומה שאמרו כפרק כיכר צולין בכלי גדול חס מקבתו הם כולו היינו לענין כליו הפסח שלא יהיה נכלה מחמת דבר אחר אבל לענין הכשר חינו כן :

מצאתי גירושלמי רבי שמעון דברי רבי יבחק היה לו יין חוסס יהב גזייה שעורין בנין דחמטת אחא שאל לר' אחי אמר לי' כריך אחא לכער ר' חנינא כריה הוה לי' דנש מווייך כסולת שאל לר' מנא ח"ל כריך אחא לכער חד מן חילין דבית בר הוה לי' גרצין דמשה בו אובדא דחמין אזל לרנבן ח"ל זיל גידוך מה דתחתיהו הורה ר' אחי כאילין דכוחהא ממלא אורתן מיס' ג' ימים מעת לעת ע"כ גירושלמי :

ולענין להשתמש בכלי חמין לענין הפסח היה נראה שאם נשתמש בהן חמין מכליע ואם נשתמש בהן בחמין חמין נכשר ודברי הרי"ף ז"ל נרא' שכלי משחמשין בהן בכונן חמין מותר להשתמש בהן אלא בכונן אדל נשתמש בהן בחמין אפילו בכונן אסור להשתמש בהן ונשתמש בהן בכונן חמין משחמשין בהן בחמין . ובית שאור שחמוכו קשה אפילו בכונן חמין משחמשין בהן וכריך לתת טעם מה נשתנה איסור חמין משאר איסורין וכתב הרמב"ן ז"ל לקיים דברי הרי"ף ז"ל דחמין כיון נכד דמי דמרוייהו חית להו חרפא הילכך חמין דנשאח איסורין לא אשכחן לכוון בכונן אלא בהדחה דעלמא כדאמרינן נפ' כיכר צולין הני שאנו דחריפי וחקיפי אפילו בכונן נלעו הילכך כי היכי דכלי שגשמש בו יין נכד בכונן אי מכניסו לקיום או אפילו חינו מכניסו לקיום אם הוא כלי חרס ותחלת משמשו כיון נכד אסור להשתמש בו כלה הכשר ה"ה בכלי שגשמש בו חמין בכונן חמין משחמשין בו מכה וזהו שכתב הרב גאפא ח"ל מותר להשתמש בהן מכה בכונן אלא לא בחמין ונסמיע נזה הרמב"ן ז"ל מהירושלימי שמושה כלי חמין לכלי יין נכד להכשירן נמילוי ועירוני ג' ימים כמו שכתב הירושלמי :

מאמר

חמיץ

רצה וכן גורה חכמתו הנעלמת ממנו ולזה קראו הפילוסופים האל ית' סנה הסנות וסנה ראשונה ולא קראוהו פועל לכלול צטס סנה אל הכורה והפועל והתכלית כאחד וכמו שיש אל ההויה הכללית ד' סנות הנזכרות בן יש לכל הויה חלקית ד' סנות החומר והצורה והפועל והתכלית כי חומר הנכס הוא הפעול והצור' נאמר על שני פנים הצורה התארי' והיא הרנוע והצורה המינית העכומית המנדילה אוחו משאר כסאות ההדיוטות להכירו שהוא כסא הממלכה נצירות ונפתוחים ויפנוים והפועל לכסא הוא הנגר והתכלית והיא התשונה לשואל למה נעשה הכסא הוא לשנת נו המלך והנה במציאות המכה של מכה יש לה גם כן ארבעה סנות אלו והם החמר והצורה והפועל והתכלית :

ונבאר תחלה הדומר

דהנה חומר כל הדברים המורכבים ד' יסודות מחלה יסוד הארץ כי מהעפר נתרבו כל הדברים והעפר לבדו לא תסודר ממנו הויה קיימת אם לא יגדלוהו נמי לדנקו והוא היסוד השני וכשנדבק העפר נמוס אינו הויה שלימה לא כמו טעם טובות ואשר משלים הויתו הוא הנשול בלש ואלו נעשה חרם הרחוי לעצמ' ממנו כלים לכורך משמים האדם וזה החרם המבואל אם לא יתערב בו ספוגיות והיה מקט' לא יבגס בו חויר היה כדד להעמיקו ממקום למקום ולא משלים בו הויה שלימה ע"כ נבגסים חלקים חוירים בתוך ספוגיות הכלים להקל חומס להעמקה ממקום למקום הנה נחבאר כי חומר כל הדברים הס' ד' יסודות שנים קלים מנועתם לכד מעלה והם האש זאוויר ושנים כדדים והם המים ועפר וזה נרמו במרסה הסולם שהיו שם שנים עול' ושנים יורדים זהו חומר זה העולם החחתון שה' שם נז' כורות נגדלות הנרמזות נד' פני המרכנה הצורה הראשונה היא צורת הדומס שהם שמים חץ להם נפש מתנוועת ירכון לא כשיבאו ממקומם נהכרח ונבאר המכריח יסונו למקומם נענעם זה נקרא טנע והם כל המחבבים והמתכות למיניהם והצורה השנית היא צורת הבזומה שיש לה נפש בזומת נתנועות מתחלפות השרשים למטה והענפים למעלה ומרגישים מקום המים ומתנוועים אליו והם כל מיני הבזומה מן האזוב אשר נקיר ועד הארו אשר בלכנון עשנים זאילנוה עושין פרי ואין עושין פרי הנקראים סרק' והצורה השלישית היא צורת הנעלי חיים שהם ניוונים כמו הבזומה ונוסף עליה ההרגש נחמשת חוש' שהם המושם להרגש נחום ונקור וחוש הטעם המרגיש נחמיקות ומירות וחוש השמע וחוש הריח והם מהלך וטעם ומעופף מקרני ראומי' ועד כיכי כנים מן החוש הקטן ועד הפיל הגדול כולם נכללי' בשם החיות והצורה הרביעית היא הצורה האחרונ' הכוללת לכל הצור' היא צורת המדבר הוא האדם אשר נכד' צורה שכלית הנקראת כלם אלהים להכיר האמת מהסקר ונכללי' בואה הצורה כל מין האדם מעדר החכמה עד חנין של כל הנביאי' הכל הם בשם צורת החי המדבר הוא המשיבלי' ואחר שנחשבו לו הדברים יובא לנו כי לכל הדברי' המורכבי' יש ארבעה סנות נפרדים במכה של מכה מה הם סנותיהם :

ונתחיל ניסוד הראשון והוא יסוד העפר :

היסוד

הראשון שנינו נפ' כל עשה לו דברים שאדם יובא נהם יד' חונמו נפסח נפסח פירוש לענין מכה מכה דכתיב בערנ מחכות ופסח מכות עשה לאכול מכה כללי פסחים בן יש לנו קרנן פסח בן אין לנו קרנן פסח • נחטין ונשעורין וכוסמין ונשנולת שועל ונשיפון • חטין ושעורין ידועין כוסמין פי' הרמנ' ס' ז'ל' נמס' כלאים שהם מין חטים נעשין כמדבר וכן שכול' שועל ושיפון הם מיני שעורין מדברי' וקראו כוסמין לפי שהשנול' שלהם גזוזה מענין כסוס וכסמו

את ראשיהם ושנולת שועל נקרא בן לפי שדומה לזנב שועל והבוסמין הם נמלכות ארנון

אמ"ה

הרבה ראחים שם דומין
לחטים לא שהם יותר אדומי'
מהם ויותר דקים וארוכים :

אלו המינין נעשה מהם לחם וכלים לירי חמוץ עושין מהם מכה קודם שיחמץ ונדקו חכמים שאין שאר המינין בחץ לירי חמוץ אלא אלו וכל המינין בחץ לירי סרחון ונירושלימי מבמכי להו אקרא להכי גרסוק החס' ר' שמואל בר' נחמן שמע מן הדין ושם חטה שורה ושעורה וכסמן וכוסמת גדולתו • וכפוק הוא נישעיה חטה לו החטים שורה שנולת שועל ולמה נקרא שמה שורה שהיא עשויה כשורה • שעורה השעורים כסמון זו שיפון כוסמת זו כוסמין נבולתו ע"כ נבולתו של לחם והקשו שם ולמדוין מן הקנלה אמר ר' סינון מן מה דכתיב ויסרו למשפט אלו יורנו כמו שהוא דבר תורה וזה הפסוק נסמך לפסוק ראשון ונבמ' לין מפקינן מקרא דמין אחר אינו יובא זו יד' מכה כמו שכתבתי בסמוך ר' יוחנן בן נורי דס' ל' דאורי' מין דגן נדחו דבריו שהרי בפ' ערכי' פסחים אמרינן נענין שני תבשילין כגון סלקא וארוזא ונאמר רבא ש"מ לית דקס להא דה' יוחנן בן נורי דאמר ארוז מן דגן שהרי מותר לנשלו נפסח ועושין ממנו שני תבשילין וכ"ש שומרה לנשל שאר מיני קטניות כגון פולין וזרעוני' ועדשים וכיוצא בהן דהא ליכא מאן דאמר דהו מין דגן כמו שאמר רבי יוחנן בן נורי בארוז וא"ה דחו דבריו • ויש מהבדפתי' שהיו אוסרין לנשל מיני קטניות נפסח ונתלו זה מן דנפרק השוכר קרו מיני קטניות מדגן ואין לחוש לזה כלל שאם השאילו להם זה השם מפני שעושין ממנו צבורן כרי ולא מפני זה הו מין דגן • סכן נפרק מעשר נהמה שנינו שלשה גרונות הס למעשר נהמה והשאילו זה השם מגורן דגן שעושין מהם גורן צבת הקציר וכן עושין לבהמה לעשר אותן ולא מפני זה השם נחוש להם שא"כ לא נאכל נמשך נפסח שלא נעשה כן גורן נהמה לגורן חטים וכן נמי לא נאסור קטניות מפני שקראוהו מדגן • וגם האוסרים מסמכים זה לפי שעושין מהם מעשה קדשה שהרי האורז עשן ממנו מעש' קדשה והזכירו בהיתר על כן חץ לחוש כלל לאיסור ויניע קטניות נפסח :

ואם נתערבו שאר המינין עם חטין ושעורין וכוסמין ושנולת שועל ושיפון מוכח בירושלמי במכנה חלה שאם יש בהם טעם דגן יובאין בהם נפסח משום דטעמא לא נטיל כדאיתא בפ' התערובות ומפרשי החס שאם עשה עסה מחטין ואורז ויש בה טעם דגן שיובאין בה יד' חונת מכה אעפ"י שרובה מן האורז וליכא מן החטין אפ"י כדי כזית נכדי אכילת פרס ואעפ"י שזהו טעמו ולא ממשו הכא אולין בתר טעמא ונתנו הטעם בירושלמי לפי שהחטין גוררין את הארז ומנטלין אותו והני כלא היו רוב חטין ומעוט ארז ופרשו החס דליתיב לריגא דגריפה אלא בחטין וארז אכל שאר מינין כגון שעורה והאחרים אינן גוררין אפי' ארז וגם שאר מיני קטניות אינן גוררין אפילו נחטין אס' כן עסה שעושין מחטין וארז וטעמא טעם דגן אעפ"י שהרוב הוא אורז יובאין בה יד' חונת מכה אכל שאר מיני' דגן עם שאר מיני קטניות אס' ערבין ועש' מהן עסה חץ הולכין בהם אחר הטעם שאפילו טעמם טעם דגן חץ יובאין בהם עד שיהיה רוב דגן ומיעוט ארז וקטניות כן כהן הרמנ' ז'ל' נכלכות חלה ונעל הטורים ז'ל' השוה שאר המינין לחטין אס' נמערב בארז שהולכין אחר הטעם • ומיהו אלו חמשת המינין של דגן נוכטרפין זה עם זה ואם עשה עסה מחטין ושעורין או כוסמין ושנולת שועל ושיפון ואכל ממנה כזית יבא דהא אמרינן נמנחות אס' לקט מכולן כלומר מאלו חמשת המינין כזית אס' חמץ הוא עגוש כרת

ברת. ואם מכה הוא אדם יוצא נה ידי חובתו נפסח וכתוב בספר הטורים גמס רבנו פרץ ז"ל יש נוהגין לנדר החטין אחד אחד מחבילת העכברים וי"ח שאין כריך דהיי מי פיהות וכמ"ל הוא ז"ל שאין דומה למי פירו שהרוק מחמץ כדחק לא ילעום אדם חטין ויתן על גבי מכתו ואין להקל ע"כ. ונראה שאין לחוש לזה כלל דחששא רחיקה היא זו לומר שחמץ קטה קטה נמשט דוק שנפי העכבר דאפי' מליחא טרו נגמ' אלא שהחמירו הגאונים ז"ל לאסרה. ועוד אפי' אם יש זה נשוכן אינו א' מלך ומנטלן לכשיטחן ואין כהן מנטלן אסור לכתחלה שאינו טוחן כדי לנטלן ע"כ בספר הטורים וכן כתב הרשב"א ז"ל בנתיבא וכן נהגו להקל. היסוד השני הוא המים הטבעיים כמו מי מעיינות הנובעין ונורות ומי שיחין המתמלאים ממי הגשמים ואם לש בהם ונוהר שלל החמיכה העיסה יוצאין בה ידי מכה של מכה ואם החמיכה זהו חמץ שהזפירה עליו התורה והאכולו חייב עליו כרת. ואחר משקין כגון מי פירות אין מחמין ורש"י ז"ל סובר מה שאמרו מי פירות אין מחמין הוא לומר שאין חייבין על חמוכו כרת אבל חמץ נוקט' היו ופסולתאמי שאין לנדרם והא דהיי לא נפירא דבגמ' מוכח דמי פירות אין מחמין כלל. ומוחר ללוש בנין ושמן ודגש. וכן נחלב אם אין שם מיט כלל לכתחלה שהרי המין לחרוך שני שנלים כאחד ולא חיישין למיט דנפקי מניה ומסוכ דהו מי פירות ורשות אחרות יש נמנחות ג"כ שאין מי פירות מחמין כלל ומוחר ללוש בהם נפסח אבל אם נבערנו נמי פירות מיט אין חייבין על חמוכו כרת וממדין להחמין ג"כ אותו חמוץ העושה אותו ונוקטא על כן אמרו נמרחו אין לטין העיסה בנין ושמן ודגש ואם לא י"א חסדך מיד אם הוא חול דניוס טוב אסורה הנערה לפי שאינו יכול לשומרה וי"א תאפה מיד שיכול לשמרה ואף לקטף העיס' אחר שנלוש צמי בנין ושמן ודגש להחלי' פניה אסורה ועפ"י שנגמ' לא הזכירו אלא יין ושמן ודגש ה"ה להלכ דהלכ נכלל מי פירות הם אעפ"י שהר"ה היו היה מתיר דהלכ לא הסכימו עמו וזהו דעה ר"ת ז"ל דמי פירות עם מים מחמין והר"י ז"ל הוא מתיר ללוש נמי פירות עם מים מלי רחשו ואיך אבל לא כליל רחשו משום דהויא מכה עשירה ואתן לחם עוגי נעין למכזה ולא הסכימו עמו ואסור ללוש נמי פירות מערבין נמים. והטעם שנמכחה כדגש או בנין ושמן ודגש וחומץ הוא מותר לפי שאין מי פירות מחמין. ויש שהיו אוסרין אם נמכחה במלה ונחלחלה לנדרם שהמלה מתולדת המים הוא ואינו נראה דהא שרינו ותיקא והוא קמחה ומשחה ומלחה אלא ש' שאין דין מלה כדון מים. וללוש נמי כיבים היה מסתפק רש"י ז"ל אם הם מחמין לנדרם לפי שלא נזכר בגמ' עם מי פירות ואנו רואין שהעיסה הנלושה נמי דיכים היא יותר נפוחה משאר עשות אבל ר"ת ז"ל היה נוהג בה פיתר וערב הפסח אחר ד' שעות שחמץ אסור וגם האוכל מכה בערב הפסח הוא כנועל ארוכחו נבית חמיו היה אונל אוחה כשהיה יוצא מנית המרחץ וכן כשהל' ד' בשבת היה אונל אוחה כשעודה שלישי'ת. ואמרו נמרח לא ילעום אדם חטין ויתן על גבי מכתו מפני שהן מחמין שהרוק אין דינו נמי פירות אלא כמים ורשותי נשים השוכות כשהיו מרקדות הקמה נותנות מנפת כנגד פניהם כדי שלא תנמו ציורה מפיהם נעשה שהם מדברות ואמרינן נגמ' האשה לא תשרה המורסן ללכה את בית המרחץ לשוף את נשרה אבל שפה היא על גשרה יבש ופעפ"י שהיא מויעה במרחץ מותר שאין יועה מחמכת כמו הרק:

האוויר שבכל יסוד יש חיות אחת גונרת יותר משאר היסודות והאש גונרת נה החום יותר והארץ גונרת נה היובש כי הוא מתפרד מפני היוגש והאוויר והמים בכל אחד מהם גונר אחד מהחיות והמים גונר בהם הקרירות כשאר הליחות ה האוויר לא שרגש הליחות נמים לרוב עובים ואינו נרגש באוויר לרוב דקותו וכן לרוב דקותו הוא מתפעל מהרה מהיסוד הפוגע בו כי עליונות האוויר לפניו שמו נאש הוא יותר חם משאר חלקיו והחלק התחתון שהוא סמוך אל היסודות הקרים הוא יותר קר אבל הוא מתפעל מהאדים העולים מן הארץ מפני רמיחת השמש להתחמ' זההום הוא מחמץ העיסה על כן אסור ללוש העסה תחת השמש ואמרו ושה לא תלוש נחמה מפני שחום השמש מחמם העיסה ולא תלוש נמים חמין אפי' לא נחממו נאש אלא בשמש וזה הוא חמי חמה וכן אמרו בגמ' שאין לטין נפאשרין אע"ג דמנחות נלושוח נפאשרין ומשמרן שלא יחמיבו וזהו נמקום זרזין שהנהגים זרזין הן ואין ממירין לכל אדם ולא תלוש האשה נמים הנשרפים מן המולידה והוא כלי נחשת שנהושו ענה ואפי' העבירוהו מעל האור נשאר בו חמיות האש ואם היים הוא מעונן אסור ללוש אפי' באויר שאין מכה שם נייבון השמש משום דאמרינן במסכת יומא דיומא דעניא כוליה שמשת לפי שהענן מתחמם מכה השמש והוא מחמם כל המקומות אפי' המקום שלא היה מכה בו ניבון השמש וכן האשה לא תשנ בכד התנור כשהיא לשה שחום התנור מחמם העיסה וכן כרכה שני כלים אם היא לשה ומקטפת האחד שהיא לשה בו והאחר אותו שהיא מקטפת בו שכלי הרחשו כנר נחממו המים זאסורה לקטף בו אבל אם אינה מקטפת כלל לא הצריכה שני כלים אחד ללוש בו ואחד לבגן בו י"דיה שאין חוששין לחמוס ככך. ומי תשמישו של נחמוס כשהוא לש צפסח ואחר אשר הוא לש הוא רוחץ העריבה אשר הוא לש נה לא יספור. אותן המים נמקום אשבורן לפי שמתעכבין שם ומחממין. אבל שופכין נמקום מדרון ואמרו בגמ' דדוקא חי נפיש מיה אבל לא נפישו שופכן אפי' נמקו אשבורן ולא פירשו זה נהלכו משום דלא נקאין בין נפישו ללא נפישו וכל ענין אין שופכין אוחם נמקום אשבורן. ויש אוסרין לחם פלפלין נעיסה של פסח לפי שהפלפלין מחממן העיסה וטוב הוא ליהר מזה ובמסכת מנחות אמרו תגלה נקבת וכל מיני מנלין כשרה אלא שקרויה מכה מחובלת ונמנחות אמרו תפוח שריכקו ונמנו נעיסה דהיי חמץ נוקטא:

אמרו בגמ' אשה לא תלוש אלא חמץ שלנו פי' מיל דניתי והטעם נזה כתב רש"י ז"ל לפי שמי ניבן הם מימו' הנשמים וצימות הנשמי' התמה מהלכת תחת הארץ והמעיינו' הם רוחין ומחממן העיסה ונחה לדי חמוץ ואם מפני חום מועט כזה אנו חוששין לחמוץ כ"כ אם נותנים נעיסה דברים מרחיחין שיש לחוש לחמוץ ולזה אמרו שאין נותנין קמח נחרוכת הר"ן ז"ל פירש כגון שיש בו מים שהוא עשוי מפירות וכן לחוך חרדל ואם נתן ישרף מיד וכן מטעם זה אסור למלול את הקדרות נפסח שהרי מערבין קמח וחומץ להעביר הזוהמ' מהקדרות וכן נותן הקמח ואח"כ נותן את החומץ וכן נותן את החומץ ואחר כך נותן את הקמח הכל אסור משום לך לך אמרינן ציורה אסור אסור לכרמה לא תקרב ודילמא חומץ לא מיכמה כמית ואחמעי מחמם כדאירא בגמ'. והר"ה ז"ל פירש מה שאמרו נמרח אשה לא תלוש נמים הגרופים מים שלא לנו ופירשו המפרשים ז"ל שהוא מלשון נחל קישון גרפס וטעם היסודן הוא מפני שנמנעת השאיכה נתחממו המים ולפי זה נראה שאפי' המים הנובעין מהמעין וגרים כבנורות כל הליל עד השוקה אין מועיל להם הליל שבו' השוקה שהרי חנועתן מחממן וכן מיימי הנפרות המנולין אסורין אם לא לנו נבית שהרי השמש מכה בהם כל היו' מחממן ואם נשאר

מאמר

חמץ

תחלת הלילה ולשו נהס קוד' עמוד השחר כמזב כספר עמודי גולה שהמכו' ישרפו לפי שאין לינה חלה מחכי הלילה ולמעל' שרוח כפונית מנשנה ומקדרת הלילה ויש מחמירין לשאוב קודם שקיעת החמה ושלוקו כל הלילה ובמקומותינו היו רגילי' היוכחות לשאוב מים והכד על שמם לזאת אחר שקיעת החמה מיד ומלחות הכד ומכסות אותו בסדין נקי ומניחות אותו תחת הרקיע כל הלילה וזה הוא טוב אם אפשר' אבל העיקר בזה הוא שיארו המים במקום קר כלילה עד שיעלה עמוד השחר ולא יכניסו במקום חם ואח' כ' יושבו בו' ואם נחערנו מים שלנו כמים שלא לנו עמודי גולה אומרים שהם עטלים חד נתרו ואמרו נגמ' עברה ולשה מה הוא ואסיקנא אסור ופירש רבנו שלמה ז"ל משום קנסא שעברה על דברי חכמי' ולפי זה דוקא אם עברה נמודי אבל נשוגג לא קנסין לה וי"א דה"ה נשוגג שהיה מצוי לשון עבר ועשה נשוגג ומ"מ הא דאמרינן עברה ולשה אסור הוא על און לשין נחמין ונחמי קמה ועל הני אסיקנא אסור וכן על מים גרופים של דברי רש"י ז"ל הם המים הגרופים מהמולר ואין זכר בזה למים שלא לנו ולפי זה אין לנו לאסור אם עברה ולשה כמים שלא לנו אבל לדברי חרי"ק ז"ל שפ' המים הגרופים מים שנשאבו בו ביום אם עברה ולשה כהם אסור וי"א שאין אסור מים שלא לנו חלה למכה של מכה חלה שניה של מכה מותר ולא נראה כן שלא מחמת שמור נאסרו לא מחשש חמץ ונרא' שהשאבין מים מהשיחין צריבין לינה חוץ מהשיחין שהשיחין יש בהם חמום :

הצורה המינית למכה המניח אותה מהחמץ הוא עסה מחמשת מינים הבאים לידי חמוץ וגלושה נמים הטבעיים אבל עסה משאר המינים כגון ארז וקטניות וכן עסה מחמשת המינים הנלושה בשאר מסקין אינה קרויה מכה כלל' וכבר נאמר זה לענין אסור חמץ ודבריו נבאין אינם לענין חיוב מכה של מכה וזוהי העצמיית שמשאר בתחלה לישמה ולא חשמה מטבעה הראשון מפני שהייה בין לישמה לאפיייה וזענה הראשון הוא שיהיה לה לשימות וזכר ודניק' בעצמה כי כן טעם הדברים הלחים כשיחדש להם עוני להיות להם לשימות וזכר נטעם לזבון כמו המים המעוררים בשמן כשהם מתעבים על ידי נענוע הם מלכדים וכשהקיף האויר בחלו הדברים ומרחיחם חום נכרי הם משחירים כמו שכנת זרע שבשיהי נחילת יביאה בעוני הטבעי היא לכה וכשהקיף זה האויר ונכנס בה חום נכרי היא משחרת כמו שזכרו חכמי הטבע' וכן העסה כשיש שהייה בין לישמה לאפייית הוא מרחיח ומחללת להשתנות מלשימותה וזכירות' ולזה אסור ללוש כפושין ע"כ תחלת החמוץ הוא כל שהכסיפו פניה כדרך שעמדו עשורתי והבסיפו פניו וזהו תחלת החמוץ ונקרא שאור וכשהוא משתהא יותר העסה מתחממת וזהו געשית סדקין סדקין וזה נקרא סדוק מהם נקרני החגבים דקים ואח"כ מתרחבים ומתדקקים אלו עם אלו ונגמר' סוף פ' אלו עונרין פליגרי' מאיר ור' יהודה לענין איסור או חיוב ברת ומיימו לה נגמרא פ' דחולין וכמנחות פרק כל המנחות באומתכה אבל לענין חיוב מכה של מכה ממחרין כל מכה שאפשר כן לישא לאפיה קודם שתחיל בה הבספת פנים ולזה אמרו נפרק כל עשה לא חגיבה את ידה מהחמור עד שתגמור כל הפת כרי' שלא תתעסק בדברים אחרים ויבא לידי שיאור וסידוק ואם חגיבה ידה מהעים' ונסתפק בענין אם החלה להחמץ זה קורני שמשך נכב החרש שאינו געשה קול של לשימותו בזה אמרו שמשך נכב החרש החלו ללוש באחיה והעם' הלאה החלה להחמץ גם הטיה היא חמץ וכן אם שהיה שיעור מיל יש לחוש לחמץ' וכן י"א שאפי' עוסקת נכב אין להמיר שהייה לא כשיעור מיל ואין כן דעת הרמב"ם ז"ל שהיא כמב שכל זמן שהאשה עוסקת נכב אפי' כל היום כולו אינו בא לידי חמוץ וכן נראה בחוספתא בדבריו והוא שלא תהיה העסה יותר מכשיעור שהוא שיעור עומר אבל כל שהוא יותר גדולה אינה מותרת לעסוק בה אלא כשיעור' וכבר במכ הרשב"א ז"ל כתבונה שרבו רבנו הרמב"ן ז"ל היה לש נביתו ושולח העסה לצורני רחוק מבתו הרבה בחים ואעפ"י שאחר כן נמנע מזה הוא מפני שהיה חושש שלא יתעבל השליח להכניסו כפורני ולמדנו מזה שכל שלא נשתהא שיעור מיל בלא עסק אינו בא לידי חמוץ' וכן נראה ממה שאמרו בגמרא בחלמדי שיושב כפני רבו וזכר שיש לו עסה מגונבלת ומתירח שלא תחמין נראה שאין בשהייה מלהעסק אסור אם לא שהה שיעור מיל וכשהה שיעור מיל אם עוסקת נכב אפי' כל היום כולו אין לחוש לחמץ ושעורא בשלש נשים עוסקות נכב אחת לשה ואחת מקטפת ואחת אופה נראה שיכולה לשהות שעור שתי אפיוה ככר אמרו שאין כל הנשים שוות שיש זריות ויש עבליחות ולא כל התנורים שוין שיש מנור של מתכת והוא חם יותר משל החרס ולא כל העצים שוין שיש מלהכניס יוחר מהרה מהלחים אבל הכלל שחש תפח לטוש נכבון שהמים הצוננים מעבדין אותו מלהחמץ ונראה מהגמ' שאפי' עמד כל היום חוץ המים הצוננים אינו מחמץ שכן אמר רב צמירא על המפרש חלה גי' טמול לכונן :

היסוד הרביעי הוא השא כי הוא משלים הויית הלחם ואמרו נגמ' חוץ לחם חלה האפוי נתגור שנת' ואפוי עשר נשים לחמכס נתגור אחד' אבל לזשל העיסה נקדרה על גבי האור אסור שהיה אמרו דמנשל לה אחרועי מחמץ שאין מוכיח מידי חמוץ חלה אפיה נתגור אחר שמסיקין אותו ויכבו הגחלים על פני כל הקרקע וטסקא של חרס חרפה אלו שנת הסיקא מנפנים או נחון מותר כיון שהאור שולט תחתיה אעפ"י שאין שלהבת עולה על גבה מרתח רחח והפת נאפת מיד ואינו בא לידי חמוץ אבל צריך להסיק תחלה בין נתגור בין כובי' ואח"כ מונק הפת אבל להדניקו תחלה ואחר כך להסיק אסור' ויזכרין נמכה נה והוא שלא נגמר אפיהת אס פורסין אותה ואין חוטין נמשכין ממנה אבל אם חוטין נמשכין ממנה אסור וכוונת דארעא שחופין הצירה

אמיה

חום הטעם אינו מכשיר לאופים פה בחמאה ומשלים אחרים פה בני חמאה לאוכל עם כשר כיון שהאש עובדת תחתיה והסיקוה הסיב האש אכלה החלב טעפ' שאין להלכה עולה וכו' משעמי טפי מור כמור ד' אדרס טווא ז"ל וכו' עשיתי עשש כמה פעמים :

דקרקע ומסיקין אותה לחם עוני מקרי ויזכרין בה נפסח והגאונים ז"ל המירו להסיק המחנת תחלה ואח"כ מדביק בה העיסה בחוץ השמן וקולא תירא היא ולא נהגו כן אבל חליטא אעפ"י שמחוך התלמוד נראה שמותרת הגאונים אסרוה והוא להרמיח המים תחלה ולחכה בהם קמה או מורסן למרגולין ולא המירו כן אלא חלוה מכוסין ע"פ רופאים כמו השעורים' ונכסר עמודי גולה כמזב כי נהגו לאפות סולה לעשות ממנה מחבל לתינקות וכומכין על גבה שאמרו שהאפוי שנשלו אינו בא לידי חמוץ והוא ז"ל נסתפק בזה דלימא לא נאפה יפה הסלה כמו שאמרו בגמ' לממחי נקמחא דחשונה שהוא קמה קליות דשמא לא נאפו יפה ועוב להחמיר והתינקות יש להם מקוה נקמח מולש נדבש בלא מים ונכון הדבר' הנה ביארנו הסנה החמדית של המכה בארבעת יסודותיה' ונבאר עתה הסנה הצורית' נשני פניה האחד הצורה המינית' והשני הצורה התארת המלאכותיה ונתחיל בצורה המינית :

ולענין שיעור העסה שיכולה האשה להעסק בה לכה ולא יבא לידי חמוץ אמר רב בפ' אלו עונרין קנא מלוגתה לססחה פירוש קב של אותו מקום ויש מפרשי' קב של קוני

נת ששה טפחים ח"כ שלש חמות נזכה המקוה הם י"ח טפחי
 וכל טפח יש בו ארבע אצבעות בגדול וכל אצבע נחלק לחמץ
 חומשי אצבעים כ"ב וכל טפח יש עשרים חומשי כשנטול מהר"ו
 שהם י"ח טפחים אחד מעשרי יבין י"ח חומשי אצבע כשנרצ
 מהם רביע יסארו י"ג חומשים וזכרי חומש שם אצבעים
 וזכרי אצבע וחומש אצבע וזשנשאו כן מהמים שהם ארבעים
 סאה ונרעגו אחד מעשרי' שהם סאתים וחסרנו מהם הרביע
 יהי הסא' ומחכ' שהם תשעת קנ' שהם ל"ו לוג כי הסאה שהם
 קנים קב ארבעה לוגים נמצא כלי שהוא אמה על אמה נרום
 אצבעים על אצבעים וזכרי אצבע מחזיק ל"ג לוגים ואמה על
 אמה הם ל"ו טפחים כי האמה נת ששה טפחי' ח"כ כלי שהוא
 טפח על טפח של ד' אצבעות נרום אצבעים על אצבעים
 וזכרי אצבע וחומש אצבע הוא מחזיק לוג וכלי שהוא ארבעה
 אצבעות על אצבע' הוא מחזיק חצי לוג וכלי שהוא אצבע'
 על אצבעים נרום אצבעים וזכרי אצבע וחומש אצבע הוא
 רביעית של תורה נקבל רז"ל וכו' משערין לכוס של ברכה
 שברין סיהיה מחזיק רביעית ונמצא הר"ן ז"ל כפי' ההלכות נפ'
 ערבי פסחים זה לשונו ומאחר שלמדנו טפח על טפח נרום
 אצבעים וזכרי אצבע וחומש אצבע מחזיק לוג שהוא רובע
 הקב שלמדנו שחמשת רבעים קמה שחייבין נחלה שערין חמשה
 טפחים נחשבורה וזה הכלי שארנו שני טפחים וזכרי ורצנו
 טפחים שני טפחים על שני טפחים הם ארבע טפחים
 בתשנוד' וזכרי טפח על חצי טפח הוא טפח שלם נמצאו חמס'
 טפחים ויהיה רום הכלי אצבעים וזכרי אצבע וחומש אצבע
 ע"כ וזהו שגנה הלא שמחמשת רבעים קמה אינם לוגי המדבר
 חלף אחר שהוכיפו שמות בירושלים ושמות על שמות ככפורי
 שהם שבעה לוגין וחומש לוג כמו שפירשתי למעלה כי חמשה
 לוגין קטנים אינם חלף ל' ביצים וכריך מ"ג ביצים וחומש
 ביצה זשיעור הכלי כמו שיער הדמ"ס ז"ל בהלכות חלה הוא
 בתשנורת ש"ח אצבעות נקרו וחסרון יא' נרבה מלא'
 וכן ח"ש מרה וזאת המדה שלו אינה חלף ד"ו אצבעות ואחר
 שלמדנו רז"ל שכלי שהוא אצבע' על אצבעים נרום אצבע'
 וזכרי אצבע וחומש אצבע שני נחשבור' עשר אצבעות וארבע
 חומשי אצבע הוא מחזיק רביעית שהוא ביצה ומחכה נמצא
 שכלי שיש בו שבע אצבעות פחות שני טפחי אצבע וכן רוחנו
 וכן רומנו הוא מחזיק מ"ג ביצים וחומש ביצה והאצבע חלף
 באורך שחי שעורות כמו שפירש המד"ס ז"ל בהלכות ס"ח
 וכתב הר"ן ז"ל יונה היכא שלש יומי מזה השיעור חכמי ברפת
 היו אוסרין אותו ונראה לי להחיד ומיהו לדעת הגאונים ז"ל
 שכתבו שלכתחלה אין להניח העפה אפי' רבע אחד בלא עסק
 ח"כ לכתחלה אין ללוש יומי מזה השיעור ע"כ ובלזה הסכים
 הר"ן שז"ל ואני חומר שעכשיו שנהגו שהאשה מחללה ללוש
 ולגבל ונזמנת העריבה לקטף לאחרים ולהשלים האסריקין
 והאפייה לזה אחר זה כיון שאין ביד האחת יותר מהמדה והספורי
 היא גדולה אין לחוש ללוש כז' הרצה מדות אמת אחר אמת וכן
 נהגו ויש מדקדקין שדרך' למלאות המדה ונחת ואפי' דרך
 דקוד ולא שילאנן אפניהם קתנ ויתנו במדה בדי' שלל להרכות
 המדה נדווקה החפינה וזכרי חומר לא נמנה תורה למלאכי
 השבת חלף ימלאו נדרך' כל מלוי המדה כחופניהם וכן היו
 עושים הלוקטים המן נחוף העומר שנה' וימורו בעומר ומשם
 למדנו שיעור קנא' לפסחא חלף' בריך' שמהיה המדה מחוקה
 לא נדושה כי הגודש מוסף על המדה וכן אמרו בערוכין
 גודש חלף הוי ולמדנו זה מים שעה שלמה מקרא ח' חומר
 אלפים נת יכול ומקרא אחר חומר שלש לפי' נת יכול ומקנו
 ז"ל כזה שהוא מפני הגודש ולמדו מזה גודש חלף הוי ונראה
 שאינו כן בכל הכלים חלף באותו יס' שהיה רחנ' עשר חמות
 ורומו חמס' חמות ואם היה רומי יותר לא' הגודש חלף חמס'
 היה

חוני המעגל שהוא תקנו על אותו שיעור וכן לחלה משיעור
 חלה נלמד לענין הפסח כי שיעור חלה הוא כמו מזונו של
 אדם כיום אחד שהוא עשירית האיפה ואמרנו נפרק אין
 משתכפין שהאובל כשיעור הזה הוא כריח ומזכר פחו' משיעור
 זה הוא מקולקל נמצאו יותר משיעור זה הוא רעבתן פירוש
 חולי נולדו י"ו וכיון שהמורה שעה שזהו מזונו של אדם
 צינוני ליום אחד ככר העידה כי אשה אחת יכולה להתעסק
 בו ולא יבא לירי חמוץ וזה השיעור הוא ארבע' ושש ביצי'
 וחומש ביצה כי המורה אמרה ראשית עריסותי חלה מרמז
 תרומה כלומר כדי עמחם הוא שיעור לחיוב חלה ועמחם
 היה עומר לגבלת הוה עשירית האופה והאיפה היא
 שלש סאים כי כן התגם חנקלוס חד-מן עשרה נחלה סאין
 ומקראות מפורשים הם נחוקאל שהאיפה והכח הם שלש
 סאין חלף שהאחד נלה והאחר ביצה והסאה שש קנין נמצא
 האיפה שמה עשר קנין והקב ארבעה לוגין נמצא האיפה
 שבע' ואני לוגין ועשרי' סא יפה שהוא העומר ז' לוגין וחומש
 לוג ושבעה לוגין הם ארבע' ונשים ביצים כי לוג ששה ביצים
 וחומש לוג הוא ביצה וחומש ביצה נמצא העומר מג' ביצים
 וחומש ביצה לחיוב חלה והסימן ח"ה והוא שיעור עמח הפסח
 ומה שאמרנו חמשה רבעים קמה חייבים נחלה והם רבעי קב
 שהם חמשת לוגין כי הקב ארבעה לוגין זה הוא אחר שנאו
 לכפורי שהוכיפו על המדות שמות אחר שנאו לירושלים
 הוכיפו על המדות שנמדבר שמות שהוא שמות מלכר והוא
 חומש מלגו ומדת המדבר היתה שבעת לוגין וחומש לוג כל
 לוג ששה ביצים ובשנאו מהמדבר לירושלים והגדילו המדות
 חזרו שבעה לוגין וחומש לוג כל לוג ששה ביצים ששה
 לוגין ובשנאו לכפורי והגדילו המדות עשו מששה לוגים
 ירושלמיים חמשה לוגים כפריים וזה הוא ששנינו חמשה רבע'
 קמה ועוד חייבין נחלה והם רבעי מכפריים אחר שהוכיפו
 שמות על שמות ואינם לא ממדות המדבר אצבעים ושש ביצי'
 וחומש ביצה ומה שאמרנו חמשה רבעים קמה ועוד חלה
 החשנן מכון הוא כלא תוספת היה חומר ר"ת ז"ל כי אותו
 ועוד הוא שיעור חלה שברין שיעור נעם' אחר שחטול חללה
 חמשת רבעים וכיכר ישער הכלי בניבים דבר זה הלמד
 מחוספת' דגויר פרק נזיר שחלל דקתני וכוון מכטרפין לכוח
 וכו' כיכר ישעה מביא כוס ומניח זית חגורי ועומן לחובו
 ושפעה חס' שיה כיוצא בו חייב ע"כ וכתבה רש"י ז"ל בפירוש
 פסחים פרק חלו עונדין ונפ' כל הנשר ללמוד ממנה לשער
 בכל מקום והרמב"ם ז"ל כתב שהשיעור הוא בגוף הביצה
 הבינונית לא במסקלה ונספר העורים כתוב ימלא כלי מים
 ויתן אותו לתוך כלי ריקן ויכניס לחובו מ"ג ביצים נחת אחת
 לאתה והמים היוצאים כלי המחזיק אותן המים הוא שיעור
 המדה או ימלא כלי מים ויערה המים ממנו לכלי אחר ואח"כ
 יתנו בו מ"ג ביצים ויחזיר בו המים שהערה ממנו והמים
 שיתרו מהמדה הם הם המדה וזה ייתר טוב שלא יוכלו לבזבז
 נתינת הביצים לחובו כשהוא מלא עד כאן דבריו ואני חמה
 מהמודדים בניבים שלנו לפי שאין כל המקומות שוין בניבים
 שיש מקומות שניבי התרנגולת נסות בארצות ארם ויש
 מקומות שהניבים דקות כארצות ימעאל ויש ביצה גדולה
 מביצה וכן פירשו המפרשים כימה שאמרנו כל איסורין
 שנאורה נשים בניבים אסורין באחד וישים מתרות שהטעם
 הוא לפי שיש בניבים דקות ויש בניבים גסות ואמא זאת האסור'
 הוא גסה ופריכה ששים ואחת לנעלה על כן היותר טוב לשער
 זה באצבעו ונלמדו זה משיעור רביעי' של תורה שהוא אצבע'
 על אצבעים נרום אצבעים וזכרי אצבע וחומש אצבע ויבא
 זה ממסורת דרבותינו ז"ל דאמה על אמה נרום שלש חמות הוא
 שיעור מקוה שהם אצבעים סאה ויבא זה החשנן כי האמה

היה רומז פחות היה הגודש וחרת מלחמה כי כיון שהרוחב הוא אחד הגודש הוא שזה בהם ושיעור מה שסוף מכיל הכלי אינו שזה נקצר ונארוך: ומ' למדנו שהגודש מוסף על המדה על כן המודים מרת הפסח בריבין למחוק אותה ולא ימדוד כגודש והר"מ ז"ל כתב בי שיעור הכריע' הוא משקל י"ז דינר זהב וחכי מהמים נקדו זהם שמי סוקו' וחכי חוקיה נקדו זהב ויראה כי משקל הלוג הוא שבעים דינרי זהב שהם משקל עשר חוקיות נקדו זהב: משקל דינרי זהב:

מדת הפסח היא חייבת נחלה והלש קודם הפסח בריך ליטול מהעסה חלה וכן מכל מדה ומדה ואם שבת ולא הפריש מן העסה יתנם ככל זהבם מצרפן. לחלה וכתוב בספר עמודי גולה שאם פירש על כל הכמות סדין שהוא מצרפן לחלה. ורמזי' בספר הטורים שזה הוא קודם חפיה חלל לאח חפיה חפ' בירוק הסל אינו כרי' זנר' טעמו הוא לפי שהמור מצרפן לחלה ואמרו בגמרא ויקרב כל הכבדות יחד חפילו בענף ויטול מאחד על כלם ויברך חל' יאמ' חקב' להפריש תרומה. וחלה ח' ל חובל והוקף ואם' כ מפריש וכלכר שיטאר קצת בדי ליטול מן המוקף. והלש נכסם לא ימדוד המדה לפי שאת ממה חלה דאם הוא י"ט זב"ה ימדוד ואם יש בהן כהן קטן שלא בראש קרי או גדול שנטל לקרא מפריש חלה ונתנה לו חפ"י שהיא טמאה שהבי אף לנו הוא ובלגט טמאי מתים אינו טף תרומה ח' ל חסורה חלל למי טמאה יבא ח' מנופו ח' טם כהן ישרפו ואם דא' י"ט ח' ל גשירפה ח' טף שורפין קדשים כ"ט זאלפוח ח' ח' טף מפרין חובל נפש ח' ל למי שחפס' לו לחבל אומה ח' ב' לא ח' קר' לה שם ער שחפס' ולאחר חפיה ישרפנה בלסר' ט' זאלס' שכה יקרא לה שם יטליה למור מים כונני ער' הילכה יזרפנה שחן זה חמץ של גטוה החליל וחי' זעי מכסיר החליל עליה. וכתוב בספר עמודי גולה כיר' גתג' ז' ל היה מקפיד על עסה כמי ביכיס חם יש בה שיעור חלה מה יעשו בחלפה שכיון שלל הוכשרה נמים שחן מי ביכיס מכסירין לקבל טומאה ח' ב' מה יעשו בחלפה לזרפה ח' ל' כיון שהיו טהורה ולאוכלה בהן ח' ל' כיון שחן חנו טהורין. וימיהו יבול לימנה לכהן קטן שחן חלל ח' ל חסורה חלל למי טמאה יבא מנופו. וכתובות אמרו רבה הוה מנטול לה כרוז וואוכלה כמי טומאה ח' ב' האופה כ"ט של פסח יכול לקרוא שם לחלה ולנטלה כרוז חלל הרי"ח ח' ז' ל לא הזכיר מקנה זו וכתב הרמב"ן ז"ל שלל האמר לנטלה כרוז לכתחלה חלל שאם נשתנה בחלץ וחץ שם דונ היה מוסף עליה' עד שירכה החולץ עליה ותהא כטלה כרוז והגשים נהגו ללוז בחוך הפסח כ"ט פחות מכשיעור וכראמרין נסי דידן גהנולמ' גל קפיוח קפיוח פ' פחות מכשיעור אטוב הוא זהב

זכרו שכריך שמשאר כורת המכה נחטף זכשעורים עד שעת טחיה ולהזהר שלא יגולו לדי' האם חמוץ מפני גפילת מים עליהם. ומשום הכי' אמרין חץ לוחמין את השעורין פירוש דרכן היה לרחק. נחום מפני העפר והסדק שעליהם זכ כדי שאחר טחיה ומרקין אותו יסורו הקליפות שעליהם ותהא בולתן נקיה וכן נוהגין העוסין שלה ילשט' לא יתא' לשון ערני הוא. וכתב בספר החטאות כלשון שריה מועטת כעין מטיחה. ואם לחמו' לוחם חם נתקדו מהחמץ החליתה חסורות דודאי מהמרות להחמץ זהו לשון הכריתה וזממ' פירשו דללו דוקא נתבקעו אלל כיון שתנפסחו ואם גיית' ע"פ רבי' יש מתבקעו כדי הן כמנוקעות ואסורות ז"מ נ"כ מלשון כוביא שהיא כלי חרס שקולץ בה העסה זכן היה גורם ר"ח כ"ב של קלחין ז"מ ז"ב מקום ששופכן נו שופכן וי"א נגמ' שאינן חסורו' לא חם הגתקעו ממש וספק הר"ח ח' ז' ל לחומר ח' ח' שלל נתבקעו

חסורות כיון שאם מניח ע"פ רבי' מתבקעות וכח' ז' ל רה"מ בעיניהו חלל ע"י מערובת חין חסורות חל' כ' נתבקעו ונתן הטעם כיון דספיקא היא נגמ' ח' זעין נתבקעו ממש או לא אי ימיהו בעיניהו הוי' ספיקא דאורייתא ולחומר חלל ע"י מערובת חין דאיסור חמץ נחטפו אינו חלל מדרבנן חולץ לקולל ואינן חסור' לא חם נתבקעו ממש ומוכח נגמ' דאע"ג דאיסור חמץ נעו' הוא מדאורייתא בין דע"י עירוב אינו שלל מדרבנן חול' כספק' לקולל חמץ הר"ח ז' ל דהאי שיעורא דנתבקע ליתיה לא נשעורין חלל נחטפין כיון דאית בהו כיריא פ' סדק כמאן דנתקעו' דמי והוביח כן מס' נחמ' דע' ז' נ"י יין נכך שגפ' נענבי' דאמרי' החם : וזה מותרות אחטי' לא אמרין הכי כיון דאית בהו זריח' במנוקעות דמו כלומר והיין נכנס לחוכן זהר"ן ז' ל בפירוש ההלכות חלק עליו ואמר דלענין לחייה אינו ענין דלרבה חטף קילי טפי מן השעורין מפני שהם יותר קשים. ואני' ז' ל דדברי הר"ח ז' ל דסוגיא דשמעיה הכי מוכח דהכי אמרין נגמ' חלל הוא דמיה חין לוחמין את השעור' הא חטי שרי' לא מייעישו קאמר לא מנע' חטפין דכיון דאית בהו זריח' עיילי' בהו מיה חלל שערי דשעי לא קמ"ג וזה דברי הר"ח ז' ל דאע"ג דשריח כיון דאית בהו זריח' הרי הן כמנוקעות ונגמ' מנחות אמרין חטפין של מנחו' לוחמין אותן ומשמרן שלא ימייכו שכיון שהכריכה התורה שמור כמנחות חם לא היו לוחמין אותן לא היו כריבין שמור ואמרין חתם דדוקא למנחות דכהנים זריח' בהם ונגמ' הכח היה נראה שהלמית' היא מותרת ואמרו מזה ללכות כדי שיעש' שמור ועל האוסר היו אמרין מאן דביית ליה לאנח חביל גמחא כחופסיהו פ' שאם חין לוחמין אותן יטארו הקליפות זו כנר חסרו' האונים ז' ג' הלתיחא לגמרי' כן נחטים בין נשעורים:

זחטה שנמכתה צופק הגוף לאחר שהנהנו אותו ליכא צמיחה לההוא עוף כלל נהכי דאע"ג דלענין חסור' כלום חטיב' אוכלא כדאיתא בכתובות דאמרין דנ טהור שנלע דנ טמא חסור ח' ה' כל מידי דדלי' בני' בקליפה והרי חיבת עוד הזפק דס' שבקליפה וזריבין אינו מזה הטעם שנלל זה הטע' היה חסור. ולא חשנין ליה כמעובל ואע"ג דבני כלב שנלע בזית מת הוא מטמא כל שלשה ימים נאהל אמרין ונדנים זעופות כדי שתפול לאור ותשרף זהו לענין טומאה חלל לענין חיסור' לא חטיב' כמעובל כל שהוא נעו' קיים:

זחטה שנמכתה בחוך מכה יש שהיו אוסרין אותה מכה נס כל המכות שנאפו עמה זדמו זה לחיכת נילה בחושה שכלו אותה עם חמ'כה בשרה שמה דחולל השמן ומכטם הכחוש ואח"כ חולל הכחוש ומפטם השמן דאיתא נפ' כיכ' צולין וזון הנדון דומה לרז' שחן החטה ע"י חפיה מתפשט הנפלט ממנה שיאסור כל הנאפה עמו. ויש שלל היו אוסרין חפ' אותה מכה חלל משליך החטה. והכונן ככל זה הוא שאותה מכה היא חסורה וזהשאר מותרות וכן כתב הרב אליעזר ממץ ז"ל שאם נמכתה חטה על כנר מליח או כלי או על מכה אמתח חותך. מקום שפועלו לפי אומר הדעת ורבי החמץ ואם הוא ב"ט חחרון של פסח מותר להשתותו עד אחר הפסח כיון שהוא ספק י"ט ספק חול ע"כ. ונ"ל דממשהיין קדרות נכסם לאחר זמן וענדין בהו כף נמיען כין שלל נמיען דלא קיים ד' שמעון חלל בשאהו בעיני' נראה שחפ' כ"ט ראה חם הוא דנדר מהמקיים שני ימים יצוה אחר הפסח ומותרין אחר זריקת החטה ואם חלמו הנשר קודם הפסח ומכאו' בו בחוך הפסח חטפין מותר הוא הנשר שכיון שאיסור חמץ קודם זמן איסורו אינו חלל נשטים כיון שנמנטל קודם זמן איסורו אינו חחר ולאוסר אחר זמן איסורו והרמיה ממסכת בלאים שאם נמנטל כמר' רחלים עם כמר' נמלים

ברוב מותר לערנו עם פסחן ולא חמץ דחור וניעור ולענין המכה הנמכרת בה חטה שאין חוסרת אחרות הדנקות בה ויש ללמוד זה מפרק דם חטאת שאמרו שם ריקק שנגע נרקיק חינו חסור כל הרקיק חלא נמקום שנגע כדברי הר' אליעזר מח"ז ז"ל שכתבתי למעלה וכן הרחם שמכניסין בה ריקקין כפורני אס נשחמשו בה חמץ והיא כה יומא ונשחמשו בה נמכה וחומרים שברייך קליפה גרחה דערידה בני קהיה פחות מקליפה דסוף דינא נחחלת דינא שהיה עכמה נכשרת נבירה ותרנגולת כלויה עם אחרו ונמכ' בה חטה אחת נחת מהן גרחה שחמה חרנגולת חסורה ויהיה נחרת נטילת מקום פעפועה נלכד שהרי נשמעפכין אותה הוא מחפשט כה חטה נכל התרנגולת חבל האחרות מותר וכן כתב הר"ש ז"ל :

כתב הר"ה ז"ל נפקי נדה פ' דם הנדה דכבר של חמץ שנמכ' נחית של מים שכל המכזה שלש מחותן מים חסורות עד שיתברר מתי נפל סם וכמו כספר הטורף ז"ל מעשה שמלנו חרנגולת נמים חמים ומכאן ח"כ נמים נרעין של חטה ואסרו התרנגולת דשמה יהיה החטה נמים קודם רחיקה והחמיצה וכלעה התרנגולת מהמים * וכן מעשה שנמכ' חטה נקועה ככלי של מים וכשלו נחותן המים והתירו התשיל ולא חמרינן שנאסרו כל המים ויאסרו התשיל וזה חיימה שכיון שהיה נקועה הרי נתחמזה לכ"ע דהא חמרינן נחקקו אסורות וכיון שאסרו כשנפלה נמים חמין כן ראו לאסור חם נפלה נמים כוונתי ונחקקה * וחטין שנפלו לכור יש מתירין אותן מים משום דחמרינן טפה חלוטש נכונן ונרא' שהמים הכוננין מעבדין אותה מלהחמין וזאת הראיה הביאו ויותר נרא' ממה שאמר כן בתירא חטיל לצונן חבל כל זה אינו ענין לזה שכל זמן שהמים עליו מעבנו מלהחמין * חבל לאחר שיכא מהמים הוא מחמין ורזיה מההיא חרבה דטבעא נהיטתא ואסר רבא חפילו לזוני לניוס שמה יחזרו וימכרום לישראל וכן חניא בתוספתא שרה חטין ושעור' נמים והחמיצו חסורות * ונרא' לאסור ככר של חמץ שנפל לתוך הנור ונע"פ שהוא כונן שהרי הסכימו דמשום חורפא דחמץ דינא נחמין ונעשה שהעילו נפסח יורה מחומכת וכששפכו המים התחומצין ירדו לנור ואסרו לשתות ממנו נפסח נשניל שנתרנ' מימי הנור נמים המחומצין כל זה בתוך הפסח שחמץ אסור נכל שהו * חבל קודם הפסח שאינו אסור חלא ננותן טעם יש להקל :

דלף היורד על החטין או על הקמח חמרי נבמר דלי עניד טיף טיף שיורד טפה אחר טפה אינו מחמין והי' אומר הרמב"ן ז"ל דדוקא מה שאינו שריו נמים הוא מותר חבל מה ששריו נמים הוא חסור דטיפ טיף אינו מעבד חלא מה שהוא רחוק מהמים חבל מה שהוא שריו חפ' עניד טיף טיף חסור ונא הסכימו עמו כזה * וכל זמן שהתרנגולין נמקרינן כמורבן אינו נא לידי חמוץ כדון דלף טורד :

וכתוב כספר הטורים כי הרב אליעזר מנרמזיא כתב כי שק מלא קמח שנתן חבל החומה מחמין וכבר כתבתי למעלה דענין חטין שנמכ' נקרקע הנור דין זיעת המערה חבל כתב הרב ז"ל שאם נפל המים על הקמח או נחלחל ירקד הקמח והשאר מותר והר"ש ז"ל כתב כי קולה גדולה היא וזאת לעשות כך בתוך הפסח שחמץ חסור במשהו וכתב הלכה למעשה שיאחו בידו כל המקום המלוכלח נשק עד שיריק כל הקמח אשר נשק : הנה השלמנו דין כורת המכה נפנים ראשונים ונשלים לבאר דין כורת מלאכותיית : **הצורה** המלאכותיית הוא שיהיה לחם עוני ואם לחם עוני נעין ח"כ לא יעשה חלא מחטה גרועה וקהחיה נמ' פת הדורה שהוא מלשון הדירה והבנה שהם מיני חולעי' מ' ללחם לחם רנה חפילו במכתו של שלמה והר"ה ז"ל היה

מפרש פת הדורה פת סובין שנטל הדורה ממנה וזה הפירוש חינו נכון דלא היה צריך קרח למעוטי פת סובין שהרי פטורה היא חפ' מן החלה ואם כמכתו של שלמה היא מותרת כירוש נקיה מכל הסובין ומורסן חפ' ינפה אותה כדורה נפות ח"כ למה נאמר לחם עוני פרט לחלוט ואשישה וחלוט הוא אחר שנלוש העסה כדרך כל לשיה חולטין אותה נמים דוחצין קוד' חפיה ונח"כ אופן אותה ועושין כן כדי לנחמכה כמג' שעושין לפני מלכ' זה מיטטה המורה מלחם עוני וכן לא יערנו עמה יין ושמן ודבש חפילו ימחר לאפות אותה שלח חמץ חסורה כלילה ראשונה משום מכה עשירה דלחם עוני דענין ואף ע"ג דנמנחות נעין שחייבה מצות והיו כלולות נשמן ככר אמרו נמ' רביעית היא מחמלקת לבמה חלות שהם שלש עשרונות ושליש רביעי מניע חפ' ניבזה שמן לעשרון אחר שהוא מדת הפסח וכמעט שמן כזה לא מיקרי עשירה * ומה שימעטו לחם עוני אשישה הוא לחם גדול ואמרו נמ' ח' מסזה נחיה נמ' חס נמ' שאין לעשות לחם עובין טפה חס מפני לחם עוני * חס מפני חס חמוץ ואין ללמוד מלחם הפנים שהיה עובין טפה והיה מכה שאם אמרו נמקום זרזין ונפת עמלה ובתנור חס ושל מחמכת ובעבים יבישים לא אמרו לכל אדם * וכן אמרו חין עושין סריקין המבוייין נכפסח מפני שהאשה שוקא עליהן ומחמכתן ונע"פ שיטעם נדפוס ויקנעם מהם גזרו על זה מפני זה וכל זה לנעלי נמים שאין זרזין * חבל לנחחומין היה אפשר להמיר חלא שגזרו על הכל כין נדפוס כין שלא נדפוס כין לנעלי נמים כין של נחחומין וכן דעת רד"ש ז"ל לאסור לכל כין נדפוס כין שלא נדפוס וסריקין המבוייין שאסרו הם המבוייין נעסה כורת חיה ועוף וכיוצא בזה חבל מה שנהגו לקבוע חוחם של מחמכת נעסה כדי שלא יחלפו המבוי' של אחת נמכות של אשה אחרת או המבוייין נמסרק בני שלח חתנפח העסה ותמחר להאפ' חין זה נכלל סריקין המבוייין ויהא דינל אדם להתעסק נעסה כמון הפסח ולפעמים נופל מן העסה נקרקע שיאמר נכל עשה שהיה מנוטל ס :

ואחר שהשלמנו לבאר הסבה השנים שהיא הצורה נצי' פניה * נבאר הסבה השלישית שהיא הפסח הפועלת **הסבה** השלישית והיא הסבה הפועלת מכה של מכה והיא כזית שחיינ' אדם ללכול נפסח מדבתינ דערנ חאכלו מכו' הכמו' קבעו חונה כריכה שמור מדבתי' אשמרתם את המכות * חבל מכה כל שנעה מלכד כזית זה של לילה ראשונה חיינה חונה חלא רשות שהרי כחוב אחד אומר נעשת ימים חאכל מצות לחם עוני וכמו כן אחר אומר שש ימים למד על שניעי שאינו חונה וזדה יש נחורה כל דבר שהוא נכלל ויבא מן הכלל לא ללמד על עצמו יבא חלא ללמד על הכלל כלו יבא מה שניעי רשות אף ששה רשות חלא לילה ראשונה משום דכתיב בערב תאכלו מצות הכחוב קבעו חונה ומשום הכי אותה כזית חיינה נאכל חלא ממכה המשומרת לשום מכה וזהו שאמרו הנבקות של גוים אדם ממלא כריסו מהם וכלכד שיאכל כזית מכה בלאחרונה ורש"י ז"ל היה מפרש שאם לקח בדיק מנוים והביר בו שלא נא לידי חמוץ שאין בו שיאור וסדוק הוא מותר למלא כריסו ממנו ונודאי רחאי פירושא לא נהיב כלל שהרי יש לחוש שמה ערב בו שיאור כדרך שהנחחומין עושין * והנכון מה שפירש רבינו חננאל ז"ל הנבקות של גוים שלשו אותן נפני ישראל נמים שלנו ולא עבדו בו שיאור אדם מילא כריסו מהן חע"פ שי שלא עשו בו שימור לשם מכה דלא נעין שימור לא במכה של מכה ע"כ ממלא אדם כריסו מהן וכלכד שיאכל כזית מכה בלאחרונ' והיא מכה של מכה שכתב שימור וזהו שכתב בעל הלכות ז"ל לשה נוי חרש שויטה וקטן לא נפיץ ידי חובתיה ועבד ושפחה דלא טנלי חסו' למילא מכה כלילה הראשון * חבל שאר יומי שרי והכי חוין לכאן בדיק ע"כ ונא

ולא דוקא כל לילה ראשון אלא אוחז כזית שאוכל נאחרונה כדאמר' חס ממלא כרסו מהם וכלנד שיאכל כזית מזה באחרונה וכ"כ כל הגאונים ז"ל שצריך ישראל להתעסק בה וכן הגאונים עמם היו מתעסקין בה כדמתן מה דרכו של עני הוא מסיק ואשתו אופה וכן היה נוהג הר"ש ז"ל שהיה משתדל בזה והוא עומד על עשייתו ארוז העוסקין בזה והיה מסייע בעריכתו :

וכתב הרי"ה ז"ל ומנעי לילאניט לנטורי קמחא דפסחא מעידן קצירה דאמר להו רנא להנהו דמהפכי כפי הפיכו לשם מזה פירוש כפי עמרים ונודאי מן המונחר הכי עדיף וכן אנו נוהגין אלא שאפשר שאע"פ שלא עשה בן אלא שלקח חטין מן השוק ושמר אוחז לשם מזה יבא ידי חובתו דנגמ' אמר' דשימור דלישה לא היו שימור אלא דמקמי לישה הוא דבעי שמור אבל אם שמר החטין קודם לישה לא היו שימור ומשמע שאם לא שמר אלא מלישה ואילך שאינו יוצא ידי מזה בדרך אלא שגאון אמר דליקה קמה מהשוק בשעת הדחק מותר דלא מחזיקין אוסרוא אבל לכתחלה בעינן שימור משמע דס"ל דכי אמר' בגמרא דשימור דלישה לא היו שימור היינו לכתחילה ודברי הגאון ז"ל קשין בעיני שלא מחשש חמוץ אנו מצריכין שימור אלא מגזירה הכחוז דמביז ושמתם את המכות אפי' היכא דליכא חשש חמוץ :

והנה שאין להחמיר להכריך שימור לא בעידן קצירה אבל קודם קצירה אין להכריך שימור שאם נפלו עליהם מים נמחונר אין לחוש כלל שאם בן לא חמץ חטים בשירים למזה של מזה שלא נפלו עליהם מים נמחונר ומהאי טעמא אין המים מנשירין הפירות לקבל טומאה אבל כשנפלו עליהם בתלוש אלא שמכינו נגמ' בפ' כל שעה דאמרין דלא היתה לה שעת הכושר היכדימי בגון דאחמיק נמחונר וי"מ נמי שנפלו עליו מים נמחונר ונשאר עליו משקה טופח וכשנקצר ונתפה והוציא מזה כעין הגרעינין הנשורים נמים שמוצאים הזמה ואפ"ה מילתא רחיקא היא וגמילתא דלא שכיחה לא חיישי' וסגי למיענד נטירוחא מעידן קצירה אפי' לכתחילה :

הנה השלמנו לפרש הסנה השלישית והיא הסנה הפועלת ונפרש הסנה הרביעי' והיא הסנה התכליתית והיא הנכבדת שנסנות :

הסנה הרביעית והיא התכליתית והוא כדי לקיים מצות בערב תאכלו מצות והוא כזית מזה באחרונה ואחר זאת היגיע' שאדם יגע בעשיית המכות ונהזהר מהחמוץ הכל הוא כשניל תכלית זאת שיאכל כזית מזה באחרונה בזמן הזה שאין לנו פסח ונזמן הכית כשניל אכילה כזית מנשר הפסח וע"ז אמרו נמדרש חזיתא נפסוק השמיעני את קולך בימתא דפסחא בניחא והלילה פק לאיגרא כלומר מפני הנאה מועטת אדם שמה ומשמיע קול בשמחה וזה לכבוד המצוה וזה המאמר ג"כ הזכירוהו נגמ' פסחים על ענין אחר והוא שמתר לאכול את הפסח בשני מקומות בבית א' בחדר ובעליה שאע"פ שהכתוב אומר בבית אחד ואכל ואלו השני המאמרים אמת הם ולפי שהמכה נזמן היא כמו הפסח נזמן הכית על בן שנינו במשנתנו מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד הכות עושה שלא לעשות אין עושה ונראה מהגמ' דעד הכות הלי נמנהגו אבל מחכות ולמעלה אסורה בכל מקום ואי איכא מאן דעניד מלאכה משמתינן ליה ובירושלמי גמנו טעם לאסור מלאכה בערבי פסחים טפי משאר ערבי שנתות דלא בערבי שנתות אינו אסור לא מן המנחה ולמעלה ואינו רואה סימן נרכה ונפסח אסור מחכות ואילך ובערבי שנתות לא משמתינן ובערב פסח משמתינן מפני שהפסח זמנו היה קרב מחכות ולמעלה ומפני שהוא קרבן של כל ישראל הוא אסור במלאכה לכל ישראל כי בן הדין לכל יחיד אוחז

המקריב קרבן שהוא אסור נעשיית מלאכה כל אוחז יום ואף ע"פ שמקריבין בכל יום חמיר של שחר והוא מותר לנו לעשות מלאכה כבר תרבו בירושלמי שהמורה החירוהו בפירו' מדמבי ואספת דנגד ולא כל ישראל ישנו כטילין מי יעשה להן דגן ונחוספות היו אומרים דמהכא משמע דמן המורה הוא אסור ואפשר דאסמכתא בעלמא היא :

והרי"ה הלוי ז"ל היה סונר דכיון דמשו' פסח הוא האידנא דלית לן קרבן פסח אין איסור מלאכה בערבי פסחי טפי משאר י"ט וזה ודאי אינו נראה דכיון דנאסר בזמן כריך מנין אחר להחירו אע"פ שנטל הטעם והכי מוכח נגמ' דנני לא יאכל אדם עד שתחשך מספקא לן אי משום פסח אי משום מזה ואמר' עלה דרנן שעת הוה ימינ' נתעניחא בולי יומא משום דס"ל כן נתיירא נפסח ששטו שחרית שהוא כשר נשמע דאע"ג שטעם האיסור הוא משום קרבן פסח אע"ג דלית לן פסח איסורה כדקאי קאי וכן דעת הרי"ה ז"ל וכן העלו בתוספות וכ"ש שאפשר שטעם האיסור משום מצות מזה ומורד שטרחתו מרובה וכן דעת רש"י ז"ל וי"א שאיסור מלאכה זה אינו אלא היושב במלאכתו בשאר כל השבוע כדי להשתכר אבל העושה מלאכה כדי לתקן כליו וכן הכותש ספרים להשכר אינו בכלל זה וואי אומר שזה הוא אפשר בערבי שנתות אבל בערבי פסח אין להקל דדיו כחול המועד והאי איסור' דערבי שנתות הוא מן המנחה ולמעלה זהו מן מנחה קטנה דהיינו תשע שעות ומחצה וסמוך למנחה קודם לכן וכו"כ רש"י ז"ל כאן וכ"כ הרי"ה ז"ל נר"פ ערבי פסחים לענין איסור אכילה אערבי פסחים אע"ג דנגמרא אכעיא לן אי מנחה גדולה אי מנחה קטנה סוגיין משמע דמנחה קטנה תנן וכ"כ הרמב"ם ז"ל ס"ס ויש מספקין בדבר ואומרים דמנקט לחומר עדיף ואין להחמיר כל כך וצ"ל באיסור מלאכה בערבי שנתות בין באיסור מלאכה בערבי פסחים אינו אסור אלא מתחלת השע דהיינו סמוך למנחה הכי שעה קודם המנחה קטנה :

וקודם הכות תלוי במנהג ההוא ממקום שנהגו בו איסור למקום שנהגו בו החיר ודעמו לחזור נוהג כמנהג מקומו שכל חייובי מנהג מקומו עליו עד שיעהיק דירתו משם וההולך ממקום שנהגו בו היחר למקום שנהגו בו איסור ואין דעמו לחזור נוהג במנהג המקו' שהלך שם מן הדין ואם דעמו לחזור למקומו נוהג איסור כמנהג המקום שהלך שם מפני המחלוקת שלא יהיה הוא עושה והם אינן עושין ונראה שאם אינו אסור אלא מפני המחלוקת אינו אסור אלא בפניהם אבל שלא בפניהם מותר :

ובמקום שנהגו בו איסור כל הלילה הוא מותר עד הוצ' החמה כדברי בית הלל אפי' נהגו בו איסור אינו חסוב מנהג לאוסרו ומקו' שנהגו איסור קוד' חכות כל מלאכה שהתחיל בה קודם ארבעה עשר והיא לכורך המועד גומרה עד חכות אע"ג דנהיגי בה איסורא אבל לאחר חכות אסור אע"פ שהרי"ה ז"ל היה משנה אחר חכות לקודם חכות ולא הסכימו עמו בזה וגם מה שכתב הרמב"ם ז"ל דכל מלאכה שהתחיל בה קודם ארבעה עשר גומרה נארכעה עשר דדוקא במקום שנהגו לעשות השיג עליו הראב"ד ז"ל :

שליש אומניות הקייטין והספרים והכונסי לפי שיש בהן קולא בחולו של מועד מקילינן בהו ב"ד קודם חכות אפי' במקום שנהגו שלא לעשות אפי' לא התחיל בה קודם י"ד וכל זה קודם חכות אבל לאחר חכות הכל אסור והרמב"ם ז"ל ג"כ לא החיר בשלש אומניות אלא אם התחילו קודם ארבעה עשר ובכר השיגו עליו :

מושיבין שובכין לתרגולין והוא להושיב התרגולות על הניבזים כל היום וכל שכן שאם נרחה שמחזירין אוחז

אומה אפילו בחול המועד במלאת התעורר הוא לכל להושיב
לכתחילה חסור בחול המועד אע"פ שמועד כ"ד דחמיר חול
המועד טפי מארבעה עשר :

גורפין הזבל מחמת הכהמה כ"ד כל היום והזבל שנחבר
לא יסקנו לכרדן ואם נתרנה נחבר יוציאנו
לאשפה :

מוליבין ומניחין בליס האומן כל היום אע"פ שאין
לכורך המועד והרמנ"ס ז"ל לא התיר כן לא עד
הצות ולא הסכימו עמו כזה אלא כל היום מותר :

הנה השלמנו החלק השני והוא דיני מכה ז' ונתחיל בע"ה
דיני החלק השלישי והוא דיני ההגדה וז' אלהים יעזר לי ודיני
ההגדה החלקים לשני עשרים החחד קודם קריאת ההגדה
והשני נקריאת ההגדה :

דיני החלק השלישי

ירושלמי אמר רבי לוי האוכל מכה בערב הפסח כנועל
ארוסמו בנית חמיו והנועל ארוסמו בנית חמיו

לוקה פי' מכה מדרות מדרבנן והטעם מפני שהוא חץ נרגלים
הוסס ונעל אומה קודם שמתנס לחופה וינרך עליה נרכת
גישואין וכן האוכל מכה בערב קודם שינרך עליה חייב
מכה מדרות ו"ה דנרכת גישואין יש שבע נרכות עם נרכת
היין וכן באכילה מכה יש ז' נרכות שלש נרכות על כוס ראשון
נרכת היין ונרכת היום וזמן ג' נרכות על כוס שני אשר ג' ו
ובורח פרי הבטן וז' נרכות על המב' עכמה המוכיח ולאכול
מכה ומדברי הרא"ה ז"ל נראה שכל היו' חסור אכל הרז"ה
ז"ל כחב שאינו חסור לא משש שעות ולמעלה שנחבר בו חמץ
דשהחא הויה ארוסה אכל קודם שש שעות שמועד לאכול חמץ
עדיון לא התחילו אירוסין של מב' ז' וז' כה"ה ש"ז ליהרמנ"ן
ז"ל קיים דברי הרא"ה ז"ל דכל היום חסור הוא והוכיח כן
מסוגי"ת ירושלמי וכך היא ח"ר לוי האוכל מכה בערב הפסח
לוקה מניח ר' יהודה בן נתירא אומר בין חמץ בין מכה חסור
פי' משו' דכתיב לא תשחט על חמץ דם ונחיו לא תשחט הפסח
ועדיין חמץ קיים ומכשיר היה רבי יהודה בן נתירא בפסח
ששחטו שחיות ר' סימון בשם ריב"ז ר' לא היה אוכל לא חמץ
ולא מכה לא מכה מן הדא דר' לוי ולא חמץ מן הדא דר' יהודה
בן נתירא ומקשינן בירושלמי ר' הלמידיה דר' יהודה בן נתירא
הוא ולא הלמידיה דר' יעקב בן קודשאי כלומר והדבר ידוע
שהלוקין חביריו על ר' יהודה בן נתירא וליכא דחייש לה אלא
הלמידיה שחוששין לדבריו ומתירא לא דהוה נכוד פירוש שנהגו
הנכורות להחענות בערב הפסח כדאמרנן נמש' כופרי' ח"ר
יגה אלא היה נכוד והוה אכיל ח"ר הנחומא לא מן הדא אלא
מן הדא דר' אסתנים הוה כד הוה אכיל ניממא לא הוה אכיל
נרמשא ולמה לא הוה אכיל ניממא כדי שיכנס למכה נחאזה
זו היא סוגיית ירושלמית ואמר ממנה הרמב"ן ז"ל שכל היום
חסור לאכול מכה נדקמני עליה דכן נתירא בין חמץ בין מכה
חסור שפי' חסור כל היום לפיכך היו אומרים על ר' שהיה
מענה ערב הפסח שלא היה אוכל מכה מדר' לוי לא הן דברי
הרמב"ן ז"ל והר"ן ז"ל נצירוש ההלכות דחה זה דה"ק שהאוכל
מכה בערב הפסח משעת חסור חמץ כחא על ארוסמו למר
ברחית ליה ולמר כדאית ליה ולרבי יהודה בן נתירא שאמר
לאכול חמץ כל היום ג"כ חסור לאכול מכה כל היום ומשום
הכי הוה סבירא לן החס דר' דלא הוה אכיל חמץ כל היו' מדר'
יהודה בן נתירא מכה נמי לא אכל מדר' לוי אכל לרדן דלא
מתערב חמץ חמץ ומעלה ולמעלה מדארייתא אי נמי מסוף
ד' שעות מדרבנן אפטר דמכה נמי לא מיתסרתי אלא מהאי
דימנא וחילק' לוי הן דבריו ואינו אומר בדברי הרמב"ן ז"ל שאם
נדבריו הכי הוה להו למימר בירושלמי לא חמץ מן הדא דרבי

יהודה בן נתירא ולא מכה מן הדא דר' לוי מדקדמי להא דרבי
לוי משמע דלא תליא דר' יהודה בן נתירא אלא בכל ענין קח
חסר ר' לוי כולי יומא בין דמתערב חמץ כולי יומא בין דלא
מתערב אלא משש שעות ולמעלה כדברי רבי אלפאסי ז"ל ורבי'
הרמב"ן ז"ל המסויינו כך נ"ל :

ולפי דרבנן למדנו שהאסתניסין אסורין לאכול ערב פסח
כדי שיאכלו מכה לאחרון והנכורות גם כן נוהגין
להחענות לא מפני זה אלא שנכדלו מן מכה בכורות ובתוב בס'
הטורי' שאין חסור לאכול מכה בערב הפסח אלא מכה הראווה
לכאח בה ידי חובת מכות מכה אכל מכה עשירה שנלושה בין
ושמן ודגש אינה אסורה אלא ח"כ מלא כריסו ממנה ויכוח
לאכול מכה בלא רחנן ואמר כי ד"מ ז"ל היה עושה ממנה
סעודה שליטית כשתל' ד' להיות נשנה וכן כשהיה הולך לבית
המרחץ ערב הפסח היה אוכל ממנה שאין החיסור אלא
נמכה עניה :

שנינו כפי' ערבי פסחים לא יאכל חרס בערבי פסחי' סמוך
למנחה פי' מנחה קטנה שהיא מתשע שעות ומחכה
וסמוך לה מחחילת משע לא יאכל עד שחשך ואמר' נברא
דילמא חמי למיכל מכה אכילה גסה ואכילה גסה לא שמה
אכילה לא לענין קיום מכוה ולא לענין להחייב עליה ביזס
הכפורי' ובינמוח אמרו שהאוכל חרומה אכילה גסה אינו חייב
משום אוכל שיהא חייב קח וחומש אלא משום מזיק בלו' מזיק
החרומה באלו שרפה' ואכילה גסה היא כל שאוכל כל כך
שאינו יכול לאכול לאחר מיכן אלא נקושי אכל על השבע ודאי
שמה אכילה ונשיבא טפי ומשום הכי פסח וקדשים איין
נאכלין לא על השבע כלומר אחר אכילה בדרך כל מאכל חשוב
שהוא נח נסוף ודוקא בפסח וקדשים נע"י שינואו על השבע
אכל מכה ומורו איין מבותן ככך אלא איננו הכי אס' בעי הכי
והוא שלא מהיה אכילה גסה והכי אחא כפפרי' ולינו חסור
אלא לאכול אכילה לשכוע אכל מטביל הוא נמיני הרמב"ם והוא
כמו בשר מיושל דרך טיול וכן מטביל הוא בירקי לפי שהוא
מושך אכילה אע"פ שאין רחיה לכר זכר לדב נירו לנס נירי
ואל תזרעו אל הקוצים כי כמו שהרשה קודם הזריעה הוא
חוחכת שרשים היוצאים מהם קוצים ופוחתה הקרקע לקבל
הזריעה בן האכילה הואם שהיא דרך עראי היא מושכת אכיל'
אחרת ואוכל אומה נמחנן וכמ' הרמב"ם ז"ל והוא שלא יאכל
כריסו מהם ושחית היין היא מושכת אכיל' וכמו שאמרנו ננמ'
רנח הוה שמי' המוח דבריד לבא :

יש מהראשונים ז"ל שהיו מחמירין שלא היו אופין מכה של
מכה אלא לאחר שש שעות שנאמר החמץ ונוהגין טעם
לדבריהם משום דמכה אהקט לפסח וכתיב לא תזנח על חמץ
דס זנחי' ויש מתירין ואומרים דדוקא אכילת מכה איתקש
לפסח אכל לא אפייתה ומניחין רחיה מהמוספת' דמניח החס
י"ד שחל להויה נשנת מעערין הכל מלפני השנת ואופה לו
מכה מערב שנת וכן בירושלמי משמע דמכה ישנה כשרה כדן
סוכה ישנה שאם עשה מהחלת השנה לשם מכה כשרה וכן
משמע בפ' כל שעה גבי חלת תודה ורקיקיניור דלדס יוצא
בהם כפסח וכדאי נעשו קוד' הפסח דהא אמרי' המס מטעם
זה איך מנהגינו כאן בלגזא"ר כפסח לומר נח"מ מזמור
לחודה דאין מניחין חודה כפסח מפני חמץ שנה וכל אלו הם
רחיות גדולות להחיר אפיית מכה של מכה קודם זמן אסור
חמץ והדוחין אלו הרחיות הם נדחקין הרבה גם הגאונים ז"ל
היה מהם מי שהיה חסור לאפות מכה של מכה קודם זמן
הביעור משום חנינה מכה כשהיא נכשלת פסח לאחד
מימי החול אופין אותה ליל הפסח וכן במוכרי' שנת' ואם חל
פסח ביום שנת אופין אותה מערב שנת ויש מקומות בלרבות
ישמעאל נוהגין בן אכל במקומותינו בלרבות ארוס לא נהגו
כן

כן והיו מדקדקין לומר כי טוב הוא לאפות הכל קודם זמן הניעושה שאם יתעצו הפירורין משהו נעסה יתגבלו קודם זמן חיפורו :

לא יאמר אדם נשר זה לפסח שנראה במקדש בהמתו כי פסח שם קרנו לא שם הרגל ונראה כאוכל קדש' כחוף וי"מ דוקא גדי או טלה שהוא ראוי לפסח אבל רש"י ז"ל כתב אפילו נשר בהמה אחרת אפילו שחטה לפי שיהיו סבורין שהקדשו לזמי פסח וכן נוהגין בני אדם שכשמו לחין נשר קודם הפסח חין חומר' זה לצורך הפסח לא לצורך י"ט וש"י חגיגה למימד הני חטי לפסח דענדי חגיגי דמנטרי חטי לפסח' ואין לחוש לומר שהקדישין לקרנו פסח :

מקום שנהגו לאכול כלי נלילי פסחים אובלין מקום שלא נהגו לאכול חין אובלין כן שנינו בצרק מקום שנהגו ונרי מקולם ככל מקום אסור ופירוט מקולם שהוא ראשו על ברעיו ועל קרנו וקראוהו מקולם לפי שקרנו הס חולין נכדו בגבור שחולה כלי זיינו נכדו ח"נ משו' שנומנין קרנו על ראשו וכדמרגמי וכדנע נחשת על ראשו וקולסא דנחשת ונמקומו' שנהגו שלא לאכול כלי לאו דוקא נשר גדי וטלה הראוין לקרנו פסח לא חפ' נשר עוף ועגל וכל דבר שטענו שחטה כדל' פירוטלמי ולא שריע' במקום שנהגו שלא לאכול כלי שום כלי בעול' בין ראוי לפסח בין חינו ראוי לפסח ואפי' עוף' והגדיים המקולסים שאסורים בכל מקום יש שהיו חומרים כפ"נ ד"ט דדוקא גדי מקולם אסור אבל טלה מקולם מותר' מפני שיש לו חליה ומוכחא מלחא דלאו קרנו הוא דחליה לגבוה סלקא' אבל כדמספתא שנו גדיים וטללים המקולסים לאסור' גם יש לאסור חפ' חיל בן שתי שנים דלא חוי לפסח דצפרקא קמח דמנחתא ונפ' תערוכת חמין חיל בן שתי שנים דמי לכן שנה וכן שנה דמי לכן שתי שנים' וגם יש לאסור חפ' נקבה דלא חויא לקרנו פסח דנחמורה משמע דמקדיש נקבה לפסחו נחמא לה קדושת דמים' וכן יש לאסור אפילו הוא נעל מום דאמר' בפ' השוחט אפשר דמכסי ליה למומא כך נ"ל כל זה : הנה השלמנו השער הראשון מזה החלק השלישי ונבאר נע"ה השער השני :

מצות עשה מן התורה לספר נלילי הפסח נכסים ונפלאות ששעה הקנ"ה לחנתינו כי יבאח מצרי' שנת' והגדה לנגך ניום ההוא נעבור זה עשה. ה' לי נבאחי ממכרים כמו שהוא מפורט בהגדה וזאת המצוה היא מיוחדת ללילי הפסח נוספת על מצוה זכירה כי יבאח ממכרים ניום ונלילה שאומרים פרשה ויאמר שנו' בה יבאח ממכרים אבל זאת המצוה המיוחדת בזמן הגאולה היא להגיד אל הננים זכר הנסים והנפלאות שנעשה לנו בזמן הגאולה כדי שישארו לנם נזכר לדורות כענין שנאמר עליה לנכים ספרו ונכים לנניהם לדור אחר כדי שיגדלו הילדים וגם עד שיבנה וזקנה על זאת הידיעה : כי היא עקר האמונה ומנטלת לכל דעה הפילוסוף ומין ואפיקורוס מכחיש השלמות והקדושה והנזוהא וידיעת הא והנמול והעונש' וזה כי מה שנעשה לאבותינו להוביחם ממכרים מתחת יד מלך עו כ"י מצות משונות על יד נביא שלוח דבר האל מורה כי האל הוא משיח נמעשה בני אדם לגמול טוב לטובים ולעונש לרשעים : וזהו עיקר התורה כולה' ואם הוא נומל ועונש כבר קדמה לו הידיעה בהם וזהו ננגד החומרים עזב ה' את הארץ ושיהיה זה נמכות ונכחות מהדרך הנהוג כמנהגו של עולם כמו מכת הדם והכפרדעים ושאר המכות וכ"ש קריעת ים סוף שמי כחות סמוכות זו לזו הא' עוברת נבישה והאחרת כוללת כעופרת זה יורה כי יש חלוח מחדש העולם ומשנהו כרכונו וזה סותר מאמני הקדמות שאומרים כי לעולם לא נחחדש דבר חלל כך היה וזאת הדעת נשארה לפילוסופים של יון ונחננו ניו ספרי' ולא ראו קריעת ים סוף שרפו כל ספריה'

והלא חונקלום היה דין דודו של סיטום ונחנייר ואמר לו דודו למה והוא חמר לו כי קטן שנישאל יודע מה שלא ידעו גדולי חכמי אומות העולם : כי יודע מה שנראה כולם ראשון וניזים שני וכו' וכן כל ששת ימי בראשית וזה יראה נו כולל מחקר אלוש זכר ארצו שנחנו או הנדיר לנו אבותינו דור אחר דור הגדה מפורסמת שתי אפסר להבחישה הרי הוא כאלו ראינו אנחנו נעשינו קריעת ים סוף נשעה קלה ראינו חדוש העולם ואם הוא מחדש יש לו מחדש מזהיר על יד נביאיו נמורמו ויודע ומשיח נומל ועונש על כן כותה חורה להגיד זה לננינו מנעוריהם וגם עד זקנה ושינה לא יעזובו עד יגידו זרוע ה' לדור אחרון' לכל יבא נבורותיו וזהו מועלת זאת המצוה והיא מועלת גדולה לנפשות ולנפשות נע"הו זכר' הנה :

ורתקנו חכמים ז"ל שתהיה ההגדה הזאת נשעה שיש מצה ומרור מונחים נשולחן כמו שאמרנו בהגדה נעבור זה לא חמרמי אלא נשעה שיש מצה ומרור מונח' לפניך ואמר כי נקראת המצה לחם עוני שעונים ניו דברים פי' שעל המצה קורין ההגדה וכן הקנו שמהיה על הכוס ותקנו ד' כוסות על היין ושלא יאכל עד שיפנ דרך חירות ושעשה שני כרי שיהעוררו החינוקות לשאול ושיקרא הילל מצדקה הוא הלל שקורין נמים שנמרין נו את ההלל ע"כ כריך לפרוט כל לא הדברים אחד לאחד ולפרט סדורי עשייתם שכל העושה מצוה אחת כמאמרה חינו מתנשר נשורות רעות ואפילו נזר הקב"ה עליו נורות רעות מתנשטין ממנו שנאמר שומר מצוה לא ידע דבר רע עת ומשפט ידע לך חכם כלאש דבר מלך שלטון מי יאמר לו מה מעשה :

ואנחר מחלה דין היין נד' נוסותיו' ודין ההיכנה' ודין המצה נבאחלה' ודין המרור' ודין החרוט' ודין הירקות' ודין שני משלילי' ודין קריאת ההגדה' ודין קריאת ההלל' ודין הסעודה וזכרת המזון ואפיקומין' ודין הלל הגדול' והאל זכנו לפרט דין אכילת הפסח חמץ :

דין היין אמרו בירושלמי מצוה לכאח בנין אדום מ"ט אל חרץ יין כי יאחדם וצפרק המוכר פיות נעו רב כהנא מרנה חמר חורוין מה הוא ח"ל חרץ יין כי יאחדם וי"מ דלענין נכסים דוקא קא מנעיין ליה אבל לא לענין קדוש' אבל הרמב"ן ז"ל פירש דלענין קדוש נ"כ אינעיה ליה חפ' דפ' ערי פסחים ח"ר יהודה עד שיבא נוסעס יין ומראה יין ואמר רבא מ"ט דר' יהודה דכתיב אל חרץ יין כי יאחדם מכלל דפליגי רבנן עליה דר' יהודה ושרי נחמר חורוין ח"כ מה קא נעיא ליה חמר חורוין מה הוא איבא למימד דהלכתא קא מנעיא ליה חי כרננין א"ב ר' יהודה ופשיט ליה כר' יהודה ח"נ מודו רבנן לר' יהודה דחמר חורוין פסול נקדוש וכת' הרמב"ן ז"ל דאפי' נדיענד לא מתכשר חמר חורוין דאי נענין קרא כדכתיב אפילו דיענד נמי וחי לא נענין קרא כדכתיב אפילו לבתחלה יהא כשר שהוא חשוז ועולה על שולחן מלכים ולא אשכחין נגמ' דין לענין קדוש לא יבא' ואם הכייל כשר זאת היא שיטת הרמב"ן ז"ל למיפסל לקדוש ולר' כוסות כולן חמר חורוין שהוא הללנן שולן ניו אודם כלל דנענין יין כי יאחדם והאדום הוא שדומה לדם כמו שאמרנו לענין דם נדה נפר' כל הדי מדכתיב ויראו את המים אדומים כדם וזהו עבים הענני' כמו שנת' ונדם ענבים סומיה' וכתיב ודם ענב חשחה חמר' ואני קשה לי לדעתו ז"ל דצפרק כל קרנות הכבוד שנינו חין מביאין יין יין דברי ר' והניא נגמ' יין יין לא יבא' ואם הכייל כשר ואוקימ' לה כר' דאמר רבא מ"ט דר' משום א חרץ יין כי יאחדם' ופירש רש"י ז"ל דקיימא לן דכשנראה שנו עוברת אדמיותו וכוין דחמר חורוין יין יין חורויהו מפסלי מהאי קרא היכי אפשר למימד דלנכבים לא ילפינן מהאי קרא אלא למצוה מן המובחר ולקדוש ילפי' מיני' דאפי' נדיענד מיפסיל חט"ג

כדין יין מוזג שהרי יין מוזג פסול למוצה כדענדר ויין של כמוקים אמרין אם הביא כשר והטעם נזה שהמים נשתנו מנריתן כשנשרו בהם הכמוקים כמו שגשגנו מי הנשמים בענבים ולפי זה דינו כמו פירות שאין מחמיצין וחיינו משתנה מיין הענבים לענין זה כלל וכן אם נתערב בו מעט יין נסך הוא נאסר ולא אמרין סלק את מינו צמי שאינו ושאינו מינו רכה עליו ומכטלו ולמדנו כל זה ממה שפסל יין מוזג למוצה ונכשר יין של כמוקים :

שיעור היין לר' כוכות
הוא רביעית בין

כלל כרי שאם ימוגס מצינה הנוהגת בחלמוד והיא מצינה דרכה כרי דרב יוסף נר החמץ דאמר כל חמרץ דלא דארי על חד מלת מיא לאו חמרץ הוא אם כן כשימן שלשה רביעיות מים כרביעית יין ויחלקם לר' טעם זה המכס כהר' אהרנס אכן טעם ז' כהשוכחו סמוך ר"ט הקיר טי פסטר ועשאל כפי פירוש סליון מחמיליו כיון שגשגנו מכריצין והוולו דין מי פירות שאין מחמיצין יש ט' :
נאם כהובט שטעון דוראן ס"ט :

כוכות יגיע לכל כוס רביעית דאע"ג דיין מוזג פסול למוצה מדרשינן בספרי ונסכו יין רביעית ההין חי חמה מנסך ולא את המוזג לענין קדוש עלויה עלייה דמודים חכמים לר' ליעזר בכוס של נרכה שאין מנרצין עליו עד שיתן לתוכו מים ושיעור הכוס שהוא רביעית כבר פירשתי למעלה שהם שני אוקיות יין וחצי נקיורב קרוב לשלש אוקיות וצריך שיטפה רוצה דכסא שהוא שיעור ניצה ואם מלא לוגמיו לכוס של קדוש ואם הוא כוס גדול מחזיק להרכה בני אדם רוצה דרביעית יכול להסקות ממנו לכני ולכני בישו כיון שכל אחד שותה כשיעור שאין חובה להיות בפני כל אחד כוס ושיהיה טהור ערוך במצע נאה לעשות הסכה דרך הדור לכבוד הרצל וכבוד המצוה וכמו שאמרו היו לו כלים נאים ומצעות נאות מעלה אוחס לסוכה ונגדים שנשל בהם קדירה לרבו אל ימוגג כהן כוס לרבו ויחמר זה השולחן אשר לפני ה' ויעול הכוס וימוגיניו אמרי בגמ' פסחים דכסא דדוד הע"ה כשנתן לר' הקב"ה כוס לנרץ כשעושה סעודה לכדיקים לשיעור הכוס מאתים וחד ועשרים לוגין הוי שחמרא כובי דר"ה בגמטריא עולה כר וחצי אומר שזהו השיעור הבחל"ה על י"ג ואחר עולה י"ג כי נ"ה ה"ה כור עולמים עולה י"ז ורובים לומר כי אז יהיה יחודו של הקב"ה שלם כמו שכתוב כיום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד :

וקודם מצינה צריך שטיפה מבפנים והדחה מבחוץ לכבוד הנרכה כמו שאמרו בכוס של נרכת המזון וכן סדרו מסדרי ההגדה אתן מפרקא פירוש מבית הכנסת שהיו נוהגין לקרות פרק אחד אחר הפלח ערביה שטפין כסא ומוגיני חמרץ וכשיטלנו נידו כריך לישול ידו אחת שחוחו זה הכוס כמו שאמרו בפ' כיצד מנרצין כנריימא של כ"ד סדר הסכה אעפ"י שאמרו הנוטל ידו לפירות ה"ו גמסי הרוח לא אמרו כן אלא כפירות הנוטל בגון תפוחים וממרים והדומה להם אבל כפירות לחים כגון תמרים כריך נטילה נידו אחת וה"ה לכוס של יין משום נקיות ואינן כריכות נרכה ואעפ"י שהרי' עסקניות הן אינו צריך לישול שתי ידיו משום דידים של הסיח הדעת כשרות לנרכה וכן מוכיח בסדר ההגדה שהרי קודם נרכה אחרגלנו בכוס שני אינו צריך לישול ידיו אעפ"י שהסיח דעתו אחר נטילה של קודם טבול שני ואף על פי שהסיח דעתו נקריאת ההגדה הו' למת שידים אעפ"י שהם עסקניו והסיח דעתו מהן אינן כריכות נטילה לנרכה וה"ה קודם קדוש אעפ"י שהם עסקניות והסיח דעתו מהם אינן כריכות נטילה אבל ידו אחת שנוטל זה הכוס כריך לישול משום נקיו' ולא משום טהרה ונוטל בלא נרכה ואם כריך להפנות קודם

אע"ג דאיכא למימר דחמר חורייאן נפיק טפי מחחומי דקרח טפי מיין יסן דנחמר חורייאן ליכא ארמימות כלל ואיכא למימר דלאו חמרץ הוא כלל אפי' כדענדר לקדוש יין יסן לא נפיק כולי האי דאכתי אית ביה קצת ארמימות לא דרבה מוכח מקרא דכיון דחמר חורייאן למיה חמר כלל מדכתיב אל הרח יין כי יחאדם מהחם יליף ר' ביי יסן לא יביא לכחילה שכיון שנחמטטה ארמימותו לאו מן המוכח הוא אע"ג דאיכא למימר הכי כיון דנחמ סגנון ח' ל' רכא נחמר חורייאן ויין יסן משמע דכי הדרי נינהו וכן הרמב"ם ז"ל פירשה לוו דחמר חורייאן לנסכים נלחוד ולכחילה ג"כ וכדענדר כשר ופירו' ההוא דיין צדק לא יביא ואם הביא כשר יין לכן ורע אפי' חמרץ לא יביא ואם הביא כשר אבל לכן וטוב אפי' לכחילה יביא לנסכי' וכ"ש לקדוש וגם בספר הטורים כתוב שאם הלגן הוא יותר חשוב מהקדוש עושין בו ד' כוסות ואני מכאמי סיוע בתרנום של שיר השירים ש"ן לכן הוא כשר לניסוך היין שהוא מתרגם שתי יני עס חלני קנילת חמר סומק וחזור דנסיכי' קמי כן ג"ל להלכ' נזה אכל לענין מעשה אני חושש לדברי הרמב"ן ז"ל שלא לקדוש עליו ולא לכה' בו יד' כוס' כפסטי הירושלמי שאמרו קדוש לבלת כיון ארום שגח' לא שר' יין כי יחאדם וכן גהנו הכל ה"מ לקדוש הלילה אבל לקדוש היום שאמרים עליו נרכה היין נלכד וכן להדרל' אע"ג דלמי' חמר מדינה אני יוכח צו לכחילה דעדיף משכר אפילו אימיה חמר מדינה :

והנה היין היוצא מהענבים נארץ הואת אינו כיון הנעשה בארבות ארום כי היין שלהם אם ענבים שחורות היין יוצא ארום ואם לננות היין יוצא לכן אבל בארבות אלו בין שחורות בין לננות היין יוצא לכן ואינו מתקיים אלא ח"כ מערבין בו דגש ולענין תערובת דגש ככתבין הרמב"ם ז"ל שתי דעות ה' להכשיר ואחד לפסול מפני שאינו ראוי להקרינו על גבי המוצה ואמרי' בפ' המוכר פירות אין אומרים קדוש היום אלא על היין הראוי לנסך ע"ג המוצה והמכשירין אומרי' לא אמרו כן אלא כיון הנפסל נגריעותו כגון יין מגולה ויין שריחו רע אבל נתערב בו מעט דגש חשוב הוא ואומרי' עליו קדוש היום וגם הרמב"ן ז"ל כתב כי לא נפסל למוצה אלא מפני הדגש שהוא פסול למוצה אבל היין עכמו טהור הוא לומר עליו כל שירים ותושבחות שנספסר הליס אע"פ שיש בו דגש וצירושלמי אמרו שיזכאין בו יד' כוסות בקונדיטון ונאחד מהם אומרי' עליו קדוש הו' וקונדיטון יש בו דגש יין ופסלפין ואמרו שהוא ראוי לקדוש ומ"מ אוחו יין שמערבין בו תאנים פסול הוא לר' כוסות ואף ע"ג דכרכר מנרצין עליו נרכה מוזהא היכא דקנוע סעודתה עליה נראה דנלילי פסחים כי היכי דלא מתקדישין עליה שאין אומרים קדוש היום על שר חאנים וממרים ה"ג אין מנרצין עליו נרכת המזון שגח' אבל הכוסות הם שוין לחשיכות לעשותם יין לא נשכר ומערוכותו אע"פ שהוא כשר להנדה היכא דאימיה חמר מדינה ואפשר גמי אף לקדוש היום לומר עליו קדושה רכה דהיינו נרכת היין לנדה ויין של כמוקים הנהוג בארבות האלה אמרו בגמ' יין של כמוקים לא יביא ואם הביא כשר וכיון דלמוצה אם הביא כשר חנן אפי' לכחילה נאמר עליה קדוש היום ויש טועין לולי שהוא יותר גרוע משכר של תאנים ואומרים שאינו אלא מים מעופפים וזהו סבלות מהם לפי דבריהם אף למוצה היו לנו לפסלו ועוד שאנו רואין שהוא מתקיים ומחישן יותר משנה אחת ושכר של תאנים אינו מתקיים אלא זמן מעט ועוד שהוא סובל יותר מים נמוזיה מיין של ענבים ונ"ל הטעם נזה לפי שיון של ענבים הלחיס הוא נלחחותו הגדול ומים רנים נמוזיה יחלו כחו אבל יין כמוקים היבשים הוא יבש וצריך מים רנים ללחלו להטעמו לחיך ונ"ל שאעפ"י שיקרו מים יבש כדן היין היוצא מהענבים שלא נתערבו בו מים ואין דינו

מאמר

חמץ

קדוש רוחן ידיו וזאתו כרצון נטילה נרניעית ונכלי כדן נטילת ידים לאכילת פת דלענין תפלה סני נרניעה או נקיון כעפר דכתיב ארצן נקיון כפי ככל מידי דמקו וינרך אשר יצר את האדם ויגנן ידיו :

ובמלא הכוס יין מוזג שהמוזג עליו עליה ונספר הסורי נחוב שאין כרצון למוזג ונראה שהוא לפי מנהגם בטרבות ספרד שמתין היין לעולם בלי מוינה ורז"ל היו מוזגין אותו מוינה דרנח נריה דרב יוסף בר חמא שלשה חלקי מים וחלק אחד יין והכל לפי כח היין שיהא המוזג משניחו ולא משנה' נהא למ' ד שהוא חום שאינו ראוי לנסך על גבי המזבח דהתם גזירת הכתוב היא שנאמר הכן נכך שכר ולא המוזג : אבל לענין קדוש כיון דעליו עליה מקדשין עליו וה"ה ל"ן מעושן ומכוסל אעפ"י שפסולין לנסכים כשרים לקדוש שהרי גשמו לעלויי דהמעושן משוכח הוא וכדאמרינן בנבא נהרא ב"ן המירו מפני שמשניחו כלומר העשן משניחו ומכוסל נמי הניסול משניחו וכדמתן נפ' נהרא דתרומות אין מבשלין יין של הרומה מפני שמעטיו ור' יהודה מתיר מפני שמשניחו והא דאפסילו לניסוך אינו חלל מפני שגשמו מברייחין ואנן דרש' זכה ונסכים מה זכה שלא נשתנה אף נסכים שלא נשתנו אבל אם נשתנו לעלויי' נשאל ונעשן מקדשין עליהם וכל שכן שמכרכין עליהם נורא פרי הגפן וכן נחמד חוריאן מכרכין עליו נב' וכן נירושלמי אמרו נפ' ערבי פסחים יוכאין ב"ן מנושל יי' ד' כוסות וכוות' אדם אשכול של ענבים ואומר עליו קדוש הו' דהא קיל"ן יין מבתו לא יב' ואם הניח כס' וב"ן דאם הניח כשר און לכחלה נמי ענדינן : וכן דורך כימוקים וטורה אותם נמים שהרי אמרו בגמרא כל שיש בו טעם יין ומראה יין :

ואחר מוינה מקדש ואומר נרבת היין תחלה נורא פרי הגפן ואח"כ נרבת היום אשר נחר בנו נב' לפי שהיין גור' לקדוש ועוד דהריר ושאינו הדיר תדיר קוד' ואומר אח"כ שהיין בלילי ראשונים אבל בלילי אחרונים אין שם שהיין טיטס אחרון של פסח אינו רגל בפני עצמו כמו ש"ע ואינו מתקדש עשה נמים שהרי על כום שני נקריאת ההגדה ואמר למי עשה בלכותינו ולנו את כל הנסים האלו : ואם הוא שבת מוכיר של שנת נברכת היום ואומר ויכולו קוד' קדוש בכל שבתות השנה ובמ"ש אומר יקנה"ז : יין קדוש נר הנדלה זמן כדעת רב שאומר קדוש ואח"כ הנדלה שלא מהא קדושת שבת כמשוי עליו ודלא כשמואל דאמר הנדלה ואח"כ קדוש כדן מלך יוציא זהו שנת ואפרכות נכנס זהו י"ט מלוין את המלך ואח"כ יוצאין לקראת אפרכות וכן נענין זמן קיל"ן כרנב דאמר שאומר כסוף יקנה"ז שמכינו זמן לעולם כסוף דלא באב"י דאמר יקנה"ז שאמרו מיד אחר קדוש הילכך אליבא דהלכתא לילוח ראשונים אומר יקנה"ז ובתירוני' אומר יקנה"ז ולא נזכרו בשמים כשאר מ"ש וי"א דחייטין שמה יקטוס מן המחומר וליחא דהא קיל"ן הדם במחומר מותר להריח בו וי"א אף נ"ט איבא גשמה ימירה ונשמים אין מכרכין במ"ש חלל משום שאנדה נשמה ימירה שהיתה לנו נשנת מדמכרי וביום השניעני שנת וינפטי : וינפטי ווי אנדה נפש זה אינו נכון שא"כ נמי"ט ננרך על הנשמים והטעם הנכון בזה הוא דמשנת לחול אדם יוצא ממנוחה לעמל וכרצון להחזיר הנשמה בשמים אבל משנת ל"ט אדם יוצא לקצת מנוחה והעמל אינו חלל לכורך אוכל נפש והרי שמחה יום טוב במקום נשמים להשיב הנפש : ולענין סודו נרבת ההגדה של כל מ"ש קיל"ן בשמים ואח"כ מאור והס' ד' נרבות יין בשמים נר הנדלה : יין שנסהעטרו תקנוה על היין בשמים לנפש ימירה נר לפי שמתחלה נר יחא האש היה במ"ש כדאחא נפרקי' ד' אליעזר הנדלה לזכרו על היין בציאתו כמו נבניסוחו : ונ"ל סודו חלו הכרכות שהוא על

נכון : יין חולה לפי שחוש הטעם הוא יותר עז ששאר החושים שאינו משי' חלל נפניעה אל המוחש : וחוש הריח יותר דק ממנו כי מרחוק ריח וחוש הראות יותר דק שהוא משי' עד לשמים יגיע נהשנת הכוכבים : והנדלה היא חכמה להנדל בין הקדש ובין החול ועל כן קצוה נחמן הדעת והשכל הוא יותר דק משאר החושים שהוא משי' המלאכים והשנת המלאכי' היא מהקל תחלה ואח"כ להטעום וכן הם מבוררי' החושים הלשון הטועם מתחמן והחושים המדיח למעלה ממנו והעינים לראות למעלה ממנו והמוח להשכיל למעלה מכלם כך נראה לי :

מה שאמרו השקה מהם לנניו ולנני ביתו יבא והוא דשמו דנבא דכסא בנני חיונה מיירי : שהם גדולים אבל קטנים אין מחנכין בזה כשאר מצות וכדאמרינן מה העלה לתינוקות ב"ן דכיון שאין נהנין בו אינו להם דרך חירות וגם הרופאים אומרים כי היין לקטנים הוא בתוספת אש על אש בעצ' חלוט' ולא התירוהו עד שיעברו על הקטן שלש שבוע' שנים אבל נשים חייבות בארבעה כוסות כמו האנשים שאף הם היו בלחותו הנם שגאלו הנשים במו האנשים דחי לאו האי טעמא היו פטורות משום דמכות עשה שהזמן נרמא הוא וכדאורייתא פטורי' : והכי נמי דדרבנן דכל דהקון רבנן כעין דאורייתא הקון חלל מפני שהיו בלחותו גם חייבות אעפ"י שהם מבטערות ממנו חייבות בו כמו שהיה ר' יהודה בר אלעי' דלא היה שתי חמרא חלל ארבע כפי' דפסחא והיה חזיק רישא מפסחא עד עכרמא פי' נאבז מראשו מפסחא עד עכרמא :

וצריך לשמות הכוס דרך חירות נהיסינה שהונה הוא להראות חירות זכר לנחולה ומשום הכי חס שחאן מוזג עשה מצוה מן המוכר ואם שחאן ח' לא עשה מצוה מן המוכר אבל אינו צריך לשמות אחרים לקיים מצוה חירות וב"ן שיש בכל אחד רביעית יבא ירי ארבע כוסות ואם שחאן זה אחר זה בנת אחת שלא כסדר סדרו חכמים ז' לאינן עולין כלם חלל לאחד וכרצון לאורן ולשמותן כסדר סדרו חו' ולא נפטר מפני שמתאן זה אחר זה אעפ"י שיש בכל אחד שייעור ואין צריך לומר שאם שמה ארבע רביעיות נכום אחד שאין עולה לו חלל לאחד שהכוסות הללו אעפ"י שיש להם שייעור למטה שאין לפחות לכל אחד מרביעית חלל למעלה אין להם שייעור :

אם שחאן בלא היסנה היה נראה שדינו כדן שחאן ח' דידי ארבע כוסות יבא ודי חירות לא יבא חלל דחיתי נספה הסורי' שצריך לחזור ולשמות נהיסינה ואינו נראה מזה הטע' שכתבתי : ונמ' איבא מאן דאמר חרי' כפי קמחי' נעו הסנה חרי' נהרא' לא נעו הסנ' ואיבא מאן דאמר איבא' ולא אכרעו נמ' כמתן והיה מן הדין למיזל נהו לקולא חלל כיון דמילחא דלאו טרח' הוא ענדינן כולה נהיסינה מעתה אם שמו ראשוני' בלא היסנה או אחרונים בלא היסנה היה נראה שאין צריך לחזור ולשמותן נהיסינה חלל שאם כונן או אחד מן הראשוני' ואחד מן האחרונים שמה בלא היסנה צריך לחזור ולשמותן נהיסינה ונמ' שהשמש שאכל מצה כשהוא מסב יבא מוכח דהיסנה מעכבה חפי' כדיעבד חס לא נחלק בין היסנה דמכה להיסנה דיין והיסנה דרך שחאל נענין והיסנה ימין לא שמה היסנה פי' שהוא צריך לאכול בידו הימנית ולפ"ז אינו מסב דרך ימין כל אדם שהוא שחאלו ומה שאמרו נמ' שמה יקדים קנה לושט לא קאי אהסנת ימין חלל על אפרקן שהוא שוכב על ערפו ואם יאכל ושמה' נן יכנס בנרנו חל הקנה יוצא ליד סכנה שאין האכילה והשמה עונדים חלל מן הושט חל האסטומכא והקנה אינו חלל להוציא הקול כמו שנזכר בגמרא נרכות : וי"א שמה יקדים הקנה לושט קאי אהסנת ימין שהושט הוא ימין : כנגד הכרס והקנה הוא כשמחל כנגד הלכ שהוא חלל

רד אחא נבירה דרבנא חקא מהדר אשאר ירקי לאפוקי נבשיה מפלוגתא והרמנ"ס ז"ל כתב שצריך לאכול ממנו כזית רחין אכילה פחות מכזית והרש"א ז"ל כתב דכיון דמשום היברא דמיעוקות הוא פחות מכזית סגי ורמב"ם חומר דכיון שצריך נטילת ידים דנעבי כזית כדן אוכל פת שצריך נטילת ידים דלא מסתבר דנפחות מכזית חט"פ שמנכר עליו המוכיח לינעי נטילת ידים כיון שאינו לא משום סרך תרומה ואין צריך לנכר אחריו נורא נפשות רבות שכיון שאוכלין אותו אחר קדוש הני דברים הנאים בחוץ הסעודה שמצדד לפניהם ואינו מנכר לאחריהם ונרכת המרור ג"כ כיון שלא ניכר על הירקות נורא נפשות לא הפסיק בין אכילת ירקות לאכילת מרור ואינו צריך לנכר נורא פרי הדמה כאלו אכלן יחד :

ונוטל ידיו ומנכר על נטילת ידים כדן אוכל פת משום דאמר ר' רב דנר שטבולו נמסקה צריך נטילת ידים דכתב ידים שניות הן שצד גזרו עליהם שיהיו כדן מי שנגע בראשון שנגע בצד השני שהוא שני כן גזרו על הידים שיהיו שניות לפסל את התרומה (כדן דלשני שהוא פוסל את התרומה) משום הכי תקנו נטילת ידים לחולין משום סרך תרומה וכיון שהם שניות ושני שנגע נמסקין עושה אותן חלה כאלו נגעו בצד השני וגזרו עליהם כן משום שהם עלולין לקבל טומאה יותר מן האוכלין אחר שנתלשו והמסקין מקנלן טומאה בלא הכשר על כן גזרו עליהם ששני שנגע בהם מטמא אותם לעשותם ראשון לטומאה כדאיתא בפ"ק דשבת ונפרק בתרא דנכורות וראשון עושה שני א"כ הידים השניות שנגעו נמסקין ועושים אותם חלה הם חוזרים ומטמאים את האוכלין לעשותן שני ופוסלין את האוכלין בלא משקים ידים השניו אין מטמאין את האוכלין שאין שני עושה שלישי כחולין אלא כפת משום סרך תרומה והרמנ"ס ז"ל כתב דאכילת ירקות לא לא היה בו סבול כלל ומה שאמרה המשנה הניאו לפניו מטבל כחזרת כלומר היב' דליף ליה שאר ירקי ואי אית ליה שאר ירקי מטבל נשאר ירקי כדמפרשי נגמ' לא טבול נמסקה קאמר לשי שלא נזכר במשנה עדין חרוסת עד לקמן אלא לשון מטבל הוא כמו מטבל והא דאיל לא נהי' דנגמ' מוכח דענדין חרי טבולי חד כשאר ירקי וחד כמרור משום דענדין היכרח למיעוקות ושנינו נטל ידיו בטבול ראשון אינו צריך להיות כחרוסת לפי שלא נזכר חרוסת אלא בטבול שני שנינו הניאו לפניו מכה וחזמ' וחרוסת ואם מטבל בחומץ ר"ז וכן נוהגין הרבה גדולים לטבל ירקות בחומץ וכן זה אינו נכון דברי שאר לא הוצרך להזכיר חרוסת אלא שטבל כמה שנהגו לטבל והוא כחרוסת אבל בסוף הוצרכו להזכיר חרוסת לפרש חט"פ שאין חרוסת ולפרש פלוגתא דרבי אלעזר בר' דבוק דאמר חרוסת מכה ויעוד דהאימסקין נגמ' דנדלית ליה שאר ירקי בטבול ראשון נפיק ושני ליתיה לא משום היכרח דמיעוקות א"כ לדידן דק"ל חרוסת מפה טבול ראשון צריך שיהי' כחרוסת והא דמזכירין נטילת ידים לטבול משום נזירה דילמא נגע בידו נמסקה ולא מצרכין נטילת ידים כיון משום דלא עניד דנגע כיון מהיו ירו חתה נעי כדאיתא בפ' כיכר מנכרין וכבר כתבתי זה :

ויהא לו מוכן שולחן קטן מעוטר בכלים נאים משום זה א"ל ואנוהו התנאה לפניו נמכות והלא לפניו מלך נשר ודם עושין כן שנאמר ויבינו את המנחה שעטורה בכלים נאים כ"ש לפני מלכו של עולם ויהיו גם מכה וחזרת וחרוסת ושני חבשילין וחט"פ שאינו צריך למכה וחזרת עד אחר קריאת ההגדה מקדימין להניחו לעשות היכר למיעוקות כשעוקרין השולחן קודם קריאת ההגדה עד שיהיו מוכנים לפניו כשאומר מכה זו מרור זו :

והמציה כתב הר"ף ז"ל שאין צריך אלא שתי מצות שיהיו משומרות ככל שנת שהמן היה יורד שני העומר לאחד

תלוי בו והוא נשמאל ולפי זה איטר נ"כ מסב נשמאל כל אדם חט"פ שהוא ימינו ויאכל נימין כל אדם חט"פ שהוא שמאלו כיון בני אדם שולטין בשתי ידיהם וצדקתן הוא השוכב על ערפו ופירשו פור"ה קדליה כלומר שכינתו על ערפו והכי מוכח בפ' המוכר את הספיני בני מתי מדבר דהא גו אפרקיד והוה ענר טייעא כירכיני גמלא ורומחא נדייה ואפשר שגם השוכב על פניו רגיו כדן פרקין כענין שאמרנו לענין קריאת שמע שחזרו ויהו שייך שמה יקדים קנה לוטט: ואשה אינה צריכה הספינה שאימת בעלה עליה ולפי זה אלמנה וגרושה צריכות הסנה וי"ל משום דלאו אורחא דאשה נהסנה אין לחלק בין נשואה לפנויה ואם אשה חשונה היא צריכה הסנה השמש צריך הסנה כן אכל אביו צריך הסנה ואפי' הוא רבו ותלמיד אכל רבו אינו צריך הסנה אפי' אינו רבו מונק משו' דמורא רבך כמורא שמים ואחר שיחטה ישול ידיו קוד' טבול: **הגיא** נחוספחא ר' אליעזר אומר חוטפין מכה למיעוקות כדי שלא ישנים פי' ממהרין להאכילם כדי שלא יהיו ישנים וישאלו וכן אמרו בגמרא שרבי עקיבא לא חמר לעולם הניעה שעה לעמוד מנית המדרש לא ערב"ה לסעוד סעוד' המפסיקה ובערב הפסח כדי שלא ישנו המיעוקות וגם מחלקין להם קליות ואגונים ואותן קליות הם קלוי גרם כרמל משנה שעברה כי החדש הוא חסור עד ט"ז ניכין וזאת היא שאלת החכם שאומר מה העדות וכו' כיהו מחשורר לשאל מה נשמה הלילה הזה שאנו אוכלין שפרפרות קודם סעודה ואין מנהג לאוכלם לא אחר סעודה והיתה החשונה אף אהא אמור לו כהלכות הפסח אין מפטירין אחר הפסח אפיקומין ואסור לאכול אחר כזית פסח בחלחלה פירות והוה אפיקומין כלומר אפיקו מיני פירות על כן אינו אוכלין אותם קודם סעודה וכן עושין שני אחר כדי שיאכלו המיעוקות אחר קדוש עוקרין השולחן כי דרכן היה לאכול כל אה' בשולחן קטן ועוקרין אותו כדי שיאכלו כמו שאמרנו נגמ' כי אפי' אה' כשעקרו השולחן אה' עוקרין פתורה קטן מי קא אכלינן אחר ליה רבה פטרמן מלומר מה נשמה וכן עשו שני אחר למיעוקות לטבל קודם סעודה צריכות כדי שיאכלו ויאמרו מה נשמה הלילה הזה שני טבולין אחר קודם סעודה ואחד נכוד הסעודה וזה בטבול נשאר ירקות שאין מרור לפי ששכח מרור הוא מכה ואינה למיעוק' בלבד על כן אין אוכלין מרור אלא אחת אכילת מכה ואיכא דלית ליה שאר ירקי אלא מרור : אחר רב הונא מנכר בטבול ראשון נורא פרי הדמה ואינו מנכר לאכול מרור משום דס"ל מצות צריכות כונה וכיון דמצות צריכו' כונה והוא אינו מכין למכה לא להיכר למיעוקות אינו מנכר לא ולמרור לא נורא פרי הדמה וכשיאכל מרור אחר אכילת מכה ינכר על אכילת מרור ואמר ליה רב חסדא אחר שמלא כדיום ממנו ינכר עליו דאע"ג דס"ל מצות צריכות כונה ונטבול ראשון אינו מכין למכה מ"מ מחזי כי חונה כשאר שמלא כריכו ממנו ינכר עליו לא מנכר חחלה נורא פרי הדמה ולאכול מרור ונטבול שני לא ינכר עליו וק"ל כרנ חסדא ומריוקא דגמרא דמעקרא אמרי ולאכול מרור ונחר כן אמרי על אכילת מרור ולפיכך אין אומרין ברכה כלמ"ד לא עובר לעשייתן ואם מנכר אחר עשייתן מנכר בעל משום הכי אין דלית לן שאר ירקות מצרכין לעולם לאכול מרור וכן לאכול מכה לא על אכילת מרור ולא על אכילת מכה וטועין כזה בני אדם מפני שצדוד חפלות כתיב מנכר על אכילת מכה ועל אכילת מרור ואין זה נסח הנכרה אלא שצריך לנכר על אכילת הנכרה הראשון להם כלמ"ד ועכשוו נהגו הכל להניח כרפס ויש טועין לומר שהוא מרור והוא הפך שלפי שאינו מרור לפי שאין בו שרף ואין פניו מכסיפין כשאר מרור מניחין אותו לאפוקי נפשי' מפלוגתא חס ינכר עליו נחלה לאכול מרור וכן אמרו נגמ'

מאמר חמץ

לאחר כ"ט כמו נשכח ויחלק לחת לשנים מסוב לחם עניימה
 דרכו של עניי נפרוסה חף כחן נפרוסה וימן הפרוסה בחור
 השלימה זכוכע ויכרך המוציא על הפרוסה ובדלמריין הכל
 מודים נפסח שמיים פרוסה בחור השלימה זכוכע ובין שעל
 הפרוסה מנרך המוציא עליה מנרך לאכול מנה שמי הפכרות
 יחד וכדמרי' בפ' כיצד מנרין דמהרין רבנן לנרוכי המוציא
 חרפתא דערונא בין דלית ענידיא נה חרה מנה וענידי גה
 מנה חרתי ונהנו להניח החבי לפיקומין ומנהגי יפה הוא
 לחם חין לורש גשום מקום תהנו להניח שלש מכות זכוכע
 החחה ומנרך עליה ועל החחרת המוציא ולאכול מנה ולאכול
 מהפרוסה ומניחין השלישית לגריכה וזמן זה חיו' אכל יט
 נמהגות שנין ח' וזכר שחן מניחין נקול אכל שתי מכות
 זכוכע אחת וזככת מניחין שלש מכות והעיקר הוא מה שבח
 הרי"ף ז"ל דין נחול בין נשנת מביא שמים וזכוכע חסח ואם
 מניח החבי לכזיה הכס נחחרונה גם זה טוב הוא ונהנו לחת
 אותה חת המפה זכר למשחרתם ברווח נשלותם ואם
 הם שלש ויניה השלישית לגריכה חין רע גם רבינו הא"י ז"ל
 היה אומר שחם זכוכע על שמים שלימות זככל שנת יצא דלחו
 חוכה לזכוכע משום לחם עוניי דהא אמרי' נפרח כיצד מנרין
 הואי בוצא חרתי' פי' העושה חפירה בקרקע כעין בוריהם וי'
 ואפה נה גהמח הוא ואדם יוצא נו י' חונתו נפסח משום
 דלחם עוניי הוא וזמינו חוכה לעשות כן פי' חין חוכה לזכוכע
 משום לחם עוניי ולחם עוניי מפרטי' ליה נגמ' מה דרכו של
 עניי הוא מסיק ואשתו אופה כדי למהר חף נפסח כן וכן
 לחם עניי מפרטי' ליה נגמ' שעונין עליו דברים בגומר שקורין
 עליו חת הברכה והחייב הוא להביא שתי מכות זכוכע אחת
 ומנרך על שתיין יחד המוציא ולאכול מנה והשאר מנהגות
 זככת ח' ז"ל ויביא דלחם חין חולה דלס' יביא למיכל מנה
 דיטוהא בדו לה נמי ער דביכה ואכיל לה ער דלח מחמח
 דתן יוצאין בקרקע השרוי ונמושל שלא נמוח דר"מ ור' יוסי
 אומר יוצאין בקרקע השרוי אכל על נמושל חעפ"ל שלא נמוח
 משום דבעין טעם מנה וליכא ולחו דוקא שברך שיטעם
 טעם מנה דהא ק"ל ל' נע מנה יבא אלא שברך שיטעם נה
 טעם מנה ולא יתבטל נכסול וכן אם חינו יבול לחבול כזית
 מנה יחד ואוכלה לחכאץ אם יש בין חבילה לחסונה חבילת
 פרס טק חרבעה ביבית או טלשה לפי הפירושים שנשנו כזה
 יבא הכי אמרין נגמ' ולא חמשה מיני דגן מכטרפין זה עסזה
 דכולהו נהמח גינהו ברין ירקות של מרור שמכטרפין זה עם
 זה :

דהמרוז הוקע למכה שטמא על מצות ומרורים יאכלהו
 מה מכה גאה ממנים הרכה מן החטין ומן
 השעורין וכו' חף מרור ממנים הרכה חזרת עולטין חמנה
 חרחסנה מרור זמה מכה שמיני במחיס זלם ממתי בעלי חיים
 חף מרור ממתי במח' ולא ממתיי בעלי חיים במררית הדג ומה
 מכה ממין זרע' ולא ממתיי אלוט חף מרור חינו ממתיי חילוני'
 בעין הלענה לא ממין ירקות ומה מכה ממין מחבל הניקח
 זכוכע חף מרור ממין מחבל זלם ממין ירקות' שחנן נאכלת' .
 וכרך פייהו מרים נהמו מימן חכמים ז"ל בל ירק שיש לו שחן
 והוא שבעוקין העלה מהקל יוצא בו חלק ופניו מכסיפין
 שאינו ירוק כמו אברתי' והוא המרור שבוה עליו החורה
 והוא חרש העולטין שקורין חרש' יביבילון הגמ' זבן הוא נלשון
 קדר ובלשון רומי ונפתחה פירש הרי"ף ז"ל שהוא הלש' לס'
 נל' ערבי ובל' רומי ל'טו' גה דומי' וחר חניה פי' נגמ' אכזות'
 דדקלא וכתב רי"ף ז"ל שיש ספירשו חרש' חרש' חרש' חרש' חרש'
 והר"ף ז"ל כפירוש ההלכות חלק עליו ואמר כי זאת לקרבעה
 באם שקורין אותה בלשון רומי פי' נג' חינו מר אכל מתוק
 גומיין אותו לחליי החו לרוב מתיקותו לאי הן דכריו ז"ל וחיין

קושיא בלל כי השרשי' הם משמשים כהם הרופאים נמרוקין
 אכל לא העלים ונפסח חין יוצאים אלא בעלים סהם מין ירק
 ואינם מחוקים' והנה נספרי הרופאים קורין אותה לא נקלה
 לא יהודיפי' היית סיפורי' כי כל הירקות קורין נקול ונראה
 שקראוהו בן לפי שהיה ירוש' אכולין אותו נפסח ולא אותה
 אחרת וכן קורין הכרוב בקלא לא חכרי' פי' ירק הנזכרים לפי
 שחומרים כי יט' הכרי יתסבף נקלה של נרוז' ואלו המיני'
 מכרפין זה לזה לענין כזית חעפ"ל יתן חלוקי הטועמי' לכלם
 מ מרירות ויוצאין בהם בין לסי' בין יבשים נקלה טלחן אכל
 עליו דוקא חין או במוטין מעט זמן יוצאין בהם כנושין
 בחומץ ולא מנושלין ולא שלוקין שהוא יותר ממושל' וחעפ"ל
 שכל אלו המינים יוצאים בהם מנהג בחזרת חעפ"ל שאינו מר
 בשאר המינין וזהו קראוהו חסא נלשון קדר בחלוק ח"ת נכ"ף
 רפא כהא כי כן מהגון להגדיל בין חית לכך רפה נקודה ח'
 ונקרא חסא דהם נחמט' עלן ופרקיין ועל כן הוא קודם ובלל
 הנרימות משכרין חזרת' וכן נמנהג בשהולכו בדרך הקריאה
 אמרו הניחו לפניו חזרת' על כן הוא קודם ואינו אכולין מרור
 לזכר זימרתו חת חייכם' אמר ר' יוחנן למה נמשלו המכרים
 למרור לומר לך מה מרור זה חחלתו דך ובוטו קשה שהוא
 מחקט' כעין המכרי' חחלתו דך ובאוקאשה זימרו נירוטלמי
 חחלתו דך שאמרו נמיטת הסרין הואט אה חחך' ובוסין קשה
 זימרו חת חייכם :

והחרוסת חיבת מוחן דחמר עמ' שאינו למצוה לא משום
 קפא והוא חולעת הגדל נחזרת והאכול אותו
 מוסכן ומריה החרוסת הוא מה וברך לומר שאינו גדל אלא
 לאחר שנחלש שאם במחוכר הוא גדל חפי' מה אסור משום לא
 חסקבו זכס יט לומר כי מריה החרוסת הוא מת שחן בדרך
 לשקע החזרת נחרוסת אכל נגמ' חסקיין רמזה הוא להניח
 החרוסת ולא דוקא משום קפא אלא זכר לתפוח וחרתי' נחמ'
 חוטה שננות ישרל הפגעות היו הולכות אכל בעליהן נכנע'
 אלא רינישו בהם הפגעים והיו משללות לנעליהן במרחות של
 זכוכע והיו מחענרות חת התפוח שנאמר חתה התפוח
 עוררתך שמה חלפתך חמר ומה חולה יביתך והיו עריות
 שם ונכנסים רבנות טמאמר רבנה בכמה השנה נחמך ופי'
 זה נכחו חותן מלאה לעשות מכן כיור לעזוק בו הבוטות
 שיכחו מדרך הצניעו' וזכר לזה עשין חרוסת מהתפוחים וכן
 גמי הוא זכר לטיט שהיו עשין בו לגינים ומאם הכי חמריין
 דכרך לקהוי ולסמוכי לקהוי' שהתפוחים חמוצים הם
 ולסמוכי זכר לטיט וז"ל שברך לערבנו פירות מתוקים שהיו
 אמרו נגמ' דלא ליסרי חייט חזרת' נפרוסת דלחם חגן חוליה
 מנכל ליה לטעמיה וזמן נענן טעם מרור וליבא' וי"ח
 שמעדין בו חלטים שנאמר החלטה חנטה פיה' וכן חנונים
 שנאמר חל גת חנו' ירדתי' וכן חמרים טמאמר בדיק בממר
 יפרכי' שקדים זכר לטיט שעוטין מפי' לכן מכלין זכר לחנן
 ומעדין נו חומץ כי דכין הפירות וממחין אותן בחומץ כדי
 שהם נאות לטכול ולסמוכי חינו שיהיה עב שפינו נג' ונוזל
 שהרי משקה הוא ומשום הכי נענין נעילת ידים שפגלו משום
 דכל דבר שפגלו נמשקה בעי נעילת ידים ואלו לא היה טופח
 פי' להטפיה לו היה לו דין משקה ואמרו נירוטלמי ח' דעברי'
 לה ענה זאית דעברי' לה דכס זכר לרס והר' יחיאל ז"ל פירש
 דהא זהא חיתה מחתלה עושין אותה ענה וזכר' מרביבין
 אותה בחומץ יראה חספי' נשנת יטול לדרך אותה חס הוא
 ענה הרכה וכן חרדל שלש מערב שבת מותר לחת לאוכה דכפ'
 נשנת לרככו ויש חוסרין ונראה דדוקא נשנת יש להחמיר אכל
 כי'ט דמלחכת אוכל נפש מותרת חין להחמיר זכין שהוא זכר
 לטיט שמתין בו חכלין שהוא זכר לתקן שהיו מכלין בו הטיט
 וכתב הרי"ף ז"ל חכלין כגון קנמון וסנבל שהם דומים לחנן
 וסנבל

ואוכל הוא דומה לחמץ והוא סכולת גרד הנזכר בסמיני הקטר' ונלשון ערבי סכולה אגראדין כמו שכח הרמב"ם ז"ל בספר עבודה • אבל קמחון פי' הוא ז'ל סס שהוא עו"ד זה הנושא קורין אותו בלשון ערבי עוד אל טיב פי' עץ הנושא אבל יש לספק על פירושו שזה העץ קורין לו בלשון רומי לינגא לואין ובמרגוס ירושלמי תרגמו מנר ואלהות אקסי' לואין ח"כ חין קמחון עו"ד שהרי שיהם נזכרו בתורה גם הרמב"ן ז"ל פירש שהוא הפס סקורין בלשון ערבי ארכ"ר ויש לו פרח קורין לו סקאה אל ארכ"ר כי במדרש חוית יש קמחון היה גדל בירושלם ורועים אותו עוים וכנח"ס זה הפס דומה למט וקורין לו חנן מכה ובלשון לעו אינטינס"ל ונר"ח שנס זס אינו כן שהרי צפרק במה חשה יוכאה אמרו עץ קמחון היה גדל בירושלם ומסיקין בו את התגור וריוו נודק ככל ח"י וכשחרבה ירושלם גננו ולא נשחיר ממנו אלא כשעורה ומשכחה בי נוח רכמכחי מלכתח ואס קמחון שהזכיר רי"ף ז"ל הוא הנזכר בתורה אינו לא עוד שאומר הרמב"ם ז"ל ולא ארכ"ר שאומר הרמב"ן ז"ל • ונראה שהקמחון הנזכר בהלכו' הוא הנושא שהוא כעין קלפה סקורין בלשון ערבי קרפה ובלשון לעו קנילא כלומר קנה בוש' והנחר שנו הוא הנקרא דר כיני פירוש העץ הנח מארץ בין כי רר הוא עץ בלשון קדר ודר כיני עץ הנח מהבחי • וכן נפ' במה חשה יוכאה אמרו ונצי"ל ודרכינו וזהו שאומר מודק דומה לחנן ומההדרן מערבין בו תכלין קרורים • ואעפ"י שהרד"ם הוא מכה חין מנרכין עליו שאינו חלל לטעול וכל שיש עקר ועמו טעל' מנרץ על העקר ופוטור את הטפלה :

ישני חשילין נמקדש היו מניחין עם מכה ומרור נופו של פסח כדי שבשיעור לפסח זה שאנו אוכלין על שום מה שיגביה בידו הפסח כמו שאנו עושין במכה זו והיום ח"א שחפ"י גדי"ס המקולסין חסור לעשות ונס יש מקומות שנהנו של לחכול כלי בלילי פסחים שלא יראה במקריב קדשים נחין חנל זכר למקדש עושין שני חשילין דק"ל דעדינן זכר למקדש שחמר כיון היא דורש חין לה מכלל דנעיש דרישה ומשום הכי מניחין שני חשילין וחמרו נגמרת אחד זכר לפסח ואחד זכר לחגיגה שמכזה להקריב קרנן חגיגה עם קרנן פסח שנחמר וזנחת פסח לה' חלה"ך כהן ונקר כהן שהם גדיים וטלח"ס לפסח ונקר לקרנן חגיגה והחגי' היתה בזה כדי שיכל הפסח על השעב כי חכילה על השעב שאינה חכילה גסה היא השונה ועוד כי נשר הפסח הוא קר' ואס יחכלנו על הרעב יבא לירי שנירע עכס והכמוח אומר ועכס לא חשנרו בו ואף על פי שבמקדש לא היו מניחין אלא גופו של פסח ח"ה מניחין שני חשילין אחד זכר לפסח ואחד זכר לחגיגה ונחשילין אחד לה היה היכר אס הוא לפסח וכשהן שני חשילין איכה היכר שהאחד הוא לפסח זכר ואלו שני חשילין אספר לעשותן מכל דבר מנושל אפי' מיני ירקוח וקטניות כגון סלקא וחרוזא שאינו לא לזכר בעלמא ונהגו להביא זרוע כלי וניכה מנושלת כן נהנו וכן סדרו מסורי הזהרות ואין צוה רמז כשום מקום ז"א זרוע משום זרוע וטויה וניכה כדי להזכיר חבלות ירושלם שנחמר אס לא הזכרנו וי"א משום חרות ביבה בעל החמנה לנצדקתמח' בדרעה מנחמח ר"ח שנמוצאי שכת חין מניחין זכר לחגיגה שאין חגיגה דוחה שכת ואין לחוש לזה של יראה שהם קדישין נחין חנל חורים חוששין לניחוש של לעשות סימן חבלות כמ"ט ועושין אותן משני מיני כשר :

ואמר כל זה מוזנן לו כום שני ובאן הנו הוא שאל לפי שאין דרך לשמות שמי פעמים קודם סעודה ואומר מה נשחנה הלילה הזה מכל הלילות שנכל הלילות אנו אוכלין חמץ או מכה והלילה הזה כולו מכה שנכל הלילות חין אנו מטבלין אפי' פעם אחת והלילה הזה שמי פעמים ולא יאמר חין אנו חייבים לטעל שטכול זה אינו אלא לתקנות שישאלו

ואין אומרים חיותה לדרדקי וזמון המקדש חומר אנו אוכלין כלי שלח ומנושל הלילה הזה כולו כלי • וכפ' לא דברים אמרו שזאת המנהג נשנית לעת עת' חמח דס' דרמניה וזכלה כלי כמו הפסח ועכשיו חין אומרין כן ואני מהל למה לא סלקי בזמן הזה כל מאן דברדקי ויפסק שהרי חין לנו פסח ואספר דמשום הכי אלא סלקוהו דאספר לפרשי • ומי ויחונב הפסח ובמנהג ולא נבמ' לא נזכר הל' לחמץ עניו • אס חין דעת כן אינו מלמדו אס חין לו כן אשתו שאלתו וכן שמי מלמדי"ס המסוכי"ס שול לחיירו ואפי' הוא לבדו הוא שול לעבמו ומנביה השולחן שיש בו מכה ומרור וחרובת ושני חשילין מלפני הדרח ההגדה וקורא הל' לחמץ עניו וכשיעור למה נשחנה מן הקס מלפניו כאלו כנר חכלו כדי שיאמרו התיקנות מי קח חכלין דמסלקתו פחור' ואז יאמר מה נשחנה הלילה הזה וכו' ומחזיר השולחן לפני קורא כדי שיהא מכו לפניו כשיאמר מכה ואין עוקרין את השולחן אלא מלפני מי שקורא ההגדה ומחזירין לפני לקרות ההגדה דחמרי' למה נקרא לחם עוני עטוי' עליו דברי הרבה • ויש מסירין מהשולחן השני חשילין משום דחמרי' כשר חין פריץ להנביה שלא יראו במנביה קדשים • וכן הפסח מוסרין קבת חזרות ואין כורך לזה שבשחומר פסח שהי' אנומינו אוכלים אינו כרין להנביה כמו שחש' מנביה מכה וקורא ההגדה עד ונאמר לפניו הללו"ס • וכשמגיע למכה זו כרין להנביה אל הדרומה אל המסוכין כדי שמתחבב המנהג עליהם וכן כשיעור למרור זה חנל כשחומר פסח שהיו אנומינו אוכלין לא ינביה התנשל שהוא כנננו שלא יראה כאלו הקדישין לבך • ונחמין אנו כשאנו מניעים לשיכר אנו חייבין להקרות להנביה כל אחד כוסו בידו עד סיוס נרכת חסר נאלו ואמרו שכן נמכא נמדדש תלים המחיל שחר טוב כשמגיע ללפיכך ארוח כוסו בידו כדי לומר שירה על הין • וקורא ההלל ובענין נרכת ההלל יש מנרכין שמי פעמים אחת קודם חכילה ואחת אחר חכילה ויש שאין מנרכין אפילו פעם אחת לפי שחולקין אותו באמצע וכן רחוי לעשות ויש מקומות נוהגין לקרואו בנית הכנסת ולא נהנו כן מה שאין מנרכין על ההגדה והיא מכה קבועה שאפי' חין לו כן הוא שאל לעבמו ואומר מה נשחנה לפי שאינה אלא קרי' בעלמא ודומה לנרכת המזון שהיה מכות עשה מן המורה ואין מנרכין עליה אקכו לנכר על המזון וכן נרכת המורה לפניו שמנה חמח הרמב"ם ז"ל ואעפ"י שאנו מנרכין על המורה ועל ההפטרע ועל קריאת מגילה ועל ק"ש שחני החם לפי שהקריאה היא מסודרת חין להוסיף ואין לזרוע חנל ההגדה ונרכת המזון ונרכת המורה לפניו שאין מסודרין ויש להוסיף ולזרוע לא שיד' ביה נרכת ואחר שהגיע למעיו מים מנכר' נח"א חמ"ה אספר נאלו ונחל את חיותינו ממזרים והגיענו הלילה הזה לחכול בו מכה ומרור וכו' ונחל סס מן הזנח"ס ומן הפסח' שצריך להקדי' ונח דהיו חגיגה קודם הפסח שהוא נחל על השעב ונודה לך שיר חדש ואין לומר שירה חרשה שהיא נאמרה על גאולה העמידה בו בגאולה מזרים נאמר שירה חרשה לטן נקבה כי ישראל לא נחלו מהחומות שהם שבעים אלא סבע בדין נקבה שנטולת עשור נכסי ולעמיד יתלו הכל בדין זכר ומחיים נאל ישראל לא נחלו ישראל כי בתפלה חומר נחל ישראל שהוא לטן בקשת רחמים על העמיד חנל בהלל חומר נל ישראל על גאולה מזרים ומכרף בה גאולה העמידה כי כן העלו נח' כרכות בי לעמיד כשמוכרין קנזן גלוי' משחמסן עמ' יבי' מבר' וכשאנו אומרים ונודה לך שיר חדש אנו רובים לומר שיר חדש על גאולתנו העמיד' ועל פרות נפסנו ממזרים ואנו חומרי' סמוך לחמימה מעין חמימה שהיא נאל ישראל בגאולה מזרים כנ"ל ומנכר' נורא פרי הגפן וכן כתב רבי' ז'ל וכן אנו נוהגים ויש שאין מנרכין בו נורא פרי הגפן • ויש שמנכר' אחריו על הגפן

מאמר חמין

למכזה לא יבא. וכחז הר"ז ה"ז דאפי' למאן דאמר מצות
 אין כריכות כונה היינו שהיא יודע שעכשיו הוא פסח ושזו
 היא מצה חלה שאכלה בלא כונת מצוה. אבל אם הוא חושב
 שהיו' הוא חול או זאת המצה הינה מצה לא יבא והביא ראיה
 מדאמרין בגמ' כפאווה פרסיים ואלכ מצה לא יבא ומשמע
 דדוקא משום כפיה הוא דלא יבא. אבל בלא כפיה אעפ"י
 שלא נחכוון למצה יבא:

מצוה בזמן הזה דלוריייתא שגא' בערב תאכלו מצות הכתוב
 קבעו חובה ומרור בזמן הזה דרגנן שלא נחייבונו בו
 אלא עם הפסח בזמן דלויכא פסח. חייב נמצה ומרור שנאמר
 על כלי אש ונצות ומרורים יאכלוהו בזמן דלויכא פסח לא
 נחייבונו בו. ומצה הכתוב קבעה חובה בין דלויכא פסח בין
 דלויכא פסח שנאמר בערב תאכלו מצות וכבר הוכיחו בגמרא
 דמצה כל שנעשה הוה מיליה ראשונה חניה אלא רשות. וזהו
 שאנו אומרים מצה זו שאנו אוכלין על שום מה על שום שלא
 הספיק נצקס של אבותינו להחמין לפי שלא יכלו להתממה
 ולו יכלו להתממה היו מחמין אותה שלא נחייב עדיין ככל
 יראה וכל ימצא ופסח מצרים לא נהג אלא ויום זמחר היו
 מוהרין נאכילת חמין ונמלאכה מפני שלא יכלו להתממה ולא
 החמיצוהו וזה ליהאנו אוכלין מצה זו של מצוה בליל הפסח:

ואחר זה גומר את פשוטו ברכונו וכלכד שלא ירבה עד
 שתהיה אכילה גסה כי כזית מצה שנאחרונה
 נאפיקומין הוא כנגד הפסח שהוא נאכל על השבע אינו נאכל
 אכילה גסה. וארבעה בוסות קתנו רבנן כל אחד במקומו
 ובין הכוסות הללו אם רבה לשמות ישתה בין שלישי לרביעי
 לא ישתה ואמרנו בירושלמי שמא ישאכר ולא יגמור את ההלל.
 אבל משאר הכוסות אין אהנחו חוששין לשכרות שאין יין שנחוק
 הסעודה משכר ואם יש לו שני יין וכריך לנכך הטוב והמטיב
 אין לחוש בכך לרבו כוסות יותר ממה שתקנו חכמים כיון
 שאינו מנכך נורא פרי הגפן. ואלו ארבעה כוסות אעפ"י
 שהן מצוה דרבנן אין לנכך אקב"ל לשמות ארבעה כוסות לפי
 שאין אנו שומין אותם נבית אחת שאם שמתן נבית אחת לא יבא
 הילכך אי אפשר לנכך עליהן:

וקודם שינכך נכרחה מוון אוכל כזית מצה נאחרונה מאות'
 שהנביע תחת המפה דהכי מניח הסופגנין
 והאסקריטין אדם ממלא כריסו מהם ונלכד שיאכל כזית מצה
 נאחרונה שיהיה כנגד הפסח שהוא נאכל על השבע נאחרונה
 וטוב הוא שיאכלנו בהסינה. ואם שכן ונכך נכרחה המוון י"ח
 שצריך לנכך המוצי' ויאכלנו וינכך ב"ה והרבה האריכו הדקדק'
 אבל י"א דנדיענד יש להמוך על המצות שלנו שהרי עבדין
 להו שמור מעדן לטיה ומיהו כריך שיאכל אותו כזית קודם
 חצות דק"ל כר' אלעזר בן עזריה דאמר שהפסח אינו נאכל
 אחר חצות וגם נמוסות היו אומרים כן על קריאת ההלל
 כריך לגמור אותו קודם חצות ואם ישנו מקבתן י"ח שצריך
 לעורר אות' שלא יבא נראה שנאכל בשני חצרות והכתוב אומר
 דבית אחד יאכל. וי"ח שזה לא נאמר אלא נקרבן הפסח אבל
 לא נמצה ונראה שצריך ג"כ נכרחה לאכול מצה שתהיה אחר
 צאת הכוכב' וזהו אין ספק וגם שתיית ארבעה כוסות שצריך
 שיהיו כלם אחר צאת הכוכב' ואין מנהג לדקדק בכוס של
 קדוש לפי שמוסיפין מחול על הקודש:

ואחר שאכל כזית מצה נאחרונה אסור לאכול דק"ל אין
 מפטירין אחר מצה אפיקומין. כלומר אפיקומין
 כגון קליות ואגוזים כדי שיאחר טעם מצה נאחרונה. וגם
 לשמות יין אסור הרי"ף ז"ל אעפ"י שהר"ז הלוי ז"ל היה מתיר
 שלא אסרו בין שלישי לרביעי כדי שלא ישאכר ולא יגמור ההלל
 אבל אחר גמר ההלל אם נשתכר לא הפסיד ולא נשכר.
ואחר זה ימצו לו כוס שלישי לנכך עליו נכרחה המוון
 דאע"ג

הגפן ועל פרי הגפן ויש שאין מצרפין כן לא אחר נכרחה המוון
 נכוס רביעי וכן אנו נוהגים וטובה בהיסבה. ואחר כך יטול
 ידיו פעם שנית וינכך על נטילת ידים וחינו נפטר מפני נטילה
 ראשונה לפי שצריך' ההגדה הסיח דעמו אחר נטילה ראשונה
 וידים של הסיח אעפ"י שהם נשרות לכל דבר שצדקו' נתפלה
 ונכרחה שהיו נכרחה אשר נלגו קודם נטילה הם פסולו' לאכילת
 פת משום סרך תרומה ואחר נטילת ידים יקח מהשלחן שלפניו
 המצות שהניח עם כמו שהם שמים אחת פרוסה למעלה משו'
 לחם עוני דמה דרכו של עני נפרום' אף כפסח כן וא' שלמה
 משום לחם משנה ככל שנת י"ט וינכך על שתיקה כשהם ידיו.
 שתי נכרחה יחד זו אחר זו מחלה המוציא דמיר ושאינו חדיה
 חדיר קודם ואחר כך אקב"ו לאכול מצה ויפגע ויאכל
 כזית ויתן לכל אחד מהמכונין כזית ויאכלו בהסינה ואם לא
 הסגו כריכין לאכול פעם אחרת בהסינה. וכחז הרמב"ם
 ז"ל שצריך טבול נחרוטה ונראה שהזקיקו לומר כן מה שאמרנו
 בגמ' נטל ידיו בטבול ראשון נוטל ידיו בטבול שני ולא דווקא
 שעל הפת הוא כריך נטילה חשי' לא טבול ואגב דאמרין טבול
 ראשון אמרין טבול שני על הטבול השני ג"כ שהוא נמרור
 כריך נטילה ועוד דמצה דלוריייתא והרוסת דרבנן ואחי טעם
 הרוסת דרבנן ומנטל טעם מצה דלוריייתא ועוד מצה היא
 זכר לחירות והרוסת זכר לטיט ואין יתערבו החירות והגלות
 ונירושלי לא הזכירו טבול נחרוטה אלא טמיש לה נמלאכה
 זה זכר לירושלמי משום שאין כריך לנכך המוציא עד שיהיה
 לפתן בפניו כל אחד ואחד ואנו אומרים שבין שאין אוכלין לא
 לחאנון כחרוטה חניה כריכה לפתן וכמו שאמרנו בית דין כריך
 נטל ואח"כ נוטל חזרת ומנכך עליו אקב"ו לאכול מרור ונחון
 לכל אחד כזית ומטבילו נחרוטה ואינו כריך הסנה ואוכל כל
 אחד כזית ואינו כריך לנכך אחריו נורא נפשות שהרי בתוך
 הסעודה הוא וגם נורא פרי הארמה אינו כריך שהרי נורא
 פרי האדמה שבידך על הכרפס פוטר אותו כיון שלא נירך
 על אכילת הכרפס נורא נפשות רבות. ולפי שיש מחלק בין
 התגלים הראשונים אש כריך לאכול מצה ומרור כאחד וכן
 היה הלל עושה ורבנן סנירא להו דאוכל כל אחד בפני עצמו.
 על כן אנו אוכלין מצה בפני עצמה ואלו הייתה הלכה כהלל
 היינו אוכלין בזמן הזה מצה ומרור כאחד שאין המרור אלא
 מדרבנן והבריכה ג"כ מדרבנן ולא היו מנטלין זה את זה אבל
 משום דחייבין לרבנן מצה מוציא כל' בפני עצמו והבריכה היא
 רשו' היא מנטל טעם מצה הכריכ' שהיא רשות לטעם המרור
 שהיא דרבנן על כן אנו כריכים לאכול מרור לבדו. ואחר כך
 זכר למקדש כהלל אנו כורכין מצה ומרור ואוכלין כזית כריכ'
 ויראה שבכריכה כריך כזית מצה וכזית מרור שכן היה עושה
 הלל ולא ראינו מי שנתעורר לזה. אבל כתנו שצריך הסנה
 בכריכה וטבול נחרוטה וכן הוא ראוי לעשות. והמדקדקין
 אומרים שצריך שלא לשיח בין נכרחה מצה ומרור לכריכה כדי
 שחעלה אותה נכרחה לכריכה אבל טול כרוך לא הוי הפסח:

בלע מצה יבא ולא נענין טעם מצה בלע מרור לא יבא
 דנענין טעם מרור וליכא ומשום הכי לא לשהי איניש
 חורח נחרוטה דילמא אגב חוליא דחרוטה מנטל לטעם חורח
 ונענין טעם מרור וליכא בלע מצה ומרור יד מצה יבא ולא
 אחי טעם מרור ומנטל מצה דכיון שלא טעם מצה כלל אין
 מתערב עמו טעם מרור לנטלו יד מרור לא יבא כרבנן נסיב.
 חשי' ידי מצה לא יבא:

אבלן בלא מתכוון אמרו בגמרא דבא דמצות אינון כריכות
 כונה וכן פסק הר"ז הלוי ז"ל דמצות אינון כריכות
 כונה וכן דעה רבינו האי גאון ז"ל דמצות אינון כריכות כונה
 לא שכתה דאע"ג דהכי הלל' יהא אדם רגיל להתכוון נמצה
 והרי"ף אף ז"ל פסק דמצות כריכו' כונה ואם אכלן בלא מתכוון

דלע' ג' רק"ל דכרעה אינה טעון' כוס ואין כריך לחזר אחריו
בלילי הפסח שחקנו ארבעה כוסות תקנו לכל אחד ברכה ויכרך
עליו ברכת המזון וישנה אותו כהסכת שמל ומכרך עליו בורח
פרי הנפץ :

ואחר זה ימזוג כוס פנימור עליו את ההלל ונהגו
להתחיל שפוך חמץ על הגויס ומנו הטע' נזה לפי
שארזו בירושלמי שארבע' כוסות הם כנגד ארבעה לשונות של
גאולה שהם והכחמי והכלמי וגאלמי ולקחמי וכנגד ארבעה
כוסות של מעלה שעמיד הקב"ה להשקות למלכות הרשעה
על כן חנו אומרים שפוך חמץ על הגויס ואין זה הטעם
מחייב להיותו ככוס רביעי יותר משאר הכוסות וכל טעם
יותר מחייב היותו נזה הכוס יותר מהאחרים לפי שהוא כוס
רביעי והשונה בפלים מחייב נפשו ונמ' הוכרכו לת
טעם למה תקנו חכמים דבר שיש בו סכנה אס מפני שכל אחד
מארבעה כוסות הוא מצוה בפני עצמו ואין מבטריפין להיות
זוגות אס מפני שטוס של ברכת המזון מבטריף לכרעה ואינו
מבטריף לפורענות וכלא הן שלשה ואחד ואין כאן זוגות או
מפני שאמר ליל שעורים למה שהוא משומר מן המזיקין
לכן אנו חנו אומרים שאין לנו בזה הכוס הרביעי דלגה מפורענו
והשם יפוך חמץ על הגויס לא עלינו ולא הוא נקשר לא לנו
ה' לא לנו לשפוך חמץ על הגויס ושני פסוקים הם א' בתלים
ואחד בירמיה בתלים הוא אל הגויס וכירמיה על הגויס והס'
אל על יקראוהו ונתלים ועל ממלכות וכירמיה על משפחות
והסיון מלך וכן דוד מלך וירמיה ממשפחות כהונה יאמר
בדמרת חלים כי כריך לגמור ההלל נשלש כרי שיאמר הקורא
לשנים הדו לה' כי טוב ואפשר שאם השנים הם קטנים נני
הנון יספיק לזה ומכאן מן המוכרח הוא שהקורא יגביה הכוס
גדול עד שיגמור ההלל ויכרך עליו ברכת השיר והיא יהללוך ה'
כל מעשך וכו' ויכרך בורח פרי הנפץ וישנה בהסכה ואח"כ
יכרך ברכה אחרונה מעין שלש והיא על הנפץ ועל פרי הנפץ
ויזכיר זה מעין המאורע כמו שאמרז בירושלמי כשיגיע
לדחס על עמך וכו' יאמר נ"ט מקרא קדש הזה ואס הוא שנת
אומר ביום המנוח הזה ונ"ט מקרא קדש הזה ויחמוס נא'
על הארץ ועל פרי הנפץ יש חותמין על הנפץ ועל פרי הנפץ :
כוס חמישי אומר עליו ההלל הגדול דברי רבי טרפון יש
מפרשי דברי ר' טרפון הם חולקי' על המשנה שאמר'
לא יפחות לו מארבע כוסות והוא סוכר חמשה כוסות ולפי זה
אין לעשותו כלל דיחידה הוא זה א"ל דימוראס נמ' שקלי
וטרי אביניה מאי הלל הגדול והגאונים ז"ל אומרים שאינו
חובה כשאר הכוסו' ואין אסור לעשותו לא רשות הוא גם מצוה
מן המוכרח לעשותו כדי לומר עליו הלל הגדול כדי לעסוק
ביציאת מצרים כל הלילה שהרי התנא' הראשוני' היו מספרין
ביציאת מצרים כל הלילה וא"כ הוא מצוה לעשותו כדי שיאמר
עליו הלל הגדול שהוא כ"ו פסוקים יש בהן כי לעולם הסדו
כנגד כ"ו דורות שיש מאדם הראשון עד מתן תורה שלא היה
מחייבים העולם אלל נחמדו של הקב"ה יש שחומתין נשמת
כל חי עד חי העולמים וקשה מעט שאין חותמין שני פעמים
זו אחר זו מלך מהולל בתושבחות אחת ביהללוך ואחת נשמת
כל חי ויש שלא היו חותמין ביהללוך כלל עד שאומר נשמת כל

חי וגם את זה אינו נראה נכון שיהללוך היא ברכת השיר ומקנו
אורה נחתמה וכדי למעט בברכות יחמוס ביהללוך ואח"כ אס
יתארה לשמות כוס חמישי אומר עליו ההלל הגדול ואס רובה
לומר נשמת כל חי לא יחמוס בברכה ויכרך בורח פרי הנפץ
וישנה ויכרך אחריו על הנפץ וכן כשר לעשות בברכת כריך
שאמר לנו חותמין מלך מהלל בתשכחות לפי שאומרים אחריה
ההלה לדוד ונהלל לנו חותמין ג' כ"מלך מהולל בתושבחות שהיא
לשון תהלה אכל נשמת כל חי ובישנתנו לנו חותמין מלך
גדול בתושבחות לפי שסומכין לו יגדל ולחמוס גדול ומהולל
יראה שאין לעשות כן לפי שאין חותמין נשמים :

והיכא דלית ליה חלא כזית ממצה דמיטרא הרי"ף ז"ל
כתב שיחנו לנסוף כדי שיהא נאכל על הסכע
לפסח ויכרך המוציא על דלס מיטרא ויעשה בריכה גדלא
מיטרא וכלסוף יכרך לאכול מצה על דמיטרא והרא"ש ז"ל
היה אומר שיכרך המוציא ולאכול מצה קודם סעודה ויעשה
כריכה גדלא מיטרא ולנסוף אינו חובה קבועה לאכול מצה
דמיטרא כיון שיכא כזית ראשון וזה נראה נכון גם הרי"ף הלוי
ז"ל אומר שאס אין לו חלא כזית מצה דמיטרא לא יעשה
כריכה כלל שאינו חלא לזכר בעלמא ואס לית ליה פטור :
ומי שאין לו יין הראוי לקדוש כיכר יעשה רבו בזה הדעות
ואני אומר שיטול ידיו תהלה ויקדש על הפח דלא מיטרא
ויאמר המוציא וישנה בהסכ' וישלים הסדר עד שיגיע למעינו
מים ויכרך אשר נאלנו ואח"כ יטול ידיו פעם שניה ויכרך על
מצה דמיטרא לאכול מצה ואח"כ על המחר ואח"כ יעשה
כריכה הכל כסדר ובברכת המזון אס יש לו סכר יכרך על
הכוס שהכל שכיון שקובע סעודתו עליו אומר עליו ברכת
המזון ואח"כ יגמור ההלל בלא כוס כנ"ל וכן כתב הרא"ה ז"ל :
ומאן דנעי לנרובי נהרי או תלתא נהי ילך לבית אחד
ויעשה להם הסדר עד שיכלס מצה ומרור בכריכה
ויכול לכרך גם בורח פרי האדמה שכיון שמתקנו חכמים ה"ה
מצוה וכל הנרכות בולן אעפ"י שיכא מוציא וילך לבית אחר
ויעשה כן ואח"כ ילך לבית אחר ויעשה כן ואס אין כשאר
נחים מי שודע בה"מ ילך ויובאס כיון שמתקנה חכמים דינו
כדין ברכת היין של קדוש וברכת הלחם של מצה או יש תקנה
אחרת שיקרא להם מינה בתיבה ואח"כ יגמור להם הלל וישכר
לכיתו ויגמור סעודתו וסדרו עד שיגמור ההלל כסדר :

ואסור לאכול חרש מן המורה נח"ל עד ט"ז ניסין ואינו
מותר לדיון עד יום ראשון של חול הפסח ומצוה
למימי יומי ולמימי שבועי מדרבנן ו"א מן התורה וכן דעת
הרמב"ם ז"ל ומכרך נא"י אמ"ה אקב"ו על ספירת העומר
היום כך וכך לעומר וכשישלים השבוע שהס שבוע כך וכך
לעומר ונהגו שאפי' נאמצע השבוע מוזכרין עם הימי השבוע
ונהגו איכור להספד עד ל"ג לעומר משום אגילות אוחס
התלמיד' של ר' עקיבא ומה שאסור עד ל"ג לעומר לפי שמתו
מן הפסח עד פרס עברת שהס ט"ו ימים קודם עברת והוא
יום ל"ד לעומר ולא נהגו איכור בו לפי שמקבת היום ככולו
על כן נפל המנהג עד ל"ג לעומר וכל היום כולו בכלל לא אס
היה ערכ שנת :

הו של בע

כריך רחמנא דסייע בהדין והשלמתי חנורי אני שמעון בה"ר צמח זל"ה שנת אחת מארץ הנחמ וצד"ק משמים
נשקף נאנאז"ר יע"ה בהגיעי נאמצע שנת שמנים משנתי בכ"ו ימים לירח יספך לשמחה ותהלה לאל :

פירוש הגדה

והא לך פירוש ההגדה לעניות דעתי שמעון בהר צמח זלה

קורא פרישתי להגדה
 סוף מאמר חמץ יסרתיה
 שמעון בנו צמח נתנה אל
 יזכה להתברך באל אמן
 על בן קראתיה אפיקומן
 בנים בני חמד בחיק אומן

לפי

שעמה מזוג לו כוס שני עוקרין השולחן והמינוקות
 חומרין מי חבלין דמגביהו פחור וישלו מה נשתי
 הלילה הזה מכל הלילות • אנו מקדימין לו הקדמה
 שזה זכר ליציאת מצרים ומצרים לו נלשון שהורגלו בו והוא
 ל' ארמית שהיו מצרים בו נכבד גם דניאל ועורא ע"כ נראה
 פיסקא זו הראשונה שהגדה נלשון ארמית יומר מכל ההגדה
 כדי שיבין המינוק ואין נכל זאת הפיסקא הקדש כי אם השנה
 הנאה בני חורין כי כן לשון המינוקות לעולם לשנה הנאה
 בירושלים ובני חורין •

ומתחילין לומר כי זאת המכה שאנו עוקרין מעל השלחן
 הוא לחם עוני בל' הכתוב שבעת ימים האכל

מכות לחם עוני ולא ירחק לומר מלחם עוני שהוא שם דבר
 לחם עני שהוא שם החומר כי כן נלשון רז"ל עושין בן קורין
 מכה עשירי המכה שגילוסה דרך עושר ולא אמרו מכות עושר
 זכין נכון לומר מלחם עוני לחם עני ונחרגוס לחמא עניא
 כי חרנו לעני ולגר לנעוץ ולגירוס • וכ"כ הרמב"ן ז"ל נחידושי
 התורה שלו נפ' ראה • ונקרא הלחם לחם עוני י"ח לפי שנטע'
 מקנה מלונגה לפיסחא שהוא שיעור מידת העומר שהוא
 עשירית האופה והוא קרנן עני גדל דלות עשירית האופה
 צפ' ויקרא • גם כי המכה הזאת שאנו עוקרין השלחן נה היא
 פרוסה מה דרכו של עני בפרוסה כך היא בלתי חמץ כי כן
 דרכו של עני למהר לאפות ולהשניע רעבנו מה דרכו של עני
 הוא מפיק ואשמו אופה על כן אנו פותחין נלשון שהוא מין
 הוא לחם עני שהיו אוכלין אנומינו להזכירם אך יבאנו מגלו'
 לגאולה על דרך הכתוב שבעת ימים האכל מכות לחם עוני כי

בפסוק יבאנו ממצרים למען הזכור את יום בארץ מוארץ
 מצרים כל ימי חייך • ולכן יש מתחילין לומר נבדילו יבאנו
 ממצרים • וכן אנו אומרים אל המינוק זה הוא הלחם שהיו
 אוכלין אנומינו בארץ מצרי' וזכר לאותו לחם אנו אוכלין זה •
 ואנו אומרים כל דכפין יימי ויכול ויש קורין כל דכפין דל'ת
 בשוא והכ"ף נקמ'ן חרנוס רעב שהוא חומר כסין ואנו
 צריכין לקרות גם כל דכריך הכדי נקמ'ן • ואנו אומרין כן
 בי מצרים היו אנומינו רעבים מן הלחם והיום יש לנו לחם
 לאכול לשענה ולהשניע רעבים שהיו נאכלי שולחנו • גם
 היום אנו רעבים שאסור לאכול מן המנחה ולמעלה כדי
 שיאכל מכה לתיאון ולפי שאמר מרע"ה משכו וקחו לכם באן
 למשפחותיכם שהיו נמנין הרבה על פסח אחד משפחות

משפחות ואמר אח"כ והיה כי תבואו אל הארץ וגו' ושמתם
 את העבודה הזאת והיה כי יאמרו אליכם בניכם מה העבודה
 הזאת לכם ואמרתם זכה פסח הוא לה אשר פסח על נתי
 אנומינו מצרים בנוצפו את מצרים ואת נתינו הכיל ע"כ אנו
 ממשטיין לזה כל מאן דכריך להמנוח עמנו נפסח יבא וימנה
 עמנו • ואם נשנה אנו אין לנו פסח לשנה הנאה נהיה בח"י •
 ועשנו בכל מנקש רחמים שמחילה שואל דבר מועט ואח"כ
 דבר גדול כמו משל הכותי המפתה ישראל בערמה ואומר לו
 תן לי ככל והיהודי הוא בוש ונותן לו • ואח"כ אומר לו תן לי
 מעט מלה ונותן לו • ואח"כ אומר לו אכילה ככל נמלה לוקחת
 הלג בן לי מעט לחם ונותן לו • וכן היה עושה דרך מתחילת
 בקשומי ניקש מחיל' על השבאות שנה' שביאות מי יבין ואח"כ
 על הדונות גם מודים השוק ענדך ואח"כ על המרדים ונקיטי
 מפסע רב • כך איתנו מנקשים הא שחא הבא לשנה הנאה

בארעא דישאל ואח"כ הוספנו נקשת הא שחא הבא חן ענידי
 לשנה הנאה בארעא דישאל בני חורין • וזאת הפיסקא לא
 נזכרה בשום מקו' מדברי רז"ל לא בתלמוד ולא במדרש •

מה • נשמה הלילה הזה מכל הלילות **זאת הוא** שאלת הן
 שהוא רוחה • ה' שניוין כלילה הזה **זה חמץ** כן לילות
 השנה • ה' שכל הלילות אין לנו ציווי באכילת לחם יהי חמץ
 או מצה הכל הוא שיהי • והלילה הזה יש לנו ציווי לאכול מצה
 שנה' בערב תאכלו מצות • ואם נטלנו מצה זו יש לנו עונש
 מנטל מצות עשה • ונכל הלילות אם אכלנו חמץ אין עלינו
 חיוב של כלום והליל' הזה אם אכלנו חמץ יש עלינו חיוב כרת •
 והרי זה שניוין גדול כלילה הזה יומר משאר הלילות •

והשינוי • ה' הוא שכל הלילות הרשות בידנו לאכול כל
 ירק בין מרוב בין מחוק • והלילה הזה ח"ח לנו
 להיפטר מאכילת מרור ואפי' אכלנו הרב' מיני ירקו' על כרחנו
 אנו מצויין לאכול מרור והרי זה שינוי שני •

והשינוי • ה' שכל הלילות אין לנו מנהג לטבול שפי' פעם
 אחת • והלילה הזה נהגנו לטבול שני פעמים ח'
 בירקות שאין מרור והשני מרור לכדו גם בכריכה זו אחר
 זו והכל הוא טבול אחד אחר שאין הפסק בידים וזה השינוי
 השלישי •

והשינוי • ה' הוא שכל הלילות אין לנו הפרש באכילת
 הצמר בין שהיה צלי או שלוק או מנושל והלילה
 הזה כל אכילת צמר שאנו אוכלין בחיוב כגון צמר חגיגה או
 צמר הפסח אנו חייבין לאכולו בלי זוהו על דעת בן תימא
 שאומר שהוקש צמר חגיגה לצמר הפסח להיות נאכל בלי זוהו
 אין אומרים אותו בזמן הזה לא בזמן הבית והיו שינוי ד' •

והשינוי • ה' הוא שכל הלילות אנו אוכלין בין וישבין בין
 מסובין וה' שיכול לומר בין מהלכין בין עומדין
 אלא שאינו דרך שבה לשנות אכילת לילה זה מאכילת מהבך
 ועומד לאכילת הסינה • והלילה הזה חונה עלינו לאכול
 בהסינה מכה של מצה דרך חירות ואין לנו רשות להיפטר

זאת היא שאלת הנהגה לשאול למה היו שינוין אלו •
 ואע"פי שערדין לא טלנו אלא פ"ח כנרפס כנר הוא
 רוחה בשלחן החזרת וכלא ספק לא יאכלוהו בלא טבול • ועוד
 שאין זה שאלה אל המינוק בלבד אלא אף לחכם שהרי אם אין
 לו בן הוא שואל לעצמו •

ועל ההרוס אינו שואל כי אין זה שינוי שכל הלילות אם
 רבה לטבול בחרוס' או בדבר אחר הרשו' בידו והשינוי
 אינו שואל לא לשחי פעמים ועליו שוא' • וזה הטעם הוא למה
 אינו שואל על ד'כוסות כי כל הלילות אם רבה לשמות כן ואין זה
 שינוי כלילה הזה ועוד שערדין לא שחא לא כוס ח' •

עבדים היינו לפרעה מצרים • זאת היא משוכה למה
 נשמה • וזה הפסוק ב' ואמתן משוכה לכן חכם
 השואל מה העדות והפקים והמשפטים • וכיון שהיינו עבדים
 והוביאנו מעבדות נצטוונו לאכול לחם עוני בלשון הכתוב
 שבעת ימים האכל מכות לחם עוני כי בפסוק יבאנו ממצרים
 כי בחזקת יד גרשוני ממצרים ולא יכולנו להתממה להחמין
 העסה וגם זה הוא טעם הכלי כי טעם המכה נלחם הוא
 טעם הכלי בנשר ועו' אחר הכתוב למען מזכור את יום בארץ
 מארץ מצרי' באכילת לחם עוני והוא טעם היסוד חמץ לזכור

סיבה ההפלה שהיתה בחזקת יד :

וטעם המרור ידוע מהעדרות ומררו את הייס - וטעם טיבוך שאח"כ לא נטעם כי הוא מנין כי מפני זה נטעור לשלול וכשאל נמדרר לו טעם : וטעם ההפיכה ידוע הוא מפני הכוונה שנו' בפסוק ויזיחנו ה' ביד חזקה וגו' : וסוף המשנה ולא לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים הרי לנו וננינו ונני בנינו משועבדים היינו לפרעה במצרים - והיה ראוי שלא יאמר כל זה אלא בשנת הגאולה לגאולים - אבל לנו לא ראוי שעבוד ולא נגאלנו - ע"כ חומר לו עמה שאחיה גאולה גם לנו הייתה שאלו אבותינו לא נגאלו היינו אנו משועבדי לפרעה א"כ גם לנו הייתה הגאולה וראוי לנו לעשות השינויים החלה - וכן הוא חומר בהגדה בכל דור ודור חייב אדם להרחיק את עצמו כאלו הוא יצא ממצרי' וכאלו הוא נגאל שנאמר ואבותינו הוציא משם למת לנו את הארץ אשר נשבע לאבותינו :

וסוף זאת המשנה היא ואפילו כולנו חכמים כולנו נבונים כולנו זקנים כולנו יודעים את החורה מזה עלינו לספר כיצאת מצרים - שלא יאמר שאין זאת המצוה אלא אל המינוקה להודיעם מה שלא ידעו אבל למי שידע זה אין בורך בהגדה זאת - ע"כ אומרים שפ"י כולנו חכמים ששמענו זה מאבותינו ואפ"י כולנו נבונים להבין דבר מתוך דבר ואפ"י כולנו זקנים שידענו זה שנים רבות ואפ"י כולנו יודעים את החורה וכל יום אנו הונים בחורה ומוחך קרואת התורה אנו מספרים כיצאת מצרים עכ"ל הגדה זו היא מחוייבת גלילה הנה על הלחם הזה שהוא לחם עוני שעונין בו דברי הרבה כמו שכת' החכל עליו מכות לחם עוני למען מזכור את יום בארץ מארץ מצרים כל ימי חיך - וכל המספר כיצאת מצרים בכל שעה הרי זה משונה וכ"ש גלילה הנה וכן היו עושין התנאים הראשונים וזהו שהשלים :

מעשה נר' לעזר ור' יהושע ור' עקיבא ור' טרפון - שהיו נזמן בית שני וגם אחר החרבן שהיו מסובין בבית ברק שהוא מקו' נח"כ כמ"ש ביהושע נחל מטה בני דן ויהודה ובני נרק וגמ' רמון - ול' מסובין ל' היושבין לסעוד כל' תלמוד פי' סדר הסיבה - והתנאים היו מספרים כיצאת מצרים כל אומה הלילה חמ"פ' שהיו חכמים או זקנים - עד שנאו תלמידיה' ואמרו להם רבותי הגיע זמן ק"ש של שחרי' שפתחיל היום להאיר ואין מנטלין ק"ש מפני סיפור זה וזולתי זה לא הפסיקו מלספר כי המר' לספר כיצאת מצרים ה"ז משונה כמו שנת' הוא הלילה הזה שמורים לכל בני ישראל לדורותם : **ואמר** ראש"ע שמלמד זה הספור גלילה הנה יש מצוה א' בכל גלילה להזכיר כיצאת מצרים והיא מן התורה שהרי אמרו אמת ויציב דאורייתא וכן קריאת פר' כיצאת מצרים וזכרון כיצאת מצרים היא מן התורה ואע"פ שאין מכות כיצאת גלילה ואמר ראש"ע שהיה כן ע"כ שנה ולא היו לו חלל י"ח שנים אלא שדורך גם כיום שהושיבו בנישבה להיות נשאי הלבינו שערותיו נדקדק גם שאין נאה ליטב בנישבה לא זקן ואף ע"פ שלא היו לו לא ח"י שנים היה כן ע"כ שנה בחכמה והיה עשירי לעזרה והיה חומר כי בכל החמה לא זכה שאח"כ יצאת מצרים גלילות וי"מ לא זכיתי לא נכחתי חברי כמו זכוחו רבי אליעזר לרבנן - ואינו נ"ל זה הפירו' ולא פי' כן רש"י ז"ל שלא מצינו חולק בזה אבל לא זכיתי שלא זכה למצוה הרמו' בתור' כי השומע ולומד דבר חדש נקרא זוכה כמו שאמר אביי בפרק כמה מדליקין חי' זכאי נמנה מעיקרה והיה חומר שלא זכה למצוה רמו' בתורה חי' כיצאת מצרים גלילות עד שדרשה בן זמא ביום שהושיבו נשאי מהכמו למען מזכור את יו' בארץ מארץ מצרי' כל ימי חיך שאכילה לחם עוני הוא זכרון כיצאת מצרים כל ימי חי' וכן זמא דרש ימי חיך הימים כל לרנו' :

הלילות - וחכמים חלקו עליו כי כל אינו רצוי לגילות שנכל ימי החיים הם הימים והלילות אבל נח הרצוי ללמד על ימות המשיח שפני זכרון קצו גליו' לא יאכל זכרון יציאת מצרי' ויהיה זכרון קצו גליות עקר זכרון יציאת מצרים טפלה לה כמ"ש בירמיה ולא יאמר חי' האשר העלה ואשר הביא את זרע בית ישראל מארץ צפונה ומכל הארצות אשר הדחתים שם אשר העלה הוא יציאת מצרים - וע"כ נח כל לימות המשיח :

והנה משנת שאלת מה נשתנה היא ענדים היינו לפרעה במצרים - וארז"ל שהוא פתח נגנו' והגנות הוא מה שאמרו נמדרש אדם מכתם יוסף לעבד חייבם בכל שנה מקראו ענדים היינו לפרעה - והשנה הוא כי כמו יוסף מנית האסור' יצא למלך גם אנוהו יצאנו לחירות וכן יעשה לימות המשיח כמו שנאמר כימי בארץ מארץ מצרים אראנו נפלאו' וכן בסוף ההגדה אנו מסיימן נשכח לפיכך אנו חייבין להודות להלל וגו' :

ברוך המקום ברוך הוא ברוך שנתן מורה לעמו ישראל ברוך הוא - לפי שעיקר ההגדה אינו אלא להודיע לבניו סיפור יציאת מצרים וכבר עקרו השלח כדי שיעורר הן לשלול והשגנולו לפי דרכו ועכשיו אנו צריכין להשיב' על דרך החכמה לכל א' מהבנים כפי דעתו ומצינו בחורה שמה כנגד ר' נים חלוקים נשאלתם מה תהיה משנת כל א' מהם ואנו צריכין לדרוש הפסוקים מהתורה שנתנו וכן אנו צריכין לברך ברכת התורה על זאת הדרוש וכומו שאמרנו נמ' זמנין סביחין הנה קאומנא קמיה למנוי' לן פירקין בספרא דני רב והנה קדים ומשי' ידיה ומנרד ומחיל' לן פירקין - ע"כ קודם אלו הדרשות אנו מנרכין המקום שנתן מורה לעמו ישראל ברוך הוא מעצמו זולת ברכותינו - וכנגד ארבע' נים דיברה מורה נשאלה זו :

פירוש הגדה

וזהו הנקרא בהגדה שאינו יודע לשאל :

ואחר הקדמה זו אפשר כל אחד מהשאלות מה היה ומה הייתה החשונה :

אבות הן החכם של ואמר מה העדות והחקי' והמשפטי' אשר בזה ה' אלהינו אהבם וזהו זה הן לא כפר

בעיקר כמו הרשע שאמר מה העבודה האחת לכם כלומר לכם ולא לוי וזהו אע"פ שאמר אשר בזה ה' אלהינו אהבם ולא אמר אבותנו הכנים עכמו בעיקר באומרו ה' אלהינו ודקדק בלשון של אחר אבותנו כי הוא לא היה שם בשעת הבואה והן זה נחמתו הלק התורה לנ' חלקי' הן עדות נמכות שנת ודומה לה שהוא עדות כי יש אלה בעולם בראש ומה שברבנו והכ' חקים והם המכות שלא נחברו לנו טעמים כנגד נחלתנו ועיר

המשלח ופרה אדומה וכיוצא בהן והן משפטים הם מכות שהשכל בוזר אותם כמשפטי' וגיבורה ורצויה וכיוצא בה ונכל אחר זה אלה מיוחדת ב' נעדרת הוא שאל מהיכן נתקיינו ולהאמין בזה העדות והמה המופת בהם ונחקים הוא שאל דבר

שלא נחברו לנו טעמים מה מופת לנו אלא נחקים אותם ונמשפטי' הוא שאל כינו שהשכל בוזר אותם למה היינו כריכון למכות אלהיה מה ולא הניח הדבר לגזרת השכל והתשובה על הראשונה הוא כי יש לנו מופת באלהותו ית' ב' הוא בראש

ומחדש מיציאת מצרים כי ענדים היינו לפרעה ויוציאתו ה' ממצרים ביד חזקה באותות ובמופתים כנגד הטבע והנחמה עדי' נדבר כי לעינינו היה זה וידענו כי יד' עשה זאת ואת רצויה על אלהותו ית' אשר רמזה מכות שנת וכיוצא בה

והתשובה על השנית מה חועלת יש לנו בעשיית החקים אחר שלא נחברו לנו טעמים היא ויבוגו ה' לעשות את כל החקים האלה ליראה את ה' אלהינו לטוב לנו כל הימים לחיותנו כאדם הזה כי לא נראית יראת האל במי שמקיים מצותו ומה שהשכל בוזר אותו כמו שנראית במי שמקיים מצותו ואם אינו יודע

טעמו כי העבד צריך לקיים מצות אדניו וואע"פ שלא נחלה לו רבנו באהבה מכה ויהיה התועלת בזה לגופות בזה העולם לטוב לנו כל הימי' ולזכות לבחיית המהום בעולם שפולו ארוך לחיותנו שם כאדם הזה

בוזר למה היינו כריכון למכות אלה ונלמה ה' הניח הדבר לגזרת השכל והתשובה על השניה כדוקה מהיה לנו כי נשמור לעשות את כל המצוות האלה לפני ה' אלהינו כדאשר צונו כי אינו דומה המכונה ועושה למי שעושה ואינו מכונה בזה אע"פ שעשה הראוי אין לו זכות מפני קיומו המכונה במי שנכונה ועשה לקיים מצות האל כי יש לו זכות על פעולת הטובות וזאת על קיומו המכונה שהיה במו' וכדקדקתה' לנו כי נשמור לעשו' את כל צונו' כאשר צונו ה' אלהינו : זהו ענין של החכם וענין

תשובותיו ונהגדה לא דקדקה בלזה וזאת חק אהה אומר לו כהלכו הפסח חן משפטי' אחר הפסח אפיקומן כי זה השאל נתעורר על השינוי שאנו עושין לחלק לתינוקות קליות ואנחנו וכו' ש' נמ' וכי מה העולה דעתך שתינוקות בנין אלל מחלק להם לתינוקות קליות ואנחנו ש' קודם סעודה כדי שיאכלו והתינוקות תמים ואומר זה השינוי למה כי אין דרכנו כל הסנה

לאכול קליות ואנחנו אלא לאחר סעודה ואנחנו משיבין אותו כי הליל הזה הוא משוג' לפי שא"ל לאכול אחר הפסח הנאכל על השבע באחרונה וכן על כזה מכה באחרונה דבר אחר כדי שיאמר טעם פסח ומכה בזה ונל' אין משפטי' ומשלמין סעודתו כמו המפסח ונבין להשלים קריאת החורה ל' שוח נחברנו ישלחנו מחת עינו ולא פוחדים פה לשאל תנו לנו קליות ואנחנו להיות אחרונים כסעודה כמנהג ואנו אובלים

אחרי אחר סעוד' ופי' אפיקומן כסעודה מינין כלומר הוציאו לנו מיני פירות וואמרי' כי בל' יין אפיקומן מנוחה פי' שינוחו מחילה : הנה נחפרשה זאת הפיקוח בשאלת חכם :

רשע מה הוא אומר מה העבוד' הוא לכם וכאומר לכם הוציאו עבמו מהכלל וכפר בעיקר המורה : והיתה

התשובה לו בעבור זה עשה ה' לי' לי' ולא לו זאלו היה שם לא היה נאלל כי היה מה נב' ימי' אפלה שמתו בהם רשעי ישראל וזהו פי' שזה הפסוק נאמר על מי שאינו יודע לשאל נרמו בו באומר עשה ה' לי' לשאלת הרשע כן פי' הרמב"ן ז"ל בפי' בל אל פרעה וז' ש' חק אהה הקהה את שיעו' מלשון אבות אכלו בזכר ושיני' נב' חקיהו והוא כענין אלהים הרם שנימו בפימו מלמעלה כפירוש : והתשובה הכתובה בתורה על מה העבוד'

הזאת היא ואמרתם וזכר פסח הוא לה' : אבל תשובת לכם נרמזה התשוב' באומר עשה ה' לי' :

תם מה הוא אומר מה זאת : לא העמיק בשאלתו לחקור נפרטי' המכות כמו החכם ולא הרם המבד לכפור בעיקר כמו הרשע : והיתה תשובתו בתמימות לומר כי בחוק יד הוציאנו ה' ממצרים ואלו המכות שאנו עושין הם זכר לחוק נסים :

וישאינו יודע לשאל את פתחו לו שאל' והגדת לנגד שאפילו חכם שאין לו טן הוא שאל לעצמו כי המכה בזה לספר יציאת מצרים : וכן דרך שאל' וכן שאל בדרך שאל' :

ולפי' שהזכרנו זה הפסוק על והגדת לנגד ביום הזה ביום ה' אלוהים אומר ונלדקדק אהומה בל למעט באומרנו ביום הזה אלא למעט כל השנה לא היה צריך למעט שלא נספר יציאת מצרים כל השנה שזה דבר פשוט הוא אבל ה' אפשר לומר כי מר' ש הוא התחלת הגאולה ה' מכה לספר יציאת מצרים ע"כ בל הכתוב למעט באומרנו ביום הזה שאין הגדה זו אלא ביום הגאולה באומרנו ביום הזה ואפשר היה לומר כי בל היום הוא התחלת החיוב ע"כ בל הכתוב ואמר בעבור זה כאלו מראה באכזב מה שהוא כפניו ע"כ אומר בל אמרתי לא

בשעה שראיתי מורד מונחי' לפניך וזהו גלילה שאנו עוקרין את השלחן ומכה ומרוד מונחים : בו :

מתחלה עובדי ע"ז היו אבותינו : במראה אמרו מתחיל בגנות ומסיים בשבח פי' מתחיל בגנות מתחיל במחילה עובדי ע"ז היו אבותינו ומצרים : וכן אמרו בירושלמי מתחלה צריך להזכיר בעבר הנהרי' שנו אבותי' ולפי שהזכיר בן רשע שהוציאנו מהכלל אנו ממשפך לזה כי זה הרשע הוא שורש פורה ראש ולגנה כי מתחיל בן אבותינו בעבר הנהר ב' בולם היו עובדי ע"ז כמו שנזכר ביר' ב' אבותיה היה עושה

בלמים ויאנררם בנו אחר שעבר לע"ז נחרא חנו הכיר את בוראו ושבר כלמיו וע"ז קרבו הש"י לעבודתו ואנחנו זרעו מחוקים נבריהו שאנחנו מרדע יבחק שנתן הש"י לעת זקנתו והנדילו מישמעאל וזני' קטורה כמו שנת' ב' יבחק יקרא לך זרע וזהו שאמרו בירושלמי יאמר את יאמר כחוב כמה נסים עשיתי עמו עד שמת' לו את יבחק כלו' נסיונות עשיתי ואת יבחק את יעקב ואת עשו ואל נק' עשו זרע שנת' כי יבחק יקרא לך זרע יבחק ואל כל יבחק יאמר לעשו את הר שיער כמו שנת' וזקן צ' ארץ מפני יעקב אחיו שלא רצה לקבל עבדות ועיניו כמו שקבל יעקב שנאמר וישני יעקב בארץ עברי' אביו ונתגלגל הדבר וירד למצרים ומס' גאלנו השם ע"כ נחה לנו

לדל לספר יציאת מצרים כי סבלנו עבדות ועיניו וראינו ישועת ה' ודבקנו בעבודתו וזה הרשע כפר בעיקר ע"כ אנחנו מספרים הלילה ענין יציאת האתח כמו שהבטיחנו הש' ואמר הבטתו כמו שיזכיר אחר זה : וכדבור יראו עשע נחבאר בי חק ע"פ שיבחנו ממצרים ועלינו לראר כנען אן אהנו מורעס לא מורע מצדל בן ארם מהס' יבחנו כי בעבר הנהר שהוא ארם פרט המדבר בין ארם לרם נלוה נקרא ארם ארם ארם העברי' ולא מנני' כנען המקולל אשר גאלנו את ארבו כי אם מעבר הנהר שחזו של שם המנוקד בזה שנתנו מצרים זה

הסיפור

הסיפור של יחוסו לישראל ולסמוך ליעקב ובניו ירדו מצרים אך יבחנו מסע בהנחלת הארץ לאברהם אבינו בין הכתובים : בדרך שומר הנטחמו לישראל בדרך הוא חייבין אנו לדרך לטאטיו שהוא מנטיח ועושי כי הוכיח אברהם מניח אביו והולכנו בדרך נענו אחר שהנטיחו ואמר לו ואעשך לבני גדול ואח"כ גזר עליו ועבדו ועינו וזה נסיון גדול אבל הנטיחו להוכיחו מהגלות וקבע לו זמן וקיים הנטיחמו שהקב"ה מחשב את הקץ לעשות לאברהם אבינו מה שאמר לו בין הכתובים שאל ויאמר לאברהם ידוע מדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדו ועינו אותם ד' מאות שנה ואחר הגזירה הנטיחו ואמר לו וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי ואחרי כן יבאו ברכוש גדול זאת היא הגזירה וההנחמה וקיים אותה ולא חיסר אותה חפ"י רגע ח' שהקב"ה היה מחשב את הקץ והיה משמר אותה כדי לקיים הנטיחמו וזהו ליל שמורים הוא לה' הוא הלילה הזה כי המלאך שנישר את שרה למועד הזה כעת היה מלך בן היה פסח שנחמו פרק אפה מכות לתת להם לפי שה' פסח ונפסח נולד ובחן וגזרת ד' מאות שנה של ועבדו ועינו אותם לא הייתה לא מעת לידת יצחק כי מלך היו גרים האבנו אחר לידת יצחק באברהם כתי' ויגר אברהם בארץ פלתיים וביצחק כתי' ויגר יצחק בגרר כתי' יעקב כתי' ויבא יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען ובאבות כמעט וגרים בה וכשחשבו ש' שנה שהיו ליצחק כשנולד יעקב וק"ל שהיו ליעקב בדרתו למכרים יוסף למנין ח' שנה רד' וכן עמדו ישראל במכרים וכן נרמז במ"ט רד' ושמע ולא אמר ת' וז"ל שהיו ח' שנים במכרים כי כשחשבו שנותיו של קהת שירד למכרים שהיו קל"ג ושנותיו של עמרם שהיו קל"ז ופ' של משה כשיבא ממצרי' לא המכרים ד' מאות שנה והרבה שני' נכלעו לבנים עם האבות ע"כ ח"א לזיווג ד' מאות שנים אלא נעמת לידת יצחק כי כן כחזו כי גר יהיה וזעך בארץ לא להם ומ"ט ויהי מקץ שלש' וארבע מאות שנה אחריו ל' שנים מעת מעמד בין הכתובים שהיה ליל פסח נחצי הלילה וזהו גזר עליו עבדו ועינו מעת היות לו זרע והקב"ה היה גזר ל' שנה קודם כשהיה אברהם בן שנעיים שנה והחילו ד' מאות שנה כשהיה בן מאה שנה ואע"פ שכשיבא אברהם מחן לא היה לו בן ע"ה שנה כבר אמרו בסדר עולם כי שתי יציאות יבא ח' בהיותו בן ע"ה שנה ולא נזורה גזרת בין הכתובים וחזר ויבא פעם אחרת בהיותו בן ע"ה שנה ועל דרך הפשט אחר ל' שנה היו קודם גזרת בין הכתובים כי בראש ראשונה שיבא שנה ויקח ארבע את אברהם בנו וגו' ויבא ללכת לבנין וינאלו עד חרן וישנו שם וזו היא אברהם בן ע"ה שנה ואז נשלמו ח' שנים עם ד' מאות משנולד יצחק והקב"ה היה מחשב את הקץ להטיל הנטיחמו ונליל פסח נחצי הלילה הי' ממד בין הכתובים ונחמה שעה כשנשלם הקץ נחצי הלילה של ט"ו בניסן הייתה מפת בכורות ואז נגאלו ישראל שהנטיחמו ונדיך הוא שהנטיח ושמר הליל' מתי חנן וזהו ליל שמורים וכשהגיע אותה שעה נאלם לא עכנס חפ"י רגע כי אע"פ שלא יבאו אלא ביום כי כן אמרו בגמ' הכל מודים כשנגאלו לא נגאלו לא בלילה וכמו שפ' וזנחת פסח לה' אלהיך בערב כנח השמש מועד בארץ ממכרי' בערב אתה זונח כנח השמש אתה חובל מועד בארץ ממכרים אתה שורף וזהו היה נקבד אכל נחצי הלילה נחשנו גאולים כי פרעה היה ממתנו כשראה מכת בכורות והלך אכל משה כמו שח' לו ירדו כל עבדיך לא לאי ואמ' לו קומו באו מתוך עמי גם אהם גם בני ישראל ח"ל משה וכי בוקר' אנו לכאת בליל' והקב"ה אמר לנו לא הבא איש מפסח ביתו עד נקד ח"ל ח"כ מה אעשה ח"ל משה קרא בקול גדול ואמר בני ישראל הרי אתם נרשום עמכם קומו באו מתוך עמי ומאותה שעה נחשנו גאולים וקראו הלל נחכות הלילה

אחר אכילת פסח כמו שאנו עושין אחר אכילת מצה ואמרנו הללו ענדי ה' ולא ענדי פרעה וזוהי שעה שמר הקב"ה שהיתה אותה שעה שגזרה גזירת בין הכתובים שאל' לו ואחרי כן יבאו ברכוש גדול ולכן נקרא ליל שמורים : **דיא** שעמדה לאנחנו ולנו . אותה הכתוב עמד' לאנחנו ולנו שכן אמר לו וגם את הגוי לרבות ד' מלכות שהם משעבדו לנו שיהא דן אותם ומליל אותנו מידם וכמו שהנטיח ואמר וזקן גם זאת נהייתם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא נעלמ' לכלותם להפך כתי' אותם כי אני ה' לא יהיה והנטיח לקיים לעולם וכן אעש' ולא ח' בלד עמד לכלותו לא שנכל דור ודור כשד' פרסי' רומי' ויונים וזולתם מהאומות והקב"ה מצינו מידם מפני אותה הנחט' שעמד' לאנחנו ולנו : **צא** ולמד מה ניקט לשן הארמי לעשות ליעקב אבינו . החלנו לספר ראש המרשיעים הממחכמים עלינו לכלותו והוא לכן כדי להמשיך לזה ודווי מניחי ביכורים שהם מזכירים יציאת מצרים כדי לזרוש אחר פסוקים בהגדה וזהו כמו שאמר המשנה בפ' ערכי פסחים ודורש מארמי אונד בני עד סוף הפרס' . ולשון כא ולמד הוא לשון נהוג בתלמוד כא ולמד משוק של חמורים כראשון מהגזירה ומכאן ואילך כא וחשוב וכן אחרים : **לבן** ניקט לעקור את הכל שנה' ארמי אונד אביו . וזה על דרך התרגום שחרגם לכן ארמיה בעל לאונדא ית אבא וכן נר' מהכתוב' שהוא לא דרך אחר יעקב לא לעקור את הכל יותר ממה שעשה פרעה שפרעה לא גזר לא על הזכרים והניח הננות שנה' כל הבן הילוד היאורה משליכוהו וכל הבת חחיון וזה לכן נקט לעקור את הכל לולא שהקב"ה מנעו כמו שאמר הוא עבמו וזהו אביבם אמש אמר חלי' לאמר השמר לך מדבר עם יעקב מטוב ועד רע גלה דעתו כי לולא האזהרה האמת היה רוצה לעשות רעה וכן אמר הוא י' לא ידי לעשות עמכם רע וזהו לעקור את הכל כי כן אמ' הננות נתי' והנני בני והבאן כאלו וכל אשר אתה רוא' ל' הוא גלה דעתו כי הכל היה רוצה ליטול לולי אזהרת האל י' ומה שחרגם אלקים בעל לאונדא ית אבא לפי שהכתוב לא אמר אבא אבא אבא ושיבר כתי' שהיה לשון עבר אלא אונד ל' נבא' וידוע הוא מדרך הרקיקו ב' הבינוני הוא אחר החלפת הפעולה קודם השלמה וכן היה ענין לכן החליל לרדוף ודכה לעקור ולא נשלמה הפעולה מפני האזהרה הלאה י' וי"ח על דרך הפשט יעקב אביו שהי' בחרם הי' אונד מלי' לנחש וזהו ח' ירד למכרי' ולא נר' זה הפי' שיקרא ליעקב אבינו ארמי מפני שגר בחרם וגם אותו גרות בעושר היה ונשיים ונשים ומשם נבאחו לא ירד למכרי' והנכון מה שחרגם הממרגם כי הוא מספר סודי האלית' מחללה נהכלת יעקב וזאתו מלכן ואח"כ בהכלתו ממכרים ע"כ המשיך לזה וירד מכרימה ויגר שם נמתי מעט וכשיבא יעקב מארס לא ירד למכרים ואנו אומרים זה על הפרשה כולה כדי לזרוש אותה בהגדה : **וירד** מכרימה ויגר שם נמתי מעט ויהי שם לבני גדול עבוס ורצ' . זהו לשון הכתוב בחזרה פרכת כי חנוא ועמה הוא דורש אותו פרק אחר פרק . וירד מכרימה אנוס על פי הדיבר' . זה האונס היה לקיים גזירת כי גר יהיה זרעך וכמו שדרשו בחבלי ארם ומשכס נענאות הלהנה שראוי היה יעקב אבינו לירד למכרים כשנשלחו של כרול אלא שקדמה זכיות למכירת יוסף משל לפרה בסורה שאינה נכנעת לילך לבית הטביחה שמושבין את בנה והיא נמשכת אחריו כן יעקב ירד דרך כבוד נענאות האהבה נבלות מפני יוסף שהיה שם וזהו אנוס על פי הדבור פי' ע"פ הנבואה מענין והדבר חין בהם ליהוי שגזרה גזרת כי גר יהיה זרעך : **וירד** שם מלמד שלא ירד להשקע אלא לגור שם כי יעקב

פירושי הגדה

מדה כי אם נחש נשדוק אותם א"ל כי יספגנו מושיען ב"ש
 כי נחש ה' נשפט • ונחמד להרוג אותם אי אפשר כי מושיעם
 שופט נחרבו כל נשר ח"ן להתחכם למושיעם אלא להמעיטם
 נמים להשליך כל הילוד היאורה והוא כבר נשבע שלא יביא
 מנוול לעולם ולא יכלה אותנו נמים • והקב"ה נשבע שלא יביא
 מנוול לעולם אהל לא נשבע ששכינכם נמים שלא ישיעם
 נמים וזהו שחמר יארו עתה דעתה כי גדולה מכל האלים
 כי נדבר אחר זרו עליהם כמו שחמדם חנקולם נפיתגמא
 דחשיבו מזרחי למידן יה שרף ניה דייניון הם השליכו נביהם
 ביאור הוא השליכו נים • והאומות הם כל היום מתחכמים
 עלינו החחרונים יותר מהראשונים והקב"ה מצילנו מידם עשו
 חמר שוטה היה קין שחת את הנל אחיו כרי שירש כל העולם
 ולא היה יודע כי אחיו אדם יולד שח תחת הנל כי הרגו אחיו
 אהל אני יקרנו מי אהל אני ואחר כך ואחרת את יעקב אחי
 ואישי הכל • פרעה חמר שוטה היה עשו ולא היה יודע כי
 יעקב יולד ננים קודם שימות אחיו וירשו אותו אהל אני אמית'
 קטנים הם נן הוא והמיתן אותו • המן מה חמר שוטה היה
 פרעה ולא היה יודע שהכניו יפרו וירגו ויהיו נקראים על שם
 ישראל אהל אני חמדי כולם מעבר ועד זקן טף ונשים • גוג
 חמר שוטה היה המן לא היה יודע כי אלהים יפר עבתו אהל
 אני לחם עם אלהים שחמדי יחייבו מלכי חרף ורוזנים נוכדו
 יחד עליה ועל משיחו • והאל יחנך שחק עליהם ולועב
 שנאמר יושב נמים ישחק ה' לעבדו • וכן נפרעה ניטל
 עבתם הם חמרו פן ירנה והכחוש אומר אל חמרי פן ירנה
 אהל כן ירנה וכאשר יענו אותו כן ירנה כי העיניו הוא גורם
 הרגו לא כמו שפירש הרש"ע ז"ל כן ירנה הימים אשר נח
 עונה אהל ירנה יותר מהימים שלא עונה להפך עבת פרעה
 הלא מראה שנת לו שיהי פנוי מעבודה פוך לא פרו רגו
 כשאר השננים כי לא נמנו אהל מן חרש ומעלה ולא עלה
 מניינים כ"א שנים ועשרים חלף וזאת השננים שלא נמנו אהל
 מן עשרים ומעלה עלה מניינים לחמשים וששים ושננים חלף
 הרי שהעניו גרם הרגו מרחמי האל להפך עבתו :

ויענובו כמו שנאמר וישמו עליו שרי מים למען ענומו
 כסבלותם וגו' כי הנוגשים הרודים בהם היו
 משכימים אותם בעלות השחר שלא יתענו עב נשוחים
 להמעטם וזה היה ענין שלומית בה דברי שהנוגס הוציא בעלה
 והוא נכנס אחריו והיא תשננה הוא בעל ובעל אותה ונתענב'
 מאותו מקלל שסקלוהו ישראל :

ויתנו עלינו עבודה קשה כמו שנאמר ויעבדו מצרים את
 בני ישראל כעבד • וחרגומו נקושי עבודה שהיא
 מפרכת הגוף נחמר ונלכנים ונכל עבודה נדה אה כל
 עבודה אשר ענדו בהם כפרך כדי שיכחשו גופם ויתמעט
 לחושים ולא ירגעו ויתמעטו • ואחר שדרשנו זה הפסוק החלנו
 לדרוש הפסוק האחר והוא ונועק • ויש מפרשים כפרך מלשון
 פרכת מחכה שהיו מפרשין אותם מגשתייהם וכן גבי ענד
 לא ירנה כפרך לעיניך להפרש מלשון ויש מפרשים רבותינו הוא
 לשון קושי כמו שאומרים פריך רח אחיו וכיוצא ב' הקשה •
ונצעק חל ה' אלהי אבותינו וישמע את ח' קולנו וירח את
 עניינו ואת עמלנו ואת לחכנו • זהו לשון הפסוק
 ואנו דורשין פרוק אחר פרוק למצוא לה סמך כפסוקי התורה
 שהקוראים במקרא ניכורים בדרו דכריהם בכל מה שאמרו •
ונצעק חל ה' אלהי אבותינו כמו שנאמר וימת מלך מצרים
 ויתנחו בני ישראל מן העבודה וגו' כי הם מקוים
 מחי ימות המלך החדש אשר התחכם עלינו חולי יקום מלך
 אחר ויקל מעלינו ובשראו שאחר מות המלך לא הוקל מעליהם
 ואם הראשון הקל האחרון הכביד אז לא נקו הרגה ולא מצאו
 תקנה אלא להתפלל אל אלהי אבותיהם להשיעם :

וישמע

אבינו כשירד למצרי לא היה דעמו להשקע שם זרעו כי כבר
 הנטיחו האל יחנך אחי אחר עמך מצרימה ואנכי אעלך גם
 ענה ונס בגזירת בני הכתרים נאמר ואחרי כן יבאו ברכוש
 גדול וכל ירידתו שם עם נמו לא היתה אלא מפני הרעב והיו
 חושנים כשיעבור הרעב לשון אלו חרף כנען וכן אמרו לגור
 באלו כי כנר הרעב חרף כנען ועמה ישבו גל ענדך בחרף
 גושן שהיא קרובה אל חרף כנען וזה היו אומרים המתודים
 על הביבויים שנכלל הטובה שעשה לישראל הוא שנאלו לגור
 ולחזור ונשתקעו שם בחרף גושן ויאחזו בה ויפרו וירגו מאד
 מה שלא עלתה בלכם אלא מחמד אל כל היום עליהם והיו
 שאמרו נמחי מעט שהאנשים מועטים היו כמו שנאמר נשבעי'
 נפש ירדו אבותיך מצרימה ועמה עמך ה' אלהיך ככוכבי השמי'
 לרוג :

וירדו לגוי גדול מלמד שהיו ישראל מצויינין שם עם גדול
 שלא היו נגרים הנפרדים אחד כאן ואחד כאן אהל
 היו גוי אחד בחרף מצויין ומפואר וניכר נהוד והדר כמו בני
 ביון היקרים המצויינים נמילת וכיפת ותגלחת כן היו ישראל
 מצויינין שם עם נפני עכמו מפואר וניכר נהוד והדר לא
 נגרים וכבר אמרו ז"ל נמכת יומא שמימיהן של ישראל לא
 פירשה ישיבה מן ירדו למצרים וזהו כהן ישיבה שנאמר לך
 ואספח את זקני ישראל והיו מתחפשים לאצרים אבינו שהיה
 נקרא אצרים העברי וכן הם היו נקראים עברים שנאמר ה'
 אלהי העברים נקרא עלינו ולא שמו את שמו ולא שמו את
 לשונם כמו שאמרו חכמים נדרשם בזכות שלשה דברים נגלו
 ישראל מעברים נקרא עלינו ולא שמו את שמו ולא
 פרצו בעריות אחת היתה בנייהם שלומית בה דברי והיתה
 חנוסה ופרסמה הכחוש ח"ן לך כיון יותר גדול מזה וזהו
 שאמר ויהי שם לגוי גדול שהיא אומה מיוחדת :

גדול ועכום כמו שנאמר ונני ישראל פרו וישרכו וירגו
 ויעבמו בממד מאד ותמלא חרף אותם זה מבואר
 והוא גלוי שזה היה חסד גדול שהאנשים באים לגור ורגו זה
 הרגו המושל :

רב כמו שנאמר רבנה ככמה השדה נתתיך ותרגי ותגדלי
 ותחזאי בעדי עדיים שדים נכחו ושעריך כמה ואת
 ערום ועריה • הנביא יחזקאל הפליג בזה לנאר מה שאמרה
 התורה וירגו ויעבמו שהיה נכחית הרינו כמו עשב השדה
 וכמו שהיו עבומים נכח היו רנים כמספר :

וירש אותנו המצרים ויענונו ויתנו עלינו עבודה קשה •
 אחר שדרשנו הפסוק הראשון באלו לדרוש זה
 הפסוק השני כדי לספר צליל הפסח רניו הטובות שעשה לנו
 ה' כמו שהיו מספרים מניחי הניכור להרבות מודות ונכחי
 לאל על כל הטובות האלו • ואמר וירש אותנו המצרים כמו
 שנאמר והיה כי תקראנה מלחמה וגוסף • וגו' והפסוק שנאמר
 נפרשת זאת חקת התורה הוא וירדו אבותינו מצרים ונס
 נמצרים ימים רבים וירשו לנו המצרים ולאבותינו והפסוק
 הנאמר במקרא ניכורים וירשו אותנו המצרים והפרשינו כן
 וירשו לנו זמן וירשו אותנו בי וירשו לנו ר"ל כי הגיעה רעהם
 אלינו בגופותינו אשר עברה עלינו רעהם חמיר כבער וענונו
 אהל וירשו ר"ל כי שפנונו רעים מכלי הגעת רעה לגופותינו
 אלא שאמרו שאנחנו נעבמו ברעים והחזיקונו רעים על כן
 חמר כמו שנאמר הנה נתחכמה לו פן ירנה וזהו כי תקראנה
 מלחמה וגוסף גם הוא על אנחנו ונלחם בנו ועלה מן חרף
 בלומר הס רעים ובריבים אנו להתחכם שלא יחזיקונו נרעתם
 כשיבואו עלינו חיינו ויהיו הם נעזרם להלחם בנו
 והתחכמות היה הוא להתחכם למושיען כי אנתנו יודעים
 שיש למושיען מדה לרון מדה כנגד מדה לכן בריבין אנו
 להתחכם ח"ן מעט אותם שלא ידן אותנו מושיען מדה כנגד

עליו רעה הנאמר על אחאב אחר דברי מיכיהו בן ימנה שראה
השם וכנת השמים נמימינו ומשמאלו ועוד הכתוב אומר ולא
יתן המשחית לבא אל נתיבם לנגוף הרי שהמשחית היה נוגף
במזכרים לא הקב"ה בכבודו וכעצמו ועוד היאך אפשר
שהקב"ה יהיה ספקלעון להשחית במזכרים שהיה אומה רעה
וזוויה והיה ראוי שמלאך אכזרי ישלח בס לא שימותו דרך
כבוד ע"י הקב"ה ולאחן אלה הדברים כדרך להקדים מה
שפירשו לנו חכמים בלא הסמרים ככר אמרו חז"ל במסכת
נרכות כי כל העולם כולו הוא מלא מויקין מקיפין בני אדם
והש"י חינו נותן להם רשות להשחית והוא יפול מדרך אף ורבה
מימיך ח"ך לא יגש וכן אמרו נילמדנו פר' ואלה המשפטים
כי הקב"ה מוסר למי שהוא רובה לשמרו מלאכים ועושין לו
דבר וא"מ מהם מכריו לפניו תנו כבוד לכלמו של הקב"ה וא"ר
יהודה נר' שלם בר' לוי ח"ן לך בית רובע נחללו של עולם שאין
נו השעת קצין מויקין והיאך עשוין ח"ר לוי פורמח נפניהם
בגון חמורים של טחונין וכשעונות גורמין הפורמח נגלה
והאדם נשעה וכשהמלאך הכורז שלום האדם שומק מיד גיווק
שנא' ומקרב משחת נפשו וחימו למימים למהים לא נאמ' לא
לממימים לאוחן מלאכי חבלה שהוא נמסר להם ומנין שמלאך
כורז לפניו שנא' חס יש עליו מלאך מליך אחר מני ח"ך חס יש
מן אחס אף מויקין מלאך כורז עליו לפניו להגיד לאדם יושר
אותה שעה ויחוננו ויאמר פדעהו מרדת שחת מבאחי כפר
ואמרו נגמ' פ' הכונס כיון שנימנה רשות למשחית לחבל טוב
חינו מנחין בין כדק' לרשע שנאמ' ואחס לא הכחו איש מפחת
ביתו עד נקר' וכיון שמתחשב זה מדברי רז"ל נאמר בהימר
אלו הספיקות כי הקב"ה נתן רשות לאלו המשחיתים לחבל לא
ע"י מלאך לא על ידי שרף ולא על ידי שליח כי לא היו חשונים
שישחיתום מלאכי עליון אלא אלו המויקין והוא ועברתי נאחך
מזכרים זאת היא גזירתו שגזרתי עליהם כך רחמ' רשות לאלו
המויקין שהם מקיימין דינו באויביו לא הן בית דינו של הקב"ה
בגזירתו שגזר עליהם כך ואלו הן הממימים הגזכרים ככמו
וחימו לממימים והמלאך המלך לישראל שהוא אומר מבאחי
כפר הוא ההתעסקות נמכות הכפסח ונתינת הדם על המסקוף
ועל שתי המזוזות והוא וראיתי את הדם חינו שיהיה הדם לכד
חון שהרי כתוב והיה הדם לכס לאוח ולא לאחרים לאוח
וראיתי את הדם הוא המלאך המליך להגיד לשרכס כי אחס
עסוקים נמכות ובוה אני פודה אחכס מיד המויקין כענין
שנא' פדעהו מרדת שחת ופסחתי עליכס פירשו מבכילת ח"ר
יאשיה ל מקרי ופסחתי לא ופסעתי ובהר"ל מקומו משמש
חכמים בח"ת במקום עי"ן כמו שניאר הרמב"ן ז"ל נאדר
ולא שמו' וזאת הפסיעה היא שיהיה ישראל בין שני מזכרים
זה מזה וזה מזה באלו גזרת האל מדלג מקום למקום ולשון
ופסחתי הוא כנגד הגזירה כי כל אלה הדברים המייחסים
לא ית' הם כנגד גזירתו וי"מ ופסחתי עליכס הוא לשון מנוח'
מענין פסח שאינו יכול לילך ואינו נראה זה שאס ופסחתי
יתפרש לשון מנוחה והוא רמז ל הגזירה ח"כ כשחננה הגזירה
עליהם השחיתים לא העיקר כמו שדרשו ז"ל ל מקרי ופסחתי
לא ופסעתי והכלל כי הגזירה היתה ששאלה לו המויקין שנימנה
וככבודו והמכה היתה בגזירתו ששאלה לו המויקין שנימנה
להם רשות נעשית הגזירה ושמירת ישראל מפני התעסקותם
במכות באומה שעה שעברה מעליהם הגזירה דרך דילוג
בחילוק ח"ת ופסחתי דע"ן ופסעתי כענין אשע' כך כע"ן
לשון דילוג ולא נקרא הקרבן פסח כמו שכתוב וזה פסח הוא
לה' אשר פסח על צמי' בני ישראל במזכרים נגפשו את מזכרים
ואת נתינו כבול הנוגף הוא המכיל כי דלגה הגזירה מנימ'
מזכרים אחר לבית מזכרים שני והישראל בנייהם נכזב :

וישמע ה' את קולנו כמו שנאמר וישמע אליהם את נאחמ'
ויזכור אליהם את נתינו את הנרחה את יבחק את נאחמ'
יעקב כי לא היו הם ראויים לכך לולא זכות האבות כמו שפי'
יחזקאל ואמר ואומר אליהם איש את שקוצי עיניו השליכו
ונגולו מזכרים אל טמאמו וימרו כי ולא חנו שמוע לי איש
שקוצי עיניו לא השליכו ואת נגולו מזכרים לא עזבו ואומר
לשפוך חממי עליהם לבלות אפי נהם בתוך ארץ מזכרים ואעש
למען שמי לבלתי החל לעיני הגוים אשר המה בחובכ אשר
נודעתי אליהם לעיניהם להוכיחם מארץ מזכרים וזהו שנאמר
ויזכור אליהם את הנרחה את יבחק את נאחמ' :

וירא את עוגיינו זו פרישות דרך ארץ זה השמיים כמו
שנאמר ואיש חין בארץ לבא עלינו כדרך כל הארץ
וזהו לשון עוגיינו שהוא ענוי גדול בשפרשין האיש והאשה
ממכות עונתם וכמו שדרשו במסכת יומא חס מענה את נתינו
מתשמיש וזהו כמו שנא' וירא אלהי את בני ישראל שהם דברי'
שנאמר שאין רוחה אותם אלא החל למרוד שהוא יודע מה
נמתחנה וזהו וירע אליהם :

ואת עמלנו אלו הננים כי אדם לעמל יולד כמו שנאמר
כל הכן הילוד היוורה משליכוהו וכל הנת מחיון :

ואת לחבנו זה הדחק כמו שנאמר וגם ראיתי את הפלח
אשר מזכרים לוחצים אותם אלו הם הנוגשים הרודים
בהם להכניד עליהם העבודה ומכחי כחס ואחר שדרשו זה
הפסוק נדרוש הכתוב הנה אחריו לסמוך כל פרק לפסוקי
החורה :

ויוציאנו ה' אלינו ממזכרים ניד חוקה ונודע נטייה
וכמורא גדול ובחוחות ובמזמרים :

ויוציאנו ה' אלינו ממזכרים לא ע"י מלאך ולא ע"י שרף
ולא על ידי שליח אלהי הקב"ה בכבודו וכעצמו
שנאמר ועברתי נאחך מזכרי' נלילה הוא והביתי כל כבוד נאחך
מזכרים מאדם ועד בהמה ובכל אלהי' מזכרים אעשה שפטים
אני' ועברתי נאחך מזכרים אני ולא מלאך והביתי כל כבוד
אני ולא שרף ובכל אלהי' מזכרים אעשה שפטים אני ולא שליח
אני' אני הוא ולא אחר ולא לשון ההגדה ויש לשאול מה
שהרי כתיב בפרש' הקח שאמרו ישראל למך אדום וישלח מלאך
ויציאנו ממזכרים ויש מפרשים כי זה המלאך שאמרו ישראל
למך אדום הוא מרע"ה כי הנביא נקרא מלאך כמו שכתוב
ויבא חגי מלאך ה' וי"מ כי זה המלאך הוא הנראה למשה
בסנה והוא מיכאל ולא נח להוכיחם אלא להודיעם כי האל
יתנדד ויביאם ממזכרים בכבודו ועצמו והגדה לא דיברה
אלא שהמכות לא היו ע"י מלאך והוא שדרשו ועברתי נאחך
מזכרים להנחות כמו שנאמר כי נלילה הוא אני יוצא בתוך
מזכרים ומת כל כבוד נאחך מזכרים ודרשו שזאת היציאה
וההעברה לא תהיה ע"י מלאך ורקדקו כן לפי שהפרשה כולה
היא מדברת בלשון משה והיה ראוי שיאמר ועברה' נאחך
מזכרים והכה כל כבוד על כן ידרשו כי ועברתי אני בעצמי
לא ע"י מלאך שאוח מחמי במצות כענין שנא' נדוד ובסנחריב
וקפתי כל כבוד אני ולא שרף כלומר כי גם המכה תהיה ע"י
הקב"ה לא במלך שעושה נקמה באויביו על ידי ספקלעון שלו
שהם השרפים שהם כתב אש שורפת באויביו כענין שנאמר
באלהי' כתב אש מן השמים ומחבל אותם ואת ממישו ונכל
אפי מזכרים אעשה שפטים לא ע"י שליח השלוח מאתו וכתב
לכל המעשים הנעשים בלחך והוא המלאך הגדול שנקרא
מטטרון כי שליח בלשון יון מטטרון אני ה' אני הוא ולא
אחר רש"י ז"ל פירש שהוא בעצמו עשה המכה והרמב"ן ז"ל
פ' שהוא אחד ואין אזה עמו למחות על ידו ויש לשאול מה
שהיה הכתוב אומר וה' הכה כל כבוד נאחך מזכרים ואמרו
ז"ל כל מקום שנאמר וה' הוא ונית דינו ואנ' לכוין וק' דיבר

פירוש הגדה

וביר חזקה זו הדבר כמו שנאמר הנה יד ה' הויה נמקך אשר כשדה בסוסים נחמורים נגמלים צנקה וכבאן דבר כנר מאר למדנו כי מה שכחנו במקרה נכורים ציד חוק היא הנזכרת נמכרים שהיא הדבר :

ובזרוע נטויה זו החרב שנאמר וחרנו שלופה בידו נטויה על ירושלים למדנו כי נטויה נאמר על החרב אבל לא מנינו נמכות מצרים שנזכר בהם חרב ונראה שהוא נזכר במה שאמר הפקעה פן יפגענו בדבר או נחרב והיו רוכבים לומר פן יפגע אלה מפני כבוד המלכות אמרו ויפגעו אם כן מנינו נמכות מצרים שהפחידם להניח עליהם חרב :

ובמורה גדול זה גלוי שכינה כמו שנא' או הניסה להים לנא לקחת לו גוי מקרבנו נמסות נאחוו' ונמופתי' ונמלחמה וכי חזקה ובזרוע נטויה ונמוראים גדולים ככל אשר עשה ה' אלהים נמכרים לעיניך הנה פירשו מורה לשון רחיה ואינו משורשו כ"א משרש ירחא אבל הנקלום הוא מהתנס ככל מקום מורה חזונה לשון רחיה כי לא המלות שהם עלולות מחלפתו פ"א הפעל ללמ"ד הפעל וענין גלוי שכינה הוא ראיית המלאך כמו שנאמר וה' הולך לפניהם יומם הרי נמגלית להם שכינה ואמרו נב"ר א"ר חלנו ונס את הגוי אשר יענדו דן אנכי גם את המכריים גם ארבע מלכות דן אנכי בשמי אומיות ר' אלעזר נסר ר' יוסי הנטיח הקנ"ה שיגאל את בניו כשיעשו שוכנה בע"ז אומיות א"ר יודן מלכות לקחת לו גוי וכו' עד ונמורתי' גדולים בע"ז אומיות וא"ת ע"ה אומיו' הן גוי ראשון אינו מן המנין ופירש זה כי נס המפורש נגאלו שהוא ע"ז אומיות כי כ"י עשה י"ה חמש עשרה י"ה כ"א וכ"ה הם מ"ו והסם כולו נכלל כ"ו עם מ"ו הרי ע"כ :

ובאותות זה המסע כמו שנאמר והם המטה הזה המקה בידך אשר תעשה כמו שנאמר והם האותות ונמסכת אבות אמרו כי זה המטה נברא בין השמש' כי לא נברא בשבת ימי בראשית וגם אחר שש ימי בראשית לא נברא שאין כל חדש חמת השמש א"כ לא נברא אלא בין השמשות שהוא בין ששת ימי בראשית ובין אחר שש ימי בראשית והיתה בראשית נפלאה שבו נעשו האותיות שהוא של סנפיריגון שהוא מין קשה וננקע הכלע מפניו והיו חקוקות בו המכות דכ"ך עד"ש נאח"כ ויהי גם שעשה בו משה כל האותות ושיהפך לנחש ונסים גדולים נעשו בו :

ובמופתים זה הדם כמו שנא' ונחמי מופתי' נשמי' ונארץ דם ולא ותמרות עשן הנה הכתוב אומר כי מכלל המופתים הוא הדם והמכה הראשונה היתה שנהפך היאור לדם ואחר שדרשנו זה הפסוק ונדרשה לא נזכרו כל המכות אנו דורשין בזה דבר אחר :

דבר אחר ביד חזקה שמים ובזרוע נטויה שמים ונמורה גדול שמים ונאחוח שמים ונמופתיים שמים :

אלו עשר מכות שהניח הקנ"ה על המכריים נמכרים ושלו הם דכפרדע ננים ערוב דבר שחין בדר ארנה חשך מכת בכורות ריה"ו היה נתון בהן סימנין דכ"ך עד"ש נאח"כ כך היה דרכו של ריה"ו לתת סימנים כדי שלא יטעו התלמידים ונמסכת מנחות נפרק שמי הלחם נענין שמי הלחם ולחם הפנים נמדה אורך ורוחב ונבונה הקדנות היה נתון סימנים זד"ר י"ו ונתן נמכת מצרים סימנים לומר כי זה הוא הסדור המדוקדק הנזכר בתורה לא כמו שנזכר בספר תלים במומר ע"ה דם ערוב כפרדע ארנה נר דבר בכורות ונמומר ק"ד חשך דם כפרדע ערוב ננים בדר ארנה בכורות על כן נא רי"ה ועשה בהם סימנים שהוא המסודר בתורה שזה הסדר הוא הראוי כמו שאמרו בילמירו בטקסין של מלכים הניח הקנ"ה עליהם את המכות מלך נשר ודם כשמריעה מורדת עליו משלח עליה לגיינו' ומקיפין אות' פונר אחת היס וכן נמכרי'

הפך מימיהם לדם לא חזרו מליה עליהם מקלעי' להפחידם מקול הכוזה נמכרים כפרדעים א"ר יוסי בר חנינא קשה היה להם קרקורין של כפרדעים נמעייהם מהשפעתם וזהו על דבר הכפרדעים דבור ממש לא חזרו בהם יורה בהם חכים נמכרים ננים שנאמר והיה הכנס באדם ובנמה היו נכנסין בגופן של מצרים בחכים לא חזרו בהם מניח עליה' הכרכרין נמכרים הערוב לא חזרו מניח עליהם דרמסיות כלומר מילות הורגים בהם נמכרים דבר הרג מקניהם לא חזרו זורק בהם נפט נמכרים שחין פי' רבוינו ז"ל הכרפתים כי הנפט הוא נפט והשחין הוא מסריח וזה הפירוש אינו נכון אמר הוא כי עטרין ונפט ממתחין אבל פירוש זה למדנו אותו כי ראינו ספינה אחת של נוכרים הקיפוס דגיחות של ישמעאלים והיתה מלחמה גדולה זיניהם עד שלא נשאר לגוי הספינה כלי מלחמה ולקחו כדי חמאה של סחורה שהיו נספינה והרמיחו אותם וזרקו עליהם ונעשה נשרם ארבענוע' וזכרו להם וזהו זרק עליהם נפט רומח ונעשה שחין לא חזרו משליך עליהם אנני בליסטראו' נמכרים נרד לא חזרו מגרה נהסאונכלוסין הרנה נמכרים ארנה לא חזרו אוסון בניה האסורן נמכרים חשך לא חזרו הרג גדולים שנהם נמכרים בכורים שנאמר וה' הכה כל כבוד על כן נא ר' יאודה לתת נהם סימנים שזה הוא בטקסין של מלכים ולהודיע לנו כי כל מכות שהניח הקנ"ה נמכרים הוא עמיד להניח על עכו"ם שנאמר כאשר שמע למכרים יהיה לשמע בר אה"א כל מקום שכתוב בור מלא כבוד המדינה הכתוב מדבר נכל מקום שנאמר בר חסר נמכות הרשעה הכתוב מדבר שהיא מכה לישראל מי שפרע מן הראשונים יפרע מן האחרים ונמכרי' נדם ונעכו"ם ונחמי מופתים נשמי' ונארץ דם ולא ותמרות עשן השמש היפך לבחש' קול שאון מעיר קול מהיכל נמכרי' עפר כל הארץ ננים נעכו"ם ונהפכו נחליה זפת ועפרה לנפרת נמכרים דבר ונעכו"ם ונשפטי אוחו בדר ונדם נמכרי' שחין ונעכו"ם המק נשרו והוא עומד על רגליו וענין תמקנה נחוריהם ולאונותיהם נמכרים נדר ונעכו"ם וגם שוטף ואנני אלגני' נמכרים ארנה ונעכו"ם בן אדם אמור לכפור כל בנף וכלל חיה נמכרים חשך ונעכו"ם ונטה עליה קו תהו ואנני זהו נמכרים נגף ונעכו"ם שמה נסיכי כפון כולם וכל בידונים א"ר מאיר אומר וירדו ראמים עמם וירדו רומים עמם נמכרים פרע מחליהם ולא נמס נעכו"ם מן שר שלהם מחלה ואח"כ מהם שנאמר והיה ניום ההוא יפקוד ה' על כנא המרום נמרום ועל מלכי האדמה בחדמה ע"כ בילמדנו ולפי זה נתן נהם סימנין ר"י שהוא הסידור הנאות שהיה בטקסין של מלכים ושיניאם הקנ"ה נעכו"ם עוד הועילו ר"י שחולק אותן לשלשה חלקים דכ"ך עד"ש נאח"כ בינין היוי' שלשה נדי אהק שהיו נארץ דם כפרדע ננים והאקן היה כחו בלשה' ושלשה על ידי הקנ"ה שהם עד"ש שהיה נהם הפלאה ולא נהן יד פלח ולא הן אלא להקנ"ה ונבנם נהן שחין שהיה ע"י שלשתן פלח הכתש שהוא מהארץ ע"י אהרן וזרקו משה באור שהיה שולכו באור והקנ"ה שהפלאה שלו היה בישראל ושלשה ע"י משה שהיה שולט באור והם בא"ח והאחרונה מכת בכורות שהיתה בה הפלאה ולא נמסר לא להקנ"ה והנה המכות היו שלשה ע"י אהק דם כפרדע ננים ושלשה ע"י משה בדר ארנה חשך ושלשה ע"י הקנ"ה ערוב ננים בדר ארנה הפלאה ערוב שנאמר והפליתי ניום ההוא את ארץ נגוש אשר עמי עומד עליה לנלתי היום גם ערוב למען חרע כ"י אנה' נקרב הארץ דבר והפלאה ה' בין מקנה ישראל ובין מקנה מצרים ולא ימות מכל לבני ישראל דבר מכת בכורות וכל בני ישראל

ונסוף לו הפסוקים ויבאנו וְהַמְקוֹם הַזֶּה וַיִּמַן לָנוּ אֵת הָאָרֶץ
הַזֹּאת וְנֹ"ו. ועמה הנה הנחתי את ראשית פרי האדמה אשר
נחתה לי ה' על כן אנו מסיימין בשנה כמה מעלות טובות
למקום עלינו קודם שהבאנו נדביר זה של חלנה או אשכול זה
של ענבים והקנ"ה מתרבה לו נחתנה קטנה בואת פדעון
לכל הטובות שעשה עמנו קודם שהבאנו הפרי הזה וזה מרחמי
שמים המרוצים ואמרנו כי הרבה טובות יש למקום עלינו עד
שנבאנו ל בית המקדש להביל לנו זה הפרי והטובה הראשונה
היא ההובאה ממזרים והיה די לנו בזה הטובה וכפלה עלינו
לראות נקמה בשונאינו לעשות בהם שפטים והיה די לנו וכפלה
עלינו כי עשה שפטים בלתיים שהיו נוטים בהם והיה די לנו
לנו בזה ועוד כפלה עלינו שהדת נכוריהם והיה די לנו בזה
ועוד כפלה לנו שנתן לנו את ממונם והם שתי טובות בדרך
הרכחה וגם ירשת והיה די לנו בזה וכפלה לנו שקרע לנו את
הים ועשה לנו שניל נחמו. והיה די לנו בזה וכפלה לנו
שלא נתלכלכנו נטיש והעבירנו בחוכו בחרבה וכמו שאמר
ישעיה מוליכם נהומוח וכוס נמדבר כהמה נבקעה מרד
רוח ה' מניחנו וכן אמר המשורר ע"ה ויער נים סוף ויחרב
ויולכס בתהומות כמדבר ודי לנו בזה וכפלה לנו שזיקע
כרינו בתוכו שתי טובות האויב כולל נמים ואנחנו הולכים
ננחת בתוך הים והיה די לנו בזה וכפלה לנו שספק ברכנו
נמדבר ארבעים שנה כמו שאמר זה ארבעים שנה ה' חלהך
עמך לא חסרת דבר והיה די לנו בזה אפי' אכלנו עשבים
וכפלה לנו שהאבילנו את המן שנאמר המאכילך מן במדבר
אשר לא ידעון חנוחך והיה די לנו בזה וכפלה לנו שנתן לנו
את השבת כמ"ט חז"ל מתנה טובה יש לי נביא גנוי ואני נותנה
לכם ראו כי ה' נתן לכם השבת שיש לנו מנוחה שביעית מש"כ
לכל המלאכים וכמו נראה לנו זה שנברכו במן שירד לחם משנה
כיום הששי וקדשו במן שלא ירד ט' והיה די לנו בזה וכפלה
לנו שקרבנו לפני ה' סיני מחני ישראל עם מחני המלאכים ופסקה
ממנו הוזהר שהטיל הנחש בחוה כשנא עליה ממה שכתו הנחש
השיאני קרי ב' השיאני נשיאן וישראל שעמדו על הר סיני אחר
שהתקדשו גם וגלה עליהם הקנ"ה פסקה והמתן שנתלכס
בזאת פנים ויראת חטא כמו שכתו כי לנעבור נסות אהבס
בא חללים ונעבור חטא ירחמו על פניכם לללתי מחטאו
מבאן אמרו נברייחא דאנות על עז פנים לא עמדו אבותיו על
הר סיני וזהו שאמרו בפרק מכות הליכה כשנא נחש על חוה
הטיל בה וזהמא ישראל שעמדו על הר סיני פסק' וזהמתן וזה
עדיין הם כוהמתן והיה די לנו בזה וכפלה לנו שנתן לנו את
החורה שהיא כלי חמדה שנו נברא העולם והוא שאמרו במס'
אבות חניכין ישראל שנקראו בניס למקום כשפסקה מהם
הוזהמא וחניכין ישרא שנתן להם כלי חמדה שנו נברא העולם
מה שלא עשה כן לבדקים הראשונים חנוך מתושלח שם ועבר
והאבות והיה די לנו בזה וכפלה לנו שהכניסנו בדרך ישראל
שהוא מקום השכינה והיה די לנו בזה וכפלה לנו שגנה לנו
בית המקדש כי גלוי וידוע לפניו כי אדם אין בדיק בארץ אשר
יעשה טוב ולא יחסא וברך כפרה והקנ"ה נחשלוס כל הטוב'
בנה לנו בית המקדש ואם כן הרבה טובות יש למקום עלינו
כפולות ומכופלות מביאת מזבחים עד שגנה לנו בית הנחירה
לכפר על כל עונותינו וזהו השלמנו לרדוש מארמי אוכר אבי
לספר ביבאת מזבחים :

רבן גמליאל היה אומר כל מי שלא אמר שלשה דברים הללו
נפסח לך יבא י"ח וכלו פסח מכה ומרור וזה
המשנה היא בפ' ע"פ והיה אומר רבן גמליאל כי בכל סודר
ההגדה הוא לומר שלשה דברים לו ואם לא אמרם לא יבא י"ח
והגדת אעפ"י שנשאלת מה נשתנה נזכרו שלשה הללו אינו אלא
לענין השגוי שיש בין זה הלילה לשאר הלילות אבל לתת עיקר
הטעם

לא יחך כלל לשנון למאדם ועד נהמ' למען מדעון אשר יפלא
ה' בין מזבחים ובין ישראל והעשירית ע"י כולן לשחין פיה
הכנען לאהרן זריקה לאויר למשה הפיכתו לשחין שיש בו
הפלאה להקנ"ה וזה רמז ל' יהודה נחלקו חלה המכות לרבך
עד"ש נחמ"כ :

רבי יוסי הגלילי אומר מנין חתה אומר שלקו המזבחים
במזבחים עשר מכות ועל הים לקו חמשים מכות
במזבחים מהו אומר ויאמרו החרטמים ל פרעה אבנע להים
היא ועל הים מהו אומר וירא את היר הנדולה אשר עשה
ה' במזבחים וכו' כמה לקו באבנע עשר מכות אמור מעתה
במזבחים לקו עשר מכות ועל הים לקו חמשים מכות עד כאן
לשון ההגדה ופירושה ר"י הגלילי דקדק כ"ח מכות מזבחים
שלא היו אלא באבנע אחת ממה שאמרו החרטומים אבנע
חללים היא ובאות אבנע היו עשר מכות ח"כ נים שנאמר יד
ונדיר יש חמש אבנעות ח"כ היו חמש פעמים עשר מכות שהם
חמשים אבל נמשנה אבות שנינו מכות הניח הקנ"ה
על המזבחים במזבחי ועשרה על הים ומקרא מפורש הוא שהיו
הרבה מכות נים שנאמר בשמואל חלה הם החללים האדירים
המכים את מזבחים בכל מכה נמדבר זהו מדברים סוף
ומכילתא אמרו שהם כנגד עשר נפולות שנפרשת שירה וכן
היא באבות דרבי נתן ח' רמה נים ג' ירה נים ג' טנעו
נים סוף ד' תהומוח יכסיומו ה' ירדו נמצולות ו' תרעץ
אויב ו' תהרוס קמך ח' יאכלמו כהש ט' כסמוס י'
בללו כעופרת ונא רבי יוסי הגלילי ודקדק כי מלשון אבנע
שנאמר במזבחים ויד הנאמר נים יש לומר כי כל מכה מהים
היחה מחומות :

רבי חליעזר אומר מנין שכל מכה ומכה שהניח הקנ"ה
על המזבחים במזבחים היתה של ארבע מכות שנאמר
ישלח נס חרון אפו עננה וזעם וכרה משלחת מלאכי רעים
עננה אחת זעם שמים כרה שלש משלחת מלאכי רעים ארבע
אמור מעתה במזבחי לקו ארבע מכות ועל הים לקו חמשים
מכות ר' יעקב הודה לר"י הגלילי שנים לקו חמשה פעמים
יותר ממה שלקו במזבחים כמסופת יד עם אבנע והוסיף כי
ב' מכה היתה של אבנע לפי שכל הרבנים הם מזבחים מד'
יסודות וכל ולימד כי כל היסודות כולם לקו ובמכה אחת לקו
ארבעה יסודות והרי במזבחים מכות ד' פעמים ונים שהיו
מחומות הם מחמשים מכות והפסוק הזה נאמר במלים על
מכות מזבחים כמזמור ע"ה :

רבי עקיבא אומר מנין שכל מכה ומכה שהניח הקנ"ה
על המזבחים במזבחים היתה של חמש מכות שנאמר
ישלח נס חרון אפו עננה וזעם כרה משלחת מלאכי רעים
חרון אפו אחת עננה שמים וזעם שלש וכרה ארבע משלחת
מלאכי רעים חמש אמור מעתה במזבחים לקו חמשים מכות
ועל הים לקו חמשים וחמשים ר' עקיבא הוסיף על ר' יעקב
כי עשה חרון אפו אחת ור"א לא עשה פרט אלא כלל לכל
המכות והם חמש מכות כי גם היסוד החמישי הוא הנלבל
השמית היסודות התייבס חמשים ולדברי רבי עקיבא יהיו
במזבחים חמשים מכות ועל הים מחמשים וחמשים מכות
וכשנברך כל ההשנונות לר' יוסי הגלילי חמשים מכות ולר"א
מחמשים מכות ולרבי עקיבא מחמשים וחמשים מכות יהיו חמש
מאות מכות כמנין ד' כ"ך עד"ש נחמ"כ וזוין שם יותר אלא אחד
וזאורו אחד כי כל הפרטים עולים לכלל אחד :

במה מעלות טובות למקום עלינו ונ"ו לפי שאמר שאלה
הנן מה נשתנה הלילה הזה הוברכנו להתחיל בנרות
ולומר ענדים היינו נשתנה במזבחים והוברכנו לסיים בשבת
ולדודו פרשת מקרא בנורים והיא מארמי אוכר אני עד סוף
הפרשה ודרשנו אחת עד ויבאנו ה' ממזבחים ביד חזקה ונ"ו

פירוש הגדה

הטעם בזה לא יבא י"ח אם לא אמרם כבוד :

פסח שהיו אבותינו אוכלין בזמן שנית המקדש קיים על שום מה על שום שפסח הקב"ה על בני וכו' רבן גמלי' שאמר שלשה דברים לא חינו רבן גמלי' הזקן שהיה בזמן הבית כמו ש נמשכת שנת הלל ושמעון גמלי' ושמעון נהגו גשיאותן בזמן הבית מאה שנה וזה היה בן בנו וזה היה אחר החרבן כמו שרצה בפ' כל פתני ונפ' כל אלו מומין ונפ' נחמה דינמות ועל זה אמר אבה' חלפתא לרבן גמליאל האחרון וכו' ר"ג הזקן חני אביך שהיה עומד על גבי מעלה בהר הבית וזמן ר"ג זה הרב הבית ורבן יוחנן בן זבאי של מאבספייאנום שלא יפסיק בגשיות משלשלת זה של רבן גמלי' כנזכר בפ' הנוקין וכו' וזוהי ב"ה רבן גמליאל ראה הכית בניינו ונימיו היו עושין פסח כמו שזכר בראשון מסנהדרין וכן אמר ר' כדוק בפ' כיצד צולין שאמר לטבי ענדו בא וצלה לנו את הפסח על האסכלא גר' כדוק ספיפר זה המעשה ראה החרבן כמו שזכר בפרק הנוקין - חבל מטנה זו נשנית אחר החרבן על כן פסח שהיו אוכלין אבותינו בזמן שנית המקדש קיים על שום מה על שום שפסח הקב"ה פי' שפסח שפסעמנית המכרי זה לנית המכרי האחר והכיל בית הישראל שהיה בנייהם וזהו שאמר שפסח על בני גני ישראל בנובא את מכרי' ואת בניו הכיל כי הפסח הוא המכיל של דברי האומר כי פירוש פסחיה היא מנוחה מלשון עור ופסח שחינו יכול לילך ואם הימה לו מנוחה לזה הגונף נבחי בני ישראל היה גונף אותם אבל הענין הוא כמו שפירש ז"ל אל מקרי ופסחתי אלף ופסעתי וכנר כחנתי זה למעלה *

מצה זו שאנו אוכלין על שום מה על שום שלא הפסיק צבקים של אבותינו להחמיק עד שנגלה עליהם ממ"ה הקב"ה וגלם מיד שנה' ויאלפו את הנבכ אשר הוכיחו ממכרי' ענות מכות כי לא חנה' כי גורשו המכרים ולא יכלו להתמהמה וגם צידה לא עשו להם כי אם יכלו להתמהמה היו מחמיצין צבקים כי לא הוזהרו על אכילת חמץ עדיין ולא נצטוו על אכילת מצה חלה על אכילת הפסח שנאמר כלי חט ומכות על מרורים יאכלו הוציא שלל יכלו להחמיק צבקים שנאמר וחמץ מכרים על העם למהר לשלחם מן הארץ על כן הוזהרו מחכילת חמץ ומחמיצו באכילת מצה בכל זמן בליל ראשון מן המורה שנאמר בערב תאכלו מצות :

מרור זה שאנו אוכלין על שום מה על שום שמררו המכרי' את חיי אבותינו במכרים וכו' מצות מרור לא הימה חלה עם אכילת הפסח זכר לומר את חיייהם כעבודה קשה וזמן שאין שם פסח אין שם מצוה מן התורה לאכול חלה מרובין ושלשה דברים אלו חייב אדם לאומרם שהם שלש מצו' כלי חט ומכות על מרורים יאכלוהו :

ככל דור ודור חייב אדם לראות את עבמו כאלו הוא יבא ממכרים שנה' והגדת לנך כיום הוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי נכחתי ממכרי' ואת ההלכה נאמרה בנמי' אחר המשנה של ר"ג לומר כי הוא זה מצות ההגדה חייב אדם לומר לא את אבותינו מל' הקב"ה חלה חף אבותנו אל עמיה שנאמר וזאתו הוכיח משל למען הכיף אותנו אל הארץ אשר גשנע לאבותינו וכבר אמרנו אל התינוק השואל מה נשתה ולא לא את אבותינו ממכרי' הרי אנו וננינו וננינו כנינו משועבדי' חיינו לפרעה במכרים :

לפיכך אנו חייבין להודות להלל לשבח לפאר לרומם להדר לעלה ולקלם למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הימים האלו הוכיחו מענדות לחירות ומיגון לשמחה ומאכל ל"ט ומאפלה לאור גדול ונאמר לפניו הללויה : זהו לשון המשנה אחר משנת ר"ג וז"ש מתחיל בגנות ומסיים בשבח שאין ראוי לנו שיהיה כפוי טובה להקב"ה שעשה כל הימים האלה

ולא נודה לו הטובה לפיכך אנו חייבין להודות להלל וכו' ויש כאן שמנה מיני הודאו' כנגד ארבעה נסים שעשה לנו הוכיחו מענדות לחירות אחר ומיגון לשמחה שני ומאכל ל"ט שלישי ומאפלה לאור גדול רביעי וכמו שטובות האל היו כפולות עלינו כן ראוי שגודה הודאות כפולות על אלו הניסים שמנה הודאות על ארבעה נסים - וי"ח שאין ראוי לומר לקלם שהוא לשון בזיון וכן אמר רב עמרם גאון ז"ל לפי שכתוב לעב וקלם חבל רבותינו ז"ל הם משתמשין בלשון שנה צמדת קדמו שהם אחר נוגנים כי ישראל היו מקלסין להקב"ה חלה ואחר המלאכים ואחר הנשים שנאמר נחך-עלמות מופפות : וכן בכל המקומות מוכיזין על קלסין להקב"ה והוא מלשון והוא במלכים ימקלם לשון שנה וכן לא היית צנוה לקלם אמתן לשון שנה וכן לע"ז שעובדין אותה דרגיה אומרים חניי ניה קוליס כי כן היו קוראין אותה עונדיה לשון שנה ואנחנו מכנין אותה לגנאי ומקוליס כלומר הפך קוליס כי בלשון רז"ל מר לשון חמורה והפך אמרו נכורות בפ' עד כמה מזנן תרנא באטמת צמר מיחא פי' שהיה מוכר הלך אסור נחמורת הלך המיתא שהוא הלך מותר וכן בפ' ג"ה נבילה נמר דשחטה כלן לשון חמורה וחלוף וכן מר קוליס הפך שנה : אם כן נכון לומר לקלם לשון שנה ואין לחוש שיהיה לשון לעב וקלם יוגיד עליו רעו שאר המלות שהם לשון שנה : ואלה ההודאות כולנו אנו חייבין בהם למי שעשה לאבותינו ולנו כ"ח לא נאילו הם חיינו משועבדים לפרעה ולנאים אחריו עד היום ומה הם הניסים האלו הוכיחו מענדות לחירות וזהו הפרש ובין שיכחו מענדות לחירות יבאנו מיגון לשמחה כי מי שיש רעות אחרים עליו הוא בניגון ואם יב' לחירו' יבא לשמחה וכמו שאמרנו בראשון מע"ז כי עבדים עבדים יבא אתם לדרור היו אוכלין ושותים ושמיים ועטותיהם בראשיהם וכן יבאנו מאכל ל"ט כי עבד הו' יתך באכל ובשתו לחירות וכן יבאנו מאכל ל"ט טובו סתמו מנייך דנך מחיף וסבוק הוא נמגילת אסתר מיגון לשמחה ומאכל ל"ט וכן מי שסוף עבד הוא ממשש כהרי' באשר ימשש העור בא'לה ובכחמו לחירות הוא יבא לאור : ומה שאמר לאור גדול ולא אמר בהם כי אותו אור חינו אור זה שגם העבדי' משתמשין בו לא אור הכבוד כמו שאל' כי השך יכסה ארץ וערפל לחמים ועלך יורה ה' וכבודו עלך יראה על כן נאמר לפניו הללויה הוא הסכה היותר מעולה שנספר תלים שיש בו שנה וזכר שם הא' יתבך כמו שאמרנו באחרון מפסח' וזאת הפתיחה היא בעין נרבה לקריאת ההלל :

הללויה הללו עבדי ה' : אמרו בנמי' הלל זה מי אמרו ר' יוסי או' לעזר בני ארמיה וישראל אמרוהו נשעה שעבדו על הים וחלוקין עליו חכריו לומר דוד אמרו ונראין דכריו מדכריהם אפטר ישראל שחטו את פסחיהם ונטלו את לולניהם ולא אמרו שירה וזעפ"י שנכתב בספר תלים כנר אמרו בנמי' דכתת בי עי' עשרה זקנים אמרו דוד שהוא חיבר כל שירו' שעולם עם ספרו ועשרה זקנים והימן והימות וספק וג' הוא ארון האורתי ומלכי' כדק ומשה והימן ויהותן וספק וג' בני קרח כלם משושים : וכן הוא בספר תלים - וי"ח כי אד' הר אמר מוזמר שיר ליום השבת וסך הוא - נאמר קהלת אבל נאמר דסנהדרין אמרו כי ה' הקהתי' וזמר אמרו אד' הר לפי שנאמר גלמי ראו עיניך שהיה גולם צעת היכירה ומשם למדו שלשון ארמי היה מדבר לפי שאמר ולי מה יקרו רעין אל' חרגום : והלל זה קראוהו נאמר ברכות הלל מצרקה שקורין אותו על גאולת מכרים וזמרו עליו הקורא אותו בכל יום כמו שקוראין נימים שבמין את ההלל הוא מחקך ומנדק שחינו אל כמכתב כיון שאין קורא אותו על ג' אכל על פסוקי דזמרה אמר שהקורא הלל בכל יום מונטח לו שהוא כן הע"ה והוא מהמומרי' שהם חלה לרוד עד סוף הספר שהיו חכיון לרוד שהם

שהקב"ה יושב כרומו שלעולם ומחלק מזון לכל בריה ואריב"ל
 הני כ"ו כל"ח כנגד כ"ו דורי' שבר' בעולמו ולא נתן להם תמור'
 וזן אוחס נחסדו ואמרו מאחר דאיכא הלל חנן מ"ט אמרינן
 האי הלילא מפני שיט כו חמשה דברי' הללו יביאח מצרים
 וקריעת ים סוף ומתן תורה ותחיית המתים ושעבוד מלכות
 יביאח מצרים דכתיב נבאת ישראל ממצרים וקריעת ים סוף
 דכתיב הים ראה וינס מתן תורה דכתיב הרים רקדו כאלים
 תחיית המתים דכתיב אהלהך לפני ה' נארכות החיים שעבוד
 מלכות דכתיב לא לנו ה' לא לנו איכא דאמרי לא לנו ה' לא
 לנו ואת מלחמת נוג ומנוג ר' נחמן בר' יצחק אמר מפני שיט כו
 מליט' נפשים של כדיקים מגיהנם שנאמר אנה ה' מלטה נפשי
 אבי"ר :

שהוא חוסס בהם כמו שפוחה בהם כמו שאמרו על המזמור
 הראשון שפתח בו נאשרי האיש וחסס בו אשרי כל חוסי בו .
 כי למה תגשו גוים אינו ראש מזמור וכן אלה המזמורים פתיחתן
 ותחילתן שהרי הראשון מהלה לדוד וחוסס מהלת ה' ידבר פי
 לא שלפי שהוא חוסס ויברך כל בשר שס קדשו אהנו אומרים
 כי אהנו גם כן נברך יה מעתה ועד עולם שהוא פסוק בזה
 ההלל כדי לחתום הללויה לשלש בו הללויה הללו נפשי וכל
 שאר המזמורים פוחסים בהללויה וחוממים בהללויה ע"כ אמרו
 כי כל הקורא בכל יום הלל זה של פסוקי דזמרה שהוא כן
 העולם הנא והלל הגדול לא תקנוהו אלא על גס גדול כגון
 ירידת גשמים אחר עבירה לפי שיט בו נוחן להם לכל בשר וכן
 על כום חמישי למוספת הודאה וזרכה וקרא הלל הגדול לפי

תו של בע

והשלמתי זה המאמר אשר קראתיו מאמר חמץ עם פרוש ההגדה אשר קראתיה הפיקומין אני שמעון נכה"ר צמח ולה"ה
 נהיום נחכי חדש הששי משנת שמיני שנה משנותי והיתה ההשלמה יום שלישי בעשרה ימים לחדש "אני" לדורי" ודורי" לי משנת
 ה' חפץ למען צדקיו יגדיל תורה וידעיה ונחא אחריה לחיים ולשלום לנו ולכל ישראל חננים שנת יפיעת מנני חדש הוציץ
 חן נשמתו חן על כן ברך אלהים לעולם . ברך הוא וברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים אבי"ר :

תפארת ישראל בסד אגרת תפארת ישראל

היו מונים השנה לימים כלנה היה בננו עליהם שיאמרו כך וכך
 ימים יש לנו מהשנה וחלקו אותה לשנים עשר חלקים וקראו
 כל חלק חדש לא שיט בו חידוש של כלום כי לפעמי' ינא מחלת
 חדש בתחלת חדש הלכנה פעם נחמכעו פעם נסופו ולפי
 ששנת השמש הוא יתמ' מ"ב חדשי הלכנה על כן אוחו חוספת
 חלקוהו ל"ב חדשים ויעשו חדש שלשים יום וחדש שלשים וא'
 גם הישמעלי' לפי שראו שנשנת החמה היא מהחדשה הלכנה
 י"ב פעמים עשו שנחם מ"ב חדשים ולפי' ששנת החמה היא
 ימירה על י"ב חדשי הלכנה על כן היא נחמכעת שנחם שיפור
 אוחו מוספת ומשנה חן פסחם מקץ לחורף ומחורף לקיץ .
 ומשלמות חודתנו הקדושה היה לחקן מועדותינו על דרך שני
 המלכים יחד שיהיו חדשנו חדשי הלכנה ושנתינו שנות החמה
 בלי שום שנוי וחלוקה וזה מחייב להיות שנתינו פעם משנים
 עשר חדשי הלכנה פעם משלש עשר' וזוה החקן יבואו לעולם
 מועדותינו כהלכתם לפי חשבונו מהלך השמש ולפי חשבונו מהלך
 הירח ולפי שזה הוא ענין מפורד הרכה לחקן כין שני המלכ' .
 ואין נאשר האומות אומה הולכת על דרך זו על כן נקראת
 חכמה זו חכמתנו וכמו שאמרו חז"ל כי היא חכמתם וביניהם
 לעיני העמים וזו חכמתן וזו חכמתן וזו חכמתן וזו חכמתן וזו חכמתן
 לפי שאמרו להם לישראל נקבלה מהנביאים ומלמדים אותנו
 לראויים כבוד וזהכנע וזאת היא חכמתם של בני ישכר שנת'
 ומנני ישכר יודעי' בניה לעמים לרעת מה יעשה ישרא ואמרו
 ויאמר המלך לחכמים יודעי' העמים מאן יודעי' העמים רננן
 שיודעים לעבר' שנים ולקבוע' חדשים ואחת מהשנועות
 שהשניע הקב"ה לישראל היא שלא יגלו סוד העיבור לא"ה .
 ולפי שאמרו חז"ל שכל מי שידע לחשב תקופות ומזלות ואינו
 מחשב עליו הכתיב אומר ואת פועל ה' לא הכיטו ואת מעשה
 ה' לא ראו על כן אני כותב בכלן דברי' קלים למכוא דברי'
 חפץ כמה שאנו בריכין לענין תורתנו נגלות החיל הזה . וגם
 אני יודע כי יש בחשבון תקופות ומזלות עניינים שאינם מלוייה

די
 כי נתקן מועדותינו תלויים כמה מצות חמורות
 שיש בהן כרת בעשיית פסח ואבילת חמץ וענוי
 ויה"כ ושאר מצות ידועות לכל אדם . והקונס
 הוא חלוי כמהלך שני המזרות הגדולים שהם
 השמש והירח כי הם הפועלים הגדולי' בזה העולם כאשר הוא
 נגלה מעניני' לכל אדם חכם ושאינו חכם . ואמנם היות חקן
 מועדותינו חלוי בשניהם יחד . נענין השמש הוא מנואד שהרי
 הקפידה תורה שיהיה חן המצות בחדש האניני וחן השנועות
 בעת הקב"ה וחן הסוכות בעת האסיף וכל אלה העמים הם
 חלויים במהלך השמש חין לירח רועם בכל זה ע"כ הישמעלי'ם
 שאין משגיחין במועדוהים למהלך השמש הם משתנים בכל
 עתות השנה כאשר הוא דיוע ממנהג' וגם אהנו בריכין למהלך
 הירח לפי שהתורה הקפידה שיהיה חן המצות נט"ו יום לחדש
 הלכנה וכן חן הסוכות ויום הזכרון נאחד לחדש ויה"כ בעשור
 ועל כן הנוצרים שאין משגיחין למהלך הירח מועדותיהם יבואו
 פעם בחלף החדש פעם נחמכעו פעם נסופו וזלמי נקבתם
 שהם רודפים אחריו בהם כאשר הוא נודע ממנהגם . ואחר
 שחקן מועדותינו הוא חלוי במהלך שני המזרות על כן אהנו
 בריכין לדעת מהלכס כדי שיבואו מועדותינו בעת הקבוצ
 להם מן החורב כפי מהלך השמש ומהלך הירח יחד . וידוע
 כשאין לשמש חדש כ"א שנה לפי שאין לשמש רועם מדי
 חדש נהדאו כ"א ימדי שנה נשנה שהם חוזרים העמים בשנה
 זו כאשר היו בשנה שעבר' קור וחוס וקץ וחורף על כן נקרא'
 שנה שהיא שונה לנא כאשר בתחילה . וליירח חין לו שנה כ"א
 חדש לפי שבכל חדש הוא משנה ענינו מחוספת תורה לא חסרון
 ומחסרון תורה לא חוספת ועל זה נקרא חדש לפי שהאור הוא
 מהחדש בו בזה העולם מדי חדש נחדש . וידוע הוא כי בשנת
 השמש יש שנים עשר חדשי הירח וחוספת ימים ולפי שראו
 הנוצרים ששמים עשרה פעמים היא מהחדשה הלכנה בשנה
 חלקו השנה לשנים עשר חדש כדי שיקל מעליהם מניינים כי לא

תפארת ישראל

זלל ספק בכל שלש שנים יחסר לנו יום אחד כי נעשה ר"ק
 היום ולא יהיה דנוק הירח עם השמש עד למחר על כן
 הוכרנו להוסיף על חדשה של לזנה שני שלישי שעה בשלש
 שנים פשוטות יהיו ע"כ שלשיות שהם כ"ד שעות שהם יום או
 על כן אמרנו כי חדשה של לזנה הוא כ"ט יום וחצי ושני שלישי
 שעה וחלו הכתובים על זה החשבון יחסר לנו בכל שלשים
 שנה פשוטות יום אחד על כן הוכרנו להוסיף על החדש
 חלק אחד מט"ו נשעה שקולה בשנה פשוטה שעה פחות חומש
 בשלשים שנה פשוטות שלשים שעות פחות שלשים חומשים
 שהם שש שעות שלימות והם כ"ד שעות שהם יום אחד על כן
 אמרנו שהחדש הוא ב"ט יום וחצי ושני שלישי שעה וחלק אחד
 מט"ו נשעה עד באו הדיע פלפול נשלמו י"ב היוני והכתיב
 הראשונים שהיו עושים החדש פחות מזה החלק שהוא חלק
 מט"ו נשעה והיו מחפיקין בעצמו מכ"ט יום וחצי ושני
 שלישי שעה אבל עדיין הוא טועה בחשבון כי לו החפיקנו
 גזל זה החשבון יחסר לנו בכל י"ף ושמוני חודשים שהם הששים
 שנים פשוטות שנה אחת וכ"ד פעמים חלק ושמונים חודשים
 בנדב"ב"ד שעות שיש ביום עולים עשרים וחמשה חלק ומשע
 מאות ועשרים מולדות שהם מאה ועשרה מחזורות ושנים
 חודשים לפי מנין חמשים וחמשה ושלישים מולדות לכל מחזור
 ב' כן הוא עולה כל מחזור של י"ט שנים כמו שאני עמיד לנאר
 בעזרת העוזר יתנדב וכזמנו זה שאנו מחשבין יחד ממחמי
 ושנים מחזורות יתרחק המולד מהחדש קרוב לשני ימים וחצי
 על כן לנו כריכין להוסיף על החדש חלק אחד מחלק ושמונים
 נשעה ויהיה החדש כ"ט יום וחצי יום ושני שלישי שעה וחלק
 אחד מט"ו נשעה וחלק אחד מלף ושמונים נשעה וזהו טעם
 חלוקתנו לנשעה לחלק ושמונים חלקים כי לולי זה מחין היה
 להם להרבות בחלקים והלא כל חמשי חומות זאת חיים
 מחלקים חלקים לא לנשעה לפי שיכולים לחלקו להרבה חלקים
 למחצית לשליש ולרביע ולחמש ולששים ולעשירית ולשנים
 עשר ולחמשה עשר ולעשרים ולששים ודי גזה חלוקות
 ואעפ"י שאחך ושמונים ג"כ הוא מתחלק לכל חלה החלקים
 וליושר כי הוא מתחלק למחצה לשליש ולרביע ולחמשים
 ולששים ולשמינית ולחשעיה ולעשירית ולחמשה עשר ולשנים
 עשר ולעשרים ושבעה ועשרים וששה ושלישים ולארבעים ול'
 וחמשי' ולששים' ולששים' ושנים' ולמאה' ולמאה' ועשר'
 ולמאה' וחמשה' ושלישים' ולמאה' ושנים' ולמאה' ושש' עשרה'
 ולמאה' ושנים' וששים' ולמאה' וששים' ולמאה' ושנים' ולמאה' ושנים'
 כן הוא האמת אבל למלכתנו בחקון המועדו' אין לנו כריכין
 לכל אלה החלוקות ולמה חלקו השעה ללף ושמונים חלקים אבל
 הטע' גזה הוא לשי שהחדש הוא מכ"ט יום וחצי יום ושני שלישי
 שעה וחלק אחד מט"ו נשעה וחלק אחד מלף ושמונים נשעה
 השעה לחלק ושמונים יהיו שני שלישי שעה חס"ך חלקים כי
 שלישי חלק ושמונים הוא ס"ם ושני פעמים ס"ם הם חס"ך
 וכשהוספו על זה חלק אחד מט"ו נשעה ע"כ חלקים ב' ע"ו
 פעמים ע"ב עולים חלק ושמונים יהיו חס"כ וכשהוספו על
 זה חלק אחד מחלק חס"כ נשעה יהיה החדש של לזנה כ"ט יום
 וחצי יום וחמשה חלקים מחלק ופ' נשעה הסיון כ"ט יום
 וחצי יום וזה הוא מקובל אבלנו מבית חרוננו דוד ע"ה כיו
 שאמר רבן גמליאל הלא מודעו כך מקובלי מבית אבי אבא
 אין חדשה של לזנה פחות מכ"ט יום וחצי יום ושני שלישי שעה
 ושלושה ושנים חלקים וחלו לא היה החשבון הזה מכיון היה
 משהגה ראש חרשנו מזמנו ועד היום ולפי שראינו שהחדש
 הם נחיים כסדרן על פי חשבון זה ידענו נאמתי הוא החשבון
 האמתי ודבר אלהינו יקום לעולם ונשרנו מה טוב חלקנו
 ודע' כי יש מחמתי זאת המלכה החרוני' שיעמיקו
 נחמתי' ודבר אלהינו יקום לעולם ומכאן טעם לראשונים גחשנים
 וכשקביעו

במכות החורה חלל לדעת מאורעות העולם ולא יספק זה
 אחר מבעלי תורה שהרי אמרו אין לך כל עשב ועשב מלמטה
 שאין בו מול נרקיע מכה אותו ואומר לו גדל הדא הוא דכתיב
 קידעת חוקות שמים חם השים מטטרו נארך שוטר וכן אמרו
 בשחוקפת טנה נופלת כדכד' ו' וידעת דברים אלו הם
 חכמה מזוהרה ג"כ לא שאינה שלימה היום וגם לאנשי המור'
 אין כורך אליה כי אין רשם למזלות נבעל החורה וכבר אמרו
 ז"ל ומחוחות השמים אל תחמו כי יחמו הגוים מהמה גוים
 יחמו ישראל לא יחמו ואמרו אין איבטרונין ממקיימין ניהורי'
 אבל מה שחננו כריכין למורנו הוא לדעת חקון המועדות
 התלוי נקדשי הירח ובשנת החמה וקראתי שם לזאת האגרת
 תפארת ישראל ל' לפי שהיא פתחם קודם והדרם לעני העמים
 באשר גזבר בתורה השלימה כמו שכתבתי ופתחתי נה שערם
 להקל למשינ' :

השער הראשון במהלך הירח לבד

דע כי בגלל הירח היא למטה מכל הגלגלים ואין סוד הירח
 מעבמו חלל מאור השמש וכשהוא תחת השמש הוא
 חסוך אבלנו ומאור כגוד השמש זהו מתרחק ממנו מעט
 מעט וכל אשר יתרחק ממנו הוא מוסיף אורה עד שהוא
 מתרחק ממנו חצי הגלגל זהו כנגד זה הן הוא מאיר החצי
 שהוא נראה לשני ונראה אותו כולו מאיר ואחר כן הוא מוסיף
 להתקרב אל השמש ופחות האורה מעט מעט עד שהוא פוגע
 בו פעם אחת אז יחסר אורה ומעת הדנקו בו גרשונה עד
 הדנקו בו בשני יש חדש אחד ודע כי יש לר' חנועות
 שונות כי חמשה חנועות יש לירח זה מ'כד רכזו הגלגלים שהם
 נוסחים אותו ע"כ בן אנו רוחים אותו פעם גדול פעם קטן
 פעם רחוק מנקודת ראשינו פעם קרוב פעם מהיר פעם
 מאחר אעפ"י שגורמו נגלגלו היא טה' לעולם ובבר אמרו
 חז"ל שעמית נח בחרובה פעמי' נח נקברה והנחו דקיה לזה
 ממאמר רבמב עשה ירח למועדים שמש ידע מצאו' ואמרו
 שם שמש ידע מבווא ירח לא ידע מבווא והיא ראוה חמיתית
 ואין עמיד לפרט זה בעזרת העוזר יתנדב' ולענין מה שאנחנו
 בו אין קטנו כריכין לכל זה בו החדש של לזנה אשר ארחה
 מחקין מועדותינו עליו הוא מוסך הירח החמשה שהוא טה'
 לעולם לא יחסר ולא יעדיף והוא על חנועת גלגל קטן שהירח
 מקובו והגלגל ההוא מקובו נגלגל הגושא אותו ומלכה הוא
 שזה לעולם וכשהגלגל הזה הקטן שקורין אותו גלגל הירק
 הוא כנגד השמש אז הוא מוכר וחלחל החדש יהיה הירח
 תחת השמש ממש או גוטה ממנו שיעור חצי קוטר אותו גלגל
 קטן

אמנם במה הוא חדשה של לזנה כבר חקרו בו הקדמונים
 דור אחר דור כי זאת החכמה ח"ל לעמוד בה נדור
 אחד וכריכין החרוני' לסמוך על פשרי הראשונים נמה
 שמעדי' להם שהם ראו מכב הגלגלים על אותו דרך שהניחו
 כספריהם וכשהם מערבים מה שמוציאים הם למה שמכחו
 הראשונים אז יתנדר אליהם מה שלא נגלה לראשונים כי הם
 הראשונים ביוני חשונם למה שגרה להם ואולי טעו נדבר
 מועט בלפי מותם ניהיהם ב' לפי גודל הגלגל וקוטר הכלים
 שהם משחמטים בהם דבר מועט בלמי מורגש וברוב הימים
 הוא עולה לחשבון גדול על כן כריכה אומנות זאת בסמוך
 על הקדמונים ועל זה אמרו ז"ל שהראשונים היו מארובים
 ימים עד קרוב לחלק שנים מפני התקופות ולכין חדשה של
 לזנה בלא ספק כדרך זמן גדולי ונניח שאין חדשה של לזנה
 חלל ב"ט יום וחצי לפי שחננו רוחים שהחדשים הם בין כ"ט
 יום לששים יום לא ראינו לעולם חדש פחות מכ"ט ולא יותר
 על שלשים ולא עשירו בן המיד חדש כ"ט יום וחדש שלשים יום

וכשהגיעו למקום הזה לא מצאו שיש בזה החשבון קרוב כ"ח נדבר מועט הרבה והוא שאמרו כי אין הדעה של לבנה מגיע כ"ח לכ"ט יום וחצי יום ושני שלישי שעה וחלק א' מ'טו בשעה וחלק אחד מחלק ק"ח נשעה לא נשתנה להם הענין לא מחלק אחד מחלק פ' לחלק אחד מחלק ק"ח ואף אם יהיה כדבריהם לנו אומרים כי קבלתינו זלזלה באתו מועט שח"א לנח צרוב הימים לשעה אחת כי מה שהוסוף החשבון הזה על חשבוננו בחלוקת השעה לחלק ק"ח הוא כ"ח שהוא חלק מ'ט על וחצי וחצי שביעית בחלק אחד מחלקי השעה בשחלוקה על חלק ק"ח וזה השיעור לנו מוכיפים בכל חרש על חשבון זה ויהיה בכל ל"ט חרשים וחצי חרשים שביעית חרש חלק אחד מחלק ק"ח נשעה ויהיה בכל ל"ט חרשים ושביעית חרש שני חלקים מאותן חלקים וככל תקנ"ד חרשים יהיה י"ד חלקים מאותן חלקים וכשני אלפים ומר"ב מחזורות ושנה פשוטה אחת יהיה שעה אחת ואחר שאינו מגיע מוספת זה אלא לדבר מועט הקבלה האמיתית לא השגיחה לזה התוספת וחלקה השעה למספר קרוב לזה שהוא מספר מקבל רוב החלוקות כמו שביארתי ואין לנו צרכין להרבות חלקים וחלקי חלקים כי היה הדעה של לבנה לפי חלקה זו כ"ט י"ב חמ"ג חלקים קרוב משני שלישי חלק מחלקי חלק ק"ח לשעה והיה הדבר כנד לבין החשבון בחלקי חלקים על כן להקל מעלינו כל אלה הערורים נחלקה השעה לחלק פ' חלקים ולאחר שיעור מועט הנוסף לפי חשבון המדקדקים האחרונים לא חשבונו כי אינו מוזק כלל למה שאנו צרכין לו לרוב מיעוטו והיה מוליד ערובו בחשבונות והיה הפסד מרובה על השבח ואין דרוי לשלמות התורה להניח ענינים מביאים לידי ערוב:

ואחר שידעת זה יש לך לדעת כי החללת המולדות הוא נהר"ד וממנו עשינו יסוד ואתה צריך לדעת מה ראינו לעשות ממנו יסוד ומולד איזה חרש מאיזו שנה הוא כנר ידענו כי בחמשה ועשרים גזול נברא העולם כי כן קבלו חז"ל והקבלום זאת אמיתית היא שהרי כשהחשב משנתנו למספר לפי חשבון המקובל אלינו מהיכירה מצדנו כי מולד שנה שנוצר נה חרש"ר היה יום ששי נשבת אחר חרבע עשרה שעות והסימן ו"ד ואותו יום היה ר"ח בלא ספק והאש השנה והעולם נברא המחיל להנראות יום ח' ואם יום ששי היה חרש"ר יום ח' יהיה כ"ה בחלול על כן אמרו ז"ל כי נכ"ה בחלול נברא העולם ומה שתקנו בחפלומינו לומר נר"ה זה היום החלת מעשיך הוא לפי שהח"ד שהוא עיקר היצירה ניום ר"ה נברא ולפי שהמולד היה בחללת שעה שלישית מהיום על כן נגמרה כורת האדם בשעה שלישית מהיום וכמו שאמרו ז"ל שעה ראשונה קצץ עפרו שניה גנלו שלישית רקמו והרקום הוא ציור האנרי ותכונתם ולפי שצורת האדם הייתה הכורה הנכונה שבצורות החמונות על כן כל הכורות נבראו בחסרון הלבנה וצורת האדם נחלת חיוזה וכיון שהעולם נברא ככ"ה בחלול וא"ח להניח אותן ימים וגם אין לנו להתחיל חשבונותינו לא בחללת החדש ולא אפטר לעשות החלת חשבונותינו מר"ח חלול על כן הקדמנו חשבונותינו מתשרי שלפני אותו חלול שהוא שנה אחת קודם יצירת האדם ואם מולד אדם היה יום ששי אחר י"ד שעות א"כ מולד תשרי של שנה שעברה יהיה נהר"ד כי בשחלק ד"ח חמ"ט שהוא מותר שנים עשר חרש מן וי"ד ישאר נהר"ד על כן אנו מונין כל חשבונותינו ממולד נהר"ד ואם הוא מולד תהו כי לא היה ולא נברא ומכל אותה שנה לא נבראו כ"ח ה' ימים אחרונים של חלול ולפי שיום אחד נשעה חשבון שנה מנינו כל אותה שנה ועשינו יסוד מניינו נהר"ד:

ואחר ההקדמה זו אחל תת לך דרכים להוציא מולדות והנה יש לך לדעת כי השנועש בו ז' ימים והיום יש בו כ"ד שעות מערב עד ערב והשעה יש בה חלק ושמונים

חלקים והחדש יש בו כ"ט יום וי"ג שעות ומש"ג חלקי ושנה פשוטה שהם י"ג חרשים יש בה שני"ד ימים ח' שעות וחמ"ט חלקים ושנה מעוברת שפ"ג יום וכ"ח שעות ותקפ"ט חלקים מחזור של י"ט שנים שיש בו י"ב שנים פשוטות וז' מעוברות שהם מאתיים ול"ה חרש יש בהם ו' אלפים ומשע מאות ול"ט יום וי"ו שעות ומקפ"ה חלקים וכל זה ממקצן מחדשה של לבנה שהוא כ"ט י"ב תשכ"ג ונהוצאות המולדות איך צריך לדעת מנין הימים ויספיק לך לדעת נחיה יום מימי השבוע על יהיה המולד ונחיה שנה מאותו יום ונחיה חלק מהשעה על כן נשיהיה צריך קנוץ ימים השליכס ז' ו' ומה שיאמר צריך אחר שתליכס שביעית אותו יום הוא היום מימי השבוע שיהיה בו המולד ולפ"ז איך צריך לטול בידך מימי החדש כי אם אי"ב תשכ"ג כי כ"ה הם הולכים שביעיות ומותר שנה פשוטה הוא ד"ח חמ"ט כי ש"ג הוא הולך שביעין ומותר שנה מעוברת הכ"ח תקפ"ט ומותר מחזור כ"ו תקפ"ה כשחשליך הכל בשביעיות ואחר שידענו כל זה אם רצית להוציא מולד איזה חרש שתרצה דע המולד הידוע לך ומכאן החחיו א' י"ב תשכ"ג ימים תחת ימים ושעות תחת שעות וחלקים תחת חלקים וחצר הכל ואם יתחנך לך מהחלקים יותר ממחר"ק חלקי עשה מהם שעה והוסיף על השעות והנשאר מהחלקי פחות ממחר"ק קח צריך וכן מעשה נשעות עם השעות ואם יתקנו השעות יותר מכ"ד עשה מהם יום א' והוסיף אותו עם הימים והנשאר פחות מכ"ד קח צריך וכן מעשה נימים עם הימים אם יתחנרו הימים יותר מו' השליכס איך צריך ליהיה והנשאר ז' או פחות מו' אותן קח צריך ונזה מדע נחיה יום מהשבוע יהיה המולד ונחיה שעה מאותו יום ונחיה חלק משעה שלאחריה כי כ"ד הרי יש לך מולד משרי שהוא נמאחים וד' חלקים משעה ששית מיום שני הכ"ב נהר"ד ותרצה לידע מולד מרחשון כמכונן אי"ג חשכ"ג תחת נהר"ד ותחנך ר"ד עם חשכ"ג ויהיה חתק"ז ותחנך י"ב עם ה' ויהי י"ז והוא מספר השעות ותחנך א' עם ב' ויהיה ג' והכ"ג ג"ו חתק"ז חמ"ד כי ביו"ג מהשבוע ב"ו שער ותתק"ז חלקים מהשעה ה"ח יהיה מולד מרחשון ואם תרצה לידע מולד כהליו הנא אחר מרחשון מוסוף אי"ג חשכ"ג על ג"ו חתק"ז ויש לך מולד כסליו וכשחזרת חשכ"ג עם חתק"ז יעלה מהם ח"ק ושמוני' שהם שעה א' נשארתי ש"י וחוסוף השעה הזאת עם השעות ותחנך י"ב עם י"ז ויהיו כ"ט שעות ושעה אחת שהיתה צריך יהיו ל' שעות מקח כ"ד ומעשה מהם יום וישארו שש שעות ותחנך ח' עם ג' וחוסוף עליהם היום שנשאר צריך מחוספת השעות ויהיה ה' תחנך כי מולד כסלו יהיה ניום ה' מהשבת ו' שעות חש"י חלקי הסי' הו"ט שי וכן מעשה לעולם ואם תרצה לדעת ממולד תשרי זה מולד תשרי הנא אחריו והיא שנת פשוט הוסי' ד"ח חמ"ט על מולד תשרי ויבא מולד תשרי אחר והמשל רצינו לידע מולד תשרי אחר נהר"ד הוסיפו ד"ח חמ"ט עליו והנה חמ"ט עם ר"ד הם חלק ופ' והיא שעה ח' לא נשאר חלקים לקחנו שעה א' והוסיפו על ח' של ד"ח חמ"ט ועל ה' של נהר"ד והיה הכל י"ד ותחנך ד"ל של חמ"ט עם כ' של נהר"ד ויהיה הכל ו' והנה מולד תשרי של שנה הנא יהי יום ו' צריך שעות והכ"ו י"ד וכן מעשה לעולם בשנה פשוטה ואם היא שנה מעוברת תחנך נמוקס ד"ח חמ"ט הכ"ח תקפ"ט ויבא לך מולד תשרי של שנה הנאה כי כ"ד הרי לך מולד תשרי של שנת חמשת אלפים וקפ"ב היו תקס"ד והשנה היא מעוברת כי היא שנת י"ד למחזור רע"ז חוסוף עליו ה"ו תקס"ד הכ"ח תקפ"ט ויבא לך מולד תשרי של שנת קפ"ג מעשה כך תקפ"ט עם תקס"ד הם חלק ופ' שהיא שעה ח' עוד ישאר ע"ג חלקים כ"ח עם י"ז עם שעה זאת שתתקצנה מהחלקי הם כ"ד שעות שהם יום ח' עוד ישאר י"ד

תפארת ישראל

נ"ב וכו' שעות שנאשרו בידנו מהחלקים הם נ"ד עשינו מהמ"ח שני ימים נאשרו נ' שעות ונאשרנו הימים והיו י"א יום ושנים שנאשרו בידנו מחיבור השעות הם י"ג נעלך ו' ישארו ו' ויהיה המולד המנוקש יום שני ו' שעות ל"ב חלקים ס' להם ו' ו' ועל דרך זו תעשה לעולם וברך שלא חטע' בלוח שני המחזור שהוא לשנים שלמות שנתו והשנה שאתה רוכה לידע המולד היא השנה אשריה אם פשוטה אם מעוברת כמו שראית בזה הדמיון :

הלוח הראשון לוח ההיקף הגדול

מנין שני העולם ימים שעות חלקים מנין חמלת המחזור

ה' לפים קפ"ח	א	י"ח	חל"ט	רע"ד
ה' לפים ט"ג	ג	י"ד	תקמ"ט	ר"פ
ה' לפים תי"ו	ה	י"ח	תי"ג	רפ"ו
ה' לפים תקל"א	ס	כ"א	תקמ"ט	רכ"ג
ה' לפים תרמ"ד	ג	ס	תחע"ט	דח"ב
ה' לפים תשנ"ח	ה	ד	קכ"ט	ש"ד
ה' לפים תתע"ב	ס	ז	תנ"ט	ט"י
ה' לפים תתקפ"ו	ג	י	תשפ"ט	סי"ו

הלוח השני לוח ההיקף הקטן

ימים שעות חלקים מנין שני המחזור

כ	י"ו	תקצ"ה	י"ט
ה	ט	ק"י	ל"ח
ט	ח	תש"ה	נ"ז
ג	י"ח	ר"ך	ע"ו
ו	י	תתט"ו	כ"ה
ב	ג	ש"ל	קי"ד

שעות . ה' עם ה' עם יום אחד שנתקנן מהשעות הם י"א פסלך ז' וגשאר ד' והנה יהיה מולד חשוי של שנת קפ"ג יום ד' ב"ד שעות וע"ג חלקים משעת ט' וזהו י"ד ע"ג . וכן בשתרכה לידע ממולד ראש מחזור מולד ראש מחזור הבח אחריו פתח נ"ו חקב"ה שהוא מותר ראש מחזור אחד עם מולד ראש המחזור ויכ"א לך מולד המחזור הבח כי כשתחבר נ"ו חקב"ה על מולד נהר"ב יכ"א לך דכ"א חשכ"ט שהוא מולד מחזור שני של כריאת העולם שהיא שנת ג' ליבירה למנין נהר"ד ועל דרך זה תעשה לעולם :

והנה אחר כך לוחות מוכיח מהם נקלות מולד כל חדש שתרכה מהיום ועד השלום ששת אלפים שנה כי אז יחבר העולם כנקלה חל"ט שחא' לפי שני היו עלמא וקר חרוב' וסידרנו נא ד' לוחות הלוח הא' משנת ה' לפים קפ"ח ונקח לוח ההיקף הגדול ויש בו שמה שעות כל שנה משמשת שנת מחזורות שהם קי"ד שנים ויש בו ה' טורים . הטור הא' מנין שני העולם הטור הב' יום השבוע שבו יהיה המולד . הטור הג' זכמה שעות . הטור הד' זכמה חלקים . הטור הה' מנין המחזורות והוא חמלת המחזור שבו הוא המולד והלוח הב' זק' לוח היקף קטן ויש בו ו' שטין וכל שנה מהם משמשת מחזור א' של י"ט שנים ויש בו ד' טורים . הטור הא' יום השבוע שבו יהיה המולד הטור הב' זכמה שעות . הטור הג' זכמה חלקים . הטור הד' מנין שני המחזור . והלוח הב' יש בו י"ט שטין . שני המחזור ויש בו ה' טורים . הטור הא' מנין שני המחזור . הטור הב' יום השבוע שבו יהיה המולד . הטור השלישי זכמה שעות . הטור הד' זכמה חלקים . הטור הה' אם פשוט' אם מעוברת . והלוח הד' יש בו י"ג שטין כנגד י"ג חדשי' שנשנה מעוברת ויש בו ה' טורים . הטור הא' שם החדש למעוברת . הטור הב' שם החדש לפשוטה . הטור השלישי יום השבוע שבו יהיה המולד . הטור הד' זכמה שעות . הטור החמישי זכמה חלקים . ולפי שנה המפתלת אחר שנה זו היא שנת חמשת אלפים קפ"ח והיא י"ג למחזור רע"ג סדרת לוח א' לחלום זה המחזור ויש בו ה' טורים . הטור הא' מנין השנה . הטור הב' יום השבוע שבו יפול מולד חשוי . הטור הג' זכמה שעות הטור הרביעי זכמה חלקים . הטור החמישי כמה שנים ממחזור רע"ג :

ואחר שהודעתי סידור הלוחות אודיעך אופן השימושך בהם . רצית לידע מולד אייר של שנת חמשת אלפים קפ"ג והיא מעוברת שהיא שנת י"ד למחזור רע"ג תקח מלוח שאר' מחזור רע"ג ה' חקב"ד שהוא מולד חשוי של שנת י"ד למחזור וסוסיך עליו ה"ה תתקמ"ד שהוא רמ"ח החדש' לאייר של שנת מעובר' ותחבר מין עם מינו ה' חקב"ד חקב"ד עם תתקמ"ד יש בו יומר על חקב"פ שהוא שנה אחת חכ"ח וישאיר צידך שנה א' ה"ה תתקמ"ד . עוד תחבר י"ו עם ה' ויהיו כ"ח ושנה א' שפיתה צידך מחזור החלקי יהיו כ"ג עוד תחבר ה' עם ה' יהיו ששליך ז' ישארו ג' . והנה יהיה מולד אייר של שנת ה' לפי קפ"ג יום ג' כ"ב שעות חכ"ח חלקי' :

דמיון אחר רבינו לידע מולד אדר שני של שנת ה' לפי ר"ך לקחנו מלוח ההיקף הגדול א' י"א חרל"ט שהוא מולד חשוי של שנת ה' לפים קפ"ח יחסר לנו עד ה' לפים ר"ך ל"ג שנים נקח מלוח ההיקף הקטן נ"ו חקב"ה שהוא מותר ל"ט שנים עוד יחסר לנו לחלום ל"ג שנים י"ג שנים לקחנו מלוח שני המחזור ו' כ"ח חק"ך שהוא מותר חשוי ל"ג שני שלמות . ולפי שהשנה הנכנסת היא שנת י"ד והיא מעוברת לקחנו מלוח החדשים נ"ד חל"ט שהוא לאדר שני והנה יש לנו ד' סימנים א' י"א חרל"ט י"ז חקב"ה י"ג חק"ב כ"א חק"ב ד' חל"ח . ונחבר הכל מין עם מינו ויעלו החלקים לפיכך קב"ג לקחנו מלפייס ומאה וששים שני שעות נאשר ל"ב חלקים ונאשרנו השעות והיו

תפארת ישראל

הלוח השלישי לשנות המזחור

מיון טניסמחור ימים טעות חלקים אס פשוט אס משוב

א	ד	ח	תתע"ו	פשוטה
ב	ט	י"ו	תרע"ב	פשו'
ג	ס	ט"ו	קכ"ח	מעונת
ד	ז	כ"ג	תתרכ"ו	פשו'
ה	כ	ח	תתע	פשו'
ו	ה	ו	שס"ב	מעו'
ז	ה	ט"ו	קנ"ח	פשו'
ח	ד	י"ב	תשמ"ו	מעו'
ט	ח	כ"ח	תקמ"ג	פשו'
י	ו	ו	של"ט	פשו'
יא	ה	ג	תתקנ"ח	מעו'
יב	כ	י"ב	תשכ"ד	פשו'
יג	ז	כ"ח	תקד'	פשו'
יד	ה	י"ט	כ"ט	מעו'
טו	ג	ג	תתק"ה	פשו'
יו	ס	י"ב	תש"ח	פשו'
יז	ו	י	ר"י	מעו'
יח	ג	י"ט	ו	פשו'
יט	כ	י"ו	תקכ"ה	מעו'

הלוח הרביעי לחדשי השנה

משיקרה פשוטה ימים טעות חלקים

חשרי	תשרי	ס	ס	ס
מרחשון	מרחשון	ח	י"ב	תשכ"ג
כסלו	כסלו	ג	ח	תק"ו
טבת	טבת	ד	י"ד	ר"ט
שבט	שבט	ו	כ	תתרי"ב
אדר	אדר	ס	ט"ו	תשכ"ה
ואדר	ניסן	כ	ד	תל"ח
ניסן	אייר	ג	י"ז	קנ"ח
אייר	סיון	ה	ה	תתקמ"ד
סיון	תמוז	ו	י"ח	תרכ"ז
תמוז	אב	ח	ז	ט"ע
אב	אלול	כ	ג	פ"ג
אלול	ס	ד	ח	תתע"ו

לוח שארית מחזור רע"ג

ימים טעות חלקים טניסמחור

ה' שפ"ס	פ"ח	ח	ז	תש"ס	י"ג	למחזור רע"ג
מעו'	פ"ב	ה	י"ו	תקס"ד	י"ד	
פשו'	פ"ג	ד	י"ד	ע"ג	ט"ו	
פשו'	פ"ד	ח	כ"ב	תתקכ"ט	י"ו	
מעו'	פ"ה	ו	ו	תשמ"ה	י"ז	
פשו'	פ"ו	ה	ה	רנ"ב	י"ח	
מעו'	פ"ז	כ	י"ד	נ	י"ט	

ידע איד חוב"א המולדות חזרניח שאס ישלך מולד
חדש ת' תרפ"ה לידע המולד שיהי קודם לו אס לחדש
לח

תפארת ישראל

לחייקק עד קס"ח היקפים שיהיה השינוי ז' ימים בלא שנו' כלל
 ואז יחזור המולדות חלילה וזהו לוח הקס"ח שמינים חרף הוא
 משתנה כל היקף יום א' ושעה אחת עד שהוא משתנה ז' ימים
 בלא שעות ואם המוחר אינו חלילה ז' ימים א"כ יחזור בהר"ד
 במקומו ויחזור כל המולדות חלילה בלשאר בחלילה . והנה דרך
 זה הלוח להודיע כי כל היקף ויחייק מחלף ופ' מולדות אינו
 משתנה חלילה יום אחד ושעה אחת ויחזור הפלקים לנד עד
 שיעלה לשבעה ימים :

ביום מספר הא' על כי לא יחזור לעולם חלקן המולד חלילה
 עד שיעברו כל החלקים שהם מא' עד חמ"פ . ואחר שהכנת
 זה יש לך לדעת כי כשיעברו חלף ופ' מולדות שהם כ' שנה
 פשוטות יחזור החלקים חלילה אבל ישמנו הימים והשעות ויום
 א' ושעה א' כי אחר חלף ופ' מולדות יהיה מולד גור"ד ויחזור
 החלקים וישמנו הימים והשעות יום א' ושעה א' ובשני היקפי'
 מחלף ופ' מולדות ישמנו שני ימים ושתי שעות ויהיה הסימן
 ד' ור"ד ובהיקף הג' יהיה הסימן החר"ד וכן ישמנה מהיקף

חכ"י ט"ו	גכ"ז	ל' הכ"י ח"ס	זכ"י ס'	כ"ט
ד"י כ"ב	וי"ז ק"ה	ח"ו ק"ן	גט"ו קל"ה	ז"ד ק"ן
ז"ב יקס"ה	ב"ב ק"פ	ד"ח קכ"ה	ו"י ר"י	א"ט רכ"ה
ג"ח קכ"מ	ה"ז רנ"ה	ז"ו ר"ע	כ"ה רפ"ה	ד"ד ש"י
ו"ג שס"ו	ח"כ ש"ל	ג"א שמה"ה	ה"ש"ס	ונ"ג שע"ה
אכ"ב ש"ט	גכ"א ח"ק	ה"ך ח"ך	ז"ע חל"ה	ט"ס ח"ן
ד"ז חס"ה	ו"ו ח"פ	אט"ו חכ"ה	ב"ד חק"י	ה"ג חקכ"ה
ז"ב חק"מ	כ"ח חקנ"ה	ד"ח חק"ע	ו"ט חקפ"ה	ח"ה ח"ד
ג"ז חרט"ו	ה"ז חר"ל	ז"ח חרמ"ה	כ"ד חר"ס	ר"ג חרע"ה
ו"ב חר"ך	ח"ח חר"ה	ג"ח חר"ך	דכ"ב חרש"ה	זכ"כ חש"ן
אכ"ח חרש"ס	ג"ך חר"פ	ה"ט חרשכ"ה	ז"ח חר"י	ד"ו חר"חב"ה
ד"ט חר"מ	ט"ו חרמ"ה	ח"ד חר"ע	ג"ב חר"פ"ה	כ"כ חר"ק
ז"ח חרמקט"ו	כ"י חרמק"ל	ט"ט חרמק"מ	ו"ח חרמק"כ	ח"ז חרמקע"ה
ג"ד חרמק"ז	ה"ה חרמ"ה	ז"ד חרמ"ך	כ"ג חרמ"ו	ר"כ חרמ"ן
ו"א חרמ"ה ח"י חרמ"ך				

ואחר שידעת זה יש לך לדעת כי יש בכל היקף גדול מחלו הקיפים הקס"ח יש ע"כ היקפי' כל א' מט' ומולדות כ"ט ופעמ' ע"כ עונת' חלף פ' וכל חלקי זה ההיקף הם הולכים על ט"ו כי ט"ו פעמים א"כ משכ"ג עולים אכ"ג ט"ו והם חלקי ההיקף הראשון הם ט"ו חלקי ההיקף השני הם ל' כי כ' פעמי' אכ"ג ט"ו עולה גכ"ג ל' ובהיקף הג' חלקיו מ"ה וכן יתוסף ט"ו בכל היקף עד מלאה ע"כ היקפי' ויהיה חמ"פ ויחזור ט"ו וכן חלילה . והנה לוח זה ההיקף הקטן שהוא היקף העיוני יש בו ע"כ סימנין כל סימן וסימן מהם הוא מותר ט"ו חדשים עד חוס ע"כ סימנין שהם חלף ופ' מולדות שהוא סימן ההיקף הגדול :

ואחר שידעת זה יש לך לדעת כי בכל אחד מזה ההיקף של חמשה עשר מולדות ואין חולף מהם על חמשה עשר חלף החצות וכל אחד מהם עורך על חמשה עשר ויש מהם אחד ויש מהם שנים עד מלא חמשה עשר . והנה לך לוח חמשה עשר עד כאן מה שנכתב בחזקת וכל על לדבריו :

ח' של בע

פ איזהו מקומן

בינו עמי עשו

פירוש משניות איזהו מקומן ופירוש ברייתא דר' ישמעאל להנאון מורינו הרשב"ן דל :

כי מי שיש לו מסכתא קנועה בכל יום יבא די סוכתא לפי סמרי' בסנהדרין פ' זה נורר בבל א"ר יוחנן בלולה במקרא בלולה נמשנה בלולה בחלמוד ולפי גי' לא רניס יחכמו לקנוע להם מסכתא נעמים ידועים נהגו להשליש שנוחיהם נג' דברים אלו נקריאת פרו' תמיד וחרהיה ברכת כהנים כמו שיעה

בפי' דקידושין א"ר ספרא משמ' דר' יהושע בן חנניא מ"ד וסנהדרין לנניך א חקרי ושנתם לא ושלשתי' לעולם ישלש חרס שנתיו שלש במקרא שלש במשנה שלש בחלמוד ומי ידע כמה חיי לא נכרכה לא לוימי' שרריך כל חרס בכל יום לחמוד משלשם והיה חומר ר"ח ז"ל

פ איזהו מקומן

כ"י היא חייך ואורך ימך ושם שאלו למה לא מנה עמכם שלוח
הקן דכתיב ב' למען יטוב לך והארכת ימי' והשינו כי לא מנה
התנא לא מה שהוא טוב לשמים וטוב לבריות שהוא בדיק טוב
שנא' אמרו בדיק כי טוב ואלוה הקן הוא טוב לשמי' וז'או טוב
לבריות וברש"פ משני' חשיב' ר' יוחנן ו' דברי' הכנסת אורח'
ביקור חולים ועיון תפלה והשכמת בית המדרש והמגדל בנו
לת"ת והקן את חזירו לכך זכות' ואמרו דכלהו שייכי בנ'
ורש"י ז"ל גרם הני כהני שייכין דהכנסת אורח' וביקור חולי'
היינו ג' ה' ועיון תפלה נמי בכלל ג' דכתיב גומל נפשו
איש חסיד ונפשו היינו תפל' דכתיב בני חנה ואשפור את נפשי
לפני ה' והשכמת בית המדרש וגדול בניו לת"ת היינו ת"ת' ודן
את חזירו לכך זכות מתוך שהוא מכריעו לכך זכות ואומר לא
חטא לי בזה חנום הוא או לטובה נחבון יש שלום ביניהן
ות"ת כנגד כלם מפרשי לה כתוב א' אומר כל הפסדך לא ישון
בה וכחוב א' אומר כל הפסדים לא ישון בה הפסדים לא המכוות
הפסדך אלו חלונים טובות ומרגליות חפצי' וחפדך לא ישון בה
שאפי' כל מצותיה של תורה חיים שוות לת"ת :

איזהו מקומן של זכאים קדשי' הקדשים שחיטתן בזבון גמ' בכלל זכאים הם ג' כעולות

אע"פ שכתוב וזנחו זכאים שלמים לה' פרים' וכתב זנחה
עליו את עולותיו ואת שלמיו' וה"ל לשאר הקרבנות הכל הוא
בכלל זכאים והם מובדלים במקום זביתמן ומקום קיבול דמם
אשר הם במקום א' והוא הזבון נקרא' קדשי' קדשי' כי מפני
חוספה קדושתם הקפיד הכתוב בזבון וכן נחט את
הכנסת נמקו' אשר ישט את חטאתה ואת העולה נמקו' הקדש
כי קדש קדשים הוא ואשר הם בכל מקום נעזרה קדושתם
קלה ואינם קלים מפני אריכות זמן חבילתן שהרי החודה זמנה
קצר והיא קדשי' קלים לא מפני מקום הזבית' אס הם בזבון
הם חמורים ונקראים קדשי' קדשים ואס הם בכל מקו' נעזרה
הם קלים ונקראים קדשים קלים' קדשי' הקדשים שחיטתן
בזבון הם פר ושעיר של יום הכפור' ופרים הנשרפ' ושעירי'
הנשרפים וחטאת הכבוד והיחיד' והעולה וזנחי' שלמי' כבוד
ואשמות כל אלו שחיטתן בזבון' צפון נזכר תמורה בעולה כן
בקר כפר' ויקרא וממנו למדו כל הזבחים הטעוין בזבון כמו
שזכר ונבנ' שאלו ונתנין וקבול דמן בכלי' שרת בזבון והשינו
ביון דאיכא מצורע דקבול דמן ניד שייכיה' עוד הקשו שהרי
לקמן שנינו אשם נזיר ואשם מצורע שחיטתן בזבון וקבול דמן
בכלי' שרת בזבון' והשינו מעיקרא פטר קבול דמן ניד שייכי'
כיון דלא בני ליה לא נבלי' הדר מניה דמינא ולקח הבהן יכול
בכלי' ת"ל ונתן מה נמינה נעבמו של כהן אף לקחת נעבמו
של כהן' יכול אף למזנה ת"ל נחשת א' אשם חטאת טעון
כלי' אף אשם טעון כלי' נחשת אומר אשם מצורע שני כהנים
מקבלין את דמו א' ניד וא' בכלי' זה שקבל בכלי' בא וזרקו אבל
המזבח זה שקבלו ניד בא לו אבל מצורע זה הפסוק הוא
כפ' זמח תהיה תורת המצורע' פר ושעיר של יזה' זה הפר
הוא הכתוב בפ' אחרי' מות נזאת נא' אהרן אל הקדש כפר בן
בקר לחטאת ושחיטתו בזבון כי בן למדו נגמר' מנין ב'ין ושם
הוא קבול דמו' ושעיר של יזה' הוא א' משני' שעירי' הנזכרי'
בזאתה פ' שנותן עליהם גורלות האחד לה' והא' לעזאזל והו'
שעיר שנעשה בפנים ויש שעיר אחר כפרש' פיגחם עם שאר
מועדות ושחיטתו של זה הנעשה בפנים וקבול דמו כמו הפר
דלא גרע משאר שעירי' חטאת' ודמן טעון הויה על ב'ין הנדרי'
ועל הפרכת וגו' וכ"כ ולקח מדם הפר והויה באצבעו על פני
הכפרת קדמה ולפני הכפרת זהו א' פעמים והויה ב'ין הנדנים'
וכתיב וכן יעשה לאהל מועד והויה על הפרכת' וכמוכ ויבא א'
המוצה אשר לפני ה' וכפר עליו ונתן על קרנות המזבח סביב
והויה

שעשה אהרן ביום השמיני למזרחים וישא אהרן את ידיו אל
העם ויברכם זו ברכת כהנים וירד מעשות החטאת והעולה
והשלמים וזהו מקרא' ואח"כ פרק איזהו מקומן במקום משנה
ואח"כ ברייתא דר' ישמעאל נשלש עשר מדות שהמורה נדרשת
בהם שהיא כוללת כל התלמוד ועוד שהיא ברייתא השנויה
בספרא' שהיא תורת כהנים במקום תלמוד ולזה הקדמנו לנרך
עליהם ג' ברכות לעסוק בדברי תורה והערכ נא' ואשר נחר
בנגד מקרא' ומשנה ותלמוד שהרי נגמרא' אמרו שיש לנרך נחר
גלגלשם ואע"פ שלעסוק בדברי תורה היא מחלת ברכת הערב
נא' שהיא מטבע חרוך לפתוח בנרוך ולחמו' בנרוך ואין לענות
אמן עד שישלים הערב נא' מ"מ לאריכותה דומה לשמי' ברכות
ולפי' שאמרו בסוף מנחות ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי'
ומנחה טהורה אלו ח"ה העוסקים בהלכות עבודה בכל מקום
מעלה אני עליכם כאלו מקטירים ומגשים לשמים ע"כ נהגו
לפתוח בעורכי קרבנות ונהגו להקדים למשנה איזהו מקומן
שמי' משניות שהם נחלת פאה מסכתא ראשונה ונסדר זרעי'
דריני' זרעים הקודם לשנה סדרי' משנה לפי שיש בהן ח"ה
ואני שמעון ב"ר כמח זלה"ה ראיתי לפרש כל זה להועיל אל
המתעסקים במשניות אלו ובברייתא של י"ג מדות המזכה את
הרבים זכות הרבים תלוי בו :

אלו דברים שאין להם שיעור הפאה והכבודים והרייזין
וזמילות חסדים ות"ת' החורה לא נחנה שיעור לפאה
לא אמר לא תכלה פאת שדך נקבך לא הזכיר שיעור בזה כמו
שאמנה שיעור במעשר ראשון ושני ותרומות מעשר וזהו מן
המורה אבל מדרבנן יש לפאה שיעור למטה שלא לפחות מה'
משנים והמשנה שאמר שהפאה חין לה שיעור הוא מן החורה
וחכמים ג' לא נחמו שיעור אלא למען שלא יפחות מה' מם'
אבל למען הגיחוח על דין תורה שלא כתוב בו שיעור ואס'
רבה לעשות כל שדה פאה להקפידו לעניים רשאי ויש לו דין
פאה שנוטלין אותה עניים ופטורים ממעשר כדאימא' בפ"ק
דנדרים והכבודים לא נחנה החור' בהם שיעור לא למען ולא
למען שאם רבה לעשות כל פירותיו כבודים רשאי ויש להם
דין כבודים שאכורים לזרים ויש בהם חיוז מיהה ואס' רבה
לפטור פירותיו באשכול א' או האנה אחת רשאי ומה שלא שנה
התנאי' עמם חרומה שהרי חסה א' פוטרת הכרי לפי שיש לו
שיעור למען' שאם אמר כל גרני' תרומה לא עשה כלום דעני'
ראשית שיהי' נכרים כדא' בפ' ראשית הגז ונפ' בכל מערבין
וה"ל לחלה שם נחלה כתיב ראשית ואע"פ שהכבודים כתוב
בהם ג' ר' ראשית ונתן נחשת כבודים עשה אדם כל שדהו
כבודים בירושלמי דרש' לה מדכתיב ראשית כל כבודי כל'
והרייזין היא רחית פנים נעזרה דכתיב יראה כל זכור' ו'
נפ"ק דחגיג' דכל דאימא' דעני' עייל לריש לקיש קרבן ולר' יוחנן
בלא קרבן' ונמילות חסדים חין לו שיעור דווקא בנופו אבל
בממונו יש לו שיעור וכן אמרו בירושלמי ונפ' נערה שנחפתה
אמר המכזב אל יכזבו יותר מחומש ומה שלא שנו ביקור חולי'
שהרי בפ' חין ב'ין המודר אמרו שאין לו שיעור אפי' ק' פעמי'
ביום ואפי' גדול אבל קטן בכלל ג' חוה' וכבוד אב ואם נמי
דנכלל ג' חוה' שחינו חייב לכבוד אלא בנופו למ"ד משל אב
ולמ"ד משל בן כדא' בקידושין י"ל דלמטה יש לו שיעור אפילו
מראורייתא' ות"ת חין לה שיעור שנא' והגית בו יומם ולילה :
אלו דברים שאדם עושה אוסם אוכל פירותיהם בעולם
הזה והקפן קיימת לו לעולם הנה כבוד אב ואם וג' ח'
והנחת שלום ב'ין אדם לחזירו וכן איש לאשתו ות"ת כנגד
כלס' נפ"ק דקידושין ילפי' להו מקראי' כבוד אב ואם דכתיב
למען יאריכון ימך ולמען יטוב לך' וג' ח' דכתיב רודף בדרה
וחסד ימנא חיים בדרה וכבוד' והנחת שלום ב'ין אדם לחזירו
דכתיב בקש שלום ורפיהו' ואימא' רדיפה רדיפ' ות"ת דבת' הויה

וזהו עליו מן הדם נאכנעו פ' פעמי' . ונשעיר נאמר וישחט
 את שעיר החטאת אשר לעם והניח את דמו אל מנית לפרכת
 ועשה את דמו באשר עשה לדם הפר' . ומה ששינו בין הנדר'
 זה היה נמקדש ראשון שעדיין לא נטל הארון והיה עומד בין
 שני נדי הארון וזוהו ה' למעל' על פני הכפרתו וז' למטה לפני
 הכפרת ונבית שני שלא היה עם ארון. אכן היה שם מימות
 בניאי' הראשונים ושמיה נקראת שממנה הושחת העולם ונבנה
 מן הארץ שלש אבנעות ושם היה נומן . וכן היה עושה נדס
 השעיר' . ועל הפרכת ג' כ' היה מזה ה' למעלה וז' למטה שח'
 וכן יעשה לאהל מועד ולא היו נוגעו' נפרכת ואם נגעו נגעו
 כדאי' נפ' הוציאו לו ניומא וא"ר אלעזר נר' ויסי' אני ראשיתו
 צדומי והיה זה כמה טפי דמים ואחר שעושה כל ההואו' מדם
 הפר ומדם השעיר כל ה' לנדו' על הכפרת . ועל הפרכת היה
 מערב שני הדמי' ויבא ל המזבח אשר לפני ה' זה מזבח הזהב
 והיה מזה על קרנותיו ד' הזאות ומתחיל מקרן מזרחי צפוני'
 צפונית מערבית מערבית דרומית דרומית מזרחית דרומית נפ'
 הוציאו לו ועל טהרו' של מזבח זה גליו' נלא אפרו' פעמי' .
 ושיירי הדם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיכוך והוא
 הפוגע בו מחלה נכאמו מן ההיכל וכן אמרו נגמ' הואו' דפגע
 דרישא' . והיסוד הוא מקום נולט למטה מהמזבח שהיה רחב
 אמה ונגבה אמה ושם היו שופכים שיירי הדם ומשם הלך למח
 קדרון כי כל השיירים בין של מזבח החיכוך בין של מזבח
 הפנימי היו מחערבין באמה ויוצאין לנחל קדרון . ונמכרין
 לגננין לזבל' כדאי' נפ' הוציאו לו את הפך ניומא ואין נהם
 מעילה מן התורה אלא מדרבנן שחאמ' ואוהה נחמי' לכס' לכפר
 לכפרה נחמי' ולא למעילה' . ונמנעה מס' מדות שנינו שני
 נקנים קטנים כמין שני חוטמים היו ניסוד ד' לדמים הנחמים
 ציבוד המעברי' וא' לדמים הנחמים כיבוד דרומי' ומחערבין
 באמה ויוצאין לנחל קדרון ושם שנינו כי אמה זו הימה נאמו'
 קרן נרכפה ונטלא של שיש וטנעת קבועה בה שמס' יודין
 לשיחין המנקין אוהו' וזה היסוד היה ככל רוח צפונית וככל
 רוח מערבי' ואוכל נרוח דרומית מערבית אמה ונרוח מזרחי'
 צפונית אמה אהל נרוח דרומית ונרוח מזרחית לא היה שם
 יסוד לפי שלא היה נחלקו של חוסף זהו ננימן אלא נחלקו של
 יהודה שם נחלקו הנחלות וזה ידעו ע"פ ג' נביאים חגי וזכריה
 ומלאכי כמו שהוא מפורש בגמ' והמזבח היה ל"ב אמה למטה
 וכך עולה אמה זה נקר' יסוד ואח"כ מקברין הננין על ל' אמה
 וגובה ה' אמות וזה הנקר' סוכנו והוא ברוב המזבח שתרומתו
 סוכניו מדנחא ואח"כ מקברין הננין על כ"ה אמה והוא גובה
 שלש אמות וזה נקרא מקום מערבה ואח"כ נעשה ד' קרנות
 כל קרן אמה על אמה וגובה אמה נשאר כ"ו אמה על כ"ו
 אמה ומקום הילוך הנהנים אמה נסנוב נשאר כ"ד אמה על
 כ"ד אמה מקו' הלבנת העצי' לקרנו' כדליתא נפ' איזהו מקומן
 ושיירי הדם אם לא נתן ניסוד מערבי לא ערני' דתנא דירן
 ס"ל שירי' לה מעכב אהל שאר מתנות של בין הנדים והפרכ'
 ומזבח הזהב מעכבין שאם נשפך הדם כרין להניח אחרים
 וכדחמרינן נפ' א' זהו מקומן של זבחים וכלה מכפר ואם כלה
 מכפר ואם לא כלה לא כפר שאם חסר מן המתנות לא עשה
 כלום . ואיכא מאן דאמר התם שיירים מעכבין וקנול הדם
 נכלי' שרת למדנו מדכתבי' ויקח משה חצי' הדם וישם בלגנות
 וממנו למדנו שאר הקרבנות כדליתא נפ' דם חטאת' .

פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים שחיטתן נכפון גמ'
 פרים הנשרפים הם שנים פר כהן משיח שטעה
 בהוראה שהורה נדר שחיטין על זדונו כרת ועל שגגתו חטא'
 קבועה ועשה מעשה לעצמו נשוגג מניח פר וזהו פר כהן
 משיח ופר העלם דבר של כבוד שטעו בהוראה והחירו דבר
 שחיטין על זדונו כרת ועל שגגתו חטא קבועה ועשו הכבוד

על פיה' שייבין להניח פר וזהו הנקרא פר הנח על כל המצו'
 ונשני' אלו הפרים כחוב נפ' ויקרא שטוענין' הזיה על הפרכת
 ועל מזבח הזהב ושיירי' הדם שישפוך' על יסוד מזבח העולה
 כמו פר נשעיר של יום הכפורים כמו שנתפרש במשנה הקודמת
 ושעירים הנשרפים הם הנקראו' נגמ' בהרבה מקומות שעירי
 ע' והוא אפי' סנהדרין טעו בהורא' והחירו ע'ז ועשו הכבוד
 מעשה על פיהם מניחים שעיר לחטאת כמו שנאמר בפרשת
 שלח לך ומה שאמרו שעירי ע'ז הוא כי כמו שחיטין סנהדרין
 נשעיר זה אם הורו לכל ישראל כן חייבין כל שנט ושנט אם
 טעה הנשיא שלהם ועשו השנט על פיו ולא הן הנקראין שעירי
 ע'ז וכל זה מהפרש במסכת הוריות נפ' א' מהכחונים' אלו
 ולא נשרפין נבית הרטן בין פר ושעירי' נפ' א' מהכחונים' אלו
 נהם שריפה נפרשת אחרימות בין נפרים הנשרפים שנחוב
 נהם שריפה נפרשת ויקרא בין נשעירי ע'ז אעפ"י שאין כחוב
 נהם שריפה נפרשת שלח לך מ"מ נשרפים הם כפר העלם
 דבר של כבוד שכלם הם נאי' על שגגת הורא' נדנ' זדונו' כרת
 ושגגתו חטאת קבועה אלא שהפרש הם על שאר מצות
 והשעירים על ע'ז וכן כתב הרמב"ם סו' לנפ"ה המלכות מעשה
 הקרבנות ומקראות מפורשים הם נפרשת זו וכל חטאת אשר
 יוצא מדמה לכפר נקדש לא חאכל נאש' משק' . ונפרש' שמיני
 על השעיר אשר דרש דרש משה והנה שורף ואמר הן לא הוכח
 את דמה אלא הקדש פנימה הא אם הוכח שעיר' אמשרף' . וכן
 נפ' כיצד כולין א"כ שעירי ע'ז בכלל הנשרפים הם וכן הזכיר
 בספרא נפרשת זו אלו המקראות על שעירים הנשרפים ושם
 יש דרשות אחרות לשעירי ע'ז שהן נשרפין וכלם הן נשרפין
 נבית הרטן אעפ"י שלא הוזכר ביה הרטן לא נפרים של שגגת
 הוראה כל הנשרפים והשעירי' הנשרפ' . נאמן שהם נשרפין
 טנול יום פרים הנשרפ' ושעירי' הנשרפ' . נאמן שהם נשרפין
 כמצותם הם נשרפים נבית הרטן ושם אמרו . נאמן כי ביה
 הרטן היה חוץ לשלש מתנות וכן אמרו ניומא פ' שני שעירים
 ושם שני קלטן נמקלעות והוציאו לכות השריפה ואמרה'
 יוחנן כמין קליעה מדכה לא היה מנחח נמוח עולה אלא עור
 על גבי בשר ולמד זה מדכתבי' וקרנו ופרשו כשם שפרשו בקרבן
 כך נשרו ועורו' .

חטאת הכבוד והחיד' אלו הן חטאת הכבוד שעיר ראשי
 חדשים ושל מועדות שחיטתן נכפון וכו' גמ'
 הקריאה הנכונה היא חטאת בחולם הטי"ת בחולם"ס דגושה
 שחיטתן נכפון כמו בעולה שחובב נה' כפון שנאמר בפרשת
 זו במקום אשר משחט העולה השחט החטאת לפני ה' כי קדש
 קדשים וכן בפרשת ויקרא ושחט את החטאת במקום העולה
 ודמן טעון ארבע מתנו' על ארבע קרנו' שני' ולקח הכהן מדמה
 באבנעו ונתן על קרנות מזבח העולה ונפ' ג' ש נבחי' אמרי'
 כי שלש פעמים כחוב נפרשת חטאת נסדר ויקרא קרנות
 המזבח שנים חסרים קרנת קרנת ואחד מלא הרי כאן ד' ונפ'
 איזהו מקומן נגמ' אמר חטאת הכבוד והיחיד כיצד מיהן דמן
 היה עולה נכנס ופנה לסוכב ונא' לו לקרן דרומית מזרחית
 וטנול אבנעו הימנית המיומנת שנימן מן הדם שנמזרק
 וסומך בגדלו מלמעלה ובאבנעו קטנה מלמטה ומחטא' ויוד
 כנגד חודה של קרן עד שיכלה כל הדם שנאבנעו וכן כל קרן
 וקרן ונמסכה מדות שנינו והניחואו' נגמ' ונחים' פרק קדשי'
 הקדשים כנס היה לדרומו של מזבח ארוך ל"ב אמה על רוחב
 ט"ז אמה ולשון כנס מלשון תרגו' נמסלה נעלה נאורח כביש'
 והוא שלא ירחינו פסיעותיהם הנהנים לא היו עולין נמעלות
 למזבח שנאמר ולא תעלה נמעלות על מזבחי' אשר לא תגלה
 ערוחק עליו והיו עולים צוה הכנס עקב' נכד גדול ואמרו שם
 כי חויר היה בן כנס למזבח שח' ועשית' עולומיך הנשר והדם
 מה הדם נזריק' חף נשר נזריקה ושני כנשי' קטני' יוצאים מן

פ איזהו מקומן

הכנס שנה פונים ליסוד ולכונן ומונדלגן מן המזנה מלא
 גיחה ופורה הכנס הגדול אמה על היסוד ואמה על הבוכב
 גמכה שמרגלי הכנס עד ראשו של מזנה שהיה גובה ט' אמות
 מלנד אמה של קירות יש ל"ב אמות והמזנה שהיה ל"ב אמות
 היה מתקבר אמה של יסוד ואמה של בוכב והיה ארוך כל כך
 כדי שילכו בו הכהנים ולא סכנת נפילה אוחט של סקרת
 היה מקיף אח המזנה לאמצעיתו גובה מהקרקע ה' אמות
 שנה והיתה הרשה עד חצי המזנה ולהכרי' גין דמים העליוני'
 של חטאת נכמה ועלת העוף שהיו נמוגין נראשו של מזנה
 לדמים החתוני' של שאר הקרבנות שהיו נמוגים למטה מחוט
 הסקרת וכלזה מפורש בגמר' נפרק איזהו מקומן וכשעולה
 בכנס פניו אל הכפון ואחוריו אל הדרום וימינו אל המזרח
 וכל לו לקרן דרומית מזרחית מדכתיב וזעלו אחיהו פונות קדים
 כל פונות אמה פונה לא יהיו אלא לקרן דרומית מזרחית וכן
 כים שעשה שלמה כחוב עומד על שנים עשר בקרים שלסה
 פונים כפונה ושלסה פונים ימה ושלסה פונים נגבה ושלסה
 פונים מזרחה והים עליהם וכשהגיע לקרן דרומית מזרחית
 שהוא גבוה ד' אמות מהבוכב נראשו של קרן מזה הוא אמה
 והולך דרך בוכב לקרן מזרחית כפונות אפניו אל הכפון ומה
 שם על הקרן הוא שניה ואח"כ פונה לכד מערבה והולך לקרן
 כפונות מערבית ומה שם הוא שלישי ואח"כ הולך לכד
 מערב ופניו לדרום עד שמגיע לקרן מערבית דרומית ומה
 שם הוא רביעית ושיירי הדם היה סופך על יסוד דרומי אמרי'
 בגמ' יסוד המזנה זה יסוד דרומי אמה אומ' זה יסוד דרומי או
 חינו אלא זה יסוד מערבי אמרה ולמד וירדו מן הכנס לבחנה
 מן היכל מה יביאחו מה היכל כסמוך לו אף יירדו מן
 הכנס כסמוך לו ונאכלים לפנים מן הקלעים הוא חצר אהל
 מועד וכנגדו נקדשה העזרה שהיא מחנה שכניה משער גיקנוד
 ולפנים שהיה קפ"ז אמות אורך קל"ה אמות רוחב כמו ששינו
 במשנת מדות והביאורו נפ' איזהו מקומן ולזכרי כהונה בלבד
 לא לנקבותיהם וענדיהם כי כן כתב הכתן המחטל אומה
 יאכלנה במקום קדוש מאכל נחמד מועד כל זכר כהנה'
 יאכל אומה קדש קדשים הוא בכל מאכל שכן זמינו נזבחים
 נפ' כל התעור וכן הכהנים בשחין לשעת זאכלתן לאכלן
 פלוין שוקקן וזמנשין ונלח למזבן חבלי חולין ואמרי' נגמ'
 מאי טעמא אמר קרא למססה לגדולה כדרך שהמלכים אוכלין
 ליום וליילה עד חצות מן המורה כל הליילה הוא עומד שהרי
 נבשר מודה כתיב ביום קרבנו יאכל לא עיה ממנו עד נקר והוא
 קדשים קלים וממנו גלמד נבשר חטאת מקום שהיו קדשי קדשי'
 כספרא למדו זה מרבוני אכשר זבח הודת שלמי' למטחא ולאסס
 לזבחי שלמי' כבוד ולחיל לניזר לא נאסר אלא עד הנקר יאל
 אמרו עד אמת אלא להרחיק אהם מן הענינה כמו שאמר
 בפ"א מנרכות וזמנשין הכבוד הם שעירי ראשי יחדשים שהם
 י' ניזבלין חשרי' כי כן נמאום בתוספתא מלנד שעיר של ד"ה
 ושל מועדוה כי בכל המועדות פסח זעבת ור"ה זיה"ב וח'
 ימי החג בכל יש שעיר לחטאת ושל יחיד החוטט מניא כנשה
 או שעירה כמו שאמר בפרשת ויקרא חס חטא נע"ז מניא
 שעירה כמו שנה' נפר' אלא וזמנשין נשאו וניזר ומזרעה וקרנן
 עולה ויורד טנפ' שמיעת הקולבל לו כנגל חטאת יחיד הם :

העולה קדשי קדשים שחטתה ככפון ויקנול דמה בכלי
 שרת ככפון ודמה וכו' גמ' כך היה הנוסחא
 במשניות ואמרי' נגמ' עולה מ"ט קרי לה קדשי קדשים משום
 דלאו בתציה קדשי קדשים היא כלומר שחטאות ואשמות
 דכתי' בפרשת בראשית קדשי' להשחט ככפון וככפון לא נכתב
 בפ"י אלא עולה ונכנס בשום מקום שהיה קדש קדשים
 ע"כ פי' התנא שנס הוא קדש קדשים להשחט ככפון שנעולה
 גכתב בפירוש כפון ודמה טעון שתי ממנו שכן ארבע

ושינו נחם' חמיר קבל המקנל וכל לו לקרן מזרחית כפונות
 נתן למזרחה כפונה מערבית דרומית נתן למערבה דרומה
 שיירי הדם היה שופך על יסוד דרומי ואמרי' נגמ' פ' איזהו
 מקומן נאמר וזרקו יכול וזרקו וזריקה אחת ח"ל סניב חי
 סניב יכול וקייפו בשוט ח"ל וזרקו הא כיצד דמה טעון שתי
 מחנות שכן ארבע שאוס נותן מתנה אחת בקרן וזיה אחת
 שתיקה המתנה נשתי רוחה כמין גס ונותן המתנה שניה בקרן
 זיה שנגדו ויקיים סניב ויקיים וזרקו וטעונה הפשט
 ונפוח וכליל לאשים מקרנות מפורשים הם נפ' ויקרא :
זבחי שלמי כבוד ואשמות אלו הן אשמות זכו' גמ' אלו
 הן אשמות אסס גזילי' נפ' ויקרא הנוול את הכיור ונשבע
 על סקר חיי' קרבן אסס ואשם מעילות גס הוא נפ' ויקרא
 המועיל בקדשי' ואכלס חיי' קרבן אסס ואשם שפחה חרופה
 הכה על השפחה חזיה שפחה וזבחי' נח חורין המאזרם לענד
 עברי מניא קרבן אסס כמו שכתוב נפ' קדושים וכן מתפרשת
 נגמ' במכתב כריתות אסס נזיר ואשם מזבוע כל א' מתפרש
 נהם שמניא אשם כפרשת זאת תהיה תורה המזבוע ונפ' נשא
 לניזר אשם תלוי הוא מי שנסתפק לו אס אכל חלב או שומן
 מניא אשם תלוי עד שדע לו אס חטא יניא חטאתו כן מתפרש
 במסכת כריתות והוא כתוב נפ' ויקרא - ז"ל דבעין חמיכה
 משתי חתיכות שיהיו לפני שתי חתיכות אחת של חלב ואחת של
 שומן ואכל אחת מהן ולא ידע אס חלב או שומן - ז"ל שאפי'
 חתיכה אחת ספק חלב ספק שומן ואכל חיי' אשם תלוי
 כדאיתא במסכת כריתות נפרק אסס וכל חלב וכל אשם תלוי
 נאמר בהם שסס קדשי' קדשי' שחיתתן ככפון - וזכחי שלמי
 כבוד הוא נפ' אמור ל' הכהנים נפ' וספרתם לכם שני כנשי'
 בני שנה לזנח שלמי' ולא נאמר בהם ככפון ולא זכרי בהו' כמו
 שנאמר בחטאת ואשם אכל נגמ' למדו זה ממה שכתוב על
 עולות יבס ועל זבחי שלמיכס מה עולה ככפון אף זכחי שלמי
 כבוד ככפון וסס למדו זכרי בהונס מה חטאת זכרי בהונה אף
 זכחי שלמי' כבוד זכרי בהונה ונספרא יש דרשות אחרות לכפון
 ולזכרי כהונה וכמוטה פרק היה גוטל שנינו בכהן אוכל בקדשי'
 קדשים ולא בהם ואמרי' נגמ' דכתי' כל זכר בני אהרן
 יאכלנה :

התודה ואל נזיר קדשים קלים שחיתן בכל מקום בעזרה
 וכו' גמ' כפרשת בראשית שמקרי' זכחי שלמי'
 על נס שנעשה לו ככפון' שברכין להודות הנזכרים כזמזמר
 יאמרו בגוגי' ה' וגו' שנאמר נהם יודו לה חסדו ונאמר ויזנחו
 זכחי תודה זה הקרבן נקרא תודה וטעון אסס וחזוהו שוק לכהני'
 והשאר נאכל לבעלים וכן נזיר מוסף על קרבנותיו חיל אחד
 והוא שלמי' והכהן נועל חזה ושוק וזכרוע נשלה והשאר
 לבעלים כמו שהוא מפורש בפרשת שוק ונאמר נשלה שמיני
 ואח חזה התנופה ואח שוק התרומה תאבנו במקום טהור לא
 אמר במקום קדוש כמו שאמר נמנהה שהיה קדשי קדשים
 ונאכלה לפנים מן הקלעים אבל אמר ל' הכהנים ופירשו נגמ'
 שהוא טהור ממזבוע שמינו נכנס למחנה ישראל על כן הם
 נאכלים בכל העיר וה' למודה ולניזר ולשלמים עכמס שהם
 נאכלין בכל העיר ואשחיתן בכל מקום בעזרה שהרי נשלמים
 בתוך ושחטו פתח אהל מועד להכשר כל הרוחות שנקדשים
 קלים זבחה הם שוים חודה ואל נזיר לשלמים וזה הנדל צניהם
 הוא כי המודה נאכלה ליום וליילה עד חצות ואילו נזיר גס הוא
 טעון לחס כמו התודה ונספרא מוכה זה מוכשר זנח תודה
 שלמי' ושלמים לשני ימים וליילה אחד צניהם וזמקרות
 מפורשים הם כפרשת בראשית קדושים והמורם מהם
 הוא חזה ושוק מתודה ושלמים זורוע בשלה יותר מאליל נזיר
 ביוכא נהם להיות נאכלים בכל העיר בזמן הכשר ולנקבות
 ג' כמות שאמר בפרשת שמני' נחזה ושוק מאכלו במקום
 טהור

טבור אחת ונתך ונתוך וה"ה לעבדיהם כמו שלמדו זה מוכהו כי יקנה נפש קנין כספו נפ' אלמנה לב"ג :
שלמים קדשים קלים כזר נפרשה משנה זו בכלל משנת התורה ואיל גזיר :

הבכור והמעשר והפסח קדשים קלים וגו' גמ' אמרו נגמ' נפרשת קרח אך בכור שור וגו' את דמם חזרוק על המזבח ואת חלבם חקטיר חלבו לא נאמר לא חלבם דמו לא נאמר חלל דמם למד על בכור מעשר ופסח שטעונין מתן דמים וחמורים לגבי מזבח והביאה נגמ' פסחים פרק תמיד נשחט ונספרי למדו זה מודם ונחיד יספך שמעשר ופסח טעונין שפירכה אחת והביאה בזבחים נפרק ג"ש וכלבד שיתן כנגד היסוד ח"ר לעזר אחיה מהעולה מה עולה טעונה יסוד שנאמר על יסוד מזבח העולה חף חלו טעונין יסוד הכבור נאכל לכהנים שנאמר ונשרם יהיה לך ולשני ימים ויליה אחד כחזה התנופה של שלמים שנאכלין לשני ימים ויליה אחד ולא כחזה ושוק של מודה שאינו נאכל חלל ליום ויליה עד חכות לפי שכתוב הי' לך ריב הכמו והוסף הי' אחר וכן מפור' נגמ' ונספרי למדו זה מלפני ה' להך האכלנו שנה בשנה יום אחד משנה זו ויום אחד משנה זו הרי שני ימים וה"ה למעשר שהרי הקישו הכתוב לכבוד ממה שנאמר ואת דמם חזרוק לא שהיא נאכל לכל אדם שלא מכאנוהו ויהיה מהנות כהונה וכתוב נפ' ראה והנחתם שמה עולותיכם וזבחיכם מעשרותיכם ואמר ר' עקיבא בשני מעשרות הכתוב מדרב מעשר דגן ומעשר בהמה כדאימא נספרי ושם כתוב ואכלתם סם לפני האלהים אתם ונגיבם וגו' והפסח אינו נאכל חלל כלילה שנאמר ואכלו את הכשר כלילה הזה ואינו נאכל חלל עד חכות דמתני' דר' לעזר כן עזריה היא דמן החודה אינו נאכל חלל עד חכות ולא כדי להרחיק אדם מן העבירה והוכיחו כן נגמ' מדתנן ואינו נאכל חלל עד חכות אלמא מדאורייתא אינו נאכל חלל עד חכות מדרבמי ואכלתם אותו נחפזון עד שעת חפזון : ואינו נאכל לא למנויו ואינו כשאר הקורבנות שנאכלין לכל אדם וזה אינו נאכל חלל לחיות הנמנה בשעת שחיטה ואינו נאכל חלל כלי ואינו כשאר הקורבנות שנאכלים מנשלים שלוקין וכלוויים ומקראות מפורשים הם נפרש' נא לפרעה ודברים פשוטים הם ע"כ :

תניא ברבי ברייתא דרפרא שהיא מדרש תורת כהנים :
רבי ישמעאל אומר בשלש עשרה מדות התורה נדרשה זאת הנרייתא נגזיה לדעת ר' ישמעאל ויש תנאים חולקים עליו נקבת מלו המדות שאינן דברי הכל כמו שאפרש :

המדה הראשונה מקל וחומר זאת המדה מן החורה שנאמר ואתה ירוק ירוק כפניה הלל תכלס שנתע ימים תסגר שנתע ימים מחוץ למחנה וגו' וזהו ק"ו שאם לאביה הקל שהוא נשר ודם כריכה נזיפה כ"ש לאביה החמור שהוא אביה שנשמים וכן אמרו נספרי חלו אביה נשר ודם שנתע ימים מי שאמר והיה עולם אין דין שיהיה נכלמת שנתע : והדין הזה הוא לומר שאם נדבר הקל נהנה זאת החומר כ"ש שנהנו נדבר החמור ממנה וכן נהפך שאם נדבר החומר גוהגת קולא כ"ש נדבר הקל ממנו נהנוג אומה קולא וכמו שאמרנו נפ' חותך אמר רבא ק"ל לאיסור דברת התרת לאיסור לאו לא כ"ש וכן נפ' ביה שמאי ביבמות וכן אמרו נפ' האשה רנה ביבמות ולאיסור כרת התרת לאיסור לאו לא כ"ש כלומר שעד אחד נאמן לומר לאשת איש מה בעליו כלשון שיהיה נאמן לאיסור לא זו היא יבמה לשוק שאין בו חלל לאו שנאמר לא תהיה אשת המה החוכה לאיש זר וזהו העיקר הק"ו וטעמו ולפי שהסדרא מחייבת כן השני כל אדם ולדרוש ק"ו מעבמו ואין ברירה שהיה לו קבלה מרבותיו עד הלכה למשה מסיני ומשום הכי קנטר הלל הזקן כנגד בני נחירת למה לא ידעו

שפסח דוחה שנת שהיה להם ללמוד זה מק"ו מחמיר שם תמיד הקל שאם לא יעשה בזמנו אין בו כרת החמירה התורה עליו לעשותו בזמנו אפי' נשכח ונעשית שנת הימר לפניו כ"ש בפסח החמור שאם לא נעשה בזמנו יש בו כרת שיש להחמיר עליו לעשותו בזמנו ואפי' נשכח וזהו שאמר להם להם נשלמ' ג"ש לא נגמיריתו במועדו בפסח מה מועדו דתמיד ואין אדם דן ג"ש מעבמו חלל ק"ו דאדם דן מעבמו איבעו לכוון למידן כדאימא בפסחים נפ' חלו דברים וכן נפרק כל היד אמר ר' אדם דן ק"ו מעבמו ואין אדם דן ג"ש מעבמו : ויש בזה מתי וזהו שיהיה הקל קל מכל הכדדין והחמור חמור מכל הכדדין חלל יש טעם בקל שנהנוג בו אותה חומרה ואין אותו טעם בחמור אין דנין בו ק"ו וזהו שאמר בני נחירא להלל אין שנת יותר קל מפסח בכל הכדדין לדנין ק"ו שהרי יש בו חומרה שאינה בפסח שהוא תדיר והפסח אינו תדיר שהוא כליל כלו לזבחה משא"כ בפסח וא"כ אפשר הוא שנהנוג בו קולא יותר משנת ושלא יעשה בזמנו אם חל בשנת וזהו שאמר לו ק"ו פריב' הוא מה לתמיד שאין תדיר וכליל וכן נענין הימר יבמה בעד ה' יש להחמיר עליה שלא להמירה אפי' שהקלנו באיסור כרת משום דהיא עבמה הוכיח שגאמתא לומר מה נעלי ואינה נאמת לומר מה יבמי מפני שיש טעם שלא להחמירה בזה משום דזמנין דסניא ליה ומהו הטעם נעבמו אין להאמין בו עד אחד וכן נכל כיוצא בזה בשאנו דנין ק"ו בריר' שיהיה הקל קל מכל הכדדין והחמור חמור מכל הכדדין ואם אינו כן אין דנין אותו נק"ו ואמרין ק"ו פריכה הוא וזהו הנהוג בכל התלמוד כשרוצין לדון ק"ו אומרין איבא למיפרך מה לזה שכן הוא כן תאמר בזה שאינו כן :

ואין דנין ק"ו בכל מקום שאין דנין ק"ו מהלכה כדאמרין נפ' ר' לעזר דמילה גבי מילה שהיא דוחה שנת ואמר עולה הלכה : אוחזיה עליה מהדמיה מנין לפיקוח נפש שהוא דוחה שנת וענה ר' אליעזר בן עזריה ואמר ומה מילה שהוא אחד מאיבריו של אדם דוחה שנת ק"ו לפיקוח נפש שהוא שנת : ואי סלקא דעתך הלכה ק"ו מהלכה מי אחי והתניא אמר ליה ר' אליעזר עקיבא עבס כשעורה הלכה ורביעיית דס ק"ו ואין דנין ק"ו מהלכה וכן בפסחים נפרק כיבד בולין אמר רבא ק"ו ומה נמקום שלא הותר לו טומאה ידועה הותרה לו טומאת התהום נמקום שהותרה לו טומאה ידועה אינו דין שהותר לו טומאת התהום אמרי ומי דיינין ק"ו מהלכה והתני' ח"ל ר' אליעזר עקיבא עבס כשעורה הלכה רביעיית דס ק"ו ואין דנין ק"ו מהלכה וכן אמר במסכת נזירות נפ' כ"ג עבס כשעורה הלכה רביעיית דס ק"ו ואין דנין ק"ו מהלכה וכן אין דנין ק"ו דרבנן מדאורייתא דאמר' נפ' דנה אמר ר' יהושע ק"ו ומה טבול יום שאינו מטמא משקה חולין פוסל חובלי תרומה אחריו כלים שטמאין משקה חולין אינו דין שפוסלין חובלי תרומה ור' לעזר אומר אחריו כלים דרבנן טבול יום דאורייתא או דרבנן מדאורייתא לא אמרי' ק"ו שאם נדאורייתא החמירו אינו דין שנחמור בדרבנן וקילין בה : אליעזר כדפסיק שמואל נהדיה התם :

ויש דברים שאפשר ללמד אומם דנין ק"ו ועס כל זה נאי נפ' בכמהו וכל זה אמרו בתקומות מהתלמוד מילתא דאמיא נפ' טרח וכתב לה קרא וכמו שאמרנו נראשון מפסחי' וטמא שאין עושה כיוצא בו מהכא נפקא מהתם נפקא ובי יוחן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו טמא הוא הוא טמא ואין עושה כיוצא בו טמא חד למעוטי : משקין הנאין מחמת כלי וחד למעוטי משקין הנאים מחמת שרץ ואקס' ולא שמועיין משקין הנאים מחמת שרץ וב"ש משקין הנאים מחמת כלי ופרקי מיר' דתמו נק"ו טרח וכתב ליה קראונון כיומא פ' טרף נקלפי' אמרין הניחה למ' ד לזרות נכהן הדינא שפיר חלל למ' ד

פ איזהו מקומן

זכר אמו שלא נת אביו נת אמו ונת אביו מוקף ל' ערו' נת אשה
 חרץ מולדת חרץ אחוקף היא וגו' עד שלא יאמר יש לי בן
 אם הזכיר על נת אמו שלא נת אביו ועל נת אביו שלא נת אמו
 נת אביו ונת אמו כל"ש הם למדת שאין מזהירין מן הדין וכן
 היא שנויה בספרא וסופא דחורת בהנים כרייתא מייתו ופרק
 ביבד כינמוח כמו שכחתי למעלה וכו' י"א הן הנשרפין אמרי'
 בתי מאנטמו מנין אמר אביו ק"ו על נת בתי ענוש על בתי
 לא כ"ש וכו' עונשין מן הדין גלוי מילתא בעלמא הוא רבא
 אמר אמר ליר' יבחקר בר אנדימי אחיה הנה קנה ומה זמה
 וכן בספרא חנין ושלחו מן המחנה זו מחנה שכינה או אינו
 חלל מחנה לוי' ת"ל חל מחוק למחנה ואם מחנה לוי' נדחו
 כ"ש מחנה שכינה חס בן ענשת מן הדין לכך נאמר ללמדך
 שאין עונשין מן הדין והבי נמי חניא חס ענשים למען נאמר
 חס חייב על היוצא מן הפרי לא יהיה חייב על הפרי עבמו
 אם אמרת בן ענשת מן הדין ת"ל ענשים ללמדך שאין עונשין
 מן הדין ה"ג חניא נא הכתוב ולמד על המח שמטמא נבע
 עד שלא יאמר יש לי בן אס מטמא בזהל לא יטמא נבע
 לא חס אמרת בן ענשת מן הדין לכך נאמר הנוגע נמת ללמדך
 שאין עונשין מן הדין וה"ג חניא חס חס המשיך החזוק
 מטמא נגדים האוסף חפרלא יטמא נגדים חס אמרת בן
 ענשת מן הדין וכן במכילתא נבעט למען נאמר שאין עונשין
 מן הדין וה"ג חניא חס כל הנא חל החלה זה שחא מקבמו
 וכל אשר בזהל זה שחא כולו הא עד שלא יאמר יש לי בן אס
 בא מקבמו יאט טמא בא גלוי לא יאט טמא חל חס אמרת
 בן ענשת מן הדין לכך נאמר כל הנא חל החלה וכל אשר בזהל
 ללמדך שאין עונשין מן הדין וכו' דכרייתא למה יבא בתי
 באחתי לומר לך שאין עונשין מן הדין מכל היני משמע שאין
 מזהירין מן הדין ואין עונשין מן הדין ונשי מפסיקים אמרו
 וכי מזהירין מן הדין הקישה הוא וכן אמרין בסנהדרין פרק
 דן סורי ומורה וכי עונשין מן הדין קא סבר עונשין מן הדין
 דמן זנכחים פרק שוחט ומעלה אמרין ח"י למ' עונשין
 מן הדין אין מזהירין מן הדין :

וקצת קשה ליה מה שטעו בספרא דמיני חס אומה
 חאכלו אומה באבילה ואין בהמה טמאה באבילה
 אין לי אלא בעשה ולא חעשה מנין ח"ל ח"א זה לא חאכלו ממעלי
 הנה וגו' אין לי אלא חלו בלתי שחר בהמה טמאה מנין ודן
 הוא ומה שיש בהן סימן טהרה הרי הן כלא חעשה על חבילתן
 שחר בהמה טמאה שאף להם סימן טהרה כלל אינו דין טהרה
 כלא חעשה על חבילתן גמלו נמי הגמל והתורנית והשן
 והחזיר מן הכחוש ושחר בהמה טמאה מק"ו נמכת מכות
 עשה שבהן מן הכחוש ומכות לא חעשה מק"ו ופי מכות עשה
 שבהן ממה שכחוב אומה חאכלו ולא בהמה טמאה ולא הנה
 מכלל עשה עשה ודיט בעשה ומה שהבירכו לרבי לזוהרה
 ועושו לחחותו נת אביו ונת אמו ולא למדה מנת אביו שלא
 נת אמו ומנת אמו שלא נת אביו לפי שאין מזהירין מן הדין
 דין עונשין מן הדין נראה דברייתא או היא משנתא או אח"כ
 דלכה דמאן דאמר עונשין מן הדין כדאיתא בפ' ד' מיתות וכן
 בפ' נן סורי ומורה כמו שהזכרתי למעלה וכו' מיתות וכן
 ואין הלכה כמותה וכן העלה הרמב"ם ז"ל כהוריש התורה בפ'
 אחר מות וכו' הרב ז"ל שאין אומה בריבין לק"ו הוא חל
 שנאות דבור שחטו אומן שיש בהם קצת סימני טהרה מפני
 סימני טמאה שבהם כחוחו דבור עכמו גאסר כל מה שיש לו
 סימן זומא' כן שיש לו עמו סימן טהרה דין חן לו עמו סימן
 טהרה . גם הרמב"ם ז"ל כתב בספר המכות שלו שיהי' ק"ו
 חינו לא גלוי מילתא בעלמ' דברי הרב ז"ל כנכונים הם שכו' בפ'
 דזה אמרי' בפ' י"א הן הנשרפין כמו מאה זכחו מנין אמר אביו
 ק"ו על בתי כמו ענוש על בתי לא כ"ש וכי עונשין מן הדין גלוי
 מילתא

למ' דלדורות ככהן גדול השתא ככהן גדול צע נכהון מיבעי'
 מילתא דאחיה נק' ו טרה וכתב לה קרס ובמכתב זנכחים פרק
 טנול יוכ בענין עורות קדשים אמרין נמי חיפוק לי מדינה
 כלומר ולמה טרה להניח אומה מהכתוב כיון שהיא נלמד
 מן הדין ומה דר' מילתא דאחיה נק' ו טרה וכתב לה קרס .
 וכו' העור והחוטב בחולין אמרי' שומר דנבלה למה לי לגופיה
 למאי חי להטריבו אמרת לא מבטריד חי להגבל אמרת ק"ו
 מדאחי מילתא דאחיה נק' ו טרה וכתב לה קרס . וכמ' בעת
 פרק השואל נמעריני אמרין ק"ו ומה גנבה שקרנה לחיט
 מטס חנידה שקרנה לפשיעה לא כ"ש ואירך מילתא דאחיה
 נק' ו טרה וכתב לה קרס . וכו' דקדושין ענין חושב ושכיר
 דאע"ג דהוי שכיר אחי בק"ו מחושב בתניה רחמנא משום
 דמילתא דאחיה נק' ו טרה וכתב לה קרס וזהו כשכיר וחושב
 היא ג' כ' זנכחים פרק התעורבה ונקדושים החס כסמוך
 נמי ענין יביאה מארון דאע"ג כנגדו דק"ו הוא מעורוה כח
 ליה קרס מילתא דאחיה נק' ו טרה וכתב לה קרס . ובפרק
 ביבד כולין ח"ר אליעזר מילתא דאחיה נק' ו טרה וכתב לה
 קרס . ור' יבועט אמר כל היכא דאיכא למידרש דרשינן וכו' בפ'
 ביבד בימות שקלין וטרינן אחיה חיבטריד למיכתב אחותו
 בת אביו או בת אמו והלא ק"ו הוא ומה חס בת אביו שאינה
 בת אמו חייב עליה כ"ש אחותו שהיא בת אביו ונת אמו וכן
 אמרי' דאבטריד לאשמועינן דבעלמא אין מזהירין מן הדין
 ואחותך היא למה לי דכתב רחמנא דמילתא דאחיה נק' ו היא
 ומילתא דאחיה נק' ו טרה וכתב לה קרס . וכסנהדרין ג'
 היו נודקין רבנן מילתא דאחיה נק' ו טרה וכתב לה קרס :
וכשרדנין ק"ו דווקא ללמוד להקל עליו שחא כחמוד
 הקלנו כ' שנקלו וה"ה ללמוד חמוד מקל להחמיר
 עליו שחא נקל החמירו ב' כחמוד חל ללמוד ק"ו חמוד
 להחמיר עליו אין דנין ק"ו וכדאמרינן בפ' שור שגדח וה'
 וכי דנין קל מחמוד להחמיר עליו חס החמיר נמועד החמוד
 נחמיר נתם הקל ונלמוד מזה שחמו שאין דנין ק"ו להחמיר
 עליו שאין דנין חמוד מקל להקל עליו . ובנויר בפ' שלשה מינין
 אמרין שאין ללמוד נזיר ממבוער לענין תער שאין דנין קולא
 חמירה עליו כדאיתא חס וכן בפ' הערל אמרי' ילפינן חמוד
 מקל קל מחמוד לא ילפינן :

ובפרק איזהו מקומן אמרי' דבר הלמד מהקט חוזר ומלמד
 דק"ו ודבר הלמד כג"ש חוזר ומלמד נק"ו ודבר
 הלמד נק"ו חוזר ומלמד בהיקוש ודבר הלמד נק"ו מלמד כג"ש
 ודבר הלמד נק"ו חוזר ומלמד נק"ו והיו סבורין כגמ' לומר מה
 ג"ש שאינה למודה בהקט מלמדת נק"ו ק"ו הלמד כהקט אינו
 דין שלמד נק"ו וזהו ק"ו ט"ו והקטו שזה בן בנו של ק"ו
 הוא שכתבן יש ג' ק"ו הק"ו הראשון הוא הלמד כהקט והק"ו
 השני ללמוד ק"ו מנ"ש בק"ו והק"ו הג' זהו הק"ו הנלמד כג"ש
 ואמרינן שם שכן ק"ו הוא ומה היקט שאין למד מן היקט מלמד
 נק"ו ק"ו הלמד מן היקט אינו דין שלמד מן ק"ו וזהו ק"ו
 בן ק"ו שזה ק"ו החחרון לא למד מן ק"ו הראשון ע"י ק"ו אלא
 ע"י היקט ואמרינן שם דבר הלמד נק"ו חוזר ומלמד כננן
 ח :

ובפ' ק דמכות תניא גרבי אומר לא הרגו גהרנן הרגו אין
 נהרנן עד שיעמר הדין ח"ל אביו בני לא ק"ו הוא
 ח"ל למדהו רבינו שאין עונשין מן הדין דמיניא זחיס אשר יקח
 חס אחותו נת אביו או נת אמו אין לו אלא נת אביו שאינה נת
 אמו ונת אמו שאינה נת אביו ונת אמו מנין ת"ל
 אחותו אלא עד שלא יאמר יש לי בן אס ענוש על בתי אביו
 שלא נת אמו ונת אמו שלא נת אביו נת אביו ונת אמו לא כ"ש
 הא למדה שאין עונשין מן הדין ענוש שמעט אזהרה מנין ת"ל
 אחוקף נת אביו או נת אמו אין לו אלא נת אביו שלא נת אמו

מילתא בעלמא הוא • וכנר כתבתי לזו למעלה וכן כפ' למנה
 לכ"ג א"ר מנח הני מילי כלומר שנת כהן שנעלה לפסול לה
 פסולה לכהונה אחת בק"ו מגרשק ומה גרשה שמומת
 בתרומה אסור' לכהונה זו שנאסרה בתרומה אינו דין שנאסר'
 לכהונה וכימזהרין מן הדין גלויי מילתא בעלמא הוא • ונראשון
 מהמורה אמרו ואנני טוב בטוב מנח ליה דלא יאמר קסבר
 ק"ו הוא רע בטוב דמפיך ליה רע ומייתי טוב דעלוי קח מעילי
 ליה לך טוב בטוב דכי הדדי גיהנו לא כ"ש דלך ודראייק
 הנכונה היא ק"ו טוב ברע לא ימיר כלומר לא יתפס הטוב של
 חולין על הרע של הקדש וכן פירש"י ז"ל ופ"ל לא ימיר לא יעשה
 תמורה והכא גמי קח הוא קסבר חץ עונשין מן הדין ואנני
 סבר גלויי מילתא בעלמא וכל אלו הם דברי הרמב"ם ז"ל •
 אבל על ההיא דתמורה איכא נגמ' לישנא אחרת • ואמר
 לך חבני האי לאו דיעא הוא מגרע טוב לרע זה הלשון הוא
 בדברי הרמב"ם ז"ל שהכל נכנס תחת דבור אחד זכינו למכור
 דברי הרמב"ם ז"ל ודברי הרמב"ם ז"ל שהם לשונות קלוקין
 נגמ' תמרי לישני ונפ' קרנע מיהות אמרו הפך על חבני ח"ב
 שתיק דאמר' דלא כר' יהודה ואיכא דאמרי אש' תימא רבי
 יהודה מיימי לה נק"ו מאחזי חבני מה אחי חבני דקורנה דאבני
 חייב שחיס חביו לא כ"ש וקא מפלגי בפלוגתא דחבני ורפא מה
 סבר עונשין מן הדין ומר סבר אין עונשין מן הדין • וכן כפ'
 נן סודר ומורה ר' שמעון קסבר עונשין מן הדין ונפ' ואלה
 המשפטים כתב רש"י ז"ל דענין מכה ענדו נשכט דנשכט שיט
 זו כדי להמית מיירי קחא וילין לה מק"ו ומה ישראל המורה
 אינו חייב אלא בדבר שיט בו להמית ענד הקל לא כ"ש ואימתי
 במכילתא חס אחא אומר כן אחת מענישו מן הדין לכך נאמר
 נשכט מלמדך שאין עונשין מן הדין והיא גרסא נהפך מכה זכ
 הק"ו אינו פוטרין הארון חס מה הענד חמת ודו חס אין נשכט
 בדין להמית זרנותי הכרפתי ז"ל פירשה לענין דורף שהרודף
 אחיה חבירו להורגו נתן להכילו נפשו על הרוף וזה הארון היה
 רודף אחר ענדו להורגו נשכט שאין בו כדי להמית וכל ישראל אחת
 וזה הארון מפני שהרודף וכיון דאמר' מדין זה שאין הארון
 חייב מית' לפי שאין בו כדי להמית ומכ' שזה הישראל שהת הארון
 חייב מיתא נמצא שמה מחייבו ומענישו מדין ק"ו :

בספרא חתיא מדין ק"ו כיבד ואחיה ירוק ירוק נפניה הלא
 תכלס שנעת ימים ק"ו לשכניה י"ד יום דיו לנעל
 הדין להיחזו נגדון חסגר שנעת ימים מחוז למחנה ואחיה
 חספך ויש לשאלו נענין ק"ו זה מה לנו לקשבון מדוקדק ולומר
 י"ד יום דיו לנו שנאמר ק"ו לשכניה יומר ולמה הזכיר י"ד יום
 ודאחסי' לפי ששלטה שותפים בחדם הקב"ה אינו ואמו אינו
 נותן לו ה' דברים ואמו נותן לו ה' דברים והקב"ה נותן עשרה
 דברי' בדת'י נדה משו' הכי הדין נותן זמן הנזיף לשכני' כפול •
 וזה הפי' אינו נראה לפי שיט' במדרש ק"ו למלך וכהן גדול י"ד
 יום ואין למלך וכהן גדול בחדם הורס בפוליס יומר מאיני •
 ועוד אחסי' דרשינן דין והלא דין הוא שיהא הזמן כפול כיון
 שנחזקו בפוליס מאיני • וי"מ משום הכי אמר י"ד יום לומר
 שמו' הדין היה שחיה מפורעת מוחלטת ועולם דין מפורע
 אחיה סבר שי ומשום הכי קאמר ק"ו לשכניה י"ד יום שהם
 שני הפקדון וכן נראה נבדוקה נאכוח דל' נון דתיגיה החס
 נשגיל כדודך מחול לה על הסגר שני • והרמב"ם ז"ל כתב שאין
 כאלו קושיא כלל לפי שכן דרך הלשון לכפול בכל מקום כמו
 שאמרנו במכילתא כי תקנה ענד עברי להגיה את הבר דברי
 ר' אליעזר ר' שמעאל אומר אינו צריך חס ישראל עונד הבר
 לא כ"ש יענדו חס ישראל שש אף הנרי ענדו שחיס עשרה
 אמרה דיו לנא מן הדין להיות כגדון מה ישראל עונד שש אף
 הנרי עונד שש ובמשה פ' בנות כותים נ"כ שינו דיו לנא מן
 הדין להיות כגדון והברייתא זו שהיא נספרת הניחא נפרק

יש נחלקין ושם אמרו ר' ות"ק לא דריש דיו והא דיו דאורייתא
 הוא כדתיית וכו' והשינו בעלמא דריש דיו וכו' כדאיתא התם
 ונפרק כיבד הרצל נמי איתא במשנה והתם אישילינו מחאי אי
 אמרינן דיו היכא דמפריך ק"ו או לא דרשב"ג סבר ליה דלא
 אמרינן דיו היכא דמפריך ק"ו משום דס"ל דשנעה דשכניה
 לא כתב פקרא וזה דכתיב מסגר שנעת ימים אינו לא למדך
 דבעלמא דרשינן דיו וכיון דשנעה דשכניה לא כתיבי
 נקרא אחת' ו ואוקמי' הארביס' אחס דיו ואהדריש השנעה
 ולא איפריך ק"ו ורננן סברי דז' דשנעה נתיבי נקרא אחת'
 ק"ו אוקמי' ארביסר אחי' דיו ואוקמי' השנעה ולא אחי
 ק"ו כלום ואי פריך דשנעה דנתיבי נקרא בלחוד הוא דאוקמי'
 קרא לשכניה כדמעיקרא ולא אחוסף מדין משום ק"ו ומשום
 הכי נשור שנעה נראות הניזק סבירא ליה לר' טרשון משלם
 נוק שלם מק"ו דין ורגל ומה שן ורגל דנראות הרבים פטור
 משלמו נראות הניזק נוק שלם שור דנראות הרבים משלם
 חביו נוק אינו דין שישלם נראות הניזק נוק שלם דאי אמרת
 חבי נוק נראות הניזק נוק שלם דאי אמרת חבי נוק נראות
 הרבים ח"כ מה מועיל הק"ו ורננן סברי נראות הנוק חבי נוק
 כמו נראות הרבים משום דיו דדיו לנראות הניזק הלא מן הדין
 להיות כגדון זהו נראות הרבים אעפ"י דמפריך ק"ו לא אחי
 כלום דמה התם חבי נוק הלא נמי חבי נוק ובסוטה פ"ק דס'
 נענין כבד שני של חולין חס עושה שלישי לתרומה כתב רש"י
 ז"ל דדיו לנא למימר דא"כ נציל ליה ק"ו וקיל' דהיכא דמפריך
 ק"ו לא אמרי דיו ורבי מאיר למד טומאת משא למת מגבילה
 גמיר ליה מק"ו כדננן לא היה מקטיל לא טומאת עבד משום
 דיו לנא מן הדין להיות כגדון ונלמד זה מהכתוב בראשית
 דיו בספרי פ' חקק כמו שפירש הרמב"ם ז"ל פ' מטות ובהרבה
 מקומות מהלמוד אמרו דיו מן הדין להיות כגדון כפ' טו
 שנאמר ר' זה' ונפרק מרונה ונפ' המפקיד ונפ' השואל ושם
 אמרינן הניחה למאן דרשי דיו אלא למאן דלא דריש דיו מאי
 איכא למימר ואע"כ דכלל דוכחא אמרו' דיו דאורייתא הוא
 וליכא מאן דלא דריש ליה אמרו זה לרווחא דמילתא דאפי' לא
 דרש' ליה איתיה לההוא דינא מדרשא אחריתי וכן נראשון
 מפסחים ונפרק העור והרוטב וזונתים נפ' כ"ש ובברייתא
 דספרא נפ' אשה בי תורעי :

ובברייתא דשלשים ושמים מדות חתיא מקום סמוס כיבד
 שנעע להרע ולא ימיר חס נשנע להרע לעבמו
 לא ימיר לכ"ש חס נשנע להיטע לעבמו לא ימיר להרע לעבמו
 לא חוכל הייס להיטע לעבמו חוכל הייס וכן ושאר על נקי
 לא לקח כלומר שחד לא לקח על נקי להתרו כ"ש שאינו נוטל
 שחד על רשע לפוטרו :

ובב"ר נפרשת מקץ מנו קלין וקמורין הכחודים נמורה
 ונכמוגי' הן כסף אשר מכאנו נאמתחומינו השינונו
 חליך ק"ו שלא נגנוב מציח אדוניך כסף או זהב הן בני ישראל
 לא שמעו חלי' ק"ו ואיך ישמעני פרעה הן נעודני חי עמכם
 ממרים הייאת עם וגו' ק"ו אחרי תמתי ואני ירוק ירוק נכפיה
 וגו' ק"ו לשכניה את רגלים רכתה וילאוי ק"ו ואיך תחחרה
 ל' הסוטים הנה אנטנו נמחנה יהודה יראים אף כי נלך קעילה
 ונחרץ שלם חמה נוטח ק"ו ואיך חעשה נגאון היתר הן כדריך
 בארץ ישולס אף כי רשע וקוטע נשואן הנירה הרנו היחודי
 וגו' ק"ו נשאר מדינות המלך כל זה הזכירו במדרש הזה ויש
 אחרים הרבה וכלל עקום אף הוא לשון ק"ו על כן פירשו
 המפרשים אף כי אמר להים מכל עין הנון לא היה כן המחלף
 הדברים והרבה אף כי יש נמקרא והם לענין ק"ו אף כי הייס
 אף כי הכית הזה אשר בניתי אף כי אמר חליך רחץ וטהר
 אף כי ארבעת שפטים אף כי היין נוגד אף כי אנוס רמה אף
 כי לנדב אף כי נזמה יכאלו אף כי עמה בן הימיני אף כי
 נחנע

פ איזהו מקומן

נחשב ונאלח אף כי מרעהו ירחק ממנו אף כי אנכי אענונו אף כי אנשים הרשעים הרגו חיש כדק אף כי תאמר לא חשורנו אף כי לא אובל לחם ונדברי הימי נענין סנחריב אף כי אלהיכם ואף כי השליחות לאנשים נחזקתל ונעזרת אף כי עשור להם עגל מסכה כל זה הם קלים וחמורים הנמצאי בכמונים והקו שהיה דורש למך כי שנעמים יוקם קין ולמך שנעים ושנעה הוא קו של חשך כמו שאמרו בנ"ר שהרי הגזירה היתה על למך שהוא הדור השניעי לקין ואין לדרוש קו לבעל הגזירה ונגמ' נפ' כדעמונין וכן נפ' קדסנהדרין היה דורש רביא קו לטהר את השרץ עכמו שהוא כפירוש בתורה לא לטהר דמה שלא נא כפי' בתורה לא מיתורא דקרא ודוזה לכס הטמא זו ה"א דהטמא כדאיתא נמעילה ונכ"ר כפרשת חיי שרה והקו הוא ומה נחש שהוא ממת ומרבה את הטומאה טהור שרץ לא כ"ש ודחו נגמ' דאין זה קו דהתם מעשה קוף בעלמא הוא דעבד :

המדה השנית מגזירה שיה תניא כספרא מג"ש כיכר נאמר נשומר שכר אס לא שלח ידו ונאמר נשומר חנם אס לא שלח ידו מה שומר שכר שנאמר בו אס לא שלח ידו פטר בו את היורשים אף שומר חנם שנאמר בו פטר את היורשים עכ"ל כדאיתא דספרא ופי' דבר זה כי שומר שכר שמת יורשיו פטורין משבוועה שנה' שנעטת ה' תהיה בן שניהם ולא בין היורשים ונאה ה"ש הוא לפטור גם בשומר חנם היורשים שאנו רואים הפסוק שנאמר בשומר שכר שנעטת ה' תהיה בן שניהם ולא בין היורשים כאלו הוא בשומר חנם שזהו ענין ג"ש שיהיה דאין שיה' שניהם ומה שהוא מפורש בלאחד כאלו הוא מפורש בשני הסתום זהו ענין הג"ש כלומר גזירה ודין שזה שיהיה לשניה ומה שהוא סתום בלאחד ילמד מהמפורש בשני שלכך כחצה המורה שתי מילות שוות בשניהם להשוותם בדניהם ונחמה המדה יש בה תנאים האחד שהיה ג"ש מקובלת מכתובתו עד הלכה למשה מסיני וכן אמרו בפסחים נפ' אלו דברים אין אדם קו ג"ש מעבדו אלא אס כן ללמד מרבו ורוממו עד הלכה למשה מסיני וכן אמרו בנדה דפרק כל היד והלל לא דן ג"ש נמועדו נמועדו פסח מתמיד לדחות את השבת לא שכך היתה קבלה בידו משמיעה ואכטליון שקבלו מרבותיהם עד הלכה למשה מסיני שלכך נכתבו שתי חיות הללו כדי לרון ג"ש מהם לדחות השבת מפני הפסח כמו שהוא נראה מפני החמיר אלא לא היתה נידו ג"ש זו מקובלת לא היינו דין אותה מעבדו ולא בני בחירה לא היו רשאי לרון אותה עד שלמדו הלל שכך היתה מקובלת מרבו עד הלכה למשה מסיני ונראה שלכך נשת"ב נקודו ירשעו בני ישראל את הפסח כאלו היה נמקום הפסח לרמוז לג"ש זו כי נמועדו הוא דחלת דבור לדרוש בו ג"ש זו זהו התנאי האחד שיש במדה זו והתנאי השני הוא שתהיה הג"ש פנויה משני כדאין למדין ג"ש מהן ואין משיבין עליה כלל ואם אינן פנויות כלל וזהו צריכות ללמוד מהסדרין אחד ואין דנין מהס ג"ש כלל ואם הא' היא פנויה והאחרת אינה פנויה פלגי' בה בצמחא איכא מאן דאמר למדין ואין משיבין ואיכא למאן דאמר למדין ומשיבין כלומר א"י מבינו חסונה למיפרך הג"ש הזאת משיבין עליה שבוין שאיכא פנויה משני כדאין דיש עליה תשובה אלו אימרים שלא נכתבה ללמוד ממנה ג"ש כאלו פנויה היתה משני כדאין דבר זה נחפזם בנדה פרק המפלת אמר רב יהודה אמר שמואל מוסרי' ישמעאל כל ג"ש שאינה מופנה כל עיקר אין למדין חמנה מופנה מכד אחד לר' ישמעאל למדין ואין משיבין לרבנן למדין ומשיבין משני כדאין למדין ואין משיבין ואמרינן התם דנפקא מינה לר' ישמעאל דאי איכא מופנה מכד אחד ומופנה משני כדאין ח"ע ד' כל דבשניהם למדין ואין משיבין שנקינן מופנה מכד אחד וגמרינן ממופנה משני כדאין ולהכי אפנויה רחמנא משני כדאין כי היכי דלא ליגמר מופנה מכד אחד ושם

אמרו דרב אחא נריה דרבא מפני לה משמיה דר' לעזר לקובל' כל ג"ש שאינה מופנה כל עיקר למדין ומשיבין מופנה מכד ח' ישמעאל למדין ואין משיבין לרבנן התם מושיבין מופנה לר' משני כדאין למדין ואין משיבין ואמרי' למדין בין מופנה מכד ח' לשאריו מופנה כל עיקר לרבנן דאי אינה מופנה מכד אחד כל זה אמרי' שם וזה הלשון נראה עיקר מסוביא דתלמוד שרבינן להקשות מופנה דאי לא מופנה איכא למיפרך דמשמע דאפי' אינה מופנה כלל אי ליכא למפרך למדין ובהרב' מקומות מהתלמוד כשדנין ג"ש אמרי' מופנה דאי לא מופנה איכ' למפרך לאי אפנויי מופנה ואמרי' אכתי מופנה מכד ח' הנייה למ"ד מופנה מכד אחד למדין ואין משיבין אלא למ"ד למדין ומשיבין איכא למיפרך כדאיתא בפ' הו' נודקין ונפ' כמה אשה יוכאה ונינימות פרק הערל ונפ' כיכר הרגל וכתב הרמב"ם ו'ל כספר המכו' שלו ח'ל הוי יודיע שזה שאמר שאין אדם קו ג"ש מעבדו אין לומר שכל ג"ש מוכררת להם מהר סיני ונמסרה להם מפי משה ולמדו מלה פלוגית כפסוק פלוגי ממלה פלוגית פלוגי והשוו דין שניהם לענין פלוגי אין הדבר כן שהרי מבינו אותם חולקין תמיד בהרבה מקומות נענין הוה כאלוה שאמרו נגמ' חולין מ"ט דר' מאיר כאלוה ואת בנו גמר שחיטה שחיטה משחוט חוץ מה' להלן שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה אף כהן שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה ור' שמעון מ"ט גמר מן וטבוח טבח והבן וגו' והקשו על ר' מאיר ונעמ' מן וטבוח טבח והבן טעם דנין שחיטה משחיט' ואין דין שחיטה מוטיבה' ושאלו לומר שסו' ג"ש היא דמאי נפקא מינה ומהניא דבר' ישמעל' וכן הכהן וכן הכהן זו היא שינה זו היא ביאה והיא ביאה והמח' ה"מ היכא דליכא דמיי ליה חלל היכא דליכא דמיי ליה מדמיי ליה ילפי' וכן הקשו על ר' שמעון ולגמור משחוט חוץ ונתן טעם דנין חולין מחולין ואין דנין חולין מקדשים ואלו היתה קבלה לר' מאיר מסיני דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה ושהדבר ללמד משחוט חוץ ולר' שמעון היתה לו קבלה מרבותינו שאין שמה שחיטה ושהוא נלמד מן וטבוח טבח והבן לא היה מקום לשאלת אלו זלתי שזכות שאמרו נגמ' וכיכא כזה בתלמוד מאיר' וכן יש קושיות הרבה בתלמוד בכיכא כזה שאמרינן וילין מג"ש ממקום פלוגי ומתוך מסתברא מהכא ולפי' דמיי ליה בכך וכך ולא מהתם וחוזרים ומנקדים אדרבה מהתם אז' למילף וכו' ומסיק ה"ך נפישין ולא הורגלו בתלמוד אין צריך לכחוש מהם מפני רובן ועתה אמר נג"ש כל ג"ש שאינה מופנה כל עיקר אין למדין ממנה מופנה מכד ח' למדין ומשיבין ומופנה' משני כדאין למדין ואין משיבין כמו שאמרו בשני' מגדה נמקאמו' אחרים והם מחזירי' לאפנויי אותה ביימור' ומרשי' מן הסברא ונחלקים בכך לפי דעת האכתי' חלל הכוונה שהיא נג"ש שהיא מסיני לומר שהיא נידם קבלה דאין שחיטה שאינה ראויה נלמד נג"ש דשחיטה שחיטה והיתה סברתו של ר' מאיר שהכוון ללמוד אותה משחטי' חוץ ויהיה שמה שחיטה והכי שמעון ראה דעתו שיתיר' נכון ללמוד אותה דמן וטבוח טבח והבן ולא היתה שחיטה שאינה ראויה נודעת דשחיטה וכן כגן עכ"ל ז'ל כספר המכות וכתב הרב ז'ל סס סמוך לזה כי הוא חושב דשמח שזה הוא מכלל מה שנתבאר באלו של משה בנייתו שזו ר'ל הרב ז'ל כי בתמורה אמרינן שנתבאר כימי אכלו של משה הרבה גזירו' שוות זבנ' ש' אין צריך שיהיו המלו' דומות זו לזו כמו נמועדו נמועדו לא אפי' אינן דומות זו לזו דנין מהס ג"ש אלא שחם מבינו דומות ואינן דומות אין דנין ג"ש לא מהדומות וכן רבי' כל התלמוד כשאמרינן מאי נפקא מינה והא תנינן דבי' ישמעאל ושב הכהן ונא הכהן זו היא שינה זו היא ביאה ה"מ היכא דליכא דמיי ליה חלל היכא דליכא דמיי ליה מדמיי ליה ילפינן נפ' דקויה ונפ' ק' דמחנ' ונפ' המפלת ונפ' אלו קן הלוקחין והמקומות שנתבאר בצמחא ה"ך נפישן כפ' הערל בינמות בענין ערל שאינו אובל הרומה

מסתברא ערלוח הוה ליה לרבוויי שכן מעשים כרוחיים וכו' וסימן הוא ופרכיין אדרבה חנינות הוה ליה לרבוויי שכן נכל שעה וכו' הגך נפישין נשני מקומוה בלחיה סוגייה ונשנייה אמר רבא נלא הגך נפישין לא מבית אמת נדחי' החס ונהיה פרקא לענין טמאים נחרומה ומעשר מסתברא תרומה עדיף שכן מ"ח פ' אדרבה מעשר עדיף שכן הדס' ע"כ פירוש הגי נפישין אמרי' אפ' מיתה עדיפה ורבא אמר נלא מיתה עדיף לא מבית אמת וכו' כדאיתא החס ושם אמריין אמור מקל ילפיין קל מחמור לא ילפיין והתם נמי אמריין כענין יולדות כהן לתרומה כהן לקדשים ואיפוך חנא מסתברא קדש חמור שכן פו"ק ענ"ס אדרב' תרומ' חמורה שכן מחפ"ז הגך נפישין רבא אמר נלא הגך נפישין לא מבית אמת וכו' כדאיתא החס וכן נפ' נמה מרליקין מסתברא קדש לא ממעטינא שכן פו"ק ענ"ס אדרבה תרומה לא ממעטינא שכן מחפ"ז הגך נפישין וזנחיס פרק ג"ש אמריין וליקף עון עון מפגול מסתברא מטומאה הו"ל למיץ שכן וכו' אדרבה מטומאה מפגול הו"ל למלץ שכן וכו' והני נפישין והופרכו נבמ' לחת טעם למה לא למדנו מהני נפישין וכפ' ארבע מיתות וליקף מפריס הנשרפים מסתברא מאדס הו"ל למיץ שכן אדס חוטא וכו' אדרבה מפריס הנשרפים הו"ל למיץ שכן וכו' חוץ מכשיר וכו' הגך נפישין ובפ' שנועה העדות מסתברא מפקדון הו"ל למיץ כן חטא נגזיר וכו' אדרבה מנשו' הו"ל למיץ שכן הטחא וכו' הגך נפישין . ונפרק הכוהו ממזולא גמר לה שכן וכו' אדרבה מעדות הו"ל למיץ שכן וכו' הגך נפישין וכו' ונפ' יוצא דופן מסתברא מככור הו"ל למיץ שכן וכו' אדרבה מאדס הו"ל למיץ וכו' הגך נפישין . ונפרק נגמר הדין מסתברא מפריס הנשרפי' הו"ל למיץ שכן וכו' אדרב' משחוט חוץ הו"ל למיץ שכן אדס וכו' והנהו נפישין מכשיר ממכשיר עדיף ליה ונפרק חטאת נזכחיס מסתברא חטאת נכמה הו"ל לרבוויי שכן וכו' אדרבה חטאת העוף הו"ל לרבוויי שכן וכו' הגך נפישין . ובפ' הקומץ רבא מסתברא זכרים הו"ל לרבוויי שכן וכו' טמאה אדרבה הו"ל לרבוויי שכן אמרי' וכו' הגך נפישין ונפרק טמאה יליך כהן מכהן מבכורות וליקף ממעשר דנהגך נפישא עדיף להו וכן בזכחי' פ' ג"ש יליך חלול חלול מטמאה שכן וכו' וליקף שכן והוי נפישין :

והוי יודיע שיש ג"ש הלכה למשה מסיני שהרי דבר ידוע שמקרה מגלה אנשי כ"ה תקינו לה כדאמריין נגמרא נפ"י נריש מגלה ופליגי רבנן ור' יהושע בן קרחה ס"ל דכרכין המוקפין חומה מימות חשארש קורין נטו' כשטן ורבנן ס"ל מימות יהושע בן נון דליפיין ליה נג"ש נאמר כהן לנד מערי הפרוזי ונאמר כהן היהודים הפרוזים היושבים בערי הפרוזות מה החס מימות יהושע בן נון אף כהן מימות יהושע בן נון וכשאלו נגמ' ט"ל אמרי' כר' בן קרחה מ"ט הוה איה להו פרוזי פרוזי משמע דג' נמורה ילפי לה מרבויהיס . ונראה שג' טקנויה רבנן דפליגי עליה דר' יהושע בן קרחה מרבויהיס שאנשי כ"ה כשכתבו מגלה חסתר נרוח הקדש כתבו ערי הפרוזות לדון ג"ש ממנו מערי הפרוזות . וכן הם מקובלים מרבויהיס לא שהיתה ג' כשאר ג' שהם הלכ' למשה מסיני ולענין דס' הרוק אס מכשיר אה הורע' א' לא דפליגי ר' מאחי ור' נתן נפ' כל הדי דאמר להו רבמיאיר דרבנן כולפיין נג"ש כתיב הנה שלחך פדום רמונים ורבי מאיר החס ושלח מים על פני השובות ואמרי ליה רבנן א"כ דן ק"ו מעבמו ואין אדס דן ג"ש מעבמו נראה כר' מאיר נמי הכי ס"ל דאין אדס דן ג"ש מעבמו דליבא תנאי דס' ל' דאדס דן ג"ש מעבמו דחס בן גני בתירא אחאי לא קנטרס הלל אחאי לא דרש ג"ש מעבמו ולא קנטרן חלל משום דלא דנו ק"ו מעבמן חלל הכא לאו ג"ש נמורה היא חלל כעין היקש הוא וס' ל' לר"מ דאדס רשאי לדון

היקש מעבמו ורבנן ס"ל דג"ש נמורה היא וכיוצא בזה מן התורה לא נמריין חלל א"כ קבלה מרבו וכו' נכאן שהס דכרי קבלה מדברי קבלה שאין לדון ג"ש נלא קבלה ונפרק המפלת אמרי' דנין דברי תורה מדברי תורה ואין דנין דברי חור' מדברי קבלה שאין לדון ג"ש נלא קבלה ומשום הכי אע"ג דמאן דס"ל דמפלת מן נהמה חיה ועוף חמו טמאה לידה משו' שנא נהס יבירה נחדם וקאשו עליה אי הכי רוח חמו טמא ליה מרמתי וברא רוח אמ' דדברי תורה מדברי קבל' לא ילפי' דנריא דאדס היא ד' מוכריא לרוח היא דברי קבל' ובראשון מקמ' אמרי קרן מגא לן דמ"ר כי יגה חין נגיחה לא נקדון וכן הוה אומד' ויעש לו כדקא בן כענא קרני נרוז ויאמר כה אמרה ז'לה מנאק וכן הוה אומ' ככור שורו הדר לו וקרני ראס קרניו נהס עמי' יגה יחדו אפסי ארץ מאו וואמר וכי חיימא ד"ת מדברי קבלה לא ילפיין כ"ש ככור שורו הדר לו וכו' ופ' דבגניה אמריין ד"ת מדברי קבלה לא ילפיין . ונפרק חלו הן הנשרפין אמריין חוץ מנ"ל כלומר שאינו נמיתה דבתי' ומן המקדש לא יבא ולא יחלל הא' אחר שלא יבא חלל ח"ל רב אדס לרבה וליקף חלול חלול מחרומה מה להלן נמיתה אף כהן נמיתה מי כתיב ביה נגופי' מכלל הוא דקא חמי הוי דבר מכלל חין דנין חומו נג"ש הנה השלמנו כל התנאים שברכיין לג"ש :

ויש' בזאת המד' ענין אחר והוא אי אמרי' דון מינה ומינה או דון מינה ואוקי באתרא . ופ' דבר זה לומר אס אחר שלמדנו ג"ש זו דנין מהדינין אס נלמדו כל שאר הדינין מנ"ש זו או נחזירנו למקומו כאלו לא היה לנו ג"ש וחוה שלמדנו כינמות נפ' הערל אמר ריש לקיש ממורת לאהר' עשרה דורות מותרת יליך עשירי עשירי מעמוני ומואני מה להלן עד עולם אף כהן עד עולם ע"כ . פי' שאין כתיב נמזור עד עולם ולמדנו מנ"ש זו דאיסורין לעולם דבתי' נעמוני גס דור עש"י לא יבא עד עולם . מה להלן עד עולם אף לאחר עשר' דורות אסורין אף כהן לאחר י' דורות אסורין ומה להלן נקיבותיהן מותרות דכתיב עמוני ולא עמונית אף כהן נקיבותיהן מותרות אי מה להלן מיד אף כהן מיד ותהא ממורת מותרת לנא נקבל מיד משום ג"ש זו כי נמור ג"ש זו מעשירי ואיך . וקא' עלה דריש לקיש מרתן ממזרים ונתינים אסורים איסור עולם אחד זכרי' ואחד נקיבות ופרקי' לא קטיא הא כמ"ד דון מינה ומינה והא כמ"ד דון מינה ואוקי באתרא . פי' דמ"ד אסור איסור עולם אחד זכרים ואחד נקיבות ס"ל דון מינה ואוקי באתרא שלא למדנו מנ"ש זו אלא אסורין איסור עולם חלל לא נלמדו מזה היתר לנקבות חלל שנעמידנו למקומו אחד זכרים ואחד נקיבות ומ"ד דלאחר י' דורות ממורת מותרת ס"ל דון מינה ומינה מה עמוני ומואני עד עולם אף ממור עד עולם ומינה מה עמוני ומואני ולא עמוני' אף ממור ולא ממור' ודון לאחר י' דורות דכי נאמר ג"ש מדור עשירי ואיך נמור . וקא' לן כסחם מתני' דאחד זכרים ואחד נקיבות אסורין איסור עולם דס"ל דון מינה ואוקי באתרא וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפט"ו מהלכו' איסורי ביאה וכן נפ' כיכד הרגל למדו נג"ש נמה שהוא טמא מנ"ש דשרץ ודון מינה ואוקי באתרא שהוא טמא טמא שנע' ככל טומאות שנעט ולא טמאת ערב כשרץ וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפכ"ג מהל' בליס' ובפ' שנועה העדות אמריין דר' מאיר ורבנן דנין מינה ומי' ודון מינה ואוקי באתרא פליגי דר' מאיר סבר דון מינה מה פקדון מושבע מפי עכמו חייב אף עדות ומינה מה פקדון בין נכד' בין שלא נכד' וכו' ורבנן סברי דון מינה ואוקי באתרא מה פקדון מושבע מפי עכמו חייב וכו' ואוקי באתרא מה מפי אחרים נכד' דף שלא נכד' לא והכי בלקא שמעתי רבנן ס"ל דון מינה ואוקי באתרא וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ט מה' עדות ופ' לו הן הנשרפין איבא שקלא וטריא כענין דון מינה ומינה מה מנחה בלוג אף שכן בלוג ור'

פ איזהו מקומן

סבר דון מינה מה מנחה מהנדנן חף שמן מהנדנן ואוקי
 נאחרת נכסכים מה נכסכים ג' לוגין חף שמן ג' לוגין ונהכי
 סלקא שמעתא התם דדנין מיני ומינה ודון מיני ואוקי נאחרת
 ופליגי ו' הרמנ' ס' ז' פ' ז' מה' מעשה הקרבנות פסק דרנן
 דס' ל' דון מינה ומיני והוא מינה לפסוק נמק' אחר דון מינה
 ומינה ונמקוס אחר דון מינה ואוקי נאחרת ונמנחות פ' הרי
 עלי עשרון מייתי לה להך סוגי'א כדאיתא הכא ונפרק העור
 והרוטב אמרי דר' אליעזר סובר דון מינה מהנכורים משקין
 היוכאין מהם כמותן חף תרומה וכו' ומינה מה נכורים חף
 שאר מינין חף תרומה וכו' ור' יהושע סבר דון מינה מה נכורי'
 משקין וכו' חף תרומה וכו' ואוקי נאחרת מה משקין דקרי
 תירוש ויכרס חף מדי אחרת ושם הניחו שני משניות דאמרי
 אליבא דר' יהושע ומהה הוא שהרמנ' ס' ז' ל' כהג בפ' ח' מה'
 תרומו שאין הלכה כר' יהושע ונכ' כל המנחות אמרי דרנן
 סברי דון מינה מה זכחים שלמי יהודי טעונין. מטופה חף זכחי
 שלמי כבוד טעונין הגופ' ומינה מה התם נחזה ושוק חבל הכא
 כמות שהן ורבינא חסיקה דכ"ע ס' ל' דון מינה ואוקי נאחרת
 ורנן טעמייהו משום דשלמיהם רנוי'א הוא וכו' יוכא דופן
 פליגי תנאי דון מינה ומינה ודון מינה ואוקי נאחרת בנוגע
 בשכנת זרע דמרינן ליה מנוגע נטרף דאיכא מ"ד דון מינה
 מה שרץ נגייע' חף שכנת זרע נגייע' ומינה מה שרץ כבעדש'
 חף שכנת זרע כבעדש' ואיכא מ"ד דון מינה ואוקי נאחרת
 מהרואה נמטהו כנוגע נמטהו והדין סברא הוא לרנן פפא
 התם ור' הונא כרי דר' נתן ס' ל' דכ"ע דון מינה ומיני ושיילסו
 לתנאי איכא דתני דר' פפא ואיכא דתני דר' הונא :

ובפרק חזיהו מקומן אמרי דגמרי נחשם מעילות על דבר
 שהיינן על זדונו כח ועל שגמו חטאת מג' ש'
 דמכות מצות ור' ע' פליגי התם ונ"ש לא חמת חלל מה התם
 נקובעא חף הכא נקובעא לאפוקי מטמ' מקדש וקדש' דעולא
 ויורד ורנן סברי דאין ג' ש' למחכה ואסיקנא דכ"ע מודו דאין
 ג' ש' למחכה והכינמי חיתא נכריתו' פ' דס' שחיטה וכן בפ' ק'
 דמנחות אמרי אין ג' ש' למחכה :

ומצינו ג' נה ג' ש' והוא מה שאמרה מלקות דבור מנין
 דכתבינן כר' אבהו דא"ר אבהו דא"ר אבהו למדו ויסרו מוסרו
 זיסרו מכן וכן מכן וכן א"ר אבהו כפ' גערה שנפתחה גמר
 פתח מפתח פתח משער שער משעריך ואפשר לומר שלא נא
 ר' אבהו לומר שזאת הו' ש' הית' לו מקובל' מהלכ' למשה מסיני
 שהרי כיוכא בזה מצינו ג' ש' נה ג' ש' כדרנן בענין נדיקת חמץ
 לאור הגה דילפ' חיפוש נכפוש וכו' וליכא למימר' כוז שהיא
 הלכה למשה מסיני שאין נדיקת חמץ מן התורה דמן התורה
 בניטול נעלמא בני כדאי' בראשון משפחים וגם נג' ש' הניחו
 דברי קבלה וד' מדרבי קבלה לא ילפינן וכן יש כיוכא בזה
 בעירובין בענין אפי' של חסו' שנתה שהם מדרנן חבל הכוונה
 כזה וכיוכא שהלכה היא מקובלת אכלס ומנקשים סמך מן
 התורה כהלכה המקובלת בידם וכמו שאמרו בענין שיעורין
 שהם הלכ' למשה מסיני ומסמינן אותם ל' הפסוק חרץ חטה
 ושעורה וכו' ונ"ש הלכתא ניהו וקרא אסמכתא בעלמא כדאי'
 בפ' ק' דערונין ומקומות אחרים דומה למה שאמרוין בפ' קמח
 דקדושין בענין נחך מקודש' ל' וידי מבורה לך הלכתא ניהו
 ורנן אסמכיניה לקראי' וכן כפר' ננות כותים וכן אפשר כי
 מה שאמר ריש לקיש בפ' לו הן הולקין כנומר שאכל את הקדש
 ג' ש' טומאתו טומאתו לא נאמר בזה שהוא הלכה למשה מסיני
 אלא דרך אסמכתא מסכתא לפי שהדין היה מקובל אכלי'
 מרבותי' לא שהג' ש' היתה מקובלת אכלי' מהלכה למשה מסיני
 ואע"ג דאמרינן התם דרבי יוחנן פליגי עליה ג' ש' לא גמיר' לאו
 דווקא גמיר' מהלכה למשה מסיני לא שמע מרבותי' אסמכתא
 זו וביבא כוז לא מה' שאמרו בראשון מקמח לענין התשלים ד'

אבות נוקין כלבו ממוטב דיליף תחת נמינה ושלם כסף וכן נפ'
 הסובל לענין חסרון איברים שהוא השלומי ממון ג' ש' דתחת
 תחת וכן נפ' נטרף דכבודות תחת תחת לא אמרו שהיא הלכה
 למשה מסיני אלא דרין הוא הלכה למשה מסיני כנגד הכדוקין
 האומרים עין תחת עין כפשוטו ומכאן אסמכתא להלכה זו
 לנ"ש תחת תחת תחת תחת וכו' אמרינן על ג' ש' זו כל מילתא דלא
 מיסורה מיכל ליה מאחרין סוגי'א כלום כל דבר שיעדעין שך
 הוא חמת אכל לא נחברר לו סמך מן המקרא הרשות ניד כל
 אדם לזונה ולהניאה דאע"ג שאין אדם דן ג' ש' אלא חס קבלה
 מרבו לא כעיא דקבל לה מרבו לגמרי כלומר דגמרי' ג' ש' מעין
 תחת עין ושור תחת שור אלא דגמיר אותה ג' ש' דתחת תחת
 וכן כפר' המוציא חפלי'ן אמר על ענין אחר כל מילתא דלא
 מיסורה ממכתיב לה מאחרין סוגי'א וכן בהרבה נזירות שוות
 כגון גולתו וחולתו דפ"ק דקדושין ושכיר שביד דגמרא התם
 ונפ' הערל וחלול חלול מהרומ' או מותר כפ' לו כן הנשפין
 והנה הנה זמה זמ' לנא על כחו מארוסותו שהיא כשרי' כדאי'
 כההוא פרקא ונפ"ק דכריתות ונפ"ק דמיתות ונפ"ק דהניגה
 ובריש יבמו וכן תחתא תחתא דפ' שנועת העדות בכולהו איכא
 למימר דאסמכתא ניהו ואין להחזירם להלכה למשה מסיני
 כנ"ל ומה שאמרת' נג' ש' לא הם אסמכתא חיי אומר שהדין
 עכמו אינו מן התורה אלא מדרנן חיי אומר כן אלא שהדין
 עכמו הוא עכמו חלל מקובל אליהם מהלכה למשה מסיני
 ומכאן לו סמך מן התורה דרך ג' ש' ואינם כמו חיי אומר כדורות
 דהלכתא גמירי לה ואין לה סמך בקרא כדאיתא בפ' דקמח
 חלו יש להם סמך נג' ש' כמו שהדינן שהם מדרנן וקרא
 אסמכתא בעלמא שהרי כפירוש אומרים נהם מדרנן וקרא
 אסמכתא בעלמא כמו שאמרו בענין חלוצה אסורה מדרנן
 אסמכתא בעלמא כדאיתא נגמ' קדושין וכן אמרו נגמ' משקין
 לענין חולדת נכירה וזריעה נשיעית ובמקומות אחר' ישאלו
 לא קרא למאי חתא וכמו שאמרו נגמ' חגיגה בענין כל זכוכך
 לרבות קטן שהגיע לחנוך והקטן דרנן הוא ואמרו אסמכתא
 בעלמא ושא' לא קרא למאי חתא וכן כיוכא כזה בפסחי' בפ'
 מי שהיה טמא אחר שאמר קרא אסמכתא בעלמא אלא קרא
 למאי חתא חף קרא למה לי כפ' ננות כותים וכן אמרי' כיוכא
 בחלו בתלמוד בענין דרנן וקרא אסמכתא בעלמא ואין חלו
 שהזכרתי כיוכא בחלו אלא שהדין עכמו הוא הלכה למשה
 מסיני והגזירות שוות אינם אלא דרך אסמכתא כמו אסמכתא
 של חרץ חטה ושעורה שהיא אסמכתא לחותם שעורים שהן
 הלכה למשה מסיני כדאיתא בפ' יום הכפורים או הו' בענין
 היקש שהוא נגופיה דקרא כמו שגמאר אחר זה :

ובפרק חזיהו מקומן אמרו דבר הלמד נג' ש' חוזר ומלמד
 נק' ודבר הלמד נק' חוזר ומלמד נג' ש' ודבר
 הלמד נג' ש' חוזר ומלמד נג' ש' עכמו כדאיתא התם ופלוגתא
 התם דבר הלמד נג' ש' או חוזר ומלמד כננין אב בפרק חלו
 מנחות :

ובשלישים ושחים מרות תניא מג' ש' כיכר היה שמואל
 כדברי ר' יהודה' שנאמר ומורה לא יעלה על
 ראשו מה מורה האמור' נשמעון נזיר חף מור' האמור' נשמעון
 נזיר מורה מורה לג' ש' ובמסכ' נזירות תנו לה כפולגתא שאין
 מורה חלל מורה בשר ודם עור תניא התם כיוכא כוז ויאמר
 ה' אל יהושע היום הזה אכל גדלך בעיני כל ישראל וכמה גדלו
 שהעמיד להם חמה ולבנה וכבר העמידו למשה נחמה שאמר
 היום הזה אכל גדלך תת פחדך מה אכל האמור' ניהושע
 העמיד לו חמה ולבנה חף אכל האמור' נמשה העמיד לו חמה
 ולבנה אכל אכל לג' ש' ונגמרא נפ' ג' דע' ומתעניות בפסקת
 דחסדי' הניחיה כוז ואם ארבה אמורה דאמר תת לג' ש'
 ביום חת את האמורים :

ובכריתות פ"ח אמרי' למהי ג"ש קלה בעיני' שהרי פגול אחד מגופי תורה ולא למדו הכמוס לא נב"ש דיליף עון עון מגוחר וכן אמרי' עוד נגוחר יליף קדש קדש וכן אמרו בנמו' מהנוסחו אחי' הנה הנה זמה זמה וכן אמרו נכסקלים דמיהם נס דמיהם נס מכאן נראה' שהג"ש גוף תורה היא כאלו נכח' נפירוט בחורה :

ויש מדה אחר' שהתורה נדרשה בה ולא נזכרה ב"ג מדות שנכרייתם של ר' ישמעאל והוא ההיקש והיינו סבורים לומר שנכלל ג"ש היא שכמו שאמרו אין ג"ש למחז' בפ' איזהו מקומן ובכריתות פ' דם שחיטה ונפ"ק דמנחות כן אמרו שם : ונפ"ק דקידושין ונפ"ק דגדרים אין היקש למחכה : אבל איש נראה כן כפי מה שאמרו בפ' איזהו מקומן דבר הלמד להיקש חוזה ומלמד נב"ש ודבר הלמד נב"ש חוזה ומלמד להיקש מזה יראה שם שחימות הלוקות אבל אין מכאן כ"כ ראה שכן אמרו שם דבר הלמד נב"ש חוזה ומלמד נב"ש חפ"י שהיא מדה אחת הוקרים חס הלמד בה חוזה ומלמד בה וכן אמרו דבר הלמד נהיקש חוזה ומלמד נהיקש ונפ"י התורה אמרו כי דבר הלמד נהיקש חוזה ומלמד נהיקש וכן נפ"י הקומן דנה אמר ליה אין ובנחים נפ"ג"ש ונפ"ק קדשי קדשים אבל נראה דלפי שאין היקש ג"ש מדה אחת היא וזה ממה שאמרו שהעלו דפרק איזהו מקומן דהיבא דליבא למילך נב"ש וחיבא למילך נהיקש שנקיטן ג"ש וילפינן נהיקש והיינו דאמרין התם למה הא נהא קמיפלגי מר סבר ג"ש עדיף ומר סבר היקש עדיף דכולי עלמא היקשא עדיף ונראה כי בעלי המלמד סוברי' בידבר הנלמד נהיקש הוא כאלו כתוב בתורה נפ"י ואין זו המדה כשאר סמיכות שאין אומרו דבר הנלמד באומן מדות פחות תורה כלל ולא למדוהו מהתורה אלא ע"י אותה מדה אבל דבר הנלמד נהיקש הוא גוף תורה כאלו כתוב בתורה נפ"י ומאוס הכי עדיף מג"ש ומזה הטעם לא נזכרה מדה מבכלל המדות שהתורה נדרשה בהם שהרי גוף תורה הוא :

חיבא מ"ד מקרא נדרש לפניו ולפני פניו ונפרק הקומן רנה שקלי וטרי' ר' שמעון חיתני ליה מקרא נדרש לפניו ולא חוריו ואחתי ליה ו'ו מוסף על ענין ראשון וכל אלו הדרשות הם מתורה היקש הם כאלו נכתבו בפ' התורה ומה הטעם אמר בפ' הגזול ע"כ טוען נגד היקש הוא ואין משינין על ההיקש וכן כתוב בפ' התורה ונפ"י מרובה וכיון שהוא כאלו נכתב בתורה בפירוט אין משינין עליו כמו שמינין על שאר המדות : ומזה הטעם הוא מה שדורשין ו'ו ימיר' בפנהדרין נפ"י כ"ג כמו וכת וכת נפ"י ארבע מימות ויש לרבות כמו אח אחיך לרבות אחיך הגדול בפ' הנושה את ואח שמו נפ"י מרובה ויש למעוטי כמו ואשה כי מהיה זנה נפ"י ננות כות' וכן ה"י ימיר' כמו ה"י רבין' הראשון למעט שאר ימים בשנת כדאית' בפ' לולב וערבה : והא שניך למעט השמאל'יפ' גיד הנשה וכן העולה עולה ראשונה ונפרק הזהב ונפ"ק דשכחים שני ונפ"י התכלת ויש ה"י לרבות האוצר לרבות הנשים נמוספת עיניו נפ"י יום הכפורים : וכסוכה האוצר האוצר לרבות את הגרים ונפ"י מרובה נגד הגנג לרבות ונכוסה פרק היה מניא אמרין הא דרבייה רבייה הא דמיעוטא מיעוטא והכל כן לרבות כן למעט הוא לפי עניינו כמו שאמרו בפ' מרובה או שה לרבות הכנס למעט מענינא דקרא וכן נפ"י שני שעיר ואמר רנה הנה דפחא להוציא לנו להוציא' התם נקרא לרבות והכל מענינו וכן נפ"י לא נערוה דרשין' הא נער נער כתובה בתולות הכתולות וכבר אמרו בפ' הערל אפי' למאן דלא דריש ו'ו ה"י דריש וכן דריש י"ד ימיר' וכן אין לו עיין עליו כן יש כן הנן וכן הכמוס וכו' נראשון מקידושין ונפ"י יש נוחלין וכל זה מכלל ההיקש בגוף התורה שאין משינין עליו ומזה הוא יש חס למקרא ויש חס למסורת מפני' מוספתו ו'ו נסכת נסכות וכו' קרנת קרנות וכו' לטוטפת לטוטפת כדאיתא בנזכים ובמנחות ובמס' סוכה וטמאה שנועי' שנעים נראש סנהדרין וגורעין ומוסיפין ודורשין מנחלתו לשארן נחלה שארו לו ונפ"י יש נוחלין ובנכורות דורשין מרוח אשך מרוח אשך כלומר שהכושי הוא בעל מוס' : וזימא פרק הוביא לו דורשין מדם הפר דם המפר וזה מפני גורעין ומוסיפין ודורשין וכן היא זאת נזכר' פרק כל הזכחים שקבלו רבוי אחין וגמין ורבות חיש חיש לרבות הערל נפ"י הערל וכן שאר אותיות כפולות אין צריך להרחיב נזה הכל מכלל ההיקש למי שדורש אותם ונפרק איזהו מקומן פליגי הנאי' המנו ודבר אחר אי' הוי היקש חילול וכן נמקומות אחרים נזכחים וזימא פרק הוביא לו ונפרק החודה ובסוטה פ' היה מניא' אמר' ר' אמיר' חיש לא דריש : ומה שצריך לדקדק כחאן הוא שם אמרו נפירוט דהיקשא עדיפה מג"ש כמו שכתבתי למעלה בפ' נהר' דר"ה משמע דג"ש עדיפה מהיקשא דאמרי' התם והאי מנא מעיקרא חיימי לה מהיקשא ח' ולכוסף מיימי לה נב"ש הכי קאמר להו ג"ש הוא מיימי לה דהיקשא והשתא דחאח ג"ש היקשא לא יצטרך והענין הוא שאם ג"ש וההיקש חס חלוקין דנין שנקי' ג"ש ודנין נהיקש אבל חס הרין הוא שנהיקש כמו נב"ש אין לטרוח ללמוד נהיקש מסכר' ולהניח מה שהוא מקובל מג"ש : ובהרבה מקומות מהחלמוד דנין נהיקש נפ"ק דכריתות ילפינן נהיקש לענין איסורא דדס השרבים ונשרס דמצטרפין זה עם זה מהיקשא דהלכ כדאיתא התם והוקשו כל העריות לחמות חשה נפ"ק דינמות ונפ"י האומר נקידושין ונפ"י הנא על ינמתו הוקשו כל העריו' ונפ"י השעיר' זה לזה והוקשו שוכבי דמים לעגלה ערופה וזריש ינמות הוקשה כל התורה כולה לע"ז ונפ"י הקומן רנה הוקשה כל התורה לחפלין ונפ"ק דקידושין הוקשה כל וכו' ונפ"י האומר נקדושין ונפ"י הנא על ינמתו הוקשו כל העריות לענין הערלה ונראשון משבועות הוקשו כל השעירים זה לזה והוקשו כל

פ איזהו מקומן

המועדות זה לזה • ובראשון מקידושין מקיש יציאה להויה
 זוקשו הויות זה לזה • ובסנהדרין הוקשו שופכי דמים לעגלה
 ערופה • ובריש יצמות הוקשו כל התורה לע"ז ובפ' הקומץ
 רבה הוקשה כל התורה כולה למפילין לענין מצות עשה שהזמן
 גרמא והתם מוכח דהיקשה עדין מנין • אך ומורה אחת לכל
 האשמות נפ איזהו מקומן • וכבר מוחת פ דם קטאת ובפ' הפרה
 הקשים ולא לברך אחר ונפרק מעשר בהמה שנה שנה לשנה
 הקשים ולא לברך אחר והרבה כיוצא בלו בהגרת היקש •
המדה השלישית מנין אך ובתוכו אחי יש עושין מדה זו
 עם ננין אך ושני כתובים מדה אחת ואינו נראה כן
 דהא מיימי לה נספרא דסנהדרין ומיימי לה נבריתא דספרא
 והתם חנו שבע מדות שהיה דורש לפני נתיבא ומנן ננין אך
 זכתיב אחד ושני כתובים הנאים כאחד נחרא והיא מדה של
 בנין אך ושני כתובים כמו שאפרש וכן פי' רש"י ז"ל • ונספרא
 מניא נבנין וכתיב א' כיבד לא משכב נהדי מושב ולא המושב
 נהדי משכב הכד השנה שנהם שהם עשויים לנחת אדם לכדו
 האב מטמא חוהם נרוקו לכדו לטמא אדם נמגע וכמשא
 ולטמא נבדים אף כל שהוא עשוי לנחת לכדו יהא עמה זכ
 ומטמא חוהם נרוקו לטמא אדם נמגע וכמשא לטמא נבדים
 יכח המרכב שהוא עשוי לסכלו אחר עד כאן •
 וי"מ ננין אך ובתוכו א' הוא להחיר אוכל נפש נשאר המועדות
 הגלגל זה מנין אך מהפסח שנאמר בו אף אשר יאכל וכל נפש
 הוא לכדו יעשה לכס וזה אינו נכון שלהחיר אוכל נפש בכל
 המועדות אינו נלקח מנין אך מהפסח שהרי בכל המועדות
 נאמר כל מלאכת עבודה לא תעשו ולא נאמר בהם כל מלאכה
 סתם כמו בשבת ויום הכפורים וזה כדי להחיר אוכל נפש ולא
 נאמר בכל המועדות כל מלאכה סתם לא בפסח נפרשת ראה
 לפי שסמך התכונ על מה שהחיר אוכל נפש בפסח נפרשת בל
 אל פרעה וכן פירש ר"מ ז"ל וכן יש מפרשין שנין אך ובתוכו
 אחד לומר שכל מקום שנאמר בו דמיו בו זו היא שקילה וננין
 אחד לכלל האנן ירגמו אותם דמיהם כס הנאמר נאזו וידעו
 וגם זה אינו נכון שזו"ג היא שכן אמרו נפ"ק דבריות אל
 תהי ג"ש קלה בעיניך שחרי ההסלקין גופי מורה הן ולא למדס
 הכתוב אלל נב"ש דמיהם כס דמיהם כס וכן היא נספרא •
 אבל ננין אך ובתוכו אחד הוא מה שהזכירה נבריתא שלא למדנו
 ממשכב ומושב טומאת משא למרכב ואלו למדנו למרכב מהם
 היו שני כתובים משכב ומושב המלמד למרכב לחיות כיוצא
 אבל מכיון שלא למדנו למרכב שיהא כיוצא בזה אינו אלל ננין
 אך ובתוכו אחד המלמד על עכמו • ובספרי נפ"ס בוטה לא
 יקום עד אחד באיש זה ננין אך שכל מקום שנאמר עד הרי
 בלן שנים עד שיפרש הכתוב עד אחד • וכן עו בת שנתה זה
 ננין אך כל מקום שנאמר עו נח שנתה • ויש הרבה כיוצא
 בהם נבריות וזהו ננין אך ובתוכו אחד • ובספרי פ' תמיד
 נשחט ואת השני יעשה עולה וכו' זה ננין אך להטאות שקודמו
 לעולות הנאות עמהם • וכן היא כונתה פ' כל המדיר • ונפ'
 איזהו מקומן ונפ' כל הנחות נאות עשה ושחט את החטאת
 במקום העולה זה ננין אכ"פ • פי' רש"י ז"ל זה הפסוק למד
 לכל החטאות שטענות הפסוק • ובפ"ק דיומא ויבכהו הענין
 ששתי ימים • ובפ' שתי מדות נמנחות ובמך אהק את שתי ידי
 בתיב יד ובתיב שתייה ננין אך בכל מקום שנאמר ידו הרי
 כאן שנים • ובפ' הקומץ רבה אל פני הכפרת קדמה זה ננין
 אך בכל מקום שנאמר פני אינו אלל קדים וכן הכיחזה כיומא
 פרק הובילו לו אינו לא למזרח ונפ' אותו ואת בנו זה ננין אך
 כל מקום שנאמר שה אינו אלל להוביא את הכללים ונת' כזה
 ננין אך כלל מקום שאלה אומר נבריות אתה סומך להם מלכו' •
 וכן נמסכת ראש השנה •

מנין אך ושני כתובים כיבד להכי פרשת גרות בהדי פרשת
 שלוח טמאים ולא פרשת שלוח טמאים בהדי פרשת גרות הכר
 השוק שנקם שהם נכו מיד ולדורות אף כל שהוא נכו מיד
 ולדורות • וענין מדה זו הוא ללמוד היבר בהמנס נמקום
 אחד משני כתובים המפורשים מפני דמיון שיש במקום הסמו'
 אל שני כתובים המפורשים • וכ"ש כשומרין לא ראי זה בראי
 זה ולא זה בראי זה הכד השוק שנקם הוא לומר שני כתובים
 אלל אעפ"י שהם חולקים דמיהם כיון שיש כד שוק בהם
 וללמוד זה הסתום השוק להם בראונו כד המפורש שבהם •
 ומה שאמר ננין אך ובתוכו אחד לא משכב נהדי מושב אינו
 לומר שהם חולקים בדמיהם לא חלוקים בעניניהם הם מיוחדים
 לשינה וזה מיוחד לשינה אלל דמיהם הם שנים ולפי זה
 אינו אלל ננין אך ובתוכו אחד • וכבר נה מקומות מהתלמוד
 אמרין חדא חדא לא אחי חרמי חדא מתרמי ולפעמים
 בריכים שלשה כתובים ויותר לעשות ננין אך שהרי אמר לו
 סבינו ומכאן שהניחו כראש הגג ונפלו כרוח מצויה והזיקו
 לא למדנו אלל משום מנעה ואש • וכן שהם ד' פסוקים • וכמו
 שנינו בראשון מקמא לא דהני השור כהני המנע • וגל המנע
 כהני השור • אמרו נבמ' דהכי קאמר' לכתוב רחמנא חדא
 ומרמי חידך אמ' חדא מחדא לא אחי' והדר תנין לא זה ולא זה
 שיש בהם רוח חיים כהני האש שאין בו רוח חיים • ופי' נבמ'
 דהכי קאמר לכתוב רחמנא מתרמי • ולפי' הך מנייהו הדר אמר
 רבא מתרמי לא אחי' דהנהו אחי' נהו רוח חיים משום הכי
 אכטריך למדת נה • וכן נור אכטריך למדת ניה משום דלא
 אחי' מהוי סלת לפי שאין דרכו לילך ולהזיק • וסופא דמתני'
 הכד השוק שנקן שדרכן להזיק וממוקד שמיתן עליך וכשהזיק
 חנ המזיק לשלם השלומי נוק • כמיטב שדהו אף כל • וכן' והמה
 נבמ' לאחי' ננו סבינו ומאלו • שהניקן בראש הגג • ונפלו בראש
 מצויה • ובגזיר' נב' מנין אמרין מכורע • ופי' רש"י ז"ל
 חאמר חרמי מלויים שכן טעוין מתופה • נגזקן נזיר יוכיח מה
 לנזיר וכו' • שכן קדמו טעון מתופה מחדא לא אחי' חייב
 מהרואייהו ואחר הדין לא ראי זה כראי זה הכד השוק שנהם
 וכו' ואף אי הכי מצורע וכו' בראייתא התם ונפ' אלל נערות
 אמר עולא אין אדם לוקה ומשלם ובעי' למימר התם דילין
 מחובל ומעד' וזוממן בזה הכד ופרכי' מה לחובל שכן משל' ה'
 דברים • א"ג שהותר מכללו כנ"ד ומה לעדים • וזוממן שכן אין
 בריכוף החדא' א"ג שלל עשו מעשה ואי ממונ' אלל שכן יש נקן
 כד נקן שאינו שוה להכרו אחרני' אין דנין כהם ננין אב ונפ"ק
 דמכות אמ' ר' יהודה לאו שאין בו מעשה לוקין עליו • וילין מזה
 הכד ממונ' • שם רע נמסדים וזוממן שהולגו שאין בו מעשה
 ולוקין עליו ואמר' הבימה למוציא שם רע שכן לוקה ומשלם
 עדים וזוממן יוכיחו מה לעדים • וזוממן שכן אין בריכוף החדא'
 מוציא שם רע יוכיחו והוה הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי
 זה כראי זה הכד השוק שנקן שכן לאו ואין בו מעש • ולוקין
 עליו אף כל אלל שאין בו מעשה לוקין עליו • ונכנ' לא ס"ל הכי
 משום דהיכא למיפרך מה להכד השוק שנהן שכן יש נקן כד
 חמור כלומר בכל אחד יש חומר זה לוקה ומשלם וזה אין פריך
 הפרשה וכו' • שיש כד חמור נהם אין נלמוד מהם מי שאין בו
 כד חמור • ור' יהודה לא חשיב לכו פירכא כיון שאינה שוה
 בשניהם והיינו דאמרין התם ור' יהודה כד חמור ולא פריך
 וכן בסוטה פ' כסם שהמי' נענין אס' נשני' מחולקן שיעש' שלישי
 אמרין ר' יוחנן כד חמור לא פריך ופי' רש"י ז"ל דלא חשיב ליה
 פירכא הוהיל ואין חומר שנשניהם שוה • ופי' שכיין שיש בהם
 כד חמור שמיכו' נחובל נחנירו ובעדים • וזוממן חמור מצני
 נשאר מחייבי מלקיות ואין למדין • שאר מחייבי מלקיות שאין
 בהם כד חמור שאינו נשני' אלל אלל כעלמא דלא פרכין כד
 חמור

המדה הרביעית מנין אך ושני כתובים נספרא מניא

אמור בני פסח נפ' לו דברים שנו כרת משום שמכינו לכה מן
הדין חומרה: שאין לן דניין וכיון דלא דמו חומריהו להדרי
אחי כמה הכד. ונפ' ק דכרימות כל חלב שור וכשב ועו לא
שאכלו כריכי דאיכת רחמנא דשור הוא חמינא דכשב ועו לא
ילפינ מינא דאיכת למיפרך מה לשור שכן נתרנה נכנסים
לכתוב רחמנא נכשב וילפי מינא איכת למיפרך שכן נתרנה
אכל מן חד לא ילפינ לכתוב רחמנא חרי וילף חד מחרי הדין
גילף שור מכשב ועו איכת למיפרך שכן נתרנ' אכל פסח לא
לכתוב כשב וילף משור ועו איכת למיפרך מה לשור ועו שכן
נתרנה אכל ועו לא לכתוב' עו וילף משור וכשב איכת למיפרך
שכן יש בהם דבוי למזנה הילכך לא ילפינ מיפרך: ונפרק כל
הגשר אמרי' ומייתו לה נפ' כל שעה מנין לגשר וחלב שאסו'
ולמר כאן כי עם קדוש וגו' לא חבשל גדי ונאמר להלן אנשי
קדש מהיון לי ונשר: גשר טריפה לא תאכלו מה להלן אסור
הף כאן אסור נמי חין לי לא תאכלי דהנה' מנין ק' ומה ערל'
שלא נענדה נה ענירה אסורה נהנאה נשר נחלב שנענדה נו
ענירה חינו דין שיהא אסור נהנאה מה לערלה שכן לא יהיה
לו שעת הכושר חמץ יוכיה שהיה לו שעת הכושר ואסור
נהנאה מה לחמץ נפסח שכן ענוש כרת כלאי הכרס יוכיחו
שאינו ענוש כרת ואסורין נהנאה ואכילה חף חני אכיל גשר
צחלב והתם פרכין למה לי למימר כלאי הכרס יוכיחו למה
ערלה יוכיחו וליהדר דילן ומייתו כמה הכד להניח ערלה שלא
היתה לה שעת הכושר כרתי חמץ ולא רחי חמץ שענוש כרת
כרתי כלאי הכרס הכד השוה שנהן שהם אסורים באכילה
ונהנאה חף חני אכיל גשר נחלב: ואמרינ התם דחי אחי' לה
נמה הכד פרכין דחי' נכילה תוכיה שאסורה באכילה ומומת
נהנאה ומשום הכי הדרי' כלאי הכרס יוכיחו ואמר רב מרדכי
דהאי פרבא נכילה תוכיה לא הוי פרכא דהכי אמרינ כל מה
הכד מופיה פרכין מעלמא לא פרכין דכין דלא אשכחן
נערלה וחמץ נפסח פרכא דנכילה לא הוי פרכא וא"כ לא
ה"ל למימר כלאי הכרס יוכיחו דשפיר אחי' דמה הכד מערלה
וחמץ נפסח אי הכי חיימי נמה הכד ואמרי' דלא איפשר למחי
עלה נמה הכד משום דאיכת למיפרך מה להכד השוה שרין
שכן גדולי קרקע חאמר נכשר נחלב שאין גדולי קרקע נערלה
וחמץ נפסח ופרכין השחא נמי מה לכלאי הכרס שהם גדולי
קרקע ח"ל רב מרדכי לרב' חשי' הכי אמרינ משמיה דריש לקיש
בלמה הכד פרכין כל דהוי לא חס' חמת קולא וחומרה
פרכין כל דהו לא פרכין ולפרועניהו לכלהו מה לכלהו
שכן גדולי קרקע לא ח"ל רב מרדכי לרב' חשי' הכי אמרי' משמ'
דריש לקיש אחרת קולא וחומרה פרכין כל דהו לא
פרכין אחרת מחמרי פרכין כל דהו אחרת מתלחא אי הדר דיי'
וחיימי נמה הכד פרכין כל דהו ואי לא קולא וחומרה פרכי'
כל דהו לא פרכין ואמרינ התם ולפרוך מה לכלאי הכרס
שכן לא יהיה להם שעת הכושר ומהדרי' דקידם השרשה לא
חאסרו אעפ"י דעיקרן נאסרו והיה להם שעת הכושר ונפ'
אלו טריפות הכלה של סימין של חננים מרנין הכא וראשו
ארוך מנין אב ואמרי' הכי לא ברחי ארנה כרתי ארגול ולא
חיי ארגול כרתי ארנה ולא רחי שניה כרתי סלעס ולא
חיי סלעס כרתי איהם הכד השוה שנהם שיש נהם ארנה
רגלים וארבע כנפים וקרסוליו וכנפיו חופין אח' רובו והלא
הכלכל יש לו ארבע רגלים יכול יהא מומר ח"ל חנב ששמו חנב
פריך רב אחאי מה להכד השוה שנהם שכן חין ראש ארוך
אלא אמר רב אחאי סלעס קרא יתירא הוא וקבא קשה דהתם
מכלל ושרש ילפי' להו ר' ישמעאל אלו כלילי כלילות ואלו פרטי
שרשות: ואיכת למימר דהכי קאמר רב ר' ישמעאל חס' אחת
דומן ככלל ושרש אחת שאפי' למיניהו כליל הוא אעפ"י
הכליל הראשון מרובה ממנו: ואלו פרטי' שרשות חס' אחת

עושה כן הכל פרט כלומר דאם מניין הפרטים אחי ואי מכללי
אחי ומפרש ננין אב' ועיקר טעמא לכלל ופרט ורב אחאי
למחי דריש ננין ארפריך כמה הכד כל דהו נמי פרכין וכ"ש
דהא בעינן קולא וחומרה הוא זה לשון הרמב"ן ז"ל נהדושי
ונפ' כל שעה ונפ' ק דכרימות ונפ' הוכיחו לו ונמשילה אמרי'
דשני הכתובים הנאים כאחד חין מלמדן וכן אמר נפרק כל
הגשר ובזכחים פ' ב"ש שכיון שכל מה שיש בזה חין כשאין שני
כתובים שהם חלוקים נכד אחד: וישן נכד אחר ואיכת מ"ד
התם דשני כתובים הנאים כאחד מלמדן אכל שלשה כתובים
הנאים כאחד חין מלמדן: וכן אמרינ נפ' דזכחים ופלוגת'
היא ור' יהודה כנר נפ' ד מיתא דשני כתובים הנאים כאחד
מלמדן ור' מאיר סבר חין מלמדן נפ' ק דקדושין והתם אמרי'
דשמחה והקהל ור"ת ופריה ורביה ופדיון הכן שהם שלשה
כתובים הנאים כאחד ואין מלמדן ונפ' ד קדושין אמרינ
הניחא למ"ד שני כתובים הנאים כאחד מלמדן וכן נפ' איזהו
מקומן: ונפ' ק דקדושין דאמרינ נענין טן ועין שהם שני
כתובים הנאים כאחד דהנהו מי בריך כריכי כדמוכח תלמוד'
התם וכן נההוא פקא נענין מפילין כדאיחא התם: וכן
ננויר פ"ג מינין ונפרק אלו עוברין נהטאת נזיר דהנהו שני
כתובים הנאים כאחד ואין מלמדן ואמרינ דמיכריך כריכי:
ונפ' ד שנועות אמרינ נמי הוה להו תרומה וגיבורים שני
כתובים הנאים כאחד ואין מלמדן הניחה למ"ד חין מלמדן
חלל למ"ד מלמדן וכו' וכאן נשלמה המדה הרביעית מ"ג
מדות הק"ו הנקראת מהכד ונקראת מה מכינו ואחין מכיניא:
המדה ה' מכלל ופרט מניא נפסחא מן הבהמה כלל מן
הנקר ומן החין פרט וכלל ופרט ואין נכלל אלא
מה שנפרט ונפ' מרובה נכד כלל שור פרט חין נכלל אלא מה
שנפרט: ונפ' אלו טריפות נאמר נמים כלל נמים פרט כלל
ופרט חין נכלל אלא מה שנפרט וכן נראשון מזכחים עשה כלל
זכה פרט חין נכלל אלא מה שנפרט ונפ' אלו טריפות אשר
לו כרעים כלל ארנה פרט חין נכלל אלא מה שנפרט: ונכדור'
קדש לי כל כבוד יכול חף הנקנות ח"ל זכר וכתב רש"י ז"ל
שהוכלל ופרט שאין נכלל אלא מה שנפרט ונפ' עגלה ערופה
בענין נחל אימן אשר לא יענד בו ולא יורע חין נכלל אלא מה
שנפרט ונפ' נגמר הדין כלל ופרט דמקרי' אהדדי חין נכלל
אלא מה שנפרט ונפ' הפרה ונפל כלל שור או חומר פרט חין
נכלל אלא מה שנפרט: ונפ' החובל פלוגתא דר' וכן עזאי
כלל ופרט המרוחקים זה מזה חין דנין אותן נכלל ופרט וכן
נפ' ננות כותים ונפ' כל המנחות נאות מכה: ונפ' ק דפסחי'
למ"ד דנין דווקא בענין אחר ובשני עניינים חין דנין: ונפרק
חלק אמרו כלל בעשה ופרט נלא תעשה חין דנין אותן נכלל
ופרט וכן נפ' ק דמועד קטן:

המדה הו' פרט וכלל מניא נפסחא כיכד כי יחן איש אח
רעהו חמור או שור או שה הרי זה הפרט וכל נהמס
לשמור הרי זה כללי עשה את הכלל מוסיף על הפרט: ונפ'
מרובה שור פרט נננה כלל ועשה את הכלל מוסיף על הפרט:
ואחרנו להו כל מילין וכן ננויר פקא ג' מינין וכן נפרק כל
המנחות נאות מכה:

המדה השניעית כלל ופרט וכלל אי אחת דן אלא כעין
הפרט: מניא נפסחא ונתח הכסף נבל אשר תאווה
נפשי נכרך וככאן וכיון וכשכר וכלל אשר תשאך נפשי חור
וכלל ואי אחת דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש פרי
מפרי וגדולי קרקע חף כל פרי מפרי וגדולי קרקע וכן נפ'
נכלל מערבין ונפ' מרובה ונזיר ואמר נפ' הפרה ונפל כלל
שור או חומר פרט נעל הכור ישלם חור וכלל מה הפרט
מפורש נעלי חיים חף כל נעלי חיים ונפ' מרובה על כל דבר
פשע על שור על חמור וגו' פרט: על כל אצידה חור וכלל מה
הפרט

פ איזהו מקומן

הפרט מפרט דבר המטלטל ונפשו ממון יצאו קרקעות עבדי' ושטרות ונכ' הוהב הביטוח לוו והתם נמידרשו כי יתן איש את רעהו כסף או בלים וכי יתן איש אל רעהו חמור או שה גור כל חלו הכרשות הם נכ' שנועת הדינין וננויר פקד' ג' מינין נכ' שנועת הפקדון ויחיש כעמיתו כלל כחשומת יד או בגזל פרט מכל אשר ישבע עליו חזר וכלל אי אחה דן גלל כעין הפרט ומיעט קרקעות ועבדים ושטרות ונכ' הקומץ רנה קרנן כלל מנחה פרט כלל ופרט חין ככלל חלל מה-שנפרט על כל קרבנך חזר וכלל גר' אליעזר דריש רבויי ומעוטי רנה ומיעט ורנה מאי רבויי כל מילי מאי מיעט מיעט שטר' וננויר פ' ג' מינין דריש' אליעזר רבויי ומעוטי וכן ר' יוסי בר' יהודה פלגי' דריש' כלל החורה כללי ופרטי או רבויי ומיעוטי כפ' ק' וקדושין ולקחה כלל מרצע פרט נחזנו ונדלת כלל ואי אחה דן חלל כעין הפרט דברי ר' יוסי בר' יהודה דריש רבויי ומיעוטי ומאי מיעט מיעט שם וכן פלגי' כמנחות והביאו' כפ' החליל ועשיה מנורת כלל והב פרט מעשה המנור' חזר וכלל ואי אחה דן חלל כעין הפרט ממנת ר' יוסי בר' יהודה דריש רבויי ומיעוטי ומאי מיעט מיעט חרש' וכפ' דשנועות ר' ישמעאל שמיש אחר ר' חוניא בן הקנה היה דורש כלל ופרט או נפש כי חשבע לנטח כלל להרע או להטיב לכל אשר יבטח חזר וכלל כעין הפרט מפורש להניח חף כלל הנח ר' עקיבא שהי' משמש את נחום איש גס זו היה דורש רבויי ומיעוטי מאי רבי כל מילי מאי מיעט מיעט דבר מכו' וההנדל שיש בין לדרוש כלל ופרט או לדרוש רבויי ומיעוטי כי בשיש כלל ואחריו פרט חין הפרט חלל פי' הכלל ואמרי' חין בכללי לא שנפרטי וכשנ הכלל האחרון והוסף על הפרט מעין הפרט וכשנ רבויי ומיעט הרבוי מרנה כל דבר ויחין המיעוט פי' הראוי במו הפרט שהוא פי' הכלל חלל נח למעט מהרבוי מה שאינו מעין הרבוי ונשאר בו מה שהוא מעין הרבוי וכשנ הרבוי האחרון הוא מרנה הכלולא הועיל המיעוט חלל למי שאינו דומה לו כלל וכן הוא מפורש כפ' גומר הרין רבנן דרשי כללי ופרטי והומח ותלות כלל כי קללת פרט אי הוו מקרבי להדי' הוי' אמניא חין ככלל חלל מה שנפרט הני חין מידי אחרניא לא השתא דמרחק' אהדדי אהני לרבו' מאי דדמיליה ככל מילי ור' אליעזר דריש רבויי ומיעוטי הומח ותלות ריבנה כי קללה מיעט אי הוו מקרבי להדי' לא הוה מרני' חלל ע"ז דמי ליה ככל מילי חלל השתא דמרחק' אהדדי אהני לרבות שאר הנסקלים ונכ' דשנועות גמי דריש רבויי ומיעוטי ודרישו מנן קדש חפדה רנה בערבך כסף מיעט חפדה חזר ורנה דכי כל מילי ומיעט שטרות ורבנן דרשי כללי ופרטי אי אחה דן חלל כעין הפרט ומיעט קרקעות עבדים ושטרות ונכ' דר' דריש כעלמא כללי ופרט' כדאמרינן לעיל במרצע ומנורת הכהן דריש רבויי ומיעוטי וכדנתיא ר' ישמעאל חומר נמים במים שני פעמים חין זה כלל ופרט חלל ריבנה ומיעט ורבנן סנידא להו כדאמרינן במערבא כל מקום שאחה מובא שני כללות הסמוכין זה לזה הטי' פרט ביניהם ודינס ככלל ופרט וזהו הסוגיא כולה היא כדכורות נפרק יש נכור וכן בזנחים פ' ג' הביטוח הא דאמרי' במערבא כל מקום שאחה מובא וכו' וכיוצא בזה אמרינן בפרק מרובה על איס המבא תמצא נדו הגניבה ונכ' דשנועות והא דנמים במים כפ' חלו טריפות ובדאשון מנחים אימא עשה כלל פי' יעשה ונח שלמים דכתיב בקרא ונח פרט כלל ופרט חין ככלל חלל מה שנפרט זניחה חין מידי אחרניא פי' למה אכתיב יעשה שלמים זנח כדקאמרת השתא דכתיב יעשה ונח שלמים הו' כלל שאין מלא וככלל שאינו מלא חין דנין אותו ככלל ופרט רבינא אמר לעולם דנין ולה' חזר וכלל והא דמי כלל נחרא לכלל קמא דרבי עשויהו ומו לא כלל נחרא לה' ואפי' שפיכות ישרי'

והקטרת אימורים האי-התא ר' ישמעאל דריש כלל ופרט פי' האי גווגא כלל ופרט וכלל אי אחה דן חלל כעין הפרט מה הפרט מפורש עבודה וחיובין עליה כחך כל וכו' שפיכה וזריקה חין קבלה והולכה לה אי גמי מה הפרט מפורש דנה הטעון כפון ויש נה נחטאות הפנמייות וקבלה חין זריקה והולכה לא איכא למימר הכי ואיכא למימר הכי בל חדא מקרא כדכורות אי גמי שקול הוא ונאו שניהם וזה שקול הוא ויבא שניהם הוא ג' כפ' דנכא קמא על ענין אחד וכן כפ' דערבין שקול הוא ויבא כלו על ענין אחד גם כן ונכ' חלו טריפות בענין המניא רנא והא לא דמו כלל קמא לכלל נחרא היינו דאמרינן בעלמא דראון מנא דני' ר' ישמעאל ככלל ופרטי כי האי גווגא ומה שאמרנו נמ' היינו דאמרינן לעלמא הוא מה שחומר כחן כפ' דנחסיס וכן כפ' מרובה ונכ' דכריתות סמים כלל נטף פרט סמים חזר וכלל אי אחה דן חלל כעין הפרט דבר שקוטה ועולה וריחו נודף וכו' סוגיא כדא' החם הרי פירשתי זאת המרה חלל קשה קצת נה שהרי פרט וכלל נעשה כלל מוסקי' על הפרט ואתרכהו כהו כל מילי וכשיש כלל אחר קודם הפרט ונא למעט שלא נדון בו לא מעין הפרט ויהיה כלל אחד כסוף מרובה יותר משני כללים אחד נחלה אחד כסוף וזמניה וכן נמסרו למשה חלו המדות לדרוש נהה התורה ואפשר לומר ששם התה כוונת המורה בהנה כללים לרבות הכל היה לו כלל אחד כסוף וכשהוספה בכלל גלתה לנו שלא נח הכלל לרבות הכל לא לרבות נמה זו וקצת דומה זה למה שאנו אומרים חין רבוי אחר רבוי חלל למעט ויחזר פשוט מזה חין מיעוט אחר מיעוט חלל לרבות שהרי המיעוט השני יוחר הוא ומרנה ונכ' ג' מינין אחרין מכדי כלל ופרט וכלל כעין הפרט דנין פרט כמרא מאי אהני ליה אי להוי פרט כמרא הוה אמניא נעשה כלל מוסקי' על הפרט מכדי חרי כללי ופרטי וחרי פרטי וכללי ארבע פרטי דנין מאי בניי בניי איכא דלא דלא מרתין כללי ופרטי אי איכא פרט דמי לשני כדדן מרבין נחד כד לא מרבין פרט וכלל ופרט עשה כלל מוסקי' על הפרט אחרני' כל מילי ומיעט גמי ורנה רנה הכלל אחרני' כל מילי מאי איכא נון מיעט וריבנה לפרט וכלל דאלו פרט וכלל מרבין אפי' ענין פירוש לענין היוצא מנפן חין ומיעט וריבנה לולכיהן חין ענין לה' ורשי' ז'ל כתב כפ' חלו טריפות ובסימני' סגדים זו'ל פלוגתא מנאי בעלמא ככל כלל ופרט וכלל איכא מאן דאמר כלל קמא דווקא זה' ז'ל כלל ופרט חין ככלל חלל מה שנפרט ואי כלל נחרא שהוא מוסקי' על הפרט לרבו' מידי דמי לה' מוסקי' ככלל הכדדן ואיכא למ' כלל נחרא דווקא והו'ל כלל מוסקי' על הפרט ואיכא כל מילי ואהני קמי למיהוי ככלל ופרט למיעוטי דהא כמרא עכ'ל:

המדה הח' כלל שהוא כריך לפרט ופרט שהוא כריך לכלל מניח נספרא כיכד קדש' כל ככור יכול חף הנקינות כמשמע ת'ל זכר אי זכר אפי' אהתה נקנה לפניו ת'ל פטר רחם חס חין פטר רחם יכול אפי' נולד לאחר יוצא דופן ת'ל ככור זהו כלל שברך לפרט ופרט שברך לכלל עכ'ל כרייתא זו' והביטוח כפ' דכריתות נלשונה ונכ' פירש' ז'ל מכלל שברך לפרט שהכלל כריך שהיה פרט עמו ללמוד הכלל מן הפרט וכ' כפ' ביכאוי הדס והוסקי' שם שזה כמו רבים בריבין לו ותלמיד וברך לו רבו כיכד קדש' לי כל ככור וכו' כתב רש' ז'ל כפ' דכריתות היה רישא לאו פירושא היא ככלל שברך לפרט הוא חלל מביעתא וסופא' כל ככור כלל אפי' קבנות ת'ל הזכר אשר וולד כנקר ונכאני הזכר והוה מכלל ופרט השנוי במדה שבי' ג' מרות שהפרט נח למעט את הכלל ממשעמו להעמידו על הפרט חין ככלל חלל מה שנפרט ככור כלל גבר פ' חין ככלל חלל מה שנפרט ח' ככור

יבא לא ללמד על הכלל כולו יבא וכו' סוגיא כדאי' התם • וכן כפ' כל המנחות בענין לא מחפה המן כדאי' התם :

המדה הי' דבר שהי' בכלל ויבא לידון בדבר חדש אי אמה יכול להחזירו לכללו עד שיחזירנו הכתוב לכללו כפירוט • הניח בספרא כיצד זשחט את הבכר כמקום אשר ישחט את החטא' ואת העול' במקו' הקדש שאין ת"ל כי כחטאת כחשם אלא לפי שרצה לידון בדבר החדש בנהג' ד' ונהג' רגל ונאון ימנית יכול לאו ישעון הזאות מזה ת"ל כי כחטאת כחשם הוא לכהן החזירו הכתוב לכללו כפירו' לומר מה הטאט טעונה מתן מזבח אף חשם טעון מתן מזבח ע"כ • וכן הניא'וה כפ"ק דיבמות ונפ' איזהו מקומן ג' כ' הניא'וה ושם נשאו ונתנו אי כלל גמיר מינה אי לא זכו' כדאי' התם • ונפ' ג' משבועות אמר רבא כל דבר שהיה בכלל ויבא לידון בדבר חדש אין לך בו אלא חדושו בלבד פי' עד שיחזירנו הכתוב לכללו כפירוט ושם לא החזירו הכתוב לכללו אין לך בו אלא חדושו בלבד זהו ענין מדה זו • וכן ח"ר הוגא' נריה דר' יהושע בן לוי נפ' כפ' כל האיסורין • ונפ' גיד הנשה אמרין בענין זרוע בשלה דחדש הוא ומחדש לא ילפינן • וכן כפ' כל הכשר דבשר בחלב חדש הוא ומחדש לא גמרינן • וכן כפ' גערה שנחפתה שאני מוכיא סס רע דחדש הוא • וכן כפ' אלו עוברין אמרין גשר בחלב חדש הוא ומאי חידושיה דהאי לחודיה שרי והאי לחודיה שרי כהדי אהדרי אסור • כלאי' נמי האי לחודיה שרי • והאי לחודיה שרי כהדי אסור לא דאינו לי' כולו יומא שרי ואי מנשל לי' בשולי אסור וכו' סוגיא כדאי' ונפ' ג' מינין נזויר ונפ' מרונה ערים זוממין חידוש הוא ואין לך בו אלא משעת חדושו זולתך • וכן משבועות אמרין דשנעתי כיוטי חד ושהוא נמויד בלאו שונג כחטאת ונפ' כ' דיבמות אמרין דיכוס חדש הוא דמשתיא ערובה :

המדה הי' ג' דבר הלמד מעניינו ודבר הלמד מסופו • כן נראה לחלק אלו המדות לרעת ר' ישמעאל והמדה האחרת שהיא שני כחוכין המכחיזין זה את זה אינה לרעת רבי ישמעאל שלא עשאן אלא י"ג • ומנא אחר מנא ושמה ר' יהודה הוא דסחם ספרא ר' יהודה • הן דעת ר' ז' שאלה השמים למד מעניינו ולמד מסופו ח' הן ולפי שאינה מדבריר' ישמעאל אמרו וכן שני כחוכין • אבל כנרייתא דספרא אין סס וכן נחא' שאע"פ שר' ישמעאל מודה בה אלא הניסיה בלוחם המדות לפי שכל המדות הוא ללמד הכמוס שאינו כחוכ מהמפורש על ידי אותה מדה אבל מדה זו למדנו דבר כחוס כלל כיון שגא' הכתוב השלישי הרי הוא כפ' ההודה • והניח בספרא דבר הלמד מעניינו כיצד כימרט ראשו יכול יהא טהור מכל טומא' וכשהוא אומר וכו' יהיה בקרחת או בנכתת דבר למד מעניינו שאינו טהור מכל טומאת אלא מטמאת • ודבר הלמד מסופו כיצד ונחאי' נגע כרעת כניח ארץ אחוזתכם משמע כניח שיש בו חני' ועפר וכתי' שאין בו עפר כמשמע וכשהוא אומר ונתן את הכית דבר הלמד מסופו שאין הכית מטמא כנגעים עד שיהא בו חני' עב' ועפר ע"כ הנרייתא • ונפ' לו טריפוח ת"ר תגשמת בואת בעופות או בואת שנשרצים אמרת • בא ולמד מי"ג מדות שהחורה נדרש' בהם דבר הלמד מעניינו כמה הכתוב מדבר בעופות אף כהן בעופו הניח נמי הכא גבי שרצי' כה' ג' הנשמת בואת שנשרצים אמה אומר בואת שנשרצים או אינו אלא בואת שנעופות אמרת בא ולמד וכו' כמה הכתוב מדבר בשרצי' אף כהן כשרצי' ונפ' כל הכשר לא הא' לו • בנשר או בנלך הכתוב מדבר אמה אומר • בנשר בחלב הכתוב מדבר או אינו אלא בנשר מכל איסורין שבהורה אמרת בא ולמד מי"ג מדות שהחורר נדרשת בהם דבר הלמד מעניינו כמה הכתוב מדבר בשני מ' זו אף כהן בשני מינין • ונפ' ק' דברייתא ח"ר ישמעאל שהחובל שור כשכ ועו' חייב על כל ח' וא' משום לאו

בכור זכר יבול חפי' יבאה נקיב' לפניו דרך רחם דהכי משמע בכור זכר בכור לזכרים שלא קדמו זכר אחר הוי בכור ואע"ג דאינו בכור ללידה ולרחם ת"ל פטר רחם לא פטר מחלה את הרחם הרי זה כלל שצריך לפטר שאין אמה יכול להנין מה הכלל אומר עד שגא' הפרט ופירשו לפי שיש לפטר בכור וכמה צדיק בכור לכל התולדות או בכור לרחמי' אע"פ שאינו בכור כגון שיבא דרך רחם אחר יבא דופן או בכור לזכרים אע"פ שיבא אמה נקבה לפניו דרך רחם נא הפרט ופירש שאין קרוי בכור אלא בכור לרחמים שפטר ופתח הרחם • ונמכא נזה שנינו כפ' כסוי הרם אבל וכסהו בעפר וכסהו יכול יכסונו באבן או יבפה עליו את הכלי' ת"ל עפר אין לי אלא עפר מנין לדרבא שתיקת חרסין ונעורה של פשתן ת"ל וכסהו בעפר ומקשי' ואי' וכסהו כלל בעפר פרט כלל ופרט וכלל אין בכלל אלא מה שנפרט משני משום דהוא לי' כלל הצריך לפטר ואין דין אותו בכלל ופרט • לפי שיש לפטר כיואי' בשני דרכים ח' בדבר הגם כגון אבן או כלי וא' בדבר הדק לבד לבד נא עפר ופי' וכסהו בעפר בדבר דק דכלל בו כבהו הכתוב מדבר • אי אמר פטר רחם ולא אמר בכור הייתי אומה חפי' נולד לאחר יבא דופן וזה יבא דרך רחם אע"פ שאינו בכור לידה ת"ל בכור דבעי שיהא נכו' לכל מילי והיינו פרט שצריך לכלל דזכר ופטר רחם שהם פרט שצריכין לכבדו שאם לא נאמר בכור הייתי אומר אף על פי שאינו בכור קדש עכ"ל רש"י ז"ל בנכורות פ"ג :

המדה הט' דבר שהיה בכלל ויבא לטעון טעון אחר שלא בענינו יבא להקל ולהחמיר וכו' כ' כדוריו וכן כמה שאחר זו אבל דאינו כנרייתא דספרא שכתוב טעם ח' והתם הניח כיצד ואי' או אשה כי יהיה כו' נגע בראש או צוקן והלא ראש וצוקן בכלל עור וכשר הוא וכשיבא לטעון טעון אחר שלא בענינו יבא להקל ולהחמיר להקל עליהם שלא יאנו בשער לכן ולהחמיר עליהם שידונו בשער כהוב וכתב הרמב"ן ז"ל כהדושי התורה :

המדה הי' דבר שהיה בכלל ויבא לטעון טעון אחר שהוא בענינו יבא להקל ולא להחמיר ונכרייתא דספרא תניח כיצד וכשר כי יהיה בו בעורו שחין ונרפא או נשר כי יהיה בעורו מכות אש והלא שחין ומכות בכלל כגם נגע' היו וכשיבאו לטעון טעון אחר שהוא בענינו יבא להקל שלא ידונו נמחיה ושלא ידונו אלא כשנוע אחר :

המדה הי"ח כל דבר שהיה בכלל ויבא ללמד לא ללמד על עצמו יבא אלא ללמד על הכלל כולו יבא • תניח בספרא כיצד אשר האכל מזבח השלמים וכו' והלא שלמי' בכלל כל הקדשים היו וכשיבאו מן הכלל ללמד לא ללמד על עממן יבאו לא ללמד על הכלל כולו יבאו • לומר מה שלמי' מיוחדים קדשי' שקדושתם קדושי' מזבח אף הכי אין לו לא דבר שקדושתו קדוש' מונח יבאו קדשי' נדק הכית והניא'וה בגמ' יבמות כפ"ק • והתם הוו בניו למינף אחר עריות מאשה אה צמרה זו שהיא מותרת לאחים ודחו דלא דמו דהכא כלל באיסור ופירט באיסור אבל התם כלל באיסור ופירט בהיתר ולא • אחר זה ונפ' ק' דברייתא דבעיר רב ניבי למימר ואע"ג ד'בא כרת נח בן אחוזו לא גמרינן מינה לשאר עריות • לחלק דאימא אחוזו דפרט נה הכתוב מיחויב עלה חרא וכלהו עריות דעבדינהו כהעלם ח' לא מוכחי אלא חרא קדשי' עליה • ורב ניבי לית ליה הא דתניח דבר שהיה בכלל ויבא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יבא אלא ללמד על הכלל כולו יבא וכו' ואמר לך רב ניבי ומינה לא אמרת התם יבאו קדשי' נדק הכית הכא נמי וכו' סוגיא כדאי' התם • ובאחרון מפסחים תניח ששת מיים האכל מכות וכו' השביעי עברה מה שביעי רשו' אף שש רשות מ"ט דבר שהיה בכלל ויבא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו

פ איזהו מקומן

ולא יאמר ד' מאות וע' אלף וכחוב אחד חומר ומי ישראל
 ה' מאות אלף איש חיל שולף חרב ואיש יהודה ה' מאות אלף איש
 מה טעם של אלו אלף באל הכתוב השלישי והכריע בנייהם שנה'
 ובני ישראל למספרם ראשי האבות ושרי האלפים והמאות
 והשטרים המשרתי' למלך לכל דבר המחלוקי הנהיה והיבנות
 חדש בחדשי לכל ראשי השנה . המחלוקת הא' עשרי' וחרבטה
 אלף ג' מאות אלף כל ד' חודש נסומסו של מלך . ולא היו כריבון
 להמנות כי כד' אלף בכל חודש וחדש ל' ג' חודש הרי כאן
 מאתים ופ"ח אלפים גשתיירו סם י"ג אלף לגישי ישראל והטילן
 הכתוב וחזר וכללן להלן כיוצא בו כי אם ה' המקום אשר יבחר
 ה' באחד שעריך וכחוב ה' אומר כי אם אל המקום אשר יבחר
 ה' אליהם מכל שבטי ישראל דוד והכריע בנייהם שנה' ויתן
 דוד לארץ נמקום שקלי הרב משקלו ו' מאות שהיו דמיו ו' מאות
 זהובים והלא לא נקטה אל נמשים שנה' ויתן את הגורן ואת
 הנקר בכסף שקלי חמשי' מה ת"ו' מאות שגבה דוד חמשים
 מכל שבת ושבת נמצא דוד נותן חמשים שהוא משקלו בלנד של
 שנת יהודה נמצאו שני כתובים קיימים מאחד שנתך ומכל
 שנתים א"ר החמיה דברי חורה עניים נמקום אחד ועשרים
 נמקום אחד שהם כריבים להניח ראיה ממקום אחר . וכן
 הוא אומר היתה כתיב' סוחר ממרחק תבוא לחמה ע"כ בנריית
 של י"ג מדות . ופירש"י ז"ל נפ' גשח כתוב ה' אומר . וידבר ה'
 אליו מהל מועד והוא חוץ לפרכת וכחוב אחד אומר ודברתי
 איתך מעל הכפרת מנין שני הכרובי' באל הכתוב השלישי והכריע
 בנייהם ובנא מה אל הקול מועד לדבר אומר ושמע את הקול
 מדבר ליו . ושם שומע הקול מעל הכפרת מנין שני הכרובים
 הקול יוצא מן השמים לבין הכרובים ומשם יוצא אל הקול מועד
 ע"כ הציעה ידי לפרש זאת אני שמעון בר כמח ז"ל . כרוך הא'
 אשר עזרתי עד כה :

לחלק אחי בתבינהו לכלהו דלמישרי חיה לא איבטריך דליבא
 לרבווי חלב חיה לאסור מחד מהנך משוס דדבר הלמד מעניינו
 הוא דבי כח קרא בעניינא דקדשים הוא ודבן נמי הכי ס"ל
 דדבר הלמד מעניינו וכהא סג'י כדא' התם . וכפ' שלוח הקן
 אמרי' כל צבור שהורה תאכלו וזה אשר לא תאכלו מהם לרבות
 שקוטת המצורע ולוקמה כטרופה דבר הלמד מעניינו בשמיטה
 בתיב . וכדאשון מקדושין מה"מ דחונת קרקע אינה נוהגת אל
 בארץ דת"ר חלה החקיים והמשפטים אשר תשמרון לעשות
 החקיים אלו המדרשות והמשפטים לו הדינין אשר תשמרון זו
 משפטים . לעשות זה מעשה . בארץ שומע אני יכול כל המצורע
 ולא יהיו נוהגין אלא בארץ ת"ל כל הימים אי כל הימים יכול
 כל המצורע כלן היו נוהגין בין בארץ בין בח"ל בארץ אחר
 שרי בה הכתו' מעט כל ולמד ממה שאמור נענין אחד מאדון
 את כל המקומו' והלא ע"ז נכלל היתה למה יבא' להקיש ליה
 ולומר לך מה ע"ז מיוחדת שהיא חונת הגוף ונוהגת בין בארץ
 בין בח"ל חף כל שהוא חונת הגוף נוהג בין בארץ בין בח"ל .
 פי' יוצא בזה חונת קרקע שאינו נוהג אלא בארץ . וכבר כתב
 רש"י ז"ל בפ' יתרו מהמכילתא והניחו בגמ' סנהדרין בפ"א הן
 הנחנקין ולא מגוב שבעשרה הדברות הוא צגונג נפשות ולא
 הגניבה שבעשרה קדושים הוא צגונג ממון משוס דדבר הלמד
 מעניינו ב' הדברות מדבר קרא בחייבי מיתה וכפרשת קדושי'
 כחייבי ממון :

המרה האחרונ' שני כתובין המכתיבין זה את זה עד שיבא
 הכתוב השלישי ויכריע בנייהם . תניא בספרא כתי'
 וירד ה' על הר סיני וכחוב אחד אומר אתם רחיתם כי מן
 השמים דברתי עמכם . באל השלישי והכריע בנייהם מן השמי'
 השמיעך את קולי ליוסר . ועל הארץ הרקף את אשו הגדולה
 מלמד שהכנין הקנ"ה שמי' השמים העליונים והתחווים
 על ראש ההר וירד מן השמים וכן הוא אומר ויש שמים
 וירד . ובנרייתא דל"ג מדות תניא כי כד' כתוב ה' אומר
 ויהי כל ישראל אלף אלפים ומאה אלף איש שולף חרב

ראה בני אשר אני • חצי צבי חצי ארי •
 לוך והם אני צבי • וגם אני לבן מרי :

תו של בע

תקון סופרים

מאמר תקון סופרים להרב ר' שלמה זל בן הרשב"ץ זלה"ה בס"ד

השער הראשון בחיוב העמדת הסופרים ותנאיהם בס"ד

לזה לעשות כדאיתא בתוספתא והניחיה הרי"ף זיל נפ' ק'
 דכתרא . וזוית המרחץ כדי לחוף ראשו בנות ישראל קודם
 סבילה כמו שתק עזרא כדא' בפ' מרובה . וזוית הכסא כדי
 שלא יתרחק שיבטרך לבאת חוץ לעיר ואמר נפ' ק' דברכו על
 זאת יתפלל כל הסיד חליך לעת מצוה זה בית הכסא . וחשף
 לרפאת חוליהם שהרי התורה נמנה רשות לרופא כדא' בפ'
 החונל ונפרק הרופא בנרכות . ואומן הוא הרופא שמרפא
 מורסות וחבורות ומקיו דם כדאמר' בפ' לא יחפור הנהו אומני
 דהוו יחיי מותי חללי זאתו עורני ואכלי דמה . כלומר אומנים
 מקיין היו יושנים פחת דקלים קטינים והיו העורנים נאים
 ואוכלים הדם ונפרקי . דחסידי אמרי' אבא אומנא שהי' מקיין
 דם ונקרא ג' כ' אומנא המולה כדאמר' בפ' המילה התי אומנא
 דלא מאין סכנתא היא ומענרי' ליה . ומלמד מניקות לפי
 שאין העולם מתקיים אלא כהנל פיהם של מניקות ועיר שאין
 בה מלמד מניקות מסרימין אומה ומחריבין אותה כדא' התם
 נשנת

תניא נפ' ק' דסנהדרין כל עיר שאין בה' דברים הללו
 אין ת"ח שאלי לדור בתוכה . כ"ד מכין ועונשין
 וקופה של בדיקה ננניה בשג' ומחלקת נג' וזוית
 הכנסת וזוית המרחץ וזוית הכסא ורופא ואומן ומלמד מניקות
 ולכלל והטעם כן מכין ומנוח' כ"ד מכין ועונשין לפי שהוא יסוד
 להנהיג המבונה שאם יהיה איש כל הישר בעיניו יעשה אין
 שם תורה ולא סדר ישנו מכונה לפיכך כרוך שהיה סם כ"ד
 מכין ברבועה ונמקל ליסר העונרי' ולענוש נכסין ולאסורין
 וקופה של בדיקה כדי לפרנס העניים שנזכות הבדיקה ישראל
 נגאלין וגדול כחה של בדיקה כמו שהזכירו נפ' ק' דגטין וכפ' ק'
 דנחרא וכפ' מביאת האשה והיא נננית נכ' שאין נוהגין שררה
 על הכבוד נפחות מנ' כדא' במס' שקלים וכפ' ק' דנחרא .
 ומחלקת נג' לפי שהוא דן למי ראוי ליתן ולמי אין ראוי ליתן
 כדא' התם דנחרא . וזוית הכנסת לפי שחפלת כבוד נשמעת
 כדא' נפ' ק' דנרכות והיא מכלל הדברי' שכוסין בני העיר זה

צנח וליהושע בן נמל' מזכירין אומן לשבח שתקן שיהיו מלמדי
 תינוקות ככל עיר ועיר כדאי' כפ' לא יתפור • ולכלל לכתוב
 ס' ת' חפלין ומזוזות ולכתוב שטרומי' • וכפ' ק' דולין אמר
 רב ח' ח' כר'ך שלמוד' ג' דברים כתב שחיטה ומילה ופ' ר' ת'
 ז'ל שידע חקון שטרות ולפיכך כר'ך לזכר באומנות זו וכל מי
 שאינו נקי בה אלהיו לו עסק בה לפי שממנו של ישראל חלוי
 צדו ומי יתקן את אשר עמו והוא פסידה דלא הדר כדאי' כפ'
 לא יתפור וכפ' המקבל שחלש טבחה ואומנה וספר מחל כלהו
 במוחרין ועומדין דמו וכח הרמב"ם ז"ל כפ' מהלכו שכירות
 הנוטע חילנות לבני המדינה שהפסיד וכן הטבח של בני העיר
 שנכל הבהמות והמקוז דם שחלל וכסופר שטעה בשטרות
 ומלמד תינוקות שפגע בתינוקות ולא למד או למד בטעות
 ופיוכה ככל לו האומנין שאי אפשר שיחזור ההפסד שהפסידו
 מסלקין אותן בלא התראה מפני שהן מותרין ועומדין עד
 שיחדלו במלאכתן הואיל והעמידו אותן הכבוד עליהם עכ"ל
 ולפיכך לא היו ממנים אלא סופרים הנקראים דנינים כמו
 שאמרו כפ' יש נוחלין וכפ' זה נודר מי איבא מדי דאין לא ידעי'
 וספרי דני רב ידעי' שאי לנינהו • לספרי דאניו וספרי דרנא
 וידעי' וכפ' הוקח ח"ר אשי אמר לי רב הונא בר נתן שאילמינהו
 לספרי דרנא וחמרו לי הלכתא כרב הונא דריה דרבי יהושע
 ומכאן יראה שהסופרים היו נקראים באומנות יוחר
 מהחכמים ורב נחמן היה מתפאר שאינו היה סופר הידינים
 כדאי' כפ' דמביעא דאמר התם אנת ספר דייעא דמר שמואל
 הוה • ואל ירדו לשאול בשכרן והדין המרבה נשכר סופריו
 הוא ככל לו וישו אחרי הכבש כדאי' כפ' במה אשה :

השער הכ' נכתיב שטרות אס מן החורה או דרנן כפ' ד'
בפרק מי שחזו מניה אס לא יגיד פרט לאלס שאינו יכול
 להגיד ואקשי' ר' זירא אמאי הרי יכול להגיד מחוץ
 הכתב א"ל חביי עדו ק'אמרת שאני עדות דרחמנא אמר מפי'
 ולא מפי כתבם וגרסי' כפ' ד' אחין גבי מפנימה לא תקנו זמן
 בקידושין וכו' דאי דכירי סהדי לימו ולספדי ואי לא זמנין דחזו
 מכתבא וחומו ומסהדי' ורחמנא אמר מפיסה ולא מפי כתבם
 וכחז רש"י ז"ל כפי' החומש ע"פ שנים עדים פרט שלא ילחנו
 כתבם לנ"ד והרמב"ם ז"ל כתב כפ' ג' מהלכו' עדות דין חורה
 שאין מקבלין עדות לא דניני נפשות ולא דניני ממונות אלא
 מפי עדים טה' ע"פ שני' עדים מפיסה ולא מכתב ידם אבל
 מ"ם סחוכין דיני ממונ' בעדות שנשטר אע"פ שאין העדי'
 קטמים כדי שלא תגעול דלת בשני לוויין ואין דנין בעדות
 שנשטר דיני קנסות ואכ"ל נמוכות ונבלות אלא מפיסה ולא
 מכתב ידם והר"ם הכהן ז"ל כתב עליו חנלו' חבלות של תשובו'
 והר"ה ז"ל כתב שכתביט שטרות לאו דרננן היא דא"כ בטלת
 זכחות נשטר והעד עדים ומפיסה ולא מפי כתבם ממונס
 בשלל אמר לעדים כתבו או שיש להם ספר זכרונות לכתוב
 עליו עדותם ושכחו העדות ואינם נזכרים לה אלא מהמוכרת
 והולכים ומעידים עליה כנ"ד דחו הוי מפי כתבם ולא מפיסה
 אבל כשכזה אותם לכתוב דאורייתא היא והעדים החוממי' על
 השטר נעשה כמי שחקקה עדותם כנ"ד כדאיחא כפ' ק' דגונין
 וכפ' נ' דכחנות וכ"כ הרב נעל ההשלמה כפ' מי שחזו ואל'
 הרמב"ן ז"ל בספר המצות שלו רצה לקיים דכתיב שטרות
 דאורייתא ומכא דרך שאף דניני קנסות ודניני נפשות דנין על
 פי עדות שנשטר וכמו שהארין שם בעקר השני הרובה לעמוד
 על עקרון של דברי' יענין שם ובאין און מקום להארין והר"ה ק'
 ז"ל כתב דמפיסה ולא מפי כתב' היינו כבענין מזכרת שכותבין
 כמ"ש הר"ה ז"ל אבל כל שיוכח מחמת יד נעלים מפיסה
 קרי' ביה דעדים החוממי' על השטר כמי שחקקה עדותו דמי
 והר"ב נעל העשור ז"ל כתב במאמר זמן דככל ענין הויא עדותן
 מפיסה ולא מפי כתבם וגבי ממעטני והר"ה הלוי ז"ל כתב

דכי אמר' מפיסה ולא מפי כתבם היינו כל זמן שלא יבא
 השטר מחמת ידם ונחיס להעיד מחוץ מה שנשטר ואינם
 זוכרים העדות אבל כל שיכח מחמת ידי העדים לדי הנעלים
 אע"פ שאין זוכרי' העדות לא קרי' ביה מפיסה ולא מפי כתבם
 דעדים החוממי' על השטר כמי שחקקה עדותן כנ"ד דמי אבל
 לא נחזירו דבריו לא אחיו הרב ר' נגנשת הלוי ז"ל וגם יש אל
 הראב"ד ז"ל דברי' בזה לא נחזירו לי ולפי' לא רבימי לכתבם
 ור"ת ז"ל היה נוהג שכשהעדי' היו רחוקים מנ"ד שהיו שולחין
 כתב ידם וקאמר דלא קרי' ביה מפיסה ולא מפי כתבם כיון
 שהם זוכרים עדותם וכ"כ רנומינו בעלי התוספות ז"ל וכחננו
 דכפ' מי שחזו אס לא יגיד פרט לאלס לא קשיא דלימא לכתוב
 עדותו על השטר דשאני אס דנין שאינו יכול להגיד נפח חינו
 מעיד ככתב דהראוי לבייה חין בילה מעכבת בו ושאי' רחוי
 לבייה בילה מעכבת בו וכ"כ נמי הר"ב נעל העשור ז"ל בקיום
 עדות וכן היא מסקנת הר"ה ז"ל כפ' ד' אחין ולפי' דברי הר"ה
 הלוי ז"ל דיני נפשות וקנסות ומכות וגלות אין דנין בעדות
 שנכתב דלא שייך בהו שיאמר להם כתבו ויהי נכבם כזה עם
 הרמב"ם ז"ל • (וכן דעת הרשב"א ז"ל ותלמידו הח"ט ז"ל •)
 חזל לפי דעת ר"ת ז"ל שנים שראו בחד שיהרג אס הנפש
 כותבין ושולחין כנ"ד וה"ה בקנסות ומכות וגלות ואי לאו
 דמסתפחא הו' אמיני' שיש קבא קשי' על דברי ר"ת ז"ל מדאמר'
 כפ' שטועת העדות אמר רבה בר רב הונא כורבא מרנן דידע
 סהדומא להכריה לא ליזיל לני דיעא דוטר מניה דהאי עשה
 והאי עשה עשה דכבוד תורה עדין וגו' לא שאנו אלא כמיון
 אבל כאיסורא חין חכמה ואין עפה ואין תנונה נגד ה' ואס
 אימא שיכול לכתוב עדות וכתבנה וישלחנו לנ"ד וכן כאיסורא
 לא ליזיל וכתב' עדותו וישלחנו ז"ל שדעיד חתי עשה עדות
 ועשה דכבוד תורה וירא שמיי' יבא את חת ועוד לדברי ר"ת
 ז"ל שאפי' נמכות וגלות ועדות נפשות משלחין אגדוהי לנ"ד
 קשה דהא בענין דרישה וחקירה כדאי' כפ' ק' דטהדין וכפ'
 אחד דיני ממונות ונסוף וקמות והנה לדברי הר"ה הלוי ז"ל
 שכבש שכל מה שאמר לכתוב כותבין ולא קרי ביה מפיסה ולא
 מפי כתבם כל אותן עדות חין בהם דרישה וחקירה וגם לדברי
 ח"ה הרמב"ן ז"ל ג' שמוכא דרך שנעדיות כתב שדיני נפשות
 כל אותן עדות ונכל אותן דרכים ח"ה בהם דרישה וחקירה
 כמו שהו מנואר שם מדבריו חזל לדברי ר"ת ז"ל ואפשר
 שאף ר"ת ז"ל לא הכשיר אלא בעדות שאינה צריכה דרישה
 וחקירה מ"מ קשה לדבריו כורבא מדבן למה לא ישלח כתבו
 לנ"ד ורואי' בספר המכות קטן שמכיה ראי' לדברי רש"י ז"ל
 בשם הר"ר יעקב מפרו' ביש ז"ל מדאמר' כסנהדין כפ' כהן
 גדול דמלך לא מעיד ולא מעדין לו ואס אימא ישלח כתבו לנ"ד
 דומה לקושיית שהקשימי' על דברי ר"ת ז"ל מ"מ סנת הר"ה
 ז"ל והרמב"ן ז"ל נראית המחזרת שכולם ונכלהו איח צהו
 פרכא לנך מדידהו כנ"ל :

ואסור להלוות מעותיו לא נעדים או נשטר דאמר' בנסוף
 פ' איזהו נשך ח"ה יהודה אמר רב כל מי שיש לו
 מעות ומלוה אותם שלא נעדי' עובר משום ולפני עור לא תתן
 מבטל ר"ש בן לקיש אומר גור' קללה לעבמו שנאמר חללמנה
 שפתי שקר אמרו לי רבנן לרב אשי קאי מקטס רבינא כל מלי
 דאמור רבנן יומא חד שלח ליה נהדי פניא דמעלי' שבתא לישר
 לימר עשרה זוזי דאמרמי לי קטינא דחרעא למונן שלח ליה
 ליהו סהדי ונכריב כיתבא שלח ליה ואפילו אנת נמי שלח ליה
 כ"ש דמר טרוד נרסייה ומשחלי' וגורס קללה לעבמו ופירש"י
 ז"ל שמחן שמוהו של נעדים שם אל לנו לכפור בו ועובר
 משום לפני עור לא תתן מבטל ומכאן כתב הרמב"ם ז"ל כפ' ד'
 מהל' מלוה וליה אסור לחסד להלוות מעותיו בלא עדים אפי'
 לת' אלא ח"ה הלוהו על המשכון והמלוה נשטר משונת •

תקון סופרים

וכל המלוה בלא עדים עובר משום משום ולפני עור לא תתן מכסול וגורם רעה לעצמו ע"כ ונ"ל לעניות דעתי דהני עדים נקנין דאי בלא קנין יכול לומר פרעתי דהמלוה חנרו בעדים ח"כ לפירו עדים כדאי' בפ' כל הנשבעין חנל אם יש עדים נקנין לא יכול למימר פרעתי כמו שכתבו המפרשי' ז"ל בפ"ק דגטין ונפ"ד דכתובות ונפ"ד גט פשוט וגם שיכתוב לו נכתביו בלא עדים לא יספיק דכתב ידו ואין בו עדי' יכול לומר פרעתי כמו שכתבו הגאונים ז"ל והמפרשי' ז"ל בפרק גט פשוט וכן היא דעת הרמ"ה ז"ל והרמב"ם ז"ל והרא"ש ז"ל וש"ס ז"ל והר"ם ז"ל והרשב"א ז"ל דעתם דאינו נאמן כחב"א הרב נר"ו נמש' שאין להניח דברי הגאונים וכל הגדולי' ז"ל ולסמוך על הר"ם ז"ל והרשב"א ז"ל וכ"ש בפסקי ממונה ולע"ד יש לי ראי' לדברי הגאונים ז"ל מדאמר ליה רבינא לרב אשי נייתו סהדי וכתבו כתבה ולא הספיקו לו שיכתוב נכתב ידו ומיהו כס' החשן כס' ס"ט כתב דבעדים בלא קנין יכול להלוות ח"כ ה"ה נכתב ידו שאין עליו עדים אלא שיש לומר שעדים עדיף דכתב ידו דלמא לא ימכר עדים לקטמו ובעדים בלא קנין מהני שאם המלוה לזמן אינו נאמן לומר פרעתי בתוך הזמן ונזכה אפי"ן הימורים כדאי' בפ"ק דכתרל ומהני נמי שאם אמר לא לוימי ויכחו העדים ויעידו שלוח דפניהם שוב אינו נאמן לומר פרעתי כדאי' בפ"ק דכתרל ונפ"ד כל הנשבעין וכתב ידו אם נמקיים דינו כדני מלוה בעדים בלא שטר וכן מחנר בפ"ק פשוט ונפ"ד דכתובות ומכלל הכועקי' ואינם נעני'. הוא המלוה מעווה בלא עדים כדאי' בפ"ק נשך :

השער הנ' על אזהרה דבר כותבין השטר ונמה כותבין נס"ד :
כפ"ב דגטין שנינו אין כותבין לא על נייר מחוק ולא על הרפתר מפני שיכול להזדייק ואכמי מכשירין ואמרי' עלה נמ' מאן חכמים ח"ר אלעזר ד' אלעזר הוא דאמר עדי מסירה כתיב ונ"ר אלעזר כשהכשיר ר' אלעזר לא הכשיר לא בגטין אכל בשטרות לא ור' יוחנן אמר אפילו בשטרות ונפ"ק דגטין גרסי' אמר רבא האי שטרל פרסאה דמסירה ניהליה שאינו יכול להזדייק נדאפיין וליחתא נמי בפ"ד דגטין גבי האי שטרל פרסאה דחמתי ניה' עדי ישראל וכו' דאמרי' נמי בפ"ד דכתובות גבי שנים החתומי' על השטר ומה אחד מהם וכו' ואי ליכא לא חד מיהו אמר חניי לכתוב חתימת ידו לחספסא ושדי ליה כניה דינא ומחוקי' ליה דלא צריך חיהו לחספסא ודוקא אחספסא אכל אמגלתא לא דילמא משכח ליה איניש דלא מעלי וכתיב עלויה מאי דכתיב משמע מכל הני דשטר שהוה כתוב על דבר שהוא יכול להזדייק שהוא פסול וכתב ח"ז הרמב"ן ז"ל בפ"ק דהלכה כר' אלעזר לגבי רבי יוחנן וכן פסק הרמ"ה ז"ל וכתב הרמב"ן ז"ל בפ"ק דכתובות שאפי' מבני חרי לא בני ואף ע"ג דאמרי' בפ"ק דקדושין בשטר כיצד כתב לו על הנייר או על החרס שדי נחונה לך האי חרס' לאו שכתב על גבו אלא שחקק בו כך חרבו קצת בפ"ד דגטין כדודי' ח"ז הרמב"ן ז"ל וחחרים חרבו בשטר מכירה לשעה לא בשטר ראייה לפי שאינו עומד ימים רבים כמו שהאריכו שם המפרשי' ז"ל ונפ"ד חוקת וכתבו בשם ר"ח ז"ל בפ"ד דכתובות דאף על גב דלאחרתי שטרל דוקא בשטר מכירה אכל בשטר הלואה אפי' לאתר לא מגני' ניה' כתב שלא הסכי' עמו הרמ"ה ז"ל נפסקו בפ"ד דגטין וכן היא"כ כס' החשן כס' מ"ב :

וקלפים שלנו דלא אפיצי כלומר שאינם מעובדים נעפכה כתב ר"ח ז"ל שהם כשרים לשטרות דעבוד שלנו כעבוד שלהם נעפכים דאי לא הימח הכי ס"ת ומגלה הינו כתיב' לרו והאריך דרתי' חלו והרב ר' יחיאל ז"ל מפרש רבו לדחות קצת רתי' חלו אכל הרמ"ה ז"ל לחוסס דברי ר"ח ז"ל עקר כמו שהאריך בפ"ק דגטין וכ"כ בעל העטור ז"ל נמחמר כתיבת גטין וטופסין ומיהו יראה דנקלפים שלנו דוקא על כד הנטר

שאינו יכול להזדייק אכל על כד השער שיכול למחוק ולחייף ולא יהיה ניכר ח"ן כותבין עליו שטר' וכ"ש בשמטי'ן שאין המחק ניכר בו וכדאמרי' בפ' גט פשוט אינו דומה גמחק בן יומא או למחקה בן שני ימים ופרכי' ולשהייה ונ"ר יתמיה חיישי' לכ"ד טועין והכל כפי ראיית העין שאין כל הקלפים שוים כד"ל :
ואם כתב השטר על נייר מחוק כשר כל שהיה כתיבת השטר וחתימת העדים הכל על המחק כדאמרי' בפ' גט פשוט אמר רב שטר הנא הוא ועדי' על המחק כשר וא"ת חוזר ומחקה אינו דומה נמחק פעם אחת למחקה שתי פעמים כלום שאין חוששין שמה ימחוק השטר וישאיר החתימו' ויכתבו שטר אחר ויהיה הכל על המחקה שהרי מהיה כתיבת השטר על נייר שנמחק בפ' פעמי' וחתימת העדי' על הנייר שנמחק פע' אחת ויהיה ניכר לעינים שהשטר נמחק אחר חתימת העדים ונכתב אחר נמקומו וכתבתי שלא יחתמו העדים על נייר מחוק עד שימחק דפניהם מחשש שמה מחק הנייר ונמקום שכריכים העדים לחתום יטיל דיו וימחוק אותו ויכתוב שטר אחר ויהיה הכל נמחק שתי פעמים והיינו דאמרי' התם וניחוש דילמא שדי דיוטא חמקום עדים מעיקרא ומחיק ליה זכרר כתיב תליא שפירא דכי פדמ מחיק ליה להאי שטרל הוה ליה חיי' ואדיו נמחק שתי פעמים אמר חניי קסנר אין עדים חותמין על שטר מחוק אלא ח"כ נמחק בפניהם וכתב הרב בעל העטור ז"ל ומסתברא דכל היכא דאיכא למיחס חיישינן וכלהו סהדי לא בקיאי נכחי וכתב הרמ"ה ז"ל דהא דמכשרי' שטר הנא הוא ועדי' על המחק דוקא שאין בין חתימת העד הראשון והשני ריוח כשיעור כתיבת אנתנת סהדי חתמו על המחק ושטר על הנייר אכל אם יש בו כשיעור הזה פסול שמה השטר היה על הנייר ועדי' על המחק והיה כתוב בין סהדא לסהדא אנתנת סהדי וכו' ומחוק ומחקה השטר וכתב מה שרצה וכתב הרמב"ן ז"ל בני שטר הנא הוא ועדי' דוקא בשטר הוא דמכשרין הכי אכל ככתב ידו ז"ל שהוא פסול לפי שאין הכל נקראין להשטר שלא להראות חתימת ידו על המחק אלא כשנמחק בפניהם והצריך זה עיון :

ואם השטר על הנייר ועדי' על המחק כשר אכל צריך לכחוש בין סהדא לסהדא אנתנת סהדי חתמו על מחקה ושטרל על ניירא ומכלן למד הרשב"א ז"ל נמעשה שנת לפניו בשטר שנכתבו בו מאה והיה צריך לכחוש בו מאתים וחתם בו העד הראשון והיו הנבעלים רדופים לכאת ולא היה זמן להחליף השטר והורה להם שימחקו המאה ויכתבו המאתים ובין סהדא לסהדא יכתבו קיום המחק והניח ראייה מהכתב דשטר הנא על הנייר ועדי' על המחק כתיבין סהדא לסהדא אנתנת סהדי וכו' אלא שכתב שחבריו חלקו עליו ומאן יהיב לן מעשריה דהרשב"א ז"ל ונמלי ניה' עינן אכל ראינו איני מכיר דנשטר הנא הוא ועדי' על המחק על מה שחת' הראשון חתם השני וכלם יודעים שהם חותמי' על המחק ונהסכמת שניהם הוא נעשה ועל דבר אחד הם מעידים שניהם ובשינוא השטר נב"ד הדנר ניכר שניהם הסכימו על כך שהרי הראשון וגם השני חותמין על המחק וליכא לספקא במילתא אחריתי ואין חוששין שמה ח' בלנד חתם כך שלא נהסכמת שניהם ונכתבין חכמים הם עושים כך לפי שלא מלאו דרך אחריתו אלא זו דחיי כתיב הכי מתכנה כלומר אחר חתימת העדים אלא בין סהדא מעילא מחיק ליה הילכך לא מלאו תקנה אלא בין סהדא לסהדא אכל נבדון הזה של הרשב"א ז"ל חד סהדי הוא דחיים על המנה והשני על המאתים והחותם על המאתים אפול' התם שסרי זה לא לזה לא מנה והוא העיד במאתי' והשני הוא שהעיד באמת והיאך נוצר' ממון אפומה דחד סהדי וכן יש להוכיח מדברי ח"ז הרמב"ן ז"ל בפ' חיוהו נשך שהראשון פסול הוא וכן מדברי המפרשי' ז"ל בפ' הכותב גבי פותחת כמותה

הגם על בני דבר שאינו מזדייק כמו שאר שטרין לא חס מסח
לה נעידו מסירה כנ"ל:

והעולה מזה הוא שאין כותבין השטר על דבר שיכול
להזדייק אלא כ"ה הוא שטר מכיר לשעמו אבל שטר
ראיה או שטר הלוואה אפי' לשעה לא וקלפי' שלנו יכול לכתוב
עליהם כדברי ר"מ ז"ל והרא"ש ז"ל ודוקא מכד הכשר אבל
מכד השטר לא אלא כ"ה יהיה דק שאם ימחק יהיה ניכר המחק
ואין כל הקלפים שוים והכל לפי ראות העין. וכותבין על
נייר מחוק. והוא שנמחק בפני העדים ובעל העטור ז"ל חושש
בדבר וראוי לחוש לדבריו דלא כל עמא יהנה נמירו. וככתב
ידו על נייר מחוק פסול כדברי הרמב"ן ז"ל. ואם השטר על
הנייר והעדים על המחק יכתבו בין הדין לכהן אלא אם
סודי וכו' ובלבד שיהיה כתוב ככתב יד העד הראשון ואם
טעו בשטר וחתם אחד מן העדים אין מוחקין ומקיימין בין
סודא לכהן ודברי הראה ז"ל. ואם העד הראשון מחק
וכתב בין סודא לכהן הקיום כשר כדברי הרשב"א ז"ל ושטר
על המחק ועדים על הנייר פסול. כותבין נסם ונסקרא
ובקנקמוס ובלבד ונשיחור וגם נמי עפפה כותבין על הקף
ועל הנייר אבל על הגויל לא וגם אין כותבין כמסקין ולא נמי
פירות :

השטר הרביעי כהני קיים התלויות והמחקין כס"ד :
גרסינן בפ' גט פשוט אמר ר' יוחנן תלויה מקיימת כשרה
מחק פסול ואעפ"י שמקויים ולא אמרו מחק פסול
אלא במקום שריר וקיים וכשיעור שריר וקיים ואמרין מו
התם אמר רב יצחק בר' יוסף אמר ר' יוחנן כל המחקין בריך
שיכתוב קיימיהון וחלויה אלא לא קיים חומה אין כל השטר
פסול אלא התלויה בלבד וכמחקין שלא נחקימו ככתב הרשב"א
ז"ל בתשובה שאין לפסול כל השטר אלא כל הכתוב על המחק
בלבד ואין חוששין לתנאי מדע לך דהא נזייה ואינו יתנייה
ניהלה לא פסלין ליה ולא אמרו שמה מנאי היה. שם ואפשר
שאפילו לכתילה מחירין אותה לישא בו כדעת הרמב"ם ז"ל
ובחוספתא הניח מחק או חלוי שלא מגופו אלא נחקיים כשר
ואם לאו פסול ועוד האריך בראיות וכן דעת הר"ם מקורקושא
ז"ל בני ברך להחזיר מעניינו של שטר בשטה אחרונה ונבי
זוין דאיון זלפי דעתם יש מחק פסול כל השטר כלו כגון
שחלוינו סך הממון שהוא עקר השטר וכן כתב הר"ם מקורקושא
ז"ל אבל בספר החשן כתוב שכל השטר פסול דמהי ש בו חונה
לבעל השטר ומחקו אלא א"כ יהיה מוכיח ממה שלפניו ולאחריו
מההוא ענין המחוק כהיה כספן זוין דאיון נמחק או לא
נפסל כל השטר. ואם המחק הוא במקו' שריר וקיים וכשיעור
שריר וקיים דאמר ר' יוחנן אעפ"י שמקויים השטר פסול והוי
טעמא שמה מחק המלוה שריר וקיים וכתב מאיר דבני וחזר
וקיימו נריוח שבין הכתב והעדים שהרי העדים יכולין להרחיק
שטה אחת מן הכתב כדנעי' למיר קמן כס"ד כתבו למופשים
ז"ל דלאו דוקא בסוף השטר אלא אף בכל מקום שיש לחוש ששם
יש סיוס דבר וכתב והכל שריר וקיים אלא שהרב מברבלונה
ז"ל כתב בתשובה שלא נפסל בך אלא מקושא אבל פשוט כשר
וכן כתב הר"ם מקורקושא ז"ל. ודאמרין נשיעור שריר וקיים
יותר ממנו פסול דחיישינן דילמא ארעומי מעריב ומחק יותר
כדי שלא יהיה ניכר ופסולו הוי אפילו כתב אחר הקיום שריר
וקיים כך כתב הרמב"ן ז"ל וכתב בעל העטור ז"ל בספר החשן
כסיומן מ"ד שאין לפסולו לא דוקא כשאין חזיר שטה בין עדים
לשטר דאיבא למיחש שמא הוסיף בלוחו חזיר שרגילים להניח
העדים שני טעם ונראה שדבריו סותרים מה שכתב בסמוך
דאם לא החזיר מעניינו של שטר בשטה אחרונה אף על פי
שהעדים מרוחקי' שטה אחת שהוא פסול ור"מ ז"ל כתב שכריך
לכתוב קיים מחקין קודם וקנינא לפני שטה אחרונה שאם לא

ולא דמי' למאי דאמרין בשנועות כפ' ונחוקת ונפ' זה נודר
לא נחלקו כ"ה על שחי כתי' עדים שאחז חומת מנה
ואחת חומת מאתים שנכלל מאתים מנה על מה נחלקו על
כתי' אחת שאחז חומר מנה ואחד חומר מאתים שנ"ש אומרים
נחלקה עדותן וכ"ה חומרים נכלל מאתים מנה דהתם התובע
תובע מאתים שהלואו בפני פלוני ופלוני וכו' להעיד אחד
חומר מאתים הלואו ואחד חומר מנה הלואו אבל נכאן התובע
והנתבע מודים שאינם לא מנה והעד שהעיד במאתים מודה
ששקר העיד והרי הוא נעצמו כתב כפ' נ"ב דגטין על ההיא
אשתה דכל כתיבה שהשקר עומד לעולם חיישינן למחוי כשקר'
ואין לך שקר גדול מזה וכבר כתב ז"ל שדבריו חלקו' עליו :
ואמר ר"א א"ה הרב נר' ונכס הרב' יבחק נר שמת ז"ל שהחולק
עליו היה הרב"ה ז"ל ושתלמיו הרב יום טוב אלא שב"ל ז"ל
כתב שהדעת מכרעת כדברי הרב"ה ז"ל ואחר שכתבתי זה
עמדתי על הרב"ה ז"ל וראיתי שדחה ראיתי של הרשב"א ז"ל
מדחייתי הראשונה והוסף עוד דחיות אין זה מקומם מיהו
מה שכתבתי שהעד הראשון חתם אעולה כ"ע אם עשה זה
בכונה או בשגגה שאם בכונה פסול הוא ואם בשגגה חוזר
ומגיד ולא מפסל דהכי וכן כתב בעל העטור ז"ל ובתשובה
לרבי"ש ז"ל ראיתי שאף לדברי הרשב"א ז"ל שאין להכשיר
אלא מחו' דכתיב בין סודא לכהן הוי מכתבת ידה דהו' דהו'
סודא אלא נכתבת הראשון הנה שניהם מעידי' בזה ואם
מיד העד השני ג"כ אין לחוש שהוא עשה זה מעצמו מלי
הסכמת הראשון שאין להחזיק העד במוזייק לפי דברו של
הרשב"א ז"ל. אבל אם כתוב מיד אחר אינו כלום שאינו מוליס
שהניח והעדים חלק בין עד לעד ונא אחר וזייק ע"כ משמע
מדבריו ז"ל שדברי החולקי' על הרשב"א ז"ל אין להכשיר מאי
דכתיב בין סודא לכהן' אלא אם הוא כתוב מיד העד הראשון
ודכתיב נכונים הם ואעפ"י שאין דבריו הרב ז"ל כריכין חוקק
מכל מקום כמדומ' לי שיש ראיה לדבריו ממה שכתבתי לבעל
החוספות ז"ל בעדים שחתמו זה אחת זה נאמכע השטה אלא
השטר פסול כיון שאין ההיזק מגיע אלא לעד שיכול להעיד
עליו לכתוב שטר עליון ז"ל הרמב"ן ז"ל פשיטא ליה שהוא כשר
כיון שאין ההיזק מגיע ללוח אלא לעד הוא יחוש לעצמו ואם
איחא שיכולין לכתוב קיום בין סודא לכהן' שלא מכתבת
ידי העד. השטר פסול הוא שהרי מגיע ממנו היזק ללוח שיכול
המלוה למחוק בשטר ויוסיף תנאי או יגרע ויכתוב קיום בין
סודא לכהן' אבל כשאין הקיום שבין סודא לכהן' יכול
להיות אלא מכתבת ידי העד נכמלק הספק הזה כנ"ל :

ואם השטר הוא על המחק והעדים על הנייר פסול שאין
יכול למחוק השטר ולכתוב מה שירצה וחתמת העדי'
נמקומה עומדת ואין תקנה בדבר לזהר מזה לפיכך הוי פסול
והכי איחא נגמ' כפ' גט פשוט :
ובכו שאין כותבין על דבר שיכול להזדייק כך אין כותבין
בדבר שיכול להזדייק דמנ התם כפ' המניח תניא
ככל כותבין נדוי נסקרה בקומום נקרקנפום ונכל דבר שהוא
של קיימא ואין כותבין לא כמסקין ולא נמי פירות ולא כלל דבר
שאינו של קיימא ואמרין בגמרא ונכל דבר שהוא של קיימא
לא חיימיו מחו' לחיימיו האי דתני רב חנינא כתבו נמי טריא
ואפפא כשר ודוקא במגלה דלא עפפא אבל במגלת דעפפא
פסול דקיימא לן אין מי מילין על גבי מי מילין כלומר שאם
פתנו נמי עפפא על גבי נייר או קלף לכן מהיה הכתיבה
ניכרת אבל אם כתבו נקלף מעונד בעפפא כמו הגוילין לא
מהיה ניכרת כתיבה מי העפפא שהם מילין תני רבי חנינא
התם כתבו בלחך ונשיחור כשר' ואמר הוא עופרת חרוט
עופרת אחר' ושיחור הוא הפסול וכל נזכר שם נגמ' גבי
גט ונראה שאין חלוק בזה בין שטרות לגטין דהא נעיינן שיכתוב

תקון סופרים

בן אין למדן מהן וכן כתב הרמ"ק ז"ל שצריך לכתוב קודם וקנינה אבל הרמ"ש ז"ל כתב שמה שהגנו עמה לכתוב קיים מחקין ומלויות אחר וקנינה לפי שהורגלו עמה לכתוב ככל השטרות והכל שריר וקיים ואי אפשר לזייף והטעם הזה שכתב הרמ"ש ז"ל כנר אמרו ר"מ ז"ל לרבינו יצחק ז"ל בן אחותו פה אל פה אבל לא סמך עליו כמו שכתב הר"ז ז"ל בתשובה לרנ"ר אשר בן הרב רבי משלם ז"ל כמו שכתובה משונה זו בדברי המשפטים ז"ל כפרק גט פשוט ולפנינו כס"ד נאריך בענין אין למדן מטעה אחרונה ובענין שריר וקיים :

וכתב הרמ"ה ז"ל בפ' אעפ"י גבי שמע מינה כותבין שובר ר' ירמיה אומר שכותבין מחוכו דכל שנכתב גרד בין השטין מרענן לשטרות וחיישין דילמא תנרא הוה כתיב החס וכן כתב הרמ"ש ז"ל בתשובה שלפי שנהגו לכתוב פרעון בני שטי צריך ליהרר שלא יהיה שום גרד בני שטי דליכא למיחש שמה היה בו פרעון ומקוה וכ"ש אם הפרעון שנינו שטי הוא על המחק דליכא למיחש שמה היה יותר ומחקו וכתב מה שרצה ואם יש עדים שהפרעון הוא כתב יד הלוה כשר דמו ליכא למיחש למדו בספר החשן סימן מ"ה והרשב"א ז"ל כתב בתשובה שובר שנכתב על גבו של שטר או בין השטין שאין לחוש לו וברנה להחריף כראיות להעמיד השטר על חוקתו וכוונתו דבריו כתב ומ"מ אעפ"י שמתקנה הדין אין אני רואה לחוש לשובר אעפ"י בן ישי לשיים על גל השטר מחחר שהורגלו לכתוב שם שובר דרגלים לדבר ולא ברע מוח"ו דחיקה טובה ומוח"ו דפרדסה דכפייה ואודו ונשמחק עלבני השטר דנריהרש"א ז"ל נכונ' וכן השטין יש לחוש לדברי הרמ"ה ז"ל והרמ"ש ז"ל : **ואם** טעה הסופר בענין שניכר שהוא טעות סופר אין צריך לקיימו וכן כתב בעל העטור ז"ל במחמך תקון טופסין ז"ל ומסתברא כל שניכר שטעות סופר הוא כגון שלא כתב שם האמצעי נש"י או דרביעי ד או ד' לא כתב מיל או חנה אחר' אינו כתוב כך כספר העטור וכלו ומחק מן העטור ז"ל שניכר שהוא טעות סופר אינו צריך קיום מדאמרין אחריות טעות סופר הוא ש"מ כל טעות סופר אין לחוש אלא בנך שמות הנעלים וננוק הממון ונחשונה לרבינו נסים ז"ל איכא גנט זכירה זמן שני פעמים או טעות ונקד את אחד מהם או שנכר עליו הקולמוס ונמחק וכן אם טעה באותיות אין לחוש בכך אלא במקומות ידועים כגון שם האשה וכו' והעולה מדבריו שאין לחוש בטעות שניכר שהוא טעות סופר אלא בשמות הנעלים או נממן ואעפ"י שלא קיים אבל אם קיים אפילו טעות בנורף לא חיישין :

והעולה מזה הוא שאם יש תלויות נשטר וקיימן כשר ואם לא קיימן התלויה פסולה וכל השטר כשר ואם יש בו מחקין וקיימן כשר לא אם הוא המחק כשיש שריר וקיים או יותר משיעורו ובמקום שריר וקיים אבל פחות משריר וקיים כשר ואפי' אינו כסוף השטר אלא בכל מקום שיש לחוש שהוא סוף השטר פסול והיינו במקום שריר וקיים שאמרו נגמרא ואפי' כתב אחר קיום המחק שריר וקיים פסול ואם לא קיים התלויה יש מכתבין כל השטר וזלתי מקום המחק ויש פוסלין כל השטר והכי מסתבר ואף על פי שיש מי שכתב שלא נאמרו הדברים אלא במקום מ"מ טוב הוא שיהיה הבושרים בכך כדי שלא יבואו הדויגים לירי טורח ויש מי שכתב שאין כותבין הקיים לא קודם וקנינו ויש מי שכתב שכותבין אפי' אחר וקני' וכן אנו רגועין כאן ויש ליהרר שלא יהיה בך שטה גשטה גרד מחשש שמה יאמרו ששובר היה כתוב שם ואם טעה הסופר וכתב שם אחר או ענין אחר שני פעמים והענין עליו הקלמוס אפי' לא קיימו כשר וזלתי אף הוא נשמות הנעלים או בנך הממן או נומן :

השער החמישי לנכר שכתבה השטר כשרה בכל כתב ונכל

לשון ושכריך שחיה מחוקת נאוחו לשון ונלוחה כתב כס"ד גרסינן בפ"ק דנטין אמר רבנא האי שטרלא פריסאה דמסורה גיהליה נאפי סהדי ישראל מגנין ניה מגני חרי וכן לפרש"י ז"ל דלפרש דחמתי ניה פריסאי ומסורה ניהליה בעדי ישראל וכן לפ"ר ז"ל והרמ"ש ז"ל דפרש"י דנלא חמימה הוה ומסורה ניהליה נאפי עדי ישראל שמעינן מינא דשטרות נכתבין ככל כתב ונכל לשון וכן משמע גמי בפ"ג דנטין דאמר' התם אמר רב אשי אמר לי רב הונא בר נתן הכי אמר אממר האי שטרלא פריסאה דחמימי עליה סהדי ישראל מגנין ניה ממשענדי ודוקא שידעו העדים לקרות אותה כתב ושיהיה כחוקן שטרן שלנו מדפרך החס והא לא ידעי למקרי ומתקן דנבטי ומקאי תו והא בעינן שיחזיר מעיינו אל שטר דנמדרר ומסי' נסיפא דמילתא מאי קמ"ל הא קמ"ל דכשרין בכל לשון בין נגטין בין בשאר שטרות וכן כתב הרמ"ס ז"ל כפרק כ"ז מהלכות מלוה וילוח :

וצריך שחיה לשון השטר מבוררת וכהו בכל לשון שחיה כדי שיוכל לרקדק מנה כל דקדוק אומה לשון שאפי' היא לשון אחרת וזלתי לשון הקדש צריך לרקדק בה דקיימא לן בפ' המקבל הלל ושמו' לרשב"א ז"ל לעורר בן עזריה ור' יהושע בן קרחה ור' מאיר ור' יהודה ור' יוסב' ככלו הוו דרשי לשון הדייט וכן יש דברים שאין צריכין לכתב ואעפ"י בן כותבין אומם לכחות הלשון ויופי השטר כדאמר ר' יהודה בפ' המוכר את הבית האי מאן דמוזן ארעא לצנריה צריך למיכתב ליה קני לך דקלן ומאלין והוצין וכגון ואע"ג דאי לא כתיב להו הכי קני אפי' הכי שופרא דשטר לא הוה :

וצריך גם כן לרקדק באותיות הכתב שיהיו מחוסרים שלא יוכלו להודיק ואם זייף יהיה ניכר הזיוף כדאמרין בפ' גט פשוט בהוה שטר דהוה כתיב ניה חולחל כפרכתא אולי מחקיה לנגיה דכ"ש ושויה וח"ו והוה ליה ופרדסא אתא לקמיה דאביי אמר ליה מאי טעמא רוח ליה עלמא להאי וח"ו כפתייה ואודי וכן גמי ההוה דהוה כתיב ניה מנת ראובן ושמעון אחי הוה חד אחא דשמיה אחי אול כתב ליה וח"ו ושויה ואחי אחא לקמי' דאביי אמר ליה מאי טעמא דחוק ליה עלמא להאי וח"ו כל האי כפתייה וכו' ולפיכך כתב הרמ"ס ז"ל בפ"ק כ"ז מהלכות מלוה וילוח ומחקון השטר צריך להכתוב שטר כדאמרין ז"ל ש"ל יסו דחוקין בין הכתיבת שמה זייף והסוף וח"ו ולא יהו מרחוקין שמה מחק אות אחת כגון ה"א או ח"ת והניח רנ"ל האחת מקום וח"ו וכן כל כיוצא בזה מדקדקין בו בכל לשון ובכל כתב וכן כתב הרמ"ה ז"ל לכותב שצריך שיהיו האותיות רמות זו לזו ושיהיה הכתב מאושר וזהו זה לזה ושאיין העדי' רשין לחתום עד שידקדוקו ככל אותיותיו ונראה לי שאם נודמן לסופר כך ודחק אות אחת שצריך לקיימ' כמו שמקיימן תלויות ומחקין או שיחזיר הענין כשטר עד שיוכן שאין בו זיוף ויהרר ג"כ שלא יכתוב בסוף השטה חשבון שיוכל להוסוף עליו ולא יוכר הזיוף דאמרין התם אמר חביי מחלל ועד עשר לא לכתוב בסוף שטה דלמא מוויף וכתבי ואם איהרמי ליה והדריה לדבוריה מרי חלת זמני' א' דלל מתרמי ליה חד נאמצע שטה פירוש שאם כתב שלש בסוף שטה יכול להחזירם שלשים וכן ארבע נאמצע עד העשר שהעשר ג"כ יכול להחזירו עשרים אבל מ"א וח"לך אין לחוש לפי שאין כותבין אחד עשרים אלא או אחד ועשרים או עשרים ואחד ועל כל פנים צריך להוסוף וח"ו ואם הוסוף הוא"ו נזווק מרי הוא ניכר הזיוף אבל משלם ועד עשר יוכל מוויף ולא יהא ניכר ולפי' אם נודמן לו כך וכך בסוף השטה יחזיר עד כמה פעמי' עד שיבוא הסכום בנאמצע השטה וחזין אין לחוש לזיוף וכן כתב הרמ"ס ז"ל בפ' הנזכר ויראה לי שאם שכתב וכתב השטר ולא החזיר בנאמצע השטה שקיי' בסוף השטה ויכתוב סכום פלו' נסוף

כסוף שטה פלוני' וזו אין לחוש לזיוף ובתוך כספר החשן נבי' מ"ב שכריך ג"כ שלא יכחוש הסכום באותיות כגון נ' או ד' כדי שלא יעשו נ' או כ' ויזהר ג"כ שלא יכתוב לשונות שסותרים זה את זה כשטר כדי שלא יבא הדיין לדי' בלבד שכמה דברים יש אם כחוב נ' למעלה מנה ולמטה מאתים או קפל מלמעלה וקפל מלמטה וכן בההוא שטרך דהוה כתוב ביה שית מאה וזווא ושלח רב משגיח לקמיה דאביי שית מאה איסחירח וזווא אודילמא שית מאה זווי ואזא או דילמא שית מאה פריטי וזווא על כן כריך הסופר לכחוב הכל בדיוק כדי להרחק מן הספק :

השטר הששי בענין החזרת מעניינו של שטר נשטה אחרונה וענין שריר וקיים נכ"ד :

בפרק נט פשוט אמרין וברך להחזיר מעניינו של שטר נשטה אחרונה מאי טעמא אמר רב עמרם לפי שאין למדין משטה אחרונה וכפ"ק ובפ"ב דגטין נמי אמרי' בני טטרא פרסאה והא על' לאהרורי נשטה אחרונה נדמהדר וענין החזר מעניינו של שטר הוא שיכתוב כסוף השטה אחר וקנינו כן ומה שיהיה בפנינו כתבנו והחמנו וקנינו על כל התנאים הנזכרים נשטר לפי שדברים אלו אינן כריכיני נשטר שכבר הם כתובים למעלה ואין לנו חוששין שמא זייף והוסיף שום ענין והטעם שאנו כריכים להחזיר מעניינו של שטר הוא כדאמר רב עמרם לפי שאין למדין משטה אחרונה והטעם שאין למדין משטה אחרונה הוא לפי שהעדים יכולין להרחיק שטה אחת מן הכתב ושמה באותה שטה שהניחו העדים פניו כתב הוא מה שרצה ולפיכך אין למדין משטה אחרונה ואם לא החזיר מעניינו של שטר נשטה אחרונה אנו דנין שכל מה שנכתב באותה שטה הוא מזויף ולפיכך אין למדין ממנו ואם החזיר טוב אין לנו חוששין לזיוף לפי שמה שהחזיר באותה שטה כבר הוא כתוב למעלה ולפיכך כתבו המפסדי' ז"ל שלא יכתוב שום הנאי חדש נשטה אחרונה ולא שום חדש שאינו כתוב למעלה לפי שאין למדין משטה אחרונה ורבינו האי"ז לכתב דאין לפסול שטר שלא החזיר מעניינו נשטה אחרונה אלא כשאר ערו מרוחקין שטה אחת אצל כשטר דיו מרוחקין שטה אחת כשר שאין לחוש שמא העדי' הרחיקו שתי גטין וכן כתב א"ז הרמב"ן ז"ל גבי שטר הבא הוא ועדי' נשטה אחת וכן כתב א"ז הרמב"ן ז"ל בתשובה הר"י הקרוש"א ז"ל כתב גט רנו ז"ל דלא פלוג דכיון שלא נעש' חקתת חכמי' פסול הוא וכן כתב בעל הטורי' ז"ל כספר החשן נבי' מ"ד וכתב ר"ש והרשב"ד ז"ל דלא פסלי' בשלא החזיר מעניינו של שטר נשטה אחרונה אלא בשאין בו שריר וקיים וכן כתב בעל העטור ז"ל כמאמר קיום טופסין ויש מנמנמן בדבר וא"ז הרמב"ן ז"ל כתב דפסול אפי' נשט בו שריר וקיים ורבים ממהו אחר שאין למדין משטה אחרונה למה מקיימין כה מליות ומחקין וכמה גדולים נהבכללו כזה שהרב ר' אשר בן הרב ר' משלם ז"ל של לרבינו יצחק נרשמו' ורבינו יצחק שאל לר"ת ז"ל וטרחו להעמיד בה חזון ולא יכולו וגם הרמב"ן ז"ל נכאפק בדבר הרבה וכל דבריה' הם נממש' ונראה שהם סומכים על הענה והרמב"ן ז"ל טרח להעמיד המנהג על הלכה וכתב כסוף דכריו דהוי כהלכה רופפת שאמר עליה בירושלמי ראה איך הצדור נובטין ונהג כמוהם ואעפ"כ כתב שהוקפה הדבר לעשות בו מעשה וכ"כ נבטי נשים שיכתוב שום דבר מהמורץ נשטה אחרונה אעפ"י שמנהג חכמי' לכתוב שם כדת משה והדברים עתיקים כמים עמוקים : הרובע לעמוד על עקב של דברים ענין דברי' המפריחים נמקומם וכבר א"ה הרב נר"ו בתשובותיו בעניינים אלו וכן אין מקום להאריך וכתב הרשב"א ז"ל נחשוב' שהוא למד הסופרי' לסיי' השטר נחבי שטה ולחחוס הם נחבי שטה הנשארת כי מכאן יש לנו הכשר גמור ונאמר כי כודאי' כמנהג היתה אוקה חבי שטה

וכל שלמעלה הימנה בשחממו העדים שלולי כן אסור היה להם לחתום נחבי שטה מחשש שטר הכא הוא ועדי' נשטה א' שהוא כשר וכבר נתבאר שאין חוששין לעדים טובים כבידבא כזה ונדר גדול נדר בדבר וכוון הוא וכן נראה מדברי א"ז הרמב"ן ז"ל שכתב בני שטר הכא הוא ועדי' נשטה אחת ז"ל ולמדנו מכאן שלמדן מחבי שטה אחרונה דכיון דאין העדים רשאין לחתום באמצע שטה של ריחו נידוע שהיתה כמנהג שטה זו עד חביה וחממו העדים כעורך לכתב וכוה למדין מכל השטר ולא אמרו אין למדין אלא נשטה אחרונה שלימה יש לחוש לאוירה מפני שהעדי' רשאין להרחיק שטה אחת שלימה אצל חבי שטה לא וזה סמך גדול למנהג הסופרי' שנשתבש נידם כמו שכתבנו ע"כ ואם לא החזיר מעניינו של שטר נשטה אחרונה הרב"ד ז"ל פוסל כל השטר וכן נראה דעת קצת המפרשים ז"ל וכן דעת הר"ש ז"ל כמו שכתב הרב ננו ז"ל משמו כספר החשן נבי' מ"ד אצל הרמב"ן ז"ל מכשיר כל השטר חוץ מחותמה שטה דכיון שאין למדין ממנה שוב אין לחוש לכל השטר והיה נעשה כתקון חכמי' ז"ל וכן דעת הרשב"א ז"ל נחשוב' וכתב עוד הרמב"ן ז"ל בפ' שני דגטין שכל שעדי' ישראל אחמין נשטר שכל השטר כשר לא שטה אחרונה שאין למדין ממנה אצל שטר שאין בו עדים כלל אלא שמסרו בפני עדים וכן שטרך פרסאה כל השטר פסול אם לא החזיר מעניינו של שטר נשטה אחרונה וכתב הר"ש ז"ל דהאידנא כיון שנהגו לכתוב שריר וקיים למדין משטה אחרונה ואין כריך להחזיר מעניינו של שטר נשטה אחרונה :

ובענין שריר וקיים כתב הרמב"ן ז"ל דמהירושלי' משמע וכן מגמ' דין דלא מעכב לא במקושר אצל בפשוט אי לא כתיב שריר וקיים כשר וכתיב טבן נראית דעת הרי"ף ז"ל אצל מדברי הרמב"ם ז"ל בפ' כ"ז מהלכו' מלוה ולוה נראה דנפשוט נמי בעינן שריר וקיים וכן הר"ש ז"ל כתב שהאידנא שטר שאין בו שריר וקיים פסול הוא ואין לעדים לחתום בו אלא אם כן יהא כתוב בו שריר וקיים שאם יסתמו בלא שריר וקיים ימחקו למעלה חותמו ויכתוב על המקח מה שרצה וקיימנו נשטה אחרונה : וכן מה שאמרנו במ"ד החס חד שריר וקיים כתבין מרי שריר וקיים לא כתבין מדברי ר"ש והרשב"א ובעל העטור זכ"ל נראה דאף בפשוט פסול והרב הנשאל כתב בתשובה שהעמיק הרב ר' אברהם מספר הדיינין דלא אמרינן הכי אלא במקושר אצל בפשוט אפי' אף שריר וקיים כומדין וכן היא דעת הרמב"ן ז"ל וכן נראה שהיא דעת בעל הטורים ז"ל וכן כתב הרשב"א ז"ל בתשובה אלא שכתב דלא מכשרינן מרי שריר וקיים אלא אם אינם נשטה אחרונה אצל אם כתיבם נשטה אחרונה חוששין שמא זייף וכתב מאי דכעי וכתב שריר וקיים אחרונה ואם החזיר מעניינו של שטר נשטה אחרונה אעפ"י שכתוב מרי שריר וקיים נשטוח שלמעלה הימנה אין כאן חשש שאין חוששין שהעדים הרחיקו שתי גטין ונח זה וזייף :

והעולה מזה הוא שכריך להחזיר מעניינו של שטר נשטה אחרונה ואם לא החזיר פסול וי"א דוקא אם אין בו חזיר כשיעור שטה בין השטר והעדי' וי"א שכן כך וכן כך פסול וראוי לחוש לדבריה' וכ"כ באשקוף ממונא ובנטי נשי וי"א שאם לא החזיר אינו פסול אלא כשאר בו שריר וקיים וי"א שכל ענין פסול : ובענין מליות ומחקין נשטה אחרונה כריך לזהר מאד מאד שלא לעשותו וטוב שיהיה השטר נחבי שטה כדי שיחממו העדים נחבי שטה האחרת ואם לא החזיר מעניינו של שטר נשטה אחרונה יש פוסלין כל השטר וי"א שאין פסול לא שטה אחרונה וזה דוקא אם העדים חתומים בו אצל אם הקנה לו השטר נעדי' מסיר' כלו פסולי' ובענין שריר וקיים י"א דלא מעכב לא במקושר ואחרים אמרי' אפי' נפשוט ומרי שריר

תקון סופרים

שריר וקיים י"א שח"ז פסול אלא במקושר לכל בתפוט. כשר
 ז"ה אף נפשוט פסול ואף לדברי המכשירין נפשוט דוקא אם
 אינם נשטה אחרונה י"א וכשח"ז נשטר תלוז ומחקן
 יתכונ הכל שריר וקיים כלא וז"ו וכש"ט תלוז ומחקן יתכונ
 והכל שריר זקיים והכל בוא"ו וז"ו העטף וכן הנהג
 ח"א מוריג הרב נר"ו:

השטר השניעי נעין שטר שעדי ומרחקן שטה אחת או שני
 שטין או שטה ומחכה או מחכה ושטה והנה הוא ועדי נשטה
 אחת נכ"ד:

תניא הרחיק את העדים שני שטין מן הכתב פסול שטה
 א' פסול איבעי' להו שטה ומחכה מאי ח"ש הרחיק
 את העדים שתי שטין מן הכתב פסול הא שטה ומחכה בגר
 אימא סיפא שטה אחת כשר הא שטה ומחכה פסול אלא מיהא
 ליכא למשמע מינה מאי חזי עלה ח"ש דתניא הרחיק את העדי'
 שתי שטין מן הכתב פסול פחות מיכן כשר ומדברי הרי"ף ז"ל
 והרמב"ם ז"ל משמע דפסקו דשטה ומחכה כשר וכן כתב
 בעל העטור ז"ל וכתב שאין למדק משטה ומחכה אלא אם
 החזיר מעניינו וכן הוא דעת הרב הנשיא גאטרבלוני ז"ל אלא
 שחלק בין שטה ומחכה או מחכה ושטה דאם השלים השטה
 כשרי שטה זהניא אוחו חבי נשטה ומחזיר מעניינו של שטר
 בשטה אחרונה אבל מ"מ חבי שטה העלינה מטטה החתונה
 ריינן ליה בשטה אחרונה זאין למדק ממנה אהל הניא שטה
 ומחכה אחריה וחתמו העדים נכחי שטה פסול דנהי' דלא
 חיישין לזיק מ"מ יכול הוא לתמוך כל השטר ולכתוב בלאות
 חבי שטה מאי דנעי והוא ליה שטר הנא הוא ועדי נשטה א'
 דבשר וכל שיכול לזיק חטפ"י שלא זיק פסול בין פלג דעטה
 בתקון חז"ל כמו שכתבו רבותינו הכרפתים ז"ל והאי דאמריין
 שטה ומחכה וזאפישיא דבשר גלא תהא שטה ומחכה גלא הכי
 קאחמ מחכה ושטה מאי אהל נספר החסן כסימא מ"ה פסול
 בין נשטה ומחכה נק' במחכה זשטה גלא הכשיר אלא אם הוא
 שטה ומחכה וחתמו העדים זה חתם זה שאם זיק נמכח שלא
 העיד לא עד אחד ואח"כ מהרב ז"ל אף פסק דשטה ומחכ'
 פסול והא תניא הרחיק שתי שטין פסול פחות מיכן כשר ובהא
 זאפישי' כע"ג נשטה ומחכה כשר ואחרי' דאק"ב שטה ומחכ'
 הייט חזיר שטה וחזי ואזיר שטה ואין כורך ליה הפירוש ושתי
 שטין דאמריין פסול ב"ש והראש"ד ז"ל סוגרים להם יש כו
 שריר וקיים כשר והרמב"ן ז"ל דקח דנריהם וכתב שטפ"א אם
 העידו העדים אינא ליה מלוה על פה וכן דעת בעל העשור
 ז"ל וכן דעת ה"ר יונה ז"ל דבעל ספר החסן דפסול וזאפי' נשיא
 כו שריר וקיים ואם חזמו חזיר על שני שטין מלאהו נקדוים
 כשר כדאמר חזקיה מלאהו נקדוים כשר ואל שתמה סהרי'
 חזיר נשטה סכך פסול פוסל נארבעה כזומר נכונה פוסל
 כה חזיר שלטה ואם השלימו בסכך פסול שלימו פוסל אלא נד'
 כשר שהפסול משטרך לו כשר וכן נשטר שהחזיר פוסל כו אם
 מלאהו נקדוים שטח פסולים להעיד כשר כיון שיש עדים
 כשרים אחריהם ואם לא מלאהו נקדוים לא שייט ליה טיטי
 שהם שרשות וקודו' נבא של דח פסול דילמא סהדי אטייטא
 חתימי וכתב הוא שטר חתוליוהו ודוקא טייטא אכל דייטא
 לא כן כתב הרמב"ן ז"ל ודאמריין דילמא סהדי אטייטא חתימי
 בהנ בעל החסן דוקא כשהטייטא הוא למעלה מהעדים אבל
 כשר העדים בגר ונראה שעל כך מבכו לעשות טייטי גלותום
 וזאפישיא ליה וחתם שתי שטין שחתמו הן ואזיק אומן גלא חזיק
 זאמר דבנתקן דר זכח דמכתבא הן ואזיקן זאמר דכי זכח
 דר אלעזר משחיה דחזקיה כגון כך זה על גב זה דהוה שתי
 שטין זארכעה חזיקין ור' חייא בר אמי משמיה דעולה אמר
 כזון למ"ד זכ"ף נשתי שטין דהוה שתי שטין ושתי חזיקין ורבי
 זאמר אמר כגון כרך לוי בשטה אחת דהוה שטה אחת נשתי

חזיקין ורבינו האי גאון ז"ל פסק כר' אבהו דשטה אחת ושתי
 חזיקין כיון דהוי פלוגתא דאמוראי ולא פסקא הלכתא בהד
 מעייהו דבעל השטר על החתונה וכן דעת הרמב"ן ז"ל ור'
 יהוסף הלוי ז"ל כתב שיש לפרש דר' אבהו אשטה אחת קאי
 ולא נהירא לרב בעל העטור ז"ל אמר הרמב"ם ז"ל פסק כר'
 חייא בר אמי כגון למ"ד למעלה וכ"ף למטה נשתי שטין דהוה
 שתי שטין ושתי חזיקין ונראה דפסק הכי משום דהויא מלתא
 מציעתא ועוד דהוה שתי שטין ואלו לר' אבהו לא הויה אלא
 שטה אחת וכן כתוב בספר החסן:

ישירי שטין שחתמו בכתב יד עדי' ולא בכתב יד סופר מאי
 טעמא דכל דמזיקין לאו לגבי סופר חזילי וכתב
 הרמב"ן ז"ל הוא שלא חתמו העדים גם ביותר נכונה אלא לומר
 לך שאם חתמו נקולמוסו של סופר ומפני שאין רגלין נכתב'
 חתמו יותר גם מהסופר משערין נהס וזירושלמי משער אף
 כסופר להקל שאם כתב יותר גם משל עדים משערין כו ולא
 מראין דבריו דאי מחוקי' לעדים נסקרו למה יניחו חלק וחתמו
 חתימה גסה כדי שיכולו לזיק אחר כך בלוחן שתי שטין יעידו
 מתחלה עדות סקר זוכתנו בשטר כל מה שירבו וזולתי כונתו
 היא באופה ששנינו כותבין שטר לגוף חטפ"י שאין מלוה עמו
 ונתמו השטר נד' הלאה יכונן מתחלה ששנינו המנוה אהל גם
 זאפיפו בותחא זא' ל' פירוש דבריו ז"ל:

רבנמר אמרודל' חזק סנירה ליה דשטר הנא הוא ועדי
 נשטה אחת כשר הנא הוא נשטה א' ועדי נשטה
 אחת פסול וכן בכתבה רמב"ם ז"ל בפ' כ"ז מהלכות מלוה זלוה
 היה שטר כלו עם עדי נשטה אחת הרי זה כשר היה השטר
 נשטה אחת והעדים נשטה שניה פסול שמה אלו העדים היו
 מרחקין מן השטר הכשר שטה אחת וחסך כל השטר וכתב זה
 השטר בלוחה הסטה ונמכחו ליה העדים חתומי' עליה וכתבו
 בפוספות רבותיו הכרפתים ז"ל כיון דק"ל דשטר הנא הוא
 ועדי נשטה אחת כשר שיש ללמוד מכאן שהעדים החתומים
 בין נשטר בין ננטין בכתובה דריבין לחתום כרישא דמולחא
 שלא בכתוב מן הכד השטר דהא ליה הוא ועדי נשטה א' ובשר
 אותו שטר זיש לחוש לזיק ונשמעין משמע שאם יש לאיש
 לשום זיק מפסול נכה יחאם אירע כן שלא חתמו נראש הקלף
 יחתמו זה תחת זה דהא ליכא חזא ועדי נשטה אחת וכן פד' ח'
 ז"ל גליון ספרו' מיהא מ"מ יש למנוע מלחתום באמצע הקלף
 אפילו כשיחתמו זה חתמה שח"ב יכול לכתוב שטר על אותו
 עד ותמן הוביא עליו כתב יד שהוא חייב לו נכח מנכסין בני
 חורין ומיהא לא ידענא חי מפסול שטרא כהכי כיון דלא שייך
 מדי בעדות השטר אף טו נאנכון הדבר לחתום כרישא דמולחא
 והרמב"ן ז"ל לכנס עמהם ולמד מדבריהם שלמדן מחבי שטה
 אחרונה דכיין דאין העדי' לחסן לחסו' באמצע שטה של רוח
 בידוע שהיתה כמותה שטה זו עד חביה וחתמו העדים במוך
 לכתב וכוה למדן מכל השטר ולא אמרו אף למדן אלא נשטה
 אחרונה שלמה סיס לחוש לאזירה מפני שהעדי' רשאין להרסיק
 שטה אחת שלמה אהל נכחי שטה לא וכתב שמה שנהגו לחתום
 בכתובה קמוים זאוסנינים ומרחיקן מחתימת העדים או
 מכתבת השטר הרבה טועים הם וזאוי' לגעור בהם למחות
 נידם אהל השטר משמע שאי נוגפסל ככך שהם לא לעדות הם
 נאים כדי שיפסל בחתימתן אהל העדים וכוה דכ' יזר שמה
 יפסל השטר כדברי רבותינו הכרפתים ז"ל זאיהי' ד' לעוד שלא
 יניח גליון נראש השטר אלא בסוף דברו וכו' ואם הניח גליון
 מלמעלה לא מפסיל דחלת השטרות ידועה היא למעל ואם
 הוסיף עליו יכיר וידוע הוא עכ' ל' יוספר החסן כתב שאם
 חתמו העדים באמצע השטה יטייטו נד' זאלא אמריין אטייט'
 חתימי אלא כשהטייט הוא למעלה מחתימת העדים כן השטר
 וחתימתו וכתב שאם למעלה במוב עריר וקיים שהוא כשר

ובלנד שהיו העדים חתומים זה חתם זה אבל כזה חסר זה פסול דמא היה שטר דכאל הוא ועדיו נטפה אחת וחתכו וכתב זה מלמעלה ונסדר כתיבת הגט לראש ו'ל כתוב וימחלו לחתום כראש הגט אם ירבו יחתמו כזה חסר זה בטעם אחת ואם ירבו יחתמו כזה חסר זה נשתי טעות וכן כתוב בספר אבן העזר: ואם יש חויר בין עד לעד כדי החימת עד אחת כתב הריב"ש ז"ל כחשונה שהשטר כשר והוכיח כן מדברי הרמ"ה ז"ל וכדאמרין בפ"ק דגטין דילמא רוחא סניק למאן דקיש מניה:

השטר השמיני כתיבת טופסי שטרות בס"ד:

בפרק

כל הגט תנן הכותב טופסי גטין כריך שיניח מקום האיש ומקום האשה ומקום הזמן. שטרי הלואה כריך שיניח מקום הלואה ומקום המלוה ומקום המעות ומקום הזמן. שטרי מקח וממכר כריך שיניח מקום הלוקח ומקום המוכר ומקום המעות ומקום הזמן מפני התקנה ר' יהודה פוסל בכלל ור' אלעזר מכשיר בכלל חוץ מגטי נשים שנאמר וכתב לה לשמה ואמרין עלה נגמ' אחר ר' זירא אחר דבא נר שילא אחר כל הממונה עלה אחר רב אחא נר אהבה אחר רב הלכה כר' אלעזר קרי רב עליה דר' אלעזר טובינא דחכימי ופסג' ו'לכך חכמי ר' אלעזר היינו דווקא בטופס אבל לכותב החורף דהיינו טס הלוא והמלוה והלוקח והמוכר והמעות והזמן לא ור' ז"ל פירש דכי חכמי ר' אלעזר אף בחורף חכמי דת"ק חכמי טופס ור' אלעזר מכשיר במקפתן אפי' חורף דהיינו נשאר שטרות ופסל מקפתן למרי דהיינו גט נשים וכן דעת הרשב"א ז"ל והרש"ש ז"ל אלא שהריב"ש ז"ל מוסיק שמה שהכשיר ר' אלעזר חורף היינו חוץ מן הזמן שאין ראוי לכתוב הזמן כדי שלא יהא מוקדם ולא חיישינן כתיבת החורף למיחוי כשיקרא נדלא חיישינן כתיבת אחרתה כמו שפסק הרי"ף ז"ל בפ"ב דכתובות ואע"ג דחיישינן נדוכתא אחרונה למיחוי כשקרא דאמרין בפ' גט פשוט אחר להו רבא נר שילא להני דכתבי. שטרי אקנייתא חי ידעיתו יומא דאקנייתו ביה כתובו דאי לא כתובו יומא דקנייתו ביה כי היכי דלא מתחוי בשקרא בלומה אבל יומא דלא קנו ביה ולא יומא דכתיב ביה לא אע"ג דדלתו קנו מקמי הור' יומא דכתיב איהו משום דמחוי כשקרא וק"ל הכי אלא חיישינן לשקרא ובעלי החוספות תרבו כזה מה שתרבו ולא נתחוויר להשכ"ח ז"ל והרמב"ן ז"ל כתב כדחשיו החס בפ' גט פשוט שאין כל השקרים שוים ולא נירר יומר והרשב"א ז"ל פירש בפ' כל הגט דכל דבר שגמר מעשהו הוא חמת אלא שנראה קודם גמרו כשקרא נכי הא לא חיישינן דכיון דמ"מ לטוף יהיה הענין כאלמח כההיא דאשתה דייני דלכתבא מקמ' דליחוו סהרי חתימת דוהי שהרי לנסוף יעירו עליו ויהיה חמת וכן היה דפ' הכותב היה אחת דליחוינא שנזעה בני דיעה רב בני בר חניי אחר להו ההוא בעל דין תיתי והשנזע לי דמתין אמרה ליה כתובה וכוותא דכימשתבעי יהבו לי אחר להו רב בניי כתובו לה וכו' ואסיקנא דלמיחוי כשקרא לא חיישינן החס נמי היינו טעמא דהת' כשימנו לה זכותא נכח דלמפרע חמת היה אבל היה דאמר להו לר' כתיב שטרי אקנייתא וכו' חיבא ודאי משום מחוי כשקרא שלעולם נמכה שהו שקר ולא יחוויר אמת לעולם וכן ההיתאמי דאמרי' החס בפ' גט פשוט אחר ליה רב לספריה. וכן אחר להו רב הונא לספרי' כי קיימיתו נשילי כחובו נשילי אע"ג דממסר להו מילי דהיינו וכו' משום דמחוי כשקרא אחי מחוי כשקרא לעולם שקר הוא ולא יחוויר לעולם אמת וכן הדי' דאמרי' בפ' גט פשוט וכו' שום היתומים לא כתיבין אורכתא אמתלטי דכפריה משום דמחוי כשקרא מחוי כשקרא זה לעולם הוא קיים אבל הא דטופסין ואפי' כתיבת החורף לא חיישינן למחוי כשקרא

כשזידמן לו שמה כשאל וממונה כממונה חסר הדבר להיוח חמת ודברים ברורים הם ואין לספק בהם ומשום התקנה דמן פירשו נגמ' משום תקנה סופרים ופירשו כירושלמי מפני תקנה הלכלך כדי חיי שהיו מצויין לו וכאב הרב בעל העטור ז"ל נמאמר שמות הנעלים דהא דכותבין שטר למוכר אעפ"י שאין לוקח עמו וכו' בתוקף הוא דקאמר אבל בטופס כותבין וכו' נשם הרב אלנרכלוני ז"ל דלא דמיא הא דגטין להא דבגא נמארא ופי' דאין כותבין שטר ללוקח לא חוינן מדי לרבותא ומלאח דכריכה עיונא רבא היא כנ"ע ע"כ:

והעולה

מזה הוא שהסופר יכול לכתוב שטרות ולא יתיח אלא מקום הזמן וכן כתב בעל החשן בסיומן מ"ח וכתב בעל העטור משמ' דאין ז"ל שלם כתב החופר הכותב נחמד מימי השבוע וכתב זה נרביעי בשנת או בחמישי בשנת לא חיישינן לשקרא כלומר שהשואין כריבין להיות יום רביעי או יום חמישי וקדם הסופר לכתוב הכתובה כדי שתהא מוכנה ליום הנישואין אעפ"י שכתב זה זמן הנישואין והיא נכתבה קודם לא חיישינן למחוי כשקרא ומה שאמרו שכריך להניח מקום הזמן היינו בשאינן יודעין מתי ילוח ממנו וכן מה שכותבין ככתובה וקנינו קודם שקנומן החתן לא מיחוי כשקרא שהרי כותבין טופסין ולא קאמרין דמניה מקום וקנינא וכן כתב א"ח הרב נר"ו בפירוש נוסח הכתובה שחבר. אבל כיון שכותבין נשטר ומסרו כריבין הם למסור השטר ניד המלוה דאי לא מחוי כשקרא ולא העידו נאחמ:

השטר החשישי נענין הזמן בס"ד

שטר

שאין בו זמן אינו מעכב והשטר כשר הוא לא שאינו גונה מנכסים משועבדים לפי שאין אנו יודעים אם המלוה שנטטר זה קדמה או מכירת הקרקע וגם אם יש טעם שטרות אחר' שיש בהם זמן הם קודמין אבל גונה הוא מנכסי בני חורין וכן נראה מדברי המפרשים ז"ל בפ' ד' אהין וכן כתוב בספר החשן נסיון מ"ג וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ' המלכות מלוה ולוה וכתב דלא נרע משטר שאין בו טעם המאן דכשר כמו שזכר בפ' שני דיינין ארע"ג דהוא לה עדות שאין חתה יכול להזימה וכל עדות שאין חתה יכול להזימה אינה עדות כדאיתא בפרק תרובה ונסנהדרין בפ' היו בודקין אפי' הכי דייני ממונ' לא קפדין דהאק"ל דבנהי ממטחלא בעינן דרישה וחקירה כדי שלא תגעול דלת כפני לוין כדאיתא בפ"ק דנסנהדרין ופ' אחד דיני ממונות ופ' נחמד דכימות ותנן בפ' נחמד דשניעי' דשטרי חוב המאחרין כשרים ומיחו לה בפ"ק דר"ה ופ' איהו נשך ופ' מי שמח וכו' גט פשוט ופ' אד"מ וכל קפיד תנן כתיבת הזמן אינו אלא לענין קדימה וטריפה מן הלקוחות דאם אין כתוב בו זמן יד בעל השטר עלה המחונה דאמרין בפ' מי שהיה נשוי הני תרי שטרי דאחו קמיה רבן יוסף חד הוה כתיב ביה בחמישי נניסין וחד הוה כתיב ביה כממא אקמיה רב יוסף לההוא דהוה כתיב ביה כממשה נניסין נכבסי ח"ל אידך ואנחא חפסיד ח"ל אידך עלה המחונה אידך בר תשעה ועשרים נניסין את אחר ליה וליכתוב לי מר טורפא מאיר וזילך מחי אחר לך את בר חד נניסין והנחת לך מקום לנכות הימנו וכן כתב הרמב"ם בפ' המלכות מלוה ולוה ולא מצינו שמעכב הזמן אלא נשט חי משום פירי חי משום שלא יחפה על כת אחוהו כדא"ל בפ' דגטין. ומה שנהרין לכתוב נקבת שטרות בעשור וכו' או האמכעי או האחרון השטר כשר הוא ופ"י נגט דמונות החס נגטין דאמרי' דמהני לשבוע דלקמיה אבל טוב הוא שיכתוב הזמן נאחמ שלפעמים ירע כחו של המלוה הנע עבמך שהלוהו בשני ימים לארשוכתו לו בעשור הראשון ולוה מהאחר צ"ל להשם וכתבו לו בעשור הראשון חולקין והראשון הפסיד שהיה לו לנכות הכל ואם ליה נשמיני וכתב לו נשמיני יגנה הכל שיכול למר לו את כתשעה או כשעה

תקון סופרים

נחדש ונפ"ק דע"ו כחזו רנתי' הכרפתי' ז"ל דאס השמיט הסופר הכלל וכתב הפרט שהשטר כשר ומוכחי לה התם משמעתי דתי טעי' תנח דאמרי' התם דילמא שניק לשפא קמא ונקט לשפא בתרח' וה"ה נ"ל שניק כללו כללי ונקט פרט בתרח' לחוד וכן נמי ח' כתב הכלל והפרט אלל' שלל' כתב לבריית' עולם שהשטר כשר לטרוף נומן הלוקוחות שלחו תולין' אוחו בטעות סופר כן כחזו בספר התרומה בשם ר"י ונספרי החסן :

ובפ"ק דמביעא כתבו המפרשים ז"ל בשם בעל הערוך דיש טרות שמקום הזמן הוא כראש השטר כשטרי' ארץ' אדום והס' הביאו ירושלמי' שמשמע ממנו שהזמן הוא סמוך לחתימת העדים שלא כדברי ר"ח ורש"י ז"ל כמו שכח הרמב"ן ז"ל וכחכונות ונגטין נהגו לכתוב הזמן כראש השטר ונשאר שטרות בסוף השטר וז"ל מורי הרב נר"ו בפירושו שטר הכחונה שלו נתן טעם שנשאר שטרות מקבלין הרבה פעמים הילדות ואין כותבין השטר עד אחר זמן וכמו שאמרו בפ"ג גט פשוט ח' דכריתו יומא דלקינתו ביה וכו' ונגטין ח' אפשר לאחר החתימה שאין חותמין בו אלל' יום שבוה אוחס הבעל וכן בכחונות אעפ"י שאפשר לעשות כמו בשאר שטרות כד' נהגו לחתום הכחונה ביום הנישואין בפרסום גדול על כן בין בנטין בין בכחונ' כותבין הזמן תחלה ונשטרות שכותבין הזמן לשפא' כריבין להחיל' השטר יודעים אנו עדים החתומים למטה או זכרון דברים שהיו פגטנו עדים כמו שזכר בפ"ג נוהלין' ובפ"ג דוכר' דוכר' פתומי דהוו נאנפגא וכו' ולפיכך העדים חותמים פלוני' בן פלוני' ואין כריף' לומר עד וכחונות ביין' שהזמן כתוב למעלה אינו נופלי' יודעים אנו עדים ולא דוכר' פתומי' ובזמנין' על מה שכתוב וקנינא מניה ונשטרות וכחונות משמעות הלשון הוא שהעדים מספרים מה אמר להם הבעל אז הללו או המוכר' ונגטין משמעות הלשון הוא שהבעל מספר ומדבר לפי שאין יכול למסור דבריו לעדים כמו שצינו בפ"ג מי שאחזו חפ"י אמר לכ"ר הגדול שפירושם אינו גט עד שיאמר לסופר לכתוב ולעדי' לחתום ויהני טעמא נגמ' משום דמילי' נגינה ומילי' לא מיימסרן לשליח ולפי' אין כותבין בו יודעים אנו עדים ולא דוכר' פתומי' ולפי' כשהעדי' חותמי' אומר פלוני' עד כדאי' בפ"ג המגיש וכן בכחונות חותמים פלוני' בן פלוני' עד לפי' שלא נכתב בכחונה יודעי' אנו עדים החתומי' וכו' זה למדתי מייסוד ח"א מורי הרב נר"ו בפ"ג שטר הכחונה שלו וכשם שפר הענין שנשנילו נשאלתה עדות זו כותבין לפי' שהיה כך וכך ומשלל כל הענין עד שנגיע לענין העדות' וזמן שכותבין נשטרות ונגטין הוא אז לשם מלכות כדאי' בפ"ג המגיש ובפ"ג כל שרוב בני אורכין דנטיין' ומונין' לכל מלך משתחו וכשמגיע ח' בתשרי מונין' לו שנה כדמשמע בפ"ג קדר' והלמלי' ישראל היו מונין' מניסן' כדאי' התם' או למלכות יין כדמשמע בפ"ק דע"ז והיחה החלת מלכותם לק' שנה אחת י"מ כדמשמע התם וכמזדה מונין' לזה המנין' וכותבין' למנין' שטרות' או שמונין' למנין' יצירת העולם כמנהגנו' אנהנו :

שנינו נפ' בתרא דשניעי' ומיייתו לה נפ' קדר' ה"פ' איזיהו נשך' ופ' מי שמח' ופ' גט פשוט' ופ' אחד דיני' ממונו' שטרי' חונ' המקדמין' פסולין' והמאוחרין' כשרי' ופסול' דמקדמין' הוא כד' שלא יטרוף לקוח' שלא כד' והקדמה זו מהיה על ג' דרכים' האחד שכתבו הזמן נייסן' והקדמו הזמן כשטרי' שלפניו' והשני שכתבו הזמן נייסן' כשטר כלל' קנין' ולא הלווה עד השדי' שלאחריו' שאם היה כשטר קנין' משעת קנין' נשבעד' חלל' כשטר' כלאו אקנינא' לא בר' ויסיכדאי' בפ"ק דמביעא' והשלישי שכתבו השטר נייסן' ונתאחרו' ולא חתמו בו עד תשרי' שנכתב זמן השטר וקודם לחתימתו' וכל שטר שנעשה כך ונתאחר' החתימה הוה להו למענד' כדאמרי' רנח' לספרי' כי כתיבתי

שטרי' מאוחר' כחזו הכי שטרא דנן' לאו בזמניה כחזוהו' לא אחרנהו' וכתיבנהו' וכן בכאן' הי' להם לכתוב' אמאחר' חתימתו' עד יום פלו' ופסול' שטרו' לו אס' לבנו' אפי' מבני' חרי' או דוקא ממשעבדי' פלוגתא דרנח' חתא היא דאיכא' מאן דפסול' אומן' אף מבני' חרי' והיא דעת ר"י והרמב"ם ז"ל ואיכ' מאן דמכשר' למבני' מבני' חרי' והיא דעת רש"י והרמב"ן ור"א קוז"ל והרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכו' מלוה ולוה ופלוגתא היא נירושלמי' דר' יוחנן ור"ל ואין' כאן מקום להאריך' לכתוב' כל אוחס הקדוקי' וברוב' לעמוד על אמתתן' של דברים' יעיין' בדברי' המפרשים' בפ"ק דר"ה ונפ' איזיהו נשך' והמאוחרים' כשרים' בין שכתבו בשעת הלואה' ואחר הזמן' בין שלא כתבו' עד לאחר זמן' כלם בכלל' מאוחרין' הם וכשרים' והוא דכתב' ליה דלקנה' כדאי' חתא' נפ' מי שמח' הרמב"ן ז"ל וטעמא דדוקא דכתב' ליה דלקנה' הוא שאם ליה בניסן' ולא היה לו קרקע' וקנה' קרקע' כסיון' וכחזו מלוה נתמזו' וחזר' ומכר' הקרקע' כלל' והמלו' מוכר' את שטר' שנכתב' אחר שקנה' הלואה' הקרקע' וקודם' שמוכרו' וטורפו' מיד' הלוקח' שלא כד' לפי' ששענה' מלוה' עד אין' לא היה לא קרקע' ולא נשבעד' למלוה' לפי' שאין' משבעד' לו אלל' קרקע' שהיה לו בשעת הלואתו' כדמוכח' בפ"ג מי שמח' גבי' מלוה' ולוה' ואם כתב' לו או התנה' עמו' בשעת הלואה' שהוא' משעבד' לו נכסים' שיקנה' אעפ"י' שאין' לו עכשו' נכס' חרי' שעבד' לו כל מה שקנה' ואם חת"כ' קנה' קרקע' נשבעד' למלוה' ואם טרפס' וטרפס' כד' ולפיכך' אין' שטר' חונ' המאוחרים' כשרים' לא כדבב' לו דלקנה' ולא כתב' בו שטר' דין' לאו בזמניה כחזוהו' אלל' אחרנהו' וכתיבנהו' כמו' שכתבתי' למעלה' אפי' אין' כחזו' בו דלקנה' כשר' כן' כתב' בעל העטור' במאמר' זמן' וההשגכ' בפ"ג דדוקא שטרי' החונ' המאוחרים' כשרים' אצל שטרי' מקה' וממכר' אפי' המאוחרין' פסולין' וכדאמר' רב הונא' התם' בפ"ג גט פשוט' וטעמא דמשום' דמזי' למטרף' לקוחות' שלא כד' כגון' ראובן' שמכר' קרקע' לשמעון' נייסן' וכתב' לו שטר' כשטרי' של אחרת' וחזר' ראובן' וקנאה' משמעון' נתמזו' חת"כ' מוכי' שמעון' שטר' על ראובן' שמכר' לו קרקע' בתשרי' ואמר' לו חזרתו' וקניתי' ממך' ונמצא' שמוכר' הקרקע' מידו' שלא כד' וכן' כתב' הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכו' מלוה' ולוה' ואי' מפרשים' בכלהו' דמאוחרין' נגינה' כשרים' בעל העטור' במאמר' זמן' והרמב"ן ז"ל בפ"ג גט פשוט' ירושלמי' הי' רשותא' לכתוב' כתיב' ולחתימה' דאחמון' כריכים' לכתוב' מלוה' הות' מחד' נייסן' ואין' אחרת' את' זמנה' וכתיבנהו' בלא' דניסן' ונתן' הכסף' בעשרה' כריבין' לכתוב' אעפ"י' שכתבנו' בל' נייסן' לא כך' נגמר' הדין' לא שנתן' הכסף' בעשרה' נייסן' ונ"ל דהאי' ירושלמי' כשטרי' כלאו אקנינא' הוא ונכרי' פ"א' דמ' שטר' שזמנו' כחזו' בל' נייסן' כשטמה' וכלאו' עדי' ואמרנו' היאך' אדם' מעדי' על שטר' זה' והלא' ביום פלוני' הייתם' נקיין' פלוני' שטר' כשר' ועדי' כשרים' חיישינן' שמא' אחרוהו' וכתיבנהו' ובפ"ג גט פשוט' שטר' שזמנו' קבוע' בשנת' או בעשר' בתשרי' שטר' מאוחר' וכשר' דברי' יהודה' ור' יוסי' פוסל' וכחז' הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות' מלוה' שטר' שזמנו' כחזו' בשנת' או בעשרה' בתשרי' שטר' מאוחר' הוא וכשר' ואין' חוששין' לו שמא' מוקדם' הוא' וכל' בשנת' או בל' בתשרי' נכת' לא מעמידין' את' השטר' על חוקתו' שהדבר' ידוע' הוא' שאין' כותבין' בשנת' ולפי' אחרוהו' עכ"ל :

דגן נפ' שני' דנטין' דכתב' ביום' ונחתם' ביום' נכתב' כלילה' ונחתם' כלילה' נכתב' כלילה' ונחת' ביום' שמעון' חותמ' כל גטין' שנכתבו' ביום' ונחתמו' כלילה' פסולין' חזן' מנט' נשים' ואמרי' עגלה' נגמ' אמר' שמואל' כתיבנה' כמעשה' כד' רמי' מה' מעשה' כד' נכתבין' ביום' ונחתמין' כלילה' אף' כתיבנה' נכתבת' ביום' ונחתמת' כלילה' כחוכמה' דחיי' בר' רב' איכתיב' ניימח' ויחתים' כלילית' הוה' רב' התם' ולא' אמר' להו' ולא' מידי' לימח' כשמואל'

בשמואל ס"ל לא עסוקין בלוחות ענין הו' דמניא אמר ר' לעזר
 בר כדוק לא שאנו לא שטין עסוקין בלוחות ענין אבל עסוקין
 בלוחות ענין כשר ומתוך דברי הרי"ף ז"ל שהביא עונדה דחייב
 צד רב משמע דס"ל דלא בשמואל וכן באר דעתו בתשובה
 ונתן טעם לדבריו הר"ש ז"ל מדממחא תלמודא לימא כשמואל
 ס"ל משמע דקונין בעלמא דלא בשמואל ומשני דרב לא ס"ל
 בשמואל וכן בעל העטות פ"ס דלא בשמואל אבל הרשב"א ז"ל סב"ל
 דקי"ל בשמואל וחושב שכך היא בעת הרי"ף ז"ל ונראה שלא
 עמד על חסוד הרי"ף ז"ל שזו עמד עליה לא כחז מה שכתב
 ואף לפי סברתו שסובר לפסוק בשמואל כתב דלא מכשרין
 בכחונה שכתבה ביום ונחתמה בלילה דוקא בעקר כבוד אבל
 לחוספה לא דטעמא דכ"ח שמואל כחונה משום דהוי
 במעשה כ"ד ומעשה כ"ד איך ליה קלא וגמי ממשענדי ובעקר
 כחונה משום אחמורי הוא וכיון דחית ליה גמר ומשענדי נפשיה
 ואם כחולה היא הכל יודעים שחכמה מאתים דאם אלמנה
 מנה אבל בחוספה עדים הוא דמפקי לקלא ויש כחונה מרובה
 ויש כחונה מועטת וחדע לך דלא תני לה נפ' אעפ"י נהדי
 אוחן שאמרי שם דחוספה בעקר ונראה מדעתו דה"ל לדנוני'
 בלא כחני ביום ונחמי בלילה א"כ אף לפי הפוסקים בשמואל
 דדוקא בעקר כחונה דהיינו מנה מאתים בלחוד הוא דמכשר
 ואם עסוקים בלוחות ענין אם נכתבה השער או הכחונה או
 הגט ביום ונחתם בלילה כשר וכן היא מסקנת הכל וזלתי
 הרמב"ם ז"ל שכתב שגט שנכתב ביום ונחתם בלילה פסול
 אעפ"י שעסוקין בלוחות ענין וכנר תמהו עליו בזה וכן אם
 קנו מידו נכתב ביום ונחתם בלילה כשר וכן כתבו בעל העטות
 והרמב"ן ז"ל נחדושו ונפ' גט פשוט גמי אי קיימיתו נהני
 והרשב"א ז"ל והר"ש ז"ל וכן יש להוכיח מדברי הרמב"ם ז"ל
 נפ' כ"ג מהלכות מלוה ולוה נמצא עכשו שמעשה כ"ד נכתב
 ביום ונחתם בלילה משום דחית ליה קלא וכל השטרות און
 נכתבין ביום ונחתמן בלילה אלא בשעסוקין בלוחות ענין און
 בשקנו מידו וכחונה יש מכשרין ויש פוסלין וכדברי הפוסלי'
 משמע ואף לדברי המכשרין לא הכשירו לא בעקר דהיינו מנה
 מאתים וגט אעפ"י שעסוקין בלוחות ענין פסלו הרמב"ם ז"ל
 והאחרונים תמהו עליו בזה :

בך כתבו הגאונים ז"ל והרמב"ן ז"ל נחדושו נפ' כ"ג דכתבונו
 נפ' קונם יין מניא אדר ראשון כותב אדר ראשון אדר
 שני כותב אדר סתם דר"מ ר' יהודה אומר אדר ראשון כותב
 אדר סתם שני כותבין חנון וקי"ל דר"מ ור"י הלכה כר"י והכין
 פסק מרן סנה הרמב"ן ז"ל וכן כתב ר"ת ז"ל בלכותנו בתו ויש
 מחמירין לכתוב בגטין ויש ללחוש פלו' שהור"ח פלוגי הר"ש
 ז"ל נפסקו נפ' קונם יין ואנו לא נהגנו להחמיר כך לא נגטין
 ואם ר"ח הוא שני ימים כותבין ביום ר"ח הראשון ביום ר"ח
 סתם ואין בריך לכתוב ביום שלשים לחדש שעבר שהוא ר"ח
 פלוגי דכיון דקרו ליה אינשי ריש רחא לענין שטרות אזלינן
 בתר לישנא דאינשי וכן משמע מדעת החסד עד ר"ח אדר ראשון
 ומיימי עלה בגמרא נרייתא דרש"י דליפלינו ר"מ ור"י באדר
 ראשון ושני הי מנייהו כותבין סתם לאמר דין שטרות כדון נדר'
 בלשון בני אדם וכן כשהוא ר"ח שני און מונין אלא מיום שני
 בדרך שאנו מונין ממנו לענין מקרא מגלה והנוכה ואמר דכר'
 ויש לזה הרבה ראיות מפורשות כתבם א"ח מורי הרב נר"ו
 נחשונותיו לקיים בהם המנהג ולסתור מה שנמצא לקב"ה
 חכמים ז"ל למנות מיום ראשון וכן נוהגין בכל ישראל למנות
 מיום שני לא שהרשב"א ז"ל היה רוצה להנהיג במקומו למנות
 מיום ראשון ולא נחזורו דבריו ואין כאן מקום להאריך לכתוב
 כל אוחן רחמא לסתור דברי הרשב"א ז"ל והרובה לעמוד על
 עקרן של דברים ועיין בקוברים שהרב"א מורי הרב נר"ו
 הו' כתוב על ספר חשונותיו הנקרא תשנ"ך :

השער העשירי בעניני הקנין הנקרא חליפין כ"ד :
בפרק הזהב איפלינו רב גובי אי מטבע נעשה חליפין או
 לא ואמר רב פפא התם דטעמא דמאן דאמר דאין
 מטבע נעשה חליפין משום דדעמיה אגורתא וברתא עבדא
 דנטלה וכן אמר עולא דאין מטבע נעשה חליפין וכן אמר רבא
 בר רב חנא אמר ר' יוחנן און מטבע נעשה חליפין והרי"ף ז"ל
 ז"ל פסק דאין מטבע נעשה חליפין וכן פסק הרמב"ם ז"ל
 נפ' מהלכות מכירה וכן בפירות און קונין בהם כרב נחמן
 ודלא כרב ששת דקי"ל הלכה כרב נחמן בדני' כדא"ח נפ' יש
 בכור ואין קונין ג"כ באיורי הגנה ואין קונין לא בבלי ואפי'
 אין בו שיה פרוטה ומרק"א והוא הכלי הנעשה מגלל בקר אין
 קונין בו אע"פ שהוא כלי ואין קונין אלא בכליו של קונה דרב
 גובי איפלינו התם אי קונין בכליו של קונה או בכליו של מקנה
 ואיפסקי הלכת' התם כרב דאמר און מקנין לא בכליו של קונה
 והכי אייתא נפ' ק דקדושין נהי' אמתא וכו' וכתב בעל העטות
 במאמר קנין נשם רב עמרם גאון ז"ל השתא חקיני רבנן
 נמחיתה דקנו שלח כ"ד או עדים דעבדי שליחותא דקונה
 ומקנה

בבב רב הונא ז"ל לא עסוקין בלוחות ענין הו' דמניא אמר ר' לעזר
 בר כדוק לא שאנו לא שטין עסוקין בלוחות ענין אבל עסוקין
 בלוחות ענין כשר ומתוך דברי הרי"ף ז"ל שהביא עונדה דחייב
 צד רב משמע דס"ל דלא בשמואל וכן באר דעתו בתשובה
 ונתן טעם לדבריו הר"ש ז"ל מדממחא תלמודא לימא כשמואל
 ס"ל משמע דקונין בעלמא דלא בשמואל ומשני דרב לא ס"ל
 בשמואל וכן בעל העטות פ"ס דלא בשמואל אבל הרשב"א ז"ל סב"ל
 דקי"ל בשמואל וחושב שכך היא בעת הרי"ף ז"ל ונראה שלא
 עמד על חסוד הרי"ף ז"ל שזו עמד עליה לא כחז מה שכתב
 ואף לפי סברתו שסובר לפסוק בשמואל כתב דלא מכשרין
 בכחונה שכתבה ביום ונחתמה בלילה דוקא בעקר כבוד אבל
 לחוספה לא דטעמא דכ"ח שמואל כחונה משום דהוי
 במעשה כ"ד ומעשה כ"ד איך ליה קלא וגמי ממשענדי ובעקר
 כחונה משום אחמורי הוא וכיון דחית ליה גמר ומשענדי נפשיה
 ואם כחולה היא הכל יודעים שחכמה מאתים דאם אלמנה
 מנה אבל בחוספה עדים הוא דמפקי לקלא ויש כחונה מרובה
 ויש כחונה מועטת וחדע לך דלא תני לה נפ' אעפ"י נהדי
 אוחן שאמרי שם דחוספה בעקר ונראה מדעתו דה"ל לדנוני'
 בלא כחני ביום ונחמי בלילה א"כ אף לפי הפוסקים בשמואל
 דדוקא בעקר כחונה דהיינו מנה מאתים בלחוד הוא דמכשר
 ואם עסוקים בלוחות ענין אם נכתבה השער או הכחונה או
 הגט ביום ונחתם בלילה כשר וכן היא מסקנת הכל וזלתי
 הרמב"ם ז"ל שכתב שגט שנכתב ביום ונחתם בלילה פסול
 אעפ"י שעסוקין בלוחות ענין וכנר תמהו עליו בזה וכן אם
 קנו מידו נכתב ביום ונחתם בלילה כשר וכן כתבו בעל העטות
 והרמב"ן ז"ל נחדושו ונפ' גט פשוט גמי אי קיימיתו נהני
 והרשב"א ז"ל והר"ש ז"ל וכן יש להוכיח מדברי הרמב"ם ז"ל
 נפ' כ"ג מהלכות מלוה ולוה נמצא עכשו שמעשה כ"ד נכתב
 ביום ונחתם בלילה משום דחית ליה קלא וכל השטרות און
 נכתבין ביום ונחתמן בלילה אלא בשעסוקין בלוחות ענין און
 בשקנו מידו וכחונה יש מכשרין ויש פוסלין וכדברי הפוסלי'
 משמע ואף לדברי המכשרין לא הכשירו לא בעקר דהיינו מנה
 מאתים וגט אעפ"י שעסוקין בלוחות ענין פסלו הרמב"ם ז"ל
 והאחרונים תמהו עליו בזה :

בבב רב הונא ז"ל לא עסוקין בלוחות ענין הו' דמניא אמר ר' לעזר
 בר כדוק לא שאנו לא שטין עסוקין בלוחות ענין אבל עסוקין
 בלוחות ענין כשר ומתוך דברי הרי"ף ז"ל שהביא עונדה דחייב
 צד רב משמע דס"ל דלא בשמואל וכן באר דעתו בתשובה
 ונתן טעם לדבריו הר"ש ז"ל מדממחא תלמודא לימא כשמואל
 ס"ל משמע דקונין בעלמא דלא בשמואל ומשני דרב לא ס"ל
 בשמואל וכן בעל העטות פ"ס דלא בשמואל אבל הרשב"א ז"ל סב"ל
 דקי"ל בשמואל וחושב שכך היא בעת הרי"ף ז"ל ונראה שלא
 עמד על חסוד הרי"ף ז"ל שזו עמד עליה לא כחז מה שכתב
 ואף לפי סברתו שסובר לפסוק בשמואל כתב דלא מכשרין
 בכחונה שכתבה ביום ונחתמה בלילה דוקא בעקר כבוד אבל
 לחוספה לא דטעמא דכ"ח שמואל כחונה משום דהוי
 במעשה כ"ד ומעשה כ"ד איך ליה קלא וגמי ממשענדי ובעקר
 כחונה משום אחמורי הוא וכיון דחית ליה גמר ומשענדי נפשיה
 ואם כחולה היא הכל יודעים שחכמה מאתים דאם אלמנה
 מנה אבל בחוספה עדים הוא דמפקי לקלא ויש כחונה מרובה
 ויש כחונה מועטת וחדע לך דלא תני לה נפ' אעפ"י נהדי
 אוחן שאמרי שם דחוספה בעקר ונראה מדעתו דה"ל לדנוני'
 בלא כחני ביום ונחמי בלילה א"כ אף לפי הפוסקים בשמואל
 דדוקא בעקר כחונה דהיינו מנה מאתים בלחוד הוא דמכשר
 ואם עסוקים בלוחות ענין אם נכתבה השער או הכחונה או
 הגט ביום ונחתם בלילה כשר וכן היא מסקנת הכל וזלתי
 הרמב"ם ז"ל שכתב שגט שנכתב ביום ונחתם בלילה פסול
 אעפ"י שעסוקין בלוחות ענין וכנר תמהו עליו בזה וכן אם
 קנו מידו נכתב ביום ונחתם בלילה כשר וכן כתבו בעל העטות
 והרמב"ן ז"ל נחדושו ונפ' גט פשוט גמי אי קיימיתו נהני
 והרשב"א ז"ל והר"ש ז"ל וכן יש להוכיח מדברי הרמב"ם ז"ל
 נפ' כ"ג מהלכות מלוה ולוה נמצא עכשו שמעשה כ"ד נכתב
 ביום ונחתם בלילה משום דחית ליה קלא וכל השטרות און
 נכתבין ביום ונחתמן בלילה אלא בשעסוקין בלוחות ענין און
 בשקנו מידו וכחונה יש מכשרין ויש פוסלין וכדברי הפוסלי'
 משמע ואף לדברי המכשרין לא הכשירו לא בעקר דהיינו מנה
 מאתים וגט אעפ"י שעסוקין בלוחות ענין פסלו הרמב"ם ז"ל
 והאחרונים תמהו עליו בזה :

הקו סופרים

ומקנה ומפני כך כותבין וקנינא מניה במנה דכשר למקניה ביה
 במנה לאפוקי מדרב שטח דאמר קונין בפירות דכשר לאפוקי
 אפוקי הנאה למקניה לאפוקי כליו של מקנה ביה לאפוקי
 מטבע אבל מרקא לא כריך כלומר שהוא גרוע ואין כריך
 למעטו והכנר שקונין בו כריך שיהיה בו שלש על שלש שהוא
 שיעור נדב כדאית' נפ' כמה מדליקין ובמסכת געמים נפ' או
 שיאחו מן הכנר דבר שיכול לנתק בו כל הכנר ולהניחו אצלו
 כדאיתא נפ' ק' דמביעא וכן כתב הרמב"ם ז"ל נפ' מהלכות
 מכירה וכתב בעל העטור משמיה דגאון במאמר הנוכח דאם
 תפס המקנה הכנר ורצה לחתכו שומעין לו ולפי' תקנו לקנות
 בכלי שאינו של קונה דלא כריך איניש למתפס כלי שאינו של
 קונה ולמפסקי' וא"ו הרמב"ן ז"ל דחה זה נפ' ק' דמביעא והני'
 ראיה מההיא נדרים נפ' השותפין דאמר' ההם דסודרא היו
 קני' ע"מ להקנות ואי תפס ליה לא מתפס ואייתו ראיה נמי
 מפ' ק' דקדושין גבי הך לך מנה ע"מ שתחזירנה לי דבאשה אינה
 מקודשת שמה יאמרו אשה נקנית בחליפין פי' משום דחליפין
 מתנה ע"מ להחזירנה וכן פסק גס כן נפ' השותפין נדרים
 ונפ' ק' דקדושין וכן היא מסקנת הר"ם ז"ל שם והרשב"א ז"ל
 נחשונה :

והקנין נחלק לחמשה עניינים י' דברים שצריכין קנין
 והקנין נהם חובה י' ויש דברים שאין צריכין קנין
 ואינו נהם חובה אבל קנין מועיל נהם י' ויש דברים שאין
 צריכין קנין כלל והקנין נהם אינו מעלה ולא מוריד י' ויש
 דברים שאין קנין מועיל נהם י' ויש דברים שאין קנין מועיל
 נהם ומועיל ע"י תנאי מפורש בו י' והדברים שצריכין קנין
 והקנין נהם חובה הם נערב שלש נשעת מהן מעות ומתנת
 שכר מרע נמקבת ומתנת בריא ושטר הקנאות י' והדברים
 שאין צריכין קנין ואינו נהם חוב' אבל קנין מועיל נהם כמכור'
 מטלטלין שאם משכס או שכר מקומן לא נעו קנין ואם לא
 משכס ולא קנה מקומן מהני נהו קנין כדמוכח נפ' ק' דמביע'
 ונפ' ק' דקדושין ונפ' במרא דחולין וכן במכירת קרקעות כדאי'
 נפ' הויב' ונפ' ק' דקדושין והרמב"ם ז"ל נפ' מהל' מכירה י'
 והדברים שאין צריכין קנין כלל והקנין נהם אינו מעלה ולא
 מוריד כגליחות ומוכר מודעא ומנטל מודעא ומאריך זמן
 לתרומוגרס את אשחו או המוחל חוב לחברו או פקדון והמחל'
 במעמד שלשון וערב כנ"ד וערב נשעת מתן מעות ודומיהם
 וגהנו להקנות במקצתן י' והדברים שאין קנין מועיל נהם הם
 מכירת שטרות וקנין נרתיב דכנת רב יהודה גאון ז"ל נעטור
 באות קנין ומכירת חור כדאיתא בירושלמי נפ' השוכר את
 הנית דבריו המפרשים זאת אומרת שירוי משיר וכו' ודירה
 בפירות כלל גוף קרקע כדאי' נפ' מי שמת והמוכר דבר שלא כל
 לעולם כדאיתא נפ' ק' דמביעא ומה שאירש מאבא מכור לך
 וכו' כדאיתא התם ומלוה שיש לו על אחרים כדאיתא נפ' גט
 פשוט וכן קנין דברים כדאיתא נפ' ק' דמרא כדאיתא לחברו
 נחלק שדה פלוני או בית פלוני או נשתתף אונג' כסחורה
 וכן ככתב הרמב"ם ז"ל נפ' מהלכות מכירה י' והדברים
 שאין קנין מועיל נהם ומועיל על ידי תנאי מפורש בו והוא
 האסמכתא דאסמכתא לא קניא ואפי' נקנין לא אס קנו ממנו
 כ"ד השו"ב שידועים דיני האסמכתא כדאיתא נפ' ד' נדרים או
 דאמתים וכותיה וכל הדינים האלו יתפרשו כל' א' וא' במקומו
 נע"ה י' וקנין כלל עדים מהני דלא אינוו סהדי אלא לשקרי
 כדאיתא נקדושין נפ' האומר :

השער ה"ח בסהם קנין לכתיבה עומד ואם כריך לימלך בו
 ושאר דיני הכריכה לזה נס"ד :
גריסין נפ' חוקת הכתיבה אמר רבא אמר רב נתמן מחאה
 נפני שנים ואינו כריך לומר כתובו מודעא נפני
 שנים ואין כריך לומר כתובו פי' ולא קרי' כהו מפייהם ולא מפי

כתבם קנין נפני שנים ואין כריך לומר כתובו ויהי טעמא
 רבא גופיה משו' דסהם קנין לכתיבה עומד הודאה נפני שני'
 וכריך לומר כתובו וטעמא דמלתא שאינו רובה שאלוה על פה
 תחזור מלוה נשטר ונפ' זה נורר גרס' הורה נפני שנים וקנו
 מירו כותבין ואם לאו אין כותבין נפני שלשה ולא קנו מירו רב
 אמר כותבין ורב אסי אמר אין כותבין הוה עונדא וחס לה רב
 לא רב רב אסי הודה נמטלטלין וקנו מירו כותבין ואם לאו
 אין כותבין במקרקעי ולא קנו מירו אמיר אמ' אין כותבין ומר
 זוטר אמר כותבין והלכתא כותבין ונמטלטלין ואיתנהו
 בעיניהו איבעיא להו התם ורבינא אמר במקרקעי דמו ורב
 אסי אמר כיון דמחסרי גוביאנה לא כתב' והלכתא ברב אסי
 וכן פסק הרמב"ם ז"ל נפ' מהלכות טוען ונשטן ונפ' אעפ"י
 גרס' אמר לעדים כתובו וחתמו והנו ליה קנו מניה לא כריך
 לאימלוכי נ' לא קנו מניה פומבדוחאי אמרי' לא כריך לאימלוכי
 ביה בני מתאי מחסי' אמרי' כריך לאימלוכי ב' והלכתא כריך
 לאימלוכי ביה וכן פסק הר"ף ז"ל וכן דאמר כתובו וחתמו
 והנו ליה לאו משום רישא אבטריך דכיון דקנו מניה אע"ג דלא
 אמר כתובו וחתמו והנו לא כריך לאימלוכי ב' כדמוכח ההיא
 דלעיל דפ' חוקת דסהם קנין לכתיבה עומד אלא משום סיפח
 נקט' דאע"ג דאמר כתובו וחתמו והנו ליה היבא דלא קנו
 מניה כריך לאימלוכי ביה ואעפ"י שאם אמר אדם לשלוהו מן
 חפצ' זה לפלוני נסבדח לא כריך לאימלוכי ביה שאני הכא
 דאיבא רגלים לדבר שהוא רובה שימלכו בו מדלא הקנה מיד
 דקנין חליפין ע"מ דאין דעמו להקנו לו מיד והרמב"ם ז"ל כתב
 נפ' מהלכות מלוה וזה לפי' האומר לעדים היו עלי עדים
 שאני חייב לזה מנה אין כותבין עדותם ונותנין מלוה שלא
 יחזירו עדות ע"פ מלוה נשטר עד שיאמר להם הלוה כתבו
 שטר וחתמו בו ותנו לו ואעפ"י שאמר להם כך צריכין להמלך
 בו אחר שהתמו נשטר ואם כן נותנין השטר ביד המלוה קנו מירו
 שהוא חייב לו מנה הרי אלו כותבין ונותנין אעפ"י שלא אמר
 להם כתובו סהם קנין לכתיבה עומד ואינו צריכין להמלך בו
 ונפ' הספינה גרס' אמר רבא נר יבסק אמר רב שני שטרות
 הן אמר זכו נשדה זו לפלוני וכתבו לו את השטר חוזר נשטר
 ואינו חוזר נשדה ע"מ שתכתבו לו את השטר חוזר וזה וכו'
 ומיית' לה נמי נפ' ק' דקדושין והקשו המכפרי' אמאי חוזר
 נשטר אס נדה זו במכר אפי' לא כתב השטר חייב אמאי חוזר
 דאחריו טעות סופר הוא כדאי' נפ' ק' דמביעא ונפ' אעפ"י
 והמוכר שדה נעדים ונדה מכס' מאשענדי' כדאי' נפ' חוקת
 ואם נמת' אפי' נכתב בשמה מזיקו הרי אינו חייב בלחירות'
 ומכרו קכתדקאי נמת' וקיבל אחריותה עליו וא"ו הרי יונה
 ז"ל מרן דנשטר מכר קאי' ושטר' אית ליה קלא וזילי נכסיה
 דנפיק עליה קלא דמשתעבדי נכסיה אבל במתנה לאו מכר שאין
 בו אחריות כותבין אפי' שלא ברכונו והקשו עליו דכיון דזכו
 עדים ללוקה כיכי מצי הדר ביה ונכמי הכרפתי' ז"ל כתבו
 דכל זמן שלא כתבו לו את השטר יכול לחזור בו בכתיבת השטר
 ויכול לומר לו רכונך שהא' כריך כלל שטר מוטב ואם לאו
 אחזיר לך מעומך והתכל המכר אבל אס' אינו רובה לכחוד
 השטר ואינו רובה לנטל המקח אין שומעין לו שיכול הלוקה
 לטעון איני לא קניתי אלא על דעת שיכתוב לי השטר וכן דעת
 ר"י והרמ"ם ז"ל ור"ת ז"ל כתב דווקא נשטר מתנה יכול לחזור
 בו אבל נשטר מכר כותבין לו בעל כרחו וקשה לדבריו מה
 מזיקו כתיבת השטר ושמה רובה לומר נשטר מתנה שיש בו
 אחריות כמו שכתבתי מעלה והרמ"ם ז"ל חילק בין זיכה לו
 ע"י אחר ובין זיכה הוא נשכמו דמאי דאמר' לחזור נשטר
 היינו דווקא כשאומר לעדים וכו' לפלוני אבל כשאומר ללוקה
 או למקבל בעצמו וכה ואכתוב לך שטר אינו יכול לחזור בו
 ולישנא דמ' דאיך בממריה דרבנו מאיר ז"ל דקאמר וכו' נשדה

זה לפלגי וכח לו השטר דמשמע דאמר לעדים שלא כפי
הזכרה ומזכי ליה על ידיה ומשום הכי מצי הדר כל כמה דלא
הניע השטר ליה :

והעולה נידתו מזה הוא דקנין סתם קנין לכתיבה עומד
ובלא קנין חפי' אמר להו כתובו והחמו והכו
צריכי לאמלוכי ניה ובהדאה ג' כהן כותבין אח"כ קנו מידו
ואם לא קנו מידו חע"ג דלא אמר להו כתובו והחמו והכו
צריכי לאמלוכי ניה ובהדאה קרקע כותבין ובמטלטלין חפי'
אמרו לאמלוכי לא כתיב ואם קבל עליו אחריותו כחוב נס'
החסן נס'ט' ל' כותבין ולא שני לן בין הודה בפני שני' להודה
כפני ג' דהא חש לה דנ' להא דר' חסו ור"מ סתם קנין היא
דעומד לכתיב' אבל מיחה חוזר בו וכוה נסלו מחלוק' תוספ'
אומרים דוקא כמתנה שיש בה אחריות ור"ח ז"ל אומר בכל
מתנה כמשמע פסטי דבריהם וה"ר יונה אומר דוקא במצר הוא
שיוכל לחזור בו אבל כמתנה אינו חוזר ור"י ז"ל והרא"ש ז"ל
אומרים דיכול לחזור בו והרמ"ה ז"ל מהלך בין מוכה לו
ע' אחר לזכיה לו נעבמו דמוכה לו ע' אחר יכול לחזור בו
וע"ע עבמו אינו יכול לחזור בו והגאונים כתבו דאינו יכול לחזור
בשטר חקינאח' ומוסק' הרמב"ן והרשב"א ז"ל כפ"ק דקדושין
וצפ' הספיקה דנכל יכול לחזור וכן דעת רש"י ז"ל והרשב"א
ז"ל ועל זה ראוי לסמוך' אבל בתשוב' כתב הרשב"א ז"ל שכותבין
חפי' בעל כרחו והוסיף עוד הרמ"ה ז"ל בתשוב' נס' הרמב"ם
ז"ל שחפי' נכתב השטר יכול לחזור בו כל זמן שלא נמסר וי"א
שחם אמר כתבו וזכו לו בשטר מיד שכתבוהו זכו לו ואינו יכול
לחזור בו והרמ"ה ז"ל כתב דא"י יכול לחזור בו דנהיה' שעמל
אבחי' ליתיה לשטר' בעלמ' ואין אדם מקנה דבר שלא בא לעול'
והנכסים עמו כזה הרא"ש ז"ל וכתב עוד ששעפ' יט' הנהו נקבת
המקומו' שומרי' למקנה דע שנכתב השטר ע"מ שלא תמחה
בנו שאינו כלום ויכול למחות בהם ורש"י שקנו מידו היו קנין
דברים ואין תקנה שלא יוכל לחזור בו כח בשטר החסן צרי'
דמ' הושוו הארץי' כזה וכו' פ"ח כח שהמודה לחזור השטרעו
או המוחל לחזרו חוב שיש לו עליו אין צריך' לומר אחס ערי
ולא כמותו דהודאה ומחילה כפרעון נעמו דנראיית העדים
נגמר הכר' ואין צריך דבר אחר ולא שאל מלוה בשטר ולא
שאל מלוה על פה והעדים מעידים וכותבין ואין לחוש לשום
דבר וכן כתבו קצת המפרשים' כפ' חזקה ג' הודאה בפני שנים
וכן נמכר כמסונה נס' הראש"ד ז"ל וממה שצריך לדעת הוא
כי הרמב"ן ז"ל כתב דחודשיו כפ' גט פשוט ג' כותבין שטר
ללוה חעפ' שאין מלוה עמו דלא אמרי' סתם קנין לכתיבה
עומד לא שיקנו בפני הלוקח אבל שלא בפניו אין כותבין ולפי'
כתב שחם בא מוכה לכחוב לו השטר כותבין לו ואם בא לוקח
אין כותבין לו לפי שלא הקנה בפניו וה"ר ישעיה ז"ל כפ"ק
דקדושין והריב"ן ז"ל כפ' חעפ' כחבו דקנין סודר אינו מועיל
שלא בפני הקונה אבל רש"י ז"ל כתב דמנהיגו הניח הרכה ראוי'
לדבריו וכן כתבו דבריו הרמב"ן והרא"ש ז"ל ומפשיס אחרים
כפ"ק דקדושין וכפ"ק דמצינעא ג' אחריות טעות סופר אמר
שמואל שחם שטר ושענוו צריך להמך ופיושס וכו' :

השטר הי"ג כותבין שטר ללוה חעפ' שאין מלוה עמו ואין
כותבין אלא חס כן מכירין כס' ד :

בפרק גט פשוט שנינו דכותבין גט לאיש חעפ' שאין אשתו
עמו ושוכר לאשה חעפ' שאין בעלה עמה כותבין
שטר למוכר חעפ' שאין לוקח עמו ואין כותבין ללוקח עד
שהיה מוכר עמו וכותבין שטר ללוה חעפ' שאין המלוה עמו
ואין כותבין למלוה עד שהיה הלוה עמו אין כותבין
שטרי אירוסין ונישואין אלא מדעת שניהם אין כותבין שטרי
גרוהין וכל מעשה כ"ד אלא מדעת שניהם אין כותבין שטרי
אירוסות וקבלנות לא מדעת שניהם כותבין גט לאיש וכו' פ'

שכותבין וחוממין ועומין לו והוא ירש את אשתו כו כתיבה
חעפ' שאין אשתו עמו נשע' שנותנין לו הגט דלא נעמן דעתה
שהרי היא מתגרשת בעל כרחה' והקשו כזה המפרשים כפ'
גט פשוט וכפ' המכיל תנין אמאי לא חייבין שמה כתב ליתן
צניסן ולא נתן עד תשרי וטורפת מן הלוקחות כל הפירות
שאכל בעלה מניסן ועד תשרי דהא קיימה לן דר' יוחנן דאמר
כפ' המצי' תנין דיש לבעל פירות עד שיגיע גט ליד האשה ורש"י
ז"ל פ' דאמרי' לאשה חיימי רחיה אימת מטיבט ליתיה ודחו
דבריו דלא אמרי הכי כפ"ק דמצינעא אלא גבי גט שפול דכיון
שפול איתרע אבל גבי גט שלא נפל לא אמרי' חיימי רחיה ומירץ
הרמב"ן ז"ל דהא דאמרי' החס כגטין דלא מקדים איניש
פורענותא לנפשיה כלומר ואין אנו חוששין שיכתבנו ויניחנו
כידו אלא מיד הוא מוסרו לה ואין לחוש שמה כשכתבו ליתנו
לה פייס ונשאר נידו ואח"כ נתנו שאם פייס מיד היה קורעו
והלא קלה חיה לה למלת' ור"ח ז"ל הירגיל לומ' שאין לחוש בזה
לגט לפי שאינו מוסרו לה אלא בפני עדים דעדי מסייה כרמי
ועדי מסייה מפקי ליה לקלא ואחרים אומרים דכל גט שלא
נמסר בימיו שאין הבעל מוסרו מיד ליד אשתו אלא נתנו ע'
שליח או היו כגטין הפאין ממדינת הים דאית להו קלא וכו' כ
הרשב"א והרא"ש ז"ל כפ' המכיל תנין' וזכור לאשה חעפ'
שאין בעלה עמה כפ"ק דמצינעא מוכח דכיון דקיי"ן כן נשמואל
דאמר המוכר שטר חוב לחברו וזכור ומחלו מחול שאין חוששין
הכא שמה כתב שובר צניסן ולא נתנו לבעלה עד תשרי
ומפרה כמותה בין ניסן לתשרי בטובת הנאה ומזיבא הבעל
השובר שנכתב צניסן ונמכר טורף לקוחות שלא כדון ואין לא
קיימה לן כאב"י דאמר כחוממין וכן לו דהא רבה והכל פלגי'
עליה והרי"ף ז"ל כפ"ק דמצינעא לפי שאם היה רבונס לעשר
קנוניא היחה כותבת מחילה לבעלה וחולקת עמו וכזה האר"י
כזה הרי"ף ז"ל נמציעא' והרמב"ן ז"ל כפ' גט פשוט וכפ"ק
דמצינעא והעדים צהימר כותבין לו לפי שזה הוא זכות לבעלה
וזכין לו לאד' שלא בפניו ומה' היא שלא תמפרנו לו עד שתקבל
כסף כחובתה וכותבין שטר למוכר חעפ' וכו' וכותבין שטר ללוה
חעפ' וכו' חוקמו' כפ"ק דמצינעא נשטרי חקינאח' כלו' בשטר שיש
בו קנין דמשעה קנין קנה לוקח או מלוה ואם אין שם קנין אין
כותבין דחיישי' שמה כח ללוה צניסן ולא לזה עד תשרי ומכר בין
ניסן לתשרי וקא טריף לקוח' שלא כדון ובה' הרמב"ן ז"ל שאם
העידן על עפמו. שקבל הרמים מן הלוקח וקנה בכסף או
בחזקה וחליפין כותבין חפי' בלא שטרי חקינאח' שאין שטר זה
אלא לראיה בעלמא שאף המוכר שדכו כעדים גובה מנכסים
משועבדי כדאיי' כפ' חזקה ולקנוניא ליבא למיחש שהרי הנכסים
שלו ויכול לעשות בהם מה שירצה והיינו שטרי הודאות ולא
שייך בהו קנין כללי' ואין כותבין ללוקח עד וכו' ואין כותבין
למלוה עד וכו' לכאורה משמע דלא לכתוב נשני' שאין נכתוב
להם לנדס בלא לזה ובלא מוכר ערו' שקר וי"ל דאם קנו מידו
כל מוכר כותבין לו בלא לוקח אין כותבין ואע"ג דאמרי' סתם
קנין לכתיבה עומד דוקא בפני לוקח או נמי חעפ' שעדי על
עצמו עדים אין נותנין לו השטר עד שימאר להם תנו' שמה
עדיין לא קבל המעות ומיהו זכה במקחו מחמת הקנין לדעת
רש"י והרמב"ן ז"ל' וקצת המפרשים כתבו כפ' הספיקה שאם
אמר להם מוכר שיכתבו השטר ויתנוהו לידו שוכ אין לעדים
לכתוב שטר ללוקח שהרי זה כמו שמנעם בפירוש מלכתוב לו'
אין כותבין שטר אירוסין ונישואין אלא מדעת שניהם כפ"ק
דקדושין וכפ' הנושא איפליגו בה אמוראי' ו"א נשטר אירוסין
ממש דהיינו את מקודשת לי וי"א שטרי פסיקאח' דהיינו כמה
אתה נותן לכרך כמה אתה נותן לכתך ולמאן דמפיש
פסיקאח' קמ"ל שאף על פי שאלו שאמרו כמה אתה נותן
לכרך כמה אתה נותן לכתך ועמדו וקראו שהם הדכרי' הנקני'
כאמירה

תקון סופרים

נאמרה כדאי' המס שאם רצה אחד מהם לכתוב אין כותבין
אלא מדעת שניהם לפי שהיא עמה מלוה על פה ואם יכתבו
תחזור מלוה בשטר ושטר נשואין נמי כי האי גונא נמי הוא
לומר שאין כותבין כתובה לאשה עקר וחוספת ושעבוד נכסים
בעד השום שמנסת לו אלף מדעת הנעל ודעת האשה נמי
בעיני שאם קבלה עליה להכניס לו בלוט ולשעבד עצמה
בכלום לו ולוודאי אין רבונה שהיא עליה להס כמלוה בשטר
הרמב"ן ז"ל: ואין כותבין שטר אין אחד מהם יכול לחזור בו לא
שניהם פי' בין שכתבו שטר אין אחד מהם יכול לחזור בו לא
כופין את המקבל לעונדה כראוי לו ואת נעל הבית
לימן לו שדה ומה שקבל עליו למה נזרועה ונעבודת השדה
למחבה ולשליש ולרביע לפיכך אע"פ שקבל בפניה לקבל שדה
זו אין כותבין שהרי הם יכולין לחזור בהם עד שלא כתבו
ומשכתבו קמו ואע"פ שקבל עליו לשלם בלומ' כמלוה שאלמו
כפ' המקבל אם אובד ולא אעבד לשלם נמשנה הוה ליה
במלו' בשטר הרמב"ן ז"ל: אין כותבין שטר ברורין וכל מעשה
כ"ד אלף מדעת שניהם נמי' כפ' קדמ' יעא וכו' ג' פ' סיפלינו
איכא דאמרי בענינה בלומר מה שטוענין הבעלי דנין' כפני
הדיינין ואין כותבין אותם שאע"פ ששמעו טעוניה' כ"ד שאל
הוא רוב' לחזור ולטעון ומשיכתו על פיתק' אין יכולין לחזור
ולטעון ואע"פ דקדא היב' אמתלה ואע"פ דלא קאמו ערי' כדאי'
כפ' חוקת דטוען וחזור וטוען ומשעת כתיב' סתם לי' טעמי'
ואיכא דאמרי בשטרי צירורין היינו זה כורר לו א' וזה בורר לו
א' ועד שלא כתבו יכול לחזור בו עד שעת שיכתב דין או עד
שעת גמר דין כדאי' המס כפ' זה בורר וכן פי' רש"י ז"ל כפ' ק'
דמכיעא שלכך כותבין הכי שלא יחזרו בהם וה"מ בלא קנין
דאלו נקנין הא אמרי' אין אחד קנין בלו' והרמב"ן ז"ל הוסיף
זהם שער שלא כתבו יכול להוסיף עליהם דייגי' כדאי' גספרי
טרחס מלמד שהיו טרחנין ראה הכרו נוכח דנין אומר יש לי
עדים להביא יש לי ראיות להביא מוספני עובים דיינים ואם
קנו מידו או כתבו אין להוסיף ואין לזרוע: וכל מעשה כ"ד
היינו כגון שטרי קלטאחא ואדרבת' ודכותהון שמשכתבו קנה
ואין אחד מהם יכול לחזור ויש להם כ"כ אחריות הרמב"ן ז"ל:
בפרק גט פשוטין נבי' כותבין גט לאיש ואומר לאשה וכלכד
שהיו מכירין ופרשו עליה נב' טיביר שם האיש נגט
זה"ה שם האשה וטיביר שם האשה בשומר זה"ה שם האיש
והקשו ע"ז וליחוש לשני יוסף בן שמעון בעיר א' דילמא כתיב
גטא ואלו יזממתי ליה לאתמיא דהאין' ופריקו דשני יוסף בן
שמעון הגדים בעיר אחת לא ערסו נשותיהן אלף זה כפני זה
הקשו עוד וליחוש דילמא אולי למדינה אחרת ומחזיק ליה
לשמה וכתבינה ומייתי ליה למדינתה דהאין' ופריקו כל
שהחוק שמו בעד ג' יום אין חוששין לו לא איהחוק מאי אמר
אני' דקארו ליה ועני' רב זניד אמר רמאה ברמאותיה ידע
וכתבו המפרשים ז"ל דהלכה כרב זניד ואין כותבין אלף א"כ
החוק שמו בעיר ג' יום ובשטרי מכר ובשטרי הלואות כדי
שיכיר שם המוכר והלוה כדיון דלנו מכירין אוחו דאינו מחזיק
עצמו בשם הלוקה ולא נשם המלוה מה לנו אם ישנה שם
הלוקה ושם המלוה כך כתבו קצת המפרשים ז"ל ומדברי
הרמב"ן ז"ל נראה שבשטרי הלואות זמקה זממכר לא חיישינן
לקנוניא וכותבין אע"פ שאין מכירין אבל מדברי הרמב"ן ז"ל
נראה שבשטרי מקח זממכר ובשטרי הלואות חיישינן לקנוניא
ובאור שרין גיטין ושאר שטרות גזא טון שהוא כתב' כפ' כ"ד
מהל' מלוה וליה אחד השטרות שנכתבין וכו' עד ויודו זה ליה
וכענין גיטין אמרו כפ' נדחא ריננות דנשעה הסכנה כותבין
אע"פ שאין מכירין זמן כתב הרמב"ן ז"ל כפ' מ' הלכות גיטין
ומסתמא לי' דאין מכירין דתקן בלאו בעדים ממש לא אפי' על
פי קרוב ע"פ אשה דנלו' מלמא בעלמא הי' דהא צני' תלבי'

אמרי' כפ' מצות חליצה דאין סולבין אלף א"כ מכירין ומייתו
כפ' יש נוסחין ואמרי' כפ' החולץ נבי' גט חליצה דכתבין ניה
ואשתמודעוהי להאי פלניא דאחיה דמיתא הוא דאפי' נקרי'
ואפילו באשה והאי פסקי' זה"ה להב' בך נדחה לי' לע"ד
אח' מכתבי ש"כ ב' בס' הסגן כפי' מ"ט וכו' המדומ' נשטר
ג' וחתן נמי צריך פרקא שנים שהיו דרים בעיר אחת שם
האחד יוסף בן שמעון ושם האחר יוסף בן שמעון אין יכולין
להוביא שטר טוב זה על זה זאל אחר יכול להוביא עליהם וכו'
כיבד יעשו וישלו בלומר יכתבו יוסף בן שמעון בן יעקב ואם
היו משולשים בלומר שם אחי אביי של האחר גם בן יעקב
יכתבו סימן בלומר יוסף בן שמעון ארוך ולכן לזה מייסוף בן
שמעון קצר ושחור ואם היו מבויתין יכתבו כהן בלומר יוסף
בן שמעון כהן לזה מייסוף בן שמעון ואמרי' גמרא דאם היו
כהנים יכתבו דורות בלומר יכתבו ד' או ה' אבות עד שיודעין
שהיה אב אחד שלא היה שמו בשם אחיו של זה וכך הם דברי
הרמב"ן ז"ל כפ' הנז' כל מי שהחוק שמו וכו' עד שזה שמו או
החוק וכתב עוד שני' שהיו בעיר שם כל א' יוסף בן שמעון וכו'
אלף זה בפני זה וכתב הסגן כפי' מ"ט שאלם יש למלוה וללוה כ'
שמו א"כ לכתוב אלף העקר ואם כתבו הטפל לכדו כשר זמן א"כ
לכתוב חניכא וכהן וכו' אלף א"כ יהיה כ' בעיר שוי' בשמותיהם
ונענין פחות מל' יום שכחתי למעלה בתב' הרמ"ה ז"ל אי
קארו ליה ועני' מחזיקין ליה וכו' כתב הרמ"ה ז"ל בשאנ' וכו'
וגם השטר כשר ע"כ כפי' מ"ט:
בפרק יש נוחלין ת"ר ש"מ שאמר מנה יש לי אצל פלוני
העדים כותבין אע"פ שאין מכירין לפיכך כשהוא
גונה צריך להביא ראיה דברי' מאיר וכו' אין כותבין אלף
א"כ מכירין לפיכך כשהוא גונה א"כ ראיה א"ר נחמן אמר לי
הונא ר' מאיר אומר אין כותבין וכו' כ' כותבין ואף ר' מאיר לא
אמר אלף משום כ"ד טוען א"ר דימי הלכתא אין חוששין לנז'
טוען ומאי שנה מדרגא דאמר אין חולבין אלף א"כ מכירין ואין
ממחין אלף א"כ מכירין לפיכך כותבין גט חליצה אע"פ שאין
מכירין וכותבין גט מיהון אע"פ שאין מכירים מ"ט חיישי' לנז'
טוען נז' דינא נמר נז' דנא לא דייק בחר עדים דייקין וזלפינו
כע"ה אחרין בהם נענין חליצה ונענין מיהון ונענין ממת
שכיב מרע ובענין קיום כ"ד:
השער הי' ג' בענין שלא יעידו העדים על האדם עד שיהיה
גדול כפ' ד:

בפרק מי שמת אמרי' חוקה אין העדים חותמין על השטר
אלף א"כ נעשה גדול ומייתו וכו' כפ' ד' כהנות
ונפ' זה בורר וכו' ז"ל כתב הלכה וכן דעת א"ר הרמב"ן
ז"ל נחשוט ב' כ' כמות ונפ' מי שמת ונפ' דעה הרי"ף ק'
ז"ל נ' שהיא כפ' כמו שגילה דעתו כפ' זה בורר וכו' הרמב"ן
ז"ל כפ' ט' מהל' מכירה ומשמע מלשון זה שני דברים ושניהם
אמת האחד שהחוקה היא שאין העדים חותמין על השטר אלף
א"כ הם גדולים שאין המלוה מהמים בשטרו אלף אם בן הם
גדולים זמן משמע מהיהו דבחות' ופשי' שאין העדים
מעידים על האדם וחוממין על השטר לא א"כ יודעים שהיא
גדול וכן משמע מהיהו דכפ' מי שמה וכן משמע מדברי הר"מ
ז"ל כפ' הנזכר זה ענין הוה נחלק לנ' חלוקות: הא שאין אנהו
צריכין לגדלות כלל אבל צריכין בגדול ידוע: והכ' שאנו צריכין
לגדלות והגדלות מספקת: והנ' שהגדלות אינו מספיק וצריך
שיער אחר אחר זמן הגדלות:

אמנם הדברים שאין אנו צריכין לגדלות כלל אבל צריכין
בגדול ידוע היינו דתקן נפ' הניוקין הפעוואת מקחן
מקח זממכין ממכר במטלטלין ואמרי' עלה נמרא עד כמה
מקויד ייחודה לרנ' יבחק צריה כנר שית' בכר שבע רנ' כהנא
אמר ברב שמואל דממתיבא מנא תנא בכר שבע בכר שער
ולף

ולא פלגי כל חד וחד לפוס חורפיה וטעמא מאי ח"ד אהב בר
 יעקב ח"ר יוחנן משום כדי חיוב ורננו החי גאון ז"ל כתב
 בשער ג' של ספר המקח שלא ימכור אלא כדי חיוב והמכר
 ז"ל חלק עליו נהדושי מביעא נפ"ק ורננו יוסף הכהן בספר
 משפטי השנים ג"כ נחלק על הגאון וכן הרמ"ה ז"ל והרשב"א
 ז"ל וז"ל לע"ד כי הגאון ז"ל חפס בפשיטות כדי חיוב שלא תקנו
 לו למכור מהמטלטלין אלא שיעור כדי חיוב בלבד אבל הרמב"ן
 ז"ל מפרש כדי חיוב כדי שיוכל לחיות ולע"ד נראה הוכח לדברי
 הר"ס ז"ל מדאמריו נפ' כל הגט דכאנתין טופסי גיטין משום
 המקנה וקאמרי נירוטלמי משום מקנה דפוסר כדי חיוב ואין
 הכונה שלא ימכור טופסין אלא כדי חיוב הכל הכונה שיכתוב
 כמה שיוכל לכתוב מהטופסין כדי שיוכל לחיות ובפרק מביאת
 האשה אמרי דדוקא כשאין לו אפוטרופוס אבל יש לו
 אפוטרופוס אין מקחו מקח ואין ממכרו ממכר וכתב הרמב"ן
 ז"ל נפ' השולח שלא אמרו אלא באפוטרופוס שמינהו אני
 יומים אבל כמנהגו כ"ד מקחן מקח וממכרו ממכר כמטלטלין
 ולא מילתא היא וכ"רש"י ז"ל בסוף פ' מביאת האשה וא"ל
 מורי הרב נר"ו כתב בנלוותותיו שיש להוכיח ג"כ מדברי רבנו
 ז"ל שאף נקיים האפוטרופוס אין מעשיו כלום ולא הכנתי
 דבריו שזה הדוגש גדול הוא שהקטן צפני עכמו מוכר וממכרו
 קיים והאפוטרופוס צפני עכמו מוכר וממכרו קיים וכשמכרו
 שניהם לא יועיל ומדברי הרמב"ם ז"ל נראה שאם האפוטרופוס
 קיים מעשיו אינם קיימין שהרי כתב ז"ל נמה דברים אמורים שהקטן
 שאין לו אפוטרופוס אבל אם היה לו אפוטרופוס אין מעשיו
 כלום אפי' במטלטלין אלא מדעת האפוטרופוס שאם רצה
 לקיים מקחו וממכרו ומתנהו במטלטלין יקיים ע"כ אבל נראה
 שנקרקעות קיומו אינו כלום לפי שמכירת הקטן לבדו זהו
 איה כנו' וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל שכתבתי ושמה לזה
 כיון אדוני אני מורי הרב נר"ו והכלל בזה הוא שהקטן בלא
 אפוטרופוס מעשיו קיימין ובאפוטרופוס אין מעשיו כלום
 והקטן שמכר מטלטלין וקיי האפוטרופוס דבריו קיימין שכיון
 שלא באפוטרופוס היה יכול למכור ונקרקע כיון שלא היה
 יכול למכור קיומו של אפוטרופו' אינו כלו' כיון שערך המכר
 בטל ואמרי נמי החס' דמתנהו מתנה אחת מתנה נריא ואחת
 מתנה שכיב מרע ואחת מתנה מרובה וא' מתנה מועטת והקו
 בה רבואתא מדלא קאמר אחת מתנה קרקע ואחת מתנה
 מטלטלין נראה דדוקא במטלטלין דאירי בהו' וכן הם דברי
 הרמב"ם ז"ל בפ' ט' מהל' מכירה ואפ"ל יוש' אהרן מטלטלין
 מאינו וסברת הר"ש ז"ל בפי' רמ"ה דאין ממכרו ממכר
 ובראיא אפוטרופוס כתב ר"ח ז"ל נשם רננו החי גאון ז"ל
 דמתנהו מתנה וכ"כ הר"ש ז"ל נפ' מביאת האשה וכפ' הניזקין
 אבל ע"ד דברי הר"מ ז"ל שכתבתי בסמוך נראה שגם במתנת
 מטלטלין אין מעשיו כלום אלא נקיים האפוטרופוס הרי
 שאין לנו כריבין בזה לגדלות אבל כריבין גדול ידוע שקודם שש
 שנים אין מעשיהן כלום וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ' ט' מהלכות
 הנזכרות קטן עד שש שנים וכו' עד אינו יודע נטיב משא ומתן
 ע"כ והרמ"ה ז"ל כתב דעד עשר סממיה נחזקת חריף עד שתגבר
 וכריף נדיקה מכלן ואליך סממיה נחזקת חריף עד שתגבר
 שאינו חריף והר"מ ז"ל שאין מקח קטן קיים במטלטלין אלא
 בשמך וכו' והראב"ד ז"ל השיגו בפ' ט' מהל' מכירה ועוד יש
 דברים אחרים בדינין אלו אלא שאין כאן מקומן שלא רבתי
 לכתוב ככהן אלא מה שהוא כריף לענין עדות :

ודשני הוא שאנו כריבין לגדלות והגדלות מספקת גרסינן
 נפ' מי שמח שלא גדל בר מנשיה לרנא לימדנו רבנו
 חינוקת זה' ד' שנה ויום א' ויודעת נטיב מו"מ מהו שלא ליה
 אם יודעת נטיב משא ומתן מקחה מקח וממכרה ממכר וקא
 מקשי בהלמוד' ולישלח ליה חינוקת וקא' מהדר מעשה שהיה כך

היה ומוקא מקשי' ולישלח ליה בת' י"ג שנה ויום א' וקא מהדר
 מעשה שהיה כך היה ומשמע מהכא דחינוק שהביע ל"ג שנה
 ויום א' וחנוקת בת' י"ג שנה ויום א' והביאו שתי שערות מקחן
 מקח וממכרן ממכר אפי' נקרקעות והיינו נקרקע שקנה להם
 אפוטרופוס או שנתן להם
אמריה
 במתנה או שגפלה להם נירוטה
 מנית אני אחם וכ"כ הרמ"ה

ז"ל נשמיהו דרנואתא ז"ל ודוקא שהיו יודעין נטיב מו"מ
 וכך הם דברי הרמב"ם ז"ל בפ' ט' מהל' הנזכרו וקטן שהגדיל
 והביא הוכר שתי שערות אחר' י"ג שנה ויום א' והנה אחר' י"ג
 שנה ויום א' אע"פ שאין יודעין נטיב משא ומתן מקחו מקח
 וממכרו ממכר ומתנהו מתנה במטלטלין אבל נקרקע אין
 מעשיו קיימין עד שיהא יודע נטיב מו"מ אחר שיגדיל וכן דעת
 הרי"ח ז"ל וגם הר"ש ז"ל מודה בזה שאינו יכול למכור עד
 שיגדיל אבל אחר שהגדיל אע"פ שאינו חריף ויודע נטיב מו"מ
 סובר הרב ז"ל שממכרו ממכר אפי' נקרקעו' ואם הגדיל ולא
 הביא שתי שערות ונולדו בו סמני סרים מעשיו קיימין ואם לא
 נולדו בו סמני סרים אין מעשיו כלום עד רוב שנותיו ורוב
 שנותיו הם ל"ה שנה ויום א' כ"כ הרמב"ם ז"ל בפ' מה' אלו
 אבל בדברי המפרשי' נפ' מי שמח ונס' החסן בפי' ר"ז שהם
 ל"ה שנה וכן נאמן העור כהל' מיהו והכי מסכתא דאי' ס' ס' ס'
 שנה חבי שנותיו יום א' לא קרי' ליה רוב שנותיו וסמני סרים
 קא מפרש להו נפ' הערל ולקמן נפ' ד' אכתוב ואחם נשערי
 גפרד מ"ש עם שאר הסימני' ונ"ד דה"ה גמי בבת שאם הגדילה
 ולא הביאה שתי שערות ונולדו בה סימני אילונית מעשיה
 קיימין ואם לא הביאה סימני אילונית עד רוב שנותיה ולפנינו
 אכתוב ג"כ סימניה :

ודשלישי הוא שהגדלות אינו מספיק וכריף שיעור אחר
 אחר זמן הגדלות והוא נמוכר נכבס' אינו
 שאע"פ שהוא גדול אינו יכול למכור עד שיהיה בן עשרים
 וכדאמרי' נפ' החובל ולמכור נכבס' אינו עד שיה' בן עשרה'
 ובפ' מי שמח נמי אמרי' בן מאימתי מוכר נכבס' אינו רנא ח"פ
 נחמן מנן י"ח שנה ורנ' הונא ח"ר חיינא ח"ר נחמן מנן ר' שנה
 ומסקנא החס' דלמוכר נכבס' אינו עד שיהיה בן ר' ולאפיקי
 ממאן דאמר מנן י"ח והכי פסק הרי"ף ז"ל וכבר דחה דברי
 החולקים בראיות ברורות כמו שהאריך בהלכותיו ובדברי
 המפרשי' ג"כ שם ונכבס' אלו שאינו מוכר נכס' הם קרקעות
 שנפלו לו מאינו ואפי' הביא שערות יודע נטיב מו"מ כן דעת
 הרי"ף ז"ל והרמב"ם ז"ל אבל ערנו להם גאון ורשב"א ז"ל
 ובעל העטור ז"ל נקבלה עדות סובייס' אלא הוא חריף יודע
 נטיב מו"מ שיכול למכור קרקעות נכבס' אינו כיון שהגדיל
 והביא שתי שערות אפי' אינו בן ר' וכן היא דעת הר"ש ז"ל
 וא"ל מורי הרב נר"ו במשוכה דעמו נוטה לדגריהם והר"ז הלוי
 ז"ל יש לו ג"כ סברא אחר' בזה והוא שכן י"ג שנה והני' סימני'
 מוכר נכבס' אינו אם הוא יודע נטיב מו"מ ואם הוא בן ר' שג'
 והביא שתי שערות יכול למכור נכבס' אינו אפילו אינו יודע
 נטיב מו"מ ומטלטלין מוכר אפילו בן ר' ולענין מתנה מתנה
 מתנה דאי' לאו הוה ליה הנהא מניה לה הוה יהיב' ליה מתנה
 ואמור רנן דכיהוי מתנהו מתנה דליעברו ליה מליה וכן כתב
 הרמב"ם ז"ל מתנהו כשהוא פחות מן ר' בין מתנת נריא בין
 מתנת ש"מ הרי זו קיימת שלא לא הגיע לו הנייה גדולה לא נתן
 והוא דבר שאינו מכו' חמיד ואמרו חכמי' תחקיים מתנהו כדי
 שהיו דבריו נשמעים ע"כ ואף למכור נכבס' אינו כשהוא בן
 ר' דוקא כשהביא שתי שערות או בשולדו לו סמני סרים וכמו
 שכתבתי למעלה ונראה שאין הפרש בין נח' לנ' בזה אף על פי
 שלענין גדלות האשה ממנה' לנח' לפני נח' כדאיתא בגדה
 כפרק' אבל לענין עשרים השוו' חכמים מדותיהם ואי' איתא לא

תקון סופרים

היה שחוק חלמלא זמא דהא צפרק יוכא דוסן השון ב"ה
 זכ"ש מדומיהן דב"ה אמרי עדן זלא הניא שמי שערות הוא
 הסרים והיא חילוניא וכו' אמרי י"ח והליעור הוא דמפליג
 צין זכר לנקבה דלחברך ולנקבה י"ח וצפרק הערל מייחז לה
 וקאמר דחור בר' ליעור זאין זה ברין לפני כן ג"ל והני
 ר' שנה ג' לל דלא בריו להיות שלמים שהרי בגמ' מקא
 ולמכור נכסי אביו עד שיהיה בן ר' מדחק נפ' יבא דוסן
 ר' שלא הניא שמי שערות יבוא ראייה שהוא בן ר' והוא הסרים
 לא חולק זלא מיבס וממרכי לה בדמחרי חלמלא דכן עשרים
 דלמבור נכסי אביו כנן ר' שלא הניא סימנין וכן ר' שלא הני'
 סימנין כתב הרמב"ם ז"ל בר' מהל' איש ז' ל הגיע זמן הזה
 ולא הניא שמי שערות אע"פ שגראה בו סימני ברים הרי זה
 קטן עד שיהיה בן ר' שנה פחות ל' יום וכ"כ דענין נת' שלא
 הניא סימנין והראב"ד ז"ל הסג עליו ז"ל א"ל זה השיעור
 איני יודע מה הוא והיה לו לומר נת' סנכנסה בה ל' יום וכן
 השיב עליו דענין בן עשרים שלא הניא סימנין א"ל סנכנס ל'
 יום נשת' ר' וצפרק יוכא דוסן אמרי ר' יוסי בן כפר אומר
 משום ר' אליעזר שנת' ר' שיבאו ממנה הרי היא כשת' לכל
 דכרי ואלך נפ' דר' אוחה כדברי הראב"ד ז' למחמרינן
 התם דר' מאיר דם ל' יום אחד כשה השוב שנה קאמר דפר
 האמור כחורה בשם בן כ"ד חדשים ויום א' זר' אלעזר דאמר
 שלשים יום כשה השוב' שנה קסבר דפר האמור כחורה בתם
 בן עשרים זארגעה חדשים ול' יום חלמלא דל' יום נחלמל שנה
 שלישיית בעי' להו ונמסקנת דרבי אליעזר מ"ט דכמינ דראשון
 באחד לחדש ומדאכתי יום אחד הוא דעייל בחדש זקא מקרי
 ליה חדש ש"מ יום א' כחדש השוב חדש זמריים א' בחדש השוב
 חדש ל' יום כשה השוב' שנה וחדש למנויו ושנה למנוייה הרי
 מנותר דנחלמל הסג בני ל' יום כשה השונים שנה ונכספר
 אכן העור בהל' מלאון כחז' ז' וכחז' הרמב"ם ז' ל היתה נת'
 שנה פחות ל' יום זלא הניא שמי שערות זנראו בה סימני
 חילונית טרי היא חילונית ע"ב - נראה דטעות סופר הוא לא
 כך יש לוגשנות אים היא נת' י"ט שנה ז' יום דקיימא לן דלא
 בעינין ר' שנה שלישים כיון דלא הני נת' שנה יום א' כי היכי
 דמני בעי' ל' שנה יום א' ול' יום כשה השונים שנה אכל און
 אום טעם לומר ר' שנה פחות ל' יום ע"כ דברי הרב ז' ואדוני
 אפי' האריך עינין בצפסקי נראה שזו הני ל' יום אי' בעי' יום ל' כלו
 או מקתמו - מ"מ מדברי שניהם למדנו שח"כ שיהיה בת הך'
 שלימה אלא סנכנסו בהל' יום לדברי הראב"ד ז' ל או שנסמחו
 מהשנה ל' יום ולדברי הרמב"ם ז' ל זכדברי הראב"ד משמע
 וכהסכמת אכן העור זכמקומות שנהנין לדון על פי הרב ז' ל
 חוששין לדבריו וזכרין נזה בדיקת הכס :

השער הי"ד בענינין הסומנין לפי שדנתי בעניני מכירת
 הגדול והקטן דעתי לדבר בעניני החליבה והמאונן ונטין
 וקדושין וז' נחמן אמ' שמואל נודקין לקדושין ולנטין ולחליב'
 ולמאונן כדאי' בפ' מי שמת לפיכך רביתי לסדר בבאן שער
 גאפרד לסדר ענייניהם כקברה כס' :

בפרק יוכא דוסן חניא בן חשע טנים זיוס א' שהניא שמי
 שערות שומא מן ט' טנים ועד י"ב טנים זיוס אחד
 שהניא שמי שערות זעורן בו שומא ר' יוסי נר יהודה אומר סי'
 בן י"ג שנה זיוס א' דברי הכל סי' זפירושא דנרייחא הכי הוא
 שאם הסומנין חללו שו בן ט' טנים זיוס א' נשרו קודם גרלות
 שומא נגעה ואפי' הניאם אחר גרלות כיון שהניאם זהוא כל
 כך קטן הדבר מאכתי שחין של סימנין אלא של שומא ולפיכך
 אחר שהגדיל ברין לשערות אחרות שלל במקום השערות
 הראשונות ואפי' ר' יוסי בר יהודה מודה בהא זאם הניאם מן
 פ' עד בן י"ג שנה בתנוקת זעדין הס בה זלא נשרו ר' יוסי בר
 יהודה אומר סימן ואם נולדו לה אחר י"ב שנה זיוס אחד דברי

הכל סימן קודם בן י"ג שנה למינוק לא הוא סימן לא' ק ולחבר
 י"ג שנה וי' א' דברי הכל סי' בר' פירושו המפרשי ז' ל והלכתא
 בת"ק דסימנין בתוך זמן ונשאר לו לאחר זמן שומא נגעה ואפי'
 הוא בספק אים היו טס נמוך הזמן או לאחר הזמן חזקה שלאחר
 הזמן הביאו ל' כ' הרמב"ם ז' ל כפ' במהל' אשוח וכן דעת א' ח'
 מורי הרב נר' ז' בפסקי גדה שלו ובעל השור' כחז' שכתב גמ'
 גאמנות לומר שהניא שמי שערות אחר י"ב שנה ור' ת' ז' ל כתב
 שאם הניא שמי שערות זיוס האחרון של י"ב וזה של י"ג
 חשיני ספיר סימנין ונפ' גא' סימן גבי תוך זמן בלפני זמן חלקו
 על ר"מ ז' ל כה ולמדנו מכללן שאין הכן נקרא גדול עד שיהיה
 בן י"ג שנה זיוס א' ויבוא שמי שערות אחר שהגיע ל' י"ג שנה
 ויום א' ותוך זמן בלפני זמן כלומ' שנת' י"ג היא בלפני י"ג וכן
 נפסקה ההלכה כפ' יוכא דוסן ונפ' גא' סימן ונפ' מי שמת :
דבשיעור השערות מתן כפר' סימן שמי שערות האמרות
 צפרה זנעני' והאמור' נכל מקו' כמה שיעורן
 כדי לכוף ראשן לעקוק דברי ר' ישמעאל ר' אלעזר אומר כדי
 לקרוץ כצפורין ז' עקינא אומר כדי שיהי ניטלות כזב ודמרי'
 דגמ' א"ר חסדא אמ'מר עוקקין הל' כדברי ר' זבד' להקמי' כלו'
 לא מחמת משה' סי' הקטן שכתבן ושלא חלוק בן אשני הגדול
 וההמנ' ז' ל כתב לפיכך בן וכתב נסחוב אוחס גדולי להקמי'
 החיל וכתמו כדי להנטל כפי הזוג ונחשוב אוחס קטני
 להחמיר הואיל ולא הגיעו לכוף ראשן לעקוק משמע מדכרי
 שיעור נטילת פי הזוג הוא הקטן שכתבן וא"ל מורי הרב נר'
 כחז' בפסקי שיש אחרים אומרים שדרי לקרוץ כצפורין הוא
 היומר קטן ובעל הטורים בס' אכן העור הניא דברי הרמב"ם
 ז' ל וכתב עליהם זיראה מדכריו שהוא קודם קריבותן כצפורין
 גראה שהוא מסכים עמויגרב' נמי ההם אמר ר' הונא שמי
 שערות שאמרו ברין סיפיה בעקוק גומות א"ר מלכו א"ר
 אלא כר אבהה גומות שאמרו אע"פ שאין שערות זהא דאמר
 רב מלכו גומות אע"פ שאין שערות לאו גומות הוא סי' א'
 שהם מורים שהיו טס שער' זנשרו וכן נראה מדברי הרמב"ם
 ז' ל ומיהו בתמו המפרשים ז' ל שהאידנא לא נקיאין נגומות
 אפי' במקום שערות זלא סמכ' השערות להקל עד שנמכח
 טס ריבוי' שערות שא"ל שלא יבואו כל כך אלא נגדלות - וכ"כ
 א"ל מורי הרב נר' נסמ' מהקצת האחרונים ז' ל אכל ככלל אכן
 העור בהל' מלאון כחז' ז' ושמי שערות ח"כ שיהא אכל אחר
 גומה אלא אפי' שמים ינוקות מגומה אחת וכן ג"כ אים יש לה
 שמי גומות אפי' בלא שערות חסוכה בגדולה ע"ב נראה מדכרי
 שאינו חושש לדברי האחרונים שכתבן א"ל מורי הרב נר' ז' ע"ב :
ורענין מקום הכף הוא המקום החפוח על גבי יבית' הניא
 גמי הכי שמי שערות שאמרו אפי' אחת כגבה ואחת
 דכריסה אחת על גבי קשרי אכבעותיה עלי' ואחת בין קשרי
 אכבעותיה של רגל דברי ר' שמעון בן יהודה אים כפר עכו
 שאמר משום ר' שמעון ורבנן אמר אכי עד שיהיו שמי שערות
 זהלכה ברבנן דכע' שתיים במקום א' וכן פסק הראי' ז' ל
 אכל כל שסתיין במקו' א' בין שהן נקשרי היד בין שהם נקשרי
 הרגל מהניו ר' פסק ככאן ג"ב כדברי כלל להחמיר וכן היא
 מסקנת הרא' ז' ל וא"ל מורי הרב נר' גומה על הרמב"ם ז' ל
 שכחכד שמי שערות האמורות ככל מקום ברין שיהיו במקום
 הערוה זנראה לו נר' שרבי ז' ל מפרש יי ורגל ככגוי לטוחו
 מקום עליונו ונחמנו וכחז' שכך מכלל מפורש לתלמידו ה"ר
 יוסף בן עקינין ז' ל גוס פי' ר"ח ז' ל ובערוך בערך גנ ובעל
 הטורים הניא דברי הרמב"ם ז' ל בלי חולק ונר' שהוא מסכ' ל
 לפירושו וטעמא דמסתבר הוא שיהיה הבל' בחומו מקום דמה
 ענין לכאן יי ורגל ונכה גמי' דאמרי' היינו מקום החפוח שעל
 חומו מקום והיינו דמיימו מינה ראייה לשמאל דאמר אחת על
 הכף זא' ע"ג ציבי' וכריסה הוא הסמך לראס נשפתי העור

וכן פר"ח ז' ואת"ג דבעינן שתי שערות במקו' אחד אפי' הכי
 משמע דהלכתא בשמואל דאמר ח' על הכף ואחת ע"ג ניביס
 ומתניחא מסייעת ליה הכף וניביס במקום ח' דמיואפי' לרבנן
 כ"כ המפרשים ז"ל וכתב ח' הרמב"ן ז"ל נדרשא צפורה מי
 שמת שבטי ר"ח ז"ל מכאן דבעינן שתי שערות ואין
 חנו יודעים מנין לו שלט שהוה מפרש בן מה שאחרו עד שיראה
 הסחור על הלפ"ע כ"כ בתל הרמב"ם ז"ל בן י"ג שנה ויום ח'
 שלט הכי"ס ל' למטה ונראה זה כל הסימנין שלמעלה הרי זה
 ספק בין קטן לגדול ואם לה נאדסימני מטה כיון שנראה בו
 סימני נגרות מלמעלה הרי זה בתוקף גדול וכת' עליו הראש"ד
 ז"ל נלשון הוה ח"א ג"ל ב"י זה היה טף רוח ולא עיין נדרשו
 וטעה במה שברר בנה כי הכת"ש לה סימני נגרות והס' סי'
 העליון חבל הכן ח'ן לו סי' העליון וסימני האמורים סימני
 סריס הם ולא סימני נגרות ועד שיהא בן ד' קטן הוא ואת"פי
 שיש בו סימני סריס עכ"ל ומי יתני מבע תחמיהם בע"ה
 חבל לע"ד נראה שדברי הרמב"ם ז"ל דרבי חכמה ובינה שהרי
 שנינו בא סי' התחמוץ עד שלט בא סי' העליון את"פי שא"ח ר'
 מאיר אומר לא חולכת ולא מתיבמת וכת"ל או חולכת או
 מתיבמת מפני שאמר שאפשר לתחמוץ שיביא עד שלט יביא
 העליון חבל ח"א לעליון לבוא עד שלט יבוא התחמוץ ואמרו
 עלה בגמ' דכ"מ מיתה לתחמוץ סמכ' מנה ח"א ר' וכן מנה
 דבי ר' ישמעל אמר קרא ליש או קשה אשר יעשו מכל השלש
 האדם הקטן הכחוש אשה ליש לכל עונשו שנחמרה מה ליש
 כס' ח' כלומר התחמוץ חף אשה כס' אחד ואימא או האי או
 האי כאיש מה איש תחמוץ ולא עליון חף אשה תחמוץ ולא עליון
 תניא נמי הכי כך היו מפרשים ביבנה כיון שכל התחמוץ טוב
 ח'ן משגיחין בעליון ע"כ נגמ' משמע דבין אשה ואיש שוין וכיון
 דנאשה פסקי' ברכנן דא"ל עליון שיביא עד שיבוא התחמוץ
 חף נמי בתיב כן כך נראה לי לע"ד ונתקיימו דברי
 רבנו הרמב"ם ז"ל ונס' עמודי גולה כתב שבין שיש לו זקן טוב
 ח"כ לנדקו וכס' ח'ן העור בהל' הליכה ז"ל ואם רואין שגדלו
 דריה ונתמלח זקנו ח"כ לנדקו יותר ע"כ :

ובענין השנים אמרי' נפרק יבוא דופן אמה רב הלכתא
 בחליה פרקין מעת לעת ואת"ג דלאו כללל הוא
 כדאי' התם מ"מ נבן ובנת הלכתא כותיה דהכי תניא נמי התם
 שנה האמורה בקדש' ובנתי ערי חומה וכו' ושנן ושנת כלן
 מעת לעת ומעת לעת דבנן ובנתי לאו דוקא אלא מיום ליום
 את"ג דכתיב בני אחרוני דבנתי חתם וכו' דמעת לעת
 דוקא כך כתבו נתיב' ושינים שבנן אמת למנין עולם מנין
 לענין חדש העיבור והכי אית' בערבין ובידשמי אית' כדריא
 כנסהדרין לענין בן ובת דאמרי' התם אקרא לאלהים עליון לא
 גומר עלי בע' שנים ויום ח' עברו כ"ד את הקדש בחולי' חוזרין
 ואם לאו ח'ן בחוליה חוזרין והרמב"ם ז"ל כתב כל השנים
 האמורות בנן ובנת ובערבין ובכל מקום אינם לא שני הלכנה
 ולא שני החמה אלא שנים של סדר העיבור שהן פשוטות
 ומעוברו כמו שקובעין אותם כמו שביארנו בהל' קדוש הקדש
 ובאותן השנים מונין לכל דברי הכת עכ"ל :

ולענין נאמנות האב בשנים משמע שאינו נאמן מדאמרי'
 בפ' האומר בקדושין נאמן האב לומר בני זה בן י"ג
 שנים ובתי זו בת י"ג שנים לנדרים וכו' חבל לא למכות ועונשין
 וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהל' אישות שאין סומכין על הנשים
 ולא על הקרובי' במנין השנים לא ע"פ שנים כשרים להעיד
 וברך עיון מה הפרט בין שנים לסימנים שהרי בסימני' סמכ'
 אנשים בדכעניא למיכתב לקמן כס' ד' וגם בענין קורנה עליון
 הליכה יבוא דאמרי' בפ' החולין ואשמועיננהו דאחיה בימת'
 מן אבנה יבוא דאמרי' התם דאפילו עבר ואפילו אשה נאמני'
 וא"ל מורי הרב ר"ו נתן טעם דלא דמי עדות שנים לעדות

סימנין ועדות יבוא דהתם עקר טעמו של דבר הוא משו' נלווי
 מילתא בעלמ' הוא ויכולין חנו לנדוק עמה ע"פ אחריו ולדעת
 אס' אמה העירו ובענין היבם נחזקה בו כדאי' בפ' יש נוחלין
 ואנחנו הם המצריכין חקירה חבל עדות שנים לא מפרסמא
 מלחא כל כך ואם פתשו מי יבנה לנו ע"כ ח'ן פומכין חלש על
 ראייה נדרשה וטעם נפון הוא וכדמות ראייה נדרש' לי דאין
 סומכין ע"פ נשי' ולה קרובי' במנין שפני' ממחי' דמתן בפ' יבוא
 דופן ומיימו ל'ס בפ' מי שמח בן ד' שלט הביא שתי שערות יבוא
 ראייה שהוא בן ד' והוא הסריס חבל היבא דאמרי' ראייה היינו
 בעדים כנ"ל ולענין סימני הכת שנינו בפרק יבוא דופן משל
 משלו חכמי' באשה פנה כוחל ובמל' פנה עורה תנוקת ואמרי'
 נגמ' דכתיב התאנה פנטה פניה כלומר שאין לה נדרים שום
 סימני גדלות וכל הני סימנין למעלה גדלים הם י נוחל לא ימי
 הנעורים פי' דהיינו משהגדילו הדרין קצת ולשון כוחל מלשון
 התאני' משינחלו וא"ר יוחנן משילבין ראשיה' ואף זו משנכנסת
 בגדלותא דריה מתגדלין ומשחזין כמל' בזמן שבגרה ול' כמל'
 הוא שיבאת מלאה י אייהו סימנה ר"י הגלילי אומר משיעלה
 הקמט מחת סדר ר' עקיבא אומר מאיטו הדרין בן עזאי אומר
 משתשקיר הפטמת ר' יוסי אומר כדי שיבא גומן יבוא על
 העוקץ ושוקע והוא סוהה לחזו' והכי חזאי כלבו אהמיני כוחל
 קיימי את"פי שרש' ז"ל דאסימני כמל' קאי בכך דחו דברי
 ומתוך דברי הר"ם ז"ל נראה שהוה מפרש כרש"י ז"ל שכתב כל
 הסימנין כח' ולא חלק בין נערות לנגרות וקא' מפרש שמואל
 נגמ' לא דשיעלה הקמט ממש חלש כדי שתאיר ידה לאחוריה
 ונראה כמי שיעלה הקמט תחת הוד' ת"ר חלו הן סימני
 נגרות ר' ליעזר אומר כדי שימקסקו הדרין ר' יוחנן בן נחום
 אומר משיבסה ראש החוטם וקא' מפרש רב שעת משיפכל ראש
 החוטם וכתב רש"י ז"ל ולא ידענא מאי ניהו וזה"ש ז"ל פירש
 שיעשה בראש החוטם כדוד קטן ורכותיו פירשו משיפכל
 החוטם עכמו ר' יוסי אומר משקיק העטרה ובת"ר רש"י ז"ל
 שגדל העוקץ וענה ומוקף עטרה והרמב"ם ז"ל פירש שהוא
 מקום הכשר התפוח שהוא למעלה מן הערוה לעומת הכתן
 וא"כ לפ"ז שיעורה דר' יוסי ושל ר' שמעון שוין וכן נרא' דעתו
 דהא עכביניהו וחו שהרי כתב ז"ל ומשתמעך כשר זה ז"ל ולא
 יהיה קשה ועשאה כלס' ס' ח' וכו' ע"ר שמעון אומר משנחמך
 הכף וכן היה ר"ש בן יוחאי אומר ג' סימני' נתנו חכמי' בנאשה
 מלמטה ובגדול למעלה פנה מלמעלה בידוע שלא הייתה שתי
 שערות כוחל מלמעלה בידוע שהענין שתי שערות וסימני'
 הכוחל הם שחלקו בו התנאים למעלה כמל' מלמעלה בידוע
 שנחמך הכף כח' ח"ר הוה מקו' מפוח יש באשה למעלה
 מאותו מקום כיון שמתגדלת מחמך וכל הני סימני' נגרות לא
 אכטריבי' להו לא שאל נודעו לנו סימני' נערו' חבל נודעו לנו
 סימני' נערו' ח' קי"ל דאין בן נערות לכנרו' לא ח' ח' ח' בלבד
 כדאי' בפ' ולא נערו' ובפ' חינוק' ובפ' עשרה יוחסין שאלו את"ר'
 הלכה כדברי מי א"ל הלכה כדברי כלן להחמיר ר' יוחנן ובכתי'
 אמרי הלכה כדברי כלן להחמיר והאי הלכ' כדברי כלן להחמיר'
 בין לסימני' נערות בין לסימני' נגרות ח'ן בא סי' התחמוץ
 עד שלט בא סי' העליון דהיינו שערות עד שלט בא העליון
 דהיינו כוחל או חולכת או מתיבמת ח' או חולכת או מתיבמת
 ר' אומר לא חולכת ולא מתיבמת וכת"ל או חולכת או מתיבמת
 מפני שאמר שאפשר לתחמוץ לבוא עד שלט יבוא העליון חבל
 ח"א לעליון לבא עד שלט יבוא התחמוץ וכלל הדברים שזה
 הוא אס' הביאה שתי שערות והיא חת משע שנים התם סוה
 ואפ' נפלו ונדלו אחר' במקומם אחר' י"ג אינם כלום לא עך
 שיבדלו שתי שערות שלט בחק' הראשונות הכיאה שערות קודם
 י"ג שנה שאינם כלום ואפ' נשארו אחר' י"ג שנה דשומא' ניהו
 וכמ' למעלה כס' הכן וזו היא קטנה הנזכרת בכל מקו' ואם
 נעשית

תקון סופרים

געשיח נת' צ' שנה ויום א' והניחה שתי שערות היא הנערה הנזכרת ככל מקום ואין משגיחין בסי' העליון ואם לא נראו בה שערות ונראו בה א' מן הסימנין העליוני' שכתבתי למעלה או היא ספק אם היא נערה או קטנה' דהא אמרי' הלכה כדברי בלן להחמיר ואם נראו בה סימנין אלו בלן הרי היא בוגרת ודחית שא"ל שיבואו בלן לא שכנר בה סי' ההחמון והיא גדולה ואע"פ שאין שם שערות אפשר שנערו והכי אמרי' נגמ' ואע"ג דנדיקתא לה ולא אשכחן אמרי' דמחר נמרי' :

ורענין

נדיקה הניח דפ' נח סי' כל הנדקות/נדיקות על פי נשים וכן היה ר' ליעזר מוסר לאשה ור' שמעל מוסר לאמו ר' יהודה אומר לפני הפרק ולאחר הפרק נשים נודקות אותם מוך הפרק אין נשי' נודקות אוחן שאין משיאין ספקות על פי נשים רבי' שמעון אומר אף מוך הפרק נשים נודקו' אותן ונאמנת אשה להחמיר אבל לא להקל כיכד נאמנת לומר גדולה שלא מחמין קטנה היא שלא מחלוק אבל אין נאמנת לומר קטנה היא שחמין וגדולה היא שחלוק וקא פסיק הרי"ף ז"ל דהלכתא בין להקל בין להחמיר בין קודם הפרק בין מוך הפרק בין אחר הפרק ואפי' אשה א' נאמנת והוא שלא נבעלה וכך הם דברי הרמב"ם ז"ל בפ"כ מהל' אישות וכן דעת א"ל מורי הרב נר"ו נפסקוין וכו' החרמות כחוב כי סי' עליון אפשר לנדוק ע"י אנשים ואין בו משו' דיעור וכתב עליו אדוני אבי נר"ו שאם הדבר הזה אמת אין לבסוף בו על נדיקת נשים ולע"ד נראה שאיך אמת דהא שמואל נדק באמתיה ויהי' ד' זווי דמי בושחא דשמואל לטעמי' ד"ס ל' לעול' בהם מעבודו לעבודה נחמיה ולא לבושחא ואע"ג דאיכא אמוראי' אחריו' דלא חיישי לבושחיהו מכל מקום הוי מילי נאמנתא אבל כנת ישראל איך ננדוק אותה והדבר קט' הרבה ונפ"ק דינמות א"ר ספרא בניי הרי הם כסימנים ויבא דאמרי' אומר רב ספרא בניי עריפי' כסימנים למחי' למחי' נפקא מינה אשילו לר' יהודה דאמר עד שירבה השחור עד הלבן נבנים מודה ורב' זבד' אומר אין ננים בלא סימנין ונודק חיישי' שמא נשרו ואפי' למ"ד אין חוששין שמא נשרו משום כער לירא חיישי' וי"מ דרב' זבד' ה"ק דאין ננים של קיימה מצויים בלא סימנין ומיהו זמנין דהויין ונהא פליגי עליה דר' ספרא דר' ספרא סבר דהויא גדולה ורב' זבד' סבר דהיא ספק לענין קדושין ועונשין כ"כ הרא"ש ז"ל ולא ידעתי לפי דבריו כמאן הלכה והרמב"ם ז"ל כתב סתם בפ"כ מהל' אישות הנת טלדה אחר י"ג שנה אף על פי שלא הביאה סימנין לא עליון ולא תחתון הרי היא גדולה ננים הרי הם כסימני' ע"כ ולא חלק כלל וסתם דבריו בין להקל בין להחמיר ועוד יש בדברים האלו הלכות מרובות אלא שאין זה מקומם והרובה לעמוד על עקרון יעיין נגמ' ובדברי המפרשי' ובכאן ראיתי ליקצר :

השער הט"ו נסימני הסרים והאילונית צס"ד . לפי שנמשכו הדברים בענייני הסימנים של נערות ובגרות ננקטה ובסימני הזכר כרי' אני לדבר נענין סימני הסרים והאילוני' ועוד כמה דריכין לענין עדות שאם נולדו בו סימני סרים קודם שיהי' בן עשרים אם מקומו וממכרו ממכר ע"פי הדרכי' שכתבתי למעלה וכן הדין באילונית :

הבן

התם בפרק יובא דופן בת עשרים שלא הביאה שתי שערות תכיל רחיה שהיא בת עשר' והיא אילונית לא הולכת ולא מתנימת בן' שנה שלא הביא שתי שערות יביא רחיה שהוא בן' שנה והוא סרים לא חולץ ולא מיבס' לו דברי צ"ה ב"ש אומרים זה זהו בן' י"ח שנה רבי אלעזר אומר הזכר כדברי צ"ה והנקטה כדברי ב"ש שהאשה ממהרת לבוא לפני האיש ורמינהי א' בן' י"ט שנים ויום א' וא' בן' עשר' שנה שלא הביא שתי שערות מינמיה ולא חולכים אחר שמואל בר יבחק אומר רבי והוא שגולדו בו סימני סרים כלומר שקודם לכ' שנה

נראו בו קצת סימני הסירוס ולא בלן ולפי' השני' ליה עדיין קטן עד שיהיה בן עשר' אבל נראו בו כל סימני סירוס כתנו המפרשים נכמ' נדה דהוי גדול אחר י"ג שנה ויום א' אומר רבא דייקא נמי דקמני' והוא הסרים ש"מ וכי לא נולדו בו סימני סרים עד כמה תני' ר' חייה עד רוב שנותיו פי' ל"ז שנה כימי שנותיו בהם ע' שנה וחייים הוי ל"ה ורובם ל"ו וכבר כתבתי למעלה שהרמב"ם ז"ל כתב שהם ל"ה שנה ויום א' ולא נחזור דבריו כי אמו קמי' ר' חייה אי כחיש א"ל זילו אכריוה ואי בריא זילו אכחשוה דהני סימנין זמנין דאתו מחמת כחישוה וזמנין דאתו מחמת כחישוה ותיחת נמי צפ' מי שמח ובפ' הערל תניא איתו סרים כל שהוא מן' שנה ולא הביא שתי שערות ואפי' הביא שתי שערות אחר מינן הרי הוא כסרים לכל דברי' ולו הן סימניו כל שאין לו זקן ושערות לקוי וכשרו מחלי' רש"ב אומר משום רבי יהודה בן יריר כל שאין מימי רגליו מעלין רתיחות וי"א כל המטיל מים ואינו עושה כפה וי"א כל מי שאין מימי רגליו מחמיצין ואחרי' אומרי' כל שרוחץ בימות הנשמי' ואין נשרו מעלה הנל ר' שמעון בן אלעזר אומר כל שקולו לקוי ואין ניכר בין איש לאשה : ואיזו היא אילונית כל שהיא כהר' ולא הביאה שתי שערות ואפילו הביאה לאחר מינן הרי היא כאילונית לכל דבריה ואלו סימניה כל שאין לה דדין ומתקשה בשעת תשמיש רש"ב גא' שאין לה סיפולי מע' כנשי' ר"ש בן אלעזר אומר כל שקולה ענה ואינה ניכרת בין איש לאשה בפרק קמא דכתובות מאי אילונית חכרניחא דלא ילדה איתמר סימני סרים רב הגאון אומר עד שיהיו בלן ור' יוחנן אומר אפי' נאחד מהם היבא דהביא שתי שערות בזקן כ"ע לא פליגי דעד שהיו בלן ושתי שערות בזקן לא חשיבי שערות לגדלות לאפוקי מידי סרים אע"ג דנשאר מקומות בנות מועילין לפי שמקום הזקן רגיל להביא שערות לפיכך אינו חשוב גדול על ידן ואם הביא כל סימני סרים השני' ליה כסרים ואע"פ שהביא שתי שערות בזקן חשיב לי' אין לו זקן כיון שלא נתמלא זקנו כי פליגי בשלא הביא רב הגאון אומר עד שיהיו בלן ור' יוחנן אומר אפי' נאחד מהן והלכה כר' יוחנן כר' פי' שמועה זו הרא"ש ז"ל בפ' הערל ומפרשים אחרים בפרק יובא דופן אומרים זקנו היינו זקן התחתון ואינו כדאי להכריע אבל כמ"ד זקן ממש מסתבר מדאמרי' התם נפ' הערל דרבה בר אבנה אמ' להו לרבנן פוקו עיינו ביה ברב נחמן אי נשרו מעלי' הנל אוחי' ליה בר ומוכחי' מינה נגמ' דלא ס"ל כרב' הגאון דנכחד כפי' לא נכ"ע ס"ל משו' דר' נחמן הוו לי' סבי' דדקנא בלו' שהיו לו שתי שערות בסוף זקנו כמו ימדות וזה ה"א אינו נופל לא על הזקן העליון וכספר אבן העזר כחוב אי זהו סימני סרים וכו' שאינו ניכר בין איש לאשה או שלא נתמל' זקנו אפי' הביא שתי שערות וזקנו ואם אין שערות בזקנו כלל אפי' אם אין בו לא ח' משלו הסימנין חשוב סרים אבל אם יש לו שתי שערות בזקנו לא חשיב סרים עד שהיו בו כל הסימנין אבל אם יש בו כל הסימנין חשוב סרי' אע"פ שיש לו שתי שערות בזקן ואע"פ שיש לו שתי שערות במקו' אחר' בכל הזקן אין מוכחי' אותן מחזקת סרים היינו טעמא לפי שנמקום זקן רגיל להיות שם שער לכך אינו יובא על ידו מכלל סרים שאם יש לו כל סימני סרים נדון כסרים אע"פ שהביא שתי שערות בזקן חשוב שאין לו זקן כיון שלא נתמלא זקנו :

ובללא דמלאא בענין הדין דמין י"ג שנה ועד ר' שנה שגראו בו כל סימני סרים הוי גדול אבל נח' מהם עדיין לא השני' ליה גדול מן' שנה י"ט שנה ול' ויום שגראה בו פי' א' של סירוס השני' ליה גדול אם אין לו שתי שערות בזקן אבל אם יש לו שתי שערות בזקן עדיין קטן הוא עד שיבואו בו כל סימני סרים מן' שנה ולא הביא שתי שערות למטה ולא נראה בו ב"כ א' מסימני סרים עדיין קטן הוא עד שיהיה מן' ל"ז שנה ול' שנה לא נראה שדי' שיהי' ל"ה שנה ול' יום כדאמרי'

גני'ך דל' יום בשנה חסונים שנה זהו נענין הזכר' ונענין הנקבה עד י"ב שנה היא קטנה בת י"ב שנה ומעלה והניחה שתי שערות היא הנערה ואחר הו' חדשי' היא הנזרת לחמרי' כפ' עשרה יוחסין ונכפ' ולא נערות ונכפ' מנוקת חין בין נערות לנזרות חלל ו' חדשים ומוכח כפ' עשרה יוחסין דנו' חדשים חלל לא נעי' וס' אחד וכ"ב הרמב"ם ז"ל ומחללה יום השלוש ו' חדשים ומעלה הקרא נזרת הניעה אל' נשנה ויום אחד אע"פ שנרחו בה סימני חילונית עדיון היא קטנה חין שלא הניחה שתי שערות וכל זמן שהנזיר שתי שער' אחר הזמן הזה חסיה נערה בת עשרה' שנה שהס' י"ט שנה ול' יום ומעלה ולא הניחה שתי שערות ונרחו בה כל סימני חילנות הרי היא גדולה ואם לא נרחו בה כל סימני חילונית ולא הניחה שתי שערות עדיון היא קטנה עד שתהיה בת ל"ו שנה ואם הניע הזמן הזה ולא הניחה שתי שערות אע"פ שלא נרחו בה סימני חילונית הרי היא חילונית ומשני' לה גדולה ואינה כריכה ו' חדשי' של נערות לחילונית מקטנותה יבאה לנגד כדאי' נפ' הערל ונכפ' וחלו נערות ואמרי' נמי כפ' דקדושין הנל לנגד לחילונית כלומר שאין לה נערות זהו מה שהעלמי' נעניינים חלו כפי קוצר דעתו לע"ד ש"ו שנים חלו דרוב שנותיו לא נעי' שלמים חלל כדאמרי' גני עשרים שכיין שנכנס שלשים יום בשנה חסונים שנה וכ"ע :

השער היו' שכריך שיהא שלם נדעמו כס' ד :

בפרק ראוהו כ"ד מניא מי שהוא עתים חלים ועתי' שוטה כשהוא שוטה הרי כשטוה לכל דבריו וכשהוא חלים הרי הוא חלים לכל דבריו ונכפ' דכחנות ונכפ' לרבעה חסין אמרי' דבר שטיא זכין נכסי' אהו נ' תרי ואמרי' שהיה שוטה זכין ואהו נ' תרי ואמרי' כשהוא חלי' זכין א' חשי חוקי מרי לכהדי תרי וחוקי ממונא נחוקת בר שטיא ונכפיק מי שמת אמרי' שהוא דהיה חוד' זמן דזכין לנכסיה אחא לקמיה דר' נחמן אמר להו לא עשה ולא כלום מאן דחזא סבר משום חוד' זמן כלפי' זמן ולא היא שטוה יתירמה חזא ניה דהוה משחרר לעבדיה ואממר נמי התם ההוא פחות מנר עשרי' דזכין נכסיה אהו לקמיה דרבא ח"ל שפיר זכין אמרו ליה קרונים אכול תמרי ושדי קשיאמה בני רבא עניד הכי ח"ל זכניה לאו זכני' ונכפ' דחונה תניא איזהו שוטה היוצא יחידי נלילה והלך בבית הקברות והמקרקע את כסותו וא"ר הונא התם שיהיו כלן בנת אחא זר' יוחנן אמר חפי' אחא מכן ומסקיה התם לפיילו עניד להו דרך שטות ח"ר הונא עד שיהיו כלם וא"ר פפא התם אי שמוע' ליה לרב הונא הא דתניא אי זהו שוטה זה המחבר כל מה שנותנים לו הוה הדר ביה וקא בעי נגמרא אי מכלהו הוה הדר ביה או ממקרקע כסותו בלחוד וסקלקא נחיקוי' ולע"ד דלגטין וקדושין אזלי לחומרא חבל נענייני' מקח וממכר נראה דלא נעי' שטוה כולי האי אלא חפילו כי היהו דלכל ושדי קשיאמה בני רבא ואע"ג דליכא שטוה יתירמה ואפ"ה קאמר רבא דזכניה לאו זכני' והראש"ד ז"ל כפ' מי שמת גני פחות מבין עשרים דמחמו מתנה והוא שלא ניכר בו ס' שטות ע"כ מכלל דלא נעי' שטות נגמרה חלל סימן שטות בלחוד והרמב"ם ז"ל כתב כפ' ט מהל' מכירה השוטה חין מקחו מקח ואין ממכרו ממכר ואין מחמתו קיימת וכו' מי שהיה עם שוטה ועם שפוי בגון לו הנכפין בעת שהוא שפוי כל מעשיו קיימין וכו' וזכריין העדי' לחקור הדבר היטב שמה בסוף שפיוהו ונחלת שטיוהו עשה מה שעשה ע"כ :

בפרק מי שחזו חנן נשחח ואמרו לו נכחבו נט לאשחך והרכין נראו בודקין אותו ג' פעמי' אם אמר על לאו לאו ועל הן הן הרי חלו יכתבו וימנו ואמרי' עלה נגמרא וניחוש דילמא סיחה דלאו לאו אי נמי סיחה דהן הן' נקטיה ח"ר יוסף בר מניומי ח"ר נחמן דאח' להו נסירוגין חד הן ומרי

לאו חד לאו ומרין הן דני ר' ישמעאל תנא אומר לו דבריים של ימות החמה בימות הגשמים ודבריים של ימות הגשמים בימות החמה דהיינו פירו' ח"ר כסם שבודקין אותו לצטין כך בודקין אותו למשאות ולמחנות לעדיות ולירושות לעדיות ח"ר יוסף בר מניומי ח"ר שמת בעדות חשה דחיקילו בה משום שבגלל חבל בעדות נעלמה לא דרחמנא חמר מפיסח ולא מפי' כחנסי' ירושות לאו ירושות דעלמא לא ירושת ננו הכוזר בככס' ירדיה גינהו לכל מאן דבעי מוכי' בהו' ומשאות ומחנות נמידרדיה חבל לאסרוי כנדיקה לא והא נמי ליחא חלל דשנשחח אחר כחרש לא הלכו בו אח' קריכותיו ואחר רמיוותיו לא נמטלטלין חבל לא נטין כדאי' התם זכתנו המפרשים שכירולמי משמע דחפי' נשחח מחוד' חליו' כריך נדיקה חלל שדיו פעם אחת ולנחוס פחח משמע נמי דחפי' חולה בודקין אותו שלש פעמים אם אמר על הן הן ועל לאו לאו דבריו קיימין והרמב"ם ז"ל כתב חלל שזומע ואינו מדבר או מי שנשחח מקחו מקחו וממכרו ממכר ומחנותיו קיימות בכל בין נמטלטלין בין נקרקע והוא שיבדוק כדרך שבודקין בגטין או יכתוב ככתב דיו ובענין החרש כתב ז"ל החרש כיצר נושא ונותן חרש שליטנו שומע ואינו מדבר או שמדבר ואינו שומע כלום מוכר ולוקח ברמיוה כמטלטלין ולא נקרקעות וחק כמטלטלין לא יתקיימו מעשיו עד שבודקין אותו נדיקות רבות ומחשיבין דבר כתב הר"ם ז"ל שמדברי הרי"ח ח"ר ז"ל נראה שאך נקפ"ח פ"ו הוא מוכר ולא נראה לו דבריו ונס' החסן כס' רל' כתב שמי שאינו שומע והוא מדבר שדינו כפקח ולא נחזורו דברי הר"ם ז"ל שכתב שדינו כחרש וכתב השו"ב לר"ם ז"ל שדינו כפקח ומדברי הר"ם ז"ל נראה שדעתו כך שהוא ז"ל לא כתב לא שמינו שומע כלל :

בפרק הדר מניא שכור מקחו מקח וממכרו ממכר ענינה שיש בה מיתה ממתין אותו מלקות מלקין אותו כללו של דבר הרי הוא כפקח לכל דבריו חלל שפטור מן התפילה ח"ר הנינו לא שאלו חלל שלא הגיע לשכרותו של לוח חלל הגיע לשכרותו של לוח שפטור מכלם וכן כתב הר"ם ז"ל סוף פכ"ט מהל' מכירה :

השער השבע עשרה מה הם הדברים שהם בני שטר ומה הם הדברים שאינם בני שטר כס' ד :

קרקעות והענדים הם בני שטר בין זמכר בין נחמה בין שטכ מכירה או שטר ראיה כמו שיכתוב כל אחד וא' נמקומו בע"ה ואף האשה נקנית ג"כ בשטר חבל המטלטלין חין כוחנין עליהם שטר שהרי גיגו פ"ק דקדושין ענד כנעני נקנה בכסף וכשטר ונחוקה ומניא כנרייתא חף בחליפין וקאמרי' בגמ' דתנא דידן דלא תני חליפין משו' דמילתא דליחא כמטלטלין קני מלתא דליחא כמטלטלין לא קני ונכפ' מרובה גמ' היה מושבן ייובא מניא כדרך שחקנו משיכה בלקוחו' כך תקנו משיכה בשומרין וכסם שקרקע נקנית בכסף בשטר ונחוקה כך שכירות נקנית בכסף בשטר ונחוקה שכירות דמאי חילמא שכירות כמטלטלין מטלטלין בני שטר גיגו דמיה ח"ר חסדא שכירות דקרקע ונכפ' הספינה נמי אמרי' ר' נתן אומר ספינה ואותיות נקנים במסיד' וכשטר וקא פריך תלמודה ספינה בשטר למה לי מטלטלים היא חלל לאו ה"ק ספינה נקנית במשיכה ואותיות נמסירה מכל הני משמע דמטלטלין לאו בני שטר גיגו ונכפ' חוקת נמי בני ההוא דח"ל לחכמה מאי בעית כהאי ארעא ח"ל מינך זכניה ואכליתא שני חוקה וכו' אמרי' נמי שטר' לפירי לא עכרי איניש והכונה מכל' שאין השט' קונה בהם וגם שאין כריבין לשטר שהמטלטלין נחוקה מי שהם הוא נחמן עליהם ולפיכך חין בני שטר מכר ואינם כריבין לשטר ראיה חלל הגדרות דאמרי' כפרק חוקת דחין להם חוקה נראה שכריבין שטר ראיה דאע"ג שאינן נקנין בשטר חבל לשטר ראי' כריבין הם לפי שמי שהם נחוקה חינו נחמן

תקון סופרים

נאמן וברוך הוא לטור ובחן רש"י ז"ל במס' שנועות כפר' כל
הנשבעין שקבל מרבו רבי' יצחק הלוי ז"ל שמה שנהגו לכתוב' שט'
על מכירת ספרים אינו חלל לרווחה בעלמא שלא יצטרך
בהשבע' שהרי הוא נאמן שנועותו שהם לקוחים בידו ודוקא
לספרא דאגדה הוא דאמר' ההם וכפ' המקבל וכפ' חוקת
דאפקינהו רבא מיהמי חבל שאר ספרי' שארם מקפיד עליהם
שמה יתקללו כמו שמצינו במוכר ספרים כפר' ואלו מצאות
שלא יקרא בהם לכתל' ולא יקרא אחר עמו ויכול לטעון ולומר'
לקוחי' הם בידי שנועותו והשטר פוטרו משנועתו לפיכך חף
בשאר מטלטלין חגי אומר לע"ד לרווחה דמלמא שלא יבוא לדי
שנועה או חס' יש עדים ורואה דאינו נאמן כדאי' נפ' הכותב
וכפ' חוקת או חס' הם דברי' העשויים להשאל' ולהשכיר כדאי'
נפ' כל הנשבעין וכפ' המקבל וכפ' חוקת כותבין עליהם שטר
ורואה לדבר' וכפ' זה נזכר אמרי' הודה במטלטלין וקנו מידו
כותבין ואם לא חין כותבין למא דרגילין היו ג"כ לכבוד שטרי
הודאות על המטלטלין דהיינו שטר רואה ויכתוב בהם סי' חס'
הם נעלי חיים כדאמרי' גבי יובק' נן שמעון כפ' גט פשוט או
מדת אורכס ומדת רחכס חס' הם נעדי' כדאמרי' נפ' ישנחלין
גבי גלמי' או משקלם חס' הם כפ' וזכר' ושטר' מהכותב כדאמרי'
ההם גבי נכסה כך נ"ל לע"ד :

השטר השמונה עשרה נענין האחריות נכ"ד :

כפ"ק דמכיעא וכפ' גט פשוט אמרי' דאחריות טעות סופר
הוא בין נשטרי הלוואה בין נשטרי מקח וממכר וטעמ'
משום דלא יהיב אינש זוזי נכרי וענין האחריות הוא שראובן
שמכר לשמעון שדה ונמכרת שאינה שלו או שנה' בעל חוב
וטרפה ממנו ששמעון חזר על ראובן וזוהי מהמנו מעותיו ולענין
חס' גובה ממנו מעותיו בלכר' או חף השבח ואם הביד' בה שאי
שלו או שלא הכיר בה כזה יש דיינים מרוכסין ואין זה מקומם
לפי שאין הכונה בזה המאמר לא כמה שהוא חלי' בענין כתיב'
השטרות וכמה שצריך להזהר בהם הסופר והעדים חבל אוחז
הענייני' הם חלויים בענין הדין ולפי' לא כתיבתי' באל' והכונה
באחריות טעות סופר הוא שאפי' לא התנו על האחריות
בנות' היא על האחריות ואין לומר שהתנו על האחריות והסופר
שכח מלכתנה וכן כתב הרמב"ם ז"ל כפ"ק דמכיעא וכפרק
הספנינה גבי ג' שטרות וכן ופי' חין הפרש בין חס' מכר לו
בשטר או חס' מכר לו שלא בשטר בכולן האחריות בין כמלוה
בין נמכר כך כתב הרמב"ן ז"ל והר"ן ז"ל ובחן הרמב"ן ז"ל
נפ' הספנינה דה"פ נמי במוכר מטלטלין דיט' בהם אחריות
וכתב הר"ן ז"ל והוי יודע ששלושה אחריות הן אחריות דנפשיה'
אחריות דמחמתי' אחריות דמעלמא אחריות דנפשיה' כגון
שיש לו זכות בקרקע זה שמכר כי היה דאמרי' נפ' מי שהיה
נשוי סכר רמי' נר' חמא למימר אינו במקום חמיה קאי אמר
ליה נהי דאחריות דחמיה לא קניל עליה אחריות דנפשיה' מי
לא קניל וכו' כדאיתא ההם אחריות דמחמתי' כגון בעל חוב
יודיה' אחריות דמעלמא כגון נמכרת שאינה שלו' ונ' מיני
אחריות הללו זה למעלה מזה ולפי' כתב רבנו האי גאון ז"ל
בספר המקח דנתי' דמסתמא אחריות טעות סופר הוא ואפי'
שלא פי' כן בכלל וזכיר' שפי' אחריות ידיה' ה"ה בחלו' מיעט
דמחמתי' ודמעלמא ואם פי' דמחמתי' הרי מיעט דמעלמא
חבל חס' פי' דמעלמא דמחמתי' ודנפשי' שהן למטה ממנו בכלל
ואם פי' דמחמתי' חין דמעלמא בכלל שהוא למטה ממנו
דנפשיה' שהוא למטה ממנו בכלל שכל' שהוא למטה ממה שפי'
אפי' חמא שאינו כאל' נמכרה נפשי' מ' לא נחמעת וזכר' הדבר
לדינו דאחריות טעות סופר הוא וכאלו לא נכתב כלל' חבל
במחנה דאחריות' לאו טעות סופר הוא כריך שיפרש את כלן
הא קניל' חמא ממני אחריות שהזכרנו חין לך בו חלל פירושו
בלכר' חבל לא שמעלמא ממנו ושלמשה ממנו לא דברי' הגאון ז"ל
במו שכתבן הרמב"ן ז"ל לא שביארנו טעמן כדי לישבן ולהלמן

עכ"ל ועוד' דכפ' מי שהיה נשוי הכי הוה הוא גברא דונא
לכתובת' דאמי' נטובת הנאה וכו' לאי חמיה חס' וערערה וקא
מערערה לא מפכרנא לך שכיבנא ולא ערערה אחיה חיה וקא
מערערה סכר רמי' נר' חמא למימר אינו במקום חמיה קאי
אמר ליה רבא וכו' ועוד' מנא אחרת ח"ל מורי' הרב נר' ונפ'
חלמנה נזונית' דנכו מני דרכ' שטת חלמנה שמכרה למזונות מהו
שחוזר ומטרוך לכחוכמה קא' מבעי' להו' דנ' יוסף דמלמא
דזכיגא אחריותא דיתמי' וכי' דינא דזינן אחריותא דיתמי' מתי'
מי אמרי' כיון דאחריות דיתמי' טרפח' או' דילמא מצי' אמר' לה'
נהי דאחריות דעלמא לא קנילת עלך אחריות דנפשיך קבולי'
קנילת ופטי' רב' שטת דלינה וזכר' וכפ' חוקת' יש אחרת גבי'
שומא חס' מעיד' ששקל עליו :

וברב נעל הפטור ז"ל במאמר אחריות דנמה שנוהגין
לכתוב אחריות יהודי' או ארמאי' איכא מאן דאמי' דלא
צריך דבל' דמקבל קנין אדעתא דמנהגא מקבל ומנהגא למכתב
יהודי' או ארמאי' ומחמתי' ושלא מחמתי' ע"כ' ובתב' נמי' דבין
דקי' ל' כלוה ולוה' וכו' קנה דיחלוקו' ש"מ דאקנה קנה ומכר
קנה והוריש משמעוד' ולהכי' כתבינן נשטרי' דקנתי' ודקנינא
ואע"ג דקי' ל' חין ארס' מקנה דנר' שלא נא' לעולם ה"מ נמכר
או נמכר חבל בשעבוד' חזבו' או בשעבוד' מתנתו משמעוד'
אפי' דנר' שלא נא' לעולם ואפי' בשטר' בלא קנין' וגובה חבילו'
מירשו' וכן הלכת' ואיכא מאן דאמר דנמנהג' לא מהני שעבוד'
דקנתי' ולא דייק' לן' והילכך צריך להמלך' לכחוכ דקנתי' ודקנינא
ואחריות דאקנה' טעות בופר' הוא ונמנתה נמי' בריך' להמלך'
על האחריות ע"כ' ונמאמר גאמנות' בתנ' שאחריות נמנהג' חין
לכתוב חלל' כרשות נעלי' גרסי' ננטי' נפ' מי הוה גברא
דזינן ארעא לחכיה קניל' עליה בל' חונסא דמחילי' זיל' בסוף
אפי' קנה דהוה חס' לקמיה דרבינא חמר' ליה זיל' שפי' ל' דהס'
קנילת עלך כל' חונסא דמחילי' דה חמר' ליה רב' חס' נר'
מחילי' לרבי' חונסא דלא' שכי' הוא חונסא דמחילי' ומטת לקמי'
דנר' חמר' חונסא' דלא' שכי' הוא רב' הונס' זרב' פפס' נריה דרב'
יהושע' זבון' שושמא' חגיגה' דנהר' מלכא' סנא' חירו' מלתי'
למעבריהו וקנילו' עליהו בל' חונסא דמחילי' לסוף חייבת' נר'
נהר' מלכא' סנ' נקטו מלתי' חמרי' להו' חירו' חמרי' ואפקינהו
ניהלן דהא קבלינהו' כל' חונסא דמחילי' חמו' לקמיה דרבא
אמר' להו' קחתי' חירו' משלחי' גלימא' דאינש' חונסא דלא' שכי'
הוא ולפי' צריך' נקבלת' האחריות ונקבלת' החונס' לנדר' הענין
יפה כדי' שלא יתן פתחון פה' לבעל' הדין לחלוק' ומעשה' היה
באחד' שמכר מרפק' של יין לחנרו' וקבל' עניו' המוכר' שלא יהיה
עליו אחריות' חלל' חס' משבר' טוב' חתי' או משפך' והלוקח' קבל'
עליו אחריות' היין חס' יחמין' ונא' חס' והיו מחשדן' שמה' יצטרך'
היין קודם' מכירתו' והיה המוכר' חומר' ללוקח' או מכור' יצטרך' או
החזיר' לי' המפתח' וזכר' המכירה' והלוקח' היה חומר' אחריות'
הניסוך' הוא עלך' ולא' חנטל' המכר' ושאל' על זה הרב' ש"ז ז"ל
והשיב' דכיון דאיכא למידק' הכי' ואיכא למידק' הכי' שהרי' לא'
נפטר' הניסוך' דאחריות' מי הוא חוקי' ממנה' בחוקת' מארבי'
וכיון שהזכרנו' לא' קבלת' המעות' על המוכר' לנדר' שאחריות'
הניסוך' על הקונה' ע"כ' מפני' כלבול' שאפשר' ליפול' מחמת'
האחריות' וקבלת' החונס' טוב' הוא להיות' הכל' מפורש' בשטר'
וישמע' הכס' ויוסיף' לקח' :

השטר הקמש עשרה נענין האגב נכ"ד :

תנן כפ"ק דקדושין נכסיו שאין להם אחריות נקנין עם
נכסיו שיש להם אחריות ככסף בשטר ובחוקה ואמרי'
בגמ' מנא ה"מ אמר' חוקיה דאמר' קרא' ויתן' להם חניה' ממנו'
רבות עם ערים' בבורות' אשר ביהודה' ואינעיה' להו' חי' בעינן'
שיהו' כבורין' בה' או' לא' ואסיקנא' דלא' נעי' כבורין' חבל' חונס'
וקני' נעי' כלומר' שצריך' המקנה' לומר' לקנה' קני' הוי' ארעא'
וקני' חננה' היך' מטלטלין' דאית' לי' במקום' פלוני' וכיון' דאחוי'
בהך

זה דומה לחכר השופין שאין בה דין חלוקה וכן האריך ז"ל
 בפ' חוקת גבי מכר לו פרה מכר לו טולית וכחז"ל התם
 דמקום דליכא חד מהני ואמר דלית ליה ארעא מהמנינן ליה
 ובלבד שלא יהא חד לאחרים נהודאמו נחומה שעה וכן כתב
 הר"י מקורקוש ז"ל בשם ר"ז ז"ל וכן כתב הרשב"א בתשובתו
 בדברי הרמב"ן ז"ל שכתבתי מ"מ כחכ שטוב הוא שיהיה לו
 קרקע ושגם סיים אומר שטוב הדבר ונס כתב בדברי הרב
 בעל העטור ז"ל שכתבתי למעלה שיש לסמוך על המקום
 המושאל והמושכר שכל שכונתו עליו פרוזנול מקנין על גביו
 וכן כתב בספר החשן נס"ק ק"א שכתבתי מקום או נהשכרמו
 יספיק:

ורענין מקומו של כ"ה כתבו נס"ה הרא"ה ז"ל בפ' קדושין
 דמי שיש לו חב או חב יכול לזכות אב"ד לפי שאין
 לו זכות בה שאעפ"י שמחלה זכו אותה לכל העולם ח"ל לזכו'
 לא לנולדיו כדאי' בפ' מי נותרו חבל לא למי שלא היה בעולם
 לא שהגן זוכה בה מכה ירושה חביו ונמצא שמי שיש לו חב אין
 לו זכות בכ"ה ואנו בהסכמותינו הובאנו מהכלל שלא לזון
 על פי הרמב"ם ז"ל דין אב"ד וזה מועיל שאעפ"י שדענו שכן
 הדין אינו כלום רצינו לשעבד עבדנו וזה ולסמוך על המורים
 כן אעפ"י שהוא טעם הלשון וכדאמר' בירושלמי בפ' שבעת
 העדים ע"מ שיש לי רשות לנכות מהמשלטין לא גבי אמר
 ר' מנא אין כתב ומר אע"ג דלית ביה דינא יהא גבי וכתב בעל
 העטור ז"ל נמאמר אב"ד בשם ר"ח ז"ל אם כתב הלוה למלוה
 אע"ג דלית ביה דינא יהא גבי כלומר שאעפ"י שאינו מן הדין
 נתרביחי לך שכתב' חוב זה גבי משלטין וכן הענין לע"ד כזה
 שכיון שאנו יודעים שאינו מן הדין ונמצינו כזה מנחי ממון
 הוא וקיים בג"ל - גרס' בפ' קדושין איבעיא להו אדה לא'
 ומשלטין לאחר מהו ובע"ז למשט' מצינא עשור שאני עמיד
 למוד נהון לעקיב' כן יוסף כדי שיזכו בו לעני' ומקומו מושכר
 לו ודחינן שאני ר' עקיבא דיד עניים הוא ומדאמר' שאני ר'
 עקיבא וכו' ילפי קצת רבנאמא דשרה לאפטרופוס ומשלטין
 ליתומים קנו דכי היכי דנבא' יד עניים אפטרופוס נמי יד
 יתומים ואחר' אומר' דנבא' שאני לפי שהעניים מוטלן עליו
 לפרנסן וכל שאין מעות נכיס כריך לטרוח נשניס ונמצא
 שיש לנבא' טובת הנאה כמה שהעני' וזבין בו והוא ליה כשרה
 ומשלטין לא' מהן משא"כ באפטרופוס ולא נמחורו דבריה'
 להשג"ח ז"ל ולהר"ן ז"ל והראשון אבלי עקר ולפי' כשמקינן
 משלטין ליתומים כותבין קרקע לאפטרופוס ומשלטין
 ליתומים חבל לקטן שאין לו אפטרופוס לא':
 השער העשרים בענין הנאמנות כס"ד:

גרסינן בפ' שבעת הדיינים שהוא דאמר ליה לחבריה מימנא
 לי כל אימא דאמרת לי לא פרענה חזל ופרעי נאפי
 סהדי אנוי ורבא דאמרי חרויה הו הימניה מתקיף לה רב
 פפא נהי דהימני' טפי מנפשי' טפי מסהדי מי הימניה ופסקי
 רבנאמא כרב פפא ההוא דאמר ליה לחבריה מהימנא לי בני
 מרי חזל ופרעי' נאכפ' בי מלחא אמר רב פפא בני מרי הימני'
 כביתלחא לא הימני' מתקיף ליה רב נחמן בריה דרב יהושע כי
 אזלינן בחד רוב דעות ה"מ לענין אומנ' דכמה דנפיש נקיאי
 טפי חבל לענין עדות מרי במאה ומאה כמרי אמר ליה כבאלח'
 ואזל ופרעיה נאפי ארבעה כיון דנחית לדעות נחית והכי קא
 פסקא רבנאמא הלכתא ויש מקשים כיון דאמר' מרי במאה
 ומאה כמרי הויה ליה עדות מוכחשת וקי"ל בעלמא דדוקא
 ממונ' נחוק' מאר' ומירץ הרב בעל העטור ז"ל דכיון דהאמנו
 בכתרי העדים שזאלו להעד שפרעו הם המוכחשים שהרי הוא
 מוכחשים פסלם לעדות זו וזה אפי' נמלוה על פה כ"ש נמלוה
 בשטר דלא מבי להשניעו דשטר נחוקתה כדאי קאי ודוקא
 כשהעידו שפרעו פניה' חבל אם העידו שהמלו' הויה בפניה'
 שפירט

זהך ארע' קנא להנהו מטלטלי או להנהו זוזי כלהיכא דאיתנהו
 ואיבעיא להו אדה נמכר ומטלטלין במתנה מהו ת"ש עישור
 שאני עמיד למוד נהון ליהושע ומקומו מושכר לו חלמא שדה
 נמכר ומטלטלין במתנה קנה וכן פסק בשתייהן הרמב"ם ז"ל
 בפ' מהלכות מכירה ומדברי רש"י ז"ל נראה דדוקא אב"ד הוא
 דמהני חבל אם לא מהני כלומר דאמר ליה קני הקרקע וקנה
 המשלטין עמו חבל הרא"ה ז"ל כתב דאם ה"ה חב"ב וכן
 מטיין דברי הר"ן והרמב"ם ז"ל כתב בפ' מהלכות מכירה דכל
 זמן שהמשלטין כבורין בקרקע לא בעי' אב"ד נראה שהוא סובר
 דכיון שהקנה לו קרקע הויה לו כהכרו והקונה לו ולא נמחורו
 דבריו לאחרונים ז"ל דאם איתא דדוקא בעומד חב"ב או חב"ב
 המשחמת כדאי' בפ' קדושין דמי' וכן כתב הוא ז"ל בפ' מהל'
 זכיה ונס הראב"ד ז"ל השג עליו:

תנן במסכת פאה בפ' ומייתי לה בפ' קדושין ונפ' לא
 יתפור אמר ר' עקיבא קרקע כל שהוא חייב נפאה
 ונבדורי' וכותבין עליו פרוזנול ולקוחו עמו נכסים שאין להם
 אחריות וכתב בעל העטור ז"ל ש"מ ארבע אמות דכתבין לאו
 דדוקא ורבה נמי הוה אקני ליה אב"ד סיפא דבימיה כדאי' בפ' ק'
 דקדושין ונפ' איהו נשך ונפ' הגוזלונפ' הספינ' ש"מ דפרוזנול
 שאב"ד חד דינא אית להו ובי היכי דאמר' בפרוזנול בפ' השולח
 מוצה לו כחוק שדהו ואמרו' נמי השאלו לו מקום לחנור וכירי'
 בותבין עליו פרוזנול הכא נמי לענין אב"ד נשאלה או נשכירות
 סני והוא דאחזיק ע"כ וכן כתב הרשב"א ז"ל בהשנה דקרקע
 כל שהוא שרינו ראו' חבל לנעונו מן מחטמהני ודבריו מתפרשי'
 מפ' קדושין וכתב נמי הרב ז"ל דבעי' מקו' מסוי' כדאמר'
 צפונ' של זה לפלוני ועמו מאה באן כדאי' החס בפ' קדושין
 ועוד מדאמר' בפ' קדושין נכסיו לעבדו יבא' כן חורין שיר
 קרקע כל שהוא לא יבא' לחירות אלא דכיון שרינו יכול להכר
 הקרקע שהקנה לו לא קנה וכן משמע התם מפרשי' ז"ל והרב
 אב"ד ממש ז"ל חבל הרמב"ן ז"ל דהה דבריהם נחדושו' שם
 ונפסקו' נפ' הנודר מן הירק נקושי' חוקו' כחאי מוכב' יבוקו'
 זהרש"א ז"ל ג"כ נמשך אחריו נחדושו' ונמשנה ואין כהן
 מקום להאריך לכתוב ראייה' והרובה לעמוד על עקב של
 דברים יענין שם נחדושים וכן כתב הר"ן ז"ל בפ' קדושין
 בשם הרא"ה ז"ל:

ורענין אם אין לו קרקע כתב הרי"ף ז"ל בתשובה שאין
 סומכין על קרקע ח"י לא בהרשאות משום חקנה
 צדי שלא ישחק ממון בני אדם אכל המופקדים ולא על דרך
 העקר וכתב רבנו שמואל בר חפני ז"ל נהנו לכתוב בהרשאה
 מחלק המרשה נא' שלא יחזיק בו המרשה ולא יקנה בו כ"א
 מקומו ידוע ולא ממוכר במכרים והמורשה אינו קונה קרקע
 הניחן לו ולא המשלטין שעל גביו וה"ה שליח והכי אמרי'
 בגמ' כי אחא נשק לאפיה עד' תווק ולא נמחורו דבריו לרב
 בעל העטור ז"ל כהאי דנפק ארפי' עד תווק משי' ששמה נבנה'
 קמעו' ולא מפחד שמתא קני הקרקע שהקני' לו דהיינו סיפ' דיתמי'
 והרב חב"ב לז"ל כתב יש סומכין על ד' אמות שקונין לו
 בכל מקום דאמר' בפ' קדושין ויש סומכין על ד' אמות של
 קבורה וי"א דדוקא שיש לו קרקע וכן דעת הרב בעל העטור
 ז"ל וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ' מהלכות סלואין שמה סומכין
 על ד' אמות של ח"י שהם דברים רעועים ועוד האריך בזה
 וכתב הרמב"ן ז"ל נחדושו' גטין נפ' שמה שהוצרכו הגאונים
 ז"ל לתקן אינו לא נמי שאין לו קרקע שאז סומכין על ד' אמות
 של ח"י או של קבורה ונראה' לו לרבינו ז"ל שאף חקתמן של גאונים'
 ז"ל אינה אלא נחוקים שאין ב"ה ידוע לכלם אלא שכל ח"י ז'
 יש לו מקום ידוע לשיכחו' וזה אין לו חבל נמקו' שיש ב"ה ידוע
 לכלם או בית הקברו' שקנו אות' ממון הכבד יבולין להרשו'
 אב"ד ולהקנות מעקר הדין ולא מחקתמן של גאונים ז"ל למה

תקון סופרים

שפרע מהימני ולא מספדי אפרעון אלא עליה דמלוה קחי מספדי כן כתב הרי"ף ז"ל כחשוב ודמה אותה לעדים זוממי' וכיון דאסהידו דאמ' להו לא מני מלוה למימר לא אמרי לבו וכן דעה בעל העטור ז"ל ובעל החשן ז"ל כס' ע' וכן נראה מדברי הרמ"ם ז"ל שכתב בפ' ט"ו ז"ל וכן שהלמין המלוה בשני עדים מה תהיה תקוחו שפירע יקרע השטר או יעיד זה המלוה על עבמו שנטל כל השטר שיש לו על פלוני או יעיד על עבמו שלא בשני הטה שקבל כל חוב שיש לו אבל פלוני חבל ה"ר ישעיה מטראני ז"ל כתב שאפי' להודאה גמי פסולין אלא אם פרעו בפנינו ד' וכחכו נמותכ תלחא כחדא הוינא ופרעיה קמן או הודה לו בפנינו דפרעי' והרמ"ן ז"ל חילק ואמר שאם אמר לו תהא נאמן לומר שלא פרעתין אפי' הניא עדים והעידו שהודה בפניהם שפרע אינם בלום לפי שהוא פסלם אבל אם המלוה התנה על הלוה ואמר לו אל תפרעני אלא בפני פלוני ופלוני והניא עדים שהודה בפניהם שפרע נאמין וכאשר התרומה כתוב שאם נלו עדי' והעידו שמהלו נאמין דמחילה מלחא אחריתי ה"י . והמדקיקין עושין סוכר מכתבת ידו של מלוה על שטר שיש בו נאמנו ותו ליכא גמיחא למידי ואם אחר שפרעו טען הלוה אני פרעתין באשר התניתי עלי אבל אני רוכה עמה שמשנע לי בחב הרמ"ם ז"ל שמשניעו היבא ואם הודה לו יגלם וכן בחב בעל העטור ובעל הטורים ז"ל וכתב בעל התרומה ז"ל שמיני כך מועיל מה שבוחבין נשטרות בלא שום שנועה קלה וחמורה לעולם שאלו אין יכול להשניעו וכן כחב הראשון ז"ל ובעל העטור ז"ל . אלא הנאמנות אין מועיל לפטור מהרם כחם ומהדרת הראש ואפי' פטרו בפירוט וכן כתב רבינו הח"י באו"ן ז"ל נמש נה משום דלא האמינו לגזול ואם לא גזלו אין הפרם חל ואם גזל יחזיר וכתב הראשון ז"ל דנאמנות סתם לא מהני לאכחושי חד סהדא והר"ם ז"ל דחה דבריו בפ' הכותב וכן כתב בס' ר"ח ז"ל דנאמנות סתם מהני כנגד עד אחד :

דלענין גאמנות אי נעיש קנין או לא בחב הרמ"ה ז"ל דאי נשעת הלוואה אמני לא נעיש ונשאל בשעת הלוואה נעיש קנין זהר"ש ז"ל כתב דלא נעיש קנין שהרי האמינו לפסול כל העדים שפרעו ותגלי שבמזון קיים ודלמי לארס האומר אל תפרעני אלא בפני פלוני שא"כ אלא קבלה לבד וכן כתב בעל התרומות דלא ברין קנין . ורובו של הראש ז"ל קסה עני טלפסול עדים לא נעיש קנין דהא נקבלת פסול נעיש קנין בדאי' בפ' זה כורב ונאחן גך הויא מחלוקת דר' מאיר ורבנן וזע"ז דהלכה כחכמים הא אמר' התם דדוקא לאחר גמר דין הוא דאין יכול לחזור בו והכא אהן גך הוא וקוד' גמר דין הוא וא"כ קנין נעיש דנקנין אמר' התם דאין לאחר קנין כלום ונפ' הפועלים דאמר' דמות שומר חנם הלוואה כשואל אמר שמואל נשקנו מידו זר' ויחן אמר אפי' יחמא בשאל קנו מידו כהיא הנאה קא נפיק עליה קלא דאיניש מהינא הוא אמשענד נפשי' דאך ר' ויחן דאמר דלא נעיש קנין דווקא כהיא הנאה וקודם שגלה אמר' בהיא הנאה דקא מגליה ליה גמר אמשענד נפשי' אבל אחר שגיה במאי משענד גפשיה הלא' א"כ אם לא נשענלס הזמן ושאל ממנו שיפרד לו הזמן והתנה עליו הנאמנות דאז לא נעיש קנין דאמר' כהיא הנאה דקא מרחיב ליה זמנא גמר ומשענד נפשי' כך גרס' לי' ג' ע"ל בן נרשין דברי הרמ"ה ז"ל ככונים :

תנן כפ' הכותב כתב לה נדר ושנועה אין לי עליך אינו יכול להשניע' אבל משניע הוא את יורשיה ואת הנאי' ברשות' גדר ושנועה אין לי עליך ועל יורשיך ועל הבאי' ברשותך אינו יכול להשניע' לא אותה ולא יורשיה ולא הנאים ברשותה אבל יורשין משניעין אותה ואת יורשיה והבאי' ברשות' נדר ושנוע' אין לי ולא לזרש' ולא לנאים ברשותי עליך ועל יורשיך ועל

הנאים ברשותך אינו יכול להשניע' לא הוא ולא יורשיו ונאי' הנאים ברשותו לא הוא ולא יורשיה ולא הנאים ברשותה' מוספפה לא הן הנאי' ברשותה כל שמכר להם או שנתנה להם במתנה אמר רבא אמר ב' הייא בלא גדר וכלל שנועה הוא אינו יכול להשניע' אבל יורשין משניעין אותה נקי נדר נקי שנועה בין הוא בין יורשיו אין משניעין אותה הכי קאמר לה מנקית משנועה שלא ר' זכאי למר עוקבא בין בלא גדר בין נקי גדר מנכסי הוא אינו יכול להשניע' אבל יורשין משניעין אותה מנכסיא אלא בין הוא בין יורשיו אין משניעין אמר רב נחמן אמר רב שמואל משום אבא שאלו בן אמה מרים בין בלא גדר בין בלא שנועה בין נקי נדר בין נקי שנועה בין מנכסיא אלא בין הוא בין יורשיו אין משניעין אותה אבל מה געשה שהרי אמרו חבמי' הבא ליפרע מנכסי' יתומים לא יפרע אלא בשנועה אמר רב נחמן אמר שמואל הלכה כהנא שאלו בן אמה מרים וכתב הרי"ף ז"ל דדוקא בשאל פטרה בגירוש מירשיו אבל בשפטה בפירוש מירשיו גובה בלא שנועה כלל בסתמא דמתני' אבל ר"ח ז"ל ובעל התוספות ז"ל פסקו דאפי' פטרה בפ' מן הירש' גשענא וכן דעת בעל העטור והר"ם ז"ל מנעם נדנר ונספר החשן פסק הרי"ף ז"ל וכן פסק הרמ"ם ז"ל בפ' ט"ו מהלכו' אישות ומיהו בפ' מה שכתב בעל העטור ז"ל שכתב ר"ח ז"ל אלא בשאמר כך בלא כתיבה וכלל קנין אבל אם כתב אעפ"י שלא קנו מידו או בשקט מידו אעפ"י שלא כתבו גובה בלא שנועה אפי' מן היהומים והכי מפרש בירושלמי כהא דר' עקיבא יתנו לזירשים שבין כריבין שנועה הבע עבמך שפטרם מן השנועה זו פורה וזו אינה תורה ש"מ שאם פטר הלוה למטה לגבות בלא שנועה גובה מן היהומים שלא כשנועה ואם כתב לו שהאמינו עליו ועל נאי' כחו יורשיו בכלל נאי' כחו הן וכן כתב ר"ף ז"ל כשנועה דירשין ומקבלי מתנה בכלל נאי' כחו הן אבל אם אמר עלי ועל יורש' אין מקבלי מתנה ולוקח בכלל זהרמ"ה ז"ל כתב שאם לא אמר הנאים מבחו לא הנאים ברשותו אין היורשין בכלל אלא מקבל ולוקח גלא מסמכר לבעל החשן ז"ל וכתב הרי"ף ז"ל שאם כתב המלוה נאמנו ללוה שאם יטעון שפרעו יהא נאמן שאם מת המלוה ונאו יורשיו לגבות וטען הלוה שפרעתי אח אביבס נאמן ונפטר בשנועה היבא יאפי' פטר ליה חף משנועה מהימן חף בלא שנועה והאריך נזה בהלכותיו ובתנן שכן סדר רבינו הח"י באו"ן ז"ל וכתב הר"ם ז"ל שאם מת הלוה ואמרנו נניו חנינו גובה לפני מוחו ששטר שניד המלוה פרוע הוא אינם גאמנין לפי שלא האמין לא אח אביבס הויא והרמ"ם ז"ל כתב לגבי לקוחות או לא פלוגתא דרבנן היא והרמ"ם ז"ל כתב בפ' ט"ו מהל' אישות דלא מהני וכן היה דין הר"ם ז"ל משום דנפשי' רמתי וכו' בראי' כהשן נבי' ע' כתב בעל העטור ז"ל זהלכתא אין לסופר לכפונ גארנותו ושטר שופרה דשטרך לא ח"כ נמלך כנעלים ולא אמרי' טעות כופר הים לא נסחריות ועל כן בוחבין בשטרות ועל הנאמנו וכן כתב הרב ל' כרכוני ז"ל לרבינו הח"י באו"ן ז"ל האי מאן דמקנני עליה למכתב שטרא בכל לישנא וכותבא אע"ז דלא דע סהדא לחזוקי כראוי כיון דכתב ביה ואתרתיא שטרא דין קנילית עבלי' כהמר כל שטרות דניהינן נישא' דלא באכסמפחא ודלא כחופסי' דשטרי קחי' לכל כללות דריות עניניה אבל מתחין כגון נאמנות בהלוואה אי נמי בטול מודעי' כמתנה לא חייבי' ביה עד דמפרסן ושטרא מעליא לכל מילי דהו כנפשא דשטרא והאי דקאמר רבנו הח"י באו"ן ז"ל דשטרא מעליא לכל מילי פי' שלא האמר שכין שכתבו העדים מה שלא אמר להם דהו' להו רשעים ועדומן פסולה לגך כתב ז"ל שכין שדרך לכחוכו כך בכל שופרה דשטרא אחינן פסולין והשטר בלו כשר ואוחו מנאי' אינו כלום אח"כ כהו שכן אמר להם בפירוש ותו לא מדי' ועוד יש נאמנות דברים אחרים והרבה

והנה דינים וראוי לקצר שלא לכתוב מכות המאמר הזה
 שאין כונתי להוסיף חזר לדינין אלא חזר לסופרים ונמה
 שהוא תלוי במלאכתם ובחומותם וכו' די
 השער האחד ועשרים נענין התנאים כפי' כריך שלא יתנה
 על מה שכתוב בתורה ואם התנה יש כד' שמתקיים ויש כד'
 שמעשה קיים ומתאי' בטל :

בפי' דקדושין וכו' הזהב וכו' יש נוחלין תניא האומר
 לאשה הרי את מקודשת לי ע"מ שאין לך עלי שאר
 כסות ועונה הרי זו מקודשת ומתאי' בטל דר"מ ר' יהודה אומר
 תנאי של ממון דברו קיים וק"ל כר' יהודה ואין כאן מקום
 להאריך לכתוב מפני מה תנאו בטל והיא מקודשת כיון שהתנה
 בן כפי' לפי שאין הכונה בזה המאמר להודיע דיני הקדושין
 אלא דיני חלוקת התנאים והרובה לעמוד על עקב של דברים
 יענין בחושי א"ו הרמב"ן ז"ל כפי' יש נוחלין ירושלמי ע"מ
 שאין לך עלי שאר כסות ועונה תנאו קיים ע"מ שאם חמות לא
 תהא זקוקה ליכס הרי זו מקודשת ומתאי' בטל ונ' דעונה לאו
 דוקא וכד' נכסה דר"מור' יהודה מודו הכהני דתנאי' בטל ומעשה
 קיים דאינו דנה ממון ומנן כפי' הכותב כתב לה דין ודברים
 אין לי נכסוך בפירותיהם ובפירי פירותיהם בחי' ונחומך
 ה"ו אינו אובלפירו' בחייה ואם מתה אינו יורשה רש"ב אומר
 אם מתה יירשנה מפני' שהתנה על מה שכתוב בתורה ואמר
 רב הלכה כרשב"ג ירושלמי אומר רב אבי' אין דכתבין אי מית
 בלא בני כל מודלא תנדר בני' גשא תנאי' ממון הוא וקיים וכתב
 היר"ף ז"ל ולית הלכתא ברב דק"ל דבר של ממון תנאי' קיים
 ונקבא נחאמות נמכא והלכתא כרב וכתב הרשב"ד שזוגרלית
 גכונה והאריך הרבה בזה ור' חור' וכו' ז"ל פסקו כרשב"ג
 והרמב"ן ז"ל כתב בספר שלו שהנסחא המדוקדקת שראה
 דכתבית רבנו היר"ף ז"ל היא דלית הלכת' כומיה דרב ובספר
 העטור האריך בתירוץו וקושטו וכתב הרמב"ן ז"ל דכל כדברו
 החולקים על רבנו נפסק הזה כלס פורחות נאורי הסברות
 המשונושות והקושא הגדולה שבכלס שמקשים בזה הוא שכמו
 שאין אדם יכול להתנות שלא יירש אביו אפי' קבל בקנין וכמה
 חזוקין אם מת יורשו בן הדבר הזה והוא אומר דהא לא דמיא
 לה משו' דמתני' דהכותב מוקמי' לה נדכח לה בעודה ארוסה
 ומייתו עלה דרב כהנא נחלה הכנה לו לאדם ממקום אחר
 אדם מתנה עליה שלא יירשנה והר"ש ז"ל כתב כיון דליכא
 דאיה בתורה אית לן למימר כל תנאי' שבממון קיים וכו' הזהב
 אומר האומר לחברו ע"מ שאין לך עלי אונאה רב אומר יש לו
 עליו אונאה ומואל אומר אין לו עליו אונאה ואומר רב ענן
 לדרי' מפרשא לי מיניה דמר שמואל ע"מ שאין לך עלי אונאה
 אין לו עליו אונאה ע"מ שאין בו אונאה הרייש בו אונאה וכו' ק'
 דמכות אומר רב יהודה אומר שמואל המלוה את חברו ע"מ שלא
 תשמטנו שביעית שביעית משמטנו והא' לאו משו' דמתנה
 על מה שכתוב בתורה תנאו בטל הוא דהא דבר של ממון הוא
 ושמטנו דכפרתי' ז"ל נמס' מכות והרמב"ן ז"ל כפי' הזהב
 נחודשו דכשהוא מתנה עמו אין לו עליו אונאה או שלא שמטנו
 הוא מתנה עליו שלא יתבענו ולא נהנו' ולא נחובו אבל כשהוא
 לו ע"מ שאין בו אונאה כלומר שלא יהא נמקה זה דין אונאה
 על כרחו יש בו דין אונאה שהרי התורה חייבתו וזה נא לעקור
 דברי מורה וכן בשלל תשמטנו שביעית הוא אומר שלא משמטנו
 והתורה חייבתו להשמט וזה נא לעקור דברי מורה ובסוף פ'
 שזי דפאה שנינו שהקוצר ע"מ מה שאני שוכח אני נוטל יש
 לו שכחה בלוי' שחייב נשכחה ומפורש התם טעמא בירושלמי
 משום דהו' מתנה על מה שכתוב בתורה ומתנאו בטל' ובפרק
 המגרש ה"ז נטיף ע"מ שאתכלי בשר חזיר ואם היתה זרה ע"מ
 שתאכלי בתרומה ואם היתה נזירה ע"מ שתאשה יין נתקיים
 התנאי' ה"ו גט ואם לאו אינו גט וקא מקשי' התם ותיפוק ליה

דהוי מתנה על מה שכתוב בתורה וכל המתנה על מה שכתוב
 בתורה תנאו בטל כגון שאר כסותה ועונתה דודאי עקרא
 אבל הכא מי קאמר לה לא אבי' דלא אכלת לא מיכול ולא תגרש
 וכו' יש נוחלין מנן האומר איש פלוני בני' זכורי לא יטול פי
 שנים איש פלוני בני' לא יירש עם אחיו לא אומר כלום שהתנה
 על מה שכתוב בתור' ואקשי' בגמ' לימא מתני' דלא כר' יהוד'
 דאמר דבר של ממון תנאו קיים ומתרי' דאפי' לר' יהודה
 התם נעא וקאמחלה הכא לא קא מחיל כלומר שהכבוד והיורש
 אינם מוחלין חלקם בירושה אביהם ולא נחלק בכורה והאי
 דקאמר הכא לא קא מחיל לאו משמע דאי מחיל מהני לא אפי'
 מחיל נקנין לא מהני וכמו שכתבנו למעלה וכן כתבו כפי' הכותב
 וכו' יש נוחלין והרמב"ם ז"ל כתב בהל' אישות נפי"ב דתנאי'
 בירושה לא מהני תנאה אע"ג דהוא ממון משום דכתבי' ביה
 לחקה משפט וכו' ב' דנזיר מנן הריני נזיר על מנת שיהא שומה
 יין ומטמ' למתים ה"ו נזיר ואסור בכלן וקא הייב טעמא בגמ'
 התם משום דהוה מתנה על מה שכתוב בתורה וכל המתנה על
 מה שכתוב בתורה תנאו בטל ומתאי' נמי כותי' דרשב"ג וכו' כדאי'
 התם והאי נמי דתנאו בטל גראה משום דאינו דבר של ממון
 ומשמע מהתם דדוקא דתנאי' בלישנא דע"מ אבל אומר בלישנא
 דחוק אפי' דבר שאינו של ממון תנאו קיים ור' יהושע בן לוי
 קאמר התם דתלוק היה ר' שמעון אף בראשונה כלומר על
 האי תנאי' ואע"ג דהוה מתנה על מה שכתוב בתורה משום
 דהאי ע"מ כחוק דמי וכן כתב הרמב"ן ז"ל בחדושי' כפי' יש
 נוחלין ומשמע מינא דאם אומר הרי את מקודשת לי חוץ שאין
 לך עלי' שאר כסות ועונה אין עליו שאר כסות ועונה ואע"ג
 דתניא כומיה דרנא היינו משום דאמר לה בלישנא דע"מ אבל
 אם אומר לה בלישנא דחוק אפי' רנא מודה ודאמר' דבר של
 ממון תנאו קיים דוקא כשיעשה התנאי' כהלכותו וכמשפטו
 והדברי' הכריזין בתנאי' הם ששה ולא הן' תנאי' כפול' ומתאי'
 קודם למעשה ומתאי' דבר שחזר ומעשה דבר אחר' והן'
 קודם ללאו ומתאי' שיכול לקיימו ע"מ שליח' ומתאי' שאפשר
 לקיימו וכל תנאי' שחסי' אחד מהם אינו תנאי' :

תנאי' כפול דתנן כפי' האומר נקדושין ר' מאמר כל תנאי'
 שאינו בתנאי' בני' גז' ובני' ראונו אינו תנאי' שגאמר
 ויאמר משה אליהם אם יעברו וכתבי' ואם לא יעברו ר' חנינא
 בן גמלי' אומר כריך היה הדבר לאומרו שאלמא כן יש נמשמע
 שאף כריך כענין לא יחלו וגרסי' כפי' מי שחזו אתקין שמו'
 נבטח דש"מ אס' לא מחיל לא יהא גט ואם מחי' יהא גט ומסקנת
 אומר רבא אס' לא מחי' לא יהא גט ואם מחי' יהא גט ואם לא
 מחי' לא יהא גט וטעמא דמקרי' אס' לא מחי' לא יהא גט משום
 דלא מקדים איניש פורענותא לנפשיה ואם מחי' יהא גט ואם
 לא מחי' לא יהא גט משום תנאי' כפול' ומשום הן קודם ללאו
 ותנן נמי כפי' מי שחזו ה"ז נטיף ע"מ שחמשי את אבא שתי
 שנים ע"מ שתיקיי' אחבני' שתי שנים אעפ"י שלא נתקיים התנאי'
 ה"ו גט לפי' שלא אחר אס' חמשי ואם לא שמשתי' אס' תנאי'
 ואם לא תנאי' דר"מ ואכמי' אומר אס' נתקיי' התנאי' ה"ו
 גט ואם לא נתקיי' התנאי' אינו גט' והעטור תנאי' כפול' אי' בעי'
 דממון כמו בגטין וקדושין כתב בספר העטור כמות תנאי' דבעי'
 תנאי' כפול' בין כממונה בין באיסורא וכל דקדוקי' תנאי' וכתב
 סכן הודו גדולי' הגאונים הראשונים ושכן כתב רבינו' משה בן
 רבינו חנוך ז"ל בתשובה ושכן ראוי להורות וכן פסק רב' ז"ל
 וב"ב הרמב"ם ז"ל כפי' מהל' אישות ובהל' מבירה נפי"א
 וכו' מהל' זכיה ומתנה ונמנו טעם לדבריהם שכל דיני' תנאי'
 מכני' גז' ומכני' ראונו אנו למדין אוחסין פסקו ר"ז ז"ל והר"ש
 ז"ל כפי' דקדורים וכן כתבו נכס ר"ת ז"ל שכתב בתשובה כנגד
 אחיו ז"ל אכל היר"ף ז"ל כתב בתשובה דלא נע' תנאי' כפול'
 אלא

תקון סופרים

אלה נבטין וקדושין וכ"כ הרשב"ם ז"ל והרמב"ן ז"ל כתב בהג' גדלים שלו ונפ' מי שחזו ונפ' יש נוחלין דבגוין בעלמא דר' מאיר יחידא' הוא ורביס פליגי עליה ואע"ג דאחמין שמואל בנטה דש"מ מנאי בפנל כר"מ נבוחס דמילת' הוא דאחמין הבי דם' לדימלח אכח מאן דם' ל כר"מ אכל בשאר מילי לא נעיין מנאי כפול וכמו שהארץ נמקומות שהזכרתי ונפ' האומר נקדושין ג' בזאין כחן מקום להארץ והרובה לעמוד על עקב של דברים יעייין במקומו' שהזכרתי וכ"כ הרשב"ם ז"ל תלמודו והר"ן ז"ל הביא שמי הבמות ולא טעם לגבר שאין אפטר שמי דבממון לא נע' מנאי כפול ונתן טעם לגבר שאין אפטר שמי שנתן אוממר על מנאי שיעשה לו כך וכך ואם לא כפלו שיהיה המנאי בטל והמעשה קיים אכל נבטין וקדושין א"ס כמפליג בדברים וכמו שהארץ נהגותיו פ"ג מהל' זכיה:

ומעשה בגבר אחד ומרין דהסיח דנ' אלה בר אהנה חמרה ולא הלכחא היא וכן רבא דאמר דמטום דמעשה קודם לתנאי היא מטום מקב' קאמר ר' היא דאמר כל האומר על מנת באומר מעכשיו דמי ואפשר דהרמב"ם ז"ל נקט ה' דרנה דמעשה קוד' לתנאי בדוק דהאסחם לן תנא הכי נפ' הפועלים דמתן בל תנאי שמעשה נחלחו נטל חבל היה דרנ' אדם סבר דלאו הלכתא היא ונפ' בתנ' ה' דרנה ולא בתנ' ה' דרנ' אדם סבר דלאו הלכתא כנ"ל סיוע לדבריו אכל הר"ם הבקן ז"ל פ' דהיה דאחרו ב' האומר ע"מ היא ואומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי וכ"כ הרשב"ם ז"ל אלא שראיתי להרמב"ן ז"ל לא ירצה נזה ונמוספות מרבו היה דאחרנו נמעשה קודם לתנאי ורש"י ז"ל נפ' האומר כתב דה' דיען ילפינ' מתנאי בני ג' ונני ראונו מנאי בפול והן קוד' ללאו ותנאי נדבר ומעשה נדבר אחר ותנאי קודם למעשה ושאפשר לקיים המעשה ע"י שליח וכ"כ ר"ה ז"ל:

תנאי קודם למעשה דמתן נפ' הפועלים כל תנאי שמעשה נחלחו נטל כיבד דת"ר גפ' מי שחזו ה"ז גטיך והנייר שלי חניה מגורשת ע"מ שחזיר לי את הנייר מגורשת מאי שנה ריש ומאי שנה סיפא ומרין רבא משו דהו' מעש' קוד' לתנאי ותנאי נטל ומעשה קיים והוא לה מגורשת אכל הנייר שלי במאי נו מגורשת ואנן נע'י ונתן בידה וליכא ומעשה קוד' לתנאי כלומר שהקדים נתינת הגט ואחר כך התנה וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל נפ' ומה' איש' שבח אכל אס' אס' לה הרי את מקודשת לי כדירה ונתן הדירה וזהו השליש התנאי ואומר לה אס' חתני לי מאתים וזו חתה מקודשת לי ואם לא חתני לא חתה מקודשת הרי תנאי בטל מפני שהקדים המעשה ונתן בידה ואחר כך התנה ע"כ ורש"י ז"ל לא פירש כן והקשו על דברי מרמקשי' גפ' מי שחזו בני תקנה דשמואל נטתה דש"מ ולימא לא יהא גט אס' מתו מהררי' נע'י תנאי קודם למעשה משמע דאין הדבר תלוי בנתינת הגט אס' קדמה או נאחירה דאס' הדבר היה תלוי בכך היה להם גומר והכא נמאי עסקין שהזכיר התנאי והא' בגתן הגט אלא חזן הדבר תלוי בנתינת אלא בזכיבה התנאי שיהיה זכירת התנאי קודם למעשה כלומר אס' תנאי לי מאת' וזו חתה מקודש' לי דאז הוי תנאי קודם למעשה אכל אס' אומר לה חתה מקודשת לי אס' חתני לי מאת' וזו מעשה קודם לתנאי ודבוחא נבטין הרי את מגורשת ממני אס' חזירי לי הנייר הוי מעשה קודם לתנאי ואם אומר לה אס' חזירי לי את הנייר חתה מגורשת ממני הרי התנאי קוד' למעשה וכן נכל התנאים ודברי הרמב"ם ז"ל דאחוס הראב"ד ז"ל והר"ם הכהן ז"ל בהגהותיהם והר"ן ז"ל נפ' האומר נקדושין והאי תנאי הכי הוי נני ג' ובני ראונו אס' יעברו הוי תנאה ונתתם להם הוא מעשה וכח ר"ה דהאי גמי כהילכתא הוא אע"ג דל' אשכחן לה אלא כר' יהודה כדא' נעטור:

הזן קוד' ללאו כדאמ' בני דאחמין שמואל בנטה דש"מ אס' לא מתו לא יהא גט משו דלא מקדים שגיש פורענות לנפשי' ואם מתי יהא גט ואם לא מתו לא יהא גט משו הן קודם ללאו ונענין הכותב גט לחטמו ואומר לה אס' נאתי ואם לא נאתי ביבד יתנה אס' יאמר אס' לא נאתי יהא גט ואם נאתי לא יהא גט או אס' נאתי יהא גט ואם לא נאתי יהא גט אס' המעשה הוא יהא גט או אס' נאתי ואמר לי א"ס מורי הרב נר' ו' כי היו דברים בני וכן הרב ר' יצחק בר ששא זלה"ה נזה וזהו שכתב ז"ל היה מסופק בזה אכל הדעת מברעת דיהא גט הוא המעשה דתנאי קודם והמעשה הוא קודם הקדושין והגרושין והתנאי הוא אס' תנאי או אס' אבוחא דלא אפטר לקוימיה ע"י שליח לא נאתי יהא גט ואם נאתי לא יהא גט דהתנאי הוא אס' נאתי ואם לא נאתי והמעשה הוא יהא גט ואם נעשה נהפך יהא התנאי נטל דהמעש' הוא קוד' הגרושין והרב נעל העטור ז"ל נסדור התנאי אי' לא חתינא עד תלמין יומין מעכשיו להוי גטה זאי חתינא עד תלמין נטל ההוא גטה וכוון הוא ואין בריך נזה שום שנוי ולא שום חוספת וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ט מהלכות גרושין ההנהגה לרש על תנאי וכו' כיבד כגון שאומר לה אס' לא נאתי מנאן ועד ל' יום ה"ז גט ואם נאתי בחזק ל' יום לא יהא גט וכ"כ נעל הטורים ז"ל נפטר אמן העורר בבי' קמ' ה':

תנאי נדבר אחד ומעשה נדבר אחר דהא ר' אדא בר אבהו מתרין ה' דע"מ שחזיר לי את הנייר והיה דהנייר שלי דמקשי' מאי שנה דש' ומאי שנה סיפא מטום דהוי תנאי ומעשה נדבר אחד ותנאי נטל ומעשה קיים אכל אס' אומר לה הרי את מגורשת והנייר שלי לא נתן לה כלום ואנן נע'י ונתן בידה וליבא חלמא משמע מרנ' אדא בר אבהו שיהיה התנאי נדבר אחר ומעשה נדבר אחר שכולהו תנאי דאמר' הרי את מגורשת ע"מ שחתיק' את בני או שחתיני לי מאתים וזו הרי את מקודשת ע"מ שדבר עילך לשלשון וכו' דהוי מעשה נדבר דהיינו נבטין או נקדושין וכו' והתנאי נדבר אחר דהיינו או הנתינה או ההנקה או הדבור ודומים והרמב"ם ז"ל נפ' מהל' אישות לא הזכיר בענין דיני התנאים אלא ד' דברים תנאי בטל וכן קודם ללאו ודבר שאפשר לקיימו ותנאי קודם למעש' אכל תנאי נדבר א' ומעשה נדבר אחר לא הזכיר והר"ם הבקן ז"ל הגיה עליו ונחדוסי הרמב"ן ז"ל בפ' י"ג שחלחן בני אחרו וס' נתן לך נמחנה ע"מ שחזירי לי את הנייר וה' הוי תנאי

שיכול לקיימו על די שליח דתנאי בני ג' ונני ראונו יכולים היו לקיימו ע"י שליח לטכור חיילות ולעבור לפניהם ונפ' מצות חליבה אמרי' דחליבה מוטעית כשרה אי זויה חליבה מוטעית א"ר יוחנן בל שאומרים לו חלוק לה ע"מ שחתי לך מאתים וזו נקאמרי' עליה בש' המריר מכדי כל תנאי מהיב' גמר' א"ר מנאי ג' ובני ראונו תנאה דאפשר לקוימיה ע"י שליח כי הגם הוי תנאה תנאה דלא אפטר לקוימיה ע"י שליח כי תס' לא הוי תנאה והר"ם הכהן ז"ל השיג על הרמב"ם ז"ל שלא כתב דבר זה בכלל הדברים הבריבין נכל תנאי וכתב עליו דתנאי שאפשר לקיימו ע"י שליח הלכה פסוקה הוא דתנאי שח"א לקיימו ע"י שליח הוי חליבה מוטעית כשרה ונט מוטע' פסול משו דאפשר לקיימו ע"י שליח כי תס' ונ' שרני' ז"ל לא כתב זה בכלל התנאים משו דנדבוחא נפ' מצות חליבה לא קא יתיבי הוי טעמא דלאו דבשכחא הוא ועוד דהתם נפ' המריר סבר ר' ל' למימר דחליבה מוטעית הוי חלוק לה ונכך תנאי בוכסה ומהגרי' עליה אמר' יוחנן אני שונה בין שנתתן הוא ולא נכתובה הוי זכו חליבתה פסולה עד שימכנו שניהם וכו' אלא דטעמא משום כגוה' הוא וכן כתב הרמב"ם ז"ל נפ' ד' מהלכות חליבה חליבה מוטעית פסולה כיבד כגון שאמר לו חלוק לה ונכך תנאי כגוה' או שאמר לו חלוק לה שזו מצוה היא ואינה מפסדת עילך כלום ואם מרבה אס' ליכס מידם וכו' וכתב דברים אלו פסולה אכל אס' הטעוה ואמר לו חלוק לה

לה ע"מ שתתן לך מחמי' וזו על תנאי' כך וכך חטפ' שלא נחמה לו ולא נחתיים הנחתי חליפתה בשורה שהרי נתכון לחלוץ לה הרי שמה הרב ז"ל ככונה זאת בתנאי' שאפשר לקיימו ע"י שליח ועוד מדאמרי' דפ"ה ג"כ ע"י יש תנאי' נחלי' והכל בתנאי' כפול קא מפלגי' וכו' ובעל העטור דמיימי' מני' ראי' וסייעתא דעבי' תנאי' שיכול לקיימו ע"י שליח ולא הנתיב דכדרי' חלל שאם דעמו לומר לא סלקא הכי נפ' מצות חליפה: מ"מ כיון שכל גדולים אלו רש"י ור"ח ור"ם הפכו ובעל העטור זכ"ל סברי הכי דראוי לסמוך עליה והרמב"ן ז"ל ג"כ דעתו כדנדיה ור"ח ז"ל כתב במסכת גיטין סוגיא דשמעתי דעבי' תנאי' כפול והן קודם לאלו ותנאי' קודם למעש' ותנאי' דנכר אחר ומעשה דנכר אחר ותנאי' שאפשר לקיימו ע"י שליח:

תנאי' שאפשר לקיימו תנן בפ' הפועלים כל שאפשר לקיימו כסופו והתנה עליו בתחלתו תנאו קיי' ואמרי' בגמרא אמ' רב טללא אמר רב זו דברי ר' יהודה בן תימא אבל חכמים אומרים אעפ"י שא"ל לו לקיימו כסופו והתנה עליו בתחלתו תנאו קיים דתניא ב"ז גיטין ע"מ שבעלי לרקייע ע"מ שתדרי לתמוס ע"מ שתכלי קנה ע"מ שתניח לי קנה נתמא אמה ע"מ שבעברי את היס הגדול כרגליך אם מתקיים התנאי ה"ז גט ואם לאו אין זה גט ר' יהודה בן תימא אומר כל שאפשר לו לקיימו כסופו והתנה עליו מחלתו ח"ל כמפליג דנכרי' וכשר אמר רב נחמן אמר רב הלכה כדברי ר' יהודה בן תימא אמר רב נחמן בר יצחק מתני' נמי דיקא דתני' כדשפיר לו לקיימו כסופו והתנה עליו מחלתו תנאו קיים הא ח"ל לו לקיימו תנאו בטל ש"מ ואיתא גמי' בפ' המגרש ור"ח ז"ל דלא כתבי' האי גמי' לא משום דלא ח"ל הוא דלא כתבי' ליה דאם הלכה פסוקה הוא חלל דלא כתב אלא תנאי' דמרי' מני' גר וכו' האובן והא ליתיה נהו ולפי' לא כתבוהו והרמב"ם כתבו אעפ"י שהניח אחר' וירושלמי לבעל מתניו כל דבר שא"ל לקיי' והתנה עליו מחלתו לא נתכון זה אלא להפליג בין שאמר בכתב בין שאמר על פה כל המחקיים בכתב מתקיים על פה כל המחקיים ע"פ מתקיים בכתב:

וכל' תנאי' שחבר אחר מהדברים הללו תנאי' בטל ומעשה קיים כדאמרי' גבי' האומר לאשה הרי את מקודשת לי ע"מ שאין לך עלי' שחר כמות ועון וגבי' ע"מ שחזירי לי הנייר דתנן דהוי' מקודשת ומוקמי' לה בגמרא משום דהוי' תנאה ומעשה דנכר אחר' א"נ משום דהוי' מעשה קודם לתנאי' וכ"כ כל המפרשים ז"ל וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ' מהלכות אישות ואפי' בגט:

ובמה שפרי' שמדע הוא דכל הגי' דקדוקי' יליתנהו לא כמתנ' עם חכמו אבל כמתנה עם שולחו לא בעי תנאי' כפול ולא שחר תנאי' לפי שלא נעש' שולחו לא במה שגר' מתוך דבריו ורייקי' לה מהתנן כתבו גט וחזו לאשת' אס' לא נחמי' מכאן ועד י"ג חדש כתבו בתוך י"ג חדש ונתנו אחר' י"ג חדש אינו גט והא בכל מעשה קודם לתנאי' הוא אלא דכיון דהוא ע"י שליח לא בעי דיוקי' דתנאי' וכ"כ בעל העטור ז"ל והרמב"ן ז"ל כדדושין בפ' מי נגטין והר"ן ז"ל בפ' האומר בקידושין אעפ"י שהרשב"א ז"ל מנמס' דכבר כדדושין גיטין שלו ואין הפרש בין אם התנה בעל או האשה או המוכר או הקונה או הנותן או העני' ז"ל בפ' הרמב"ם ז"ל בפ' מהל' אישות ובפ' ג' מהל' זכיה וע"ג דנפ' נשך אמרי' כיון דלוקח בעי לתמוני' ולתני' פטומי' מילי' וגבי' גט אמרי' התם כתיב דידע קיימא למשדי' תנאה בגטת וכו' והרב בעל העטור ז"ל לא כתב כדברי' הרמב"ם ז"ל בזה תנאי' נחלק עשדי' ממנו שכתב סם והלכתא כל היכא דמוכר בעי לתמוני' ולוקח הוא דתנאי' א"ל לוקח בעי לתמוני' כגון אחריו וכיובת בהן ולתני' מוכר פטומי' מילי' נינהו ואינו תנאי' ח"ל כ"כ עשאו מי שעליו להתנות ואפי' התנאי' נעשה מעשה ע"כ וראוי

לחוש לדברי הרב ז"ל כ"ש היכא דאי' אפוקי' ממנה וכן נראה שהיא דעת הר"ש ז"ל בצפ"ר התנן כפי' ח"י וכ"ע ס"י ומיהו יש דברים דלא בעי' תנאי' חלל גלוי' דעתא כי ההוא דזבין גיכסיה ארעת' למיסק לארעת' דישאלוהו דזבניהו לגכסי' סליק ולא אהדר ליה וכו' וכן היה דנפ' אלמנה נזונית בהיהו כבורתה דהות כנהרדעא וכו' ויש דברים שאפי' גלוי' דעתא לא כריך כההיא דמנחתא נפ' האשה שנפלו לה נכסים וההוא דשמע שמה בנו וכתב כל נכסיו לאחר דאמר שמעון בן מנסי' חלו ידע שנגו קיים לא כתב דנפ' חטפ' ונפ' י"ג נוחלין ונפ' מי שמה וכ"כ בפ' מי נגטין הרמב"ן ז"ל והרשב"א והר"ש ז"ל ג' גרסי' ב"ן התם כל האומר ע"מ כאומר מעבשו דמי ונתלקי' ארנות העולם כזה חס' כאומר ע"מ בעי' תנאי' כפול חלו לא שרי' ח"י ז"ל כתב דבי' בעי' תנאי' כפול היינו תנאי' אבל בעי' לא בעי' כפילה ולא תנאי' המעשה כדא"ל בהלכותיו בפ' מי וכ"כ בתשובה וכן כתבו בשם הרב הלכלי' ונשם השגות רבנו האי' גאון ז"ל וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ' מהל' אישות דע"מ לא בעי' שום דיוק ותנאי' לא שריך שיהיה תנאי' שיכול לקיימו והרשב"ד ז"ל נתן טעם לדבר אמאי בעי' תנאי' כלהו דיוקי' ונע"מ לא כריכי' דתנאי' שע"מ או של מעבשו דמהשתא חליל המעשה בתנאי' הוא דתנאי' והתנאי' והמעשה נאים כחמה ושבו אינו נעקר ע"כ אין הדיוקין מעבדין בראש תנאי' נחם שהתנאי' הוא דו לבעל המעש' שלא יחול מעתה אין בו כח לבעל המעש' אלא אם כפל תנאו והרמב"ן כתב על סברות אלו חללות חללות של תשובות מהמשניות וסוגיות ותוספתא וירושלמי ונס' הר"ם הכהן ז"ל הגיה על הרמב"ם ז"ל ומפני שראו' שכך היא סברת הרי"ף ז"ל ורבנו האי' גאון ז"ל דחק להעמיד בה חזון ובסוף דבריו כתב שריך לעשות לו רב כזה וגם הרשב"א ז"ל הכריך בזה עיון ור"ח ז"ל כתב על ההיא דתקין' שמו' בגטת וסוגיא דשמעתי איירי' בע"מ אלא דם' לבעל התנאים בעי' שיהא בה כל דין תנאי' וכתב הר"ש ז"ל לטען הסכימו כל חכמי ארצו וכן עמה דברי' ובפ' דקדושין כתב הרמב"ן ז"ל שהאומר לחנרו שדי' מבורה לך ע"מ שאתן לך מאתים וזו חזרו בזה וביס' ולא מצי' זוכה למימר הרעני' כאלו נחקלתי דמשום הכי התנה כדי' שיוכל לחזור בו כל זמן שלא קיים התנאי' והביא רש"י מדאמרי' התם ובפ' הספי' זכי נשדה זו לפלו' ע"מ שתכתבו לו את השטר חזרו נשדה וחזרו בשטר והמפרשים הכיאו דבריו בלי חלוק' וירושלמי' בקדושין נפ' האומר מתנה אדם על ערובו אמר ר' לעזר מאן תנא חס' נא ואם לא נא ר' מאיר היא היכא רבי מאיר חנרי' רבי מאיר דקדושין דתניא האומר לאשה הרי את מקודשת לי ע"מ שירדו גשמים ירדו גשמים מקודשת ואם לאו אינה מקודשת אמר ר' מאיר בין ירדו בין לא ירדו אינה מקודשת עד שיכפול תנאה הכל מודים שאם אמר לאחר שירדו גשמים ירדו גשמים מקודשת ואם לאו אינה מקודשת וכו' עד ר' חגי בעי' קמי' ר' יוסי' והא חס' לאו כל אחר הוא ח"ל שהיא היא שהיא' הארץ לפני' והוא מנקש לה כזב' מידם ומשמעו' ירושלמי' זה דבעי' תנאי' כפול ובאם שהוא תנאי' לא בעי' כפילה והא דבעי' כפילה דבני' גר וכו' האובן משום שהיה הארץ לפני' והוא מנקש לה כזב' מידם ומשמעו' מנו ג"כ דהאומר לאת' כך וכך אין כריך תנאי' חלל דבעי' תנאי' כפול בלא בעי' תנאי' כפול כ"כ המפרשים ז"ל בשמו' ח"ל האומר לאשה הרי את מבורה לך לאחר שגה או הרי את מקודשת לאחר שלשים יום אינו כריך לכפול תנאי' כפי' הדין המפורשים בכל אחד במקומו ומיהו לענין ממון שכותב אדם לחנרו שדי' נתונה לך לאחר שלשים יום פ"ל מעבשו כדאי' בנדרים בפ' הסותפין אבל כפילה תנאי' אינו כריך ובהקדשו' לא בעי' מעבשו וכן היא נמס' נדרים בפ' ד' וכתב הרשב"א ז"ל שם כדדושין דה"ה לכדקת':

תקון סופרים

הסער השנים ועשרים נענין האסמכתא נס"ד :

ותלחץ ותלחה רבא אמר אסמכתא היא ואסמכתא לא קניא
ולרנא מאי שנה מהא דתנן אם אוזיבא ולא אעביד אשלים
במיטנא התם לא גזים הכא גזים ונפ"ג גט פשוט מן מי שפרע
מקצת חובו והשליש את שטריו ואמר לו אם לא נחתי לך מכתא
ועד ל' יום תן לו שטריו והגיע זמן ולא נתן רבי יוסי אומר יתן
ר' יהודה אומר לא יתן ומוקי פלוגתיהו בגמ' דרבי יוסי סבר
אסמכתא קניא ר' יהודה סבר אסמכתא לא קניא וקאמר רב
נחמן התם דהלכה כר' יוסי ומסקנא אין הלכה כר' יוסי ברח"ל
התם ולאמר' נמי התם אמר חמימר ערב משתענד מחלוקת
ר' יוסי ור' יהודה לר' יוסי דאמר אסמכתא קניא משתענד לר'
יהודה דאמר אסמכתא לא קניא לא משתענד אמר ל' רב אשי
לאמימר הו מעשים בכל יום דאסמכתא לא קניא וערב
משתענד לא אמר רב אשי נהדיא הנאה דקא מהימן ליה גמר
ומשתענד נפשיה ונפרק זה בירר גבי משחק בקוביא מקשי מאי
קא עביד אמר רמי בר חמא משו' דהוה ל' אסמכתא ואסמכת'
לא קניא רב ששת אמר כל כי האי גונא לאו אסמכתא היא לא
לפי שאין עסוקין ביטונו של עולם וכו' ונפ"ד נדרים גרסינן
ההוא גברא דאחפיים וכוותיה דבי' דינא וזמרה חי לא אמיג'
מכתא ועד תלחץ יומין ליטבול דהין וכוותא אימינים ולא אתא
א"ר הונא בטלן זכותיה א"ל רבא והא אונס רחמנא פטריה
וכו' ומקשי' התם ולרב הונא מכדי אסמכתא היא ואסמכתא
לא קניא ומשינין שאני הכא דמחפסן וכוותא' וקא מותבי' עלה
מההיא דנט פשוט נמי שפרע מקצת חובו וכו' והא התם דקא
מחפסן וכוותיה ומשני' הכא דקאמר לנטן וכוותא' ומסקנא
התם והלכתא אסמכתא קניא והא דלא קניא אונס והוא דקני מניה
בנ"ד חסון ומההיא דפרק הזהב משמע דכל שהדנה תחת ידו

קנה אוהו ולכא משום אסמכתא' אם הוא מטלטלן וכוותיה
בתוספתא המלוה את חברו על המשכון ואמר לו אם לא נחתי
לך מכתא ועד יום פלוני אין לי בידך כלום הגיע זמן ולא נתן
לו הגיעו המשכון בין דע בין יפה ולא כר' יהודה מעכוש משום
דמטלטלי גינהו ובעל חוב קנינה משכון כדאמר ר' יצחק בפרק
האומנין ונפ"ג כל טעה ובפרק שבעה דהיינן לא שנה משכנו
בטעה הלוואה ולא שנה משכנו שלא בטעה הלוואה אבל נקרקע
כר' מעכוש וזכרוננו מחול לך יראה מדברי רש"י ז"ל דיש בו
דין אסמכתא ולא קנה אבל הרמב"ם ז"ל כתב נפ"א מהלכות
מכירה דליכא אסמכתא אלא נאכפיל לך והרמב"ן ז"ל הוכיח
בחדושו נפ"ג הזהב דאפי' בערבתי מחול לך איכא אסמכתא
וכ"כ הר"ן ז"ל ועל כן כר' לומר לו מעכוש דנאמר לו מעכוש
ליכא אסמכתא בדמוכה ההיא דפ' חזיוהו נשך דהלוהו על הסדה
וכו' ומוקמי' לה כדאמר לו קנה מעכוש והא דתנן אם אוזיבא ולא
אעביד אשלים במיטנא חי' לאו דהיא תקנת דרבנן אסמכתא נמי
היא וכ"כ רבי' האי גאון ז"ל ועקר הקוש' היתה למה לא קנסו
למחן דפשיע ולא זנין חמרה כי היכי דקנסו' אם אוזיבא ולא
אעביד לשלמי במיטנא וחי' רבו התם נידו הכא לאו בידו כלומ'
ביין לאו נידו דאי נאמי' מי' אפי' נידו אסמכתא גמי' וכו' וז"כ
המפרשים ז"ל בחדושיהם נפר' חזיוהו נשך וכן פסק הר"ן ז"ל
זכת' הרמב"ם ז"ל שמי שחולק בזה אין שומעין לו :

ובלליא דאסמכתא' כל דאי לא קני כלומר כל שהוא קונס
עכמו נאם אם לא אש"כ' או לא אמן תחייב נכך
או הרי הוא שלך לא קני כדאמר' נפ' חזיוהו נשך כמ' למעלה
זכת' הרמב"ן ז"ל דהו' נדרים דלא היא אסמכתא לא בתולה
נדעת אחרים לא היא אסמכתא דבתולה נדעת אחרים גמר
ומקנה ותולה נדעת עכמו סמכה דעתיה ולא גמר ומקנה
שכל ענייני אסמכתא הם בטול מעשה אם לא בתאיתס לא
נחתי וכוה י"ל סמכה דעתו לעשות כך והמנהו ולא יכול לקיים
חנאו וכ"כ נפ"ג גט פשוט אהל נקיוס מעשה סונה רבנן ז"ל
דלאו אסמכתא היא בגין שאמר אם אעשה כך וכך שדי נגונה
לך

בפרק חוקת אמר רבא עשה עבדו אפוחיק ומכרו בעל
חובו גובה ממנו עשה שורו אפוחיק ומכרו חין בעל
חוב גובה ממנו מאי טעמא' האי חית ליה קלא והאי לית ליה
קלא וניחוש דילמ' מטלטלי אגב מקרקעי אקני ליה דאמר רבא
חי אקני ל' מטלטלי אגב מקרקעי גבי ממקרקעי וגי ממטלטלי
ואמר רב חסד' והוא דאמרי ליה דלא באסמכת' ודלא כטופסי'
דשטר' הרמב"ן ז"ל תמה ליה גמ' כר' לומר דלא באסמכתא
ונראה לו דמשום דאמר' נפ"ג פשוט ניכסוהי' דבר איניש
חיזין ערבין ליה וערב הוי אסמכתא ולא משתענד אלא משום
ההיא הנאה דהא מהימן ליה גמר ומשתענד נפשיה ומטלטלין
בין שאינו גובה מהם דעקר שעבודו על הקרקע לפי' כותבין
לו שפרע מן המטלטלין דלא באסמכת' והו' ליה ערבין וכתב
גאון ז"ל חי נפיק שטרא דחתיא באסמכתא אע"ג דכתבניה
דלא באסמכתא שטרא בטל הוא כ"כ בספר העטור נאות
חנאו ונתשונה לר"ח ש"ז ל' דאע"ג דכתיב דשטרא דלא באסמכת'
לא מהני מדי' דהא חזי' דאסמכתא היא ומאי מהני הא דכתב
דלא באסמכתא ע"כ בספר החטן נסיון ר' ח' וענין דלא
בטופסי' דשטר' כהן הרמב"ן ז"ל שטמע מאחד מרכוחי' משאו
של רבנו סעדיה גאון ז"ל טופסי' שטרות ונסמן לכתוב לשון
ש"ד בעל השטר על התחמונה לפי' כותבין ליפוח כחו ואין
טופסו כטופס שאר שטרות לא שבכל לשון מוספק שבו מהא
ידו על העלויה וא"ו הרב יונה ז"ל כתב כלומר דלשענד גמור
נחבונתי ולא לשופתי' דשטרא ולסמוך על מה שיש נדעתו
לפרוע מטעם או מטלטלין או קרקעות נני חורין ולא יבוא
לירי כך לגבות מטלטלין וכן הלקוחות :

בפרק הזהב מניח הנותן ערבון לחנינו ואמר לו אם אני
חוזר כך ערבוננו מחול לך והלה אומר אם אני חוזר
דך אכפול ערבונך נתקיימו התנאים דברי ר' יוסי ר' יהודה אומ'
דיו שיקנה ערבוננו ומשמע התם פלוגתיהו באסמכתא חי קניא
או לא דלר' יוסי קניא ולרבי יהודה לא קניא ונפ"ג חזיוהו נשך
תנן הלוהו על הסדה ואמר לו אם חין אתה נותן לי עד ג' שנים
הרי הוא שלי הרי הוא שלו וכן היה כיתום בן זוגן עושה על
פי חכמי' ומוקמי' לה למח' נאמר לו אם תניא לי מעת קנה
מעכוש כי לאו הכי הוי אסמכתא ומשמע התם דרב נחמן ס"ל
אסמכתא קניא ומניומי' סנירא ליה לא קניא ורב נחמן דאמר
אסמכתא קניא אמרי' התם נהרדעי' משמיה דרב נחמן דאי
בזמנה קניא ובלא זמנה לא קניא וקא מפרשי' מלמיה דר' נחמן
הכי אשכחיה בגו זמניה ואמר ל' קני אפי' אחר זמניה לא קני
מ' ט מחמת כיסופה הוא דל' הכי ומסקנא דאפי' בגו זמניה
לא קני והאי דקאמר ליה קני סבר כי מטי' זמניה לא ליטרוך
ורב פפא נמי אמר התם דאסמכתא זמנין קניא זמנין לא קניא
וכוונא דשמעיה התם דרבנן סברי דאסמכתא לא קניא רב
בר שאל הוה מסיק ביה רב כהנא זווי א"ל חי לא פרענא לך
ליום פלוני אחר פרע מהאי חמרה סבר ר' פפא למימר כי חומר
רבנן אסמכתא לא קניא ה"מ נאדרענא דלאו לזכונא קיימת אבל
חמרה כיון דלזכונא קאי כזווי דאמי א"ל רב כהנא נריה דרב
יהושע לרב פפא הכי אמרינן משמיה דרבה כל דאי לא קאני
וגרסינן נמי התם האי מאן דהייב זווי לחבריה למוזן ל' חמרה
ופשע ולא זנן ליה משלי ליה כדקא אויל אפרוחת דכלשפט
אמר חמימר אמרי' אל לשמעיה קמיה דר' זביד מנהרדעי' א"ל
ה"מ יין כהם אבל ביי' זה מי יימר דמוזני ליה רב אשי אמר
אפי' יין כהם נמי לא אסמכתא היא ואסמכת' לא קניא ולרב
אשי מאי שנה מיהא דתנן אם אוזיבא ולא אעביד אשלים במיטנא
התם נידו הכא לאו נידו ובפרק המקבל גרסינן ההוא גברא
דקבל ארעא מתבריה א"ל חי מבורגא לה יהיבנא לך לשא' זווי
אזיבא בוגלא אמרי' נהרדעי' דיהיב הוא דיהיב ליה הל' מאה

ובלליא דאסמכתא' כל דאי לא קני כלומר כל שהוא קונס
עכמו נאם אם לא אש"כ' או לא אמן תחייב נכך
או הרי הוא שלך לא קני כדאמר' נפ' חזיוהו נשך כמ' למעלה
זכת' הרמב"ן ז"ל דהו' נדרים דלא היא אסמכתא לא בתולה
נדעת אחרים לא היא אסמכתא דבתולה נדעת אחרים גמר
ומקנה ותולה נדעת עכמו סמכה דעתיה ולא גמר ומקנה
שכל ענייני אסמכתא הם בטול מעשה אם לא בתאיתס לא
נחתי וכוה י"ל סמכה דעתו לעשות כך והמנהו ולא יכול לקיים
חנאו וכ"כ נפ"ג גט פשוט אהל נקיוס מעשה סונה רבנן ז"ל
דלאו אסמכתא היא בגין שאמר אם אעשה כך וכך שדי נגונה
לך

תקון סופרים

לך ועבר ועשה קנה הלל לפי שברצון נפשו עשה גמר והקנהו
 ואינו מנין סכר רבנו ז"ל אי נמעכשו או לא דחי בלא מעכשו
 גמאי קני כי עניד הווא עובדת הוה דר סודרל למריה
 בדאי נפ' השומפין שדרו ואי נמעפשו אפילו נחי קנה כדאי'
 כפ' נשך גני הלוחו על השדה כמ"ש למעלה וכפ' גט פשוט הוה
 מסופק בדבר זה והרבה האריך שם בענייני האסמכתא אבל
 הרשב"א ז"ל כתב בתשובה שכל ענייני האסמכתא לא מחבאם
 אלא דרך קנס ולשיכך נקראת האסמכתא שחין בלבו להקנות או
 ליתן כן ואינו מחו' דקוקא והיינו דאמר' כל דחי לא קנה והיה
 דאס אוביר ולא אעניד אשלים נמיטנא חקנתה הוה דחי לאו
 חקנתה הויה אסמכתא וכמ"ש בשם הגאון ז"ל למעלה ומפני
 הטעם שנתן הרמב"ן ז"ל הוכרך לומר דלא אמרי' אסמכתא לא
 בממונה אבל בנטין וקדושין לא והרשב"א ז"ל כתב א"כ היא זו
 כהלכתא בלא טעמא ולפי טעמו של הרשב"א ז"ל הדנר מחשב
 יומר והיינו טעמ' דליב' אסמכתא בנטין וקדושין דליב' קנסא
 נחד מנייהו אבל בנטין רובה הוה שלא תמעט אשתו או שלא
 חפול לפני נכס' והרשב"א ז"ל כתב בהל' נדרי' וכלל דאסמכתא
 כל היכא דנפיש וטע' דנדרי' לעשות כמו אוביר ולא אעניד
 אשלים דאסמכתא וזו היא אסמכתא ואיכא דלא גזים אנדרי לעשות
 במו אס אוביר ולא אעניד אשלים נמיטנא לא הוה אסמכתא
 וכפי מ"ש למעלה בשם הגאון שכתבו המפרשים דאף בדומה
 לזו יש אסמכתא והיה דאשלים נמיטנא משום הקנתה היא
 אבל אי לאו הקנתה הויה אסמכתא והיכא דלא הוה נדרי' אע"ג
 דלא גזים כי הויה דפרווחתא דכל שפט דפרק חיזהו נשך הוה
 אסמכתא והיכא דלא הוה נדרי' כלל כמו משחק בקוביא שחין
 דנר לתלו' בו לימא אדעת' דהכי התנה שהרי סבור שלא יצואו
 לדיכך ודאי גמר ומקני ואף בזו ראיית' שהר"ן ז"ל סובר כפ'
 חיזהו נשך הפך מסברו' עוד כתב הרשב"א ז"ל בערבונות של
 שדוכין לקנים החוזר בו ואע"ג דגזים לא הוה אסמכתא דליב'
 כאן מלמא ימירת' כי כדאי הוה שיתחייב החוזר בו בקנס שהתנו
 בו בנייהם לדמי בושח שיתחייב חכרו' וכנספר העטור כחוב
 כשם תשוב' הרי"א ז"ל דנכל מילי הוה אסמכתא בר משכירות
 ואומנו אי לא אחני' נהו גזומ' כגון אס אוביר ולא אעניד אשלים
 נמיטנא ודקנו מנה כנ"ד חסוב ע"כ :

ולענין

הוא דאמר' כפ' נדרי' והלכתא אסמכתא קניא
 והוא דלא חלים והוא דקנו מניה בנ"ד חסוב כתב
 הרי"א ז"ל בפרק גט פשוט בשם הגאון ז"ל דקוקא נמחפ'סו
 זכוחתה הוה דאמר' הכי וכ"כ הרמב"ן ז"ל ונתן טעם נהלכות
 נדרי' שלו וכ"כ הרמב"ם ז"ל כפי"ה מהל' מכירה ואף בזו כתב
 רמ"ה ז"ל דלא מהני אלא כדאחפ'סו זכוחתיה בני דניה' אבל
 כיד שלי' לא מהני והרי"א ז"ל כתב דאף כיד שלי' מהני
 והרשב"א ז"ל סובר דנכל ענין נאמר פסק זה ופי' והוא דלא
 חלים הוה שאחר שקבל עליו לא חנסו חולי' ולא הפסיקו נהר
 אבל אס נאנס לא קנה' עוד כתב הרמב"ן ז"ל כפ' חיזהו נשך
 שכל החומ' אס לא נחתי' מכאן ועד יום פלוני הרי שדי מכורה
 לך נשויה לא קנה לפי שאין אדם רובה למכור נכסיו ואפילו
 פיחר מכדי דמיכן כדאמר' לענין אונאה אבל בלוקח מנעל
 הני חין לו אונא' והיינו דקס"ד דר' פפא דאמר' כיון דלזונתה
 קתי' דלאו אסמכתא היא לפי שהוה רובה למכור ואפילו הכי
 אסיקנא דלא קני' וכתב הרשב"א ז"ל דלא קניא אסמכתא אלא
 בקנין ומעכשו וכנ"ד חסוב ואס יש קנין ומעכשו וליכא כנ"ד
 חסוב אינה כלום וכתשובה כתב שטר שכתבו בזמן בקנס כך
 וכן וכתבו דלא כאסמכתא אינו נגבה כנ"ד חסוב ומעכשו
 ונכ"ד חסוב החסן סי' ע"ג ונכ"ד חסוב שדע"א דיני אסמכתא
 ויודע' שאינה קונה לא מכת הפקר כנ"ד חסוב רבו הר"ם
 מרובטנור' ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפרק גט פשוט בפירוש
 המשג' שלו שהוא כנ"ד סמוך והר"ן ז"ל חלק עליו נחדושו כפ' ד

נדרי' וכנר כתבתי סברת הגאון והרי"א ז"ל והרמב"ם ז"ל שלא
 חקנה אסמכתא לא נמחפ'סו זכוחת' בלחוד והרשב"א ז"ל הולך
 ע"פ דרכו שפובר דלא קניא לא בקנין ומעכשו וכו' :
ואסמכתא הואיל ואמת לידן נימא בה מילת' מה שנוהגין
 אכלנו שהאוחט בהמה ויש לו בה חלק וממיר'
 שמה תבא טרפ' ופסיד' וכן מה שזולחין סחורו ממקו למקו'
 ומתחפדין שמה יפסידו ונתמין מעו' למי שינטיחם שאם תבא
 טריפה או חפסיד הסחורה שיתחייב לפדוע גראה שיש כד
 לקיימו לפי שזה אינו מולא דעת עבמו אלא דעת אחרי' ועל
 הדרך שכתב הרמב"ן ז"ל וגם אינו קנס לפי דעת הרשב"א ז"ל
 ולא גזי' לא דבר ידוע הוה ומפסיד' וכיון שיבא מדין אסמכתא
 גראה שיש לקיימו ואם מפני שנוהגים לעשותו בלא קנין אינו
 מזיק דהוי כהאי סטומחא דאמר' נפ' חיזהו נשך דקניא לדין
 מי שפרע ובאחרת דנהיג' למקני קנין גמור קניא על כן כיון
 שיבא זה מתורת אסמכתא וחזר לענין קנין ונהגו ככך חפשי
 דקניא והרשב"א ז"ל שנשאל על מי שרכה לשחוט פרה ונתפחד
 שמה חבל טרפה ואמר לו חכרו שחוט אוחה ואם תבא טרפה
 אהן לך נשכיל צרה כך וכך ואם חבל כשרה אהן לי כך וכך
 ונתן משכנו ונטרפה ורצה לחזור בו ודן שיכול לחזור בו אין זה
 הנידון דומה למה שכתבנו ולמה שאנחנו עסקים בו לפי שזה
 רבה לקנות ממנו הנכר אס חטוק והניח משכנו וקי"ל כפ' ק'
 דקדושין דכתי' האי גונא לא קני דענה אין כאן משכנו אין כאן
 וכיון שנהגו ככך מנהגא מילתא היא כדאמר' גני פטומתה
 והוא החותם שחוממין על הסחורות בשעת קנין אע"פ שלא
 משך ולא נתן מעו' ולא קנו מידו וכתב ר"ח ז"ל שה"ה לתקיעת
 כך שנהגו בה שגמר בו המקח וכתב הרשב"א ז"ל שכן הדין
 במקום שנהגו לגמור המקח לתת פירוטה או למכור שנהגו נגמר
 המקח כדאי' כס' השטן כס' ר"ב :

אמנם מה שנהגו להמרות אס תבא ספינה ליום פלו' חתן
 לך כך וכך ואם לא תבא אהן לך כך וכך כתב ר"ת ז"ל
 דקני כהיה דפ"ב דשנת מעשה בשני בני אדם שהמרו זה את
 זה מי יקניט את הלל וכו' וכ"כ בעל העטור בשמו באת
 תנאי ובעל השטן כס' ר"ח אבל הרמב"ן ז"ל כתב בפ"ט פשוט
 שאין הדין הזה מתברר כמ' סנהדרין כלומר מה היה דמפריטי
 יונים דאקדמיה יונך דלא קני ויעידו אס זה היה נזמא
 המעוה כיד שלי' כמ' שנהגו הרבה פעמים גמור ומקנו כנ"ל
 לע"ד וככתב הרמב"ם ז"ל בנשך פ"ה מהלכות מכירה כשני
 חכמי ספרד רובי' להקנות באסמכתא כך היו עושין קונין מזה
 שהוא חייב לזה מאה דיגרים ואחר שיתחייב עבמו קונין מנעל
 חובו שכל זמן שיהיה כך או שיעשה כך הרי חסוב מחול לו
 מעכשו ואם לא יהיה או לא יעשה הריני מוכנו כמאן שחייב
 עבמו בו ועל דרך זה היינו עושין בכלתנאי שנין אדם לאשתו
 כשדוכין ונכל הדנרי' הדומים להם ע"כ וכ"כ למעלה סברת
 הרשב"א ז"ל כמחייב עבמו בקנס דקדושין מ"מ ענת רבנו ז"ל
 טובה היא לסלוקי נפשי' מפלוגתא :

השער הכ"ג בענין השעבוד אס הוה מן החורה וכל ענייני
 השעבוד על חייו כד יהיה כס' ד :

בפרק

גט פשוט אמר עולא דבר מורה א' מלוה נשטר וא'
 מלוה על פה גובה מנכסים משועבדים מאי טעמא
 שעבודה דאורייתא ומה טעם אמרו מלוה על פה אינו גובה
 חלא מנכסים בני חורין משום פסידא דנקוחות חי הכי מלוה
 כשטר נמי התם אינהו דאפסידו אנפשיהו ורנא אמר א' מלוה
 כשטר וא' מלוה על פה אינו גובה לא מנכסים בני חורין מ"ט
 שעבודה לא דאורייתא הוה ומה טע' אמרו מלוה כשטר גובה
 מנכסים כ"ה כד שלא תגעול דלה נשט' לווי' א"ה מלוה על פה
 נמי התם ליה ליה קלא' וכן נשמוא אמרי מרזויהו מזה על
 פה אינו גוב' לא מן היורשין ולא מן הלקיח' מ"ט שעבוד לאו
 דאורייתא

תקון סופרים

הרעה לוימי בריך לאמלוכי נשנח ובמסקנ' דנין נשטרי הלאה
 דין נשטרי מקה ומכר אמרי' חריו' יעו סופר וכמ' למעלה
 נשטר החחריות ח' כ לא בריך לאמלוכי ביה ומשמע לי דוקא
 נשנח דהוא ענין חלוי נחחריות בדחיתא החם נגמרה חל
 ששנוד בריך לאמלוכי ביה ולפיכך חני' אומרי' שח' ה' חסונה
 על האומרים דחחריות טעות סופר הוא ובכל מה שראוי
 להשבעד אמרי' טעות סופר הוא ונדחין דברי האומרי' שח'
 שלא כת' לבעל חובו דחקן' ולוה וקנה ומכר שחינו טורף מהם
 ולא אמרי' בה חחריו' טעות סופר הוא לא מה ששענד גו כתב
 ומה שלא כתב לא שענד לו כדאי' נחשן נס' ק"י בן כתב בעל
 העטור ז"ל ובכר כחציה נשטר החחריות :

בפ"ק דגטין ח' ר הוה אמר רב מנה לי בידך תנהו לפלוני
 במעמד שלשון קנה אמר נמי אמר שמואל משמיה
 דלוי מלוה לי בידך תנה לפלוני במעמד שלשון קנה וטעמ' מאי
 אמר אמרימר נעשה כמי שאומר לו נשע' מתן מעות משתענדנ'
 לך לדיך ולכל דאתי מחמך ומסקנה להלכתא כלל טעמא
 היא וכו' כדאי' החם ונפ' יש נוחלין ומכאן כתב הראש"ד ז"ל
 שהכותב לחכמו משתענדנא לך ולכל מאן דאתי מחמך ומכר
 השטר וחזר ומחלו ח' ח' מחול וכן כחוב כס' העטור וכן דעת
 הר"ש ז"ל כדדושי' וכחשונותיו וההר"ך להביא ראיות על זה
 ונלמד כל קשיות שהקשו עליו בזה חל ח' הרמב"ן ז"ל כתב
 שחס מחלו מחול וכן הרמ"ה ז"ל וס' התרומות והרא"ש ז"ל
 והרשב"א ז"ל נחאל על מי ששענד גופו ונכסיו והנריח נכסיו
 אם יחנשו גופו או לא והשיב שאין חובשין גופו ואינו כותב כן
 לשענד עכמו ליעשות בעבד' חלל הכונה שהוא משענד כלוה
 ונכסיו בערבים שנגרירח שענד גופו נשענד כל מה שיש לו
 ושיהי' לו אם נשענד ביה שיקנה וטעמ' פ' שכתב רבנו שיהו
 ז"ל שהנעול בריך להשעיר עכמו למוזו' אשחו כנעל חוב מודה
 ד"כ להשעיר עכמו דדוקא נבעל משום דמספר כמותה
 נלמד ולחל אפלה ואחוקיר וכו' וב' ש' לדעת החולקים עליו וכן
 כתבו ר"מ והרא"ש ז"ל שהין להם לשלוח יד לכופו לשענד
 עכמו שיפרע את חובו ואפילו שענד עכמו בכך נפירוש ח'ינו
 כלום שלא מכינו שענד הנזק חלל נענד עכמו כנ"ל בפ"ק
 דמזיעה שטר טלה בנזפרעו ח'ינו חוזר ולהו' נה שהרי נמחל
 שענדו :

השער הכ"ד נענין העדים הכסרים והפסולים כס' ר' :
פסולי עדות הם על ה' מינין . האחד פסולי ענינה והם
 הרשעים דין ענינה שיש בה ממון או חין כה ממון :
 והב' פסולי קורבה . והג' מד הנא' שיש להם נלומו עזו' והוא
 הנקרא נגע בעדות . והרביעי מכד פחיתוס : והשמיני מכד
 שאינם בני עדות :

הביין האחד פסול הרשעים הוא משום שאמרה חזרה אל
 תסת ידך עס דשע להיות עד חסם ודרשאו נבמ' בפ'
 זה נודר ונפ' מרונה ונפ' נדימות' לא חסת רשע עד ונבמרה
 נחלקו ח'ני' ורנח' חס כל רשע פסול או דוקא רשע דחמס
 כלומר רשע על הממון דרנח' אמר רשע דחמס נענין . ואכ"י
 סנד כל רשע פסול והפסיקא הלכתא החם כח'ני' זכתה הרב
 בעל העטור דדוקא נפסול עדות דאורייתא' הוא דכל רשע
 פסול חלל כדרנן דוקא ע"ה חסם הוא דמפסול' ולפיכך כתב
 שהאוכל נבינה של גוים או נצר עוף כחלל שאינו פסול לעדות
 חפ' מדבדיהם חלל הרמב"ם ז"ל כתב בפ' מהל' עדות שהם
 פסולין מדבדנן וכ"כ בספ' הקזת דיינין וזהו הכלל כל העונר
 ענינה שחינין עליה מלקות מן התורה נקרא רשע שאמר חס
 בן הכות הרשע וכ"ש ח'יני' כריתות ומיתות כ"ד שח' אשר הוא
 רשע למזח ואם מדבדנן הוי פסול לעדות מדרנן וכל ענינה
 שיש בה חמדת' ממון חס מן המורה פסול מן התורה ואם
 מדבדנן פסול מדרנן ונפ' הכונס' כתב הרב בעל ההשלמה
 גסם הרב ח'ני' ז"ל שכל מי שנאמ' בו לענין ממון פסור מד'ני
 חרס

דאורייתא ורבי יוחנן ור' לוי דאמרי' חרוייהו מלוה על פה
 גונה בין מן היורשין בין מן הלקוחות מאי טעמא שענדוה
 דאורייתא וקא מסיים בה התם ח' ר פפא הלכתא מלוה על
 פה גונה מן היורשין ואינו גונה מן הלקוחות גונה מן היורשין
 כדי שלא תשעול דלת בפני לווי' ואינו גונה מן הלקוחות דלית
 לה קלא ונפ' ק' דקדושין ימיו לפלוגתיהו דרב ושמאי' ודרכי
 יוחנן ור' לוי' וקאמר רב פפא התם הלכתא מלוה על פה
 גונה מן היורשין ואינו גונה מן הלקוחות גונה מן היורשין
 שענדוה דאורייתא ואינו גונה מן הלקוחות דלית לה קלא
 והרי"ף ז"ל פסק בפ' גט פשוט בעולא משו' דרב פפא דהוא
 כמח' פסק כותיה בפ' ק דקדושין והאי דפסק נפר' גט פשוט
 דגונה מן היורשין שלא תשעול דלת בפני לווי' ואינו גונה מן
 הלקוחות דלית לה קלא לאו דפליג' דידיה ח'דיר' לא הא קמ"ל
 דהיינו טעמא דטוקמה רנן דאורייתא וגונה מן היורשין
 שלא תשעול דלת בפני לווי' משמע דס' ל רבננו ז"ל דשענדוה
 דאורייתא חלל שהרמב"ן ז"ל כתב כדדושי' בפ' ק דקדושין דרב
 פפא ס' ל בפ' גט פשוט שענדוה דאורייתא ולא הספיק לו
 תירוץ הרי"ף ז"ל והניח ראיות מפרק הכותב דרב פפא ס' ל
 בשענדוה לאו דאורייתא הוא והגאונים נחשבוו בזה כגון
 רבנו האי ז"ל בנשונה ור' ח' ז"ל כפירושו ור"מ ז"ל כתב שו
 מהסוגיות המתחלפות בתלמוד ומ"מ ס' ל לרננו הרמב"ן ז"ל
 דשענדוה דאורייתא דר' הונא כרי' דר' יהושע הכי ס' ל בפ' הכותב
 ור' יוחנן ור' לוי' לוי' הכי ס' ל וק"ל דכל ר' יוחנן ור' שמאל
 הלכה כר' יוחנן וסוגיין בפ' הנזקין ור' פ הגוזל זוטא דשענדו'
 דאורייתא וכן היא דעת הרי"ף ז"ל כמ' שוכן הרמב"ם ז"ל
 פ"ה מהל' מלוה ולוה דמלוה על פה גונה מן היורשין ואינו
 גונה מן הלקוחות וטעמא משום שענדוה דאורייתא :

תנן החם המלוה נשטר גונה מנכסים משועבדים על יד
 עדים גונה מנכסים בני חורין וקא בעי שמואל עלה
 בפ' מי שמח דאקנה מהו כלומר המלוה את חנרו כל נכסים
 שהיו ללוה נשעת ההלוואה משועבדים למלוה לפיכך מוכיחם
 מיד הלקוחות דשענדוה דאורייתא ונכסים שקנה אחר ההלוואה
 לא משתעבדי וקא בעי שמואל חס כחז לו דאקנה ח' משתעבדי
 או לא וליבד דר' מאיר דאמר ארס מקנה דבר שלא נח לעולם
 לא חנעי דורתי קנה כי תבעי לך לבינה דרנן דאמרי חין ארס
 מקנה דבר שלא נח לעולם ומניה לא חנעי לך דאפי' מגלימח
 דעל כחפיה כלומר חס כחז לו תנה ממני גונה חפ' מגלימח
 שעל כתבו חלל כ' תבעי לך דאקן וקנה ומכר חז קנה והרוב
 מאי ומסקנה ח' ל משתענד לוה ולוה וחזר וקנה מהו לקמח
 משתענד או למחרת משתענד אמר רבינא מהדורח קמח דרב
 ח'י אמ' לן ראשן קנה ומהדורח נחרח אמר לן יחלוקו והלכת'
 יחלוקו ומשמע חפילו לרנן דאמרי חין ארס מקנה דבר שלא
 נח לעולם ח' כחז לו דאקנה קנה דשענדוה גמר ומקנה וכן
 כתבו עלה החם ובעל העטור ז"ל כ"כ בנח' אחריות זכנר
 כמנעי למעלה דיני המשענד מטללי חוב מקרקעי נשטר
 חסמכח' חס כחז לו דקנתי ודאקנה מקרקעי ואגבן מטללי
 דלא כחסמכח' כל מטללין שקנה יש להם דין קרקעות נענין
 קנה ומכר וקנה והוריש וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ' חמהל' מכירה
 וכתב הרא"ש ז"ל בנשונה שאם יש מנהג מפורסם יעשו
 כמנהגם ואם אינו מנורר יעמירו על דין חודה וגונה מן
 הלקוחות כס' החשן נס' ל'ט וכס' ק"ח . וכחאן לא נהגנו
 לטרוף כ"ח מטללין מן המשועבדים חמס לענין קרימה
 לננות כל הקודם נשטר דיינין כה הכי :

בפ"ק דמכיע' אמר שמואל שנה שטר ושענדו בריך להמלך
 נבעל' וטע' דנשנח לא קיימח לן הכי דהא מוחני'
 מינה לשמואל דאמר אחריות טעות סופר היא וקא מחרץ לנח
 דשמואל דה' דאחריות טעות סופר נשטרי הלוואה יהיב ח'ניש
 זוזיה נכדי' חלל נשטרי מקה ומכר דעניד ח'ניש דונין

אדם וחיבי דניי שמים פסול לעדות עד שיטלם ונספר מצות גדול כפי' ע' כח כלאון הזה כחוכב כס' חפץ שאומר רב פלטי רחש ישינה מוסר פסול לעדות ולא מנעיה מוסר גמור אלא חפי' מפורסם ומריב עם חנרו וואמר לו אלך ואמסור הואיל ומעין פניו כפרהסיה נחשב רשע ופסול לעדות וה"ה לשנועה וכן נפסק דין המוסר נחמי ישינו' עכ"ל וההפרש שנין פסולי מורה לפסולים מדרבנן שדאורייתא לא נעו הכרזה וכדרבנן צעו הכרזה ורועה נמי נעו בכרזה וכל מה שהעידו קודם הכרזה ערוון כשרה' והמהקדש נפסולי עדות דרבנן כתב הרמנ"ס ז"ל בפ"ד מהלכות אישות שהיא ספק מקודש ואמרו בפ"ק דקדושין כל מי שאינו לא במקרא ולא נמשנה ולא נדרך ארץ אינו מן הישוע וכו' ר' יוחנן ופסול לעדות ומניח כפרק או עונרין ו' דברים נאמרו בעם הארץ חין מוסרין לו עדות ואין מקנלן ממנו עדות וכו' ורש"י דאמר' כהנינה כפ' חומר נקדש כמאן מקנלן הדינה סהדחא מעם הארץ כמאן כר' יוס' ככר מדינה הרי"ף ז"ל דעם הארץ דר' יוס' הוא שאינו לא במקרא אבל שנו נדרך ארץ ולא נז' לא השד עריות ולא נז' ולא שנועה שו' ולא שאר מיני פסול ועם הארץ דאמרי' חין מוסרין לו עדות הוא שאפילו נדרך ארץ אינו וחמוד על כל מה שזכר או על אחד מהם וכו' כמו שהאר"ך סס ז"ל ונאשמע מדברי הרי"ף ז"ל שאפי' נדיענך פסול לעדות וכ"כ הרמנ"ס ז"ל בפ"ג מהל' עדות חן מוסרין עדות לעם הארץ חין מקנלן ממנו עדות לא ח' הוחזק שהוא עסוק נמצות ונמילות חסדי' ונהג בדרכי הישרים ויש בו דרך ארץ מקנלן עדות חע"פ שאינו לא במקרא ולא נמשנה נמצאת אומר כל ת"ח נחוקת כשר עד שיפסל וכל עם הארץ בחוקה פסול עד שיחזק שהוא הולך בדרכי הכשרים וכל מי שיקבל עדות עם הארץ קודם שתהיה לו חזקה זו או קודם שיבואו עדים ויעידו שהוא נהג נמצות ונדרך ארץ הרי זה הדין ועמיד ליהן את הדין שהרי מאחד ממון של ישראל על פי הרשעים נתשובת הנאונ' ז"ל מי שאינו זרין נחפלה ונמצות ואין נהם דרך ארץ פסולין לעדות וכ"כ כס' העטור ונס' חקות הדיינין ג"כ הביא חלוקה זו שחלק הרי"ף ז"ל בין עם הארץ לעם הארץ אבל רש"י ז"ל כתב נמצות חנינה דהיה רפסחים פליג אההיא דחגיגה ומרובהו הו' נע"ה דאחיה נדרך ארץ ונמצות וס"ל לרבנן דלכתחלה לא מקנלן ליה ולרבי יוס' דאחיה לאיבה מקנלן ליה והדינה דמקנלן אמרי' אדר' יוס' וזאלו הם הפסולים בעברה דחמס' תנן בפ"ק דר"ה בפ' זה בורר ואלו הן הפסולים המשחק בקוביא ומלוה נרנית ומפריחי יונים וכוחרי שביעה ומסיים נה בפ"ה בורר ח"ר יהודה חמתי בזין שאין להם אומנות אלא היא אבל יש להם אומנות שלא היא הרי זה כשר ונבג נחלקו נטעם פיסול המשחק בקוביא דרמי נר חמא אמר משו' דהוה ליה אסמכתא ולא קניא ורב ששה אמר דלא אסמכתא היא אלא לפי שאין עסוקין בישונו של עולם ולא בקוביא בלכד אמרו אלא חשילו קליפי חנונים וקליפי רמונים ומלוה נרנית אמרו נבג דה"ה נמי ליה נרנית וכתב רש"י ז"ל דלוה ומלוה פסולין מדרבנן והרמנ"ס ז"ל כתב דאי רנית דאורייתא פסולין מדאורייתא ואי רנית דרבנן פסולין מדרבנן וכ"כ נסמ"ג ונס' חקות הדיינין ז"ל נכחשק בערב ועדים של רנית דאמרי' עלייהו כפ' איזהו נשך דכך עונרין משום לא השימון עליו נשך אס פסולין או לא משום דאיכא למימר שהם סונרים שמה שנו' לא השימון עליו נשך למלוה ולוה היא וכדאמרי' בפ"ק דמכ"ה לא למשום דאמרי' לאנשי בלא דמי משמע ליה והר"ה ז"ל כתב שמצא חסד הנאונים ז"ל שמנו כל פסולי עדות ומנו המלוה והלוה ולא מנו העדי' והערב והרי"ף ז"ל כתב בתשובה דהאי דנקט נמחתי' מלוה נרנית ולא נקט שאר חייבי לאוין משום דמלוה נרנית

מכיו מכל עברה. אבל ה"ד נמי לשאר חייבי לאוין ואין להוכיח מכאן שערב ועדים פסולים לפי שלא דבר רבנו ז"ל אלא מאי נקט מנא מלוה נרנית והניח כל שאר חייבי לאוין דאורייתא שמכל חייבי לאוין שבתורה לא זכרה המשנה לא המלוה נרנית ומדתנן נמחתי' מלוה נרנית ואמרי' נבג דלוה נמי ולא הזכירו עדים וערב משמע דלא פסולי כדעת הגאונים ז"ל ונרא' שכך הדברי' דלא פסולי לעדות לא או רשע דעברה או רשע דחמס ואלו חייב רשעי' דעברה שעשו משום מעשה ולא חמס שהרי הערב והעדים חין להם שום הנאה אבל ליה ומלוה משום חמדת ממון פסלי'ן ליה וכן נראה מפרש"י ז"ל וכן היא דעת הרמנ"ס ז"ל נחדושי' כפ' איזהו נשך להכשירם לעדות חע"פ שמחייבים מלקות נטעם וכו' ז"ל שכתבתי למעלה' ומפריחי יונים והוא שאומר לחברו אס תקדוש יונמי לשלך תקן לי כך וכך ויחס שלך תקדוש אהן לך כך וכך ולא מפריחי יונים בלכד אמרו אלא אפילו נהמה חיה ועוף וטעם פסולס ופסול משחקי קוביא שחזקן שגולנין יונים של אחרים כתב הרמנ"ס ז"ל משום שחזקן גולנים ואוכלים מהגזל ולפי הטעם הזה אס יש להם נכסים אחרים שאוכלים מהם אינם פסולים אבל אחרים כתבו שכיון שאין להם אומנות אחרת כדאמר ר' יהודה דק"ל כותיה וקל הוא נעניו להפסיד ממון חנרו שאינו יודע כמה אדם עורח אחר הממון' וסוחרי שביעה שנושאין ונחמין בפירות שביעי' אמרו בירושלמי דכל ו' שני' וישיב' נטלי' וכיון שגלת שביעה פושטין ידיהם לישא וליתן בפירות שביעי' וכדכ' יהודה דאמר דכשאין להם אומנות אחרת חנא הוסיפו עליהן הגולנין והחמסנין עוד הוסיפו עליהם הרועי' והגנאין והמוכסין הגולנין שגמו כהן שהן מדרבנן נמצאת חרש שוטה וקטן כלומר שגולוה מהם ואמרי' בפ' הניזקין די' בהם משום גזל מפני דרכי שלום והחמסנין שמהללה היו סונרים כיון שנומנין דמים דחמסן יהיב דמי כדאי' כפר' מרובה כיון דחזו רבנן דשקלי וחטפי נעל כרחיבו גזרו דבו רבנן וכ"כ הרמנ"ס ז"ל החמסנין והם הלוקחים קרקע או מעטלין שלא ברכו חע"פ שנומנין הדמים הרי אלו פסולין מדבריהם ואלו דוקא גולנין וחמסנין אלא חף כל מי' שחשוד על הממון וכ"כ כוספר העטור וגולנין וחמסנין אס גולנין וחמסנין דאורייתא פסולין מדאורייתא ואס מדרבנן פסולים מדרבנן הרועים אמר רבא רועה שאמרו אחד רועה נהמה דקה ואחד רועה נהמה גסה ודוקא נרועה נהמה עכמו אבל רועה נהמה אחרים כשר כדאמרי' בפ"ק דמכ"ה ואין אדם חוטא ולא לו וכתב רועה פסול ואמרי' חמס ונפרק מרובה דמדלי' נהמה דקה נח"י פסולין ונח"ל כשרים ומדלי' נהמה גסה נכל מקום וכתב נסמ"ג מעכשו מותר לגדל נהמה דקה נכל מקום והגנאים ח"ר יהודה סתם גנאי' כשר ואס נודע שלקחו חפי' פעם אחת יותר מן הראוי פסולין דהכי אמרי' נגמרה כיון דחזו דשקלי יתיר פכליניהו וגנאים אלו הם גנאי' מס המלך והמוכסים סתמן פסולים מפני שלוקחים יותר מן הראוי אמר רב נחמן גנב ניסן ונגנ חשרי' לא טעיה גנב ה"מ באריסה ודבר מועט ודבר שנמרה מלאכהו' וכופר נפקדון פסול לעדות כדאי' בפ"ק דמכ"ה ונפ' הגזול ונפ' שנוע' הדיינין ודוק' דאסהירו סהדי דנהיה שעתא דכפריה בני דינא הוי נדידה אבל כופר נמלוה כשר לעדות עד שיטענו' כדאי' הית' וכן טעם ששוחט נהמות ובודק' ונמכ' טרפה חתא ידו פסול כדאמרי' ההוא טכא דנפיק טרפתא מתומו פסליה רב נחמן ועבריה וכתב הר"ה ז"ל דשוחט נהמוה שלו הוה ונראה שאס היו של אחרים כשר וכ"כ נחמן:

והרשעים שאינם דחמס וכתבו נסמ"ג ז"ל שלא כל חייבי לאוין פסולין אלא לאו שישנו מעשה ונשבע וממר ומקלל חנירו נשם משום דלוקין כדאמרי' בשנועות וכתמורה

תקון סופרים

ובחמורה וצפ' הפועלים כל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו חוץ משנבע וממר ומקלל את חנרו נס וכן כחבו נסס הרי"ף ז"ל ואין צריך התראה ורחיה מהנהו קנוראי דקנרו נפשא נ"ט ראשון כל עבדה שמתנהו רב פפא ופסליהו ואכשריהו לעדות רב הונא בריה דרב יהושע אמר ליה רב פפא והא רשעי' גינהו סנרי מבזה קא ענד' והא קא משמתין להו סנרי כפרה קא ענד' לן ואם התרו בהם בלי ספק שלא היה מכשירם רב הונא בריה דרב יהושע דהוא עצמו לא הכשירם שלא מטעם דנרי' מכוה קא ענדינן ואחר התראה לא נשארם שום טענה שלא נמתה התראה לא להבחין בין שונג למזיד בדאמרי' נפ' היו נודקין ונפ' ק דמכות כנ"ל שזו היא שחיה לוקין זה שחננו רוב המפרטים והמחננים ז"ל דלא נעי המרא' והעפ"ה שהרב בעל העטור ז"ל תמה על זה מ"מ הראי' שהנאמ' לזה ראי' היא ומכאן למד ז"ל הרמב"ן ז"ל שאין העד נפסל בעננה אלא נדבר שפסע נישאל שהיא עננה כגון משנע לשקר או לשוא או גזל או גנב או חבל נבלה וכיוצא בה' אכל אם ראוהו עדים עונר על דבר שקרוב העושהו להיות שונג כריבין להזיהרו ואח"כ יפסל בשראהו קושר או ממיר כריבין להודיעו שזה הלול שנת מפני שרוב העם אין יודעין וכן אם ראוהו עוה' נשנת או נ"ט כריבין להודיעו שהיו שנת שמה שוכח הוא וב"כ אכל בעל הטורים ז"ל כתב דווקא קוברי מת וסנרי מבזה קא ענדי' אכל מחללין לדבר אחר פסולין ומדרי הרי"ף ז"ל גרסא שאף קוברי מת נ"ט פסולין לערו' אכל הראי' ש"ז"ל מכשירי' אמר רב נחמן החשוד על העריות כשר לעדות אמר ליה רב שש עני מארי ארבעין נכתפי' וכשר וקא מסיים בה בהלכות הרי"ף ז"ל החם נידרו מקפו אמר רבא ומודה רב נחמן לענין עדות אשה שהוא פסול אמר רבי' ואחיימא רב פפא לא אמרן אלא לאפוקא אכל לעיולא לית לן בה וכתב הרי"ף ז"ל יחזיקין אחר מרבוטתא דקא פסיק הלכת' פרנ' שנת וקא יהבי טעמא למלחא משום דהלכתא כרב שנת באיסורי וכח' ג"כ בתשובה דחשוד על העריות כיון שנת על אחת מהן חשוד על כלן והרי"ף ז"ל השיג עליו וכתב דהלכתא כרב נחמן דהא רבה ורב פפא שקלו וטרו לנייה דהא לענין דינא אחרת והלכתא כרב נחמן דיני ועוד דהא אמר יכרו תקפו נסחא משוכח היא ולא חייב רב נחמן להאדורי ליה וכוונר ז"ל דדוק' חשוד והאי דאמרי' ארבעין נכתפי' וכשר משום דמלקין על לא טובה השמועה בראי' נפ' עשרה יוחסין וכן פי' רש"י ז"ל ונלא המרא' אכל בנוגעל ממס פסול וגם מ"ש ז"ל בתשובה לא נכון בענין דא"כ הוה ליה למימר הנוגעל את הערוה לאתא דוקא בחשוד הוא דפליגי רב נחמן ורב שש אכל לנוגעל פסול הוא לעדות נכ"ע ור"מ ז"ל כתב כדברי הרי"ף ז"ל דדוקא כועלונן עדות בעל העטור ז"ל אכל לא נראי' כן דעת הרשב"א בתשובתו ולא הרב בעל השלמה ז"ל והרב בעל העטור ז"ל כתב איכא מאן דפסק כרב שש דהלכתא כותיה באיסורי ואיכא מאן דאמר הכא דינא הוא והלכתא כרב נחמן דיני ומסתברא כרב נחמן דסוגיא דרבינא בותיה לזלול והרשב"א ז"ל כתב שני הדעות נדעתו לפסוק כרב שש וכן בספר חקות הדיינין פוסק כרב שש וכן פסק בסמ"ג והעפ"י שחיני כדאי להכריע אכל לעד' נראה כדברי הפוסקים כרב נחמן דהכא בעדות ממון הוא דפליגי אכל בעדות אשה דהוא איסורא הוא מורה רב נחמן וכ"ש דאמוראי שקלו וטרו לנייה ולא זכינו לדברי ס"ז הרמב"ן ז"ל בספר המלחמות לדעת הכרעהו כדברי מי פ"ע פברמי' פסק ופי' לפסוקי' הוא שמעיד עליה שמת בעולה או שגרסה ואינו נאמן לעדות או משום דרובה לעשותה פנויה כדי שחא מכויה לו אכל לעיולא שמעיד שנתקדשה עדותו עדות ושנינו נפ' כל הנשבעין שבגדו חשוד על השנוע' ביבד אחד שנועה העדות ואחר שנועה הפקדון ואפי' שנועה

שוא והא פרוך עלה ננמ' וליתני' נמי שנועה צטוי' ומהדר בי קמי' שנועה דכי קא משתבע בעקרא קא משתבע אכל שנועה בטוי דאיכא למימר דנקושת' קא משתבע לא קמי' מינא אובל ולא אובל פי' דהם שחיים להבא ואפשר שנועה שנועה שיקיים דנרו אבלי ולא אכלי מאי איבא למימר כלומר שהם שחיים לשעבר ונשעה שנשבע כבר נשבע לשקר חנא שנועה שוא וכל דמי לה כלומר ששמים לשעבר דומיא דשנועה שוא ורש"י ז"ל פי' דאובל ולא אובל לא מיפסיל ובעל העשור כתב דמיפסיל וכח' נסס הרב רבי יעקב בר משלם ז"ל שהעונר על גזירת הקהל מן העונר על חקנה הקהל והכמיה' שהוא פסול לעדות וכ"כ גם' החשן נבי"ל וכן גם' ב"כ נסס רבי' חס והר"ם ז"ל והוה על פי דרכו של בעל העטור ז"ל אכל על פי פי' רש"י ז"ל היו כשר לעדות וכח' שכן היא דעת הרי"ף ז"ל והרמב"ן ז"ל והרשב"א ז"ל כתב בתשובה שהעונר על חמיי פסול לעדות וכ"ש נמקומות שאומרים וכל העונר על כונתו ארור הוא לה' יאהי ישראל שארר יש בו שנועה כדאי' נפ' שנועה העדות וכח' שד' נחשונה שהשנע לחברו לפדוע לו לזמן פלוני העפ"י שיש לו עדים שלא הוריד לו הזמן וכגון שלא היה ידם מתחת ידו אינו נפסל דלמא אשכח הוא ולא חתמי ליה וזו' כדאמרי' נפ' קדמני' ונפ' הגזל גזי' הפקדון אלא אם העידו שהיו לו מעות בתשלום הזמן ובתשובה ר' יקר ז"ל הנשבע להבטיח הדא חותמו עד ואותו שנוע על מנת שרץ לפסול וכן כתב הרמ"ה ז"ל והרשב"א מבוספק נדבר והקדוה אכלו להכשירו וכספר החשן סי' ל"ד הביא דברי הרב ר' יקר ז"ל כלי חולק' משומד אובל נכלוח לתאון דברי הכל פסול להכעיס אכני' אמר פסול ורנא אמר בשר והלכתא כותי' באני' דהיינו מ"ס דיע' קנ"ס פי' יע"ל קנ"ס אלוש של מדע' עד זומם' אלא העומד מאין קידושן של נמכרו לנייה גלוי דעת בניטין משומד אובל נכלות להכעיס כל זה מנואר בסנהדרין פ' זה נורדף כ"ז נרש"י ז"ל אחרת עד זומם אכני' אמר למפרע הוא נפסל ורנא אמר מבאן לנפגא הוא נפסל אכני' אמר למפרע הוא נפסל מעידנה דאכסידי הוה ליה רשע והחור' אמרה לתתה רשע עד והלכתא כותי' דאני ועד זומם פסול לכל התורה בולה כר' מאיר וכן פסק ריא"ף ז"ל וביד שלמי' משמע בעדות של חזמה אינה אלא ע"פ וכגון שהעידו נכ"ד בעשרה נייסין והוזמו בעשרה נחייב' עדות שהעידו מי' נייסין עד י' נחייב' אינה עדות וזהו למפרע אכל אם העדות היא נשטר אינם נפסלין אלא מעת שהעידו נכ"ד שאפשר שאחר החתימה א"כ אמרו הם שחממו נשטר מוס הזמן שכתבו נשטר או שראו אותם עדים כיום שחממו נשטר וכמו שהאריך הרי"ף ז"ל בפ' מרובה וכן כתב בעל העשור ז"ל ורש"י ז"ל כתב נמשכ' פנחדרין דבעדות נשטר היא וכבר דחו דבריו המפרטים נפ' מרובה וקא הרי"ף ז"ל דהא דברי קבא הגאונים שכתבו כך וכח' הרמב"ם ז"ל נהל' עבד נפ' וכן עד זומם העפ"י שהזום בעדות ממון ושלב' ה' פסול מן התורה לכל העדויות ומחיימי הוא נפסל מעת שהעיד נכ"ד העפ"י שלא הזום על אחוה עדות אלא אחר כמה ימים ונפ' מי נכנא בחרא אמרי' היה יודע לו עדות עד שלא נעשה גזין ונעשה גזין הוא אינו מעיד על כתב ידו אכל אחרים מעיד' ופי' שחם נשטר קודם שנעשה גזין ואח"כ נעשה גזין ורבו לקיים את השטר הוא אינו מעיד שהוא כתב ידו אכל אחרים מעיד' עליו וכת' ה"ף ז"ל כשמייהו דרבוטתא דוקא בשעתה' זה השטר נכ"ד קודם שנעשה גזין וכ"כ הרמב"ם ז"ל נפ"ד מהלכות עדות והטעם הוא שביין שנעשה גזין אנו שושנים שחמס בו עמה והעיד נשקר :

והזרת כל אלו לקיוון כשרים להעיד כל מי שחיב מלקות וחיב כרת בכללן כיון שלקו כשרים כמתן נפ' ואלו

הנני בעון האש והאב בעון הן כדכתיב ואת בנייהם לא המית ככתוב לא יומחו אבות על בנים וכן היא הסכמת רבינו האי גאון ז"ל וכל פסולין בין לזכות בין לחובה בין דיני נפשות בין דיני ממונות וכדמוכח בגמ' מדרשה דקראי ואמר' נמי האם דכסורא אמרי בעל כאשתו וכפומנדיחא אמרי אשה כבעלה ואמר רב הונא אמר רב נחמן מנץ שהאש' כבעלה דכתי' ערות אחיאינדך לא תגל' וגו' דודתך היא והלא אש' דודו היא לא מכתב שהאשה כבעלה וקאמר' בגמ' אחי חמותי לא יעיד לי בן אחי חמותי לא יעיד ולא יעיד עליו וכן היא נמוספתא אין מעדין זה לזה ולא על זה ולא זה עם זה ופי' זה לזה לזכות וזה על זה לחובה זה עם זה להעיד לאחרים :

גרסינן בפ' יש נוחלין שלה ליה רב אנא לרב יוסף בר חמא הלכתא שלישי בשני כשר רבא אמר אף בראשון וכן פסק הרי"ף ז"ל והרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות עדות ובעל העטור ז"ל והרשב"ם ז"ל אבל ר"ת ז"ל בפ' יש נוחלין ובה"ב פוכלין שלישי בראשון אלא שבעל הלכות אומר שהוא פסול מדרבנן ור"ת פוסל אף מן התורה ודעת הרמב"ן ז"ל נראית שהיא כרי"ף ז"ל וכן דעת הרשב"א ז"ל בתשובותיו וכן כתב בחקת הדיינין וסף המפרשים ז"ל בפ' יש נוחלין לא נתחוו להם דברי ר"ת ז"ל ובסמ"ג סומך דברי ר"ת ז"ל מהירושלמי וכתב שאין להקל בדבר' אמר רב רב אשי אכשר באבא דאבא ולית הלכתא כמר בר רב אשי פי' קפנה מר בר רב אשי דאבא דאבא שלישי בראשון הוא ומש' הכי קא מכשר ביה ולית הלכת' כותיה דאב וכו' ראשון בראשון הוא כמו אח ואחיו שהוא ראשון בראשון והנה ליה אבא דאבא שני בראשון ואבא דאבא הוא יבחה לראובן שיבחה עם יעקב הוא ראשון בראשון ועם ראובן בן יעקב ראשון בשני אבל לחובה דאבא דאבא דהיינו אברהם עם ראובן כשר לדעת הגאונים ז"ל והרמב"ן ז"ל הוכיח כן נחדושו מדקדוק סוגיית הגמ' וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות עדות אבל הרשב"א ז"ל פוסל האב עם בן בנו עד סוף כל הדורות משום דאב כרעא דאבא וכן דעת בעל עמודי גולה ובספר החסן הביא שתי הדעות דשלישי בראשון ובאבא דאבא דאבא ולא הכריע בשמיהו וכן בספר חקת הדיינין לא הכריע בזה כלל' ואמר שהסכמת הגאונים' והרי"ף והרמב"ם והרמב"ן ז"ל להכשיר ראוי לסמוך עליהם :

והדרך לדע' אי זהו ראשון ואי זהו שני החסן זה לזה ראשון וכן מוכיח בירושלמי ובניהם שני ובני בניה' שלישי והאב עם בנו ראשון ועם בן בנו ראשון בשני ועם בן בן בנו ראשון בשלישי ודרך שאנו מונין בזכרים אנו מונין בנקבו והנעל כאשתו אם ראשונה ראשון ואם שניה שני ואם הם מרי הנעל כאשתו כלשתי הנשים שנייו' כשרים וזה מוסכם מהכל זולתי מהרי"ף ז"ל כפי נסחאותיו הנמכחות בקבת הלכותיו ואעפ"י שלא פתח בתשובותיו דחרי הנעל כאשתו לא אמרינן ואם הם בעלי שתי אחיות דהיינו גי'ם או שלקח זה האם וזה הנה דהיינו ראשון בראשון לכ"ע פסולין דה הנעל כאשתו אמרינן אלא שמקבץ הגאונים ז"ל כתבו בפ' זו' נזיר דבעלי קרובות פסולין להעיד זה לזה אבל להעיד לאחרים כשרים משא"כ בשאר קרובים ולא נתחווה לי דעתם שהרי היא מאנחה דהו חתימי עליה תריגיסי ופסלה רב יוסף כדאי' בפ' זה נזיר ואם האחד נשוי ראשונה והאחר השניה בזה נחלקו אבות העולם שהרבה מכשירים והרשב"א והר"ש ז"ל מכללם ולפי בעלי הדעת הו' כל בעלי שתי קרובות כשרים לעדות זולתי בעלי שתי אחיות ובעלי האם ובתה והרבה פוסלים והרמב"ם ז"ל מכללם והדברים בזה עתיקים' ודרכי הרשות והמשא' והמתן אבל המתחילים מהבין עמוקים' והכללים

הן הלווקן כל חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתת שנאמר ונקלה אחיך לעיניך משנקלה ה"ה אחיך וכתיב הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהל' עדות שכל פסולין דחמס' אעפ"י שהחזירו הממון פסולין עד שיחזרו כמשונה ויודע שחזרו מדרבנן הרעה ובעל החסן חמה עליו וכתיב אפשר כשהחזיר ככפית כ"ד' ואני אומר שכיון לתשובת הרי"ף ז"ל שכחונה למטה' וחזרת משחק בקריית משטנרו פספסרין מעבמם והם הכלים שמשחקין בהם ויחזרו בהם חורה גמורה שלא יעשו אפי' בחס' ומלוי ברבית משיקרעו שטרותיהן מעבמם ויחזרו בן חורה גמורה שלא ילו ברבית אפי' לגוי' ומפרחי' וגי' משישטרו את פניהם והם הכל' שזדין בהם ויחזרו בהם חורה גמור' שאפי' במדבר לא יהיו עושין וכחרי שביעית משחגי' שביעית אחרת ויבדלו אמר ר' נחמיה לא חזרת דברים בלדך אמרו אלא חזרת ממון כיכר אני פלוני בן פלוני כנסתי מאתם וזו נפירות שביעית והרי הם נמונים לעניים במתנה והחשוד על השנועה אמרו בירושלמי משיבוא לכ"ד שאין מכירין אותו ויאמר חשוד אני והוסף נה הר"ם ז"ל לו שיתחייב בשנועה ככ"ד שאין מכירין אותו נממון חסון וישלם ולא ירבה לישבע' והחשוד על הגנבה כתב הרי"ף ז"ל אם החזירה בתשובה ולא עיי' ראה ופחד וקבל שלא יגנוב לישראל ולגוי מקבלין עדותו וכן נובל לרוב בגלגלין וחמסין ומוכס' ונכאים והרועי' והחשוד בטרפו' אמרי' בגמ' שאין לו תקנה עד שילך למקום שאין מכירי' אותו וילבש שחורים וימכס' שחורים ויחזיר אבדה בדבר חסוד או שויבא טרפה ממחמת ידו בדבר חסוד משלו וכתיב הר"ם ז"ל פי' ד מהלכות עדות וכן עד זומם שהלך למקום שאין מכירין אותו ונתנו לו ממון חסוד להעיד כשקר ולא רפה ה"ז עשה תשובה וחזר לכשתו וכן כל כיוצא בזה גרסי' בפ' עד כמה דנכורות ובפ' דע' וכלן שחזרו בהן אין מקבלין אוחן עולמי' ר' יהודה אומר חזרו נמשמוניות אין מקבלין אוחן כפרהסי' מקבלין אוחן ר' יהודה בן קרחא אומר בין כך ובין כך מקבלין אוחן אמר ר' יבחה אמר ר' יוחנן הלכה כר' יהודה בן קרחא וכתב בעל העטור ז"ל דעל כל החטאים נאמר ורננו נסים ז"ל כתב דעל כל הפושעי' נאמר וגרעה שאוחן משומדי' שיבאו מן הכלל ואח' כחזרו לת ישראל להעיד מיד שהרי כתבו רבותינו הכרפתים ז"ל שאינם צריכין לקבל דברי חברות ולא ענילה כמו שהאריכו בתשובותיהם ובחבוריהם כנ"ל :

והמין השני פסולי קורבא תנן בפ' זה נזיר ויהי הן הקרובי' אחיו ואחי אביו ואחי אמו ובעל אחותו ובעל אחות אביו ובעל אחות אמו ובעל אמו ואביו הן ובניהן ואחיהן וחורנו לבדו אמר ר' יובי' זו משנת ר' עקיב' אבל משנה ראשונה דודו וכן וכל הראוי לירשו וכל הקרוב לו באומה עשה היה קרוב ומרחק כשר ר' יהודה אומר אפי' מתה בתו ויש לו בנים הימנה ה"ז קרוב והאוחז והשונה אוחז זה שנשנינו שגא כל שלא דבר עמו שלש ימים באיבה אמרו לו לא נחשדו ישראל על כך ובנרייחא אמר ר' יובי' גיסו לבדו זה' להחורנו ובגמ' מוכח דפסול הקרובי' בין להעיד זה על זה בין להעיד לאחרי' הוא דאמרי' אשכחן בנים להדדי בנים לעלמא מנא לן וקאמר לכתוב קרא בן על אבות ח"ג הם על אבות מאי על בנים דאפי' בנים לעלמא ופרשי' ז"ל שני קרובים פסולים להעיד לאחרי' מן השוק וכן כתב הרשב"א ז"ל בתשובותיו ובגמ' מוכח פסול דקורבא מלא יומתו אבות על בנים בעדות בנים ומוכח נמי פסולי בקרובי האם מדכתיב אבות ולא כתב אב והרמב"ם ז"ל כתב בפ"ג מהל' עדות שפסולי קורבא האם או הנעל כאשתו הו' מדרבנן משום דמרש' חכמים הוא וא"ו הרמב"ן ז"ל השג' עליו הרבה נשורש הזה בספר המכות שלו וגם הרשב"א ז"ל בתשובותיו והבנון הוא שהם פסולים מן החורה שאם נחת לומר בן אף בקרובי האב פשטיה דקרא אינו אלא שלא יומתו

תקון סופרים

ופסול לעדות ונפרק זה בורר אוכל דבר אחר פסול לעדות
 ופירו רבנאחא ז"ל דהיינו מקבל בדיקה מן בנייה לא חמרינן
 חלל בפרהסיא חלל בבניעא לא ובפרהסיא נמי לא חמרינן חלל
 דהוה ליה לאחזוני בכניעא וקא מצוי נפשיה בפרהסיא חלל הי
 לא הי ליה לאחזוני בכניעא חזייה היא וקבת כחטוס בכלל
 עדי חמס וליחא חלל משום בזוי נפשיה וכ"כ רוב המחברים
 ז"ל - ונפ"ק דקדושין ת"ר האובל בשוק ה"ז ככל ו"א פסול
 לעדות חמר רב חזי בר חנין הלכה כ"א פ"ה ז"ל דחמרינן
 בירושלמי ר"ש כ"ר הוא חניל בשוק חזייה ר' מאיר חמר ליה
 חן שבה ת"ח שיכל בשוק וכלכר בשל גרמיה ש"מ הא חמרי
 האובל בשוק דומה לכלב כנון שחוטף לאחרים ואוכל כמו
 כלב עכ"ל - ונראה שדקדק מקאמר שחן שבה לת"ס מכלל
 דלאחרים חן חסש בשל גרמיה - וט"א חן כחוטף פשטא
 שפסול לעדות ואפילו חללו בנייה גזון הוא וגזון פסול
 לעדות כדכתיבנא לעיל - ו"ל בפסוח משום פרוטה או בשחן
 גוקפדין עלייהו ר"איהו ז"ל פ"י בגון שהולך חלל חנוני וטועם
 מכל אחד כאלו רובה לקנות ומעריב בהייה דחמרינן נפרק
 מפני - ור"ח ז"ל פ"י דקאי האובל בשוק אוכל בערותו דגנאי
 הוא מי שאוכל בערותו בשוק הר"ש ז"ל ונספר העשור נס
 רבנו כרף ז"ל דאם אוכל משלו כשר והרב לא מסתבר ליה
 הכי ודברי ר"ח ז"ל נראין עקר וכן גרסית דעת הר"ש ז"ל שלא
 מנאן בכלל עדי חמס לא בכלל הכנויי שהר"ב נהג כפי"ח מכל
 עדות וכן הכנויי פסולין לעדות מדבריהם והם החנונים
 שהולכין ואוכלין בשוק כפני כל אדם ובגון או שהולכין ערומי
 בשוק בעת שהם עסוקים במלאכה מנוולת וכיוצא באלו שאינם
 מקפדין על השטח שכל אלו חסודין בכלל וט"א מקפדין על
 עדות שקר :

והמין החמישי מכל שאינם בני עדות - הנשים פסולות
 לעדות דבר חורה דחן החם שבועת העדות נוהגת
 בחנשים ולא בנשים ואמרי' נבמ' מג"ה מדת"ר ועמדו שני
 האנשים בעדים הכתוב מדרב ובירושלמי דיומא פ' שני עערי
 ילך לה מג"ה שני שני דכתיב על פי שנים עדים ובתיב ועמדו
 שני האנשים והניחו הר"ש ז"ל בפ' החולץ והרמב"ם ז"ל כתב
 בפ"ט שהן פסולות מן התורה שנתמר על פי שנים עדים לשון
 זכר ולא לשון נקבה וכ"כ בספר מצות גדול ועוד כתב בפרק
 הנו' שהטומטום וההדרוניום פסולין לעדות לפי שהן ספקי
 ואין עונשין מן התורה ואין מוכיחין ממון מן הספק - ודברו
 רבנו ז"ל בלחורוניום מפורשים בתוספתא דבכורים דשני
 סבניי לחורוניום דיש לו דרכים שוים לנשים ומכלל שפסולי
 לכל עדות שנתורה וכל שכן בטומטום מהיקיש - והעדות
 שנשים בשרין להם אין זה מקומן - והגויים פסולין לעדות
 שרשעים גינהו ולאונני עדות גינהו כלל ואמרי' בפ' החולץ
 אין עדות לגוי ונפ"ק דגטין אמרי' דערבנות פסולי דאורייתא
 גינהו ואין לנו מכשירין אותן חלל משום דיעא דמלכותא בדי'
 החם ונפ"ק דקמא דתנן על פי עדים נני חורין ובני נרית
 ואמרי' נבמ' נני חורין לאפקוי עבדי דליה לכו חיים ובני נרית
 לאפקוי גוים דלא טיבי נכמות והרמב"ם ז"ל כתב בפ"ט מהל'
 עדות דפסול עבד מטיס ועשייתו לו כאלו זמם לאחיו ואם
 עבד פסול כ"ס גויי - והקטנים פסולין לעדות ונעמדו
 שני האנשי ולא קטני' בדי' כפ' מי שמת ובכר בתבתי כסמך
 דבעדים הכתוב מדרב כדחיתא במסכת שבועות כפ' שבעת
 העדות וכבר כחתי למעלה שער נפרד לרעם סימני הגדול
 והסרים כשר לעדות וכבר בחתיב"ג כ"ס מיניו למעלה ונעדות
 קרקעות אעפ"י שהוא גדול אינו מעיד חלל במטלטלין חלל
 בקרקעות עד שיהיה כן עשרים וכ"כ נקיות הדיינין כ"ג והכי
 חיהא בפ' מי שמת וכתיב הרמב"ם ז"ל שאם הוא גדול והוא
 נקי בעי' משא ומתן אעפ"י שלא הגיע לכלל עשרים עדות
 עדות

שכתבתי בזה מספיקים - וע"כ ראוי ליסמר מזה ולזהר הרבה
 בעדות גטין וקדושין כדי שלא נבטרך להכניס ראשינו בין
 הררים גדולים ואם נפל דבר בזה גטין וקדושין צריך להחמיר
 בו ונדוני ממונות ראוי לעשות בפסק הרמב"ם ז"ל שעל פיו
 גהנו לדון בכל אלו הארצות - וארום אינו מעיד לחרוסחו
 אעפ"י שאשתו ארוסה לא ארוסה ולא מטמא לה ולא ירשה הכא
 משום אקדויה דעתא הוא ופסול ונתשובה לרא"ה ז"ל דוקא
 לה חלל לקדוניה כשר וכן בתב הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות
 עדות - ואחיי האח מן החם כשרים לעדות כגון רחל שנשאת
 ליוסף וילדה ממנו ראובן והיה ליוסף בן מאשה אחרת והוא
 מנשה ומת יוסף ונשא' לשמעון וילדה ממנו יהודה הרי מנשה
 ויהודה מעידים זה לזה ואחי חתן ואחי בלה
 אמר רב חסדא דכשרים לעדות וקרונו ונחרקן אין הלכה
 בר' יהודה וכשר הוא לעדות ונפ"י ש נחלץ היה יודע לו עדות
 עד שלא געשה חתנו ונעשה חתנו פסול היה יודע לו עדות
 עד שלא געשה חתנו ונעשה חתנו ונעשה חתנו ונעשה חתנו
 כל שחלמו וסופו בבשרות כשר ונפ"י מי שמת היה יודע לו
 עדות עד שלא געשה חתנו ונעשה חתנו הוא אינו מעיד על
 בתו ידו חלל אחרים מעידים וזה אעפ"י שלא חסוק כתב ידו
 קודם שנעשה חתנו וכן מוכח התם וכן כתב הרמב"ם ז"ל -
 והאובל והסונן כשרים כחכמים במתני' שפסולי קורבן אינו
 חלל מגזרת מלך בדאמרי' בפ' מי בנתרא שחרי משה וזהו
 פסולין על עס זה - וגרים כשרים לעדות ואין ביניה'
 פסול קורבן שני החומים שנתגירו כשרים זה על זה כדאית'
 בפ' דינמות ולא חיישי' לחרנה עדות לכ"ד מסורה - ונקי'
 שטרות מעיד קרוב על כתב יד קרובו כדאיתא בפ"ג דתמונות
 משום דקיום שטרות דרננן דמן התורה העדים החתומים על
 השטר במי שחקקה עדותם כנ"ד דמי כדאיתא התם ונפ"ק
 דנטין :

וגם בפסולי קורבן כתב הרמב"ם ז"ל שכל שהם מכל החם
 הם מדרננן והרבה להשיע עליו ח"א הרמב"ם ז"ל כספר
 המצות שלו והרשב"א ז"ל בתשובתו וכדבריה' משמע שהרבה
 ראיות הניחו כנגדו כלם נכוחים למנין וישרים למוכחי עדות -
והמין השלישי הנענשים בעדותם כל עדות שישהנאה לעד
 זה פסול ואם נבחלק ממנה בשר בפ' ביבד העדים

געשים זוממים אמרי' חלעא
 וטובי קריבי דערבא הוא סבר
 רב פפא למימר בני מלוה זלוה
 רחיקינינהו אמר ליה רב הונא
 צריה דרב יהושע חי ליתיה
 ללו' בתר ערבא חילי ונפ"ק חן'
 תניא בני העיר שננג ס"ח
 שלקן אין דנין בדייני אותה
 העירו ואין מניחין רחיה מאנשי

אותה העיר אמאי - לסקון גפשייהו כי חרי מנייהו ולדונן שאני
 ס"ח דלשמיעה קאי - ולא מצו מסלקי גפשייהו משמע דמרי
 דמצו מסלקי גפשייהו מסלקי וכן פסק הר"ה ז"ל ז"ל והרמב"ם
 ז"ל בפ"ט מהל' עדות וכן מוכח גמי התם דכל שהוא שותף
 בה זממתלק - ממנה בקנין זמקבל עליו אחריו רחיה ממחתי'
 בשר וכבר כתבתי למעלה נשער האחריות היכי דמי אחריות
 דמחמתי והדינים בזה ארוכים להראות כל הכדורים שהוא
 גונע בהן בעדות ואין זה מקומם ונבמה שכתבתי לשמוח הפתח
 לרובה לעיין בחזון דנין די כלם מנאחרים נפ"ק חוקת וכדברי
 המחברים וההכס הנקי דנין יעין בחזון הלכות במקומם
 וישמע חכם ויוסף לקח -

והמין הרביעי מכל פחיתות נפ"ק הקדושין כל שאינו לא
 במקרה ולא בדרך ארץ אינו מן היטוב ואמר ר' יוחנן

עדות אף בקרקעות וכתב הרמ"ש ז"ל במשנה קטן שהניע לכלל שנים ולא נדקו אם הניח סימנין והעיד לאחר זמן נדקוהו ומכאן שהניח סימנין שהוא נחזק גדול ממשה שהוא בן י"ג שנה כתב הרמ"ש ז"ל פ"א מהל' עדות המוסרין והפקודות והמנין והמשומדים שהם פתומים מן הנוים פסולין לעדות כפי' יש נוחלין מזוהר דרש שטוה וסומא פסולין להעיד ודרש דווקא שאינו שומע כלל אבל בעל הטורים מכשיר אפי' אינו שומע כלל ויראה שערות שהיא נשמיעה פסול לה ומה שהיא בדריה כשר לה סומא דוקא נשת' לעינו אבל בעינו אחת כשר כד'יתא בפ' דיני ממונות ונפ' בה סימן כתב הרמ"ש ז"ל הפתאים ביותר שאינם מכירין דברים הבוחרים זה את זה ולא ינינו ענייני הדבר כדרך שיצינו שארעם הארץ וכן המנוהלי' והנחפזי' דעתם והמשתגע' ביותר הרי כל לו בכלל השוורי' ודבר זה לפי מה שיראה הדיין שא"ל לבוין הדעות ככתב עכ"ל וכל הזכרים בעיני' שיהא מחלוק וסופן כשערות אבל מחלוק כשערות וסופן אין כשערות או מחלוק שלה כשערות וסופן כשער' פסולין וכן היה בפ' יש נוחלין והיבא שהיה רחוק והיה יודע לו עדות ונתקרב שנעשה חתנו לא יחמוס לו נשטר ואפי' היה ערו' קנין והיבא נמי שהיה יודע לו עדו' על פה והוא קרוב והעיד כד' ולא קבלוהו ואח"כ נחרקא אם העיד אין מקלנין עדותו דעינדי' אינשי לאחזוקי דבוריהו העטור ז"ל : השער הכ"ה נמה שהוא חונה עליה עדים ומה שזריכין לזוהר ממנו ומה שמנטל עדותן אם עשאוהו כס"ד :

שלא יתמוס נשטר עד שידע עם מי יתמוס דאמרי' בפ' השולח ונפ' זה נורד כך היו קיי' הדעת שירושלם עושים לא היו חותמים נשטר אח"כ יודעים מי חותם עמהם ואמרו בפ' שנוע' הערו' מגין לידע דכחור שהוא גזלן שאסור להכטרנו עמו שנאמר מדבר שקר תרחק ויהרו העדים שלא יתחמו נשטר שיש בו איסור דתמן בפ' נשך שטר שיש בו דריח קתסין אותו ואינו גובה לא את הקרן ולא את הרבית דר' מוח"א גובה את הקרן ואינו גובה את הרבית וקא מפרש טעמיהו התם דר' מ סבר קנסין התרא אטו איסורא ורננן סברי לא קנסין בפ' דגטין תניא עדים שאין יודעים לחתום מקרעין להם נייר חלק וממלאין את הקרעים דיו אמר רש"י ד"ה נבטי נשים אבל כשהרורי ענדים ושאר כל השטרות אם יודעין לקרות ולחתום חותמין ואם לאו אין חותמין ונפ' דגטין אמר עדים שאין יודעין לחתום אמר רב מקרעין להם נייר חלק וממלאין את הקרעים דיו ושמואל אמר כחבר פי' רשמי' שמותיבם בעופרת וחותמים שם על הפרסום אבל לא במיאבר דקי"ל כתבו דאבר כשר הילכך הכתב העליון לא הוי כתב וכ"ש שאין כותבין להם כסיקרא דהא חתן כתבו כסיקרא כשר וה"מ בגטין משו' ענו' אבל כשאר שטר' לא דההוא דענד נשא' שטר' ונעדי' ר' כהנא חני' כותיה דרב עדי' שאין יודעין לחתום מקרעין להם נייר חלק וממלאין את הקרעים דיו ושאין יודעים לקרות קורין לפניהם וחותמין אמר רש"י ד"ה נבטי נשים אבל כשהרורי ענדים ושאר שטרות אם יודעין לקרות ולחתום חותמין ואם לאו אין חותמין אמר ר' לעזר מאי טעמ' דרש"י ג' שלא יהיו בנות ישראל ענוות' אמר רבא הלכה כרש"י ורב גמרא משמיה דרב אמר אין הלכה כרש"י ואוקימנא אקריאה כלומר שאמר שאין קורין בפניהם וחותמין אלא אפי' נשאר שטרות קורין לפניהם וחותמין כן פי' נה"ג ורש"י ז"ל אבל הרי"ף ז"ל לא הניח הדין דרב גמרא ומשמע שסובר דהלכה כרש"י וכן פסק הרמ"ש ז"ל בפ"ד מהלכות מלוה ולוה רב נחמן קרוקמיה ספרי דדייני חתים ודוקא רב נחמן וספרי דדייני אבל רב נחמן וספרי אחרני ספרי דדייני ואיני אחרני לא ואם רשאו להם וחתמו יש פסולין את השטר והרמ"ש ז"ל מכללם בפ' כד מהלכות מלוה ולוה ויש מכשירין והרמ"ש ז"ל

והרש"ש ז"ל מכלל' וכתיב בעל העטור ז"ל נאות קו' מסתבר' נשאר שטרות אי מקרו להו מרי דידיע למקרי' במסיה לפי תומו חותם כדאמרי' נשטר' פרסאה והילכך היבא דחתימי סהדי ולא קיים לן חי ידע למקרי חי לא נחזקת כשרין קיימי ומקיימי להו נדי דינא ומגניבן ניה כדי שלא תעול הדלת בפני לוויין ואי קיים לן דלא ידעי למקרי אע"ג דמסיהי אסתומות ידיהו דייקין כסדהומיהו ע"פ אי מכווני אשטר' מקיימי להו והדין כחכו רבואת' ואי אמרי' אגן אקרינ' למאן דירעי למקרי סמכי' עליהו והר"ש ז"ל הניח דכרין ולא חלק עליו לא נמה שאמר דמקרי ליה במסיה לפי תומ' דלא בעינן מסיה לפי תומו אלא נגוים נשטר' פרסאה אבל נישאלל' דלא חשיד' לסקר וס"ה לומר שבדרתם ז"ל הולכת על פי דרכו של ר"ג ורש"י ז"ל שכתבתי למעלה שהרי דעמו של בעל העטור ז"ל לפסוק ע"פ דרכן של הרי"ף ז"ל והרמ"ש ז"ל שאין להכשיר לסמוך על קריאת אחרים לא נבטי נשים או פרז נחמן וספרי דדייני אלא נראה דמשום תקנה אמרו הגאונים ז"ל כדי שלא תעול דלת וכו' אבל מעקר דינא לא ומיהו לכל הדעות אם יודעים לקרו' ואינם מבינים אותה יפה נראה דסמכין עליהו אם אמרו פלו' דקי פי' לנו והבין לנו לשוננו נאמנן על כך וב"ש אם עדותם מכוונת ע"פ עם מה שכתבו נשטר אבל נמשונה כתב הר"ש ז"ל שאם אין יודעין לקרות אין חותמין כמנו סמכות פספר אגן העזר בסיומן ס'ו ירושלמי בפ' דבסנהדרין כתבו בעל העטור ז"ל נאות קיים הדיין חותמין אע"פ שאין יודעין לקרות אבל אין העדים חותמין אח"כ יודעין לקרות יבא עני' אם עשיתה מימי וכו' ואם אין כותבין על שם אלא סימן מונחק יספיק דאמרי' בפ' גט פשוט ונפ' השולח דרב ודני חנינא זבילי דתמא ורב הדרא סמ"ך ורב הושעיא ע"ג רבא בר רב הונא כ"ר מכותא וצירושלמי אמרי' דר' אמי חתים ל"ף בעטור אות קיים :

בפרק גט פשוט מניח היו חרבע' או ה' עדים חתומים על השטר ונמצאו הראשונים קרובים או פסולים מקיי' עדות נשאר ומסייע לה חוקיה דאמר מלאהו נקרובים כשר ולא חתמה שרי אויר פוסל נשלטה סכך פסול פוסל כלומר שאם יש אויר בין השטר והעדים יכול למלאהו נקרובים כמו שאויר כסוכ' שהוא פוסל נשלט' אם מלאהו בסכך פסול כשר לפי סכך פסול אינו פוסל אלא בארבעה ותניא בתוספתא דגטין גט שחתמו עליו חמשה עדים ונמצאו שלשה הראשונים קרובין או פסולין לעדות חתקיים נשאר ירושלמי שטר שחתמו בו חמשה עדים ונמצאו שלשה הראשונים פסולין או קרובים כשר וחתקיים עדות נשאר ר' אילא נש"ר י"א איתא כמאן דאמר עדים חותמים נשטר זה שלא נפריזה נרס למאן דאמר אין העדים חותמין זה שלא בפני זה אפי' בסוף ודקאמר ונמצאו הראשונים פסולין או קרובים ה"ה נמי אם היו בסוף מקיי' עדות נשאר שכו' שאם הקרובי' או הפסולין החתומין בחלה אגו אומרין שאויר היה סם ומלאהו נקרובים כך אגו אומרים אם חתמו בסוף שלכבוד חתמו כ"כ הרמ"ש ז"ל ודחה מה שכתבו המפרשי' ז"ל דדוק' בשני הראשונים אבל באחרוני' לא וסמכו בזה על רב יהודאי ז"ל גאון והאריך בזה ג"כ בפ"ג דגטין וכמו כספר החשן בסיומן מ"ה דדוקא דיעבד הוא דמכשרי' הכי אבל כהחלה לא מחתמין קרוב ודעת הר"ש ז"ל דדוקא כשהקרוב בחלה הוא שכשר אבל בסוף לא חתום כתב בחשונה שאם העדים הכשרים קיימים שיבואו לנ"ד ויעירו ויכתבו עדותן נשטר וחשיב כשטר ראשון וזריך לכאר נה שהעדים הכשרי' יעידו שנעשה שחתמו נשטר לא היו פסולי' עמהם אבל אם יש בו כלם לחתום כהתא או שנמסרה להם עדות באחת נטלה כל העדות כמו שאכתוב בסמוך כס"ד : אבל אם הם מסורגים כלומר שחתמו כשר ופסול וכשר השטר פסול

תקון סופרים

פסול כ"כ רבנו הא"י גאון ז"ל ואעפ"י שהרמב"ן ז"ל מפסק בדבר אבל בסוף דבריו כתב שאין לחלוק על הגאון ז"ל ובשם הרי"ף ורבינו יעקב ז"ל בין נחלה בין בסוף כשר ונראה דדוקא בלא מסורגין בדברי רבנו הגאון ז"ל בפ"ק דמכות תנן מה שנים נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה ח"ו נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה ומנין חפ"י מהה"ל עדים אמר ר' יוסי דר"ה דביני נפשות אבל דביני ממונות מתקיים עדות נשאר ר' אומר אחד דיני ממונות וא' דיני נפשות בזמן שהמרו בהן אבל בזמן שלא התרו בהם מה יעשו שני אחי' שראו באחד שהרג את הנפש ואמרי' בגמ' היכי דאמי' אמר להו אמר רבא הכי אמר להו למחי' אחיתו או לאסהודי אחיתו אי אמרו לאסהודי אחינא נמצא אחד מהם פסול או קרוב עדותן בטלה ואי אמרו למחי' אחינא מה יעשו שני אחים וכו' ואפסיקא הלכתא כר' הילכך כשהומונו עדים כשרים ופסולי' בטלה עדות כלם ואין הדבר תלוי בכונה בלבד אלא בהזמנה בשעת מעשה אעפ"י שלא באו כלן להעיד כאחד כד"כ כמו טכחנו המפרשים ז"ל בפ"ק דמכות ופ"ק דגטין ופ"י יש נוחלין אעפ"י שיש סברות אחרות כדאיתא בחשן כס"י ל' ומפני כך אין לפסול עדי קדושין שהיו שם כנופיה קרובים ורחוקים כיון שלא הוזמנו כאחד לא שנהגו להזמן עדים כשרים לרווחא דמלחא וכתב רי"ף ז"ל משמיה דגאון ז"ל בפ"ק דמכות דה"מ בעדות ע"פ אבל נשטר שיש בו ג' עדים ושנים מהם קרובים זה לזה אם לא נודע בעדו' נחמה שיש בו שלשתן להעיד וכתבו עדותן זה בפני זה דדמו כמאן דאמר למסבד אחינן לא מנטלן לטירא מספק לא מתקיי' העדות נשאר דאמרי' דילמא רווחא שנקי למאן דקשיש מניה וזה הקרוב וחסה שם שלא מדעת סברו ונראה שזה ג' כ' נשאים מסורגים כמו שבכתבי למעלה ומה שנהגו לחתום קרובים בכחונה הוא משום כבוד וכ"כ הרב בעל העטור ז"ל נקבלת עדות והרמב"ן ז"ל בפ"י יש נוחלין והמפרשים פ"ק דמכות והרשב"א ז"ל כתבונה ואם היה נשטר שני קרובי' אפי' נמסר בעדי מסירה משום דהוי מוויף מחובי כדאיתא בפ"י זה נזר גני' הילכך מתנהג דהו חמימי עלה מרי גיסי וכ"כ הרי"ף ז"ל בפ"ק דמכות : ירושלמי בפ"ד דכתובות כתבו בעל העטור ז"ל והרמב"ן ז"ל בפ"י גט פשוט ר' חני' אמר ר' זעירא עד אחד כפה ועד אחד ככתב מהו לווקקו לשנועה ועד אחד ככתב כלו' הוא לא כריבא נשהו שנים ומכאן לקיי' כתב ידו של זה ולא מכאן לקיים של זה וזה ג' כתוב קאמר רבנן דשטרא דחמימין עליה סהדי ואשכח חד מנייהו קרוב או פסול נהי דמונח לא מפיקין מני' אבל שנועה משבעין ל' אפומא דהאי עד כשר נראה מדרביו שעד אחד ככתב זוקק לשנועה וקרוב ופסול לא פסלי' ליה דאמרי' דווחא שנק למאן דקשיש מניה וחתא קרוב או פסול וחסה וכ"כ בעל מחיכות ז"ל וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ"י ד מהלכות הלואה וכדומה שהרמב"ן ז"ל מודה בזה וכן דעת הר"ש ז"ל וכמו שהאריך בחשן כס"י ג"ח וכתב הרי"ף ז"ל כתבונה שאם העד האחד אומר שלא היה יודע נקורבת העד האחד שהוא קס לשנועה אלא אם היה רגיל בו שודאי היה יודע נקורבתו כדאי' בעטור נקבלת עדו' ונחשן כס"י ל' אבל בעל העטור לא מסתבר ליה דקס לשנועה אלא היכא דלמיה לשהדא קמין : עדים שכתבו השטר וחתמו בו מסהרו ליה המלוה שוב אין יכולין לחפור ולכתבו אחר דאמרי' ההם כי שנה ואמר אחד שטר חובי' אעפ"י שאמרו עדים אנו ככתבו וחתמונו וננו לו את השטר אין כותבין וכן מוכח בפ"י גט פשוט ופ"י הגול קמא גבי שורף שטרותיו של חנרו וכ"כ הרשב"א ז"ל כדושינו וכתבונותיו וכ"כ המפרשי' ז"ל בכתב גבי שלש שטרות הן וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהל' מלוה ובספר החשן כס"י מ"א נד"כ נשטרי הלואה אבל נשטרי מקח וממכר כותבין חוץ מן האחריו' שנו ואמר רב נחמן דהכי

הוא חוץ מן האחריות שכותבין הכי שטרל דין לא מנינן ביה ממשענדי ולא מני' חרי אלא כי היכי דתקום ארעא נזריה ונשטרי מתנות שאין בהם אחריות כותבין דלא חיישין דילמא נפיק מניה חרבא וכ"כ בספר החשן כס"י ג"ח ונראה דווקא קודם שמסרו השטר ביד המקבל יכולין לכתוב לו העד' כמה שטרות אבל כשהסרוהו בידו ובכר עשו שליחותן כדאמרי' בגמ' בפ"י המקבל אבל הטפס' כד"י יכולין לעשו' דליכא שום חששא כיון שאין בו אחריות והר"ש כתבונה מי שהוזקק שם בכנויו בעיר וכתבו עליו שטר באותו כנוי ואח"כ נודע שהיה לו כנוי אחר יכולין העדים לכתוב שטר אחר נשם הכנוי השני ולא אמרי' עשו שליחותן וכן אם טעו נשם הלואה או המלוה או הסכום או חזוין וכותבין גפ"י אם לא החליפו השטר כשר הוא וכ"כ בספר החשן כס"י ל' כתב הרב בעל המורה בפ"י זה נזר שהודאה בפני עד אחד אינה כלום חפ"י אמר לו אמה עדי ולא משמע אשומיה ולא מיחייב אם הודה דמילי דנדי נינהו עד דאמר לשנים אחס עדי וכ"כ הרשב"ך ז"ל משמיה דגאון ז"ל ובעל העטור קניא בנאות הודאה פלוגתא דרבנחא ח"י מהני או לא מהני ובסוף דבריו כתב ואסיקנא דכל קנין וכל הודאה בפני עד אחד לא מהני ומאן דאמר מהני טועה הוא אבל ח"ו הרמב"ן ז"ל בפ"י חזקה גבי הודאה בפני שנים כתב דהודאה נעדר אחד מהניא ומבטרת עם עד אחד ומסמך דבריו מן הירושלמי וכ"כ תלמודי' ג"כ נשטותיהם שם וב"כ בעל החשן כס"י פ"י בשם תשובת הרי"ף ז"ל והר"ש ז"ל וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"י מהלכות טוען ונטען והעדים אין כותבין עד שאמר להם כתבו כדאי' בפ"י חזקה וכבר הארכתי בזה בשער ה"א : רבנן בפ"י עד כמה הנוטל שכרו לדון דיניו בטלי' להעיד עדותו בטלה ומייתו ליה בסוף פ"י דקדושין וכתב עלה הרמב"ן ז"ל במס' קדושין שכל עדותיו בטלי' ולא זה הלכד שנטל עליו שכר בלבד ומשו' הכי לא קתיי אף עדותו אלא בטלי' ומכרש בירושלמי בפ"ק דסנהדרין כך היא מתני' החשוד להיות שכרו לדון דיניו בטלים וכתבונות דבכורות כך היא שניה החשוד להיות נוטל שכרו ומעד וכו' כל הדין שן וכל עדיו' שהעיד הכי אלו בטלין וכתב ז"ל שנראה לו שאין בכלל הפסולין מדבריהם שיהא כריף הכרזה אלא מעצמן הם בטלים שכיון שהיה יודע לו עדות ולא ר"ל אלא מחמת שכר אין זו עדות והחשוד ככך עדותיו בטלי' עד שידע לך שלא נטל שכר בעדות זו וככך היא עדותו כשרה אעפ"י שלא עשה תשובה וכן אם החזיר ממון לבעלים וחזר והעיד באותה עדות עכמה מקנלן הימנו שאין זה פסול לא מתחללו ולא בסופו אלא שכל זמן שנוטל בו שכר קנסוהו חכמים לנטל מעשיו משום דהא עבר על מה שני' נחם אף אתם נחם ווע' פ' שנטל משניהם עכ"ל ור"ל שאע"פ שנטל משניהם שכר עדותו בטלה ולפי שאינו מכלל הפסולים לא רציית לכתבו נשטר הפסולים וכתבתי בשער הזה שהוא שער אזהרת העדים :

ונשאל הרשב"א ז"ל על עדי הגט שנטלו שכר קוד' שחתמו נגט וכתב שאין עדותן בטלה שאין הנוטל שכרו להעיד עדותו בטלה אלא בעדים שנעשו עדים כבר ויודעים בעדות ולא רצו להעיד כד"י עד שיטלו שכר אבל בני שלא נעשה עדין עד והוא רוצה שיעידו ולחחס נשטר אם קבל שכר אינו נפסל ככך ונראה לעד' שאפ"י בני שנעשה עד אם יש לו בטלה מודחת שנוטל שכרו כנגד בטלחו כדאמרינן גבי דין כפ' נתיב דכחכות :

השער הששה ועשרים בענין המטבעות כס"י ז' :

רבנן בפ"י דכתבונות שאם אשה בארץ ישראל נותן לה ממתות ח"י נשא אשה נח' ונראה דקפוטקיא נותן לה ממתות ח"י נשא אשה דקפוטקיא ונראה כח"י נותן לה ממתות ח"י רש"י אומר ממתות קפוטקיא וקא הוו בה נגמרת הא גופה קשית

קרא חמרה נשא אשה כח' וגרסה נקפוטקיא נותן לה מעות
 ח' אלמא נחר שכונתא זולתין והדר תני נשא אשה נקפוטקיא
 וגרסה כח' ונותן לה מעות ח' אלמא נחר גזייתא זולתין
 ומתרי ח' ר' אבה מקולי כהונה שני כחן והניא כדרייתא גמ'
 המוכיא שטר חוב על חדרו כתוב ככל מנהגו ממעות ככל
 כתוב בת' מנהגו ממעות ח' יכתוב כסף סתם מה שירצה
 לווה מנהגו מה שאין כן כהונה ולפוקי מדרשג' דסבר
 כהונה דאורייתא קמ' ל' דרבנן היא וואע"ג דר' יוחנן כל מקום
 שנה רשג' נמשנתו הלכה כמוהו חוץ מערב וזירן ור' אבה
 אחרונה קמ' היכא דליכא סוגיא דלאו כותיה אינמי ההוא
 בללא לא כללא הוא ואין למדין ממנו וכן כתב ח' הרמב"ן ז"ל
 והרמב"ם ז"ל כתב כן כפי"ח מהל' מלוה זולה וכן נמלוה על
 המעות ונפסל דאמרינן כפ' הגזול נשאל ח' מורי הרב נר' ו'
 מרמון ספרו והיה השואל ההכס ר' עמרם אפרתי בן מרוס
 ג' ע' והא לך לשון שאלתו ומשנתו :

ראובן לזה משמעון ממון ידוע ומשכ"ן לו נחיס והי' מטבע
 היוצא בחותמה שעה שכעיס וזוהי כחוקיא וזמן
 הפרעון נשמה המטבע נמכות המלך והיו כחוקיא שמונים
 והמטבע הראשון לא פסלו המלך ולא נשמה שער דינר זהב
 ומכויים הסלכך בהם הזויים הראשונים כאשר היו ועתה
 ראובן מוכנע המטבע הראשון ושמעון אומר לא אפר' לא ממון
 היוצא בשעת הפרעון :

הדין עם ראובן נודתי מה שנתן לו חייב לפרעו ונג' כפרק
 הגזול עבדים לא הוצרכו לדבר על כיוצא בזה ומה
 שדברו בנמרה הוא נמטבע שנפסל שהמלך או המדינה פסלו
 אותה כורה ואינו יוצא במקח וממכר כלל שאינו יכול לומר
 טול מה שנתת לי דאע"ג דלענין נכסא ליכא שנויא כלל כיון
 שהכורה נפסלה הרי נטל חשיבות אוחו מטבע שאין חשיבות
 המטבע לא מפני הכורה וכמו שאמרו בפ' הובנ דאין המטבע
 נעשה חליפין משום דדעמיה אכורחה וזכורחה ענידה דנטלה
 וכין פסלמו מדינה דסגי נמדייתה אחריתי כין פסלמו מלכות
 דסגי נכנעא בנות מדינה בכלהו לא היו חליפין מהאי טעמא
 דדעמיה אכורחה דסגי בכל דוכחה ונפרהיסא ומשום הכי
 אמרי' דאי חיל ליה ארחא למשן יכיל לומר לך והוציא למישן
 דמתי פסידה חיל ליה זה נהנה זה אינו חסר הוא ומהיות טוב
 אל הקרא רע קרין ביה אל חמטע טוב מעליו וכך אמרו גמ'
 במלוה על המטבע והוסיפו עליו ונראה שפירוש דברה זה הוא
 שהמלך בזה להמיר המטבע הראשון ועשו מטבע אחר בחותמה
 כורה ראשונה אלא שהמטבע יש בו מוספת לענין נכסא ובהא
 אהיקנא כרב פפא ורב הונא ברבי דרב יהושע דענדי עונדה
 בזווי דאגר דמיס טייעא עד עשרה נמניא חי לא זיל הרעא
 מהמח טבעא חבל חי זיל תרעה מהמח טבעא מנבי ליה וטפי
 מעשרה נמניא חפי' לא זיל תרעה מהמח טבעא מנבי לי' משו'
 דשנחה לענין נכסא חבל שנחה דלענין נכסא עד עשרה
 נמניא לה מנבי ליה זהו העולה מהממרה בענין המלוה על
 המטבע והוסיפו עליו והרי"ף ז"ל והרמב"ם ז"ל כתבו שה"ה
 לענין גרעון דמתמניא עשרה אל מוסוף ליה וכל זה אין לו
 ענין לגרון הזה שהמלך לא הוסיף נמטבע הראשון כלום אבל
 הניחו ועשה מטבע אחר שחייב לית לו המטבע הראשון אע"פ
 שהמטבע החדש הוא פחות מחומש מלכר חפי' לדברי הר"ף ז"ל
 והרמב"ם ז"ל שהשווה גרעון להוספת שחומש ע' מלכר הוא
 י' וז' והמטבע לא היה הגרעון אלא מע' לפ' שהוא אחר
 מז' והגע עכמך הנה הפרח שזה אחד עשר ד' ריאל' יש ומשע'
 די נקיש"ט וט' דינר' מיוצק' יס' וראובן נתן לשמעון ק' פרחיס
 כבילאנא"ט שישן לו חלק ומאה די ריאל' ש' שהו מטבע היוצא
 בשעת הלואה והמלך לא פסל הראובל"ט לא בזה שהיה מקחם
 וממכרם בנקיאת"ט או במיורקי"ט ש' כי בלא ספק אין ראובן

יכול לומר לשמעון חן לי חלק ומאה דינרים נקי"ט ש' אס נשמו
 לנקי"ט ש' וכן שמעון אינו יכול לומר לא חתן אלא חלק ומאה
 די מיורקי"ט נשא אס נשמו למיורקי"ט נשא שכיון שהמטבע נשאר
 כאשר היה ולא פסלו המלך אע"פ שגזייתא שיהי' מקחם נמטבע
 ח' והמטבע הראשון יוצא כמו"מ ג' נודתי שחייב ליתן לו מה
 שהלוהו וכן הגרעון היה המטבע הראשון לא נפסלה כורתו
 וגם הוא יוצא כמו שהיה מחל' כפרק דינר' וכן ומפני שמש
 המלך מנעב אחר לא נשאל' משאם ומתנאם ונראה לענין נכסא
 ההלכה שהרי"ף ז"ל והרמב"ם ז"ל שהשווה גרעון להוספת
 שלח מחור' רביא נעשו בה שאין בגרעון סדר רביא וכן לא מפני
 חסרון הנכסא מפני ההתכה מונעב למטבע שאם מפני
 ההתכה הוא למח השוה הגרעון והלח נהתכה יהיה הגרעון
 יומר ויפסיד משני כדדין ומהה ח' ממה שכמנו שהרי"ף ז"ל
 פי' טעם ההוספת מפני ההתכה והסכים עם הרי"ף ז"ל
 שהגרעון כמו ההוספת שהדברים נרחים סוהרים זה ח' זה
 אכל נראה טעם ההשוואה כין גרעון והוספת משום דשמו רבנן
 דעמיהו דאינשי דלא קפדי נמטבע לענין נכסא וחומשא כין
 לתוספת כין לגרעון כיון דלא זיל הרעה ולא יקיר מחמה טבעה
 והכי קיס להו לרבנן כי היכי דקיס להו דנפחות משתות
 הויה מחילה נמטלטלין וכ"כ נספר התרומות ולפי טעם זה
 ליכא לא בלוגי כין פרקמטיה להלו' דליכ' שש רביא נחוספ'
 נכסא כיון דלא קפדי אכל המחלקין כין מוספת לגרעון כריבין
 לחלק כין מלוה לפרקמטיא מפני הדבית וס' ל' דגרעון חפילו
 טובה חי לא יקיר הרעה נוחן לו מטבע היוצא ולא חיישינן
 לנכסא ואפמונ לך מה שכמנ בזה הרב העטור ז"ל צעט מניה
 רבה מרב הסדא וכו' כדאי' נהל' ומסתברא כרשי' ז"ל דאמר
 דוקא המלוה את חנרו פרקמטיא ליתן לו כך וכך מענע אבל
 הלוהו מעות אע"ג דלא זילי פירי כיון דשנת לענין נכסא רביא
 הוא ונותן לו מטבע שהלוהו לפיכך כוחין מר' פשוטות של
 כסף צרוק מכך וכך הווקו וחינו דאמר עד עשרה נמניא
 שהמוכר ירויה כפרקמטיא שלו חומש כדאמרי' המשכיר לא
 ישכר יומר מחומש והא דאמר ר"ף ז"ל ה"ה לפתחו מסתברא
 מדלא נעיא ליה פתחו או הוסיפו מהו ש"מ פתחו בזמן גרעון
 לא קא מנעיא ליה הוסיפו קא מנעיא ליה משום דרביא חבל
 שדרו ממתיבא נברא דלוחין וזוי ואפחות וחד זוזא דלוחין
 שזה חרי וזוי מהני דנפקי השת ואפחות לענין נכסא דינת הוא
 דמשל' לפי שנחה וכ"ע רש"י ז"ל דאח' דנע"י דרבא ליבא דמד'
 נוחן לו מטבע היוצא הוא משמע דחליבא דשמואל דאמר לך
 והוציאו למישן היכא שהוסיפו עליו לא נפסל הראשון והרי
 יכול להוציא נמדינה עכמה והיפוי אמר נוחן לו מטבע היוצא
 באותה שעה ולסברא דיליה ליחא דההוא דענד עונדה עשרה
 נמניא חליבא דהלכתא ונמתיבתא כסוימה חסוקה כרב פפא
 ורב הונא כריה דרב יהושע עכ"ל' ולענין הגרון שהוא גרעון
 אינו דנין אוחו כדן שנחבסל וחדשו אחר גרוע לפי דברי הר"ף ז"ל
 ח' לא יקיר הרעה אינו נוחן לו אלא מטבע היוצא כיון
 דלא גרע חומשא אבל מדברי הגאונים ז"ל נראה דמשלם לפוס
 שנחה ואע"פ שלא הזכירו זה אלא כפחתה דמחר חרין וכו'
 מורה הרי"ף ז"ל שנתן לפוס שנחה נראה שהגאונים ז"ל לא
 ירבו בזה בדקדוק חומשא וה"ה לפתח דנכרי מהבי ס' ל' דיהיב
 ליה לפוס שנחה חבל לפי מה שחלקתי כין שנשאר המטבע
 הראשון למטבע שנחבסל לעולם נוחן לו מטבע שהלוה לדברי
 הרי"ף ז"ל וכו' ש' שאם יכול להוציא נמדינה זו שנתן לו מה
 שהלוהו כדאמרי' לך והוציאוי נמישן וזה לכ"ע ונכס' חן משפט
 שהמלוה לחנרו נעשה שיש עשרה קרוואד' וש' כהובז ונשעת
 הפרעון יש ששה קרוואד' וש' כהובז חייב ליתן לו י' קרוואד' וש'
 כמו שהלוהו אס המטבע הראשון נשאר והרמב"ם ז"ל נשא מי
 שהלוה לחנרו ממטבע ונפסל לומון כח' לפרוע הלוה אינו
 רובה

תקון סופרים

רובה לקבל כי אם מטבע שלוח והמלוה אינו חז' לקבל כי אם מטבע היוצ' והשיב מי שלוח את חנרו מנה ונחלק המטבע הדין מתחלק לפי כווי המלך דהא קי' ל' דדינא דמלכותא דינא בכל מה שהוא מחוקי המלכות ומדין המלוכה הוא להחליף המטבע ולעשות קבנה לומר מטבע זה מתחלק בזהו כך וכך או מי שחיי' במטבע ראשון לחנרו יפרע מזה בנך וכך להוסיף או לפחות ולפי מה שאמרו בגמ' מדין חלוק המטבע לא נאמרו הדברים אלא כשהחליף סתם ולא כתב דבר על כווי ומעשה ה' נאריך הזאת שהחל' ארוננו המלך המטבע הראשון במטבע היוצא וכו' שכל מי שחיי' לחנרו מנה יפרע ממשי' מן המטבע היוצא עכשיו וכן כזה כווי יודיע דנא להחליפו עם הזהוב ודנו בו כהק המלך עכ"ל ע"כ תשובת א"ה מורי הרב נר' ולפיכך כריבין העדים לנר באיזה מעות היפה ההלוואה כדי לסלק כל הספקות מעל הדיין :

השער השני ועשרים נענייני קבלת חרמות נכ"ד :
בפרק ר' אליעזר נדברים מניח המודר הנאה מחנרו אין מתירין לו אלא בפניו מנא ה"מ א"ה נחמן ואלימא א"ה יוחנן דכתיב ויאמר ה' אל משה במדין לך שוב מכרימה במדין נדרת לך והחיר במדין דכתיב ויול' משה לשבת את האיש ואין לא אלא שבויה דכתיב ויבא אותו נבא וכתיב וגם במלך נכונדנאכר אשר השניעו באלהים ומאי מרידותיה דאחשל אשנועתייה ופי' הר' אליעזר ממין ז"ל דהנודר הנאה מהנרו היינו שנדר מדעתו דכיון דמדעתו נדר אין להתיר לו אלא מדעתו מיהו אם החירו שלא מדעתו הוי התרה כדחוינן בדיקיהו שהיה כדוק גמור והחיר שלא בפני נכונדנאכר ואסור להכס להחירו וזה הנכונדנאכר מפי' אימא מלכות לעשות מותר וכ"כ נשטת הרמב"ן ז"ל נשם ר"ח ז"ל בפ' הסולח אכל הרחב"ד סובר שאין להתירו ואם החירו אינו מותר וכן היא דעת הר"ש ז"ל אמת בפ' הסולח שאין להתירו לא מידיע חבירו וכדאמרין והוא לא רצה אין להתירו אע"פ שהירושלמי משמע הכי כתב הר"ש ז"ל שאין להניח חלמוד שלנו מפני הירושלמי אכל אחרי' אומרי' שאם החירוהו מותר והרשב"א ז"ל כתב בתשובה שאם הודיע חנרו מתירין לו אפי' שלא ברצונו כדיה' טעמ' דירושלמי אמרי לה מפני החסד ואמרין לה מפני הנושה וכל שהודיע לייב' חסדה וליבא בנשה ומיהו ה"מ נשאל עשה טובה המשניע לנשענע אכל כל עשה עמו טובה כיתרו למשה וכנכונדנאכר לכדקיהו אין להתירו וכן היא מסקנת לה"ת ז"ל והרמב"ן ז"ל והרשב"א ז"ל בתשובותיו ע"כ המלוה מעות לחנרו וקבל עליו נחרם לפורעו זמן פלוני אין לו היתר ואפילו התירוהו אין התירם היתר זמניהו לכאח כל' ספק כתב א"ה מורי הרב נר' שישיעיהו או יקבל עליו נחרם על דעת המקום ועל דעת רבי' נדר על דעת רבים אין לו הפדה כדאי' בפ' הסולח ונפ' בתרא דמכות ועל דעת המקום נמי אמרי' בשנועות דאין לו הפרה - ומה שמקבלין שטרות שאם לא יפרע בנ' פלוני תהא פהו פה כותי וייני יין נסך שניע נפ' דנשיעיהו שאמרו לפני ר' עקיבא אומר היה ר' אליעזר האוכל נשך כותים כאוכל נשך חזיר א"ל שתוקו לא אומר לכס מה ר' אליעזר אומר בו וכתב רבי' שמשון ז"ל לא אשבחן מה אמר בו ר' אליעזר ושאל מחמיר היה מנשר חזיר משום דטנל במיתה ואע"ג דלגפשיהו מעשרי כדאי' בפ"ג שכלו עכ"ל נראה מדברי' שטעם איסור פתן מפני שאין מעשרין והוי טנל והאוכלו חייב מיתה ואע"פ שהם מעשרין לעצמן אכל לישראל מאכילין אותו טנל דלית להו ולפני עור לא חתן מכסול כדאימא נפ' ק' דחולין - ונקבת שטרות גוהגין להוסיף ספריו ספרי קוסמי' ופירותיו ענלים והוא ל' כריסה נפ' ק' דחולין גמ' שקיטת נכרי' נבלה תנינא להא דת' ר' שחיטת מן לע"ז פהו פה כותי וייני יין ספריו ספרי קוסמין ופירותיו

טנלים וכספר יורה דעה בהל' גדרים צעם תשובת הר"ש ז"ל שהאומר יינו יין נסך אם אעשה דבר פלוני וענך ועושה לא נאסר כיון שלא התפייס בדבר הנודר והרשב"א ז"ל כתב נחשו' שהכבוד רשאין לקנום העוברים אכל יחיד איש אוסר נכך לא א"כ התפייס בדבר הנודר דאמרין נפ' ואלו מתירין חולין שאוכל לך כנשר חזיר כיון נסך חזיר דלמי נתפס כלומר שדברי' פלוני יהיה כנשר חזיר או כיון נסך חזיר איסורו איסור לפי שלא התפייס בדבר הנודר דאמר רחמנא חיש כי ידור נדר לה' עד שידור בדבר הנדר לא ששם אמרו נמ' שאם הוא עם הארץ שפוטנין לו פתח ממקום אחר להחמיר עליו כדי שלא ינהוג קלות ראש' נדרים וכתב ז"ל דלגבי הא כעס הארץ ינהוג שהרי נהגו נפ' ומדעתו נראה שראוי להחמיר בזה וכבר אמרו בירושלמי כל הלכה שהיא רופפת בידך ואינך יודע מה תנה בך וזאת מה הכבוד נהגין בזה והנהגו כן ואחר שרנו הרשב"א ז"ל מחמיר בה אין להקל בה - ונמי שקבל עליו לפרוע חנרו ביום פלוני והמלוה אינו נעיר א"כ להוליו אחרי' ואינו כריך ליתנו ליד בניו ושחתו ולא ביד כ"ד שאם היה חייב לא היה נפטר נכך לא ישארו ידיו עד שינא מלוה כן כתב הרשב"א ז"ל ומיהו נראה דוקא ביבא מלוה מהעיר אכל יבא לזה חייב הוא להניח ליד מלוה ולא יפטר עד שיגיע לידו ואינו נפטר מנה שיגנס ביד אחר ואפי' ביד כ"ד כמו שהאריך הרשב"א ז"ל בתשובתו ובתשו' אחרת כתב שברך שיהיו המעות מוכנים בידו דילמא שפא' אמי הוא או שלוחו ושאל ייחזן לו אסור להוביאם בפק' דכמונ' גבי ההוא דהייב גטס ואמר לה אי לא אחינא עד חלתין יומין אתא זפסקיה כמרא - אמרין אונסא דשכחי - שאני דכיון דאיני ליה לאחנניי ולא אחני חיבה דאפסיד אנפשיה ושמעין מינה דאונסא דשכחי דאפילו לגבי ממונה אינו אונס דכל שיש לו להתנות ולא התנה חיבה דאפסיד אנפשיה ונפקא לן מינה לאותם שמקבלין עליהם נכח חרם לפרוע ביום פלוני והולכי' מעיל' עיר (כ"ע בסמ"ג נכונדנאכר נכ"כ ז"ל נכופו) ולפעמי' ליסטים נדרך ומתפחדים לנא מפניהם ולפעמים יפסיקום גממי' אין אונס זה פוטרם מקבלתם דהאי אונסא דשכחי הוא והיה להם להתנות בפירוש ע"כ כריבים העדי' לנדר זה נשטר שקבל עליו נחרם לפרוע ביו' פלוני אם יהיה נעיר ואם יהיה חזן לעיר שינא ביום פלוני אם לא יפסיקו נהר או נשמים או לכסית' בדרך - וזענין מי שלוח ונשענע לפרוע ביום פלוני והגיע סוף זמנו נשנת השיב הרשב"א ז"ל שחייב לפרוע קודם השנת וכתב שהלכה שאם שכן ולא פורעו שחייב לפורעו נשנת שלא לעבור שנועתו שהיא מן החור' והפרעון אינו לא מדרבנן משום עונדין דחול' לא שלענן מעשה מחמיר משום שנת וכ"כ הר"ש ז"ל בתשובה שחייב לפרוע קודם השנת - ולענן אם יכול ליתן לו משכון ולהפטר הר"ש ז"ל כתב בתשובה שיכול ליתנו אפי' נשנת משום דאפסי' שמים הוא להפטר משנועתו כדאימא נחשן נפ' ע"ג והרשב"א ז"ל בתשובה שאין המשכון פוטרן שאין המשכון לא הנטחה ולע"ד אני אובס' שמחלקתם תלוי בההיא דפ' ק' דקדושין אמר רבא אמר רב נחמן אמר לה המקדשי' לי נמנה והניח עלי' משכון אינה מקודשת מנה אין כאן משכון אין כאן זפי' א"ה הרמב"ן ז"ל משום דמשכון אינו לא להנטחה זמנה אגיד ביה זהרצ"ד ז"ל פירשה משכ' שעינו חייב לה כלום ולא נשענע המשכון והרשב"א ז"ל חפס שנת הרמב"ן ז"ל והר"ש ז"ל חפס שנת הרחב"ד ז"ל ולפי' דברי' הרמב"ן ז"ל אפי' מתחייב לו משכון אין כאן מנה אין כאן דהא אגיד נביה ולפי' זה נתינת משכון אין פוטרן ולפי' שנת הרחב"ד ז"ל אם הוא חיי' לו ונשענע המשכון וככתא הוא חייב לו א"כ נשענע המשכון והוי פירעון וכך היא שנת הר"ש ז"ל בפסקיו שם וכן יראה מדברי' הרב נבל העטור ז"ל בלוח קנץ דמשכון קנץ אע"ג דא"ר יבסק נפ' באומנן ונפ' שנועת הדיינין ונפ' הסולח

תקון סופרים

השולח ונפ"ק דקדושין ונפ"ק כל עשה דבעל חוב קונה משכון
 היינו נשמענו המלוה אבל אם לזה נותנו שלא נרצון מלוה לא
 קנאו ע"כ טוב הדבר שיהיו העדים שלא יבא סוף הזמן נשכח
 כדי שלא יבטרוך להנכנס במחלוקת ושיהיה שלו' בין דייני ישראל
 ונמי שקבל על עצמו שיהיה מוחרם אם לא יפרע לזמן ידוע
 ואח"כ לא מכהא ידו די ח"ך מהיה תקנתו ואם חזרו יוכלו
 לשלול בשלמותו וכבר נשאלתי מזה סי' רכ"ב מתשובתי והיה
 השולח מלמדו ר' יוסף ב"ר ג'נררהס זמרון והא' לך משוכתי לוי:
דבר זה כבר נשאל לרש"א ז"ל והשיב כר"ך שיהיו מעותיו
 נידו כמותו יום דילמא השתא אחי הוא או שלוחו
ובין שיחזק לפרעון שוב אינו רשאי להוציאם כדי שיהיו מוכני'
 בידו לפרעם לו בשינוח ומדברי רבנו אמה למד שאם אינם
 בידו שהוא עוכר על קבלתו ולענין לדבר עמו ירא' לי שמות
ושאין עליו נמורת מוחרם עד שידונו עליו שהוא מוחרם שהרי
 כל המפרשי' ז"ל כתבו בשם ר"ח ז"ל נפ' עשרה יוחסין דאמרי'
 הקורא לחזרו עכר יהא ננדוי' וכפרק כל היד המקשה עצמו
 לדעת יהא ננדוי' כלומר שחייבים כ"ד לנדוהו משמע שאינו מיד
 ננדוי' אם שהוא ננדוי' וחייבין לנדוהו אלמא כל זמן שלא נדוהו
 אין עליו מורת מנודה - וכן נאלו שנהגים לקבל על עצמם
 לפרוע כיו' פלוני שכוחנין ואם לא פרעו יהיה מנודה ומוחרם
 שאין עליו מורת מוחרם ולא מנודה עד שיחרימוהו ויעדוהו
 שאז חייב לנהוג עמו בכל חקוחיו ונכל משפטיו ומיהו זהו
 לענין לנהוג עמו כדני מוחרם ומנוד' אבל הוא עצמו יש עליו
 עון החרם והנדוי' עד שיפרע כמי שנשבע לפרוע כיום פל' ולא

פרע יש עליו עונש השבעה וזה אני דן?
 השער הכ"ח בענייני פריעת הסופר כס"ד:
בפרק גט פשוט שנינו שהכותב גט לאשתו הנעל נותן שכר
 ויהי טעמא בגמרא משום דקאמר קרא וכתב לה
 והאידנ' לא עבדינן הכי שדיוח רבנן ארשה כי היכי דלא נשהייה
 וכפ"כ דגטין אמרי' השהה כותבת גטה והאיש כותב שזכרו
 והרא"ש ז"ל כתב בסדר כתיבת הגט שהנעל נותן השכר ואם
 נתנה האשה כשר אבל הר"מ ז"ל כתב נפ"כ מהל' גטין שהאשה
 נוחתת שכר הסופר בכל מקו' והלוקח נותן שכר וקאמר פשיט'
 לא כריכה אלא נמוכר שדוה מפני רעמה והלוה נותן שכר
 פשיטה לא כריכה נעסקא כלו' שההנאה היא של שניהם אפי'
 הכי יוחר היא הנאת המתעסק ולא נותן מעות וכפ"ק דכחוננו'
 גבי מאי דאמרינן דאסור להשהות שטר פרוע דצ"י ליה
 אפשיטא דספרא פרשי' שהמלוה נותן מעות לסופר ונעת
 הפרעון יתנו לו הלוה וכשטרי אירוסין וגיטואין הנעל נותן
 שכר וקאמר בגמרא פשיטא לא כריכה דאפילו כורנא מרננ'
 דניחא לה לקרוביה קא משמע לן - וכשטרי אריסות וקבלנות
 המקבל נותן שכר וקאמר גמ' פשיטא לא כריכה דניחא ליה
 כנודר וכשטרי ביורון שהם זה כורר לו אחד זה כורר לו אחד
 או שטרי טענתה כדליתא החס ונפ"ק דמכירתא ופי' שם רי"ף
 ז"ל שהוא שמוס' כ"ד שניהם נוחנין שכר - והכלל בענין פרעון
 שכר הסופר הוא שכל מי שהיה ההנאה שלו הוא נותן השכר
 ואם היא של שניהם שניהם נוחנין שכר והש"י זכנו למתן שכרן
 של כריקים לעמוד לנא' אכ"ר:

תם ונשלם מאמר תקון סופרים : תהלה והודארה ליוצר אור
 ובורא דרים :

א יח יי

שירים

זאת אשר דבר הר' יוסף בר אברהם זמרון נע לכבוד הרב רבז

מגלה נסתרים	אלהים נו חמד	וכל טוב נו נכמד	דלו ספר נחמד
נדרכי מישרים	והאיר נו נרו	פארי וגברי	אשר חנר מורי
נעדיי קטורים	טורים וכפונים	יקרים מפנינים	ופסק נו דינים
נשס מקון סופרים	וזליו שס קנה	שערים לו ננה	ועשרים ושמה
נפמחי השערים	יבקש כל מאמר	ומשכיל על דנר	למנין גס ננר
נשמחה ונסירים	הלכה נעלסה	פסק דין נמליכה	ונסה כל ימחה
נזוהר המאורים	למשכילים זוהיר	נעט סופר מהיר	נאור נקר נהיר
נחוללים וכשרים	נשירי זה שרמי	נספר חמדתי	ומרוח אהבתי
נחורה ראש הרים	נאון תפארתנו	נערת ראשינו	למעלה נכנו
להנין נמהרים	ונלמוד מהמיד	אשר שיר זה הצמיד	נחס יוסף תלמיד
וישרו ניערים	וישמה ישראל	נביחא הגואל	ימהר יחיש אל

זכראות החכם הר' יוסף אל אשקר ז"ל אשר בתלמסאן יופי הספר
ותכונתו נשא משלו לכבוד הרב המחבר וכה דבר

אשורר שיר לנר אוריין ואבות	ההודה גס אשנה אומר
שמועותיו מסירין הדאבות	שלמה נן גביר שמעון יסודו
השונותיו נכוחות וערבות	וחכמתו כמו חכמה שלמה
נדולחים אגנים החטבות	אמת כלל ניס חכמה והעלה
והכמיחו פני תבל תנוכות	תשונותיו כמו פלג נכיון
וזאס המה עקושות ועקבות	נחכמתו מסקל הדרכים
כמו סיני הלא חובב להנות	והתלמוד מאד ערוך לפניו
מפענה ללכ חכמות נתיבות	והסהוס נפלפולו יפתח
גביר חיל ונבור נקרבות	וחכמתו ירושה מאכותיו
הלא המה בתוכות בחטבות	ונלחס נס נמלחמת ה'
וכ"ח מעשיו נפש מטיבות	נמקון סופרים האיר נתיבות
נמימיו מנלר חיים שאבות	אנוש כמה קרב רוב כמאך
אמת שלמו מכל מדות השונות	היוכל חיש לספר מהלליו
הכי המה שאבות מרחובות	אמונים מאמרותיו קחו כי
הסדיו לו נרוכ טובות אהובות	אלהינו ירחמנו ויזכור
ויששו נרוכ שמחה וטובות	ועל זרעו יכו האל נרכות
נכח כמה משמה הלכות	ואיש כמה מאד יכמה וישמה
אשר זמר נבנים גס לאבות	ואר השיר שמו נקדח יהוסף

אנרך את ה' אשר עורני ועד כה הגיעני להחיל ולגמור ספר התשבות למאד חטבות לה"ר שלמה ז"ל בן הרב הגדול
הרשנ"ן זלה"ה ועוד כחתי מאמר מקון סופרים לרכ ז"ל הנזכר איני הכותב סעדיה ס"ט נה"ר דוד ר"מ בן הוקן ונשוא פנים
הישיש כה"ר סעדיה נ"ע זרחל וזיחה השלמתו ניס הששי ששה ימים לאלול שנת וכל אשר יעשה יכלה נא לנבואייר מאת

פתיחת שערים לתקון סופרים

יש בכללן כ"ח שערים

לכתוב אלא מדעת שניהם וכן נ"כ אם יכולין לכתוב השטר אף על פי שאין מכירין או אינו יכול לכתוב אלא אם כן היה מכיר שם הלוח והמלוה דקיימין לקנוניא ושני בני אדם שהיו שמוהם שוין ושמות אבותם ואבות אבותם היאך כותבין נשטר? וכן מי שהיו לו שני שמות איזה מהם כותבין נשטר?

השער ה"ג שלא יעידו העדים על אדם עד שיהיו הם גדולים ושיהיה הוא גדול לפי שאין מקחו מקח וממכרו כשהוא קטן ומנאחר איזה זמן יכול למכור המטלטלין בלא אפטרופוס ואימתי יכול למכור הקרקע והאפטרופוס אימתי יועיל וענין מהנה אימתי יכול ליתן הקטן ואם יש הפרש בין זכר לנקבה בענין זה וענין מגין השנים שמונים לגדול אם כריכין להיות שלמים או אם כיון שגנבים חדש בשנה חשוב שנה:

השער ה"ד בענין הסימנין שחוקקין לקדושין ולנשין ולחליצה ולמיאון אימתי חשונים הסימנין ואימתי אינם חשונים דאפי' יהיו לו הסימנין עדיין קטן הוא ואינן אלא שומא בעלמא וכמה הם שיעור הסימנין ונחזיה מקום כריכין להיות הסימנין והשערות שאמרזו אם כריכין להיות שחורים ואם נראה סימן העליון ולא נראה סימן התחתון אם מעכב אם לאו והשנים שמוני' אם הם מעת לעת ונכנסין בהם שני העיבור אם לאו ואם נלמנים הקרובים על השני' כמו הסימנין או כריכין לב' עדים כשרים מעידים עליהם וסימני' קנת אי זו הם ואי זהו סימני' דנרות:

השער ה"ו בסימני' הסרים והאיילוני' כמה שנים יהיה אם נולדו בו סימני' הסרים ויקרא סרים ואם לא נראה בו סימני' כמה יהיה ויקרא סרים ויבאר איזה הם סימני' סרים וכמה סימנין כרי' להיותו ויקרא בהם סרים אם כהן או נמקדקין וכן נ"כ מנאר סימני' האיילוני' וכמה שנים תהיה אם לא נראו בה הסימני' ומקרא האיילוני' ואם נכונן או נמקדקין ויבאר איזה היא שמקרא קטנה ואיזה היא נערה וכמה הוא בין נערות לנברות:

השער ה"ז ויבאר באיזה דברים יקרא האדם שוטה לכל דבריו ואין ממכרו ומאן מקחו מקח ואין ממנחו ממנה ואם עשה אחת מכל הדברים הנאמרים בשוטה אם יקרא שוטה או עד שיעשה כלם ואם היה עת שפוי ועת שוטה אם נעת שיהיה שפוי בנזן אן הנכפין אם מעשיו קיימין אם לאו ויבאר אם נשתק ואמרזו לו ברמזיה נכתוב נט לאשתך והרכין ראשו אם יועיל ונחזיה דברים בודקין אומרו ודין האלם ששומע ואינו מדבר או הדרש שאינו שומע ומדבר ושאינו שומע ואינו מדבר הכל יבאר דינים:

השער ה"ח יבאר איזה דברים נקנים נשטר ואיזה דברי' אינם כריכים שטר והקנין באשיכה או נמשירה והאותיות והספירה כמה נקנין:

השער ה"ח בענין האחריו' אם שכת הסופר ולא כתב האחריו' נשטרי' אי אמרינן טעות סופר הם ויבאר איך האחריות הוא נחלק לב' חלקים אחריות דנפשיה אחריות דמחמתיה אחריות דמעלמא לענין אם פירש אחד מהם אם מועיל לאחדים אם לאו ובמחנה אם כריכין לכתוב האחריות בפירוש אם לאו ויבאר האלמנה שמכרה למזונות אם חוזרת וטורפת לכתובתה ויבאר אם אחד קבל לחנרו כל אונס שיהיה שפרך לנרר הדברי' באר היטב כפי' שלא ימכר כמה להמלות:

השער ה"ט בענין דברים שנקנין אנך קרקע אם כריכין להיות כנורין בתוך הקרקע ואם היה הקרקע במכר והמטלטלין במתנה אם יועיל ונחזיה לשון מועיל וכמה יהיה הקרקע אם מעט ואם הרבה ואם כריכין להיות מקום מסויים ואם אין לו קרקע אם סומכין על ד' אמות שיש לו נארץ הכני' או כמה שיש

השער הראשון הוא בענין העשרה דברים שכריכי' להיות בעיר לפי שהם כריכין לתקון העיר וכוונתם אי אפשר שתחזיקו כמו שהיו מנאר אותם אמת אמת נראיות ברורות מהתלמוד ומדברי' סופרים:

השער ה"ב הוא בענין כתיבת השטרות אם היא מדאוריית' או מדרבנן והכתיב רעות כל הנאמרים בזה וענין כתב ידו של אדם מה מועיל ואסור לו לאדם להלוות מעותיו בלא עדים ושעובר על ולפני עור לא תתן מכסול וגורם רעה לעמו: השער ה"ג על מה כותבין השטרות אם יכול לכותבו על דבר שיכול להזדייק אם לאו ואם כתב על המחוק ונמה כותבין אותם אם ככל דבר אם לאו:

השער ה"ד הוא בענין קיום המחוק והתלויות שיש בשטרות וענין כתב על המחוק ולא קיים ואם מלה ולא קיים אם פסל כל השטר או לא כפסל לא אומה האות והשטר כשר: השער ה"ה לנאר שכותבין השטר בכל לשון ובכל כתב אמנם כריך שיכין אותה הכתב ואותו הלשון באר היטב ושיהיו האותיות מאושרים בענין שלא יוכל אדם לזייף אותה ואם יהיה שום זיוף יהיה ניכר ושיהיה הכתב שזה שלא תהיה אות אחת גדולה מתחתיה אלא שהיה כתיבה תמה:

השער ה"ו בענין החזרת מעניינו של שטר בשטה אחרונה אם נפסל השטר שלא החזיר בו נסופו וענין שריר וקיים שכותבין בסוף השטר אם לא כתבו אם מעכבת נשטר אם לאו ומרי שריר וקיים אם פוסלין אם לא ובחזיה שטר פוסלין:

השער ה"ז ענין שטר שעדין מרוחקין שתי שטות או שטה אחת אם נפסל בכך והשתי שטין היאך משערין אותם אם באוירים אם לאו ועדים הותמין נאמצע השטה אם נפסל השטר בכך ומה שנהנים לחתום נכתובות הקרובים והשושבינים ומרחיקין מהכתיבה הרב' יש לחתום בידם וגליון השטר' היאך מניחין אותן:

השער ה"ח אם יכולין הסופרי' לכתוב טופסי' שטרות ומניחי' אותם ניד מי שהוא כריך להם ואם כריכי' להניח מקו' הלוה והמלוה ומקום המעות ומקום הזמן או אינו כריך אלא מקום הזמן לכך מטעם שטרי' המוקדמין:

השער ה"ט שטר שאין בו זמן אם מעכב אם לאו וענין מה שכותבין בעשור לחדש פלוני ומה שנהנין לכתוב הזמן נטין ונכתובות כראש השטר ובנאר שטרות כותבין אומרו בסוף השטר והמנין שמונין אם למלכות אם ליבירה' ושטרי' המוקדמין והמאוחרין אי זה מהם פסול ושטר שכתוב בוים והחמו בו העדי' בליה אם כשר אם לאו ושכריך לכתוב נשטר מקום הכתיבה דלא למיחזי כשקרא ואם העדים זוכרי' העדות שהיתה נחדש פלוני ואינם זוכרין נכמה בו אינם כותבין אלא יום הכתיבה ואם היתה ההלואה לזמן ולא כתבו השטר עד שעבר מקצת הזמן אם יכולין לכתוב אחר' ואם היתה בר' ח' שהיא שני ימים היאך כותבין וכו':

השער ה"י הוא נדון הקנין הנקרא בלשון חז' חליפין כמה כשר לקנות וכמה קונין אם נכליו של קונה או של מקנה' ויש דברים שמועיל בהם הקנין ויש דברי' שאין מועיל בהם הקנין כלום ותלקי אומם לה' חלקים:

השער ה"א הוא נשקנו מידו בסח אם כותבין שטר או כריכין לימלך בו ובחזיה ענין יכול לחזור ולעכב על העדי' שלא יכתבו ויתנו לו אפי' אם קנו מידו אם בקרקע או במטלטלין דאימניהו בעני' יהו או במתנה:

השער ה"ב בענין כתיבת השטר אי בעינן דעת מלוה ולוה או יכול לכתוב שטר ללוה אף על פי שאין מלוה עמו ומנאר איזה שטרות יכול לכתוב מדעת אחד מהם ואיזה מהם אינו יכול

מפתחות

אם יכול להגיד ומי הם הפחומים הפסולים להעיד והאובל
 נשוק שהוא פסול אם אובל שלו אם נשך ומנחל חי זה הם
 שאינם בני עדות כלל בגון הנשים והגוים והקטנים וכו' ואם
 היה החלום או סופם בנשרות אם מועיל אם לאו :

שער כ"ה נמה שהוא חוב' לעדי' פלא יחוו' נשטר עד שידע עם
 מי יחוו' ושלל יחמו נשטר שיש בו איבוד ושלל יחמו נשטר
 עד שיקראו אותו וידעו מה שבחוב בו או יקרא אחד לפניהם
 הפטר ואם היו ה' או ו' חתומי' על השטר ונמכר א' מהם קרוב
 או פסול אם מתקיי' העדו' נשאר העדי' או אם מנבל העדות
 לגמרי ועדי' שכתבו שטר למלו' ואחד לו אם יכולין לחמו' בשטר
 אחר ומי שהחזק עם כנויו נשטר וכתבו עליו שטר באותו כנוי
 ואח"כ נודע שיש לו כנויו אחר אם יכולין העדים לכתוב שטר
 אחר בכנוי השני ומי שהודה נפני עד אחד אינה כלום אומה
 ההודאה והנוטל שטר לדון או להעיד עדותו נטלה ואוחס
 שנטלן שטר עדות נגט נשים אם הוא מותר אם לאו :

שער כ"ו נענין המטבעות כמי שנשטף אשה נשטר אחת והלך
 לעיר אחרת ונרשה מאיזה מטבע הוא פורע לה וכן לענין
 מלוה שהלוה אותו נשטר אחת ופרעו נשטר אחרת ממי
 פורעו אם ממעות העיר שלה נה ממנו או ממעות שפרעו בה
 ואם הלוה אותו ונפסל המטבע אם פחתו אותו או הוסיפו בו
 ממי פורעו אם ממעות שנשטף ההלוהה או ממעות שנשטף
 הפרעון :

שער כ"ז ענין מי שקבל עליו נדר או שנועה או חרם על דעת
 אחרים שאינו יכול ליטל על נדרו או על שנועהו אלא מרעת
 אותו האיש שנדר על דעתו ואינם יכולין ב"ד להתיר לו ומה
 שכותבין בשטרות שאם לא יפרע לו לזמן פלוני שיהא פתו פת
 כותי ויינו יין נסך וכו' אם אוחס דברים חליץ עליהם או לא וענין
 מי שקבל עליו לפרוע לזמן פלוני והמלוה אינו נשטר אם כריך
 להוליכו אחריו או נותן המעות כדי ננו ואשתו או ביד ב"ד או
 אם יאשרו נידו עד שינוח המלוה ויפרענו מידו לידו ואם יהי'
 לו אונס אם נפטר מהשנועה אם לאו וענין מי שלוה והגיע
 זמנו נשבת היאך יעשה ויהיה נפטר מהשנועה ואם נתן משכון
 כנגד המעות אם פוטרו המשכון משנועהו אם לא וענין מי
 שקבל עליו שיהיה מוחרם אם לא יפרע לזמן פלוני ואח"כ לא
 מכאף ידו ממה לפרוע אם חל עליו החרם ואם חברו יכול
 לשלול נשלומו אם לא :

שער כ"ח נענין שטר הסופר מי פורע נגט אם פורע הנעל
 או האשה ובמנר אם פורעו הלוקח או המוכר ונהלווהה אם
 פורעו הלוה או המלוה וכן בכל ענין מי שהגיע לו הנאה מזה
 הוא פורעו שטר הסופר הש"י כ"ה יוכנו למתן שטרן של כריק'
 לעמיד לנזח חמן כן יהא רבון ונאמר חמן :

שיש בו נתיב הכנסת או נתיב הקצרו' ואם האז חי אם יש לכן
 נתיב הכנסת וינאר אם היה הקרקע לאחד ומטלטלין
 לאחר אם יועיל ואם הגזנר זכה לעניים אגנ קרקעו וכן
 האפטרופוס אם זוכה ליתומי' אגנ קרקעו דינן כידם :

השער ה' נענין הנאמנות ומי שאמר לחנרו שהיה הייב לו
 נאמן אהה עלי' לומר לא פרעתיך ופרעו נאפי תרי אם מועיל
 ואם הנאמנות שכותבין נשטר מועיל לפטור משנועה אם לאו
 ואם הנאמנות כריכה קנין והאיש שכחש לשמו נדר ושנועה
 חץ עליך אם יכול להשניע' אח"כ או יורשיו אחריו וכל חזוקי'
 שכותבין בשטרות אם כריכין להמך כנעלים או כיון דקנו
 מידו אדעתה דכל חזוקי' סופר קנו מידו :

השער ה"ח נענין התנאים שכתבן שלא ימנה האדם על מה
 שכתוב נחורה וברך. שיהיו נדברים שאפשר להתקיים והתנאי
 אינו מתקיים עד שיהיו נוסעה דברים ואם חסד אחד מהם
 אינו חנאי ומנאר כל אחד ואחד מהם נאר היטב והאומר על
 מנת אם כריך למשטפי התנאי אם לאו והנותן שרה לחנרו
 לאחר זמן אם כריך לומר לו מעכשו ונהקדשות אינו כריך
 לומר מעכשו :

השער ה"כ נענין האסמכתא אי קניא ומי שטפה שורו או
 עבדו אפוחיקי ומכרו אם כ"ח גוב' ממנו ומה שכותבין נשטר'
 דלא כל אסמכתא ודלא כנאפסי' דשטרי' אם מועיל והנותן ערבו
 לחברו וא"ל אם אני חוזר כי ערבוני מחול לך והלה אומר אם
 אני חוזר אכפול לך ערבוניך אם יועיל והמלוה לחברו על
 השדה וא"ל אם אתה נותן לי לזמן פלוני השדה שלי אם מועיל
 ומי שפרע מקצת חובו והשליש את שטרו וא"ל אם לא נתתי לך
 מכאן ועד שלשים יום מן לו שטרו אם יכול זה לימן זה שטרו
 ומנאר איזה לשון יועיל באסמכתא וכן ג"כ מה שנתנין למי
 שמתניח על הכמחה אם חבא טרפה או על הסחורה שהולכת
 בים ומחפחד שחא מאנד אם יועיל זה הענין :

השער ה"ג נענין השענוב שטורף מיד הלקוחות באיזה ענין
 אם נמלוה נשטר אם נמלו' על פה ואם השענוב הזה דאוריית'
 או דרבנן ואם השענוב חל על הנכסים שקנה אחר ההלוהה
 ואם כריך להמך כנעלים קודם שיכתוב השטר' וענין אם
 היה לו מנה כדי חנרו וא"ל מנה שיש לי כריך תנהו לפלוני אם
 קנה ומי ששענד גופו ונכסיו והנדיח נכסיו אם נשענד גופו
 וכריך להשכיר עצמו אם לאו :

השער ה"ד נענין העדים הנשורים והפסולין שהם נחלקים
 לה' חלקים ומנאר כל חלק וחלק מהם איזה הם פסולי עדות
 ואימתי היא חזרתם ואיזה הם פסולי קרובה ואימתי יועיל אם
 היה קרוב ונחלק או רחוק ונתקרב ואיזה הם נוניעים בעדות
 שהם פסולים להעיד על אותו ענין ואם סילק עצמו ממנו

כריך רחמנא דסייען * מריש ועד כען בגליך :

